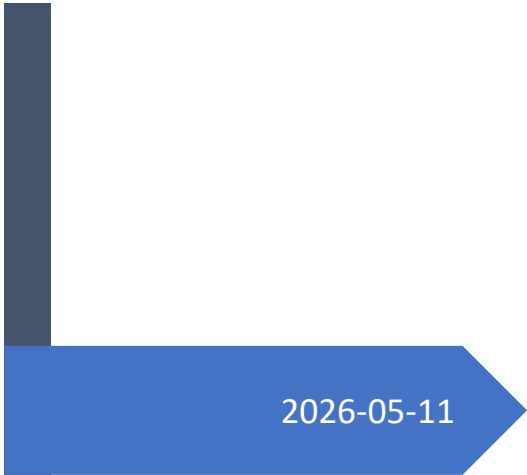

A dark blue vertical bar runs down the left side of the page. A blue arrow points to the right from the bar, containing the date.

2026-05-11

Tożsamość regionalna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego

Raport z badania

Several thin, curved lines in shades of blue and grey originate from the bottom left and sweep upwards and to the right.

Włodzimierz Durka, Albert Terelak, Sebastian Kołodziejczak
Szczecińskie Towarzystwo Socjologiczne

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Spis treści

Streszczenie wyników badań tożsamości regionalnej mieszkańców Pomorza Zachodniego (2011–2026)	2
1. Definicje tożsamości	7
2. Metodologia badania	8
2.1. Konceptualizacja badania – cele i problemy badawcze	8
2.2. Metodologia analizy jakościowej	11
2.3. Organizacja badań	13
2.4. Metody doboru prób badawczych	14
3. Analiza wyników badań	16
3.1. Charakterystyka próby badawczej w badaniu pogłównym	16
3.1.1. Struktura społeczno-demograficzna uczestników badania	16
3.1.2. Geneza tożsamości Zachodniopomorzan oraz ich zakorzenienie w regionie	25
3.2. Tożsamość indywidualna i społeczna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Analiza porównawcza 2011-2026	34
3.3. Tożsamość terytorialna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego	43
3.3.1. Poziom ważności społecznych autoidentyfikacji Zachodniopomorzan	66
3.3.1.1. Poziom ważności autoidentyfikacji jako Polak ze względu na cechy społeczno-demograficzne i zmienne zakorzenienia	68
3.3.1.2. Poziom autoidentyfikacji jako Europejczyk ze względu na cechy społeczno-demograficzne i zmienne zakorzenienia	76
3.3.1.3. Poziom ważności autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin ze względu na cechy społeczno-demograficzne i zmienne zakorzenienia	83
3.3.1.4. Poziom ważności autoidentyfikacji jako Mieszkaniec swojej miejscowości ze względu na cechy społeczno-demograficzne i zmienne zakorzenienia	92
3.3.2. Poziom identyfikacji Zachodniopomorzan	99
3.3.2.1. Cechy społeczno-demograficzne Zachodniopomorzan deklarujących silną identyfikację z Polską	115
3.3.2.2. Cechy społeczno-demograficzne Zachodniopomorzan deklarujących silną identyfikację z miejscowością swojego zamieszkania	121

3.3.2.3.	Cechy społeczno-demograficzne Zachodniopomorzan deklarujących silną identyfikację z regionem.....	126
3.3.2.4.	Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim ze względu na cechy społeczno-demograficzne oraz zmienne zakorzenienia.....	131
3.3.2.5.	Inne wskaźniki związku Zachodniopomorzan z regionem.....	145
3.4.	Identyfikacja z miejscem zamieszkania a uczestnictwo w działaniach społecznych.....	148
3.4.1.	Poziomy związania z wyróżnionymi obszarami a podejmowane aktywności społeczne na rzecz tych obszarów.....	158
3.4.2.	Postawy Zachodniopomorzan wobec miejscowości, w których żyją.....	192
3.4.2.1.	Postawy wobec miejscowości ze względu na cechy społeczno-demograficzne i zmienne zakorzenienia.....	214
3.4.2.2.	Aktywność społeczna a postawy wobec miejscowości.....	240
3.5.	Tożsamość kulturowa mieszkańców województwa zachodniopomorskiego.....	246
3.5.1.	Wartości społeczno-kulturowe mieszkańców regionu.....	246
3.5.2.	Wartości w ujęciu czynnikowym.....	260
	Orientacja rodzinno-emocjonalna.....	264
	Orientacja na kapitał społeczno-kulturowy.....	282
	Orientacja na samorealizację i autonomię.....	306
	Orientacja statusowo-materialna.....	324
	Orientacja na satysfakcję zawodową.....	339
	Orientacja hedonistyczna.....	357
3.5.3.	Tradycje regionalne i wydarzenia historyczne.....	369
3.5.4.	Znaczący Zachodniopomorzanie oraz ważne miejsca w województwie.....	371
3.5.5.	Morze w świadomości mieszkańców regionu.....	375
3.5.6.	Tożsamość regionalna mieszkańców Pomorza Zachodniego w opinii ekspertów.....	377
3.6.	Wyzwania współczesności w świadomości Zachodniopomorzan.....	383
3.6.1.	Poczucie zagrożenia związane z COVID-19.....	384
3.6.2.	Obawy związane z wojną w Ukrainie.....	387
3.6.3.	Wyzwania związane z nowoczesnymi technologiami.....	390
3.6.4.	Podsumowanie: jakie są nasze obawy.....	403
3.6.4.1.	Wojna w Ukrainie: Między lękiem geopolitycznym a solidarnością i dystansem etnicznym.....	403

3.6.4.2. Epidemia COVID-19: Doświadczenie traumy, zmiana funkcjonowania i kryzys zaufania	404
3.6.4.3. Nowe technologie i Sztuczna Inteligencja: Pęknięcie generacyjne szans i zagrożeń	405
3.6.4.4. Rekomendacje dla decydentów	405
Spis tablic	407
Summary of the Regional Identity Survey Results for the Inhabitants of Western Pomerania (2011–2026)	416

Lista zastosowanych skrótów

n – liczebność próby

N – liczebność zbiorowości generalnej

STS – Szczecińskie Towarzystwo Socjologiczne

pp. – punkt procentowy

Z – test statystyczny w rozkładzie normalnym

p – empiryczny poziom istotności testu statystycznego

ni – nieistotne statystycznie

ANOVA – analiza wariancji (ang. *analysis of variance*)

η^2 – współczynnik eta kwadrat

HSD – Test Tukeya HSD (ang. *Honestly Significant Difference*) test statystyczny typu *post hoc*, używany po analizie wariancji (ANOVA)

Q₃ – kwartył trzeci, pozycyjna miara opisu statystycznego

H – test H Kruskala-Wallisa

df – liczba stopni swobody (ang. *degrees of freedom*)

KMO – statystyczny wskaźnik adekwatności doboru próby (Kaiser, Meyer, Olkin)

S – odchylenie standardowe

M – średnia arytmetyczna

Warunki korzystania (Uznanie autorstwa)

Badanie tożsamości regionalnej mieszkańców województwa zachodniopomorskiego z uwzględnieniem zmian strukturalnych © 2026 autorstwa zespołu badawczego Szczecińskiego Towarzystwa Socjologicznego w składzie: dr Włodzimierz Durka, dr Albert Terelak oraz dr Sebastian Kołodziejczak. Utwór zrealizowany w ramach Umowy ROPS/191/2025 dla Województwa Zachodniopomorskiego i udostępniony na warunkach licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe (CC BY 4.0). Pełny tekst licencji dostępny pod adresem: creativecommons.org.

Streszczenie wyników badań tożsamości regionalnej mieszkańców Pomorza Zachodniego (2011–2026)

Wstęp i kontekst metodologiczny

Niniejszy raport stanowi obszerne podsumowanie i analizę wyników badań tożsamości regionalnej mieszkańców województwa zachodniopomorskiego, zrealizowanych na przełomie marca i kwietnia 2026 roku. Badanie to jest bezpośrednią kontynuacją diagnozy przeprowadzonej w 2011 roku, co pozwala na uchwycenie piętnastoletniego cyklu zmian w postawach, przekonaniach i praktykach społecznych mieszkańców tego regionu. Projekt badawczy został zrealizowany w ramach szeroko zakrojonych działań z zakresu koordynacji polityki społecznej na Pomorzu Zachodnim, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Metodologia obu edycji badań została starannie zaplanowana w sposób umożliwiający rzetelną analizę porównawczą. W 2011 roku wykorzystano technikę wywiadów telefonicznych wspomaganych komputerowo (CATI), podczas gdy w 2026 roku, reagując na zmiany technologiczne i preferencje uczestników badań, zastosowano ankietę internetową wspomaganą komputerowo (CAWI). W obu przypadkach zapewniono wysoką reprezentatywność próby: odpowiednio 1066 oraz 1070 respondentów, z uwzględnieniem kluczowych warstw losowania, takich jak: wiek, płeć, wielkość zamieszkiwanej miejscowości oraz podział na poszczególne powiaty. Region zachodniopomorski, ze względu na swoją specyfikę historyczną, geograficzną i społeczną (w szczególności jako kluczowy obszar tzw. Ziemi Odzyskanych), stanowi fascynujące pole do badań socjologicznych nad procesami kształtowania się więzi terytorialnych, budowania tożsamości z wyboru oraz adaptacji do nowych, globalnych i lokalnych wyzwań. Analiza zebranych danych pozwala dostrzec głębokie przemiany, jakie zaszły w społeczeństwie w ciągu ostatnich piętnastu lat, uwidaczniając między innymi procesy daleko posuniętej indywidualizacji, dekonstrukcji wielkich narracji narodowych na rzecz mniejszych, bardziej lokalnych, czy wręcz intymnych identyfikacji, a także transformacji relacji przestrzennych z makroregionu na poziom mikrośrodowiskowy. Wszystkie te zjawiska można analizować przez pryzmat koncepcji płynnej nowoczesności Zygmunta Bauman, teorii kapitału społecznego Roberta Putnama, a w odniesieniu do specyfiki regionu – koncepcji marynizacji profesora Ludwika Janiszewskiego.

Cel I: Transformacja tożsamości indywidualnej i społecznej – od narodu ku płci i jednostce

Pierwszym i najbardziej fundamentalnym obszarem badawczym była analiza ewolucji autodefinicji mieszkańców. Wyniki ukazują bezprecedensowy w swej skali spadek znaczenia tożsamości narodowej. W 2011 roku kategoria „Polak/Polka” stanowiła dominującą oś identyfikacji, wskazywaną przez niemal 41% respondentów jako pierwsze i najważniejsze określenie samych siebie. Piętnaście lat później, w roku 2026, odsetek ten drastycznie spadł

do poziomu zaledwie 18,6%. Zjawisko to koresponduje z zauważalnym wzrostem identyfikacji o charakterze uniwersalnym, egzystencjalnym – określenie „Człowiek” odnotowało znaczący wzrost wskazań (z 8,7% do 14,7%). Zmiany te świadczą o silnym odwróceniu od wielkich kategorii grupowych, instytucjonalnych na rzecz tożsamości wysoce zindywidualizowanych i uniwersalnych.

Równocześnie niezwykle wyraźnym trendem jest wysunięcie się na pierwszy plan identyfikacji opartej na płci. Odsetek kobiet definiujących się przede wszystkim jako „Kobieta” wzrósł ponad dwukrotnie (z 15,1% w 2011 r. do 39,2% w 2026 r.). Podobny, choć nieco słabszy, mechanizm zauważono wśród mężczyzn, u których identyfikacja „Mężczyzna” awansowała z 7,5% do 20,1%. Ta reorientacja autodefinicji pokazuje, że w niestabilnym i dynamicznie transformującym się świecie, płeć staje się najbardziej pewnym, bazowym punktem odniesienia, kotwicą w rzeczywistości charakteryzującej się płynnością i niepewnością innych ról społecznych. Równocześnie obserwowana jest swoista prywatyzacja tożsamości: role zawodowe, funkcje publiczne oraz ogólne definicje państwowe ustępują miejsca rolom stricte rodzinnym, choć ogólna częstotliwość wymieniania wielu mniejszych ról w rodzinie (jak babcia, dziadek) nieco spadła, to rola matki czy ojca jest fundamentem autodefinicji dla osób w wieku produkcyjnym. Z socjologicznego punktu widzenia świadczy to o budowaniu „jaźni odzwierciedlonej” (w duchu interakcjonizmu symbolicznego) w najmniejszych kręgach, w bliskich interakcjach z innymi, a odrzucaniu „projektów” narzucanych z góry przez państwo czy tradycyjne struktury hierarchiczne.

Cel II: Tożsamość terytorialna na Ziemiach Odzyskanych – ukorzenie i stabilizacja

Kolejnym aspektem badawczym była ocena tożsamości terytorialnej i więzi mieszkańców z obszarem Pomorza Zachodniego. Biorąc pod uwagę fakt, iż obszar ten po 1945 roku podlegał intensywnym procesom osadniczym i swoistemu tygłowi kulturowemu, długotrwałe badania nad identyfikacją regionalną mają tu kapitalne znaczenie. Dane z 2026 roku pozwalają na sformułowanie jednoznacznego wniosku o pełnym, głębokim ukorzeniu się ludności i ostatecznym wykształceniu trwałej więzi z regionem. Deklaracje uczestników badania pokazują, że region przestał być jedynie „ojcowizną” z przymusu, miejscem nadanym przez historię, a stał się autonomicznym, świadomym wyborem przestrzeni życia.

Przejawia się to niezwykle jasno w planach migracyjnych mieszkańców. W obliczu rosnącej w skali makro mobilności społeczeństw, o ile w 2011 roku aż 88,0% respondentów na Pomorzu Zachodnim zadeklarowało, że nie planuje opuszczać regionu, o tyle w 2026 roku odsetek ten był niższy i wyniósł 75,9% (co wskazuje na wzrost gotowości do migracji). Odpowiednio, intencje wyjazdu z regionu na stałe wzrosły z 5,3% w 2011 roku do 9,5% w 2026 roku. Zapytani o to, dlaczego chcą pozostać na tym obszarze, w 2026 roku respondenci wskazywali na poczucie zadowolenia, komfortu i przekonanie, że „czują się tutaj dobrze, podoba im się tutaj” (wzrost wskazań do 26%), co zastąpiło dawniejsze narracje opierające

się głównie na wymogach zawodowych czy przywiązaniu z uwagi na przodków. Jest to wyraźny sygnał przejścia od tożsamości emocjonalno-historycznej do tożsamości pragmatycznej. Mieszkańcy pozostają tu z wygody, oceniając Pomorze Zachodnie jako atrakcyjne miejsce do dobrego życia.

Cel III: Dynamika aktywności społecznej i metropolizacja kapitału obywatelskiego

Zmiany w aktywności społecznej mieszkańców stanowią kolejny kluczowy element analizy. Zestawienie wyników z lat 2011 i 2026 ujawnia tendencję do fragmentacji form zaangażowania obywatelskiego oraz przesunięcie środka ciężkości aktywności w stronę dużych aglomeracji – zjawisko to określić można mianem metropolizacji kapitału społecznego. O ile w 2011 roku silną i spontaniczną przynależność do lokalnych stowarzyszeń i organizacji odnotowywano częściej w małych powiatach i miejscowościach (np. w powiecie łobeskim), o tyle w 2026 roku wskaźniki te znacząco zmalały na prowincji, a sercem działań stały się ośrodki miejskie takie jak Szczecin czy Koszalin.

Sama struktura zaangażowania ewoluowała z twardej, ugruntowanej przynależności do partii politycznych czy sformalizowanych organizacji religijnych i związków zawodowych w stronę aktywności rozrywkowej, hobbystycznej (kluby fitness, koła zainteresowań, stowarzyszenia miłośników określonych aktywności sportowych) oraz akcyjnej, doraźnej, pomocowej (WOŚP, Caritas, lokalne zbiórki). Potwierdza to diagnozy o malejącej chęci angażowania się w stabilne, makrostrukturalne inicjatywy kosztem krótkoogniskowych projektów dostarczających natychmiastowej gratyfikacji lub realizujących konkretny, doraźny cel. Ta sfragmentaryzowana, luźna struktura więzi jest kolejnym przejawem postępującej „płynności” nowoczesnego społeczeństwa. Aktywność na rzecz własnej społeczności lokalnej utrzymała się na poziomie ok. 65% przynajmniej jednorazowego uczestnictwa, jednak ma ona wyraźnie inny, bardziej lokalny lub sfokusowany celowo wektor.

Cel IV: Wartości społeczno-kulturowe, tradycje i dziedzictwo historyczne

Badanie preferencji aksjologicznych mieszkańców, wyraźnie udokumentowało transformację dominujących paradygmatów normatywnych. Bez względu na zmiany polityczne czy historyczne, dwiema niezachwianymi, stałymi wartościami w regionie pozostają od 15 lat „Dobro rodziny” oraz „Zdrowie” (współczynniki oscylujące na najwyższym poziomie powyżej 9/10). Są to klasyczne filary prywatnego, zabezpieczonego życia. Zmiana uwidacznia się w drugiej dziesiątce wyborów. Wartości promujące trwałe relacje, takie jak „posiadanie przyjaciół”, uległy gwałtownej marginalizacji, a w ich miejsce pojawiły się pragnienia charakterystyczne dla późnokonsumpcyjnego stylu życia: „przyjemne spędzanie czasu”, „swoboda w zaspokajaniu pragnień” oraz „niezależność i indywidualizm”. Postrzegać

to można jako przejaw osłabienia tkanki społecznej budującej zobowiązania, a postawienie na krótkoterminową radość i maksymalizację dobrostanu osobistego.

W kontekście dziedzictwa kulturowego i tradycyjnego dostrzeżono istotny deficyt pamięci zbiorowej. Wiedza o tradycjach regionalnych jest bardzo znikoma – jedynie 31,4% mieszkańców potrafi spontanicznie wymienić jakąkolwiek tradycję (w 2011 r. odsetek ten wynosił nieco ponad 41%). Znamienny jest tu fakt, że dawne „Dni Morza” ustąpiły pola identyfikacji opartej o kulinaria („Paprykarz szczeciński”, „Pasztecik szczeciński”). Regionalne tradycje utożsamiane są często z uniwersalnymi polskimi świętami kościelnymi czy dożynkami, co dowodzi niskiego nasycenia własnymi, autentycznymi elementami etnokulturowymi Pomorza Zachodniego.

Cel V: Poczucie bezpieczeństwa i lęki w epoce polikryzysu

Nowością w module badawczym z 2026 roku było włączenie pytań o wpływ aktualnych kryzysów globalnych: pandemii COVID-19, wojny w Ukrainie oraz rozwoju sztucznej inteligencji. Zebrane dane unaocniają, że w społeczności Pomorza Zachodniego lęki związane z zagrożeniami militarnymi znacznie przewyższają lęki o charakterze epidemiologicznym. Wznowienia pandemii wirusa obawia się nieco ponad 28% respondentów, podczas gdy u ponad połowy ukształtowało się subiektywne poczucie zabezpieczenia przed wirusem. Tymczasem eskalacja wojny w Ukrainie w stronę terytorium Rzeczypospolitej Polskiej budzi obawy u co najmniej połowy (50%) ankietowanych, a zdecydowana mniejszość odczuwa zadowalający poziom zabezpieczenia militarnego.

Co więcej, obecność znacznej liczby imigrantów i uchodźców zarobkowych, szacowana w województwie na 6-7% ogółu mieszkańców (wartość powyżej średniej krajowej), rodzi zarówno postawy empatii, wywodzące się z tradycyjnej otwartości regionu osadniczego, jak i wyraźny dystans etniczny z powodu rywalizacji na rynku pracy i obaw kulturowych. Obrazu dopełnia silne odczucie dezorientowania względem rozwoju nowych technologii. Rozwój Sztucznej Inteligencji powoduje u dużej liczby mieszkańców regionu niepewność i poczucie zagrożenia – aż 39% wskazuje, że innowacje te generują więcej ryzyk niż korzyści w codziennym życiu. Wysoki odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” we wszystkich tych zagadnieniach obrazuje głęboki szum informacyjny i niepokój jednostek wobec makroświatowych przemian.

Cel VI: Marynizacja, demarynizacja, natura i religijność

Specyficznym dla Pomorza Zachodniego elementem badawczym była weryfikacja teorii marynizacji Ludwika Janiszewskiego, zakładającej przenikanie szeroko pojętego „morza” (gospodarki, kultury i etosu pracy stocznio-wca/marynarza) we wszystkie sfery życia społecznego. Pomiary z 2026 roku dowodzą końca paradygmatu strukturalnej marynizacji,

sygnalizując zaawansowany proces de-marynizacji. Upadek przemysłu stoczniewego oraz utrata dawnej potęgi portowej sprawiły, że dla znakomitej większości mieszkańców regionu Bałtyk nie jest już miejscem etosu, ciężkiej pracy i źródłem bytu (kategoria „Gospodarka i praca” zebrała zaledwie 4,2% wskazań). Morze postrzegane jest obecnie niemal wyłącznie w kategoriach konsumpcyjno-rekreacyjnych: jako infrastruktura do wypoczynku i podstawa zasobów naturalnych. Odnotowujemy w związku z tym feminizację pojęcia morza – twardy, męski, marynarski wizerunek ustąpił miejsca łagodniejszemu, uniwersalnemu spojrzeniu turystyczno-wypoczynkowemu.

Co więcej, to właśnie natura stała się kluczową osią dumy i prawdziwą „wizytówką” regionu. Dawne wskaźniki odwołujące się do konkretnych obiektów przemysłowych czy miast-centrów administracyjnych zostały wyparte przez odniesienia do czystości, zieleni, lasów i wód, budując silną tzw. Zieloną Tożsamość. Jeśli chodzi o wpływ zmiennych religijnych: mimo relatywnie niskiego – na tle Polski – współczynnika udziału w praktykach sakralnych na Pomorzu Zachodnim, to jednak osoby aktywnie uczestniczące w życiu religijnym przejawiały w badaniach z 2026 roku wyższy odsetek identyfikacji z regionem. Stanowi to potwierdzenie socjologicznej tezy Roberta Putnama o dodatniej korelacji pomiędzy zaangażowaniem w życie wspólnoty religijnej a kapitałem powiązań społecznych i ukorzeniem terytorialnym, jakkolwiek sama wielkość tych różnic nie była duża, gdyż obie kategorie (osoby wierzące i niewierzące) czują się obecnie w regionie zasymilowane.

Podsumowanie i rekomendacje końcowe

Na przestrzeni ostatnich piętnastu lat (2011–2026) województwo zachodniopomorskie stało się laboratorium dynamicznych procesów postmodernistycznych. Mieszkańcy dokonali silnej prywatyzacji własnego życia, odrzucając potężne kategorie takie jak Naród na rzecz tożsamości jednostkowych (człowiek, płeć, role rodzinne). Osiągnięto ostateczny i pozytywny wymiar historycznego ukorzenia – region nie jest już tylko punktem na mapie przyznanym po wojnie, ale dobrowolnie wybraną, bezpieczną i estetycznie atrakcyjną (dzięki nieskalanej naturze) ostoją, której nie chce się opuszczać. Jednocześnie władze samorządowe i lokalni decydenci polityki społecznej muszą odpowiedzieć na wyzwania polikryzysu i dekonstrukcji zaangażowania obywatelskiego. Działania na rzecz wzmocnienia partycypacji społecznej muszą zostać przemodelowane – twarde instytucje przestały działać; konieczne jest elastyczne kierowanie środków w stronę mikro-społeczności, luźnych ruchów akcyjnych w przestrzeniach miejskich oraz inicjatyw uwzględniających nowy, sfragmentaryzowany typ aktywności i rekreacyjne podejście do morza i regionu.

1. Definicje tożsamości

Tożsamość należy do osiowych zagadnień nauk społecznych, przyjmuje się, że ma ona dwa podstawowe wymiary: indywidualny oraz zbiorowy (społeczny), a relacje między oboma tymi wymiarami stanowią dynamiczną przestrzeń, zmieniającą się w wyniku oddziaływania różnych czynników społeczno-kulturowych, ekonomicznych oraz choćby klimatycznych.

Zbigniew Bokszański pisze o niej tak:

Pojęcie tożsamości w socjologii i psychologii społecznej odnosi się najczęściej do sfery autodefinicji aktora społecznego – indywidualnego i zbiorowego. Można w związku z tym określić je jako zbiór wyobrażeń, sądów i przekonań owego aktora o samym sobie.¹

Na etapie konceptualizacji problematyki badania przyjęto, że tożsamość – zarówno indywidualna, jak i społeczna – manifestuje się poprzez postawy przyjmowane przez jednostki, wchodzące w skład zbiorowości, z którymi czują się one mniej lub bardziej związane.

W związku z tym, że kwestia porównania postaw respondentów uczestniczących w badaniu z 2011 roku oraz w jego obecnej edycji (2026 rok) została w badaniu potraktowana jako kluczowa, przyjęto definicję sformułowaną w 2011 roku, zatem tożsamość rozumie się jako:

zbiór przekonań o tym kim się jest, co się myśli, co się czuje, do czego się dąży, na których budowane są:

tożsamość osobista:	cechy (fizyczne, psychologiczne), które określają mnie samego;
tożsamość społeczna:	poczucie identyfikacji z grupą/kategorią społeczną oraz poczucie odrębności wobec innych grup;
tożsamość terytorialna:	poczucie identyfikacji z określonym fragmentem przestrzeni, który postrzegamy jako część siebie (tożsamość regionalna jest aspektem tożsamości terytorialnej);
tożsamość kulturowa:	względnie trwała identyfikacja ludzi z określonymi ideami, przekonaniami, wartościami, normami i symbolami.

¹ Bokszański Z., *Tożsamość*, w: Frieske K., Kubiak H., Lissowski G., Mucha J., Szacki J., Ziółkowski M. (red.), *Encyklopedia socjologii*, Oficyna Naukowa, Warszawa 2022, s. 252

2. Metodologia badania

2.1. Konceptualizacja badania – cele i problemy badawcze

Cel szczegółowy nr 1:

Porównanie obszarów wydzielonych przestrzennie i społecznie, z którymi mieszkańcy województwa identyfikują się (lub nie) – rok 2026 wobec roku 2011.

Problemy badawcze sformułowane przez Zleceniodawcę:

- Problem 2.** Z jakimi obszarami (przestrzeń sąsiedzka, miejsce pracy, osiedle, dzielnica, miasto/wieś, powiat, gmina, województwo zachodniopomorskie, Polska i Europa oraz innych przestrzeni, wskazanych przez uczestników badania) mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego identyfikowali się w 2026 roku, w odniesieniu do stanu z 2011 roku?
- Problem 3.** Jaki jest stopień identyfikacji uczestników badania ze wskazanymi przez siebie przestrzeniami i czy zaobserwowano zmianę tej identyfikacji w latach 2011 do 2026?
- Problem 4.** Jak kształtuje się u uczestników badania subiektywna hierarchia ważności tych identyfikacji i czy zaobserwowano zmianę tej hierarchii w latach 2011 do 2026? (W przypadku, gdy mieszkańcy identyfikują się z wieloma różnymi przestrzeniami jednocześnie).

Cel szczegółowy nr 2:

Określenie czynników identyfikacji (lub braku identyfikacji) z określonymi obszarami w 2026 r. oraz zestawienie ich z czynnikami określonymi w badaniu tożsamości ROPS UMWZ z 2011 roku.

Problemy badawcze sformułowane przez Zleceniodawcę:

- Problem 5.** Dlaczego uczestnicy badania identyfikują się z wybranymi przez siebie przestrzeniami i czy (oraz w jaki sposób) zmienił się sposób ich identyfikacji?
- Problem 9.** Czy uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze i urbanistyczno-architektoniczne stanowią elementy obecne w autoidentyfikacjach mieszkańców Pomorza Zachodniego?
- Problem 11.** Jakie są czynniki wiązania planów życiowych z miejscem aktualnego zamieszkania, a jakie są czynniki odpływu (decydujący czynnik/ decydujące czynniki)?
- Problem 12.** Jakie są decydujące czynniki odpowiadające za kształtowanie tożsamości u młodzieży i gdzie najczęściej (w jakich miejscach) dochodzi do poruszania tematyki związanej z tożsamością?

Cel szczegółowy nr 3:

Określenie, czy i jak „tożsamość” mieszkańców województwa zachodniopomorskiego może być wykorzystana dla tworzenia, specyfikacji, realizacji i rozwoju polityki społecznej w regionie.

Problemy badacze sformułowane przez Zleceniodawcę:

- Problem 8.** Jakie postawy wobec osób, instytucji i organizacji obecnych w Województwie przejawiają uczestnicy badania oraz jakie działania podejmowane przez te osoby, instytucje, organizacje oceniane są najwyżej w 2026 roku, w odniesieniu do postaw i działań w 2011 roku.
- Problem 10.** Czy i jaki jest obecnie związek między identyfikacją z daną przestrzenią (sąsiedzką, osiedlem, dzielnicą, miastem/wsią, podregionem, etc.) a deklarowanym i faktycznym uczestnictwem w różnych działaniach podejmowanych na rzecz tej przestrzeni?

Cel szczegółowy nr 4:

Analiza specyfiki mieszkańców województwa zachodniopomorskiego, cechujących się wysokim poziomem identyfikacji z danym obszarem (przestrzennym i/lub społecznym), z perspektywy ich działalności na rzecz tego obszaru.

Problemy badacze sformułowane przez Zleceniodawcę:

- Problem 14.** Czy da się silnie skorelować poczucie tożsamości i większe zaangażowanie w życie społeczne i czy istnieje zauważalne powiązanie pomiędzy nimi?

Cel szczegółowy nr 5:

Określenie zmienności w obszarze wartości wokół których ogniskuje się tożsamość indywidualna i społeczna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w latach 2026 i 2011, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży.

Problemy badacze sformułowane przez Zleceniodawcę:

- Problem 6.** Czy oraz w jaki sposób zjawiska takie jak: COVID-19, wojna w Ukrainie oraz rozwój nowych technologii, funkcjonują w świadomości mieszkańców województwa w kontekście zmian społecznych zachodzących na Pomorzu Zachodnim?
- Problem 7.** Wokół jakich wartości społecznych, kulturowych i historycznych (zwyczaje, wartości, normy, język, religia, wydarzenia historyczne, tradycje, przynależność etniczna, narodowa, itp.) ogniskuje się tożsamość indywidualna i społeczna uczestników badania i czy wystąpiły zmiany w 2026 roku w odniesieniu do 2011 roku?

Cel szczegółowy nr 6:

Określenie specyfiki tożsamości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego oraz jej możliwych przeobrażeń w czasie (trwałość czy zmienność w latach 2026 i 2011).

Problemy badawcze:

Problem 1. Czy i jakie kluczowe różnice w tożsamości mieszkańców Pomorza Zachodniego można zidentyfikować pomiędzy badaniem wykonanym w 2026 roku a badaniem z 2011 roku?

Problem 13. Czy i jak zmieniła się (ewoluowała) tożsamość w 2026 roku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego (czy można zaobserwować związek w odniesieniu do przedstawionych w badaniu charakterystyk)?

Problemy badawcze inne niż w badaniu z 2011 r.

Problem 14. Jaki jest poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości mieszkańców regionu?

Problem 15. Czy zachodzi związek między tożsamością regionalną a zachodniopomorskimi korzeniami w rodzinach mieszkańców regionu?

Problem 16. Jaki jest związek między postawami wobec miejscowości zamieszkania oraz aktywnościami społecznymi mieszkańców regionu?

Problem 17. Jaki wpływ na aktywność obywatelską ma poczucie tożsamości i identyfikacji terytorialnej?

Problem 18. W jaki sposób morze i związana z nią aktywność społeczna i zawodowa wpływa na poczucie tożsamości i identyfikacji terytorialnej (regionalnej, lokalnej, sąsiedzkiej)?

Problem 19. Czy, i w jakim stopniu, na poczucie tożsamości regionalnej wpływa religijność (udział w praktykach religijnych) mieszkańców Pomorza Zachodniego?

Problem 20. Czy, i w jakim stopniu, poczucie tożsamości terytorialnej (regionalnej, lokalnej) wpływa na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców Pomorza Zachodniego?

2.2. Metodologia analizy jakościowej

Analiza wolnych wypowiedzi respondentów (pytań otwartych) w badaniach ankietowych stanowi jedno z największych wyzwań w socjologicznych badaniach empirycznych. W edycji badania tożsamości Pomorza Zachodniego z 2026 roku, zrealizowanego na próbie $n = 1070$ respondentów za pomocą ankiety internetowej (CAWI), zebrano obszerny materiał tekstowy obejmujący niezwykle szerokie spektrum tematów. Dotyczył on zarówno globalnych wyzwań współczesności (pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie, rozwój nowoczesnych technologii), jak i lokalnych wymiarów tożsamości regionalnej, takich jak postacie ważne dla regionu, miejsca o szczególnym znaczeniu emocjonalnym i historycznym dla mieszkańców, subiektywnie postrzegane wizytówki województwa i najbliższej okolicy, tradycje regionalne oraz osobiste plany i motywacje migracyjne. Wypowiedzi te, w ujęciu metodologicznym Davida Silvermana, zaliczają się do kategorii „tekstów wywołanych przez badacza” (ang. *research-provoked texts*), w odróżnieniu od tekstów naturalnych (np. rozmów codziennych czy dokumentów zastanych). Zastosowanie pytań otwartych pozwoliło respondentom na swobodną ekspresję i ujawnienie indywidualnych struktur znaczeniowych, których nie sposób byłoby uchwycić za pomocą sztywnych kafeterii pytań zamkniętych. Z drugiej strony, tak zróżnicowany i duży wolumen danych tekstowych wymagał wdrożenia rygorystycznych procedur metodologicznych mających na celu ich poddanie systematycznemu grupowaniu, klasyfikacji, kwantyfikacji oraz ostatecznej syntezie teoretycznej.

Teoretyczno-metodologicznym fundamentem analizy surowego materiału tekstowego była Metodologia Teorii Ugruntowanej (GTM – *Grounded Theory Methodology*), w szczególności w interpretacji polskiego socjologa Krzysztofa Koneckiego². Proces badawczy opierał się na paradygmacie interpretatywnym, zakładającym, że celem badacza jest rekonstrukcja procesów nadawania znaczeń przez samych aktorów społecznych. Zgodnie z ujęciem Koneckiego, analiza jakościowa nie polega na mechanicznym nakładaniu gotowych teorii na dane, lecz na stopniowej konceptualizacji wyłaniającej się bezpośrednio z empirii.

Równolegle odwołano się do wskazań Davida Silvermana,³ który przestrzega przed dwoma skrajnymi błędami w analizie jakościowej: „anegdotyzmem” (czyli wybiórczym prezentowaniem cytatów pasujących do tezy badacza pod pretekstem ilustracji) oraz „kodowaniem bezrefleksyjnym”. Aby zachować rzetelność naukową, analiza wolnych wypowiedzi na Pomorzu Zachodnim została podporządkowana zasadzie całościowego traktowania danych (ang. *comprehensive data treatment*). Oznacza to, że każda pojedyncza wypowiedź respondenta – nawet ta skrajna, nietypowa, lakoniczna lub wyrażająca

² Konecki K., *Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana*, PWN, Warszawa 2000

³ Silverman D., *Interpretacja danych jakościowych*, PWN, Warszawa 2008

dezorientację – musiała zostać zakodowana i uwzględniona w ostatecznym raporcie, zapobiegając w ten sposób zniekształceniom wynikającym z subiektywności badacza.

Procedura analityczna została podzielona na trzy fazy odpowiadające klasycznym etapom kodowania tematycznego:⁴

- Faza 1: Kodowanie otwarte i eksploracja wstępna. W pierwszym kroku dokonano uważnej lektury losowo wybranej próby wypowiedzi w celu identyfikacji powtarzających się pojęć, metafor i ładunków emocjonalnych. Na tym etapie rejestrowano surowe terminy używane przez respondentów (np. 'lockdown', „bujda”, „strach”, „szansa”, „roszczeniowość”).
- Faza 2: Konstrukcja klucza kategoryzacyjnego (klasyfikacja). Na podstawie kodowania otwartego opracowano dedykowane kategorie analityczne (tematyczne). Przykładowo, w obszarze funkcjonowania w pandemii wyłoniono cztery główne wymiary: a) „Izolacja i ograniczenie wolności” (odnoszące się do restrykcji i lockdownu), b) „Zdrowie psychiczne i trauma” (odnoszące się do samotności, lęków i depresji), c) „Transformacja i skutki systemowe” (praca zdalna, zmiany gospodarcze), d) „Negacja i kryzys zaufania” (sceptycyzm wobec wirusa i działań rządu). Operacjonalizacja tych kategorii polegała na przypisaniu im słowników słów kluczowych i rdzeni wyrazowych (np. rdzenie „kwarantan-”, „lockdown-”, „zamkni-” dla kategorii izolacji).
- Faza 3: Grupowanie i automatyzacja dopasowania. Proces klasyfikacji całego zbioru $n = 1070$ został zautomatyzowany poprzez poszukiwanie zdefiniowanych rdzeni wyrazowych. Wypowiedzi, które nie zawierały żadnego z kluczowych słów ze słownika, zostały automatycznie przydzielone do kategorii „Inne / Niesklasyfikowane”. Kategoria ta została następnie poddana weryfikacji w celu upewnienia się, że nie kryją się w niej nowe, nieodkryte wcześniej wzorce znaczeniowe, co jest zgodne z postulatami rzetelności kategoryzacji Grahama Gibbsa.

Ważnym elementem metodologii była kwantyfikacja (zliczanie frekwencji) zakodowanych kategorii. Metoda ta łączy paradygmat jakościowy z ilościowym (podejście mieszane, ang. *mixed methods*), co w socjologii znajduje silne oparcie teoretyczne.⁵ Zliczanie częstości występowania poszczególnych kategorii (np. ustalenie, że aż 50% wypowiedzi o Ukrainie dotyczy lęku militarnego, a blisko 6% o COVID-19 ma charakter negacyjny) pozwala na określenie społecznego znaczenia i skali danego zjawiska.

David Silverman w swoich pracach silnie argumentuje za stosowaniem prostych miar ilościowych w badaniach jakościowych. Zliczanie chroni badacza przed skłonnością do

⁴ Gibbs G., *Analizowanie danych jakościowych*, PWN, Warszawa 2015

⁵ Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, PWN, Warszawa 2005

podświadomego wybierania wyłącznie „spektakularnych” lub „dobrze brzmiących” cytatów, które potwierdzają aprioryczne założenia. Dzięki wyliczeniu odsetków dla każdej wyłonionej kategorii, czytelnik raportu uzyskuje jasny obraz tego, na ile dany pogląd jest powszechny w badanej zbiorowości, a na ile reprezentuje stanowisko marginalne. Pozwala to na zachowanie właściwych proporcji przy interpretacji wypowiedzi i formułowaniu wniosków dla polityki regionalnej.

Ostatnim etapem procedury badawczej była synteza i interpretacja. Proces ten opierał się na triangulacji danych, czyli zestawieniu rozkładów frekwencji wolnych wypowiedzi ze strukturą demograficzną respondentów (płeć, wiek, generacje, miejsce zamieszkania) oraz z wynikami pytań zamkniętych. Dzięki temu możliwe było np. precyzyjne powiązanie lęków technologicznych (technofobii) z generacjami Baby Boomers i X, a technooptymizmu z pokoleniem Z i Y.

Syntetyzowanie polegało na przejściu od poziomu opisowego (surowe dane i cytaty) do poziomu teoretycznego. Wyniki analizy jakościowej zostały osadzone w uznanych teoriach socjologicznych:

- koncepcji „płynnej nowoczesności” Zygmunta Baumana (interpretacja rozpadu więzi instytucjonalnych, wzrostu indywidualizmu i dążenia do prywatnego „świętego spokoju”);
- teorii kapitału społecznego Roberta Putnama (analiza zaangażowania obywatelskiego i specyfiki więzi łączących i pomostowych w województwie, a także korelacji między religijnością a zakorzenieniem regionalnym);
- koncepcji „marynizacji” i „demarynizacji” Profesora Ludwika Janiszewskiego (weryfikacja zanikania etosu morskiego na rzecz marynizacji rekreacyjno-turystycznej w świadomości mieszkańców).

2.3. Organizacja badań

Badanie zostało przeprowadzone w panelu „Ariadna”, na reprezentatywnej, kwotowej – dobranej losowo – próbie mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w wieku 15 i więcej lat. Dobór osób do badania został przeprowadzony z zastosowaniem warstwowania próby i uwzględniał rodzaj miejscowości zamieszkania, płeć, wiek oraz powiat. Udział osób niebinarnych został potraktowany jako rozszerzenie podstawowej liczebności próby (1068 osób).

2.4. Metody doboru prób badawczych

Podobnie, jak w badaniu z 2011 roku, także w 2026 roku została zastosowana metoda kwotowego doboru próby badanej. Metoda ta polega na tym, że udział (odsetek, procent) osób w próbie ustalany jest w taki sposób, żeby był proporcjonalny do ich rzeczywistego udziału w całej populacji badanej. Przy doborze kwotowym uwzględniana jest płeć, wiek i miejsce zamieszkania uczestników badania.

Dodatkowo, ze względu na genealogię województwa zachodniopomorskiego, w doborze próby zostało uwzględnione zróżnicowanie regionalne, gdyż województwo zachodniopomorskie składa się z powiatów pochodzących z pięciu województw sprzed reformy administracyjnej z 1999 roku: szczecińskiego, koszalińskiego, gorzowskiego, pilskiego i słupskiego. Zróżnicowanie to wymaga by próba badawcza rekrutowała mieszkańców wszystkich powiatów województwa zachodniopomorskiego, proporcjonalnie do udziałów w zbiorowości generalnej.

Tabela 1. Liczebności oraz udziały respondentów w podziale na podstawowe wskaźniki strukturalne w 2011 i 2026 roku

Opis cechy	Struktura próby w 2011 roku		Planowana struktura próby w 2026 roku	
	Liczby respondentów (kwoty)	Udziały	Liczby respondentów (kwoty)	Udziały
Rozkład prób badawczych ze względu na płeć				
Mężczyźni	517	48,50%	517	48,50%
Kobiety	549	51,50%	549	51,50%
Rozkład prób badawczych ze względu na miejsce zamieszkania				
Wieś	329	30,90%	342	32,10%
Miasto poniżej 50 tys. mieszkańców	366	34,30%	357	33,50%
Miasto powyżej 50 tys. mieszkańców	371	34,80%	367	34,40%
Rozkład prób badawczych ze względu na wiek				
15-19 lat	74	6,90%	64	6,00%
20-24 lata	96	9,00%	57	5,30%
25-34 lata	214	20,10%	140	13,10%
35-44 lata	160	15,00%	199	18,70%
45-54 lata	176	16,50%	187	17,50%
55-59 lat	111	10,40%	71	6,70%
60-64 lata	85	8,00%	77	7,20%
powyżej 64 lat	150	14,10%	271	25,50%

Tabela 2. cd. Liczebności oraz udziały respondentów w podziale na podstawowe wskaźniki strukturalne w 2011 i 2026 roku

Opis cechy	Struktura próby w 2011 roku		Planowana struktura próby w 2026 roku	
	Liczby respondentów (kwoty)	Udziały	Liczby respondentów (kwoty)	Udziały
Rozkład prób badawczych ze względu na powiat zamieszkania				
Goleniowski	53	5,00%	53	5,00%
Gryficki	43	4,00%	37	3,50%
Gryfiński	53	5,00%	50	4,70%
Kamieński	32	3,00%	29	2,70%
Łobeski	21	2,00%	22	2,00%
Policki	43	4,00%	57	5,40%
Pyrzycki	21	2,00%	24	2,20%
Stargardzki	75	7,00%	78	7,30%
Miasto Szczecin	256	24,00%	255	23,80%
Miasto Świnoujście	21	2,00%	25	2,40%
Białogardzki	32	3,00%	29	2,70%
Drawski	32	3,00%	35	3,30%
Kołobrzeski	53	5,00%	50	4,70%
Koszaliński	44	4,10%	42	4,00%
Szczecinecki	52	4,90%	47	4,40%
Świdwiński	32	3,00%	28	2,60%
Miasto Koszalin	64	6,00%	69	6,50%
Choszczeński	32	3,00%	29	2,70%
Myśliborski	43	4,00%	41	3,80%
Wałecki	32	3,00%	32	3,00%
Sławieński	32	3,00%	34	3,20%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia porównanie liczebności i udziałów respondentów w próbie badawczej z 2011 roku oraz planowanej próbie na 2026 rok według płci, miejsca zamieszkania, wieku i powiatu zamieszkania. Struktura płci pozostaje niezmieniona (48,5% mężczyzn i 51,5% kobiet). W planowanej próbie wzrasta udział mieszkańców wsi (32,1% wobec 30,9%) oraz osób powyżej 64. roku życia (25,5% wobec 14,1%), natomiast maleje udział osób w wieku 20–24 lata (5,3% wobec 9,0%) i 25–34 lata (13,1% wobec 20,1%). W podziale na powiaty największy udział respondentów przypada na Szczecin (23,8%), a następnie powiat stargardzki (7,3%) i Koszalin (6,5%).

Źródło: dane z 2011 roku pochodzą z publikacji: D. Rybarska-Jarosz, L. Barylski, *Tożsamość regionalna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań eksploracyjno-diagnostycznych*, Szczecin 2012; dane dla próby w 2026 roku obliczono na podstawie danych GUS [bdl.stat.gov.pl, stan na dzień 22.05.2026].

Porównanie wskaźników struktury populacji z 2011 i 2026 roku wskazuje na istotne zmiany ze względu na wiek oraz miejsce zamieszkania. W ciągu blisko 15 lat dominująca kategoria respondentów z 2011 roku licząca 25-44 lata stanowiąca ponad 35% całej populacji ustąpiła pierwszeństwa innym kategoriom. Obecnie taką dominującą kategorią są osoby powyżej 64 roku życia, których jest obecnie 25,5% ogółu mieszkańców województwa, podczas gdy jeszcze w 2011 roku osoby należące do tej kategorii stanowiły nieco ponad 14%.

Inną zmianą, wpisującą się w ogólnopolskie trendy demograficzne, jest zwiększający się udział liczby mieszkańców obszarów wiejskich: na wsi wolniej ubywa mieszkańców niż w mieście, co w największym stopniu wynika z procesów suburbanizacji, które dotyczą nie tylko aglomeracji, ale także mniejszych miast powiatowych.

3. Analiza wyników badań

3.1. Charakterystyka próby badawczej w badaniu pogłównym

3.1.1. Struktura społeczno-demograficzna uczestników badania

Charakterystyka próby badawczej

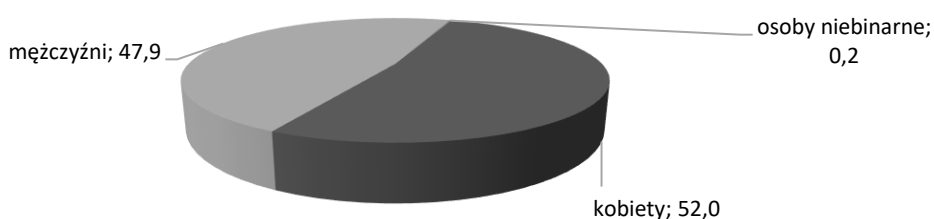
Tabela 3. Rozkład płci w próbie badawczej

	Częstości	Procenty	Procenty ważnych
kobiety	556	52,0	52,1
mężczyźni	512	47,9	47,9
łącznie	1068	99,8	100,0
osoby niebinarne	2	0,2	
Ogółem	1070	100,0	

Zawartość tabeli: Rozkład płci w próbie badawczej: 52,0% kobiet, 47,9% mężczyzn i 0,2% osób niebinarnych (N = 1070).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 1. Rozkład płci w próbie badawczej

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: mężczyźni 47,9%; kobiety 52,0%; osoby niebinarne 0,2%

Źródło: badanie własne STS

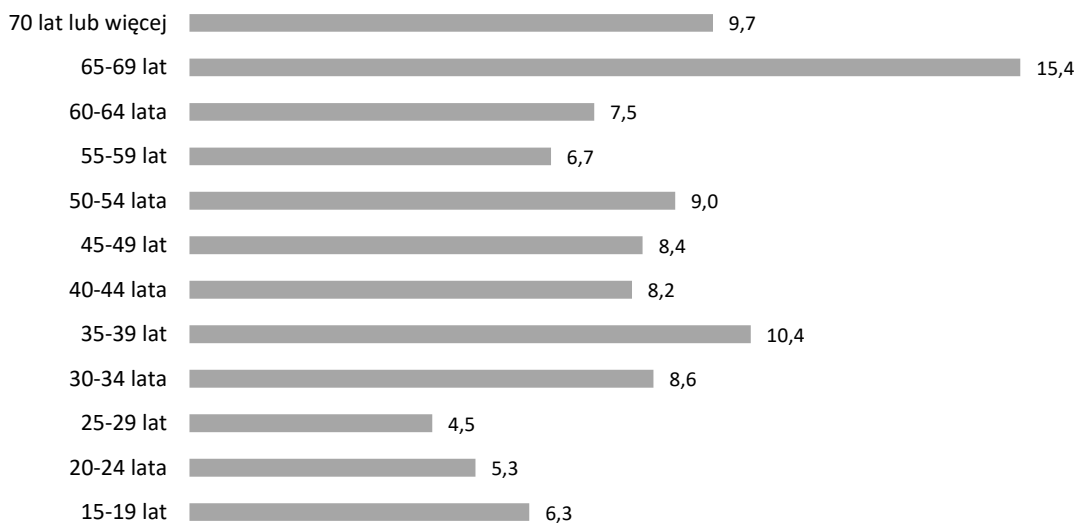
Tabela 4. Rozkład wieku w próbie badawczej

	Częstości	Procenty
15-19 lat	67	6,3
20-24 lata	57	5,3
25-29 lat	48	4,5
30-34 lata	92	8,6
35-39 lat	111	10,4
40-44 lata	88	8,2
45-49 lat	90	8,4
50-54 lata	96	9,0
55-59 lat	72	6,7
60-64 lata	80	7,5
65-69 lat	165	15,4
70 lat lub więcej	104	9,7
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład wieku respondentów w próbie badawczej liczącej 1070 osób. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 65–69 lat (15,4%; 165 osób), a najmniej liczną osoby w wieku 25–29 lat (4,5%; 48 osób). Udział pozostałych grup wiekowych wynosi od 5,3% do 10,4%, przy czym osoby w wieku 35–39 lat stanowią 10,4% uczestników badania, a osoby w wieku 70 lat lub więcej 9,7%.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 2. Rozkład wieku w próbie badawczej

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład wieku respondentów w próbie badawczej (N = 1070). Najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 65–69 lat (15,4%). Kolejne pod względem liczebności są osoby w wieku 35–39 lat (10,4%) oraz osoby w wieku 70 lat i więcej (9,7%). Udział respondentów w pozostałych grupach wiekowych wynosi od 4,5% do 9,0%. Najmniej liczne są osoby w wieku 25–29 lat (4,5%), 20–24 lata (5,3%) oraz 15–19 lat (6,3%).

Źródło: badanie własne STS

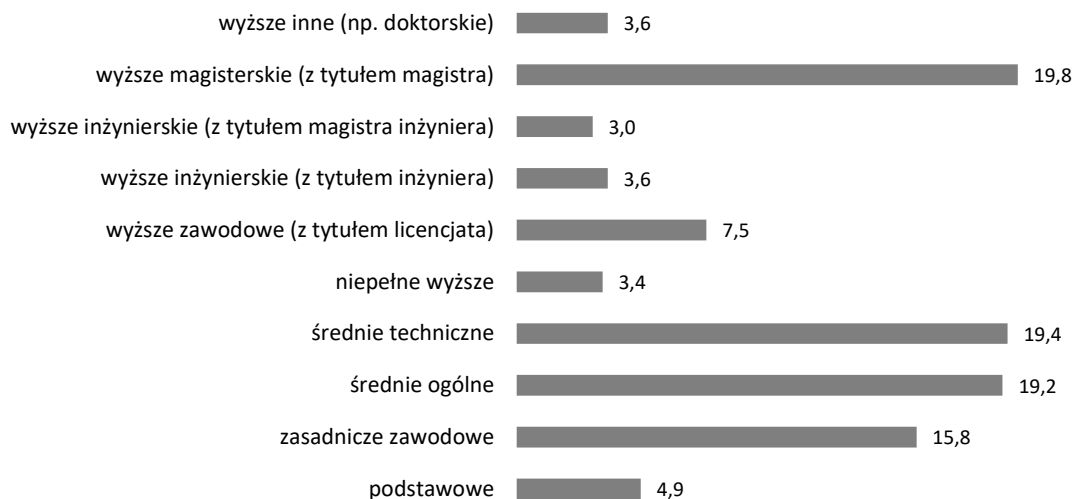
Tabela 5. Rozkład wykształcenia w próbie badawczej

	Częstości	Procenty
podstawowe	52	4,9
zasadnicze zawodowe	169	15,8
średnie ogólne	205	19,2
średnie techniczne	208	19,4
niepełne wyższe	36	3,4
wyższe zawodowe (z tytułem licencjata)	80	7,5
wyższe inżynierskie (z tytułem inżyniera)	38	3,6
wyższe inżynierskie (z tytułem magistra inżyniera)	32	3,0
wyższe magisterskie (z tytułem magistra)	212	19,8
wyższe inne (np. doktorskie)	38	3,6
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Rozkład wykształcenia respondentów: wyższe magisterskie – 19,8% (212 osób), średnie techniczne – 19,4% (208 osób), średnie ogólne – 19,2% (205 osób), zasadnicze zawodowe – 15,8% (169 osób), wyższe zawodowe z tytułem licencjata – 7,5% (80 osób), podstawowe – 4,9% (52 osoby), wyższe inżynierskie z tytułem inżyniera oraz wyższe inne – po 3,6% (po 38 osób), niepełne wyższe – 3,4% (36 osób), a wyższe inżynierskie z tytułem magistra inżyniera – 3,0% (32 osoby).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 3. Rozkład wykształcenia w próbie badawczej

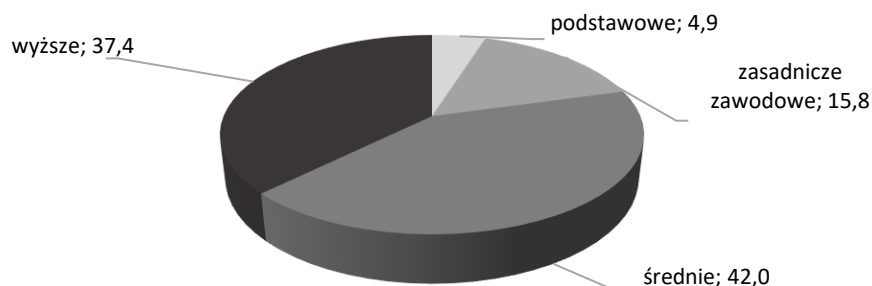

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład wykształcenia respondentów: wyższe magisterskie – 19,8%, średnie techniczne – 19,4%, średnie ogólne – 19,2%, zasadnicze zawodowe – 15,8%, wyższe zawodowe (licencjat) – 7,5%, podstawowe – 4,9%, wyższe inżynierskie (inżynier) i wyższe inne – po 3,6%, niepełne wyższe – 3,4%, wyższe inżynierskie (magister inżynier) – 3,0%.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 4. Rozkład skompresowanych kategorii wykształcenia

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład skompresowanych kategorii wykształcenia respondentów: średnie – 42,0%, wyższe – 37,4%, zasadnicze zawodowe – 15,8%, podstawowe – 4,9%

Źródło: badanie własne STS

Tabela 6. Rozkład w próbie badawczej narodowości Zachodniopomorzan

	Częstości	Procenty
Polska	1067	99,7
Inna	3	0,3
w tym:		
narodowość słowiańska	1	0,1
ukraińska	2	0,2
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Rozkład narodowości respondentów: narodowość polska – 99,7% (1067 osób), inna narodowość – 0,3% (3 osoby), w tym narodowość słowiańska – 0,1% (1 osoba) oraz ukraińska – 0,2% (2 osoby).

Źródło: badanie własne STS

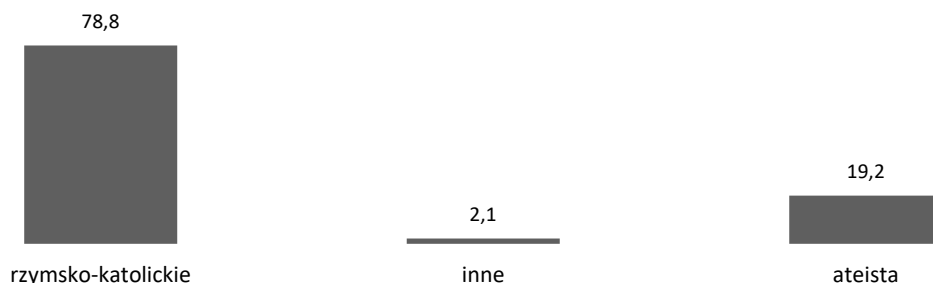
Tabela 7. Rozkład w próbie badawczej wyznań religijnych Zachodniopomorzan

	Częstości	Procenty
Rzymsko-katolickie	843	78,8
Inne	22	2,1
Żadne - jestem ateistą	205	19,2
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Rozkład wyznań religijnych respondentów: wyznanie rzymskokatolickie – 78,8% (843 osoby), brak wyznania – jestem ateistą – 19,2% (205 osób), inne wyznania – 2,1% (22 osoby).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 5. Rozkład w próbie badawczej wyznań religijnych Zachodniopomorzan

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład wyznań religijnych respondentów: wyznanie rzymskokatolickie – 78,8%, brak wyznania (ateiści) – 19,2%, inne wyznania – 2,1%.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 8. Rozkład w próbie badawczej „innych” wyznań religijnych Zachodniopomorzan

	Częstości	Procenty
adwentysta dnia siódmego	1	0,1
agnostycyzm	2	0,2
chrześcijańskie	2	0,2
ewangelicko-augsburskie	2	0,2
hinduistyczne	1	0,1
odmowa podania	1	0,1
protestanckie	4	0,4
Santa Muerte	2	0,2
Świadek Jehowy	3	0,3
urodzona jako katolik – nie praktykuję od wielu lat poza udziałem w ślubach, chrztach, komuniach i pogrzebach	1	0,1
wierzę ale się nie utożsamiam z żadną religią	1	0,1
wierzę w boga	1	0,1
wierzę we wszystko	1	0,1
łącznie	22	
nie dotyczy	1048	97,9
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Rozkład „innych” wyznań religijnych respondentów: protestanckie – 0,4% (4 osoby), Świadek Jehowy – 0,3% (3 osoby), agnostycyzm, chrześcijańskie, ewangelicko-augsburskie i Santa Muerte – po 0,2% (po 2 osoby), adwentysta dnia siódmego, hinduistyczne, odmowa podania, urodzona jako katolik – nie praktykuję od wielu lat poza udziałem w ślubach, chrztach, komuniach i pogrzebach, wierzę ale się nie utożsamiam z żadną religią, wierzę w Boga oraz wierzę we wszystko – po 0,1% (po 1 osobie). Łącznie inne wyznania zadeklarowały 22 osoby (2,1%), natomiast 1048 osób (97,9%) wskazało odpowiedź „nie dotyczy”.

Źródło: badanie własne STS

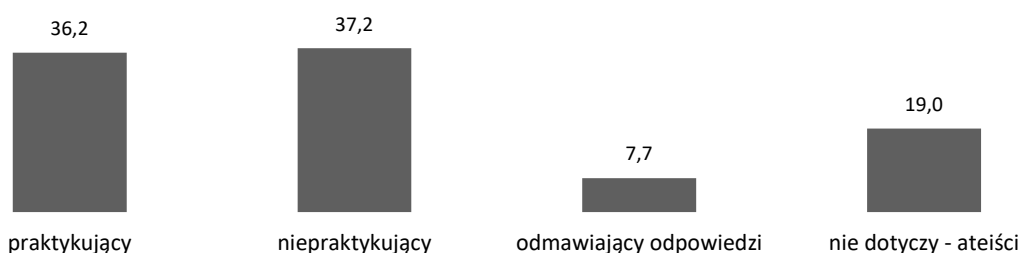
Tabela 9. Rozkład w próbie badawczej praktyk religijnych Zachodniopomorzan

	Częstości	Procenty	Procenty ważnych
praktykujący	387	36,2	44,6
nie praktykujący	398	37,2	45,9
odmawiający odpowiedzi	82	7,7	9,5
łącznie	867	81,0	100,0
nie dotyczy – ateści	203	19,0	
Ogółem	1070	100,0	

Zawartość tabeli: Rozkład praktyk religijnych respondentów: niepraktykujący – 37,2% (398 osób), praktykujący – 36,2% (387 osób), odmawiający odpowiedzi – 7,7% (82 osoby). Wśród osób, które udzieliły odpowiedzi, odsetek niepraktykujących wyniósł 45,9%, a praktykujących 44,6%. Odpowiedź „nie dotyczy – ateści” wskazało 19,0% respondentów (203 osoby).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 6. Rozkład w próbie badawczej praktyk religijnych Zachodniopomorzan

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład praktyk religijnych respondentów: niepraktykujący – 37,2%, praktykujący – 36,2%, odpowiedzi odmówiło 7,7%, a odpowiedź „nie dotyczy – ateści” wskazało 19,0% badanych.

Źródło: badanie własne STS

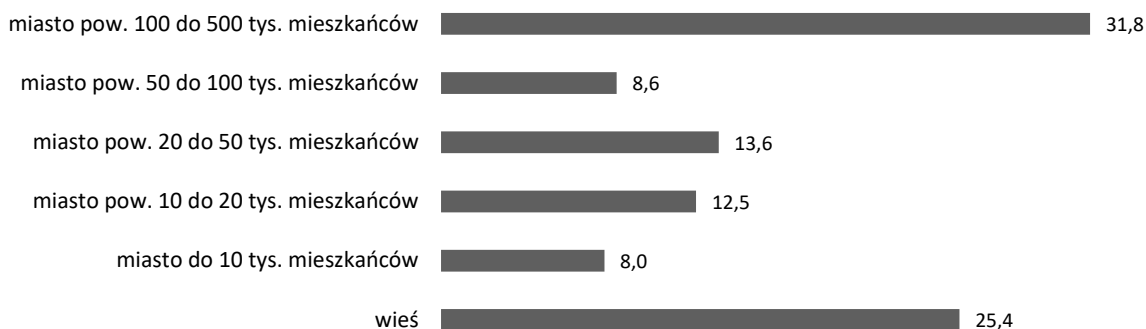
Tabela 10. Rozkład w próbie badawczej typów miejsca zamieszkania Zachodniopomorzan

	Częstości	Procenty
wieś	272	25,4
miasto do 10 tys. mieszkańców	86	8,0
miasto pow. 10 do 20 tys. mieszkańców	134	12,5
miasto pow. 20 do 50 tys. mieszkańców	146	13,6
miasto pow. 50 do 100 tys. mieszkańców	92	8,6
miasto pow. 100 do 500 tys. mieszkańców	340	31,8
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Rozkład typów miejsca zamieszkania respondentów: miasto od 100 do 500 tys. mieszkańców – 31,8% (340 osób), wieś – 25,4% (272 osoby), miasto od 20 do 50 tys. mieszkańców – 13,6% (146 osób), miasto od 10 do 20 tys. mieszkańców – 12,5% (134 osoby), miasto od 50 do 100 tys. mieszkańców – 8,6% (92 osoby), miasto do 10 tys. mieszkańców – 8,0% (86 osób).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 7. Rozkład w próbie badawczej typów miejsca zamieszkania Zachodniopomorzan

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład typów miejsca zamieszkania respondentów: miasto od 100 do 500 tys. mieszkańców – 31,8%, wieś – 25,4%, miasto od 20 do 50 tys. mieszkańców – 13,6%, miasto od 10 do 20 tys. mieszkańców – 12,5%, miasto od 50 do 100 tys. mieszkańców – 8,6%, miasto do 10 tys. mieszkańców – 8,0%.

Źródło: badanie własne STS

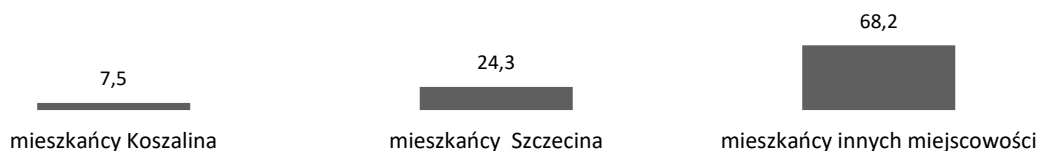
Tabela 11. Rozkład w próbie badawczej zamieszkania w Szczecinie i Koszalinie

	Częstości	Procenty	Procenty ważnych
mieszkańcy Koszalina	80	7,5	23,5
mieszkańcy Szczecina	260	24,3	76,5
łącznie	340	31,8	100,0
nie dotyczy – mieszkańcy innych miejscowości	730	68,2	
Ogółem	1070	100,0	

Zawartość tabeli: Rozkład miejsca zamieszkania respondentów w Szczecinie i Koszalinie: mieszkańcy Szczecina – 24,3% (260 osób), mieszkańcy Koszalina – 7,5% (80 osób). łącznie mieszkańcy obu miast stanowili 31,8% próby (340 osób), natomiast mieszkańcy pozostałych miejscowości 68,2% (730 osób). Wśród mieszkańców Szczecina i Koszalina udział mieszkańców Szczecina wyniósł 76,5%, a mieszkańców Koszalina 23,5%.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 8. Rozkład w próbie badawczej zamieszkania w Szczecinie i Koszalinie

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład miejsca zamieszkania respondentów: mieszkańcy innych miejscowości – 68,2%, mieszkańcy Szczecina – 24,3%, mieszkańcy Koszalina – 7,5%.

Źródło: badanie własne STS

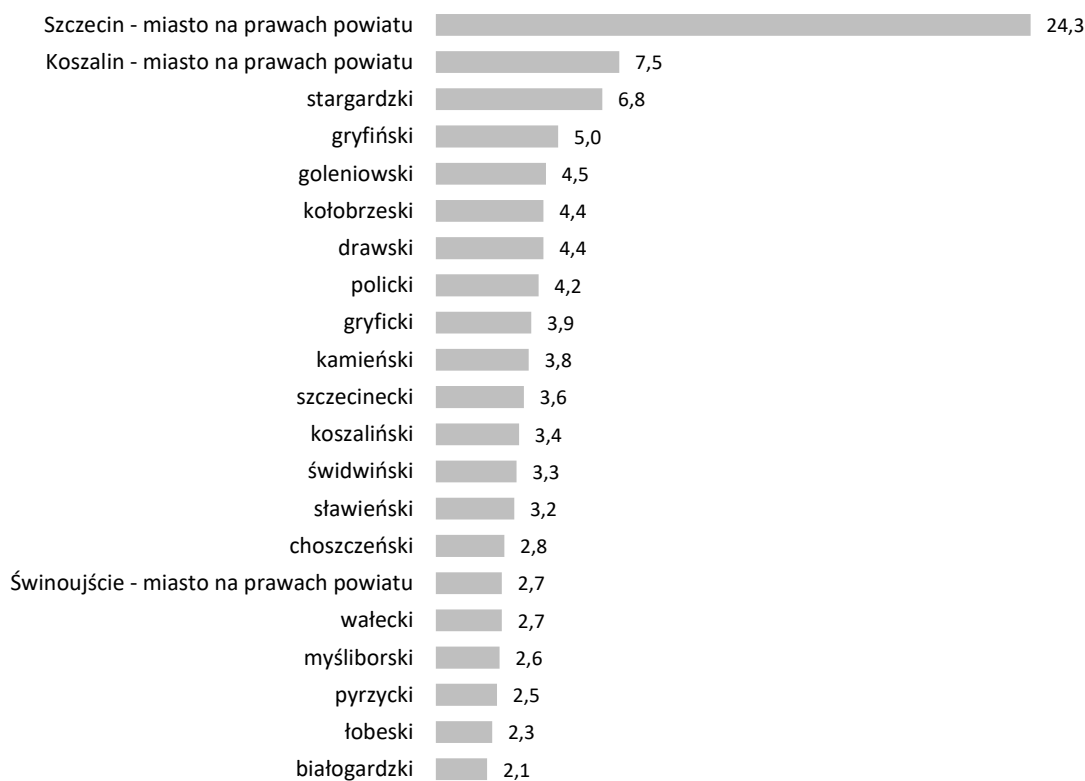
Tabela 12. Rozkład w próbie badawczej zamieszkania w powiatach województwa Zachodniopomorskiego

	Częstości	Procenty
białogardzki	22	2,1
choszczeński	30	2,8
drawski	47	4,4
goleniowski	48	4,5
gryficki	42	3,9
gryfiński	53	5,0
kamieński	41	3,8
kołobrzesci	47	4,4
koszaliński	36	3,4
myśliborski	28	2,6
policki	45	4,2
pyrzycki	27	2,5
sławieński	34	3,2
stargardzki	73	6,8
szczecinecki	39	3,6
świdwiński	35	3,3
wałeczki	29	2,7
łobeski	25	2,3
Koszalin – miasto na prawach powiatu	80	7,5
Szczecin – miasto na prawach powiatu	260	24,3
Świnoujście – miasto na prawach powiatu	29	2,7
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Rozkład miejsca zamieszkania respondentów według powiatów województwa zachodniopomorskiego: Szczecin – miasto na prawach powiatu – 24,3% (260 osób), Koszalin – miasto na prawach powiatu – 7,5% (80 osób), powiat stargardzki – 6,8% (73 osoby), gryfiński – 5,0% (53 osoby), goleniowski – 4,5% (48 osób), drawski i kołobrzesci – po 4,4% (po 47 osób), policki – 4,2% (45 osób), gryficki – 3,9% (42 osoby), kamieński – 3,8% (41 osób), szczecinecki – 3,6% (39 osób), koszaliński – 3,4% (36 osób), świdwiński – 3,3% (35 osób), sławieński – 3,2% (34 osoby), choszczeński – 2,8% (30 osób), wałeczki i Świnoujście – miasto na prawach powiatu – po 2,7% (po 29 osób), myśliborski – 2,6% (28 osób), pyrzycki – 2,5% (27 osób), łobeski – 2,3% (25 osób) oraz białogardzki – 2,1% (22 osoby).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 9. Rozkład w próbie badawczej zamieszkania w powiatach województwa Zachodniopomorskiego

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład miejsca zamieszkania respondentów według powiatów województwa zachodniopomorskiego: Szczecin – miasto na prawach powiatu – 24,3%, Koszalin – miasto na prawach powiatu – 7,5%, powiat stargardzki – 6,8%, gryfiński – 5,0%, goleniowski – 4,5%, kołobrzeski i drawski – po 4,4%, policki – 4,2%, gryficki – 3,9%, kamieński – 3,8%, szczecinecki – 3,6%, koszaliński – 3,4%, świdwiński – 3,3%, ślawieński – 3,2%, choszczeński – 2,8%, wałecki i Świnoujście – miasto na prawach powiatu – po 2,7%, myśliborski – 2,6%, pyrzycki – 2,5%, łobeski – 2,3%, białogardzki – 2,1%.

Źródło: badanie własne STS

3.1.2. Geneza tożsamości Zachodniopomorzan oraz ich zakorzenienie w regionie

Przestrzeń własności zmiennych niezależnych istotnych dla zrozumienia przekonań mieszkańców województwa zachodniopomorskiego na temat regionu uwzględnia oprócz płci, wieku, poziomu wykształcenia i typu miejscowości zamieszkania również fakt, że poddana badaniu zbiorowość składa się z osób tutaj urodzonych oraz takich, które się tu osiedliły. Więcej jeszcze, gdyż w obu tych kategoriach da się wyróżnić osoby mające zachodniopomorskie korzenie w rodzinach (w pokoleniu rodziców lub głębiej) oraz takie, których rodziny nie są związane z Pomorzem Zachodnim. Poczyniono założenie, że kategoria osiedlonych w Zachodniopomorskiem oraz kategoria osób niemających zachodniopomorskich korzeni w rodzinie są na tyle liczne w strukturze badanej zbiorowości, że warto sprawdzić ich znaczenie dla postrzegania regionu, w którym żyją.

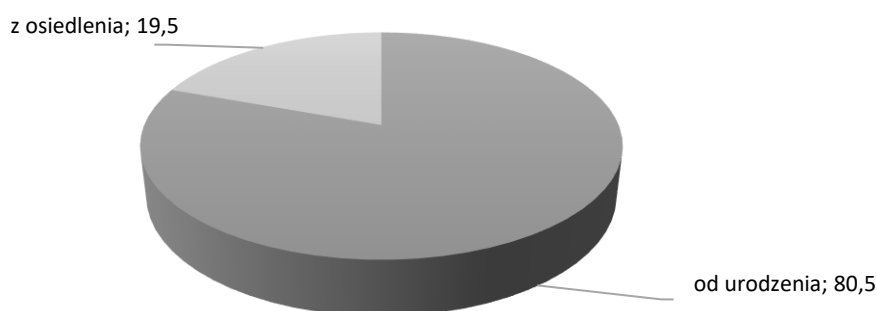
Tabela 13. Geneza zachodniopomorskiej tożsamości

	Częstości	Procenty
od urodzenia	861	80,5
z osiedlenia	209	19,5
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Geneza zachodniopomorskiej tożsamości respondentów: tożsamość ukształtowana od urodzenia – 80,5% (861 osób), tożsamość ukształtowana w wyniku osiedlenia się na Pomorzu Zachodnim – 19,5% (209 osób).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 10. Geneza zachodniopomorskiej tożsamości

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Geneza zachodniopomorskiej tożsamości respondentów: od urodzenia – 80,5%, z osiedlenia – 19,5%.

Źródło: badanie własne STS

Zgromadzony materiał badawczy pozwala zauważyć, że nieco więcej niż trzy czwarte uczestników badania (80,5%) to osoby urodzone na terenie województwa.

W celu przeprowadzenia pomiaru rodzinnych korzeni w regionie oraz ustalenia zakresu zakorzenienia, opracowano pytanie kwestionariusza, które określało dwie składowe zakorzenienia w dwóch pokoleniach: rodziców i dziadków osób uczestniczących w badaniu.

- 1) zamieszkiwanie na Pomorzu Zachodnim rodziców oraz dziadków ze strony zarówno ojców, jak i matek uczestników badania;
- 2) urodzenie w regionie rodziców oraz dziadków ze strony zarówno ojców, jak i matek uczestników badania.

Treść pytania kwestionariusza:

M12. *Czy członkowie Pani/Pana rodziny są/byli mieszkańcami obszarów dzisiejszego województwa zachodniopomorskiego, a jeśli tak, to jak się nimi stali?*

Mieszkanca/ mieszkanię woj. zachodniopomorskiego (kafeteria: nie; nie wiem; tak)

Urodziła/urodził się w na obszarach woj. zachodniopomorskiego (kafeteria: nie; nie wiem; tak)

W odniesieniu do:

Pani/Pana Matka,
Pani/Pana Ojciec
Pani/Pana Babcia ze strony Matki
Pani/Pana Dziadek ze strony Matki
Pani/Pana Babcia ze strony Ojca
Pani/Pana Dziadek ze strony Ojca

Deklaracjom respondentów przypisano wagi w myśl zasady:

- zamieszkiwanie na obszarze województwa zachodniopomorskiego – waga 1;
- urodzenie rodziców na terenie województwa – waga 2;
- urodzenie dziadków na terenie województwa – waga 3.

W oparciu o deklaracje uczestników badania na temat zamieszkiwania oraz urodzenia w dwóch pokoleniach ich rodzin – przy uwzględnieniu powyższych wag – stworzono indeks zakorzenienia, którego wartości mieszczą się w przedziale od 1 do 22. Najniższa wartość wyraża sytuację, gdy jeden rodzic uczestnika badania lub jedna babcia, albo dziadek zamieszkuje, bądź zamieszkiwała/zamieszkiwał na terenie województwa. Z kolei najwyższa wartość wyraża sytuację, gdy oboje rodziców oraz czworo dziadków zarówno zamieszkiwało, jak i urodziło się w regionie.

Dla celów analitycznych oraz interpretacyjnych, uzyskany rozkład wartości indeksu poddano normalizacji oraz standaryzacji stenowej⁶. W charakteryzowanym badaniu, wyliczono osiem stenów, których rozkład pozwolił określić granice przedziałów dla poszczególnych zakresów zakorzenienia, w myśl zasady: jeśli wynik pomiaru (tutaj wartość indeksu uzyskana przez danego uczestnika badania) znajdzie się w zakresie stenów pierwszego i drugiego, to oznacza to, że wynik ten określa bardzo niski poziom (tutaj zakres) badanego zjawiska, jeśli wynik pomiaru znajdzie się w zakresie stenów: trzeciego i czwartego, to wynik ten oznacza niski poziom (tutaj wąski zakres) zjawiska, jeśli wynik pomiaru znajdzie się w zakresie stenów: piątego i szóstego – poziom zjawiska jest umiarkowany, jeśli wynik pomiaru znajdzie się w zakresie stenów: siódmego i ósmego – poziom zjawiska jest wysoki, jeśli zaś wynik pomiaru znajdzie się w zakresie stenów: dziewiątego i dziesiątego – poziom zjawiska jest bardzo wysoki.

Ze względu na to, że wyniki badania rozłożyły się w przestrzeni ośmiu stenów, interpretacja zakresu zakorzenienia objęła przestrzeń od bardzo wąskiego do szerokiego zakorzenienia w regionie. Przedziały wartości indeksu dla poszczególnych zakresów zakorzenienia przedstawiają się następująco:

- **bardzo wąskie (1 i 2 sten)** – wartości indeksu: 1 w przypadku tych uczestników badania, którzy zadeklarowali, że jedna osoba z dwóch pokoleń mieszka lub mieszkała w województwie zachodniopomorskim;
- **wąskie (3 i 4 sten)** – wartości indeksu: od 2 (w przypadku tych uczestników badania, którzy zadeklarowali, że dwie osoby z dwóch pokoleń mieszka lub mieszkało w województwie zachodniopomorskim) do 5 (w przypadku tych uczestników badania, którzy zadeklarowali, że mieszkańcami województwa są lub byli: matka lub ojciec, dwoje dziadków, natomiast urodzonymi w województwie byli matka lub ojciec);
- **umiarkowane (5 i 6 sten)** – wartości indeksu: od 6 (w przypadku tych uczestników badania, którzy zadeklarowali, że dwoje rodziców oraz dwoje z czworga dziadków mieszka lub mieszkało w województwie zachodniopomorskim, natomiast urodzonymi w województwie byli matka i ojciec) do 13 (w przypadku tych uczestników badania, którzy zadeklarowali, że mieszkańcami województwa są lub byli: matka, ojciec, obie babcie i obydwaj dziadkowie, natomiast urodzonymi w województwie byli: matka, ojciec oraz jeden dziadek lub jedna babcia);

⁶ Procedura normalizacji i standaryzacji polega na przeliczeniu uzyskanych w badaniu wartości zmiennej na wartości standaryzowane w rozkładzie normalnym w oparciu o prawdopodobieństwa ich wystąpienia w próbie. Każda uzyskana w badaniu wartość zmiennej (tutaj wartość indeksu), naniesiona zostaje na oś pod krzywą rozkładu normalnego standaryzowanego, na którą „nałożonych jest” dziesięć wyliczonych przedziałów, zwanych stenami (sten – ang. *standard ten*). Każdy sten zawiera pewną liczbę wartości zmiennej (tutaj indeksu), grupując je i pozwalając poddać interpretacji.

- szerokie (7 i 8 sten) – wartości indeksu: od 14 (w przypadku tych uczestników badania, którzy zadeklarowali, że dwoje rodziców oraz dwoje z czworga dziadków mieszka lub mieszkało w województwie zachodniopomorskim, natomiast urodzonymi w województwie byli matka i ojciec oraz dwoje dziadków) do 22 (w przypadku tych uczestników badania, którzy zadeklarowali, że mieszkańcami województwa są lub byli: oboje rodziców oraz czworo dziadków, jak również wszyscy oni urodzili się w regionie).

W przeprowadzonym badaniu niespełna 1/3 uczestników nie zadeklarowało jakichkolwiek rodzinnych korzeni w regionie, natomiast nieco ponad 2/3 posiada takie korzenie (66,9%). Poniższe zestawienie prezentuje rozkłady zmiennej *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim* oraz zmiennej *zakres zakorzenienia w regionie*, a także rozkład wynikający z połączenia genezy zachodniopomorskiej tożsamości i rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim.

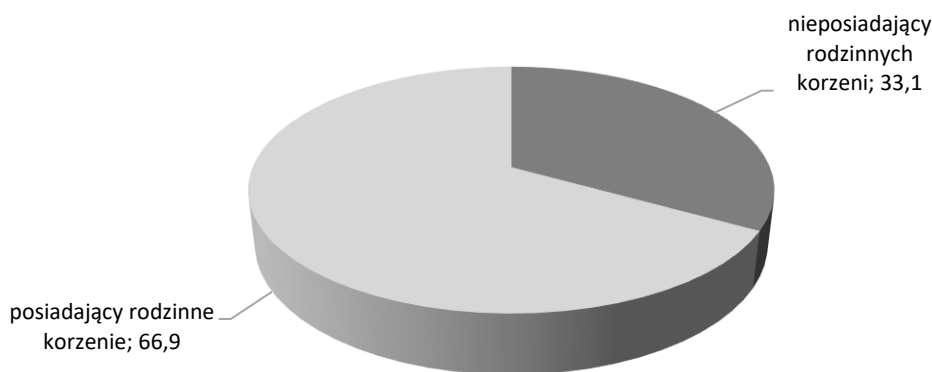
Tabela 14. Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

	Częstości	Procenty
nieposiadający rodzinnych korzeni	354	33,1
posiadający rodzinne korzenie	716	66,9
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Rodzinne korzenie respondentów na Pomorzu Zachodnim: posiadający rodzinne korzenie – 66,9% (716 osób), nieposiadający rodzinnych korzeni – 33,1% (354 osoby).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 11. Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Rodzinne korzenie respondentów na Pomorzu Zachodnim: posiadający rodzinne korzenie – 66,9%, nieposiadający rodzinnych korzeni – 33,1%.

Źródło: badanie własne STS

Przyjmując, że zakorzenienie może realizować się w czterech formach zakresowych: bardzo wąskie, wąskie, umiarkowane oraz szerokie, można zauważyć, iż w zbiorowości mieszkańców Pomorza Zachodniego przeważają osoby zakorzenione w zakresie umiarkowanym oraz szerokim (łącznie 70,1%), gdy Zachodniopomorzanie zakorzenieni w bardzo wąskim zakresie stanowią wyraźną mniejszość (2,9%) wśród mieszkańców regionu.

Zagadnienie to ilustrują dane zestawione w poniższej tabeli oraz zilustrowane następującym po niej wykresem.

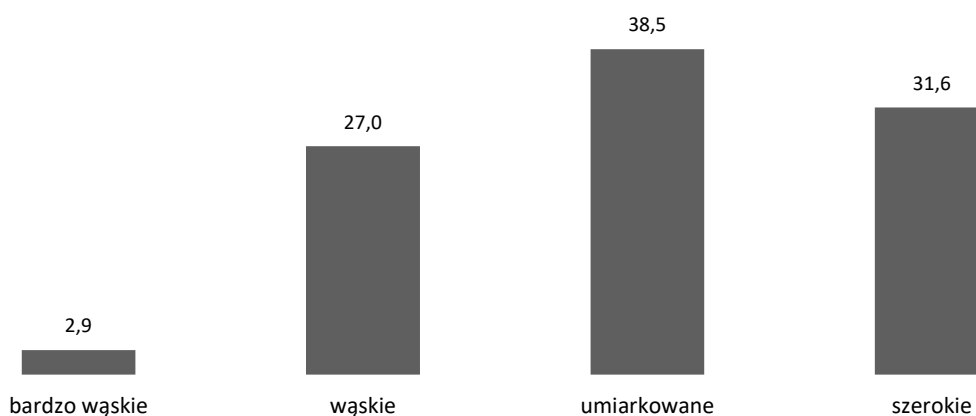
Tabela 15. Zakres zakorzenienia na Pomorzu Zachodnim

	Częstości	Procenty	Procenty ważnych
bardzo wąskie	21	2,0	2,9
wąskie	193	18,0	27,0
umiarkowane	276	25,8	38,5
szerokie	226	21,1	31,6
łącznie	716	66,9	100,0
brak zakorzenienia	354	33,1	
Ogółem	1070	100,0	

Zawartość tabeli: Zakres zakorzenienia respondentów na Pomorzu Zachodnim: umiarkowane – 38,5% (276 osób), szerokie – 31,6% (226 osób), wąskie – 27,0% (193 osoby), bardzo wąskie – 2,9% (21 osób). Kategorie te dotyczą łącznie 716 osób posiadających rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim, co stanowi 66,9% próby. Brak zakorzenienia regionalnego zadeklarowały 354 osoby (33,1%).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 12. Zakres zakorzenienia na Pomorzu Zachodnim

Dane wyrażone w procentach [n = 716 = 100%]

Zawartość wykresu: Zakres zakorzenienia respondentów na Pomorzu Zachodnim: umiarkowane – 38,5%, szerokie – 31,6%, wąskie – 27,0%, bardzo wąskie – 2,9%.

Źródło: badanie własne STS

Jeżeli pokrzyżować dane odnoszące się do zmiennych: geneza zachodniopomorskiej tożsamości oraz zachodniopomorskie korzenie w rodzinie, daje się wyekstrahować osiem typów mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Wyniki poczynionych analiz zestawione zostały w poniższej tabeli oraz zilustrowane następującym po niej wykresem.

Tabela 16. Typy Zachodniopomorzan ze względu na *genezę zachodniopomorskiej tożsamości oraz zakorzenienie*

	Częstości	Procenty
osiedleni na Pomorzu Zachodnim, nieposiadający korzeni w rodzinie	159	14,9
osiedleni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu rodziców	18	1,7
osiedleni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu dziadków	3	0,3
osiedleni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie w pokoleniu rodziców i w pokoleniu dziadków	29	2,7
urodzeni na Pomorzu Zachodnim, nieposiadający korzeni w rodzinie	195	18,2
urodzeni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu rodziców	221	20,7
urodzeni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu dziadków	7	0,7
urodzeni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie w pokoleniu rodziców i w pokoleniu dziadków	438	40,9
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Typy Zachodniopomorzan ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości i zakorzenienie: urodzeni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie w pokoleniu rodziców i dziadków – 40,9% (438 osób), urodzeni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu rodziców – 20,7% (221 osób), urodzeni na Pomorzu Zachodnim, nieposiadający korzeni w rodzinie – 18,2% (195 osób), osiedleni na Pomorzu Zachodnim, nieposiadający korzeni w rodzinie – 14,9% (159 osób), osiedleni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie w pokoleniu rodziców i dziadków – 2,7% (29 osób), osiedleni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu rodziców – 1,7% (18 osób), urodzeni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu dziadków – 0,7% (7 osób), osiedleni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu dziadków – 0,3% (3 osoby).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 13. Typy Zachodniopomoran ze względu na *genezę zachodniopomorskiej tożsamości oraz zakorzenienie*

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Typy Zachodniopomoran ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości i zakorzenienie: urodzeni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie w pokoleniu rodziców i dziadków – 40,9%, urodzeni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu rodziców – 20,7%, urodzeni na Pomorzu Zachodnim, nieposiadający korzeni w rodzinie – 18,2%, osiedleni na Pomorzu Zachodnim, nieposiadający korzeni w rodzinie – 14,9%, osiedleni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie w pokoleniu rodziców i dziadków – 2,7%, osiedleni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu rodziców – 1,7%, urodzeni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu dziadków – 0,7%, osiedleni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu dziadków – 0,3%.

Źródło: badanie własne STS

Zbiorowość mieszkańców Pomorza Zachodniego w najwyższym stopniu tworzą trzy kategorie społeczne: *urodzeni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie w pokoleniu rodziców i w pokoleniu dziadków, urodzeni na Pomorzu Zachodnim, posiadający korzenie tylko w pokoleniu rodziców oraz urodzeni na Pomorzu Zachodnim, nieposiadający korzeni w rodzinie*, łącznie stanowią oni 78,8% zbiorowości. Ważne, by zauważyć, iż 14,9% stanowią *osiedleni na Pomorzu Zachodnim, nieposiadający korzeni w rodzinie*. Przypomnijmy, że *osiedleni na Pomorzu Zachodnim* to 19,5% całej zbiorowości.

Kolejną, znaczącą z perspektywy charakterystyki próby, zmienną jest czas zamieszkiwania w regionie. Dane w tym zakresie wpisane zostały w tabelę poniżej oraz zilustrowane wykresem.

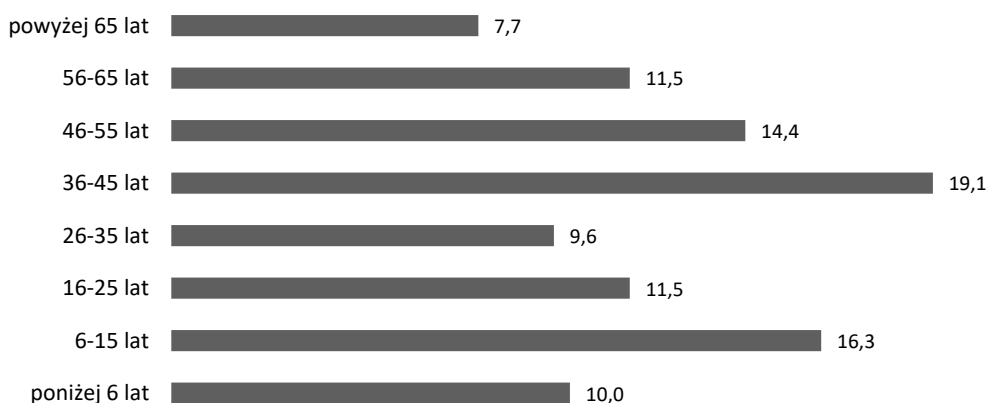
Tabela 17. Czas zamieszkiwania na Pomorzu Zachodnim

Przedziały czasu zamieszkiwania na Pomorzu Zachodnim	Częstości	Procenty
poniżej 6 lat	21	10,0
6-15 lat	34	16,3
16-25 lat	24	11,5
26-35 lat	20	9,6
36-45 lat	40	19,1
46-55 lat	30	14,4
56-65 lat	24	11,5
powyżej 65 lat	16	7,7
łącznie	209	100,0

Zawartość tabeli: Czas zamieszkiwania na Pomorzu Zachodnim wśród osób osiedlonych w regionie: 36–45 lat – 19,1% (40 osób), 6–15 lat – 16,3% (34 osoby), 46–55 lat – 14,4% (30 osób), 16–25 lat i 56–65 lat – po 11,5% (po 24 osoby), poniżej 6 lat – 10,0% (21 osób), 26–35 lat – 9,6% (20 osób), powyżej 65 lat – 7,7% (16 osób). Analiza dotyczy 209 respondentów, którzy osiedlili się na Pomorzu Zachodnim.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 14. Czas zamieszkiwania na Pomorzu Zachodnim

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Czas zamieszkiwania respondentów na Pomorzu Zachodnim: 36–45 lat – 19,1%, 6–15 lat – 16,3%, 46–55 lat – 14,4%, 16–25 lat – 11,5%, 56–65 lat – 11,5%, poniżej 6 lat – 10,0%, 26–35 lat – 9,6%, powyżej 65 lat – 7,7%.

Źródło: badanie własne STS

Najliczniej reprezentowana w próbie była kategoria Zachodniopomoran mieszkających w regionie od 36 do 45 lat. Natomiast wśród *osiedlonych* przeciętnie jest to 33,89 roku, przy czym – co można dostrzec w poniższym zestawieniu – wartość środkowa zamieszkiwania Zachodniopomoran napływowych w regionie to 36 lat.

Tabela 18. Miary opisu statystycznego dla czasu pozostawiania mieszkańcem Pomorza Zachodniego, wśród osiedlonych

	ważne	209
	braki danych	0
Ile lat osiedleni pozostają mieszkańcami Pomorza Zachodniego		
Średnia		33,89
błąd standardowy średniej		1,439
Mediana		36,00
Dominanta		36
Odchylenie standardowe		20,808
Skośność		0,105
Błąd standardowy skośności		0,168
Kurtoza		-1,035
Błąd standardowy kurtozy		0,335
Rozstęp		81
Minimum		0
Maksimum		81

Zawartość tabeli: Miary opisu statystycznego czasu pozostawiania mieszkańcem Pomorza Zachodniego wśród osób osiedlonych wskazują, że przeciętny okres zamieszkiwania w regionie wynosił 33,9 roku, a mediana i dominanta osiągnęły wartość 36 lat. Najkrótszy odnotowany okres zamieszkiwania wyniósł 0 lat, a najdłuższy 81 lat. Odchylenie standardowe wyniosło 20,8 roku, co wskazuje na znaczne zróżnicowanie długości zamieszkiwania. Analiza obejmowała 209 osób, bez braków danych.

Źródło: badanie własne STS

3.2. Tożsamość indywidualna i społeczna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Analiza porównawcza 2011-2026

Cel szczegółowy nr 6:

Określenie specyfiki tożsamości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego oraz jej możliwych przeobrażeń w czasie (trwałość czy zmienność w latach 2026 i 2011).

Problem 1. Czy i jakie kluczowe różnice w tożsamości mieszkańców Pomorza Zachodniego można zidentyfikować pomiędzy badaniem wykonanym w 2026 roku a badaniem z 2011 roku?

Analizując wypowiedzi swobodne dotyczące zmian w sposobach autodefinicji (tożsamości indywidualnej) mieszkańców województwa zachodniopomorskiego na przestrzeni 15 lat (2011–2026) możemy dojść do zupełnie odmiennych wniosków niż w przypadku analiz ilościowych. W obu badaniach poproszono respondentów o odpowiedź na pytanie „kim jestem?”. W celu zachowania spójności metodologicznej, odpowiedzi z 2026 roku zostały pogrupowane w sposób odzwierciedlający kategorie analityczne zastosowane w raporcie z 2011 roku.

Poniższa tabela prezentuje odsetek badanych utożsamiających się z dziesięcioma najpopularniejszymi kategoriami tożsamościowymi w roku 2011 oraz 2026. Ze względu na możliwość podania kilku określeń przez jednego respondenta, wyniki nie sumują się do 100%.

Tabela 19. Najczęściej używane autodefinicje przez mieszkańców Pomorza Zachodniego w 2011 i 2026 roku

Kategoria tożsamościowa	Odsetek wskazań (2011)	Odsetek wskazań (2026)	Zmiana (p.p.)
Polak / Polka	40,9	18,6	-22,3
Matka / Mama	23,1	16,4	-6,7
Kobieta	14,5	20,4	+5,9
Żona	11,8	8,7	-3,1
Mężczyzna	6,6	9,7	+3,1
Emeryt / Rencista	9,0	4,8	-4,2
Człowiek	8,7	14,7	+6,0
Ojciec / Tata	7,5	8,3	+0,8
Mąż	8,2	5,9	-2,3
Babcia	7,7	2,8	-4,9

Zawartość tabeli: Najczęściej używane autodefinicje mieszkańców Pomorza Zachodniego w 2011 i 2026 roku uległy zmianie. Największy spadek odnotowano dla kategorii „Polak/Polka” z 40,9% do 18,6% (–22,3 punktu procentowego). Zmniejszył się także odsetek wskazań kategorii „Matka/Mama” (–6,7 p.p.), „Babcia” (–4,9 p.p.), „Emeryt/Rencista” (–4,2 p.p.), „Żona” (–3,1 p.p.) oraz „Mąż” (–2,3 p.p.). Wzrost odnotowano dla kategorii „Człowiek” z 8,7% do 14,7% (+6,0 p.p.), „Kobieta” z 14,5% do 20,4% (+5,9 p.p.), „Mężczyzna” z 6,6% do 9,7% (+3,1 p.p.) oraz „Ojciec/Tata” z 7,5% do 8,3% (+0,8 p.p.).

Źródło: Badania własne STS (2026) oraz Rybarska-Jarosz D., Barylski L., *Tożsamość regionalna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań eksploracyjno-diagnostycznych*, Szczecin 2011.

Porównanie danych wskazuje na istotne przesunięcia w strukturze tożsamości mieszkańców. Najbardziej drastyczny spadek odnotowano w kategorii identyfikacji narodowej: odsetek osób określających się jako „Polak/Polka” spadł z niemal 41% w 2011 roku do zaledwie 18,6% w roku 2026. Jednocześnie zaobserwowano wyraźny wzrost identyfikacji opartych na płci („Kobieta” wzrost o 5,9 pp., „Mężczyzna” wzrost o 3,1 pp.) oraz identyfikacji o charakterze uniwersalnym, egzystencjalnym („Człowiek” wzrost z 8,7% do 14,7%). Zmniejszyło się natomiast znaczenie większości ról rodzinnych (takich jak Matka, Żona, Mąż czy Babcia), co może sugerować postępujące procesy indywidualizacji oraz transformacji ról społecznych.

W raporcie z badań z 2011 roku szczególną uwagę przywiązano do analizy zróżnicowania odpowiedzi pomiędzy kobietami a mężczyznami. Poniższe tabele ilustrują strukturę tożsamości dla obu płci w 2011 i 2026 roku.

Tabela 20. Autodefinicje kobiet (2011 vs 2026)

Kategoria	Odsetek w 2011	Odsetek w 2026	Kierunek zmiany
Kobieta	15,1	39,2	Silny wzrost
Matka	14,5	31,7	Silny wzrost
Polka	19,6	15,5	Spadek
Żona	3,9	16,4	Silny wzrost
Człowiek	6,0	11,3	Wzrost
Emerytka	4,7	4,7	Brak zmiany

Zawartość tabeli: Autodefinicje kobiet w latach 2011–2026 uległy wyraźnym zmianom. Najczęściej wskazywaną kategorią w 2026 roku była „Kobieta” – 39,2% wobec 15,1% w 2011 roku. Wzrost odnotowano również dla kategorii „Matka” z 14,5% do 31,7%, „Żona” z 3,9% do 16,4% oraz „Człowiek” z 6,0% do 11,3%. Jednocześnie zmniejszył się odsetek wskazań kategorii „Polka” z 19,6% do 15,5%, natomiast udział kategorii „Emerytka” pozostał bez zmian i wyniósł 4,7%.

Źródło: Badania własne STS (2026) oraz Rybarska-Jarosz D., Barylski L., *Tożsamość regionalna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań eksploracyjno-diagnostycznych*, Szczecin 2011.

Tabela 21. Autodefinicje mężczyzn (2011 vs 2026)

Kategoria	Odsetek w 2011	Odsetek w 2026	Kierunek zmiany
Polak	31,9	22,1	Spadek
Mężczyzna	7,5	20,1	Silny wzrost
Człowiek	8,3	18,4	Wzrost
Ojciec	2,4	17,4	Silny wzrost
Mąż	1,6	12,3	Silny wzrost
Emeryt	6,9	4,9	Spadek

Zawartość tabeli: Autodefinicje mężczyzn w latach 2011–2026 uległy istotnym zmianom. Największy wzrost odnotowano dla kategorii „Mężczyzna” z 7,5% do 20,1%, „Ojciec” z 2,4% do 17,4% oraz „Mąż” z 1,6% do 12,3%. Wzrosła również częstość wskazań kategorii „Człowiek” z 8,3% do 18,4%. Jednocześnie zmniejszył się odsetek wskazań kategorii „Polak” z 31,9% do 22,1% oraz „Emeryt” z 6,9% do 4,9%.

Źródło: Badania własne STS (2026) oraz Rybarska-Jarosz D., Barylski L., *Tożsamość regionalna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań eksploracyjno-diagnostycznych*, Szczecin 2011.

Analiza różnic ze względu na płeć ujawnia niezwykle interesujący paradoks w danych. Z jednej strony ogólne deklaracje wielu ról rodzinnych (jak Matka, Żona, Mąż) w całościowej próbie zmalały, z drugiej jednak – w ujęciu wewnątrzgrupowym (procent osób danej płci deklarujących daną cechę) zauważalny jest ich radykalny wzrost. W 2026 roku kobiety znacznie częściej określały się mianem „Kobiety” (wzrost z 15,1% do 39,2%) oraz „Matki” (wzrost z 14,5% do 31,7%). Podobnie u mężczyzn – rola „Ojca” wzrosła z 2,4% do 17,4%, a „Męża” z 10,6% do 12,3%. Identyfikacja narodowa osłabła w obu grupach, jednak nadal jest silniejsza wśród mężczyzn niż wśród kobiet. Wskazuje to, że choć ogólna częstotliwość występowania określeń rodzinnych spadła, dla osób, które w ogóle w 2026 r. udzielały odpowiedzi na to pytanie, rola płci i funkcji rodzinnych stała się kluczowym elementem autodefinicji.

Wyniki z 2026 roku, zestawione z badaniem z 2011 roku, pozwalają na sformułowanie następujących konkluzji:

1. **Odwrót od tożsamości narodowej.** Najbardziej uderzającą zmianą jest radykalne osłabienie identyfikacji narodowej („Polak/Polka”). Kategoria ta przestała być bezwzględnie dominującą osią tożsamości.
2. **Płeć występuje jako centralna oś tożsamości.** W obu grupach płciowych nastąpił bardzo wyraźny zwrot ku autodefinicji poprzez pryzmat płci. Bycie kobietą lub mężczyzną jest dziś znacznie częściej przywoływane w pierwszym wskazaniu autoidentyfikacji.
3. **Wzrost znaczenia tożsamości ogólnoludzkiej.** Częstsze określanie siebie mianem „człowieka” może sygnalizować potrzebę uniwersalizacji i odrzucenia sztywnych kategoryzacji (narodowych czy zawodowych).
4. **Prywatyzacja tożsamości.** Tożsamość przesuwana się ze sfery publiczno-narodowej (Polak) i zawodowej (Pracownik, Emeryt) w sferę prywatną (Płeć, Człowiek). Wymiary ról rodzinnych, choć całościowo notują spadki wskazań, dla wielu badanych stanowią jedno z głównych (najsilniejszych) kategorii.

Stosunek emocjonalny do organizacji pozarządowych i przynależność do nich (2011-2026)

Problem 17. Jaki wpływ na aktywność obywatelską ma poczucie tożsamości i identyfikacji terytorialnej?

W modelu teoretycznym tożsamości terytorialnej mieszkańców Pomorza Zachodniego przyjęto hipotezę o dużym wpływie poziomu tożsamości na poziom aktywności społecznej.

Poniżej przedstawiono analizę porównawczą dwóch wymiarów zaangażowania społecznego mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w latach 2011 i 2026: (1) stosunku emocjonalnego do organizacji pozarządowych oraz (2) formalnej przynależności do nich.

Najważniejszym wnioskiem z analizy jest odnotowanie zjawiska podwójnego spadku aktywności obywatelskiej. Na przestrzeni 15 lat uległ obniżeniu zarówno ogólny poziom więzi emocjonalnych (spadek z 25% do 17,2%), jak i poziom faktycznej, twardej przynależności organizacyjnej (spadek z 19,4% do 13,6%). Świadczy to o postępującej deprecjacji struktur trzeciego sektora oraz pogłębianiu się „próżni społeczno-organizacyjnej”.

W poniższej tabeli zestawiono organizacje, do których uczestnicy badania zadeklarowali pozytywny stosunek emocjonalny, nawet jeśli nie byli ich członkami.

Tabela 22. Typy organizacji społecznych posiadających pozytywne konotacje emocjonalne w badaniach w 2011 i 2026 roku

Kategoria organizacji	Liczba wskazań (2011)	Liczba wskazań (2026)	Zmiana procentowa w strukturze
Kluby sportowe i turystyczne	71	76	Stabilna dominacja (ok. 26% wskazań w obu latach)
Partie polityczne, związki zawodowe	52	10	Drastyczny spadek
Organizacje kościelne / religijne	27	5	Znaczný spadek
Organizacje emerytów i rencistów	27	11	Spadek
Stow. dla niepełnosprawnych i chorych	23	3	Spadek
Organizacje lokalne i pomocowe (Caritas, WOŚP)	Brak wyraźnej kat.	57	Nowa jakość – silny wzrost
Inne (galerie, siłownie, biblioteki)	16	135	Bardzo silny wzrost (ok. 46% wskazań)

Zawartość tabeli: Typy organizacji społecznych posiadających pozytywne konotacje emocjonalne w badaniach z 2011 i 2026 roku uległy znacznym zmianom. Kluby sportowe i turystyczne utrzymały stabilną pozycję, stanowiąc około 26% wskazań w obu badaniach. Wyraźnie zmniejszyła się liczba wskazań dotyczących partii politycznych i związków zawodowych (z 52 do 10), organizacji kościelnych i religijnych (z 27 do 5), organizacji emerytów i rencistów (z 27 do 11) oraz stowarzyszeń działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami i chorych (z 23 do 3). Jednocześnie wzrosło znaczenie organizacji lokalnych i pomocowych, takich jak Caritas czy WOŚP (57 wskazań w 2026 roku), a największy wzrost odnotowano w kategorii „inne”, obejmującej między innymi galerie, siłownie i biblioteki – z 16 do 135 wskazań.

Źródło: Badania własne STS (2026) oraz Rybarska-Jarosz D., Barylski L., *Tożsamość regionalna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań eksploracyjno-diagnostycznych*, Szczecin 2011.

Zupełnie odmiennie wygląda kwestia rzeczywistej przynależności do organizacji społecznych. Zaobserwować można wyraźne rozszczępienie między sympatią a przynależnością: wyniki z 2026 roku pokazują interesujące zjawisko – organizacje charytatywne i akcyjne (WOŚP, Caritas) budzą bardzo duże emocje i przywiązanie (57 wskazań w badaniu więzi emocjonalnej), ale nie przekładają się na twarde deklaracje

członkowskie. Jest to charakterystyczne dla nowoczesnego społeczeństwa, preferującego jednorazowe zrywy pomocowe od systematycznej pracy w sformalizowanych organizacjach.

Wskazać można także na degradację klasycznych struktur, którą można zaobserwować poprzez spadek przynależności z 19,4% do 13,6%. Spadek ten odbył się przede wszystkim kosztem organizacji „starego typu” – partii politycznych, związków zawodowych oraz, co zaskakujące, organizacji zrzeszających emerytów. Te ostatnie traciły zarówno sympatię, jak i realnych członków.

Zaistniałe zmiany zaprezentowane zostały w kolejnej tabeli, w której przedstawiono rzeczywiste członkostwo uczestników badania w strukturach formalnych oraz nieformalnych zrzeszeniach.

Tabela 23. Zmiany w przynależności do organizacji społecznych pomiędzy 2011 a 2026 rokiem

Kategoria organizacji	Udział w przynależności (2011)	Udział w przynależności (2026)	Kierunek zmiany
Kluby sportowe i turystyczne	14,0%	30,1%	Wzrost dominacji (1. zdefiniowana kategoria)
Organizacje emerytów, kluby seniorów	11,1%	1,4%	Wyraźny spadek
Związki zawodowe i partie polityczne	11,6%	Ok. 1-2%	Zanik aktywności formalnej
Organizacje religijne	5,3%	5,5%	Stabilizacja
Inne (wędkowanie, OSP, motocykliści, hobby)	58,0%	61,6%	Utrzymanie rozdrobnienia i wysokiego udziału

Zawartość tabeli: Zmiany w przynależności do organizacji społecznych pomiędzy 2011 a 2026 rokiem wskazują na wzrost znaczenia klubów sportowych i turystycznych, których udział zwiększył się z 14,0% do 30,1%. Wyraźnie zmniejszył się udział organizacji emerytów i klubów seniorów z 11,1% do 1,4% oraz związków zawodowych i partii politycznych z 11,6% do około 1–2%. Udział organizacji religijnych pozostał stabilny i wyniósł około 5,5%. Największą kategorię w obu badaniach stanowiły organizacje zaliczone do grupy „inne”, obejmujące między innymi koła wędkarskie, ochotnicze straże pożarne, kluby motocyklowe i organizacje hobbystyczne – ich udział wzrósł z 58,0% do 61,6%.

Źródło: Badania własne STS (2026) oraz Rybarska-Jarosz D., Barylski L., *Tożsamość regionalna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań eksploracyjno-diagnostycznych*, Szczecin 2011.

Podsumowując przeprowadzoną analizę, warto zwrócić uwagę na wzrost roli sportu i „Innych” form spędzania czasu: wśród osób, które pozostały wierne przynależności (nieliczne 13,6%), na znaczeniu zyskały organizacje sportowe, które zwiększyły swój udział w tym „torcie” z 14% do 30%. Jednocześnie ogromną, ponad sześćdziesięcioprocentową pozycję stanowi kategoria „Inne”, w której obok straży pożarnej i kół wędkarskich, pojawiają się fora motocyklowe, kluby „go” czy „jiu-jitsu”. Potwierdza to daleko idącą fragmentację społeczeństwa i prywatyzację więzi.

Następuje wreszcie metropolizacja aktywności społecznej, gdyż odnotowujemy gwałtowne przeniesienie środka ciężkości pod względem geograficznym i przestrzennym. W 2011 roku najwyższe współczynniki przynależności notowano w centrum województwa

(powiat łobeski – 33%), a najmniejsze w powiatach nadmorskich. W 2026 roku sercem zaangażowania stały się aglomeracje – Szczecin (prawie 28%) oraz Koszalin, podczas gdy najsłabiej zurbanizowane powiaty znalazły się na dnie zestawienia. Kapitał społeczny, niczym kapitał ekonomiczny, wypływa z prowincji do centrum.

Miejsca ważne emocjonalnie (2011-2026)

W 2011 roku na 1066 respondentów 669 osób (62,8%) zadeklarowało, że posiada takie miejsce. Poniższa tabela przedstawia 15 najczęściej występujących odpowiedzi z 2011 r.

Tabela 24. Najczęściej wskazywane miejsca ważne emocjonalnie w 2011 roku

Miejsce	Liczba odpowiedzi	% informatorów (N=669)	Miejsce
Szczecin	93	13,9	Szczecin
Miasto, w którym mieszkam	65	9,7	Miasto, w którym mieszkam
Kołobrzeg	37	5,5	Kołobrzeg
Morze Bałtyckie	27	4,0	Morze Bałtyckie
Koszalin	25	3,7	Koszalin
Wały Chrobrego w Szczecinie	24	3,6	Wały Chrobrego w Szczecinie
Świnoujście	22	3,3	Świnoujście
Stargard Szczeciński	22	3,3	Stargard Szczeciński
Dom rodzinny	22	3,3	Dom rodzinny
Rodzinna miejscowość	21	3,1	Rodzinna miejscowość
Jeziora	17	2,5	Jeziora
Miasto, w którym się urodziłem (-am)	12	1,8	Miasto, w którym się urodziłem (-am)
Plaże nadmorskie	11	1,6	Plaże nadmorskie
Pojezierze Drawskie	11	1,6	Pojezierze Drawskie
Gryfice	10	1,5	Gryfice
Międzyzdroje	10	1,5	Międzyzdroje

Zawartość tabeli: Najczęściej wskazywane miejsca ważne emocjonalnie przez mieszkańców Pomorza Zachodniego w 2011 roku to Szczecin – 13,9% (93 wskazania), miasto zamieszkania – 9,7% (65 wskazań), Kołobrzeg – 5,5% (37 wskazań), Morze Bałtyckie – 4,0% (27 wskazań) oraz Koszalin – 3,7% (25 wskazań). W dalszej kolejności wskazywano Wały Chrobrego w Szczecinie – 3,6% (24 wskazania), Świnoujście, Stargard Szczeciński i dom rodzinny – po 3,3% (po 22 wskazania), rodzinną miejscowość – 3,1% (21 wskazań), jeziora – 2,5% (17 wskazań), miasto urodzenia – 1,8% (12 wskazań), plaże nadmorskie i Pojezierze Drawskie – po 1,6% (po 11 wskazań), a także Gryfice i Międzyzdroje – po 1,5% (po 10 wskazań). Analiza obejmowała 669 respondentów.

Źródło: Badania własne STS (2026) oraz Rybarska-Jarosz D., Barylski L., *Tożsamość regionalna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań eksploracyjno-diagnostycznych*, Szczecin 2011.

W 2026 roku, 700 respondentów (65.4% całej próby n = 1070) zadeklarowało emocjonalny związek z przynajmniej jednym miejscem w regionie. Łącznie wskazano 897 odpowiedzi. Prezentowane są one w kolejnej tabeli.

Tabela 25. Najczęściej wskazywane miejsca ważne emocjonalnie w 2026 roku

Miejsce	Liczba wskazań	% informatorów (n = 700)	Miejsce
Dom / dom rodzinny	88	12.6	Dom / dom rodzinny
Szczecin	51	7.3	Szczecin
Moja miejscowość / Moje miasto	44	6.3	Moja miejscowość / Moje miasto
Kołobrzeg	23	3.3	Kołobrzeg
Parki i lasy	18	2.6	Parki i lasy
Międzyzdroje	18	2.6	Międzyzdroje
Koszalin	15	2.1	Koszalin
Morze Bałtyckie	15	2.1	Morze Bałtyckie
Jeziora	11	1.6	Jeziora
Miejsce urodzenia	10	1.4	Miejsce urodzenia
Świnoujście	7	1.0	Świnoujście
Pyrzyce	6	0.9	Pyrzyce
Stargard	6	0.9	Stargard
Czaplinek	6	0.9	Czaplinek
Szczecinek	5	0.7	Szczecinek

Zawartość tabeli: Najczęściej wskazywane miejsca ważne emocjonalnie przez mieszkańców Pomorza Zachodniego w 2026 roku to dom lub dom rodzinny – 12,6% (88 wskazań), Szczecin – 7,3% (51 wskazań) oraz własna miejscowość lub miasto – 6,3% (44 wskazania). W dalszej kolejności wskazywano Kołobrzeg – 3,3% (23 wskazania), parki i lasy oraz Międzyzdroje – po 2,6% (po 18 wskazań), Koszalin i Morze Bałtyckie – po 2,1% (po 15 wskazań), jeziora – 1,6% (11 wskazań), miejsce urodzenia – 1,4% (10 wskazań), Świnoujście – 1,0% (7 wskazań), a także Pyrzyce, Stargard i Czaplinek – po 0,9% (po 6 wskazań) oraz Szczecinek – 0,7% (5 wskazań). Analiza obejmowała 700 respondentów.

Źródło: Badania własne STS

Zestawienie wyników z obu badań ujawnia istotne przesunięcia w strukturze miejsc darzonych emocjonalnym sentymentem. W 2011 roku dominowały odpowiedzi wskazujące na główne miasto regionu (Szczecin – 13,9%) oraz ogólne przywiązanie do miejscowości zamieszkania (9,7%). Związek z „domem rodzinnym” deklarowało tylko 3,3% badanych, co plasowało tę kategorię w środku stawki.

W badaniu z 2026 roku obserwujemy wyraźną prywatyzację i miniaturyzację przestrzeni ważnej emocjonalnie. Na pierwsze miejsce wysuwa się „Dom / dom rodzinny”, który stał się najważniejszym punktem odniesienia, podobnie jak ogólna kategoria „Moja miejscowość / Moje miasto”. Wskazuje to na zawężenie horyzontu tożsamościowego – od wielkich miast i symboli regionalnych w stronę najbliższego otoczenia prywatnego (mikro-miejsc). Mimo tego przesunięcia, Szczecin nadal pozostaje najważniejszym pojedynczym ośrodkiem miejskim na mentalnej mapie regionu. Ważną rolę, niezmiennie od 2011 roku, odgrywają miejsca o walorach turystyczno-rekreacyjnych (Kołobrzeg, Międzyzdroje, Morze Bałtyckie). Można również zauważyć częstsze niż w 2011 roku przywoływanie przyrody (Jeziora, Parki i lasy), co może odzwierciedlać rosnące współcześnie zapotrzebowanie na kontakt z naturą.

Zmiany w postawach migracyjnych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego (2011-2026)

Kolejnym zagadnieniem, które zostało poddane analizie jakościowej była analiza porównawcza postaw migracyjnych (chęci pozostania lub wyjazdu) oraz motywacji z nimi związanych. Tak, jak poprzednio, podstawą porównania były wyniki badania 2011 i 2026 roku.

W badaniu z 2026 roku udział wzięło 1070 respondentów. Większość z nich (75,9%, czyli 812 osób) zadeklarowała chęć pozostania w regionie, natomiast 24,1% (258 osób) wyraziło chęć wyjazdu. Dla porównania, w 2011 roku wskazano 1191 motywów pozostania przez 1066 uczestników badania. Zestawienie tych dwóch perspektyw czasowych pozwala na uchwycenie dynamiki zmian społecznych, ekonomicznych oraz tożsamościowych na przestrzeni 15 lat.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie najczęściej wskazywanych powodów, dla których Zachodniopomorzanie zamierzają pozostać na terenie województwa. Wyniki zostały zaprezentowane jako odsetek ankietowanych w danej grupie (w 2011 r. respondenci mogli podać więcej niż jeden powód, w 2026 r. pogrupowano dominujące odpowiedzi tematycznie).

Tabela 26. Motywy pozostania w regionie w badaniach z 2011 i 2026 roku

Motyw pozostania	2011 (% informatorów)	2026 (% informatorów)	Dynamika (kierunek zmiany)
Rodzina, dom (i rodzina)	40,7	27,0	Spadek
Przywiązanie, korzenie, pochodzenie	26,0	7,9	Silny spadek
Czuję się tutaj dobrze, podoba mi się	15,0	22,5	Wzrost
Praca	15,6	5,7	Spadek
Nie mam potrzeby wyjazdu	3,8	11,2	Wzrost
Podeszły wiek	10,6	3,1	Spadek
Brak możliwości takiego wyjazdu	4,2	0,6	Spadek
Uczę się	4,9	0,2	Spadek
Inne (w tym „nie wiem”, „bo tak”)	6,1	21,8	Wzrost

Zawartość tabeli: Motywy pozostania mieszkańców w regionie w badaniach z 2011 i 2026 roku uległy istotnym zmianom. Najczęściej wskazywanym motywem pozostała rodzina i dom, jednak jego znaczenie zmniejszyło się z 40,7% do 27,0%. Wyraźnie spadło również znaczenie przywiązania do regionu, korzeni i pochodzenia (z 26,0% do 7,9%), pracy (z 15,6% do 5,7%), podeszłego wieku (z 10,6% do 3,1%), braku możliwości wyjazdu (z 4,2% do 0,6%) oraz nauki (z 4,9% do 0,2%). Wzrosło natomiast znaczenie motywów związanych z dobrym samopoczuciem i zadowoleniem z życia w regionie (z 15,0% do 22,5%), brakiem potrzeby wyjazdu (z 3,8% do 11,2%) oraz odpowiedzi zaliczonych do kategorii „inne”, obejmującej między innymi odpowiedzi „nie wiem” i „bo tak” (z 6,1% do 21,8%).

Źródło: Badania własne STS (2026) oraz Rybarska-Jarosz D., Barylski L., *Tożsamość regionalna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań eksploracyjno-diagnostycznych*, Szczecin 2011.

Najbardziej widoczną zmianą na przestrzeni 15 lat jest drastyczny spadek znaczenia czynników tożsamościowych i historyczno-rodziny. Odsetek osób, które pozostają w regionie ze względu na „przywiązanie, korzenie i pochodzenie” spadł z 26,0% w 2011 r. do 7,9% w 2026 r. Rola rodziny i domu jako „kotwicy” również osłabła (z 40,7% do 27,0%). Oznacza to ewolucję charakteru więzi z regionem, przejście od głębokiego, emocjonalno-historycznego zakorzenienia (utożsamiania się z miejscem ze względu na przeszłość) do więzi o innym charakterze.

Można stwierdzić, że pozostanie na miejscu jest świadomym wyborem na podstawie satysfakcji, a nie z przymusu: znacząco wzrósł odsetek respondentów pozostających w województwie, ponieważ „*podoba im się tu i czują się dobrze*” (wzrost z 15,0% do 22,5%). Zmalała także grupa deklarująca „*brak możliwości wyjazdu*” (z 4,2% do 0,6%), przy jednoczesnym wzroście grupy osób, które po prostu „*nie mają potrzeby wyjazdu*” (z 3,8% do 11,2%). Dowodzi to, że przebywanie w województwie zachodniopomorskim coraz rzadziej traktowane jest jako konieczność czy wynik braku alternatyw. Decyzja o pozostaniu staje się afirmacją aktualnego stanu życia, podyktowaną dobrym samopoczuciem w regionie i zadowoleniem z codzienności („*jest mi tu dobrze*”, „*tu jest moje miejsce*”).

Warto odnotować trzykrotny spadek znaczenia posiadanej pracy jako głównego motywu utrzymującego w regionie (z 15,6% na 5,7%), co świadczy o zmniejszeniu roli czynników ekonomicznych (pracy). Jednocześnie w wynikach dotyczących wyjazdów w 2026 r. odsetki wskazujące wprost na brak pracy czy chęć jej poszukiwania nie dominują już w sposób tak bezwzględny, jak w 2011 roku (gdzie 45,3% wyjeżdżało w celu jej znalezienia, a 20,3% za „*lepszymi perspektywami*”). Może to sugerować stabilizację rynku pracy w regionie oraz fakt, że praca przestała być w 2026 r. kluczowym czynnikiem (zarówno zatrzymującym, jak i wypychającym), a stała się jedynie standardowym elementem życia, na tle którego wybijają się kwestie wygody, przyzwyczajenia i „dobrostanu”.

Kategoria „inne”, obejmująca w 2026 r. również zróżnicowane i trudne do jednoznacznego skategoryzowania odpowiedzi (np. „*bo tak*”, „*nie wiem*”), wzrosła z 6,1% do 21,8%. W przypadku osób planujących wyjazd w 2026 r., odpowiedź „*nie wiem*” stanowiła aż 17,1% wszystkich wskazań. Świadczy to o rosnącej niepewności, płynności planów życiowych oraz postępującej indywidualizacji motywów, które trudno ująć w sztywne ramy tradycyjnych kategorii socjologicznych.

Podsumowując tę część rozważań można stwierdzić, że zmiany, jakie zaszły w województwie zachodniopomorskim na przestrzeni badanych piętnastu lat, obrazują społeczeństwo, które przechodzi ewolucję od tradycyjnych, twardych kotwic (dom, przodkowie, przymus, poszukiwanie chleba) do postaw opartych na pragmatycznej ocenie wygody i indywidualnym zadowoleniu. Region nie jest już tak bardzo „ojcowizną”, ale stał się „*dobrym miejscem do życia*”, z którego się nie wyjeżdża, bo nie ma takiej konieczności.

3.3. Tożsamość terytorialna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego

Cel szczegółowy nr 6:

Określenie specyfiki tożsamości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego oraz jej możliwych przeobrażeń w czasie (trwałość czy zmienność w latach 2026 i 2011).

Problemy badawcze:

Problem 1. Czy i jakie kluczowe różnice w tożsamości mieszkańców Pomorza Zachodniego można zidentyfikować pomiędzy badaniem wykonanym w 2026 roku a badaniem z 2011 roku?

Problem 13. Czy i jak zmieniła się (ewoluowała) tożsamość w 2026 roku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego (czy można zaobserwować związek w odniesieniu do przedstawionych w badaniu charakterystyk)?

oraz nieobecne w badaniu z 2011 roku,

Problem 15. Czy zachodzi związek między tożsamością regionalną a zachodniopomorskimi korzeniami w rodzinach mieszkańców regionu?

Problem 19. Czy, i w jakim stopniu, na poczucie tożsamości regionalnej wpływa religijność (udział w praktykach religijnych) mieszkańców Pomorza Zachodniego?

W toku badania poproszono respondentów o udzielenie odpowiedzi na pytanie o autoidentyfikację poprzez wskazanie od jednej do trzech odpowiedzi. Kafeteria zawierała dziewięć odpowiedzi do wyboru, z czego ostatnia pozwalała na podanie dowolnej autoidentyfikacji nie zawierającej się w żadnym z ośmiu jej wymienionych wcześniej typów:

1. *Kosmopolita (obywatel całego świata);*
2. *Europejczyk;*
3. *Polak;*
4. *Zachodniopomorzanin;*
5. *Mieszkaniec swojego powiatu;*
6. *Mieszkaniec swojej gminy;*
7. *Mieszkaniec swojej miejscowości;*
8. *Mieszkaniec swojego osiedla/dzielnicy;*
9. *Ktoś inny.*

Następnie respondenci poproszeni zostali o uszeregowanie swoich wyborów od najważniejszego dla nich osobiście (na 1 miejscu) do najmniej ważnego (na 3 miejscu).

Zgromadzony materiał empiryczny w tym zakresie zestawiony została w poniższej tabeli oraz zilustrowany czterema następującymi po niej wykresami.

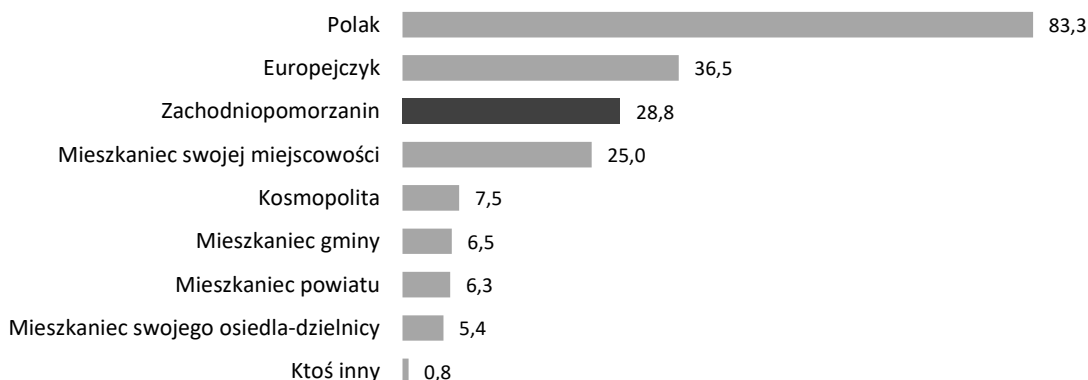
Tabela 27. Rozkłady w próbie autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan

Autoidentyfikacje społeczne	Częstości wskazań ogółem	Procenty	Częstości wskazań			Procenty wskazań		
			Na 1 miejscu	Na 2 miejscu	Na 3 miejscu	Na 1 miejscu	Na 2 miejscu	Na 3 miejscu
Polak	891	83,3	743	102	46	83,4	11,4	5,2
Europejczyk	391	36,5	113	147	131	28,9	37,6	33,5
Zachodniopomorzanin	308	28,8	51	131	126	16,6	42,5	40,9
Mieszkaniec swojej miejscowości	267	25,0	72	141	54	27,0	52,8	20,2
Kosmopolita	80	7,5	40	13	27	50,0	16,3	33,8
Mieszkaniec gminy	70	6,5	15	29	26	21,4	41,4	37,1
Mieszkaniec powiatu	67	6,3	14	24	29	20,9	35,8	43,3
Mieszkaniec swojego osiedla-dzielnicy	58	5,4	15	22	21	25,9	37,9	36,2
Ktoś inny	9	0,8	7	2	0	77,8	22,2	0,0

Zawartość tabeli: Rozkład autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan: najczęściej wskazywaną identyfikacją był „Polak” – 83,3% respondentów (891 osób), następnie „Europejczyk” – 36,5% (391 osób), „Zachodniopomorzanin” – 28,8% (308 osób) oraz „mieszkaniec swojej miejscowości” – 25,0% (267 osób). Rzadziej wskazywano identyfikacje: „kosmopolita” – 7,5% (80 osób), „mieszkaniec gminy” – 6,5% (70 osób), „mieszkaniec powiatu” – 6,3% (67 osób), „mieszkaniec swojego osiedla lub dzielnicy” – 5,4% (58 osób) oraz „ktoś inny” – 0,8% (9 osób). Wśród osób deklarujących daną identyfikację „Polak” był najczęściej wskazywany na pierwszym miejscu (83,4%), natomiast identyfikacje lokalne i regionalne częściej zajmowały drugie lub trzecie miejsce, między innymi „mieszkaniec swojej miejscowości” (52,8% wskazań na drugim miejscu) oraz „Zachodniopomorzanin” (42,5% na drugim i 40,9% na trzecim miejscu). Próba badawcza liczyła 1070 osób.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 15. Rozkłady w próbie autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan

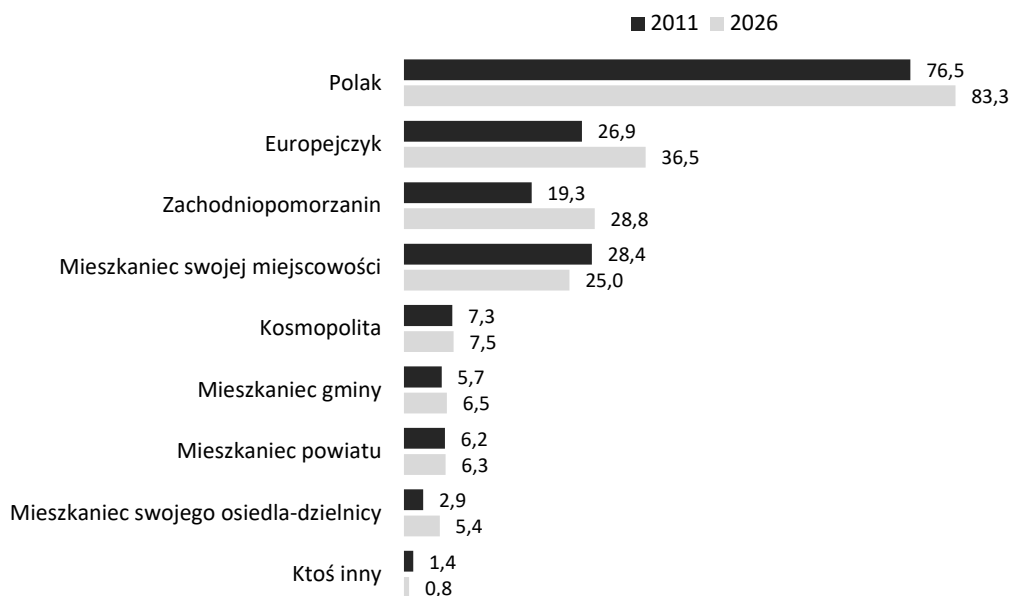
Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład autoidentyfikacji społecznych respondentów: Polak – 83,3%, Europejczyk – 36,5%, Zachodniopomorzanin – 28,8%, mieszkaniec swojej miejscowości – 25,0%, kosmopolita – 7,5%, mieszkaniec gminy – 6,5%, mieszkaniec powiatu – 6,3%, mieszkaniec swojego osiedla lub dzielnicy – 5,4%, ktoś inny – 0,8%.

Źródło: badanie własne STS

Dla uchwycenia dynamiki zmian w zakresie autoidentyfikacji mieszkańców województwa aktualne wyniki zostały zestawione z tymi, które uzyskano w 2011 roku. Zestawienie to przedstawia poniższy wykres.

Wykres 16. Rozkłady autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan w porównaniu z wynikami uzyskanymi w badaniu z 2011 roku.

Dane wyrażone w procentach [n badanie 2026 = 1070 = 100%; n badanie 2011 = 1066 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład autoidentyfikacji społecznych respondentów w porównaniu z wynikami badania z 2011 roku: Polak – 83,3% w 2026 roku i 76,5% w 2011 roku, Europejczyk – 36,5% i 26,9%, Zachodniopomorzanin – 28,8% i 19,3%, mieszkaniec swojej miejscowości – 25,0% i 28,4%, kosmopolita – 7,5% i 7,3%, mieszkaniec gminy – 6,5% i 5,7%, mieszkaniec powiatu – 6,3% i 6,2%, mieszkaniec swojego osiedla lub dzielnicy – 5,4% i 2,9%, ktoś inny – 0,8% i 1,4%.

Źródło: badanie własne STS

Dla uzyskania bardziej precyzyjnego wejrzenia w dynamikę zmian dokonujących się na gruncie autoidentyfikacji mieszkańców regionu w przeciągu ostatnich piętnastu lat dzielących oba badania, porównano ich wyniki, co prezentuje test proporcji Z w rozkładzie normalnym, przeprowadzony dla sprawdzenia istotności stwierdzonych różnic udziałów wyróżnionych autoidentyfikacji wśród Zachodniopomorzan w próbach z badań prowadzonych w roku 2011 oraz 2026.

W analizie odsetka Zachodniopomorzan wskazujących autoidentyfikację *jako Polacy*, odniesiono uzyskany udział wskazań do udziału analogicznych autoidentyfikacji w badaniu w roku 2011. W celu sprawdzenia istotności różnicy między odsetkami wskazań w obydwu badaniach, zastosowano statystyczny test proporcji dla jednej próby. Poniższe zestawienie przedstawia wyniki zastosowanej procedury.

Tabela 28. Test proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Polak⁷

Przedziały ufności proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Polak

Typ przedziału	Obserwowane			Błąd standardowy asymptotyczny	Przedział ufności 95%	
	Sukcesy	Próby	Proporcja		Dolna	Górna
Ocena Wilsona	891	1070	0,833	0,011	0,809	0,854

Test proporcji

Typ testu	Obserwowane			Istotność		
	Sukcesy	Próba	Proporcja (badanie 2026)	Z	Jednostronny p	Dwustronny p
Ocena	891	1070	0,833	5,224	<0,001	<0,001

Wartość testowana = **0,765** (badanie 2011)

Zawartość tabeli: Test proporcji wskazań autoidentyfikacji „Polak” wykazał, że w 2026 roku identyfikację tę deklarowało 83,3% respondentów (891 z 1070 osób). Jest to wynik istotnie wyższy od odsetka odnotowanego w badaniu z 2011 roku, wynoszącego 76,5%. Przedział ufności 95% dla odsetka osób identyfikujących się jako Polacy mieści się w zakresie od 80,9% do 85,4%. Różnica między wynikami z 2011 i 2026 roku jest istotna statystycznie ($p < 0,001$)

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy, empiryczny poziom istotności testu proporcji Z, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku różnicy między udziałami przyjętej do badania identyfikacji w obydwu badaniach. Zapis formalny: **Z (n = 891) = 5,224; p < 0,001⁸**. Innymi słowy, udział 0,833 (83,3%), stwierdzony w badaniu w roku 2026 jest istotnie wyższy niż udział 0,765 (76,5%), jaki uzyskano w badaniu z roku 2011, co pozwala

⁷ W tabeli przedziałów ufności oraz testu proporcji, zapisy: „Sukcesy” oznacza liczbę uczestników badania kwalifikujących się do testu (tutaj jest to liczba respondentów wskazujących analizowaną autoidentyfikację); „Próby” oznacza wielkość próby badawczej; „Proporcja” to udział wskazujących analizowaną autoidentyfikację (tutaj **0,833** czyli **83,3%** z wielkości próby czyli **1070**); „Błąd standardowy” wielkość o jaką mogą różnić się udziały z innych prób od udziału z próby zbadaanej; „Przedział ufności 95%” – dolna granica, górna granica, to wartości graniczne przedziału, w którym z prawdopodobieństwem 95% mieści się udział analizowanej autoidentyfikacji w całej zbiorowości mieszkańców Pomorza Zachodniego (tutaj wynik wskazuje, że udział ogółu Zachodniopomoran w wieku 15 lat i więcej mieści się między **80,9%** a **85,4%**).

⁸ Zapis formalny wyników testu Z w rozkładzie normalnym odczytujemy w następujący sposób: (**n = 891**) – wielkość próby badawczej (liczba uczestników badania uwzględniona w teście); **Z = 5,224** - wartość testu statystycznego; **p < 0,001** – wartość p (empirycznego poziomu istotności testu statystycznego, p-value) gdy większa od 0,05 różnica między porównywanymi wartościami (tutaj obserwowana w badaniu w 2026 roku proporcja deklarujących autoidentyfikację jako Polak oraz wartość „teoretyczna” proporcja deklarujących tę samą autoidentyfikację w badaniu w roku 2011) jest nieistotna statystycznie (wówczas obok wartości p stosowany jest zapis (ni)), jeśli zaś wartość p jest mniejsza od 0,05, test jest istotny statystycznie; w przypadku gdy p jest równe lub mniejsze niż 0,001, test jest bardzo istotny statystycznie. Z kolei istotność jednostronnego p (One-tailed test), to istotność testu sprawdzającego, czy efekt występuje tylko w jednym, określonym kierunku (w tym przypadku czy mamy do czynienia z istotnie wyższym udziałem w 2026 niż udział w 2011). Natomiast istotność dwustronnego p (Two-tailed test), to istotność testu sprawdzającego, czy istnieje jakakolwiek różnica, niezależnie od jej kierunku.

wnioskować z prawdopodobieństwem większym niż 99,9% wzrost – w piętnastoletniej przestrzeni czasowej – odsetka Zachodniopomorzan identyfikujących się jako Polacy.

W analizie odsetka Zachodniopomorzan wskazujących autoidentyfikację *jako Europejczycy*, podobnie odniesiono uzyskany w badaniu udział wskazań tej autoidentyfikacji do udziału z badania w roku 2011. Poniższe zestawienie prezentuje wyniki procedury.

Tabela 29. Test proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Europejczyk

Przedziały ufności proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Europejczyk							
Typ przedziału	Obserwowane			Błąd standardowy asymptotyczny	Przedział ufności 95%		
	Sukcesy	Próby	Proporcja		Dolna	Górna	
Ocena Wilsona	391	1070	0,365	0,015	0,337	0,395	

Test proporcji							
Typ testu	Obserwowane			Istotność			
	Sukcesy	Próba	Proporcja (badanie 2026)	Z	Jednostronny P	Dwustronny P	
Ocena	391	1070	0,365	7,113	<0,001	<0,001	

Wartość testowana = **0,269** (badanie 2011)

Zawartość tabeli: Test proporcji wskazań autoidentyfikacji „Europejczyk” wykazał, że w 2026 roku identyfikację tę deklarowało 36,5% respondentów (391 z 1070 osób). Jest to wynik istotnie wyższy od odsetka odnotowanego w badaniu z 2011 roku, wynoszącego 26,9%. Przedział ufności 95% dla odsetka osób identyfikujących się jako Europejczycy mieści się w zakresie od 33,7% do 39,5%. Różnica między wynikami z 2011 i 2026 roku jest istotna statystycznie ($p < 0,001$).

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy, empiryczny poziom istotności testu proporcji Z, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku różnicy między udziałami przyjętej do badania identyfikacji w obydwu badaniach. Zapis formalny: **Z (n = 391) = 7,113; p < 0,001**. Innymi słowy, udział 0,365 (36,5%), stwierdzony w badaniu w roku 2026 jest istotnie wyższy niż udział 0,269 (26,9%), jaki uzyskano w badaniu z roku 2011, co pozwala wnioskować z prawdopodobieństwem większym niż 99,9% wzrost – w piętnastoletniej przestrzeni czasowej – odsetka Zachodniopomorzan identyfikujących się jako Europejczycy.

Z kolei w analizie odsetka mieszkańców Pomorza Zachodniego, identyfikujących siebie *jako Zachodniopomorzan*, również odniesiono uzyskany w badaniu udział wskazań tej autoidentyfikacji do udziału z badania w roku 2011.

Tabela 30. Test proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin

Przedziały ufności proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin							
Typ przedziału	Obserwowane			Błąd standardowy asymptotyczny	Przedział ufności 95%		
	Sukcesy	Próby	Proporcja		Dolna	Górna	
Ocena Wilsona	308	1070	0,288	0,014	0,262	0,316	
Test proporcji							
Typ testu	Obserwowane			Istotność			
	Sukcesy	Próba	Proporcja (badanie 2026)	Z	Jednostronny P	Dwustronny P	
Ocena	308	1070	0,288	7,862	<0,001	<0,001	

Wartość testowana = **0,193** (badanie 2011)

Zawartość tabeli: Test proporcji wskazań autoidentyfikacji „Zachodniopomorzanin” wykazał, że w 2026 roku identyfikację tę deklarowało 28,8% respondentów (308 z 1070 osób). Jest to wynik istotnie wyższy od odsetka odnotowanego w badaniu z 2011 roku, wynoszącego 19,3%. Przedział ufności 95% dla odsetka osób identyfikujących się jako Zachodniopomorzanin mieści się w zakresie od 26,2% do 31,6%. Różnica między wynikami z 2011 i 2026 roku jest istotna statystycznie ($p < 0,001$).

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy, empiryczny poziom istotności testu proporcji Z, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku różnicy między udziałami przyjętej do badania identyfikacji w obydwu badaniach. Zapis formalny: **$Z(n = 308) = 7,862$; $p < 0,001$** . Innymi słowy, udział 0,288 (28,8%), stwierdzony w badaniu w roku 2026 jest istotnie wyższy niż udział 0,193 (19,3%), jaki uzyskano w badaniu z roku 2011, co pozwala wnioskować z prawdopodobieństwem większym niż 99,9% wzrost – w piętnastoletniej przestrzeni czasowej – odsetka mieszkańców regionu identyfikujących się jako Zachodniopomorzanin. Różnica stwierdzona na tak wysokim poziomie istotności oraz tak wyraźna (9,5%), pozwala wnosić, że mamy do czynienia ze znaczącą przemianą tożsamości mieszkańców Pomorza Zachodniego.

W analizie odsetka mieszkańców Pomorza Zachodniego, wskazujących wśród trzech najważniejszych dla siebie identyfikacji społeczno-terytorialnych *Mieszkaniec swojej miejscowości*, podobnie odniesiono uzyskany w badaniu udział wskazań tej do udziału z badania w roku 2011. Poniższe zestawienie przedstawia wyniki zastosowanej procedury testu proporcji.

Tabela 31. Test proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Mieszkaniec swojej miejscowości

Przedziały ufności proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Mieszkaniec swojej miejscowości							
Typ przedziału	Obserwowane			Błąd standardowy asymptotyczny	Przedział ufności 95%		
	Sukcesy	Próby	Proporcja		Dolna	Górna	
Ocena Wilsona	267	1070	0,250	0,013	0,225	0,276	

Test proporcji							
Typ testu	Obserwowane			Istotność			
	Sukcesy	Próba	Proporcja (badanie 2026)	Z	Jednostronny P	Dwustronny P	
Ocena	267	1070	0,250	-2,500	0,006	0,012	

Wartość testowana = **0,284** (badanie 2011)

Zawartość tabeli: Test proporcji wskazań autoidentyfikacji „mieszkaniec swojej miejscowości” wykazał, że w 2026 roku identyfikację tę deklarowało 25,0% respondentów (267 z 1070 osób). Jest to wynik istotnie niższy od odsetka odnotowanego w badaniu z 2011 roku, wynoszącego 28,4%. Przedział ufności 95% dla odsetka osób identyfikujących się przede wszystkim ze swoją miejscowością mieści się w zakresie od 22,5% do 27,6%. Różnica między wynikami z 2011 i 2026 roku jest istotna statystycznie ($p = 0,012$).

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy, empiryczny poziom istotności testu proporcji Z, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku różnicy między udziałami przyjętej do badania identyfikacji w obydwu badaniach. Zapis formalny: **Z (n = 267) = -2,500; p = 0,006**. Innymi słowy, udział 0,250 (25,0%), stwierdzony w badaniu w roku 2026 jest istotnie wyższy niż udział 0,284 (28,4%), jaki uzyskano w badaniu z roku 2011, co pozwala wnioskować z prawdopodobieństwem większym niż 99,4% spadek – w piętnastoletniej przestrzeni czasowej – odsetka mieszkańców regionu identyfikujących się jako mieszkańcy swoich miejscowości.

W analizie odsetka mieszkańców Pomorza Zachodniego, wskazujących wśród trzech najważniejszych dla siebie identyfikacji społeczno-terytorialnych *Kosmopolita*, w zastosowanym teście proporcji w rozkładzie normalnym, empiryczny poziom istotności testu Z, świadczy o tym, że nie został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku różnicy między udziałami przyjętej do badania identyfikacji w obydwu badaniach. Zapis formalny: **Z (n = 80) = 0,222; p_{jednostr.} = 0,412 (ni), p_{dwustr.} = 0,824 (ni)**. Oznacza to, że udział 0,075 (7,5%), stwierdzony w badaniu w roku 2026 nie jest istotnie różny niż udział 0,073 (7,3%), jaki uzyskano w badaniu z roku 2011. Podobnie przedstawiają się wyniki testu proporcji dla autoidentyfikacji: *Mieszkaniec gminy, Mieszkaniec powiatu, Ktoś inny*.⁹

⁹ Zapis formalny wyników testu proporcji Z w rozkładzie normalnym dla autoidentyfikacji jako *Mieszkaniec gminy*: **Z (n = 70) = 1,188; p_{jednostr.} = 0,117 (ni), p_{dwustr.} = 0,235 (ni)**. Oznacza to, że udział 0,065 (6,5%), stwierdzony w badaniu w roku 2026 nie jest istotnie różny niż udział 0,057 (5,7%), jaki uzyskano w badaniu z roku 2011. Zapis formalny wyników

Inaczej natomiast przedstawia się wynik analizy odsetka mieszkańców Pomorza Zachodniego, wskazujących wśród trzech najważniejszych dla siebie identyfikacji społeczno-terytorialnych *Mieszkaniec swojego osiedla/dzielnicy*. Uzyskany w próbie udział wskazań analizowanej autoidentyfikacji do udziału z badania w roku 2011. Poniższe zestawienie przedstawia wyniki zastosowanej procedury testu proporcji.

Tabela 32. Test proporcji wskazań autoidentyfikacji jako *Mieszkaniec swojego osiedla/dzielnicy*

Przedziały ufności proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Mieszkaniec swojego osiedla/dzielnicy							
Typ przedziału	Obserwowane			Błąd standardowy asymptotyczny	Przedział ufności 95%		
	Sukcesy	Próby	Proporcja		Dolna	Górna	
Ocena Wilsona	58	1070	0,054	0,007	0,042	0,069	

Test proporcji							
Typ testu	Obserwowane			Istotność			
	Sukcesy	Próba	Proporcja (badanie 2026)	Z	Jednostronny p	Dwustronny p	
Ocena	58	1070	0,054	4,913	<0,001	<0,001	

Wartość testowana = **0,029** (badanie 2011)

Zawartość tabeli: Test proporcji wskazań autoidentyfikacji „mieszkaniec swojego osiedla lub dzielnicy” wykazał, że w 2026 roku identyfikację tę deklarowało 5,4% respondentów (58 z 1070 osób). Jest to wynik istotnie wyższy od odsetka odnotowanego w badaniu z 2011 roku, wynoszącego 2,9%. Przedział ufności 95% dla odsetka osób identyfikujących się przede wszystkim ze swoim osiedlem lub dzielnicą mieści się w zakresie od 4,2% do 6,9%. Różnica między wynikami z 2011 i 2026 roku jest istotna statystycznie ($p < 0,001$).

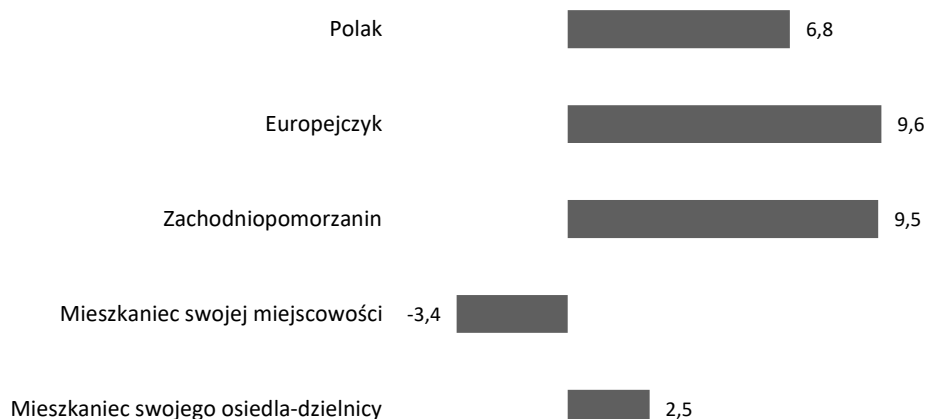
Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy, empiryczny poziom istotności testu proporcji Z w rozkładzie normalnym, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku różnicy między udziałami przyjętej do badania identyfikacji w obydwu badaniach. Zapis formalny: $Z(n = 58) = 4,913$; $p < 0,001$. Innymi słowy, udział 0,054 (5,4%), stwierdzony w badaniu w roku 2026 jest istotnie wyższy niż udział 0,029 (2,9%), jaki uzyskano w badaniu z roku 2011, co pozwala wnioskować z prawdopodobieństwem większym niż 99,9% wzrost – w piętnastoletniej przestrzeni czasowej – odsetka mieszkańców regionu identyfikujących się jako mieszkańcy swoich osiedli lub dzielnic.

testu Z w rozkładzie normalnym dla autoidentyfikacji jako *Mieszkańcy powiatu*: $Z(n = 67) = 0,084$; $p_{\text{jednostr.}} = 0,467$ (ni), $p_{\text{dwustr.}} = 0,933$ (ni). Oznacza to, że udział 0,063 (6,3%), stwierdzony w badaniu w roku 2026 nie jest istotnie różny niż udział 0,062 (6,2%), jaki uzyskano w badaniu z roku 2011. Zapis formalny wyników testu proporcji Z w rozkładzie normalnym dla autoidentyfikacji jako *Ktoś inny*: $Z(n = 9) = -1,556$; $p_{\text{jednostr.}} = 0,060$ (ni), $p_{\text{dwustr.}} = 0,120$ (ni). Oznacza to, że udział 0,008 (0,8%), stwierdzony w badaniu w 2026 r. nie jest istotnie różny niż udział 0,014 (1,4%), jaki uzyskano w roku 2011.

Stwierdzone w przedstawionej powyżej analizie różnice pomiędzy udziałami autoidentyfikacji Zachodniopomorzan w obydwu porównywanych latach, obrazuje poniższy wykres.

Wykres 17. Dynamika zmian autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan na przestrzeni ostatnich piętnastu lat

Dane wyrażone w punktach procentowych. Ze względu na brak istotności statystycznej różnic w przypadku autoidentyfikacji: jako kosmopolita; jako mieszkaniec gminy; jako mieszkaniec powiatu oraz jako ktoś inny, nie zostały one uwzględnione na wykresie.

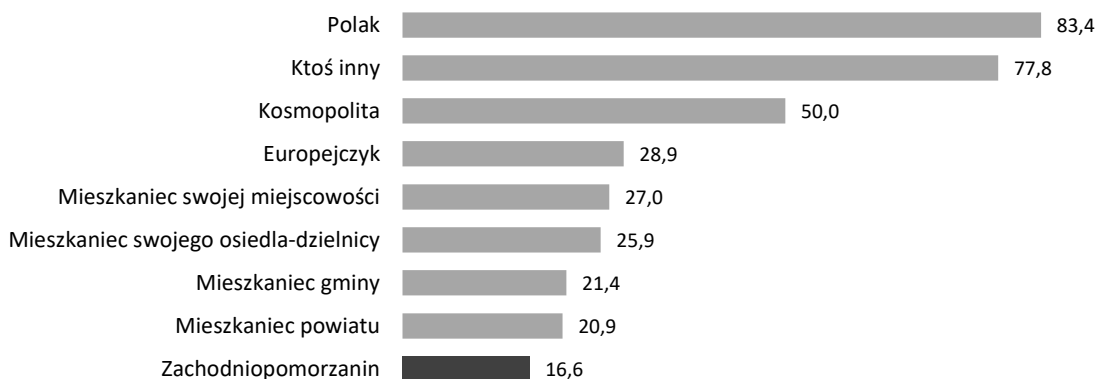
Zawartość wykresu: Dynamika zmian autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan na przestrzeni ostatnich piętnastu lat: identyfikacja jako Europejczyk wzrosła o 9,6 punktu procentowego, jako Zachodniopomorzanin o 9,5 punktu procentowego, jako Polak o 6,8 punktu procentowego, a jako mieszkaniec swojego osiedla lub dzielnicy o 2,5 punktu procentowego. Jednocześnie identyfikacja jako mieszkaniec swojej miejscowości zmniejszyła się o 3,4 punktu procentowego.

Źródło: badanie własne STS

Prezentowane zestawienie pokazuje wyraźny wzrost udziału identyfikacji europejskiej oraz regionalnej i narodowej. Inaczej jest w wymiarze identyfikacji lokalnej, zmalał bowiem udział osób identyfikujących się z własnymi miejscowościami, co jest nieco kompensowane wzrostem udziału poczucia przywiązania do najbliższego środowiska sąsiedzkiego (osiedle/dzielnica).

Wartością dodatkową aktualnie przeprowadzonego badania, w porównaniu z badaniem z 2011 roku, jest ustalenie hierarchii wskazań autoidentyfikacyjnych, o co zostali poproszeni respondenci. Dane zgromadzone w tym zakresie zawarte zostały w trzech poniższych wykresach.

Wykres 18. Rozkłady w próbie autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomoran, wg kolejności wyboru – wskazania na pierwszym miejscu

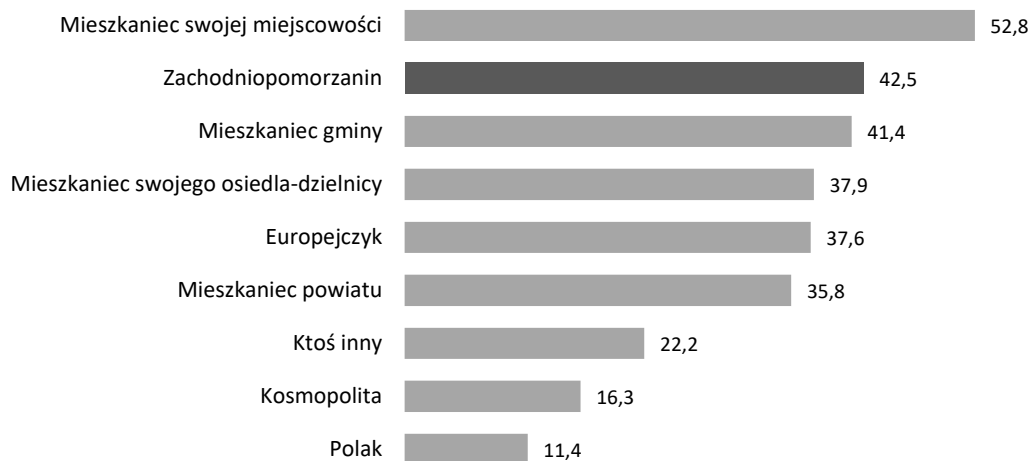

Dane wyrażone w procentach [n Polak = 891 = 100%; n Europejczyk = 391 = 100%; n Zachodniopomorzanin = 308 = 100%;
n mieszkaniec swojej miejscowości = 267 = 100%; n Kosmopolita = 80 = 100%; n mieszkaniec gminy = 70 = 100%; n mieszkaniec powiatu = 67 = 100%;
n Mieszkaniec osiedla/dzielnicy = 58 = 100%; n Ktoś inny = 9 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomoran według wskazań na pierwszym miejscu: Polak – 83,4%, ktoś inny – 77,8%, kosmopolita – 50,0%, Europejczyk – 28,9%, mieszkaniec swojej miejscowości – 27,0%, mieszkaniec swojego osiedla lub dzielnicy – 25,9%, mieszkaniec gminy – 21,4%, mieszkaniec powiatu – 20,9%, Zachodniopomorzanin – 16,6%. Dane odnoszą się do odsetka osób, które wskazały daną autoidentyfikację jako najważniejszą spośród respondentów deklarujących daną kategorię tożsamości

Źródło: badanie własne STS

Wykres 19. Rozkłady w próbie autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomoran, wg kolejności wyboru – wskazania na drugim miejscu

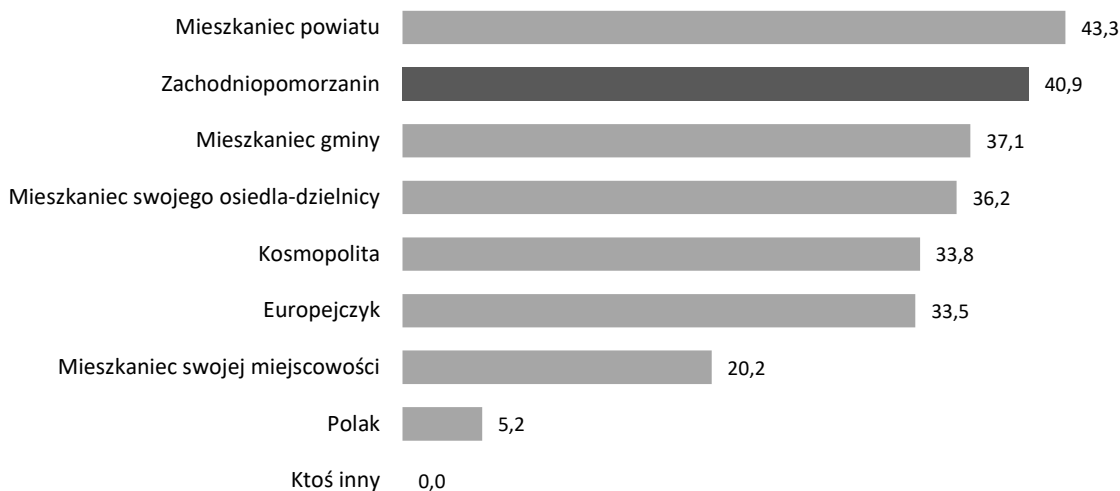

Dane wyrażone w procentach [n Polak = 891 = 100%; n Europejczyk = 391 = 100%; n Zachodniopomorzanin = 308 = 100%;
n mieszkaniec swojej miejscowości = 267 = 100%; n kosmopolita = 80 = 100%; n mieszkaniec gminy = 70 = 100%; n mieszkaniec powiatu = 67 = 100%;
n mieszkaniec osiedla/dzielnicy = 58 = 100%; n ktoś inny = 9 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomoran według wskazań na drugim miejscu: mieszkaniec swojej miejscowości – 52,8%, Zachodniopomorzanin – 42,5%, mieszkaniec gminy – 41,4%, mieszkaniec swojego osiedla lub dzielnicy – 37,9%, Europejczyk – 37,6%, mieszkaniec powiatu – 35,8%, ktoś inny – 22,2%, kosmopolita – 16,3%, Polak – 11,4%. Dane odnoszą się do odsetka osób, które wskazały daną autoidentyfikację na drugim miejscu spośród respondentów deklarujących daną kategorię tożsamości.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 20. Rozkłady w próbie autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan, wg kolejności wyboru – wskazania na trzecim miejscu

Dane wyrażone w procentach [n Polak = 891 = 100%; n Europejczyk = 391 = 100%; n Zachodniopomorzanin = 308 = 100%;
n mieszkaniec swojej miejscowości = 267 = 100%; n kosmopolita = 80 = 100%; n mieszkaniec gminy = 70 = 100%; n mieszkaniec powiatu = 67 = 100%;
n mieszkaniec osiedla/dzielnicy = 58 = 100%; n ktoś inny = 9 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan według wskazań na trzecim miejscu: mieszkaniec powiatu – 43,3%, Zachodniopomorzanin – 40,9%, mieszkaniec gminy – 37,1%, mieszkaniec swojego osiedla lub dzielnicy – 36,2%, kosmopolita – 33,8%, Europejczyk – 33,5%, mieszkaniec swojej miejscowości – 20,2%, Polak – 5,2%, ktoś inny – 0%. Dane odnoszą się do odsetka osób, które wskazały daną autoidentyfikację na trzecim miejscu spośród respondentów deklarujących daną kategorię tożsamości.

Źródło: badanie własne STS

Trzy powyższe wykresy zawierają dane dotyczące wyborów autoidentyfikacyjnych wg stopnia ich ważności dla respondentów. Uwagę zwracają wysokie pozycje identyfikacji narodowej w zestawieniu wskazań na 1 miejscu, identyfikacji z miejscowością zamieszkania w zestawieniu wskazań na 2 miejscu oraz identyfikacji regionalnej oraz gminnej i powiatowej w zestawieniu wskazań na miejscu trzecim.

Dla bardziej syntetycznego ujęcia autoidentyfikacji wyrażanych przez mieszkańców Pomorza Zachodniego, wszystkie zastosowane kategorie identyfikacyjne wykorzystane zostały do utworzenia siedmiu kategorii tożsamości społecznych:

1. **N a r o d o w a (c z y s t a)** – zawierająca tylko identyfikację narodową wskazywana na pierwszym miejscu wraz identyfikacją europejską na dalszych pozycjach ;
2. **N a r o d o w o - e u r o p e j s k a** – zawierająca identyfikacje narodowe na pierwszej pozycji oraz identyfikacje z Europą na drugiej lub trzeciej pozycji;
3. **N a r o d o w o - l o k a l n a** – zawierająca identyfikacje narodowe na pierwszym miejscu, identyfikacje z miejscowością zamieszkania oraz identyfikacje z powiatem/gminą oraz/lub ze środowiskiem lokalnym (osiedle/dzielnica);

4. **Lokalna** – zawierająca identyfikacje z regionem oraz/lub z miejscowością zamieszkania, jak również identyfikacje z powiatem/gminą oraz/lub ze środowiskiem lokalnym (osiedle/dzielnica);
5. **Europejska** – identyfikacje z Europą na pozycji pierwszej;
6. **Kosmopolityczna** – zawierająca deklaracje kosmopolityzmu na pierwszej pozycji;
7. **Pozostałe**.

Szczegółowe zestawienie elementów powstałej typologii przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33. Typologia autoidentyfikacji, uwzględniająca pozycje wskazań

	Autoidentyfikacje tożsamości społecznych						
	narodowa (czysta)	narodowo-europejska	narodowo-lokalna	lokalna	europejska	kosmopolityczna	pozostałe
Polak	na 1 pozycji	na 1 pozycji	na 1 pozycji				układy mieszane, nietypowe
Europejczyk	na dalszych pozycjach	na 2 lub 3 pozycji			na 1 pozycji		
Zachodniopomorzanin				na 1 lub 2, lub 3 pozycji			
Mieszkaniec swojej miejscowości			na 2 lub 3 pozycji				
Kosmopolita						na 1 pozycji	
Mieszkaniec gminy							
Mieszkaniec powiatu	na dalszych pozycjach		na 2 lub 3 pozycji	na 1 lub 2, lub 3 pozycji			
Mieszkaniec swojego osiedla-dzielnicy							
Ktoś inny							

Zawartość tabeli: Autoidentyfikacja „narodowa (czysta)”: 1) tożsamość narodowa ma charakter dominujący i samowystarczalny; 2) inne identyfikacje są marginalne. Narodowość stanowi „główną ramę odniesienia”. Autoidentyfikacja „narodowo-europejska”: 1) współwystępowanie tożsamości narodowej i ponadnarodowej; 2) narodowość plus Europa to dwa kompatybilne poziomy. Autoidentyfikacja „narodowo-lokalna”: 1) silne zakorzenienie narodowe i przestrzenne; 2 „tożsamość zakorzeniona”: naród + miejsce (lokalny obszar). Autoidentyfikacja „lokalna”: 1) podstawowym punktem odniesienia jest najbliższe otoczenie społeczne; 2) jest to „tożsamość codzienna”, zakorzeniona przestrzennie. Autoidentyfikacja „europejska”: 1) orientacja ponadnarodowa jako główna, w ramach której naród nie jest centralną składową; 2) jest to „tożsamość ponadnarodowa”, zorientowana instytucjonalnie, cywilizacyjnie. Autoidentyfikacja „kosmopolityczna”: 1) identyfikacja globalna, oderwana od struktur terytorialnych; 2) można ją nazwać „tożsamością postnarodową, globalną”. Autoidentyfikacja „pozostałe”: 1) identyfikacje nietypowe, niewpisujące się w pozostałe obszary; 2) brak dominującego wzorca, struktura zindywidualizowana, „hybrydowa”.

Źródło: badanie własne STS

Zidentyfikowane, w opisany powyżej sposób, typy autoidentyfikacji mieszkańców zostały przeliczone dla analizy układu strukturalnego obecnego aktualnie w województwie. Przedstawia to poniższe zestawienie:

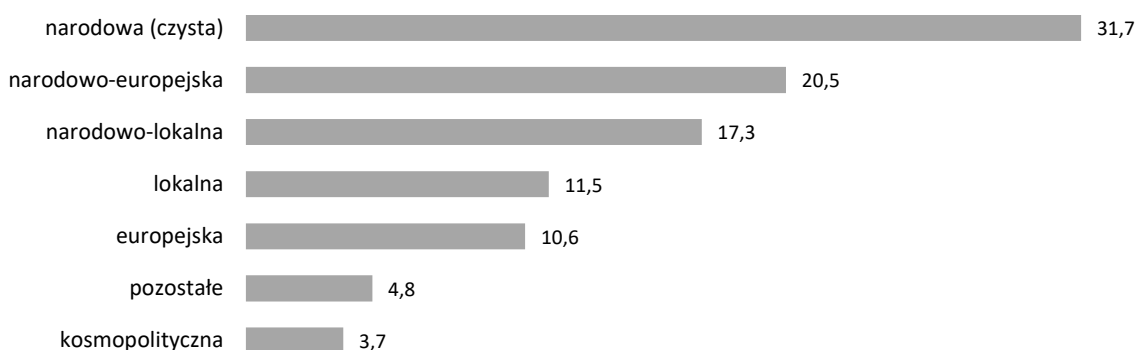
Tabela 34. Rozkład typów autoidentyfikacji mieszkańców Pomorza Zachodniego

	Częstości	Procenty	Charakter
narodowa (czysta)	339	31,7	rdzeń orientacji
narodowo-europejska	219	20,5	integracja poziomów
narodowo-lokalna	185	17,3	zakorzenienie
lokalna	123	11,5	przestrzeń codzienna
europejska	113	10,6	ponadnarodowa
pozostałe	51	4,8	niestandardowe
kosmopolityczna	40	3,7	globalna
łącznie	1070	100,0	

Zawartość tabeli: Rozkład typów autoidentyfikacji mieszkańców Pomorza Zachodniego: najliczniejszą grupę stanowiła tożsamość narodowa (czysta) – 31,7% (339 osób), określana jako rdzeń orientacji tożsamościowej. Kolejne miejsca zajęły tożsamość narodowo-europejska – 20,5% (219 osób), charakteryzowana jako integracja poziomów identyfikacji, oraz narodowo-lokalna – 17,3% (185 osób), związana z zakorzenieniem regionalnym. Tożsamość lokalną deklarowało 11,5% respondentów (123 osoby), a europejską 10,6% (113 osób). Rzadziej występowały typy pozostałe – 4,8% (51 osób) oraz kosmopolityczne – 3,7% (40 osób). Próba badawcza liczyła 1070 osób

Źródło: badanie własne STS

Wykres 21. Rozkład typów autoidentyfikacji mieszkańców Pomorza Zachodniego

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Rozkład typów autoidentyfikacji mieszkańców Pomorza Zachodniego: tożsamość narodowa (czysta) – 31,7%, narodowo-europejska – 20,5%, narodowo-lokalna – 17,3%, lokalna – 11,5%, europejska – 10,6%, pozostałe typy – 4,8%, kosmopolityczna – 3,7%.

Źródło: badanie własne STS

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że najpowszechniej występującym typem autoidentyfikacyjnym jest typ narodowy (czysty), któremu towarzyszy nieco mniej rozpowszechniony typ narodowo-europejski oraz – w dalszej kolejności narodowo-lokalny.

W toku analizy metodą składowych głównych, różnicujących autoidentyfikacje respondentów, przeprowadzono redukcję wielowymiarowości zgromadzonych danych oraz uchwycenie podstawowej struktury tożsamości respondentów. Takim syntetycznym układem są trzy osie tożsamości społecznych, tworzące kontinua między orientacjami

tożsamościowymi, wynikającymi ze specyfiki indywidualnych identyfikacji uczestników badania:

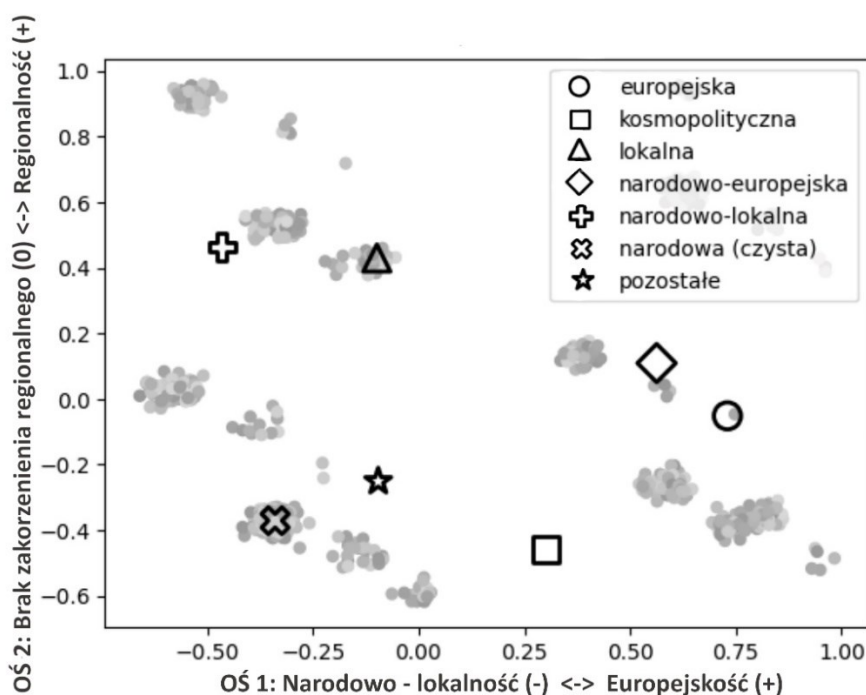
OŚ1 → tworząca kontinuum identyfikacji: narodowo-lokalne (-) vs europejskie (+)

OŚ2 → tworząca kontinuum identyfikacji: brak zakorzenienia regionalnego (-) vs regionalne (+)

OŚ3 → tworząca kontinuum identyfikacji: mikro-lokalność (-) vs region (+)

Osie te wyjaśniają łącznie 63,7% wariancji indywidualnych autoidentyfikacji uczestników badania, przy czym największe znaczenie ma oś pierwsza.

Wykres 22. Skupienia autoidentyfikacji Zachodniopomorzan w układzie osi: między narodowo-lokalnymi a europejskimi, na tle typów autoidentyfikacji

Interpretacja wykresu: prawo (Oś1 +) → orientacja bardziej europejska; lewo (Oś1 -) → orientacja bardziej narodowa/lokalna
góra (Oś2 +) → orientacja bardziej regionalna; dół (Oś2 -) → orientacja o ograniczonym zakorzenieniu regionalnym.

Rozkład „w tle” – jasnoszare punkty przedstawiają: 1) w których miejscach układu mieszczą się autoidentyfikacje uczestników badania, 2) czy są skupiska, 3) zróżnicowania („luki”). Segmenty pokazują 1) „środki ciężkości” poszczególnych typów, 2) różnice między grupami.

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia skupienia typów autoidentyfikacji mieszkańców Pomorza Zachodniego w układzie dwóch wymiarów: od orientacji narodowo-lokalnej do europejskiej oraz od słabego do silnego zakorzenienia regionalnego. Tożsamość europejska i kosmopolityczna lokują się po stronie orientacji bardziej europejskiej i słabiej związanej z regionem. Tożsamość lokalna oraz narodowo-lokalna wiążą się z silniejszym zakorzenieniem regionalnym, natomiast tożsamość narodowa (czysta) zajmuje pozycję pośrednią między orientacją narodową a lokalną. Wykres pokazuje wyraźne zróżnicowanie typów autoidentyfikacji oraz ich grupowanie w odrębne obszary przestrzeni społecznej.

Źródło: badanie własne STS

Należy zauważyć, że pierwsza oś odzwierciedla wymiar europejskości w opozycji do zakorzenienia narodowo-lokalnego, natomiast druga oś odpowiada poziomowi identyfikacji regionalnej. Rozkład punktów wskazuje na wyraźną strukturę przestrzenną badanej populacji, z widocznymi skupiskami respondentów, odpowiadającymi różnym konfiguracjom tożsamości. Poszczególne ich typy rozmieszczone są zgodnie z charakterystyką: typ autoidentyfikacji europejskiej, narodowo-europejskiej oraz kosmopolitycznej lokują się po dodatniej stronie pierwszej osi, natomiast typy narodowe i narodowo-lokalne po stronie ujemnej. Z kolei zróżnicowanie wzdłuż drugiej osi, wskazuje na znaczenie identyfikacji regionalnej jako odrębnego wymiaru różnicującego respondentów.

Nałożenie średnich dla poszczególnych typów na rozkład indywidualnych wyników, pozwala stwierdzić, że wyodrębniona synteza orientacji tożsamościowych uczestników badania dobrze odzwierciedla strukturę danych, a poszczególne typy odpowiadają rzeczywistym skupiskom respondentów w przestrzeni analizowanych wymiarów.

W celu identyfikacji istotności różnic między wyróżnionymi typami autoidentyfikacji przeprowadzono analizę wariancji ANOVA¹⁰, w której zmiennymi zależnymi były wartości na osiach tożsamości społecznej, a czynnikiem grupującym – przynależność do typów tożsamości. Jej efekty przedstawiają poniższe zestawienia dla osi 1: identyfikacje między narodowo-lokalnością (-) vs europejskością (+).

Tabela 35. Miary opisowe dla typów autoidentyfikacji Zachodniopomorzan

Autoidentyfikacje	Częstości	Średnie	Odchylenia standardowe	Błędy standardowe
narodowa (czysta)	339	-0,339	0,007	0,001
narodowo-europejska	219	0,563	0,111	0,007
narodowo-lokalna	185	-0,464	0,121	0,009
lokalna	123	-0,099	0,439	0,040
europejska	113	0,730	0,133	0,012
pozostałe	51	-0,095	0,366	0,051
kosmopolityczna	40	0,301	0,414	0,065
Ogółem	1070	0,000	0,491	0,015

Zawartość tabeli: Miary opisowe dla typów autoidentyfikacji Zachodniopomorzan wskazują, że najwyższe średnie wartości uzyskały tożsamość europejska (0,730) oraz narodowo-europejska (0,563), co świadczy o ich silniejszym związku z orientacją europejską. Dodatnie wartości średnich odnotowano również dla tożsamości kosmopolitycznej (0,301). Ujemne wartości średnich uzyskały tożsamość narodowo-lokalna (-0,464), narodowa (czysta) (-0,339), lokalna (-0,099) oraz pozostałe typy autoidentyfikacji (-0,095), wskazując na ich większe powiązanie z orientacjami narodowymi i lokalnymi. Najliczniejszą grupę stanowili respondenci o tożsamości narodowej (czystej) – 339 osób, a najmniej liczną osoby o tożsamości kosmopolitycznej – 40 osób. Analiza objęła 1070 respondentów.

Źródło: badanie własne STS

¹⁰ Por. Ferguson George A., *Analiza statystyczna w psychologii i pedagogice*, PWN, Warszawa 2004, s. 272-290.

Tabela 36. Test jednoczynnikowy ANOVA

	Suma kwadratów	df	Średni kwadrat	F	Istotność	η^2
Między grupami	213,717	6	30,619	855,434	<0,001	0,841
Wewnątrz grup	44,262	1063	0,042			
Ogółem	257,979	1069				

Zawartość tabeli: Jednoczynnikowa analiza wariancji (ANOVA) wykazała istotne statystycznie różnice między porównywanymi grupami ($F = 855,434$; $p < 0,001$). Wielkość efektu była bardzo wysoka ($\eta^2 = 0,841$), co oznacza, że przynależność do grup wyjaśniała 84,1% zróżnicowania analizowanej zmiennej. Wyniki wskazują na bardzo silne różnice między badanymi typami autoidentyfikacji. Analiza została przeprowadzona dla próby liczącej 1070 respondentów.

Źródło: badanie własne STS

Jak można stwierdzić – na podstawie przeprowadzonej analizy ANOVA – wynik testu Fishera świadczy o tym, że różnice między poszczególnymi grupami autoidentyfikacji pozostają na bardzo wysokim poziomie istotności. Nadto wartość współczynnika eta kwadrat (η^2) świadczy o bardzo dużej sile efektu, czyli bardzo silnym zróżnicowaniu segmentów wzdłuż pierwszej osi. Określa on 84% proporcję wariancji zmiennej zależnej (autoidentyfikacji tożsamości społecznych Zachodniopomorzan) wyjaśnianą przez analizowany czynnik (oś 1: identyfikacje między narodowo-lokalnością a europejskością).

Zastosowany test post hoc Tukey'a, pozwolił stwierdzić wysoką istotność różnic w większości porównywanych autoidentyfikacjach. Poniżej zestawienie sześciu typów orientacji tożsamościowych.

Tabela 37. Test Tukey'a HSD^{a,b}

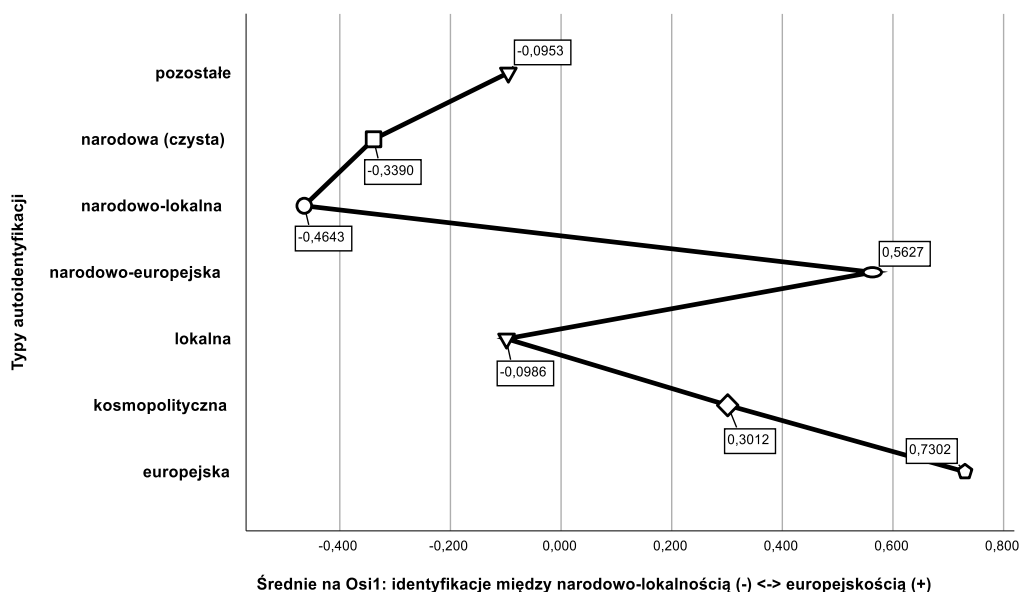
		Podzbiory poziomu europejskości orientacji dla alfa = 0,050					
Tożsamości społeczne	Częstości wskazań	bardzo niska	niska	umiarkowanie niska	umiarkowana	wysoka	bardzo wysoka
narodowo-lokalna	185	-0,46429					
narodowa (czysta)	339		-0,33900				
lokalna	123			-0,09855			
pozostałe	51			-0,09529			
kosmopolityczna	40				0,30121		
narodowo-europejska	219					0,56273	
europejska	113						0,73016
Istotność		1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Wyświetlane są średnie dla grup jednorodnych a. Użyto średniej harmonicznej wielkości próby = 93,948. b. Liczebności grup nie są równe. Została użyta średnia harmoniczna liczebności grup. Poziomy błędów pierwszego rodzaju nie są zagwarantowane.

Zawartość tabeli: Test post hoc Tukeya HSD wykazał sześć odrębnych poziomów europejskości orientacji tożsamościowych. Najniższy poziom europejskości charakteryzował tożsamość narodowo-lokalną (średnia = -0,464), następnie narodową (czystą) (-0,339). Poziom umiarkowanie niski reprezentowały tożsamości lokalna (-0,099) i pozostałe (-0,095). Wyższy poziom europejskości cechował tożsamość kosmopolityczną (0,301), wysoki – narodowo-europejską (0,563), a najwyższy – europejską (0,730). Wyniki potwierdzają wyraźne zróżnicowanie typów autoidentyfikacji pod względem orientacji od narodowo-lokalnej do europejskiej.

Źródło: badanie własne

Wykres 23. Skupienia typów autoidentyfikacji Zachodniopomorzan ze względu na poziomy europejskości orientacji tożsamościowych, na osi identyfikacji: między narodowo-lokalnymi a europejskimi

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia typy autoidentyfikacji mieszkańców Pomorza Zachodniego uporządkowane według poziomu orientacji od narodowo-lokalnej do europejskiej. Najbardziej europejski charakter mają tożsamość europejska (0,730) oraz kosmopolityczna (0,301). Pozytcę pośrednią zajmuje tożsamość lokalna (-0,099) oraz pozostałe typy autoidentyfikacji (-0,095). Tożsamości narodowo-europejska 0,563) stanowi samodzielną autoidentyfikację, o silnie europejskim charakterze; słabszą tylko od tożsamości europejskiej. Najbardziej narodowo-lokalny charakter mają tożsamość narodowa (czysta) (-0,339) i narodowo-lokalna (-0,464).

Źródło: badanie własne STS

Wartości prezentowane w podzbiorach jednorodnych odpowiadają średnim wartościom analizowanej zmiennej (osi), natomiast przynależność do podzbioru, wskazuje brak istotnych różnic statystycznych między danymi grupami (tutaj autoidentyfikacja lokalna i pozostałe).

Analiza podzbiorów jednorodnych testu Tukey'a wskazuje, że pierwsza oś charakteryzuje się wyraźną ciągłością. Podzbiory jednorodne można interpretować jako kolejne poziomy natężenia europejskości – od bardzo niskiego (segmenty narodowo-lokalne) do bardzo wysokiego (segmenty europejskie i kosmopolityczne).

Wyniki jednoczynnikowej analizy ANOVA, przedstawiają poniższe zestawienia dla osi 2: identyfikacje między brakiem zakorzenienia regionalnego (-) a zakorzenieniem regionalnym (+).

Tabela 38. Miary opisowe dla typów autoidentyfikacji Zachodniopomorzan

Autoidentyfikacje	Częstości	Średnie	Odchylenia standardowe	Błędy standardowe
narodowa (czysta)	339	-0,371	0,002	0,001
narodowo-europejska	219	0,110	0,395	0,027
narodowo-lokalna	185	0,464	0,355	0,026
lokalna	123	0,430	0,352	0,032
europejska	113	-0,051	0,446	0,042
pozostałe	51	-0,251	0,347	0,049
kosmopolityczna	40	-0,458	0,226	0,036
Ogółem	1070	0,000	0,460	0,014

Zawartość tabeli: Miary opisowe dla typów autoidentyfikacji Zachodniopomorzan wskazują, że najwyższe średnie wartości uzyskały tożsamość narodowo-lokalna (0,464) oraz lokalna (0,430), co świadczy o ich silniejszym związku z orientacją regionalną. Dodatnie wartości średnich odnotowano również dla tożsamości narodowo-europejskiej (0,110). Ujemne wartości średnich uzyskały tożsamość europejska (-0,051), pozostałe typy autoidentyfikacji (-0,251), narodowa (czysta) (-0,371) oraz kosmopolityczna (-0,458), wskazując na słabsze zakorzenienie regionalne. Najliczniejszą grupę stanowili respondenci o tożsamości narodowej (czystej) – 339 osób, a najmniej liczną osoby o tożsamości kosmopolitycznej – 40 osób. Analiza objęła 1070 respondentów.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 39. Test jednoczynnikowy ANOVA

	Suma kwadratów	df	Średni kwadrat	F	Istotność	η^2
Między grupami	123,686	6	20,614	213,382	<0,001	0,55
Wewnątrz grup	102,694	1063	0,097			
Ogółem	226,381	1069				

Zawartość tabeli: Jednoczynnikowa analiza wariancji (ANOVA) wykazała istotne statystycznie różnice między porównywanymi grupami ($F = 213,382$; $p < 0,001$). Wielkość efektu była wysoka ($\eta^2 = 0,55$), co oznacza, że przynależność do grup wyjaśniała 55,0% zróżnicowania analizowanej zmiennej. Wyniki wskazują na wyraźne różnice między badanymi typami autoidentyfikacji. Analiza została przeprowadzona dla próby liczącej 1070 respondentów.

Źródło: badanie własne STS

Wynik testu Fishera świadczy o tym, że różnice między poszczególnymi grupami autoidentyfikacji pozostają na bardzo wysokim poziomie istotności. Nadto wartość współczynnika eta kwadrat (η^2) świadczy o bardzo wysokiej sile efektu, czyli bardzo dużym zróżnicowaniu segmentów wzdłuż drugiej osi. Określa on 55% proporcję wariancji zmiennej zależnej (autoidentyfikacji tożsamości społecznych uczestników badania) wyjaśnianą przez analizowany czynnik (oś 2: identyfikacje między brakiem zakorzenienia regionalnego a zakorzenieniem regionalnym).

Zastosowany test post hoc Tukey'a, pozwolił stwierdzić wysoką istotność różnic w większości porównywanych autoidentyfikacjach. Poniżej zestawienie pięciu typów orientacji tożsamościowych Zachodniopomorzan.

Tabela 40. Test Tukey'a HSD^{a,b}

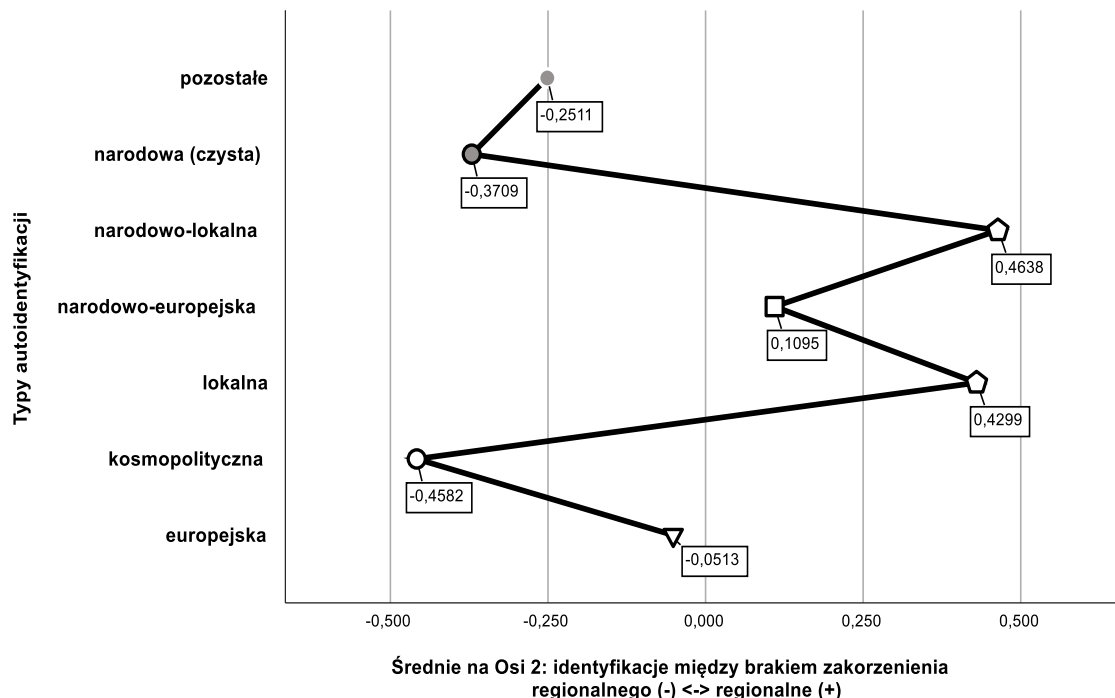
Podzbiory poziomu regionalnej orientacji dla alfa = 0.05						
Tożsamości społeczne	n	brak zakorzenienia regionalnego	niska	umiarkowanie niska	umiarkowana	zakorzenienie przestrzenne
kosmopolityczna	40	-0,45818				
narodowa (czysta)	339	-0,37088	-0,37088			
pozostałe	51		-0,25105			
europejska	113			-0,05134		
narodowo-europejska	219				0,10955	
lokalna	123					0,42986
narodowo-lokalna	185					0,46377
Istotność		0,464	0,115	1,000	1,000	0,989

Wyświetlane są średnie dla grup jednorodnych. a. Użyto średniej harmonicznej wielkości próby = 93,948. b. Liczebności grup nie są równe. Została użyta średnia harmoniczna liczebności grup. Poziomy błędów pierwszego rodzaju nie są zagwarantowane.

Zawartość tabeli: Test post hoc Tukeya HSD wykazał zróżnicowanie typów autoidentyfikacji pod względem poziomu orientacji regionalnej. Najsłabsze zakorzenienie regionalne charakteryzowało tożsamość kosmopolityczną (średnia = -0,458), a także narodową (czystą) (-0,371) i pozostałe typy autoidentyfikacji (-0,251). Poziom pośredni reprezentowała tożsamość europejska (-0,051) oraz narodowo-europejska (0,110). Najsilniejsze zakorzenienie regionalne cechowało tożsamość lokalną (0,430) i narodowo-lokalną (0,464). Wyniki potwierdzają wyraźne zróżnicowanie typów autoidentyfikacji pod względem związku z regionem – od braku zakorzenienia regionalnego po silne zakorzenienie przestrzenne.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 24. Skupienia typów autoidentyfikacji Zachodniopomorzan ze względu na poziomy regionalnych orientacji tożsamościowych, na osi identyfikacji: między brakiem zakorzenienia regionalnego a zakorzenieniem regionalnym

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia typy autoidentyfikacji mieszkańców Pomorza Zachodniego uporządkowane według poziomu zakorzenienia regionalnego. Najsilniejszym zakorzenieniem regionalnym charakteryzują się tożsamość lokalna (0,430) oraz narodowo-lokalna (0,4638). Umiarkowane zakorzenienie regionalne wykazuje tożsamość narodowo-europejska (0,110). Tożsamość europejska (-0,051) zajmuje pozycję zbliżoną do środka skali. Najślabsze zakorzenienie regionalne cechuje tożsamość kosmopolityczna (-0,458), narodowa (czysta) (-0,371) oraz pozostałe typy autoidentyfikacji (-0,251).

Źródło: badanie własne STS

Analiza podzbiorów jednorodnych testu Tukey'a, wskazuje na pięciostopniową strukturę różnic, odpowiadającą **poziomowi zakorzenienia regionalnego**. Typy autoidentyfikacji: kosmopolityczna i europejska charakteryzują się najniższymi wartościami na tej osi, natomiast typy: lokalna i narodowo-lokalna – najwyższymi. Identyfikacja narodowa zajmuje pozycję pośrednią, co wskazuje na umiarkowany poziom identyfikacji regionalnej.

Wyniki analizy ANOVA, przedstawiają poniższe zestawienia dla osi 3: identyfikacje między mikro-lokalnością a regionalnością.

Tabela 41. Miary opisowe dla typów autoidentyfikacji Zachodniopomorzan

Autoidentyfikacje	Częstości	Średnie	Odchylenia standardowe	Błędy standardowe
narodowa (czysta)	339	-0,158	0,015	0,001
narodowo-europejska	219	0,168	0,487	0,033
narodowo-lokalna	185	0,092	0,571	0,042
lokalna	123	0,119	0,612	0,055
europejska	113	-0,022	0,317	0,030
pozostałe	51	-0,101	0,414	0,058
kosmopolityczna	40	-0,179	0,218	0,035
Ogółem	1070	0,000	0,431	0,013

Zawartość tabeli: Miary opisowe dla typów autoidentyfikacji Zachodniopomorzan wskazują, że najwyższe średnie wartości uzyskały tożsamość narodowo-europejska (0,168), lokalna (0,119) oraz narodowo-lokalna (0,092), co świadczy o ich silniejszym związku z orientacją mikro-lokalną. Wartość bliską zeru osiągnęła tożsamość europejska (-0,022), zajmując pozycję pośrednią. Ujemne wartości średnich uzyskały tożsamość pozostała (-0,101), narodowa (czysta) (-0,158) oraz kosmopolityczna (-0,179), wskazując na ich większe powiązanie z orientacją regionalną. Najliczniejszą grupę stanowili respondenci o tożsamości narodowej (czystej) – 339 osób, a najmniej liczną osoby o tożsamości kosmopolitycznej – 40 osób. Analiza objęła 1070 respondentów.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 42. Test jednoczynnikowy ANOVA

	Suma kwadratów	df	Średni kwadrat	F	Istotność	η^2
Między grupami	19,785	6	3,298	19,563	<0,001	0,10
Wewnątrz grup	179,181	1063	0,169			
Ogółem	198,966	1069				

Zawartość tabeli: Jednoczynnikowa analiza wariancji (ANOVA) wykazała istotne statystycznie różnice między porównywanymi grupami ($F = 19,563$; $p < 0,001$). Wielkość efektu była umiarkowana ($\eta^2 = 0,10$), co oznacza, że przynależność do grup wyjaśniała około 10,0% zróżnicowania analizowanej zmiennej. Wyniki wskazują na występowanie istotnych różnic między badanymi typami autoidentyfikacji, jednak ich siła była wyraźnie mniejsza niż w poprzednich analizach. Analiza została przeprowadzona dla próby liczącej 1070 respondentów.

Źródło: badanie własne STS

Wynik testu Fishera świadczy o tym, że różnice między poszczególnymi grupami autoidentyfikacji pozostają na bardzo wysokim poziomie istotności. Nadto wartość współczynnika eta kwadrat (η^2) świadczy o umiarkowanej sile efektu, czyli umiarkowanym zróżnicowaniu segmentów wzdłuż trzeciej osi. Określa on 10% proporcję wariancji zmiennej zależnej (autoidentyfikacji tożsamości społecznych Zachodniopomorzan) wyjaśnianą przez analizowany czynnik (oś 3: identyfikacje między mikro-lokalnością a regionalnością).

Zastosowany test post hoc Tukey'a, pozwolił stwierdzić wysoką istotność różnic w większości porównywanych autoidentyfikacjach. Poniżej zestawienie trzech typów orientacji tożsamościowych uczniów.

Tabela 43. Test Tukey'a HSD^{a,b}

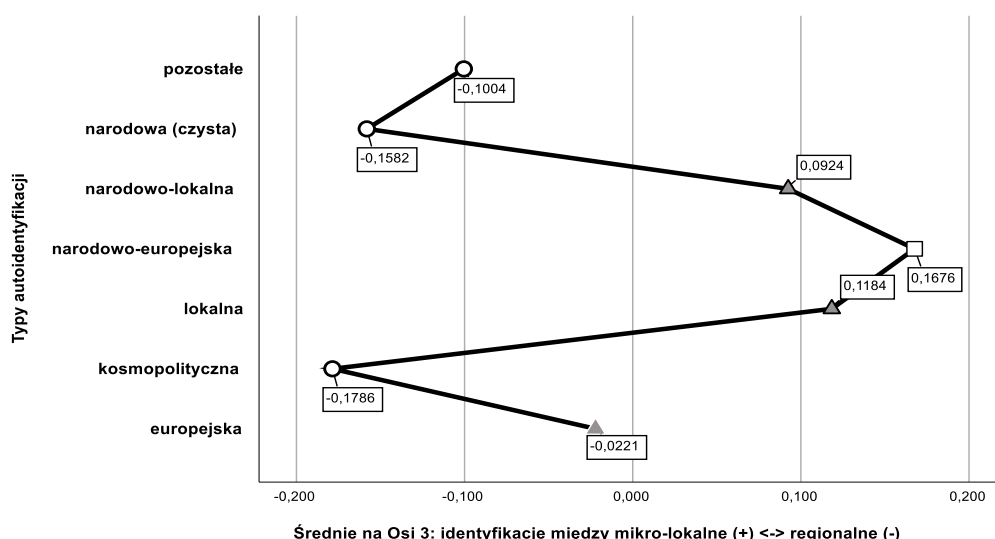
Tożsamości społeczne	Częstości wskazań	Podzbiory poziomu lokalnej orientacji dla alfa = 0,050		
		brak lub niski	umiarkowany	wysoki
kosmopolityczna	40	-0,17858		
narodowa (czysta)	339	-0,15816		
pozostałe	51	-0,10045		
europejska	113	-0,02212	-0,02212	
narodowo-lokalna	185		0,09245	0,09245
lokalna	123		0,11839	0,11839
narodowo-europejska	219			0,16765
Istotność		0,123	0,223	0,872

Wyświetlane są średnie dla grup jednorodnych a. Użyto średniej harmonicznej wielkości próby = 93,948. b. Liczebności grup nie są równe. Została użyta średnia harmoniczna liczebności grup. Poziomy błędów pierwszego rodzaju nie są zagwarantowane.

Zawartość tabeli: Test post hoc Tukeya HSD wykazał zróżnicowanie typów autoidentyfikacji pod względem poziomu orientacji lokalnej. Najniższy poziom orientacji lokalnej charakteryzował tożsamość kosmopolityczną (średnia = -0,179), narodową (czystą) (-0,158) oraz pozostałe typy autoidentyfikacji (-0,100). Poziom umiarkowany reprezentowała tożsamość europejska (-0,022), a także narodowo-lokalna (0,092) i lokalna (0,118). Najwyższy poziom orientacji lokalnej cechował tożsamość narodowo-europejską (0,168). Wyniki wskazują na stopniowe przechodzenie od orientacji bardziej regionalnej do coraz silniejszej orientacji lokalnej w zależności od typu autoidentyfikacji.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 25. Skupienia typów autoidentyfikacji Zachodniopomorzan ze względu na poziomy lokalnych orientacji tożsamościowych, na osi identyfikacji: między mikro-lokalnością a regionalnością

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia typy autoidentyfikacji mieszkańców Pomorza Zachodniego uporządkowane według orientacji od regionalnej do mikro-lokalnej. Najbardziej mikro-lokalny charakter mają: lokalna (0,118) oraz narodowo-lokalna (0,092); tożsamość narodowo-europejska (0,168), posiada wysoce swoisty charakter. Tożsamość europejska (-0,022) zajmuje pozycję zbliżoną do środka skali. Najbardziej regionalny charakter wykazują pozostałe typy autoidentyfikacji (-0,100) oraz narodowa (czysta) (-0,158).

Źródło: badanie własne STS

Analiza podzbiorów jednorodnych testu Tukey'a wskazuje na trójstopniową strukturę różnic, obejmującą typy identyfikacji o niskim poziomie lokalności (kosmopolityczny i europejski), typy o charakterze pośrednim (narodowy oraz narodowo-europejski) oraz typy silnie zakorzenione lokalnie (lokalny i narodowo-lokalny). **Oś ta różnicuje zatem przede wszystkim poziomy lokalności**, przeciwstawiając identyfikacje abstrakcyjne (kosmopolityczne i europejskie) identyfikacjom silnie zakorzenionym w najbliższym otoczeniu.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

3.3.1. Poziom ważności społecznych autoidentyfikacji Zachodniopomorzan

W dalszej kolejności, prośba o wskazanie oraz uporządkowanie autoidentyfikacji, została rozwinęta o określenie ważności, jaką uczestnicy badania przypisują wskazywanym identyfikacjom w swoim życiu. Na poziomie kwestionariusza, znaczenie to było określane w oparciu o dziesięciostopniową skalę, w myśl której 10 to najwyższa ważność identyfikacji, 6 wyraża umiarkowaną ważność, natomiast 1 to minimalna ważność. Zgromadzony w tym zakresie materiał empiryczny, po przeprowadzeniu niezbędnych podstawowych analiz statystycznych, został zawarty w poniższej tabeli oraz zilustrowany w następującym po niej wykresie.

Tabela 44. Rozkłady oraz miary opisu statystycznego autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan

Autoidentyfikacje społeczne	Częstości wskazań ogółem	Procenty	Średnie	Mediany	Dominanty	Odchylenia standardowe
Polak	891	83,3	8,91	10	10	1,52
Europejczyk	391	36,5	7,58	8	8	1,81
Zachodniopomorzanin	308	28,8	7,80	8	8	1,82
Mieszkaniec swojej miejscowości	267	25,0	8,38	9	10	1,62
Kosmopolita	80	7,5	7,56	8	6	1,7
Mieszkaniec gminy	70	6,5	7,53	8	8	1,77
Mieszkaniec powiatu	67	6,3	7,54	8	8	1,72
Mieszkaniec swojego osiedla lub dzielnicy	58	5,4	7,83	8	9	1,9
Ktoś inny	9	0,8	8,67	10	10	2,92

Zawartość tabeli: Rozkłady oraz miary opisu statystycznego autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan wskazują, że najwyższą częstość deklaracji uzyskała identyfikacja „Polak” – 83,3% respondentów (891 osób), przy średniej ocenie 8,91, medianie 10 i dominancie 10. Wysokie średnie wartości ocen odnotowano również dla identyfikacji „ktoś inny” (8,67), „mieszkaniec swojej miejscowości” (8,38) oraz „mieszkaniec swojego osiedla lub dzielnicy” (7,83). Najniższe średnie uzyskały identyfikacje „mieszkaniec gminy” (7,53), „mieszkaniec powiatu” (7,54) oraz „kosmopolita” (7,56). W większości kategorii mediana wynosiła 8 lub więcej punktów, co wskazuje na wysoki poziom akceptacji deklarowanych identyfikacji społecznych.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 26. Wartości średnich pozycji znaczenia autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan

Dane wyrażone w wartościach średniej arytmetycznej

Zawartość wykresu: Wartości średnich ocen znaczenia autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan były wysokie dla wszystkich analizowanych kategorii. Najwyższą średnią ocenę uzyskała identyfikacja „Polak” (8,91), następnie „mieszkaniec swojej miejscowości” (8,38), „mieszkaniec swojego osiedla lub dzielnicy” (7,83) oraz „Zachodniopomorzanin” (7,80). Nieco niższe, lecz nadal wysokie średnie odnotowano dla identyfikacji „Europejczyk” (7,58), „kosmopolita” (7,56), „mieszkaniec powiatu” (7,54) oraz „mieszkaniec gminy” (7,53). Wyniki wskazują, że wszystkie analizowane autoidentyfikacje były oceniane przez respondentów jako ważne, przy szczególnie wysokim znaczeniu identyfikacji narodowej.

Źródło: badanie własne STS

Przegląd wyników analizy wartości miar tendencji centralnej pokazuje, że układ wartości średnich dla osobistego znaczenia autoidentyfikacji wskazywanych przez uczestników badania inny aspekt poza omówioną wcześniej hierarchią udziałów wskazań na poszczególne identyfikacje. Bo o ile najczęściej wybieranymi identyfikacjami są *Polak*, *Europejczyk*, *Mieszkaniec swojej miejscowości* i *Zachodniopomorzanin*, w takiej właśnie kolejności, to patrząc na wartości średniego znaczenia nadawanego identyfikacjom przez uczestników badania, identyfikację jako *Zachodniopomorzanin* wyprzedzają kolejno: *Mieszkaniec swojego osiedla/dzielnicy*, *Mieszkaniec swojej miejscowości* oraz *Polak*, jako identyfikacja prymarna. Należy podkreślić, że wysokie znaczenie identyfikacji *Mieszkaniec swojego osiedla/dzielnicy* występuje u 5,4% respondentów, czyli w istocie ważna jest relacja *Mieszkaniec swojej miejscowości*, ponieważ prócz wysokiej wartości średniej, dotyczy ona 25,0% respondentów, podobnie jak ma to miejsce w przypadku identyfikacji *Zachodniopomorzanin* (28,8%).

3.3.1.1. Poziom ważności autoidentyfikacji jako Polak ze względu na cechy społeczno-demograficzne i zmienne zakorzenienia

Na etapie konceptualizacji badania, przyjęto, że autoidentyfikacje najczęściej wskazywane przez respondentów, poddane zostaną analizie ze względu na zmienne społeczno-demograficzne, w celu uchwycenia podstawowych prawidłowości związanych z autopercepcją Zachodniopomoran. Do analizy przyjęto zatem następujące autoidentyfikacje społeczne: *Polak, Europejczyk, Zachodniopomorzanin* oraz *Mieszkaniec swojej miejscowości*.

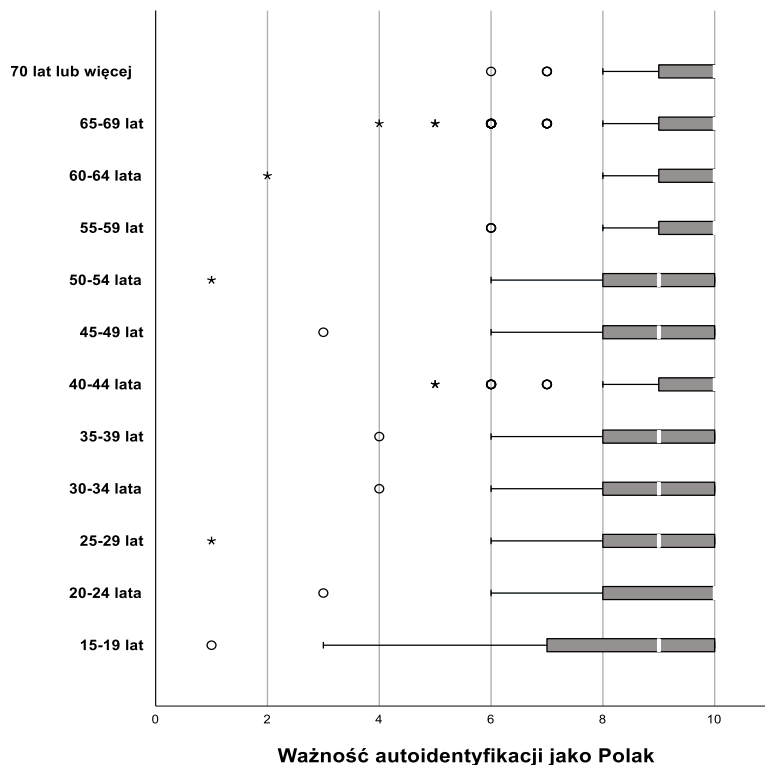
Zmiennymi społeczno-demograficznymi, ze względu na które przeprowadzono analizę są: *Płeć, Wiek, Rodzaje miejscowości zamieszkania (wieś vs miasto), Duże miasta zamieszkania (Szczecin vs Koszalin), Wykształcenie (podstawowe i zasadnicze zawodowe, średnie, wyższe), Geneza zachodniopomorskiej tożsamości (Zachodniopomorzanie od uradzenia vs z osiedlenia) oraz Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim (występują vs nie występują)*.

W analizie poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Polak*, ze względu na płeć Zachodniopomoran, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, świadczy o tym, że nie został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi, a zatem można stwierdzić, że nie ma między nimi istotnego statystycznie związku. Zapis formalny: $Z (n = 889) = 0,974; p = 0,330 (ni)$.¹¹ Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami płci Zachodniopomoran nie może być traktowana jako podstawa do uogólnień na całą populację.

Odmienne przedstawiają się wyniki analizy poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Polak* ze względu na wiek Zachodniopomoran. Wyniki przeprowadzonego testu H Kruskala-Wallisa prezentują poniższe zestawienia.

¹¹ Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a odczytujemy w następujący sposób: ($n = 889$) – wielkość próby badawczej (liczba uczestników badania uwzględniona w teście); $Z = 0,974$ – wartość testu statystycznego; $p = 0,330 (ni)$ – wartość p (empirycznego poziomu istotności testu statystycznego), gdy większa od 0,05 różnica między kategoriami zmiennej niezależnej (tutaj płci) jest nieistotna statystycznie, stąd zapis (ni), jeśli zaś wartość p jest mniejsza od 0,05, test jest istotny statystycznie.

Wykres 27. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Polak*, ze względu na wiek Uczestników badania¹²

Gwiazdki na wykresie oznaczają wartości obserwacji ekstremalnych. W przeciwieństwie do wartości odstających (ang. outlierów), oznaczonych kółkami, są to wartości bardzo odległe od mieszczących się między wąsami.

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zróżnicowanie poziomu ważności autoidentyfikacji jako „Polak” w poszczególnych grupach wieku. We wszystkich kategoriach wiekowych identyfikacja narodowa była oceniana bardzo wysoko – mediany ocen wynosiły od 8 do 10 punktów. Najwyższe wartości median odnotowano w grupach wieku 20–24 lata, 40–44 lata, 55–59 lat oraz 70 lat i więcej, gdzie osiągały one maksymalną wartość 10 punktów. Niezależnie od wieku większość respondentów przypisywała identyfikacji jako „Polak” wysokie znaczenie, choć w każdej grupie występowały pojedyncze oceny niskie i skrajnie niskie. Wykres wskazuje na powszechnie wysoką rangę tożsamości narodowej wśród mieszkańców Pomorza Zachodniego.

Źródło: badanie własne STS

¹² Linie wewnątrz wykresów pudełkowych wyznaczają wartości median poziomu analizowanej zmiennej(tutaj obrazują je białe kreski wewnątrz pudełek, ewentualnie na którym ich brzegi – wtedy, gdy wartość mediany jest równa wartości pierwszego lub trzeciego kwartyli; na prezentowanym wykresie sytuacja taka występuje w kategoriach wieku: 20-24 lata, 40-44 lata, 59-70 i więcej lat – wartości mediany równe są wartościom Q₃). Z kolei dolne i górne granice pudełek, wyznaczają przedziały pierwszych oraz trzecich kwartyli, wąsy wykresów wyznaczają rozstęp, czyli odległości między minimalnymi i maksymalnymi wartościami zmiennej. Natomiast kropki i gwiazdki obszarem wyznaczonym wąsami, to wartości znacząco, ekstremalnie odstające.

Tabela 45. Test H Kruskala-Wallisa dla hipotezy zerowej o braku związku między wiekiem Zachodniopomorzan i poziomem ważności ich autoidentyfikacji jako *Polacy*

Analizowana zmienna	Płeć uczniów	N	Średnia ranga
Poziom ważności autoidentyfikacji jako Polacy	15-19 lat	59	353,19
	20-24 lata	48	432,01
	25-29 lat	37	410,77
	30-34 lata	78	409,74
	35-39 lat	78	371,52
	40-44 lata	77	458,99
	45-49 lat	71	419,15
	50-54 lata	80	397,47
	55-59 lat	63	545,17
	60-64 lata	71	485,32
	65-69 lat	141	470,77
	70 lat lub więcej	88	540,81
	Ogółem	891	

Wartości testów

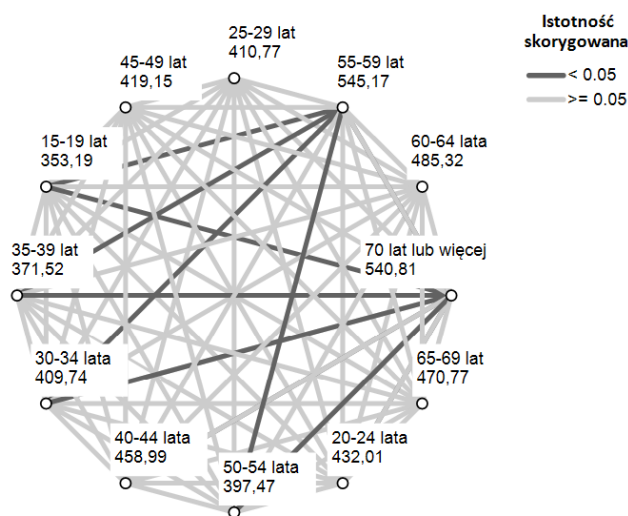
Miary związku	Poziom ważności autoidentyfikacji jako Polacy
H Kruskala-Wallisa	52,880
df	11
Istotność asymptotyczna	<0,001

Zawartość Tabeli: Test H Kruskala-Wallisa wykazał istotny statystycznie związek między wiekiem respondentów a poziomem ważności autoidentyfikacji jako „Polak” ($H = 52,880$; $p < 0,001$). Najwyższe średnie rangi odnotowano w grupach wieku 55–59 lat (545,17) oraz 70 lat i więcej (540,81), co wskazuje na najwyższe znaczenie przypisywane identyfikacji narodowej w tych grupach. Wysokie wartości uzyskano również wśród osób w wieku 60–64 lata (485,32), 65–69 lat (470,77) i 40–44 lata (458,99). Najniższe średnie rangi wystąpiły w grupie 15–19 lat (353,19) oraz 35–39 lat (371,52). Wyniki wskazują, że znaczenie identyfikacji jako „Polak” wzrasta wraz z wiekiem respondentów. Analiza objęła 891 osób deklarujących tę autoidentyfikację.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy poziomu ważności autoidentyfikacji jako Polak ze względu na wiek Zachodniopomorzan, empiryczny poziom istotności testu H, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: **H (n = 891, df = 11) = 52,880; p < 0,001**. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności autoidentyfikacji jako Polacy (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość Regionu. Test porównania parami poszczególnych kategorii zmiennej pod względem średnich rang zmiennej *Poziom ważności autoidentyfikacji jako Polak* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 28. Obraz relacji między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności ich autoidentyfikacji jako *Polaków*¹³

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej autoidentyfikacji w kategorii wieku Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między grupami wieku pod względem znaczenia przypisywanego autoidentyfikacji jako „Polak”. Najwyższe średnie rangi odnotowano wśród osób w wieku 55–59 lat (545,17) oraz 70 lat i więcej (540,81), natomiast najniższe w grupach 15–19 lat (353,19) i 35–39 lat (371,52). Ciemne połączenia wskazują na istotne statystycznie różnice między grupami wieku, które występowały przede wszystkim pomiędzy grupami młodszymi a starszymi. Wyniki potwierdzają, że znaczenie identyfikacji narodowej jest wyższe w starszych grupach wieku niż wśród osób młodszych.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, można dostrzec dwa wyraźne skupiska kategorii wieku uczestników badania, które pozostają w istotny statystyczny sposób różne od innych. Skupiska te tworzą kategorie: 55-59 lat (najwyższa średnia ranga ważności analizowanej autoidentyfikacji) oraz 70 lat i więcej (druga pod względem wielkości średniej rangi analizowanej autoidentyfikacji). Obydwie one pozostają istotnie statystycznie różne od kategorii wieku: 15-19 lat (najniższa średnia ranga ważności analizowanej autoidentyfikacji), 30-34 lata oraz 35 – 39 lat. Swoisty ewenement stanowi tu kategoria wieku 50-54 lata, istotnie różna od obydwu kategorii o najwyższych średnich rangach.

Podsumowując, można powiedzieć, że najmłodsi oraz trzydziestolatkowie wyraźnie niżej wartościują swoją autoidentyfikację jako *Polaków* niż osoby w wieku 55-59 lat oraz najstarsi Zachodniopomorzanie.

Odmienne przedstawiają się wyniki analizowanej autoidentyfikacji ze względu na zmienne należące do ogólnej charakterystyki administracyjnej miejsc stałego zamieszkania uczestników badania: *Rodzaje miejscowości zamieszkania (wieś vs miasto)*, oraz *Duże miasta*

¹³ Na wykresie przedstawione zostały połączenia między wszystkimi kategoriami zmiennej niezależnej (*Wiek Zachodniopomorzan*), pod względem średnich rang zmiennej zależnej (*Poziom ważności autoidentyfikacji jako Polak*). Linie jasne odpowiadają połączeniom, między którymi różnice nie mają waloru istotnych statystycznie (istotność $\geq 0,05$), linie ciemne odpowiadają połączeniom, między którymi różnice są istotne statystycznie (istotność $< 0,05$).

zamieszkania (*Szczecin vs Koszalin*). Podobnie jak w przypadku płci, w analizie poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Polak*, ze względu na te zmienne, empiryczne poziomy istotności testów świadczą o tym, że nie został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi, a zatem można stwierdzić, że nie ma między nimi istotnego statystycznie związku¹⁴. Podobnie test zmiennej *Wykształcenie* nie wykazuje istotnych różnic między jej kategoriami.¹⁵

Bardzo interesująco przedstawiają się wyniki analizy badanej autoidentyfikacji z perspektywy zmiennych zakorzenienia: *Geneza zachodniopomorskiej tożsamości (Zachodniopomorzanie od urodzenia vs z osiedlenia)* oraz *Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim (występują vs nie występują)*. Poniższe zestawienia prezentują obraz specyfiki stosunku do polskości ze względu na pierwszą zmienną.

Tabela 46. Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem ważności autoidentyfikacji jako *Polak* i genezą zachodniopomorskiej tożsamości

Analizowana zmienna	Geneza zachodniopomorskiej tożsamości	N	Średnia ranga	Suma rang
poziom ważności autoidentyfikacji jako <i>Polak</i>	od urodzenia	719	435,28	312964,50
	z osiedlenia	172	490,82	84421,50
	Ogółem	891		

Wartości testów	
Miary związku	poziom ważności autoidentyfikacji jako <i>Polak</i>
U Manna-Whitneya	54124,500
W Wilcoxona	312964,500
Z	-2,767
Istotność asymptotyczna (dwustronna)	0,006

Zawartość tabeli: Wyższą średnią rangę odnotowano wśród osób, których zachodniopomorska tożsamość ukształtowała się w wyniku osiedlenia w regionie (490,82), niż wśród osób posiadających tę tożsamość od urodzenia (435,28). Wyniki wskazują, że respondenci osiedleni na Pomorzu Zachodnim przypisywali identyfikacji narodowej nieco większe znaczenie niż osoby urodzone w regionie. Analiza objęła 891 respondentów deklarujących autoidentyfikację jako „Polak”. Test U Manna-Whitneya wykazał istotny statystycznie związek między genezą zachodniopomorskiej tożsamości a poziomem ważności autoidentyfikacji jako „Polak” ($U = 54124,5$; $Z = -2,767$; $p = 0,006$).

Źródło: badanie własne STS

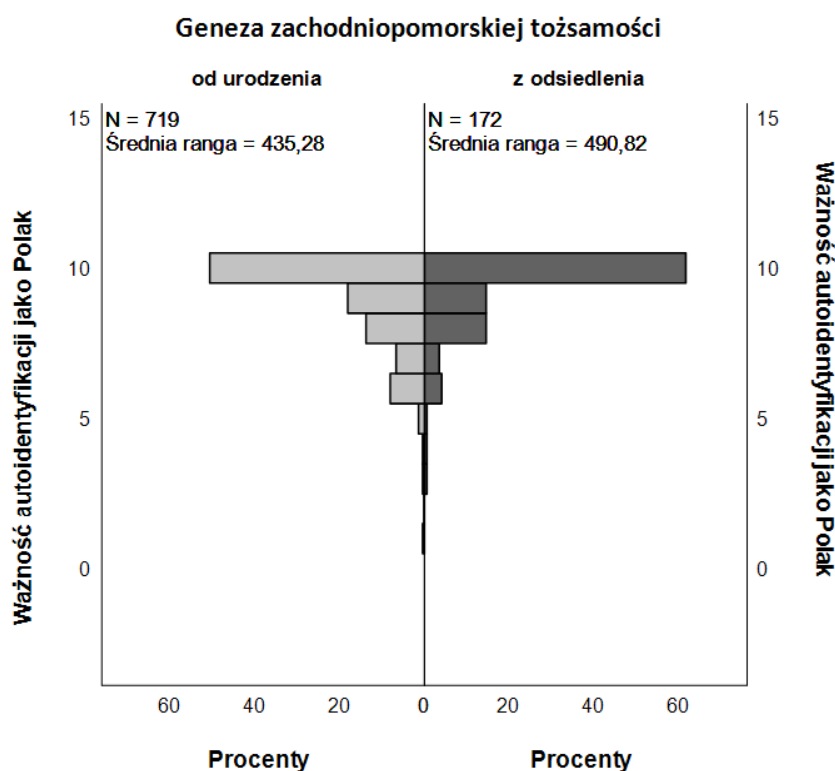
W analizie poziomu ważności badanej autoidentyfikacji, ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości, empiryczny poziom istotności testu Z, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej, głoszącej brak istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: **$Z (n = 891) = -2,767$; $p = 0,006$** .

¹⁴ Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney’a dla związku poziomu ważności identyfikacji jako *Polak* z rodzajami miejscowości zamieszkania (*wieś – miasto*): **$Z (n = 891) = -0,443$ $p = 0,658$ (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney’a dla związku z typami dużych miast (*Szczecin – Koszalin*): **$Z (n = 286) = 0,789$; $p = 0,430$ (ni)**.

¹⁵ Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku poziomu ważności identyfikacji jako *Polak* z wykształceniem uczestników badania: **$H (n = 891, df = 2) = 00,312$; $p = 0,856$ (ni)**.

Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między Zachodniopomorzanami z urodzenia i z osiedlenia, pod względem poziomu ważności ich autoidentyfikacji jako Polaków (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem 99,4% – na całą zbiorowość regionu. Jak wynika z porównania średnich rang badanej zmiennej zależnej, Zachodniopomorzanie osiedleni przypisują wyższą, niż rodowici mieszkańcy Pomorza Zachodniego, wartość autoidentyfikacji jako *Polacy*. Prawdliwość tę obrazuje poniższy wykres.

Wykres 29. Poziom ważności autoidentyfikacji jako *Polak* ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności autoidentyfikacji jako „Polak” w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Osoby, których tożsamość regionalna ukształtowała się w wyniku osiedlenia się na Pomorzu Zachodnim, osiągnęły wyższą średnią rangę ważności identyfikacji narodowej (490,82) niż osoby posiadające tę tożsamość od urodzenia (435,28). W obu grupach dominowały wysokie oceny znaczenia identyfikacji jako „Polak”, jednak większe znaczenie przypisywali jej respondenci osiedleni w regionie. Wyniki wskazują na istotne zróżnicowanie poziomu ważności identyfikacji narodowej ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości.

Źródło: badanie własne STS

Analiza poziomu ważności badanej autoidentyfikacji, ze względu na drugą ze zmiennych zakorzenienia – *Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*, również wykazuje

istotne różnice między kategoriami posiadający i nieposiadający korzeni rodzinnych na Pomorzu Zachodnim.

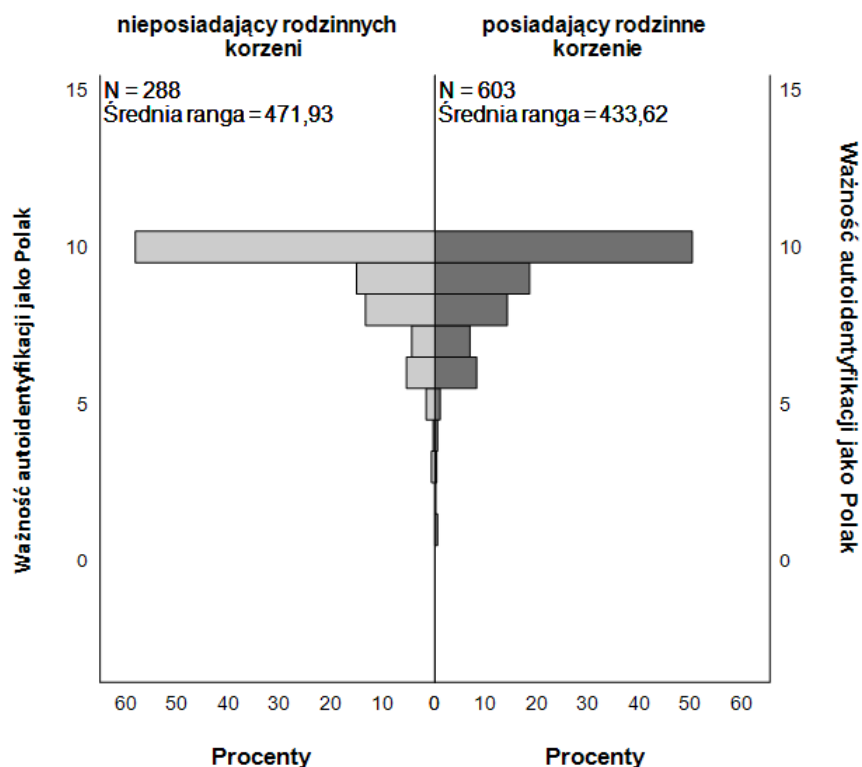
Tabela 47. Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem ważności autoidentyfikacji jako *Polak* i rodzinnymi korzeniami na Pomorzu Zachodnim

Analizowana zmienna	Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim	N	Średnia ranga	Suma rang
poziom ważności autoidentyfikacji jako Polak	nieposiadający rodzinnych korzeni	288	471,93	135914,50
	posiadający rodzinne korzenie	603	433,62	261471,50
	Ogółem	891		
Wartości testów				
Miary związku		poziom ważności autoidentyfikacji jako Polak		
U Manna-Whitneya		79365,500		
W Wilcoxon		261471,500		
Z		-2,261		
Istotność asymptotyczna (dwustronna)		0,024		

Zawartość wykresu: Wyższą średnią rangę odnotowano wśród osób nieposiadających rodzinnych korzeni w regionie (471,93) niż wśród osób posiadających takie korzenie (433,62). Wyniki wskazują, że respondenci bez rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim przypisywali identyfikacji narodowej nieco większe znaczenie niż osoby zakorzenione rodzinnie w regionie. Analiza objęła 891 respondentów deklarujących autoidentyfikację jako „Polak”. Test U Manna-Whitneya wykazał istotny statystycznie związek między posiadaniem rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim a poziomem ważności autoidentyfikacji jako „Polak” ($U = 79365,5$; $Z = -2,261$; $p = 0,024$).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 30. Poziom ważności autoidentyfikacji jako *Polak* ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności autoidentyfikacji jako „Polak” w zależności od posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Osoby nieposiadające rodzinnych korzeni w regionie osiągnęły wyższą średnią rangę ważności identyfikacji narodowej (471,93) niż osoby posiadające takie korzenie (433,62). W obu grupach dominowały wysokie oceny znaczenia identyfikacji jako „Polak”, jednak większe znaczenie przypisywali jej respondenci niezwiązani rodzinnie z regionem. Wyniki wskazują na istotne zróżnicowanie poziomu ważności identyfikacji narodowej ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim.

Źródło: badanie własne STS

W analizie poziomu ważności badanej autoidentyfikacji, ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim, empiryczny poziom istotności testu Z, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej, głoszącej brak istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: $Z(n = 891) = -2,261$; $p = 0,024$. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między uczestnikami nieposiadającymi a posiadającymi rodzinne korzenie w regionie, pod względem poziomu ważności ich autoidentyfikacji jako Polaków (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem 97,6% – na całą zbiorowość regionu. Jak wynika z porównania średnich rang badanej zmiennej zależnej, Zachodniopomorzanie nieposiadający rodzinnych korzeni w regionie przypisują wyższą wartość swej autoidentyfikacji jako *Polacy*, niż posiadający rodzinne takie korzenie.

3.3.1.2. Poziom autoidentyfikacji jako Europejczyk ze względu na cechy społeczno-demograficzne i zmienne zakorzenienia

Analiza poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Europejczyk*, ze względu na płeć Zachodniopomorzan, ukazuje istotną statystycznie zależność. Poniższe zestawienia prezentują efekty analizy.

Tabela 48. Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem ważności autoidentyfikacji jako *Europejczyk* i płcią uczestników badania

Analizowana zmienna	Płeć	N	Średnia ranga	Suma rang
poziom ważności autoidentyfikacji jako Europejczyk	kobiety	185	207,72	38428,00
	mężczyźni	205	184,47	37817,00
	Ogółem	390		

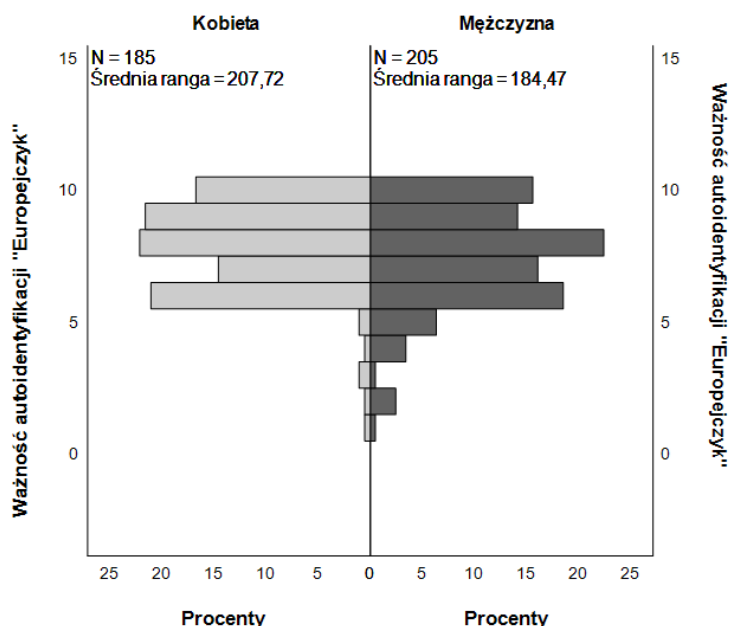
Wartości testów

Miary związku	poziom ważności autoidentyfikacji jako Europejczyk
U Manna-Whitneya	16702,000
W Wilcoxona	37817,000
Z	-2,067
Istotność asymptotyczna (dwustronna)	0,039

Zawartość tabeli: Wyższą średnią rangę odnotowano wśród kobiet (207,72) niż wśród mężczyzn (184,47). Wyniki wskazują, że kobiety przypisywały identyfikacji europejskiej nieco większe znaczenie niż mężczyźni. Analiza objęła 390 respondentów deklarujących autoidentyfikację jako „Europejczyk”. Test U Manna–Whitneya wykazał istotny statystycznie związek między płcią respondentów a poziomem ważności autoidentyfikacji jako „Europejczyk” ($U = 16702,0$; $Z = -2,067$; $p = 0,039$).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 31. Poziom ważności autoidentyfikacji jako *Europejczyk* ze względu na płeć uczestników badania

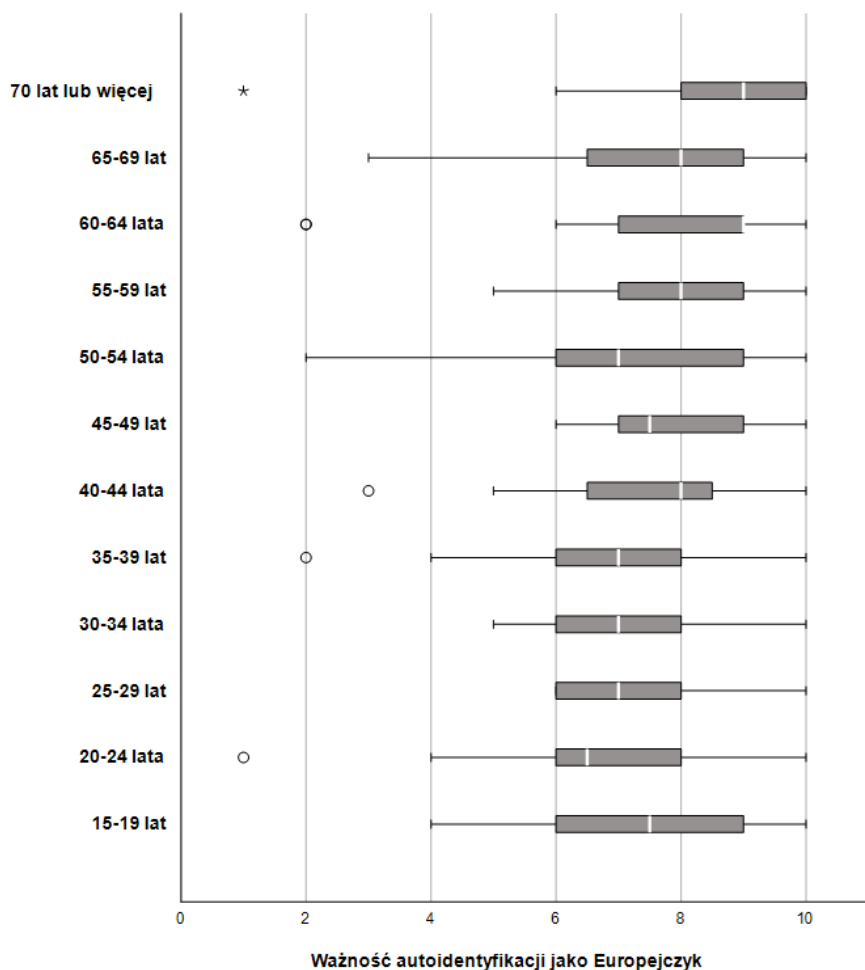
Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności autoidentyfikacji jako „Europejczyk” w zależności od płci respondentów. Kobiety osiągnęły wyższą średnią rangę ważności identyfikacji europejskiej (207,72) niż mężczyźni (184,47). W obu grupach dominowały umiarkowanie wysokie i wysokie oceny znaczenia identyfikacji jako „Europejczyk”, jednak kobiety częściej przypisywały jej większą wagę. Wyniki wskazują na istotne zróżnicowanie poziomu ważności identyfikacji europejskiej ze względu na płeć uczestników badania.

Źródło: badanie własne STS

W analizie poziomu ważności badanej autoidentyfikacji, ze względu na płeć uczestników badania, empiryczny poziom istotności testu Z, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej, głoszącej brak istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: $Z(n = 390) = -2,067$; $p = 0,039$. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między kobietami i mężczyznami, pod względem poziomu ważności ich autoidentyfikacji jako Europejczyków (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem 96,1% – na całą zbiorowość regionu. Jak wynika z porównania średnich rang badanej zmiennej zależnej, kobiety przypisują wyższą, niż mężczyźni, wartość autoidentyfikacji jako *Europejczyki*.

Bardzo interesująco przedstawiają się wyniki analizy poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Europejczyk* ze względu na wiek Zachodniopomorzan. Wyniki przeprowadzonego testu H Kruskala-Wallisa prezentują poniższe zestawienia.

Wykres 32. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Europejczyk*, ze względu na wiek uczestników badania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zróżnicowanie poziomu ważności autoidentyfikacji jako „Europejczyk” w poszczególnych grupach wieku. We wszystkich kategoriach wiekowych mediany ocen mieściły się na stosunkowo wysokim poziomie, najczęściej między 7 a 9 punktów. Najwyższe wartości median odnotowano w grupach osób starszych, szczególnie w wieku 65–69 lat oraz 70 lat i więcej, natomiast nieco niższe wartości występowały wśród osób młodszych i w średnim wieku. Rozkłady ocen w poszczególnych grupach były podobne, choć występowały pojedyncze obserwacje odstające o niskich wartościach. Wyniki wskazują, że identyfikacja europejska była oceniana jako ważna niezależnie od wieku respondentów, z tendencją do wyższych ocen w starszych grupach wieku.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Europejczyk* ze względu na wiek Zachodniopomorzan, empiryczny poziom istotności testu H, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi. Poniższe zestawienie przedstawia szczegółowe dane analityczne.

Tabela 49. Test H Kruskala-Wallisa dla hipotezy zerowej o braku związku między wiekiem Zachodniopomorzan i poziomem ważności ich autoidentyfikacji jako *Europejczycy*

Analizowana zmienna	Płeć uczniów	N	Średnia ranga
Poziom ważności autoidentyfikacji jako Europejczycy	15-19 lat	16	182,84
	20-24 lata	24	150,40
	25-29 lat	11	163,91
	30-34 lata	24	170,13
	35-39 lat	40	156,53
	40-44 lata	24	180,79
	45-49 lat	30	197,35
	50-54 lata	37	159,23
	55-59 lat	29	226,47
	60-64 lata	41	231,96
	65-69 lat	75	208,22
	70 lat lub więcej	40	252,71
	Ogółem	391	

Wartości testów

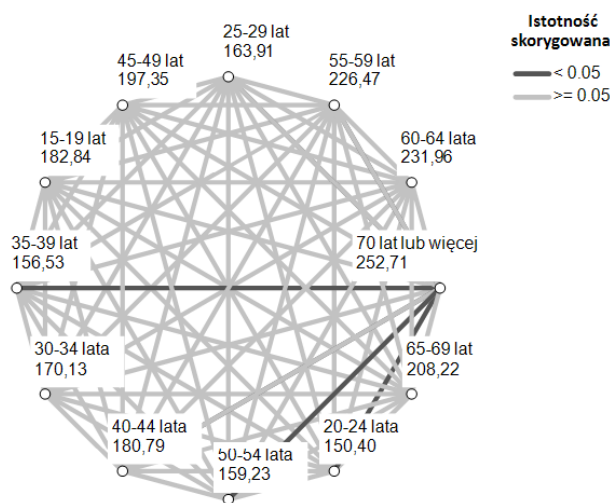
Miary związku	Poziom ważności autoidentyfikacji jako Europejczycy
H Kruskala-Wallisa	33,806
df	11
Istotność asymptotyczna	<0,001

Zawartość tabeli: Najwyższe średnie rangi odnotowano w grupie osób w wieku 70 lat i więcej (252,71), a także wśród respondentów w wieku 60–64 lata (231,96) oraz 55–59 lat (226,47). Najniższe średnie rangi wystąpiły w grupach 20–24 lata (150,40), 35–39 lat (156,53) oraz 50–54 lata (159,23). Wyniki wskazują, że znaczenie identyfikacji jako „Europejczyk” różniło się między grupami wieku i było wyższe w starszych kategoriach wiekowych. Analiza objęła 391 respondentów deklarujących autoidentyfikację jako „Europejczyk”. Test H Kruskala-Wallisa wykazał istotny statystycznie związek między wiekiem respondentów a poziomem ważności autoidentyfikacji jako „Europejczyk” ($H = 33,806$; $p < 0,001$).

Źródło: badanie własne STS

Zapis formalny: $H (n = 391, df = 11) = 33,806; p < 0,001$. Zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Europejczycy* (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość Regionu. Test porównania parami poszczególnych kategorii wieku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 33. Obraz relacji między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności ich autoidentyfikacji jako *Europejczyków*

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej autoidentyfikacji w kategorii wieku Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami wieku Zachodniopomorzan pod względem poziomu ważności autoidentyfikacji jako „Europejczyk”. Najwyższe średnie rangi odnotowano w grupie osób w wieku 70 lat i więcej (252,71), a także wśród respondentów w wieku 60–64 lata (231,96) oraz 55–59 lat (226,47). Najniższe średnie rangi wystąpiły w grupach 20–24 lata (150,40), 35–39 lat (156,53) i 50–54 lata (159,23). Połączenia między węzłami wskazują na wyniki porównań między grupami wieku, przy czym istotne statystycznie różnice występowały głównie między grupami młodszymi i starszymi. Wyniki potwierdzają, że znaczenie identyfikacji europejskiej było wyższe w starszych kategoriach wieku niż wśród młodszych respondentów.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, jako istotne statystycznie jawią się różnice między najstarszymi uczestnikami badania (70 lat i więcej - najwyższa średnia ranga ważności analizowanej autoidentyfikacji) a kategoriami: 20-24 lata (najwyższa średnia ranga ważności autoidentyfikacji jako Europejczyk), 35-39 lat oraz 50-54 lata. Należy przy tym podkreślić, że najwyższe średnie ranki wartości analizowanej autoidentyfikacji, skupione są w kategoriach wieku od 55-59 lat wzwyż, różnice między którymi pozostają nieistotne statystycznie. Pozwala to stwierdzić, że zależność między wiekiem i poziomem ważności autoidentyfikacji jako *Europejczy* nie posiada charakteru zależności liniowej.

Odmienne przedstawiają się wyniki analizowanej autoidentyfikacji ze względu na zmienne: *Rodzaje miejscowości zamieszkania (wieś vs miasto)*, oraz *Duże miasta zamieszkania (Szczecin vs Koszalin)*. Empiryczne poziomy istotności testów, zastosowanych w celu sprawdzenia zaobserwowanych w próbie badawczej różnic między kategoriami obydwu tych zmiennych, świadczą o tym, że nie został spełniony warunek odrzucenia hipotez zerowych o braku związku między wymienionymi zmiennymi i poziomem ważności

autoidentyfikacji jako *Europejczyk*. Można zatem stwierdzić, że nie zachodzi między nimi istotny statystycznie związek¹⁶.

Podobnie test różnic między kategoriami zmiennej *Wykształcenie* nie wykazuje istotnych różnic między jej kategoriami.¹⁷

Interesująco przedstawiają się wyniki analizy badanej autoidentyfikacji z perspektywy zmiennych zakorzenienia: *Geneza zachodniopomorskiej tożsamości (Zachodniopomorzanie od uradzenia vs z osiedlenia)* oraz *Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim (występują vs nie występują)*.

Poniższe zestawienia prezentują obraz specyfiki stosunku do polskości ze względu na pierwszą zmienną.

Tabela 50. Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem ważności autoidentyfikacji jako *Europejczyk* i genezą zachodniopomorskiej tożsamości

Analizowana zmienna	Geneza zachodniopomorskiej tożsamości	N	Średnia ranga	Suma rang
poziom ważności autoidentyfikacji jako Europejczyk	od urodzenia	292	189,28	55270,00
	z osiedlenia	99	215,82	21366,00
	Ogółem	391		

Wartości testów	Miary związku	poziom ważności autoidentyfikacji jako Europejczyk
	U Manna-Whitneya	12492,000
	W Wilcoxona	55270,000
	Z	-2,052
	Istotność asymptotyczna (dwustronna)	0,040

Zawartość tabeli: Wyższą średnią rangę odnotowano wśród osób, których zachodniopomorska tożsamość ukształtowała się w wyniku osiedlenia w regionie (215,82), niż wśród osób posiadających tę tożsamość od urodzenia (189,28). Wyniki wskazują, że respondenci osiedleni na Pomorzu Zachodnim przypisywali identyfikacji europejskiej nieco większe znaczenie niż osoby urodzone w regionie. Analiza objęła 391 respondentów deklarujących autoidentyfikację jako „Europejczyk”. Test U Manna-Whitneya wykazał istotny statystycznie związek między genezą zachodniopomorskiej tożsamości a poziomem ważności autoidentyfikacji jako „Europejczyk” ($U = 12492,0$; $Z = -2,052$; $p = 0,040$).

Źródło: badanie własne STS

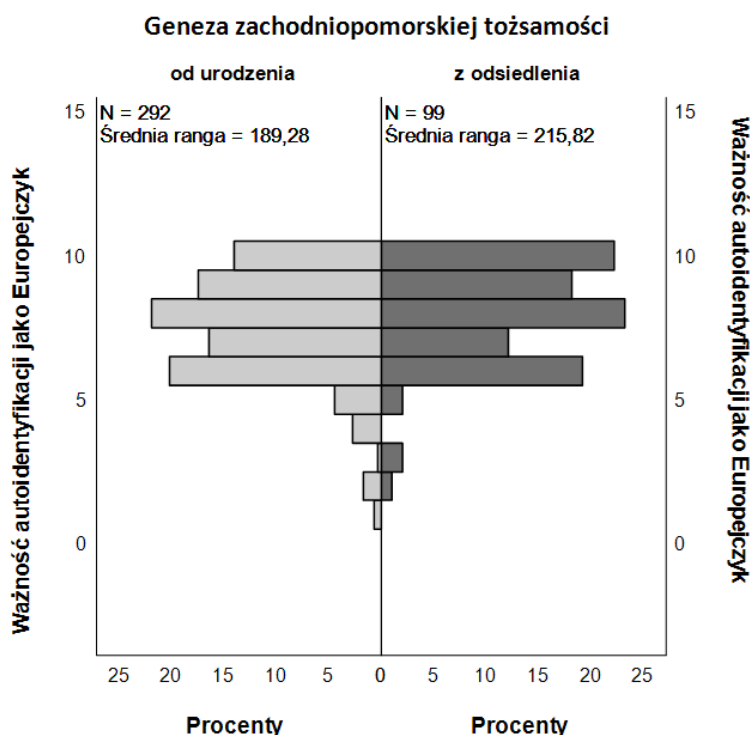
W analizie poziomu ważności badanej autoidentyfikacji, ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości, empiryczny poziom istotności testu Z, świadczy o tym, że

¹⁶ Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney’a dla związku poziomu ważności identyfikacji jako *Europejczyk* z rodzajami miejscowości zamieszkania (*wieś – miasto*): $Z (n = 391) = 1,778$ $p = 0,075$ (ni). Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney’a dla związku analizowanej zmiennej zależnej z typami dużych miast (*Szczecin, Koszalin*): $Z (n = 147) = 0,129$; $p = 0,898$ (ni).

¹⁷ Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku poziomu ważności identyfikacji jako *Europejczyk* z wykształceniem uczestników badania: $H (n = 391, df = 2) = 0,747$; $p = 0,688$ (ni).

został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej, głoszącej brak istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: $Z (n = 391) = -2,052; p = 0,040$. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między Zachodniopomorzanami z urodzenia i z osiedlenia, pod względem poziomu ważności ich autoidentyfikacji jako Europejczyków (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem 96,0% – na całą zbiorowość regionu. Jak wynika z porównania średnich rang badanej zmiennej zależnej, Zachodniopomorzanie osiedleni przypisują wyższą, niż rodowici mieszkańcy Pomorza Zachodniego, wartość autoidentyfikacji jako *Europejczycy*. Prawidłowość tę obrazuje poniższy wykres.

Wykres 34. Poziom ważności autoidentyfikacji jako *Europejczyk* ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności autoidentyfikacji jako „Europejczyk” w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Osoby, których tożsamość regionalna ukształtowała się w wyniku osiedlenia się na Pomorzu Zachodnim, osiągnęły wyższą średnią rangę ważności identyfikacji europejskiej (215,82) niż osoby posiadające tę tożsamość od urodzenia (189,28). W obu grupach dominowały umiarkowanie wysokie i wysokie oceny znaczenia identyfikacji jako „Europejczyk”, jednak większą wagę przypisywali jej respondenci osiedleni w regionie. Wyniki wskazują na istotne zróżnicowanie poziomu ważności identyfikacji europejskiej ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości.

Źródło: badanie własne STS

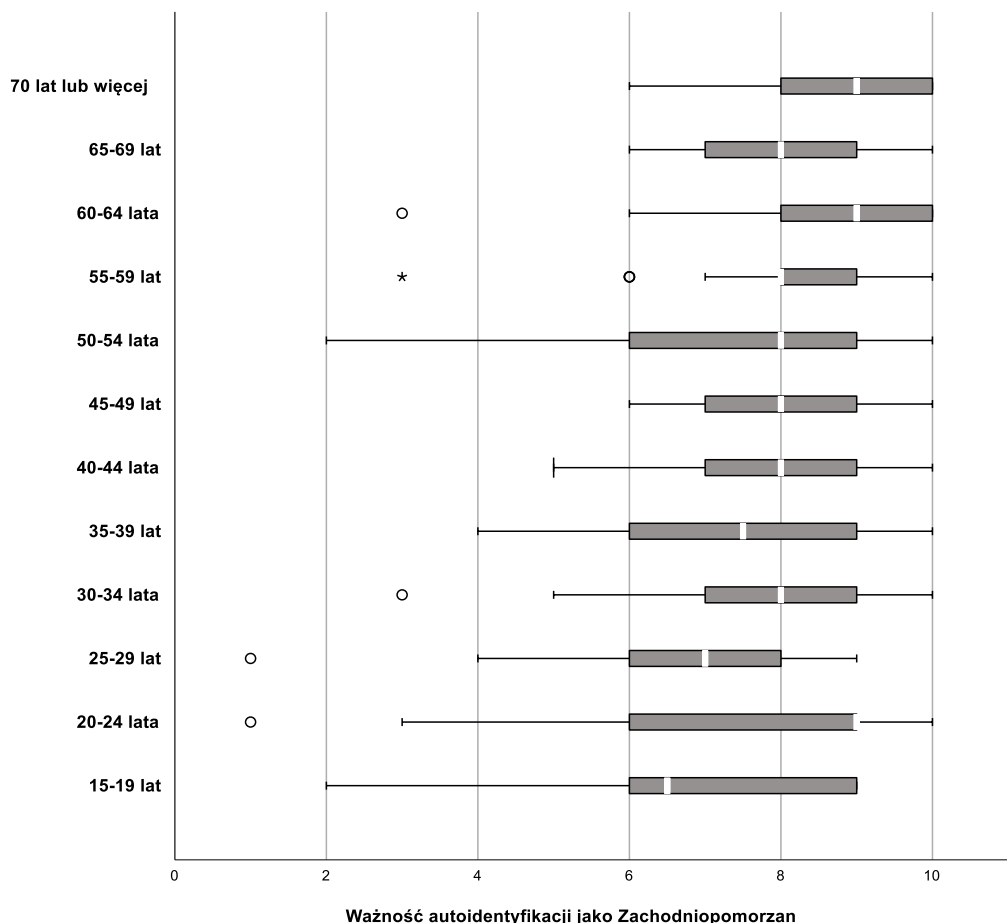
Analiza poziomu ważności badanej autoidentyfikacji, ze względu na drugą ze zmiennych zakorzenienia – *Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*, nie wykazuje istotnych różnic między kategoriami posiadający i nieposiadający korzeni rodzinnych na Pomorzu Zachodnim. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney’a dla związku poziomu ważności identyfikacji jako *Europejczyk* z poziomem ważności analizowanej autoidentyfikacji: **$Z (n = 391) = -0,948; p = 0,343$** .

3.3.1.3. Poziom ważności autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin ze względu na cechy społeczno-demograficzne i zmienne zakorzenienia

W analizie poziomu ważności autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin, ze względu na płeć mieszkańców regionu, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney’a, świadczy o tym, że nie został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi, a zatem należy ją przyjąć, twierdząc, że nie ma między nimi istotnego statystycznie związku. Zapis formalny: **$Z (n = 307) = -0,326; p = 0,745 (ni)$** . Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami płci Zachodniopomorzan nie może być traktowana jako podstawa do uogólnień na całą populację. Oznacza to – patrząc z innej strony – że kobiety podobnie jak mężczyźni wartościują swoją autoidentyfikację jako *Zachodniopomorzanie*. Średnie poziomy ważności sytuują się u nich niemal dokładnie na poziomie ogólnym czyli 7,80 pkt.

Odmienne przedstawiają się wyniki analizy poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Zachodniopomorzanin* ze względu na wiek mieszkańców regionu. Wyniki przeprowadzonego testu H Kruskala-Wallisa prezentują poniższe zestawienia.

Wykres 35. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin, ze względu na wiek uczestników badania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zróżnicowanie poziomu ważności autoidentyfikacji jako „Zachodniopomorzanin” w poszczególnych grupach wieku. We wszystkich kategoriach wiekowych mediany ocen były wysokie i najczęściej wynosiły od 7 do 9 punktów. Najwyższe wartości median odnotowano w grupach osób starszych, zwłaszcza w wieku 65–69 lat oraz 70 lat i więcej, gdzie osiągały około 9 punktów. Nieco niższe mediany występowały w grupach młodszych, szczególnie wśród osób w wieku 20–29 lat. W większości grup rozkład ocen koncentrował się wokół wysokich wartości, choć pojawiały się pojedyncze obserwacje odstające o niskich ocenach. Wyniki wskazują, że identyfikacja jako „Zachodniopomorzanin” była uznawana za ważną niezależnie od wieku respondentów, przy nieco większym znaczeniu przypisywanym jej przez osoby starsze.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Zachodniopomorzanin* ze względu na wiek Zachodniopomorzan, empiryczny poziom istotności testu H, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi. Poniższe zestawienie przedstawia szczegółowe dane analityczne.

Tabela 51. Test H Kruskala-Wallisa dla hipotezy zerowej o braku związku między wiekiem uczestników badania i poziomem ważności ich autoidentyfikacji jako *Zachodniopomorzanin*

Analizowana zmienna	Płeć uczniów	N	Średnia ranga
Poziom ważności autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin	15-19 lat	14	106,96
	20-24 lata	15	156,97
	25-29 lat	18	88,81
	30-34 lata	24	160,48
	35-39 lat	30	138,23
	40-44 lata	30	162,10
	45-49 lat	24	159,02
	50-54 lata	31	141,68
	55-59 lat	27	165,80
	60-64 lata	33	184,32
	65-69 lat	40	144,53
	70 lat lub więcej	22	214,80
	Ogółem	308	

Wartości testów

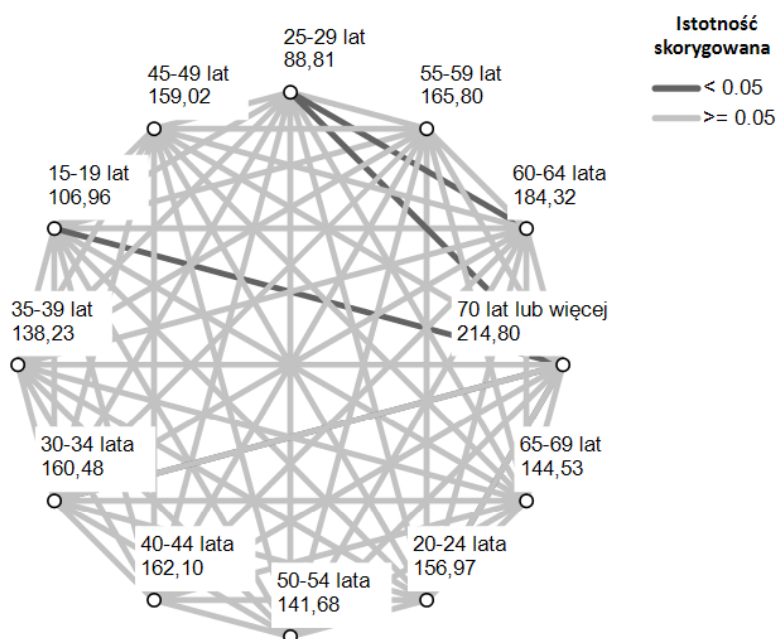
Miary związku	Poziom ważności autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin
H Kruskala-Wallisa	31,620
df	11
Istotność asymptotyczna	<0,001

Zawartość tabeli: Najwyższe średnie rangi odnotowano w grupie osób w wieku 70 lat i więcej (214,80), a także wśród respondentów w wieku 60–64 lata (184,32) oraz 55–59 lat (165,80). Najniższe średnie rangi wystąpiły w grupie 25–29 lat (88,81) oraz 15–19 lat (106,96). Wyniki wskazują, że znaczenie identyfikacji regionalnej jako „Zachodniopomorzanin” różniło się między grupami wieku i było wyższe w starszych kategoriach wiekowych. Analiza objęła 308 respondentów deklarujących tę autoidentyfikację. Test H Kruskala-Wallisa wykazał istotny statystycznie związek między wiekiem respondentów a poziomem ważności autoidentyfikacji jako „Zachodniopomorzanin” ($H = 31,620$; $p < 0,001$).

Źródło: badanie własne STS

Zapis formalny: $H (n = 308, df = 11) = 31,620; p < 0,001$. Zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Zachodniopomorzanin* (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość Regionu. Test porównania parami poszczególnych kategorii wieku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 36. Obraz relacji między kategoriami wieku uczestników badania, pod względem poziomu ważności ich autoidentyfikacji jako *Zachodniopomoran*

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej autoidentyfikacji w kategorii wieku Zachodniopomoran uczestniczących w badaniu.

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami wieku respondentów pod względem poziomu ważności autoidentyfikacji jako „Zachodniopomoranin”. Najwyższe średnie rangi odnotowano w grupie osób w wieku 70 lat i więcej (214,80), a także wśród respondentów w wieku 60–64 lata (184,32) i 55–59 lat (165,80). Najniższe średnie rangi wystąpiły w grupach 25–29 lat (88,81) oraz 15–19 lat (106,96). Połączenia między węzłami przedstawiają wyniki porównań między grupami wieku, przy czym istotne statystycznie różnice dotyczyły przede wszystkim porównań grup najmłodszych i najstarszych. Wyniki wskazują, że znaczenie identyfikacji regionalnej jako „Zachodniopomoranin” wzrasta wraz z wiekiem respondentów i jest najwyższe wśród osób starszych.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, istotnymi statystycznie jawią się różnice między najstarszymi uczestnikami badania (70 lat i więcej – najwyższa średnia ranga ważności analizowanej autoidentyfikacji oraz 60–64 lata – druga z kolei najwyższa średnia ranga) a kategoriami najmłodszych Zachodniopomoran (25–29 lat – najniższa średnia ranga ważności analizowanej autoidentyfikacji, a także 15–19 lat – następna w kolejności najniższych średnich rang). Objawia to swoistą polaryzację znaczenia autoidentyfikacji regionalnej wśród mieszkańców Pomorza Zachodniego.

Odmienne przedstawiają się wyniki analizowanej autoidentyfikacji ze względu na zmienne: *Rodzaje miejscowości zamieszkania (wieś vs miasto)*, oraz *Duże miasta zamieszkania (Szczecin vs Koszalin)*. Empiryczne poziomy istotności testów, zastosowanych w celu sprawdzenia zaobserwowanych w próbie badawczej różnic między kategoriami obydwu tych zmiennych, świadczą o tym, że nie został spełniony warunek odrzucenia hipotez zerowych o braku związku między wymienionymi zmiennymi i poziomem ważności

autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin. Można zatem stwierdzić, że nie zachodzi między nimi istotny statystycznie związek¹⁸.

Podobnie test różnic między kategoriami zmiennej *Wykształcenie* nie wykazuje istotnych różnic między jej kategoriami.¹⁹

Należy w tym miejscu podkreślić, że wszystkie kategorie przedstawionych tu zmiennych, które nie różnicują poziomów ważności autoidentyfikacji jako *Zachodniopomorzanin*, posiadają ten walor, że poziom ważności analizowanej autoidentyfikacji jest w ich przypadku praktycznie taki sam (ponieważ różnice w próbie okazały się nieistotne statystycznie). Warto podkreślić, że średnie poziomy ważności autoidentyfikacji jako *Zachodniopomorzanin*, sytuują się w bezpośredniej bliskości do wartości średniej ogólnej, czyli na poziomie czwartej najważniejszej autoidentyfikacji.

Interesująco przedstawiają się wyniki analizy badanej autoidentyfikacji z perspektywy zmiennych zakorzenienia: *geneza zachodniopomorskiej tożsamości (Zachodniopomorzanin od uradzenia vs z osiedlenia)* oraz *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim (występują vs nie występują)*. W przypadku pierwszej z tych zmiennych, empiryczny poziom istotności testu Z, świadczy o tym, że nie został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej, głoszącej brak istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny:

Z (n = 308) = -0,430; p = 0,667 (ni). Należy jednak podkreślić, że w kategorii rdzennych Zachodniopomorzanin mamy 265 wskazań analizowanej autoidentyfikacji, natomiast w kategorii osiedlonych na Pomorzu Zachodnim, takich wskazań było 43. Przy tym zarówno jedni, jak i drudzy wartościują swoją autoidentyfikację jak o Zachodniopomorzanin na poziomie 7,70 i 7,82, czyli o różnicy nieistotnej statystycznie, jednak na poziomie średniej ogólnej.

Z kolei analiza poziomu ważności badanej autoidentyfikacji, ze względu na drugą z zmiennych zakorzenienia – *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*, wykazuje istotne różnice między kategoriami posiadający i nieposiadający korzeni rodzinnych na Pomorzu Zachodnim. Poniższe zestawienia prezentują szczegóły analizy.

¹⁸ Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku poziomu ważności identyfikacji jako *Zachodniopomorzanin* z rodzajami miejscowości zamieszkania (*wieś – miasto*): **Z (n = 308) = 1,386 p = 0,166 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku analizowanej zmiennej zależnej z typami dużych miast (*Szczecin, Koszalin*): **Z (n = 79) = 0,162; p = 0,872 (ni)**.

¹⁹ Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku poziomu ważności identyfikacji jako *Zachodniopomorzanin* z wykształceniem uczestników badania: **H (n = 308, df = 2) = 2,145; p = 0,342 (ni)**.

Tabela 52. Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem ważności autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin i rodzinnymi korzeniami na Pomorzu Zachodnim

Analizowana zmienna	Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim	N	Średnia ranga	Suma rang
poziom ważności autoidentyfikacji jako Zachodnio-pomorzanin	nieposiadający rodzinnych korzeni	82	172,47	14142,50
	posiadający rodzinne korzenie	226	147,98	33443,50
	Ogółem	308		

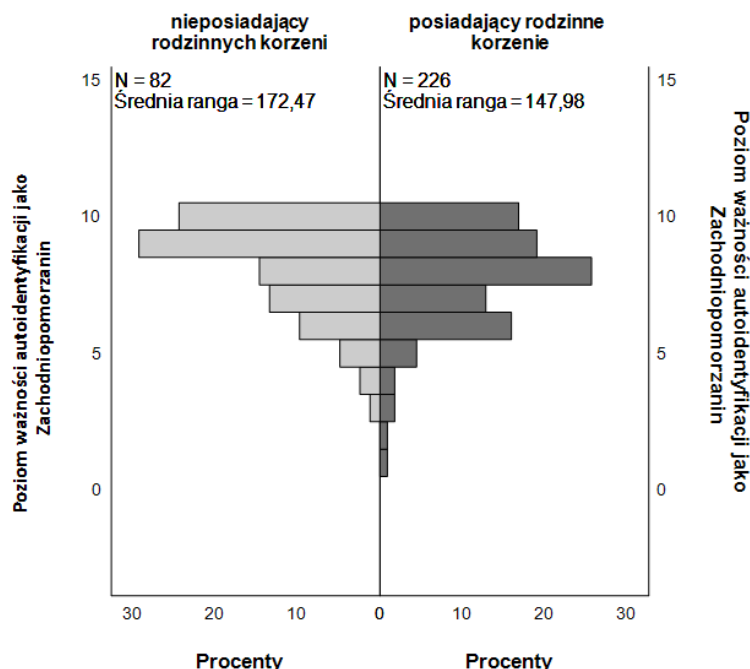
Wartości testów

Miary związku	poziom ważności autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin
U Manna-Whitneya	7792,500
W Wilcoxona	33443,500
Z	-2,170
Istotność asymptotyczna (dwustronna)	0,030

Zawartość wykresu: Wyższą średnią rangę odnotowano wśród osób nieposiadających rodzinnych korzeni w regionie (172,47) niż wśród osób posiadających takie korzenie (147,98). Wyniki wskazują, że respondenci bez rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim przypisywali identyfikacji regionalnej jako „Zachodniopomorzanin” nieco większe znaczenie niż osoby zakorzenione rodzinie w regionie. Analiza objęła 308 respondentów deklarujących tę autoidentyfikację. Test U Manna–Whitneya wykazał istotny statystycznie związek między posiadaniem rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim a poziomem ważności autoidentyfikacji jako „Zachodniopomorzanin” ($U = 7792,5$; $Z = -2,170$; $p = 0,030$).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 37. Poziom ważności autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności autoidentyfikacji jako „Zachodniopomorzanin” w zależności od posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Osoby nieposiadające rodzinnych korzeni w regionie osiągnęły wyższą średnią rangę ważności tej identyfikacji (172,47) niż osoby posiadające rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim (147,98). W obu grupach dominowały wysokie oceny znaczenia identyfikacji regionalnej, jednak większą wagę przypisywali jej respondenci niezwiązani rodzinnie z regionem. Wyniki wskazują na istotne różnicowanie poziomu ważności identyfikacji jako „Zachodniopomorzanin” ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim.

Źródło: badanie własne STS

W analizie poziomu ważności badanej autoidentyfikacji, ze względu na *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*, empiryczny poziom istotności testu Z, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej, głoszącej brak istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: $Z(n = 308) = -2,170$; $p = 0,030$. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między uczestnikami nieposiadającymi a posiadającymi rodzinne korzenie w regionie, pod względem poziomu ważności ich autoidentyfikacji jako Polaków (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem 97,0% – na całą zbiorowość regionu. Jak wynika z porównania średnich rang badanej zmiennej zależnej, mieszkańcy regionu nieposiadający w nim rodzinnych korzeni, przypisują wyższą wartość swej autoidentyfikacji jako *Zachodniopomorzanin*, niż posiadający rodzinne korzenie.

Warto w tym miejscu przedstawić miary opisu statystycznego ważności analizowanej autoidentyfikacji. Zostały one przedstawione w poniższym zestawieniu. Porównanie

poszczególnych miar pozwala dostrzec kilka ciekawych prawidłowości. Na szczególną uwagę zasługuje znacząca różnica liczebności wskazujących na autoidentyfikację jako *Zachodniopomorzanie* w kategorii nieposiadających rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim oraz w kategorii mieszkańców regionu zakorzenionych w nim. Różnica ta jest związana z ogólnie niskim udziałem w próbie badawczej osób, które nie są zakorzenione w regionie.

Tabela 53. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Zachodniopomorzan*, ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Miary opisu statystycznego	nieposiadający rodzinnych korzeni		posiadający rodzinne korzenie	
	Ważne	82	Ważne	226
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		8,15		7,67
Mediana		9,00		8,00
Dominanta		9		8
Odchylenie standardowe		1,715		1,847
Skośność		-0,895		-0,962
Błąd standardowy skośności		0,266		0,162
Kurtoza		0,147		1,161
Błąd standardowy kurtozy		0,526		0,322
Rozstęp		7		9
Minimum		3		1
Maksimum		10		10

Dane wyrażone w wartościach punktowych testu.

Zawartość tabeli: Miary opisu statystycznego wskazują, że osoby nieposiadające rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim przypisywały identyfikacji jako „Zachodniopomorzanin” większe znaczenie niż osoby posiadające takie korzenie. Średnia ocena w pierwszej grupie wyniosła 8,15 punktu, przy medianie i dominancie równych 9, natomiast wśród osób posiadających rodzinne korzenie średnia wyniosła 7,67 punktu, a mediana i dominanta 8. W obu grupach oceny były wysokie i skoncentrowane wokół górnych wartości skali, przy maksymalnej ocenie 10 punktów. Wyniki potwierdzają silne znaczenie identyfikacji regionalnej w obu grupach, nieco wyższe wśród respondentów bez rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim

Źródło: badanie własne STS

W zakresie miar tendencji centralnej, wartości średniej arytmetycznej, mediany oraz dominanty, pozwalają wnosić, że przeciętne poziomy ważności analizowanej autoidentyfikacji są relatywnie wysokie, ponieważ osiągają typowe wartości bliżej górnej granicy wartości (w przedziale od 1 do 10 pkt oraz od 3 do 10 pkt). Jednocześnie fakt, iż mediana i dominanta przewyższają średnią, wskazuje na lewostronną asymetrię rozkładu, co potwierdza ujemna, mieszcząca się w połowie przedziału umiarkowanej asymetrii, wartość współczynnika skośności, porównywalnie w obydwu kategoriach zmiennej *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*. W praktyce oznacza to przewagę wysokich poziomów ważności oraz relatywnie niewielką liczbę poziomów niskich, które jednak tworzą wydłużony „ogon” rozkładu i tym

samym w pewnym stopniu wpływają na obniżenie wartości średniej; przy czym jednak w większym stopniu w kategorii posiadających rodzinne korzenie. Z kolei dodatnie wartości kurtozy wskazują na rozkłady leptokurtyczne, czyli bardziej „wysmukłe” – skupione wokół średnich – niż rozkład normalny. Oznacza to, że większość respondentów przypisuje ważność autoidentyfikacji jako *Zachodniopomorzanie* zbliżoną do wartości średnich; występują tu jednak również wartości skrajne. Należy podkreślić, że znacząco wyższa wartość kurtozy w kategorii posiadających rodzinne korzenie, świadczy o wiele większym skupieniu wokół średniej, niż w kategorii nieposiadających rodzinnych korzeni, a przy tym większe znaczenie wartości skrajnie niskich na wartość średniej.

Zróżnicowanie wyników można określić jako umiarkowane. Wartości odchyłeń standardowych wskazują na to, że większość obserwacji koncentruje się w stosunkowo wąskim przedziale wokół średniej.

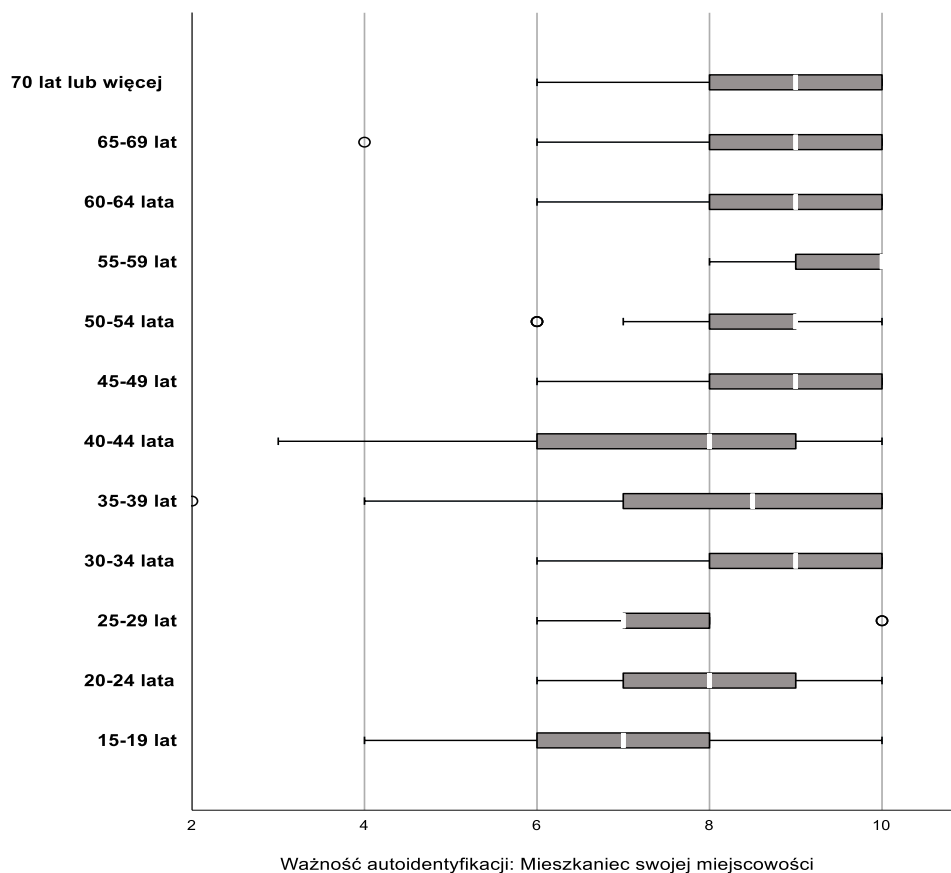
Reasumując, należy zauważyć, że jeśli już wskazuje się autoidentyfikację jako *Zachodniopomorzanie*, to nawet jeśli nie jest się osobą zakorzenioną w regionie, znaczenie tej autoidentyfikacji cechuje się takim poziomem ważności, który można określić jako esencjonalny dla poczucia tożsamości.

3.3.1.4. Poziom ważności autoidentyfikacji jako Mieszkaniec swojej miejscowości ze względu na cechy społeczno-demograficzne i zmienne zakorzenienia

W analizie poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Mieszkaniec swojej miejscowości*, ze względu na płeć mieszkańców regionu, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, świadczy o tym, że nie został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi, a zatem należy ją przyjąć, twierdząc, że nie ma między nimi istotnego statystycznie związku. Zapis formalny: $Z(n = 267) = 0,718; p = 0,473$ (ni). Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami płci Zachodniopomorzan nie może być traktowana jako podstawa do uogólnień na całą populację. Oznacza to – patrząc z innej strony – że kobiety podobnie jak mężczyźni wartościują swoją autoidentyfikację jako *Mieszkańcy swoich miejscowości*. Średnie poziomy ważności sytuują się u kobiet na poziomie 8,28 pkt., u mężczyzn na poziomie 8,50 pkt., jednak ze względu na brak statystycznej istotności tej różnicy, można przyjąć, że w populacji mieszkańców Pomorza Zachodniego, są one takie same i mieszczą się praktycznie na poziomie średniej ogólnej czyli 8,38 pkt. Oznacza to, że poziom ważności autoidentyfikacji zarówno kobiet, jak i mężczyzn jako *Mieszkańcy swoich miejscowości*, ustępuje jedynie ważności autoidentyfikacji narodowej.

Odmienne przedstawiają się wyniki analizy poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Mieszkaniec swojej miejscowości* ze względu na wiek mieszkańców regionu. Wyniki przeprowadzonego testu H Kruskala-Wallisa prezentują poniższe zestawienia.

Wykres 38. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Mieszkaniec swojej miejscowości*, ze względu na wiek uczestników badania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zróżnicowanie poziomu ważności autoidentyfikacji jako „mieszkaniec swojej miejscowości” w poszczególnych grupach wieku. We wszystkich kategoriach wiekowych mediany ocen były wysokie i najczęściej wynosiły od 8 do 9 punktów, co wskazuje na duże znaczenie identyfikacji lokalnej niezależnie od wieku respondentów. Najwyższe wartości median odnotowano w grupach osób starszych, szczególnie w wieku 55–59 lat oraz 70 lat i więcej, gdzie osiągały około 9 punktów. Nieco niższe wartości występowały wśród osób najmłodszych oraz w grupie 25–29 lat. Rozkłady ocen koncentrowały się wokół wysokich wartości, choć w niektórych grupach pojawiały się pojedyncze obserwacje odstające o niskich ocenach. Wyniki wskazują, że identyfikacja z własną miejscowością stanowi ważny element tożsamości społecznej mieszkańców Pomorza Zachodniego we wszystkich grupach wieku.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Mieszkaniec swojej miejscowości* ze względu na wiek Zachodniopomorzan, empiryczny poziom istotności testu H, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi. Poniższe zestawienie przedstawia szczegółowe dane analityczne.

Tabela 54. Test H Kruskala-Wallisa dla hipotezy zerowej o braku związku między wiekiem uczestników badania i poziomem ważności ich autoidentyfikacji jako *Mieszkańcy swoich miejscowości*

Analizowana zmienna	Płeć uczniów	N	Średnia ranga
Poziom ważności autoidentyfikacji jako <i>Mieszkańcy swoich miejscowości</i>	15-19 lat	18	78,53
	20-24 lata	11	107,64
	25-29 lat	9	91,50
	30-34 lata	21	140,81
	35-39 lat	22	127,00
	40-44 lata	24	104,42
	45-49 lat	20	146,25
	50-54 lata	23	122,80
	55-59 lat	14	200,43
	60-64 lata	27	163,19
	65-69 lat	49	146,08
	70 lat lub więcej	29	137,26
	Ogółem	267	

Wartości testów

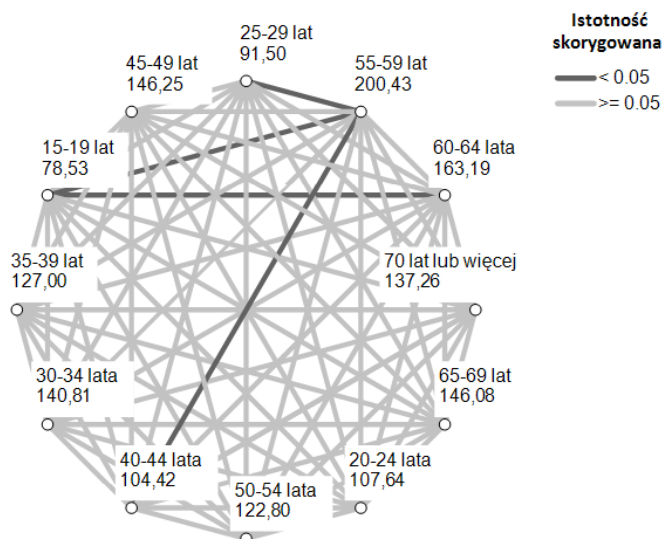
Miary związku	Poziom ważności autoidentyfikacji jako <i>Mieszkańcy swoich miejscowości</i>
H Kruskala-Wallisa	35,612
df	11
Istotność asymptotyczna	<0,001

Zawartość tabeli: Najwyższe średnie rangi odnotowano w grupie osób w wieku 55–59 lat (200,43), a także wśród respondentów w wieku 60–64 lata (163,19) oraz 45–49 lat (146,25). Najniższe średnie rangi wystąpiły w grupach 15–19 lat (78,53), 25–29 lat (91,50) oraz 20–24 lata (107,64). Wyniki wskazują, że znaczenie identyfikacji z własną miejscowością różniło się między grupami wieku i było szczególnie wysokie wśród osób w wieku przedemerytalnym i emerytalnym. Analiza objęła 267 respondentów deklarujących tę autoidentyfikację. Test H Kruskala-Wallisa wykazał istotny statystycznie związek między wiekiem respondentów a poziomem ważności autoidentyfikacji jako „mieszkaniec swojej miejscowości” ($H = 35,612$; $p < 0,001$).

Źródło: badanie własne STS

Zapis formalny: $H (n = 267, df = 11) = 35,612; p < 0,001$. Zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności autoidentyfikacji jako *Mieszkańcy swoich miejscowości* (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość Regionu. Test porównania parami poszczególnych kategorii wieku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 39. Obraz relacji między kategoriami wieku uczestników badania, pod względem poziomu ważności ich autoidentyfikacji jako *Mieszkańców swoich miejscowości*

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej autoidentyfikacji w kategorii wieku Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami wieku respondentów pod względem poziomu ważności autoidentyfikacji jako „mieszkaniec swojej miejscowości”. Najwyższe średnie rangi odnotowano w grupie osób w wieku 55–59 lat (200,43), a także wśród respondentów w wieku 60–64 lata (163,19) oraz 45–49 lat (146,25). Najniższe średnie rangi wystąpiły w grupach 15–19 lat (78,53), 25–29 lat (91,50) i 20–24 lata (107,64). Połączenia między węzłami przedstawiają wyniki porównań między grupami wieku, przy czym istotne statystycznie różnice dotyczyły głównie porównań między najmłodszymi respondentami a osobami w wieku średnim i starszym. Wyniki wskazują, że znaczenie identyfikacji z własną miejscowością jest zróżnicowane ze względu na wiek i osiąga najwyższy poziom wśród osób w wieku 55–64 lata.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, jako istotne statystycznie jawią się różnice między uczestnikami badania mieszczącymi się w kategoriach wieku: 55-59 lat (najwyższa średnia ranga ważności analizowanej autoidentyfikacji) oraz 60-64 lata (druga z kolei najwyższa średnia ranga) a kategoriami najmłodszych Zachodniopomorzan (15-19 lat – najniższa średnia ranga ważności analizowanej autoidentyfikacji, a także 25-29 lat – następna w kolejności najniższych średnich rang). Dodatkowo w kontraście z kategoriami o najwyższych średnich rangach, pozostaje kategoria 40-44 lata.

Reasumując, można stwierdzić, że wyraźne zróżnicowanie między młodszymi Zachodniopomorzanami oraz tymi, którzy wchodzą w okres wieku emerytalnego, a także pozostający na początku tego wieku, rysuje istotną polaryzację stosunku do miejscowości zamieszkania.

Odmienne przedstawiają się wyniki analizowanej autoidentyfikacji ze względu na zmienne: *Rodzaje miejscowości zamieszkania (wieś vs miasto)*, oraz *Duże miasta zamieszkania (Szczecin vs Koszalin)*. W przypadku pierwszej z nich, empiryczny poziom

istotności testu U Manna-Whitney'a, zastosowanego w celu sprawdzenia zaobserwowanych w próbie badawczej różnic między Zachodniopomoranami zamieszkującymi wieś oraz miasta, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między obydwoma kategoriami mieszkańców Pomorza Zachodniego i poziomem ważności autoidentyfikacji jako *Mieszkańcy swoich miejscowości*. Można zatem stwierdzić, że zachodzi między nimi istotny statystycznie związek. Zapis formalny wyniku zastosowania testu: $Z (n = 267) = -2,643; p = 0,008$. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między wsi i miast, pod względem poziomu ważności ich autoidentyfikacji jako *Mieszkańców swoich miejscowości* (w poniższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem 99,2% – na całą zbiorowość regionu. Szczegółowe dane zastosowanej procedury przedstawiają poniższe zestawienia.

Tabela 55. Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem ważności autoidentyfikacji jako *Mieszkańcy swoich miejscowości* i rodzajami ich miejscowości zamieszkania

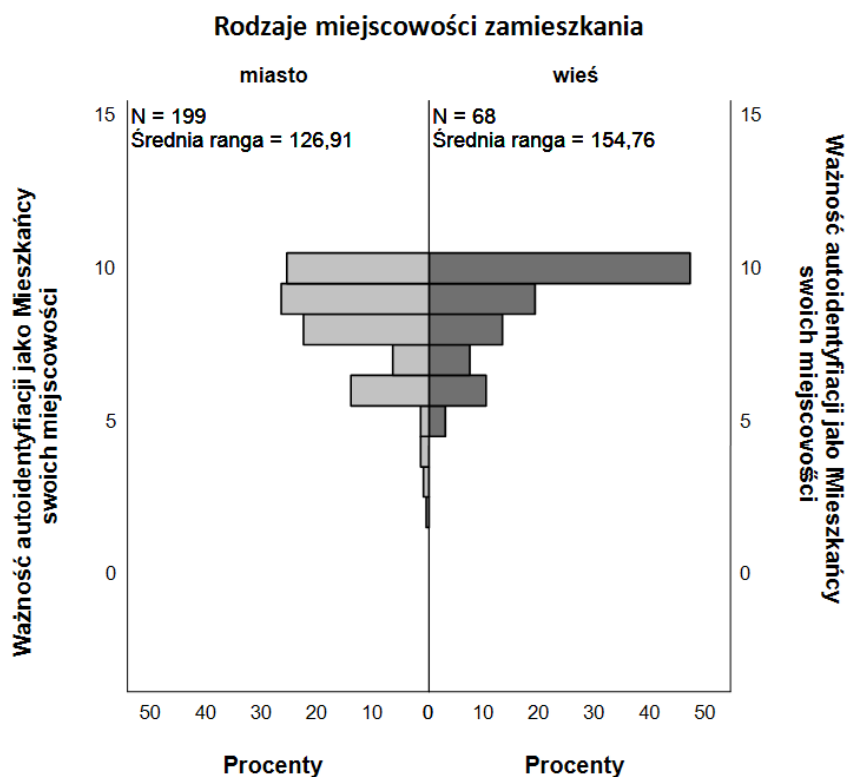
Analizowana zmienna	Rodzaje miejscowości zamieszkania	N	Średnia ranga	Suma rang
poziom ważności autoidentyfikacji jako mieszkańcy swoich miejscowości	wieś	68	154,76	10523,50
	miasto	199	126,91	25254,50
	Ogółem	267		

Wartości testów		poziom ważności autoidentyfikacji jako mieszkańcy swoich miejscowości
Miary związku	U Manna-Whitneya	5354,500
	W Wilcoxona	25254,500
	Z	-2,643
	Istotność asymptotyczna (dwustronna)	0,008

Zawartość wykresu: Wyższą średnią rangę odnotowano wśród mieszkańców wsi (154,76) niż wśród mieszkańców miast (126,91). Wyniki wskazują, że osoby mieszkające na wsi przypisywały identyfikacji z własną miejscowością większe znaczenie niż mieszkańcy miast. Analiza objęła 267 respondentów deklarujących tę autoidentyfikację. Test U Manna-Whitneya wykazał istotny statystycznie związek między rodzajem miejscowości zamieszkania a poziomem ważności autoidentyfikacji jako „mieszkaniec swojej miejscowości” (U = 5354,5; Z = -2,643; p = 0,008).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 40. Poziom ważności autoidentyfikacji jako **Mieszkaniec swojej miejscowości** ze względu na rodzaje miejscowości zamieszkania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności autoidentyfikacji jako „mieszkaniec swojej miejscowości” w zależności od rodzaju miejscowości zamieszkania. Mieszkańcy wsi osiągnęli wyższą średnią rangę ważności tej identyfikacji (154,76) niż mieszkańcy miast (126,91). W obu grupach dominowały wysokie oceny znaczenia identyfikacji lokalnej, jednak osoby mieszkające na wsi częściej przypisywały jej najwyższe wartości. Wyniki wskazują na istotne zróżnicowanie poziomu identyfikacji z własną miejscowością ze względu na miejsce zamieszkania, przy silniejszym związku obserwowanym wśród mieszkańców wsi.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy mieszkańcy wsi przypisują przeciętnie wyższe wartości autoidentyfikacji jako mieszkańcy swoich miejscowości, niż mieszkańcy zachodniopomorskich miast.

Odmienne przedstawiają się wyniki analizy poziomu ważności omawianej autoidentyfikacji z perspektywy drugiej zmiennej charakteryzującej miejsca zamieszkania Zachodniopomoran. Empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney’a, zastosowanego w celu sprawdzenia zaobserwowanych w próbie badawczej różnic między Szczecinianami oraz Koszalinianami, świadczy o tym, że nie został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między obydwoima kategoriami mieszkańców

Pomorza Zachodniego i poziomem ważności autoidentyfikacji jako *Mieszkańcy swoich miejscowości*. Zapis formalny testu: $Z (n = 86) = 1,001; p = 0,317 (ni)$.

Podobnie test różnic między kategoriami zmiennej *Wykształcenie* nie wykazuje istotnych różnic między jej kategoriami.²⁰

Z kolei wyniki analizy badanej autoidentyfikacji z perspektywy zmiennych zakorzenienia: *geneza zachodniopomorskiej tożsamości (Zachodniopomorzanie od urodzenia vs z osiedlenia)* oraz *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim (występują vs nie występują)*, również nie posiadają specyfiki właściwości różnicujących poziom analizowanej autoidentyfikacji.²¹

²⁰ Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku poziomu ważności identyfikacji jako *Mieszkańcy swoich miejscowości* z wykształceniem uczestników badania: $H (n = 267, df = 2) = 1,756; p = 0,416 (ni)$.

²¹ Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku poziomu ważności identyfikacji jako *Mieszkańcy swoich miejscowości* z genezą zachodniopomorskiej tożsamości: $Z (n = 267) = -0,096; p = 0,924 (ni)$. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku poziomu ważności identyfikacji jako *Mieszkańcy swoich miejscowości* ze zmienną *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*: $Z (n = 267) = -1,786; p = 0,074 (ni)$.

3.3.2. Poziom identyfikacji Zachodniopomorzan

Cel szczegółowy nr 1:

Porównanie obszarów wydzielonych przestrzennie i społecznie, z którymi mieszkańcy województwa identyfikują się (lub nie) – rok 2026 wobec roku 2011.

Problemy badacze:

- Problem 2.** Z jakimi obszarami (przestrzeń sąsiedzka, miejsce pracy, osiedle, dzielnica, miasto/wieś, powiat, gmina, województwo zachodniopomorskie, Polska i Europa oraz innych przestrzeni, wskazanych przez uczestników badania) mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego identyfikowali się w 2026 roku, w odniesieniu do stanu z 2011 roku?
- Problem 3.** Jaki jest stopień identyfikacji uczestników badania ze wskazanymi przez siebie przestrzeniami i czy zaobserwowano zmianę tej identyfikacji w latach 2011 do 2026?
- Problem 4.** Jak kształtuje się u uczestników badania subiektywna hierarchia ważności tych identyfikacji i czy zaobserwowano zmianę tej hierarchii w latach 2011 do 2026? (W przypadku, gdy mieszkańcy identyfikują się z wieloma różnymi przestrzeniami jednocześnie).

Istotny kontekst refleksji nad sposobem postrzegania siebie w różnych wymiarach przestrzeni społecznej, uzupełniający dotychczasowe ustalenia odnoszące się do autoidentyfikacji społecznych uczestników badania, wskazujących trzy najistotniejsze w swoim pojęciu (i porządkujących je od *na pierwszym* do *na trzecim miejscu*), tworzy stopień subiektywnego związania z każdym z dobranych do badania obszarów. Innymi słowy, o ile dotychczasowa analiza skupiona była na autoidentyfikacjach wskazywanych przez uczestników badania, którzy następnie przypisywali wybranym przez siebie autoidentyfikacjom poziom ważności w ich życiu, to niezależnie od tego proszeni oni byli o wskazanie stopnia w jakim czują się związany z poszczególnymi obszarami/miejscami, niezależnie od tego czy wcześniej je wskazywali czy też nie. Kwestionariusz w realizowanym badaniu zawierał pytanie, które ze względu na konieczność zachowania waloru porównywalności z badaniem 2011 roku zostało formułowane w taki sam sposób:

Poproszę Panią/Pana o wskazanie w jakim stopniu utożsamia się Pani/Pan z poszczególnymi obszarami, miejscami, które wymienione zostały poniżej. Proszę

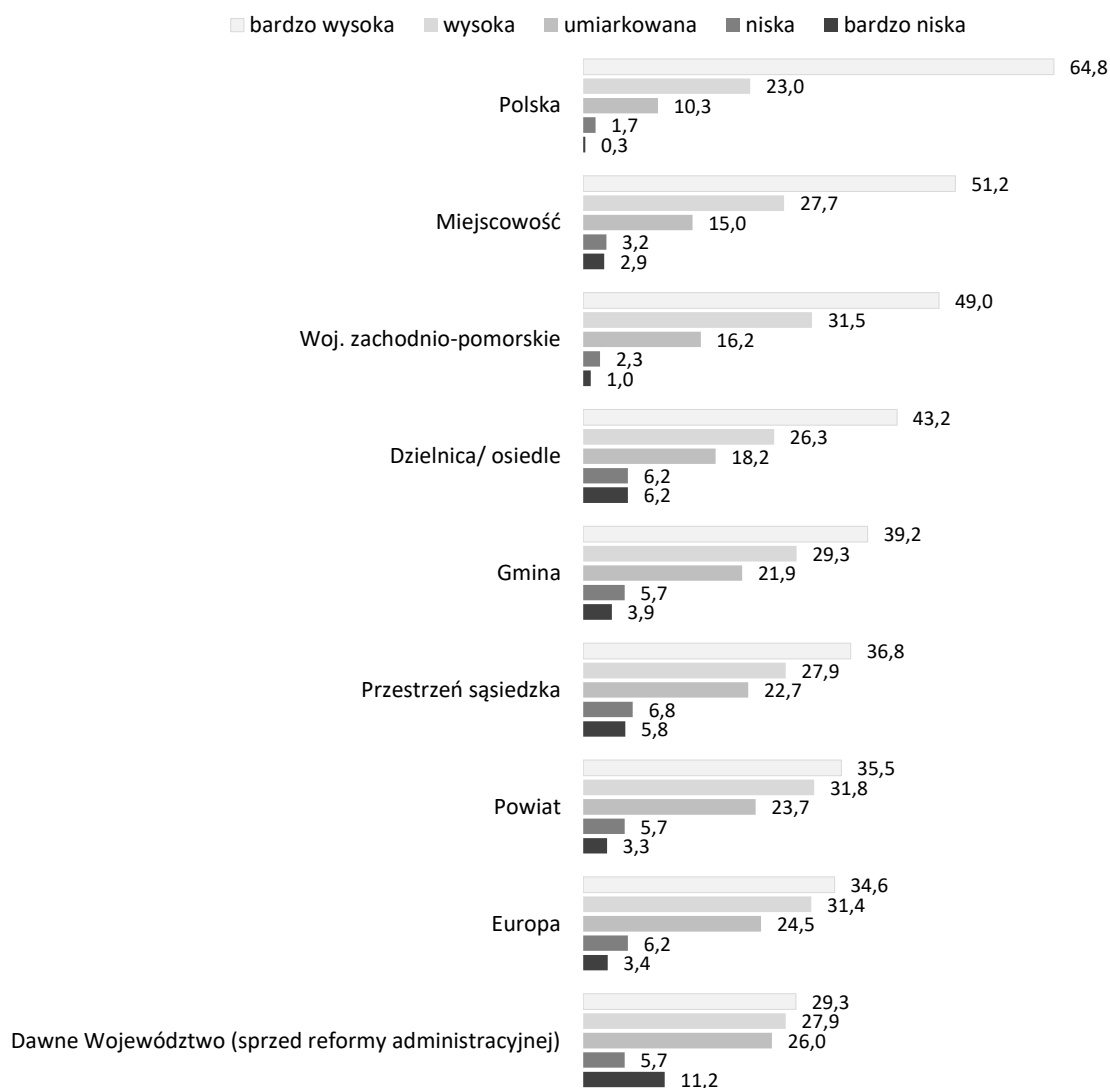
określić stopień swojej identyfikacji na skali od 1 do 10, gdzie 1 oznacza brak identyfikacji, a 10 oznacza całkowitą identyfikację.^{22 23}

Analiza zgromadzonego materiału badawczego pozwala dostrzec hierarchiczny układ poziomów poczucia związania z poszczególnymi obszarami. Jeżeli połączyć liczebności deklarowanego wysokiego i bardzo wysokiego poziomu związania z poszczególnymi obszarami, wyłania się następująca struktura: 1) *Polska* – łącznie 87,8%; 2) *województwo zachodniopomorskie* – łącznie 80,5%; 3) *miejsowość zamieszkania* – łącznie 78,9%; 4) *osiedle/dzielnica* – łącznie 69,4%; 5) *gmina* – łącznie 68,7%; 6) *powiat* – łącznie 67,3%; 7) *Europa* – łącznie 66,0% oraz 8) *przestrzeń sąsiedzka* – łącznie 64,7%. Struktura ta ulega nieznacznej zmianie, jeżeli wziąć pod uwagę wyłącznie udziały deklaracji bardzo wysokiego poziomu związania. *Miejsowość zamieszkania* (51,2%) wyprzedza wtedy *województwo zachodniopomorskie* (49,0%), a *przestrzeń sąsiedzka* (36,8%) wyprzedza *powiat* (35,5%) i *Europę* (34,6%). Są to jednak rozszady oparte na stosunkowo niewielkich różnicach i w zasadzie można mówić o trzech najważniejszych obszarach z którymi Zachodniopomorzanie czują się związani: *Polska*, *miejsowość zamieszkania* oraz *województwo*. Poniższy wykres zawiera dane zgromadzone w omawianym zakresie.

²² Konieczność zachowania porównywalności uzyskanych wyników z wynikami badania z 2011 roku implikuje utrzymanie terminologii w wcześniej stosowanej w kwestionariuszu, stąd respondenci pytani byli o stopień identyfikacji z określonymi obszarami. W interpretacji wyników badania przyjęto jednak, że potoczne określenie *stopnia identyfikacji* może być co najwyżej traktowane jako *poczucie związania z danym obszarem*; podobnie jest w przypadku terminu *poziom utożsamienia*. Dlatego też w tekście komentarza posłużono się terminem wiodącym jest *związanie z danym obszarem*, natomiast dla utrzymania spójności z badaniem 2011 r. zachowano również termin *poziom identyfikacji*.

²³ Analogicznie do badania z 2011 roku, zestawienie powstało w wyniku połączenia zmiennych liczbowych na skali 1-10, gdzie 1-2 oznacza bardzo niską identyfikację, 3-4 niską, 5-6 średnią, 7-8 wysoką, a 9-10 bardzo wysoką identyfikację.

Wykres 41. Poziom identyfikacji Zachodniopomorzan z poszczególnymi rodzajami obszarów, badanie 2026

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

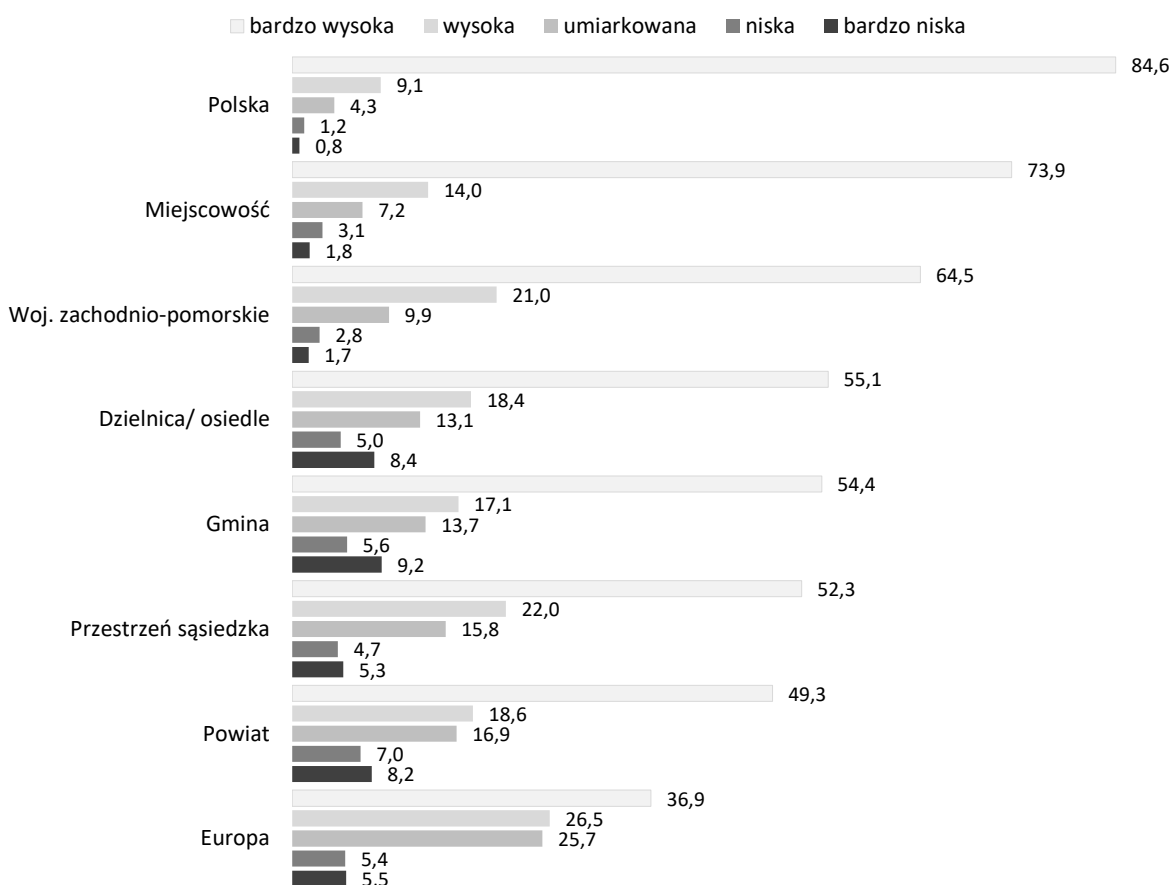
Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom identyfikacji mieszkańców Pomorza Zachodniego z różnymi rodzajami obszarów. Najsilniejsza identyfikacja dotyczyła Polski – 64,8% respondentów deklarowało bardzo wysoką identyfikację, a kolejne 23,0% wysoką. Wysokie poziomy identyfikacji odnotowano również wobec własnej miejscowości (odpowiednio 51,2% i 27,7%) oraz województwa zachodniopomorskiego (49,0% i 31,5%). Nieco słabsze, choć nadal wyraźne, były identyfikacje z dzielnicą lub osiedlem, gminą, przestrzenią sąsiedzką, powiatem oraz Europą. Najniższy poziom identyfikacji dotyczył dawnego województwa sprzed reformy administracyjnej, gdzie odsetek deklaracji bardzo wysokiej identyfikacji wyniósł 29,3%, a bardzo niskiej 11,2%. Wyniki wskazują, że najsilniejsze więzi respondentów koncentrują się wokół wspólnoty narodowej, następnie lokalnej i regionalnej, natomiast słabsze są związki z jednostkami administracyjnymi o mniejszym znaczeniu społecznym lub historycznym.

Źródło: badanie własne STS

Dla zachowania waloru porównywalności wyników, poniżej zamieszczony został wykres z danymi uzyskanymi w badaniu z 2011 r. W związku z tym, że wykres zamieszczony w raporcie z badania zrealizowanego podówczas zawierał błąd (s. 37) polegający na tym, że do

wykresu wpisane zostały liczby bezwzględne, nie zaś wartości procentowe jak to zostało napisane, konieczne było dokonanie stosownych przeliczeń, tak by uzyskać wartości procentowane, a tym samym porównywalność uzyskanych wyników.

Wykres 42. Poziom identyfikacji Zachodniopomorzan z poszczególnymi rodzajami obszarów, wyniki z badania 2011

Dane wyrażone w procentach [n = 1066 = 100%]

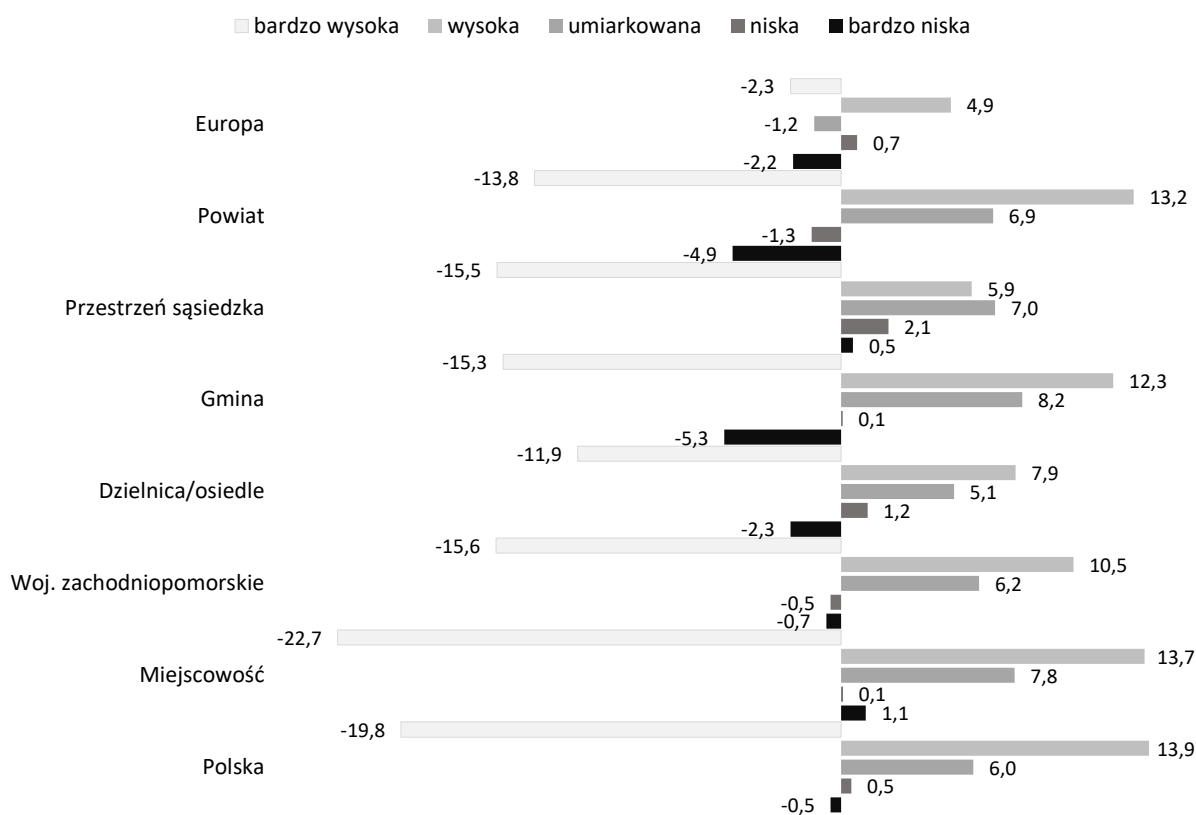
Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom identyfikacji mieszkańców Pomorza Zachodniego z różnymi rodzajami obszarów w badaniu przeprowadzonym w 2011 roku. Najsilniejsza identyfikacja dotyczyła Polski – 84,6% respondentów deklarowało bardzo wysoką identyfikację, a 9,1% wysoką. Wysokie poziomy identyfikacji odnotowano również wobec własnej miejscowości (73,9% bardzo wysoka), województwa zachodniopomorskiego (64,5%) oraz dzielnicy lub osiedla (55,1%). Nieco niższe wartości uzyskano dla gminy (54,4%), przestrzeni sąsiedzkiej (52,3%) i powiatu (49,3%). Najsłabsza identyfikacja dotyczyła Europy, gdzie bardzo wysoką identyfikację deklarowało 36,9% respondentów, a łącznie 30,8% wskazało poziom umiarkowany, niski lub bardzo niski. Wyniki wskazują, że już w 2011 roku najsilniejsze więzi społeczne koncentrowały się wokół wspólnoty narodowej, lokalnej i regionalnej, natomiast identyfikacja europejska była wyraźnie słabsza od pozostałych analizowanych poziomów identyfikacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zachodniopomorskiego Urzędu Marszałkowskiego²⁴

²⁴ Rybarska-Jarosz D., Barylski L., *Tożsamość regionalna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań eksploracyjno-diagnostycznych*, Wyd. Zapol, Szczecin 2012, s. 37.

O ile hierarchia obszarów z którymi Zachodniopomorzanie czują się związani z poszczególnymi obszarami, wyznaczona deklaracjami bardzo wysokiego poziomu identyfikacji, w porównaniu ze stanem z roku 2011, pozostała w dużej części niezmieniona, to da się zaobserwować szereg bardziej szczegółowych zmian badanego zagadnienia. Można je dostrzec na poniższym wykresie obrazującym wielkości zmian w udziałach deklaracji poszczególnych poziomów identyfikacji.

Wykres 43. Zmiany poziomów identyfikacji Zachodniopomorzan z poszczególnymi rodzajami obszarów, w latach 2011-2026

Dane wyrażone w punktach procentowych

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zmiany poziomu identyfikacji mieszkańców Pomorza Zachodniego z różnymi rodzajami obszarów pomiędzy badaniami z lat 2011 i 2026. We wszystkich analizowanych kategoriach, z wyjątkiem Europy, odnotowano wyraźny spadek odsetka osób deklarujących bardzo wysoką identyfikację. Największy spadek dotyczył identyfikacji z własną miejscowością (-22,7 pkt proc.), województwem zachodniopomorskim (-19,8 pkt proc.), Polską (-19,8 pkt proc.) oraz gminą (-15,5 pkt proc.). Jednocześnie wzrosły odsetki respondentów deklarujących identyfikację wysoką i umiarkowaną, co wskazuje raczej na osłabienie intensywności więzi niż ich całkowity zanik. Odmienny trend wystąpił w przypadku identyfikacji europejskiej, gdzie wzrósł udział deklaracji bardzo wysokiej (+4,9 pkt proc.), wysokiej (+4,9 pkt proc.) i umiarkowanej (+13,2 pkt proc.), przy jednoczesnym spadku deklaracji bardzo niskiej (-2,3 pkt proc.). Wyniki wskazują na stopniowe osłabienie najsilniejszych form identyfikacji narodowej, regionalnej i lokalnej oraz wzrost znaczenia identyfikacji europejskiej wśród mieszkańców Pomorza Zachodniego.

Źródło: badanie własne STS

W przypadku każdego z wymienionych obszarów, na przestrzeni piętnastu lat dzielących oba analizowane badania obserwuje się wyraźnie niższy udział deklaracji bardzo wysokiego poziomu poczucia związania w badaniu z 2026 r. w stosunku do badania z 2011 r. Najwyraźniej widać to w odniesieniu do trzech głównych obszarów związania: miejscowość zamieszkania (-22,7 punktów procentowych); Polska (- 19,8 pp.) oraz województwo zachodniopomorskie (-15,6 pp.). Jednocześnie dla wszystkich obszarów odnotowane zostały wyraźnie wyższe udziały deklarowanych identyfikacji na poziomie wysokim w badaniu z 2026 r. w stosunku do badania z 2011 r.

W badaniu przyjęto, że poziom deklarowanego poczucia związania z terytorium (identyfikacji terytorialnych w badaniu z 2011 r.) Zachodniopomorzan zostanie poddany analizie ze względu na autoidentyfikacje wskazywane przez nich najczęściej. Do analizy przyjęto zatem następujące autoidentyfikacje społeczne: *Polak; Europejczyk; Zachodniopomorzanin* oraz *Mieszkaniec swojej miejscowości*.

Zagadnienie poznawcze sprowadza się do przeprowadzenia analizy poziomu identyfikacji z poszczególnymi, najczęściej wskazywanymi autoidentyfikacjami. A zatem do odpowiedzi na pytanie problemu badawczego: czy poziom identyfikacji z Polską, Europą, Pomorzem Zachodnim oraz ze swoją miejscowością pozostają w związku z autoidentyfikacjami: *jako Polacy, jako Europejczycy, jako Zachodniopomorzanie* oraz *jako Mieszkańcy swoich miejscowości*?

Poziom poczucia związania z Polską ze względu na autoidentyfikację jako Polak

W analizie poziomu związania Zachodniopomorzan z Polską ze względu na ich autoidentyfikację *jako Polacy*, wystąpiła wyraźna prawidłowość statystyczna. Szczegóły analizy prezentują poniższe zestawienia.

Tabela 56. Miary opisu statystycznego dla poziomu identyfikacji z Polską, ze względu na wskazania autoidentyfikacji Zachodniopomorzan jako Polacy

Miary opisu statystycznego	Wskazania autoidentyfikacji jako Polak			
	występują		nie występują	
	Ważne	891	Ważne	179
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		9,02		7,50
Mediana		10,00		8,00
Dominanta		10		8 ^b
Odchylenie standardowe		1,437		1,987
Skośność		-1,552		-0,550
Błąd standardowy skośności		0,082		0,182
Kurtoza		1,971		-0,191
Błąd standardowy kurtozy		0,164		0,361
Rozstęp		8		8
Minimum		2		2
Maksimum		10		10

b. Istnieje wiele wartości modalnych. Podano wartość najmniejszą

Zawartość tabeli: Miary opisu statystycznego wskazują na wyraźne różnice w poziomie identyfikacji z Polską między osobami deklarującymi autoidentyfikację jako „Polak” a respondentami, którzy takiej identyfikacji nie wskazali. Wśród osób identyfikujących się jako Polacy średnia ocena identyfikacji z Polską wyniosła 9,02 punktu, przy medianie i dominancie równych 10. Natomiast w grupie osób niewskazujących tej autoidentyfikacji średnia wyniosła 7,50 punktu, a mediana i dominanta 8. W obu grupach identyfikacja z Polską była stosunkowo wysoka, jednak osoby deklarujące autoidentyfikację narodową wykazywały znacznie silniejsze związki z państwem polskim. Wyniki potwierdzają ścisły związek między deklarowaną tożsamością narodową a poziomem identyfikacji z Polską.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 57. Test U Manna-Whitney'a dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z Polską, i wskazaniami autoidentyfikacji jako Polacy

Analizowana zmienna	Wskazania autoidentyfikacji jako Polak	N	Średnia ranga	Suma rang
Poziom identyfikacji z Polską	występują	891	576,81	513940,00
	nie występują	179	329,86	59045,00
	Ogółem	1070		

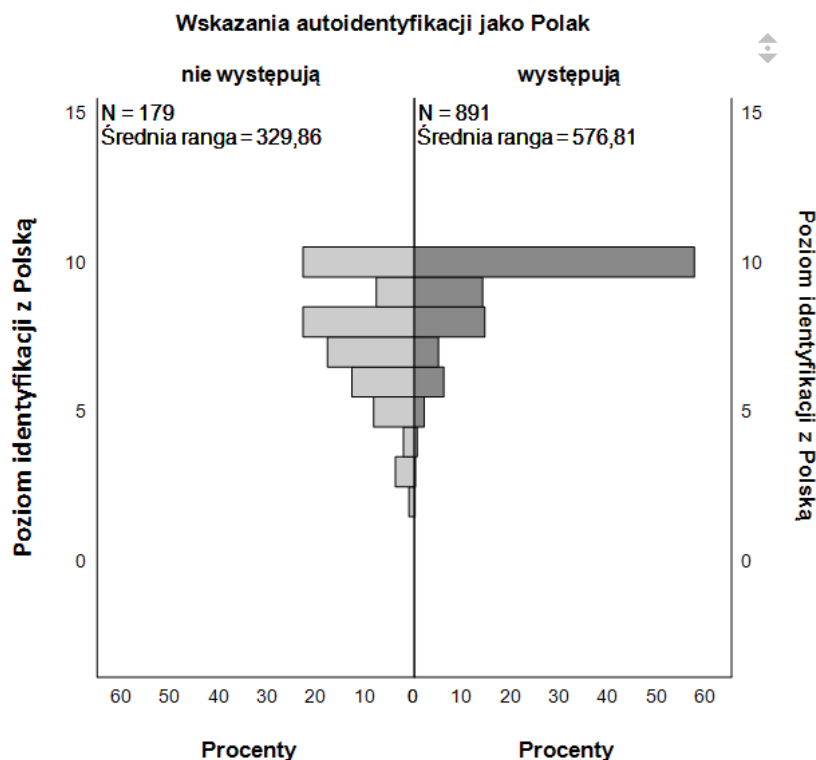
Wartości testów

Miary związku	Poziom identyfikacji z Polską
U Manna-Whitneya	42935,000
W Wilcoxona	59045,000
Z	-10,556
Istotność asymptotyczna (dwustronna)	<0,001

Zawartość tabeli: Wyższą średnią rangę odnotowano wśród osób deklarujących autoidentyfikację jako „Polak” (576,81) niż wśród respondentów, którzy nie wskazali tej identyfikacji (329,86). Wyniki wskazują, że osoby utożsamiające się jako Polacy charakteryzowały się istotnie silniejszym poziomem identyfikacji z Polską niż pozostali badani. Analiza objęła 1070 respondentów. Test U Manna-Whitney'a wykazał istotny statystycznie związek między poziomem identyfikacji z Polską a deklarowaniem autoidentyfikacji jako „Polak” ($U = 42935,0$; $Z = -10,556$; $p < 0,001$).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 44. Poziom identyfikacji z Polską ze względu na występowanie autoidentyfikacji jako Polacy

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom identyfikacji z Polską w zależności od deklarowania autoidentyfikacji jako „Polak”. Osoby wskazujące tę autoidentyfikację osiągnęły znacznie wyższą średnią rangę poziomu identyfikacji z Polską (576,81) niż respondenci, którzy nie określali się jako Polacy (329,86). W obu grupach dominowały wysokie oceny identyfikacji z Polską, jednak wśród osób identyfikujących się jako Polacy częściej występowały najwyższe wartości skali. Wyniki wskazują na istotny związek między deklarowaną tożsamością narodową a poziomem identyfikacji z Polską – osoby uznające się za Polaków wykazywały wyraźnie silniejsze związki z państwem polskim niż pozostali respondenci.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy istotności różnicy między wskazującymi i niewskazującymi autoidentyfikacji jako Polacy, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney’a, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi, a zatem można stwierdzić, że zachodzi między nimi istotny statystycznie związek. Zapis formalny: $Z(n = 1070) = -10,556; p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami zmiennej *wskazania autoidentyfikacji jako Polacy* (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu.

Podobnie przedstawiają się wyniki analizy poziomu identyfikacji Zachodniopomoran z Europą ze względu na ich autoidentyfikację jako Europejczycy. Szczegóły analizy prezentują poniższe zestawienia.

Tabela 58. Miary opisu statystycznego dla poziomu identyfikacji z Europą, ze względu na wskazania autoidentyfikacji Zachodniopomoran jako Europejczycy

Miary opisu statystycznego	Wskazania autoidentyfikacji jako Europejczycy			
	występują		nie występują	
	Ważne	391	Ważne	679
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		8,02		6,96
Mediana		8,00		7,00
Dominanta		10		10
Odchylenie standardowe		1,730		2,358
Skośność		-0,778		-0,501
Błąd standardowy skośności		0,123		0,094
Kurtoza		0,516		-0,316
Błąd standardowy kurtozy		0,246		0,187
Rozstęp		9		9
Minimum		1		1
Maksimum		10		10

Zawartość tabeli: Miary opisu statystycznego wskazują, że osoby deklarujące autoidentyfikację jako „Europejczyk” charakteryzowały się wyższym poziomem identyfikacji z Europą niż respondenci, którzy nie wskazali tej tożsamości. W pierwszej grupie średnia ocena identyfikacji z Europą wyniosła 8,02 punktu, przy medianie równej 8 i dominancie 10, natomiast wśród osób nieidentyfikujących się jako Europejczycy średnia wyniosła 6,96 punktu, a mediana 7. W obu grupach najczęściej wskazywano najwyższą wartość skali, jednak rozkład

ocen był wyraźnie korzystniejszy wśród osób deklaruujących europejską autoidentyfikację. Wyniki potwierdzają, że deklarowanie tożsamości europejskiej wiąże się z silniejszym poziomem identyfikacji z Europą.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 59. Test U Manna-Whitney'a dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z Europą, i wskazaniami autoidentyfikacji jako Europejczycy

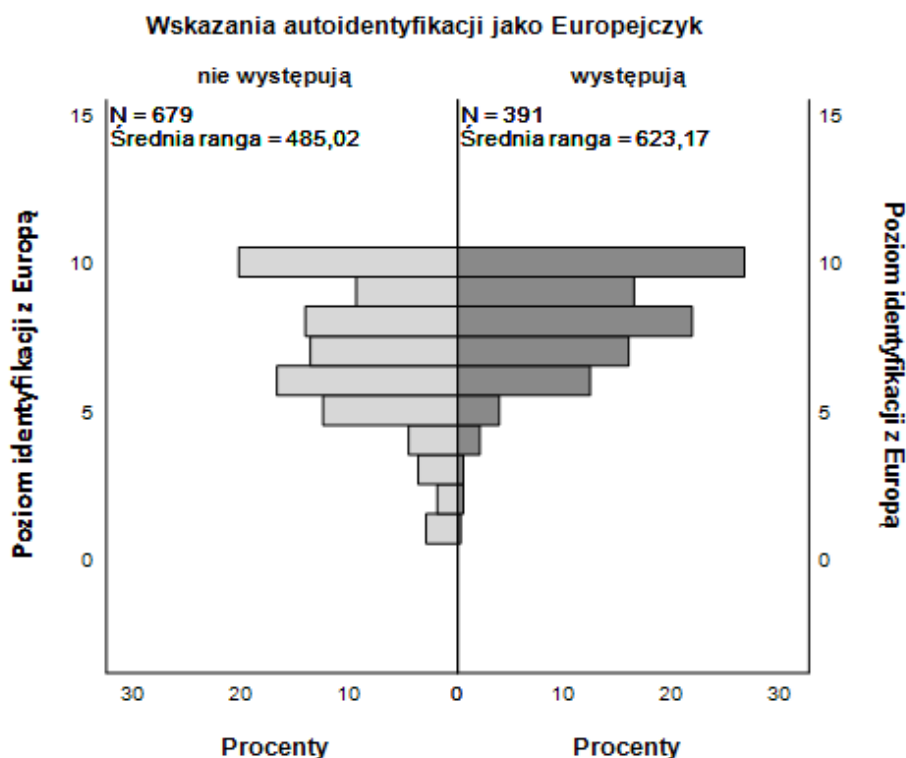
Analizowana zmienna	Wskazania autoidentyfikacji jako Europejczyk	N	Średnia ranga	Suma rang
Poziom identyfikacji z Europą	występują	391	623,17	243658,50
	nie występują	679	485,02	329326,50
	Ogółem	1070		

Wartości testów	
Miary związku	Poziom identyfikacji z Europą
U Manna-Whitneya	98466,500
W Wilcoxon	329326,500
Z	-7,133
Istotność asymptotyczna (dwustronna)	<0,001

Zawartość tabeli: Wyższą średnią rangę odnotowano wśród osób deklaruujących autoidentyfikację jako „Europejczyk” (623,17) niż wśród respondentów, którzy nie wskazali tej identyfikacji (485,02). Wyniki wskazują, że osoby utożsamiające się jako Europejczycy charakteryzowały się istotnie silniejszym poziomem identyfikacji z Europą niż pozostali badani. Analiza objęła 1070 respondentów. Test U Manna-Whitney'a wykazał istotny statystycznie związek między poziomem identyfikacji z Europą a deklarowaniem autoidentyfikacji jako „Europejczyk” (U = 98466,5; Z = -7,133; p < 0,001).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 45. Poziom identyfikacji z Europą ze względu na występowanie autoidentyfikacji jako Europejczycy

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom identyfikacji z Europą w zależności od deklarowania autoidentyfikacji jako „Europejczyk”. Osoby wskazujące tę autoidentyfikację osiągnęły wyższą średnią rangę poziomu identyfikacji z Europą (623,17) niż respondenci, którzy nie określali się jako Europejczycy (485,02). W obu grupach dominowały wysokie wartości identyfikacji z Europą, jednak wśród osób deklarujących tożsamość europejską częściej występowały najwyższe oceny. Wyniki wskazują na istotny związek między autoidentyfikacją europejską a poziomem identyfikacji z Europą – osoby uznające się za Europejczyków wykazywały wyraźnie silniejsze związki z Europą niż pozostali respondenci.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy istotności różnicy między wskazującymi i niewskazującymi autoidentyfikacji jako Europejczycy, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney’a, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi, a zatem można stwierdzić, że zachodzi między nimi istotny statystycznie związek. Zapis formalny: $Z(n = 1070) = -7,133; p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami zmiennej *wskazania autoidentyfikacji jako Europejczycy* (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość Regionu.

W analizie poziomu identyfikacji mieszkańców regionu z Pomorzem Zachodnim ze względu na ich autoidentyfikację *jako Zachodniopomorzanie*, wystąpiła wyraźna prawidłowość statystyczna. Szczegóły analizy prezentują poniższe zestawienia.

Tabela 60. Miary opisu statystycznego dla poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, ze względu na wskazania autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin

Miary opisu statystycznego	Wskazania autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin			
	występują		nie występują	
	Ważne	308	Ważne	762
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		8,55		7,99
Mediana		9,00		8,00
Dominanta		10		10
Odchylenie standardowe		1,484		1,944
Skośność		-0,955		-0,954
Błąd standardowy skośności		0,139		0,089
Kurtoza		0,192		0,694
Błąd standardowy kurtozy		0,277		0,177
Rozstęp		6		9
Minimum		4		1
Maksimum		10		10

b. Istnieje wiele wartości modalnych. Podano wartość najmniejszą. **Zawartość tabeli:** Miary opisu statystycznego wskazują, że osoby deklarujące autoidentyfikację jako „Zachodniopomorzanin” charakteryzowały się wyższym poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim niż respondenci, którzy nie wskazali tej tożsamości. W pierwszej grupie średnia ocena identyfikacji z regionem wyniosła 8,55 punktu, przy medianie równej 9 i dominancie 10, natomiast wśród osób nieidentyfikujących się jako Zachodniopomorzanin średnia wyniosła 7,99 punktu, a mediana 8. W obu grupach najczęściej wskazywano najwyższą wartość skali, jednak osoby deklarujące tożsamość regionalną oceniały swoją więź z Pomorzem Zachodnim wyraźnie wyżej. Wyniki potwierdzają, że deklarowanie autoidentyfikacji jako „Zachodniopomorzanin” wiąże się z silniejszym poziomem identyfikacji z regionem.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 61. Test U Manna-Whitney’a dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z Pomorzem zachodnim i wskazaniami autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin

Analizowana zmienna	Wskazania autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin	N	Średnia ranga	Suma rang
Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim	występują	308	590,65	181921,00
	nie występują	762	513,21	391064,00
	Ogółem	1070		

Wartości testów

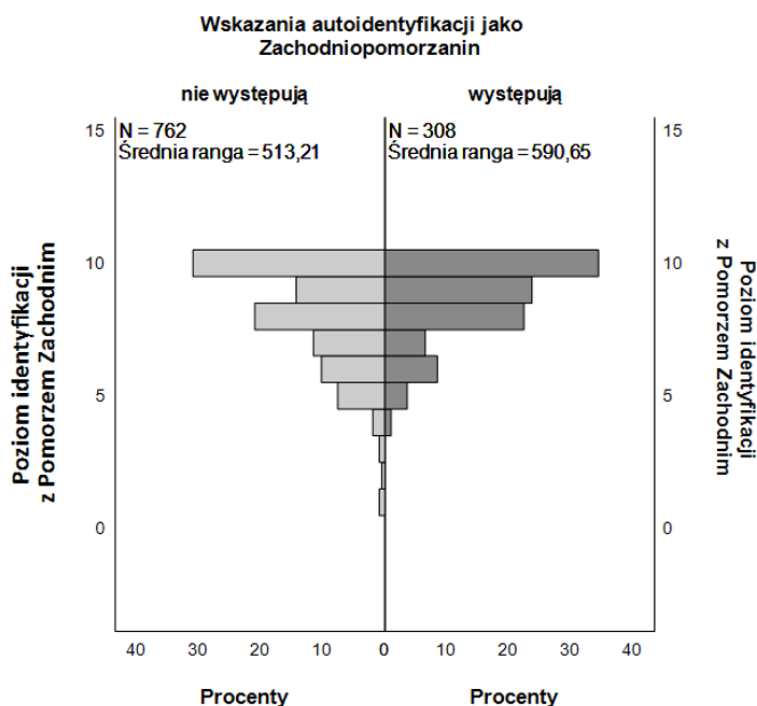
Miary związku	Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim
U Manna-Whitney’a	100361,000
W Wilcozona	391064,000
Z	-3,807
Istotność asymptotyczna (dwustronna)	<0,001

Zawartość tabeli: Wyższą średnią rangę odnotowano wśród osób deklarujących autoidentyfikację jako „Zachodniopomorzanin” (590,65) niż

wśród respondentów, którzy nie wskazali tej identyfikacji (513,21). Wyniki wskazują, że osoby utożsamiające się jako Zachodniopomorzanin charakteryzowały się istotnie silniejszym poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim niż pozostali badani. Analiza objęła 1070 respondentów. Test U Manna–Whitney’a wykazał istotny statystycznie związek między poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim a deklarowaniem autoidentyfikacji jako „Zachodniopomorzanin” ($U = 100361,0$; $Z = -3,807$; $p < 0,001$).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 46. Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim ze względu na występowanie autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim w zależności od deklarowania autoidentyfikacji jako „Zachodniopomorzanin”. Osoby wskazujące tę autoidentyfikację osiągnęły wyższą średnią rangę poziomu identyfikacji z regionem (590,65) niż respondenci, którzy nie określali się jako Zachodniopomorzanin (513,21). W obu grupach dominowały wysokie oceny identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, jednak wśród osób deklarujących tożsamość regionalną częściej występowały najwyższe wartości skali. Wyniki wskazują na istotny związek między autoidentyfikacją regionalną a poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim – osoby uznające się za Zachodniopomorzanin wykazywały silniejsze związki z regionem niż pozostali respondenci.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy istotności różnicy między wskazującymi i niewskazującymi autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin, empiryczny poziom istotności testu U Manna–Whitney’a, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi, a zatem można stwierdzić, że zachodzi między nimi istotny statystycznie związek. Zapis formalny: $Z(n = 1070) = -3,807$; $p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami zmiennej *wskazania autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin* (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu.

W analizie poziomu identyfikacji Zachodniopomorzan z miejscowościami, w których mieszkają ze względu na ich autoidentyfikację *jako Mieszkańcy swoich miejscowości*. Szczegóły analizy prezentują poniższe zestawienia.

Tabela 62. Miary opisu statystycznego dla poziomu identyfikacji ze swoimi miejscowościami, ze względu na wskazania autoidentyfikacji Zachodniopomorzan jako mieszkańcy swoich miejscowości

Miary opisu statystycznego	Wskazania autoidentyfikacji jako mieszkańiec swojej miejscowości			
	występują		nie występują	
	Ważne	267	Ważne	803
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		8,85		7,83
Mediana		10,00		8,00
Dominanta		10		10
Odchylenie standardowe		1,587		2,256
Skośność		-1,832		-1,132
Błąd standardowy skośności		0,149		0,086
Kurtoza		4,269		0,887
Błąd standardowy kurtozy		0,297		0,172
Rozstęp		9		9
Minimum		1		1
Maksimum		10		10

Zawartość tabeli: Miary opisu statystycznego wskazują, że osoby deklarujące autoidentyfikację jako „mieszkaniec swojej miejscowości” charakteryzowały się wyższym poziomem identyfikacji ze swoją miejscowością niż respondenci, którzy nie wskazali tej tożsamości. W pierwszej grupie średnia ocena identyfikacji lokalnej wyniosła 8,85 punktu, przy medianie i dominancie równych 10, natomiast wśród osób nieidentyfikujących się w ten sposób średnia wyniosła 7,83 punktu, a mediana 8. W obu grupach najczęściej wskazywano najwyższą wartość skali, jednak osoby deklarujące tożsamość lokalną oceniały swoją więź z miejscowością zamieszkania wyraźnie wyżej. Wyniki potwierdzają, że deklarowanie autoidentyfikacji jako mieszkańiec swojej miejscowości wiąże się z silniejszym poziomem identyfikacji lokalnej.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 63. Test U Manna-Whitney'a dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z miejscowościami, w których żyją i wskazaniami autoidentyfikacji jako mieszkańcy swoich miejscowości

Analizowana zmienna	Wskazania autoidentyfikacji jako mieszkaniec swojej miejscowości	N	Średnia ranga	Suma rang
Poziom identyfikacji ze swoją miejscowością	występują	267	644,18	171997,00
	nie występują	803	499,36	400988,00
	Ogółem	1070		

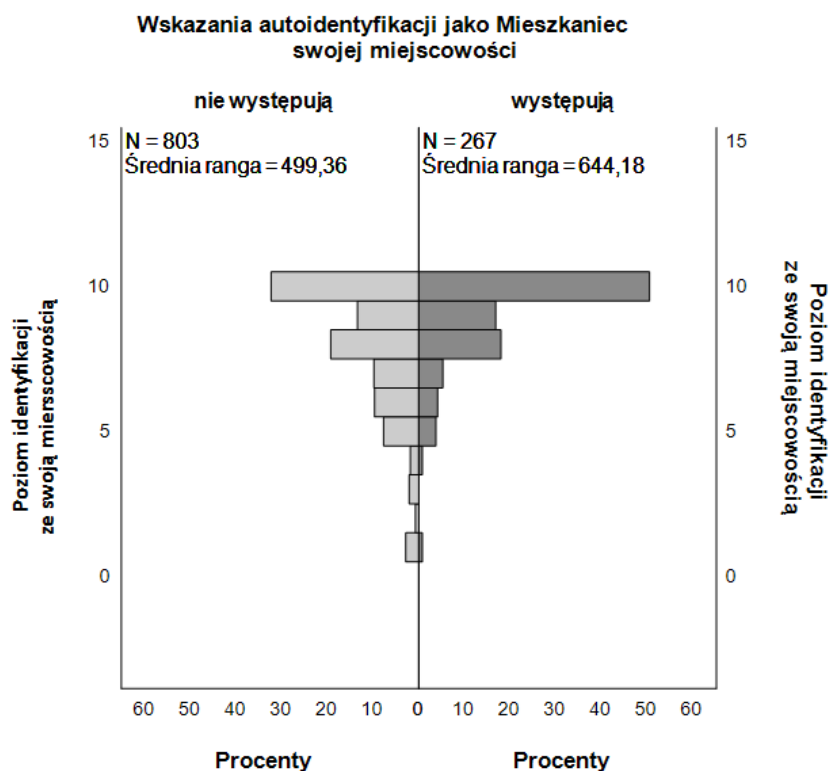
Wartości testów

Miary związku	Poziom identyfikacji ze swoją miejscowością
U Manna-Whitney'a	78182,000
W Wilcoxon'a	400988,000
Z	-6,848
Istotność asymptotyczna (dwustronna)	<0,001

Zawartość tabeli: Wyższą średnią rangę odnotowano wśród osób deklarujących tę autoidentyfikację (644,18) niż wśród respondentów, którzy jej nie wskazywali (499,36). Wyniki wskazują, że osoby utożsamiające się przede wszystkim ze swoją miejscowością charakteryzowały się istotnie silniejszym poziomem identyfikacji lokalnej niż pozostali badani. Analiza objęła 1070 respondentów. Test U Manna-Whitney'a wykazał istotny statystycznie związek między poziomem identyfikacji ze swoją miejscowością a deklarowaniem autoidentyfikacji jako „mieszkaniec swojej miejscowości” ($U = 78182,0$; $Z = -6,848$; $p < 0,001$).

Źródło: badanie własne STS

Wykres 47. Poziom identyfikacji z miejscowościami, w których żyją ze względu na występowanie autoidentyfikacji jako mieszkańcy swoich miejscowości

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom identyfikacji ze swoją miejscowością w zależności od deklarowania autoidentyfikacji jako „mieszkaniec swojej miejscowości”. Osoby wskazujące tę autoidentyfikację osiągnęły wyższą średnią rangę poziomu identyfikacji lokalnej (644,18) niż respondenci, którzy jej nie deklarowali (499,36). W obu grupach dominowały wysokie oceny identyfikacji ze swoją miejscowością, jednak wśród osób utożsamiających się przede wszystkim z miejscem zamieszkania częściej występowały najwyższe wartości skali. Wyniki wskazują na istotny związek między autoidentyfikacją lokalną a poziomem identyfikacji ze swoją miejscowością – osoby określające się jako mieszkańcy swojej miejscowości wykazywały wyraźnie silniejsze przywiązanie do miejsca zamieszkania niż pozostali respondenci.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy istotności różnicy między wskazującymi i niewskazującymi autoidentyfikacji jako mieszkańcy swoich miejscowości, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney’a, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny wyniku testu: **Z (n = 1070) = -6,848; p < 0,001**. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami zmiennej *wskazania autoidentyfikacji jako mieszkańcy swoich miejscowości* (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu.

3.3.2.1. Cechy społeczno-demograficzne Zachodniopomorzan deklarujących silną identyfikację z Polską

Bardzo wysoki poziom poczucia związania z Polską zadeklarowało 64,8% respondentów, w 2011 roku było to 84,6%. Dane dotyczące rozkładu tych deklaracji według płci zawiera poniższe zestawienie oraz wykres.

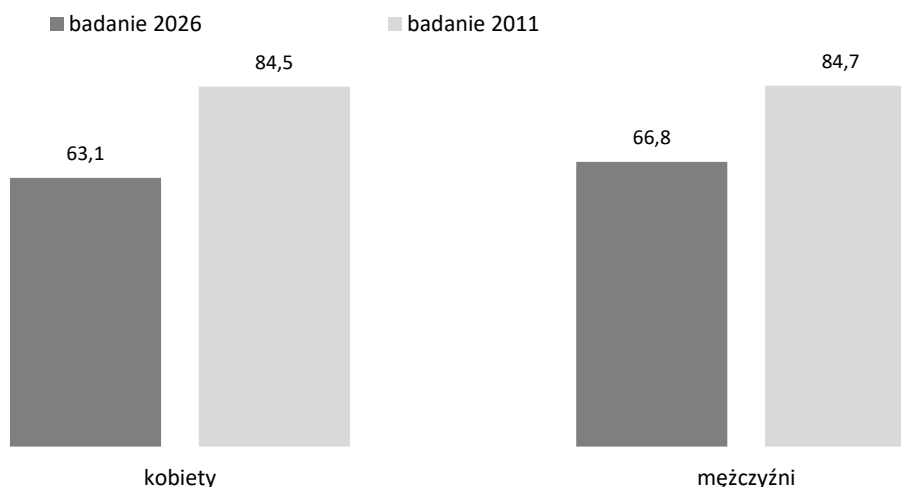
Tabela 64. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg płci

	Częstości	Procenty
kobiety	351	63,1
mężczyźni	342	66,8

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską były częstsze wśród mężczyzn niż kobiet. Bardzo silną identyfikację z Polską wskazało 66,8% mężczyzn oraz 63,1% kobiet. Różnica między grupami była niewielka i wyniosła 3,7 punktu procentowego. Wyniki wskazują, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni w zdecydowanej większości deklarowali bardzo wysoki poziom identyfikacji z Polską, przy nieco wyższym natężeniu tego zjawiska wśród mężczyzn.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 48. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg płci

Dane 2026 wyrażone w procentach [n kobiety = 556 = 100%; n mężczyźni = 512 = 100%]

Dane 2011 wyrażone w procentach, nie zostały podane podstawy procentowania.

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia odsetek respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z Polską według płci oraz porównanie wyników z badań przeprowadzonych w 2011 i 2026 roku. W 2026 roku bardzo wysoką identyfikację z Polską deklarowało 63,1% kobiet i 66,8% mężczyzn, co oznacza niewielką przewagę mężczyzn. W porównaniu z badaniem z 2011 roku odsetki te były wyraźnie niższe – wówczas wynosiły odpowiednio 84,5% wśród kobiet i 84,7% wśród mężczyzn. Spadek poziomu bardzo silnej identyfikacji narodowej był zatem widoczny w obu grupach płci, przy czym większy spadek odnotowano wśród kobiet. Wyniki wskazują, że mimo utrzymującego się wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, między 2011 a 2026 rokiem zmniejszył się odsetek osób deklarujących jej najwyższy poziom.

Źródło: badanie własne STS

Jak widać, bardzo wysoki poziom związania z Polską zadeklarowało 63,1% spośród wszystkich 556 kobiet uczestniczących w badaniu, wśród mężczyzn udział ten był o 3,7 pp. większy. W badaniu z 2011 roku różnica ta była jeszcze mniejsza, jednak udziały osób deklarujących bardzo wysokie związanie z Polską były wyższe przeciętnie o 19,8 punktów procentowych.

Można również zauważyć, że najwyższym poziomem odczuwanego związania z Polską charakteryzują się Zachodniopomorzanie w wieku 55 lat i więcej, wśród których najczęściej wysoki poziom przywiązania do polskości deklarują osoby w drugiej połowie swoich lat pięćdziesiątych (80,6%). Ilustrują to dane zawarte w poniższej tabeli oraz wykres.

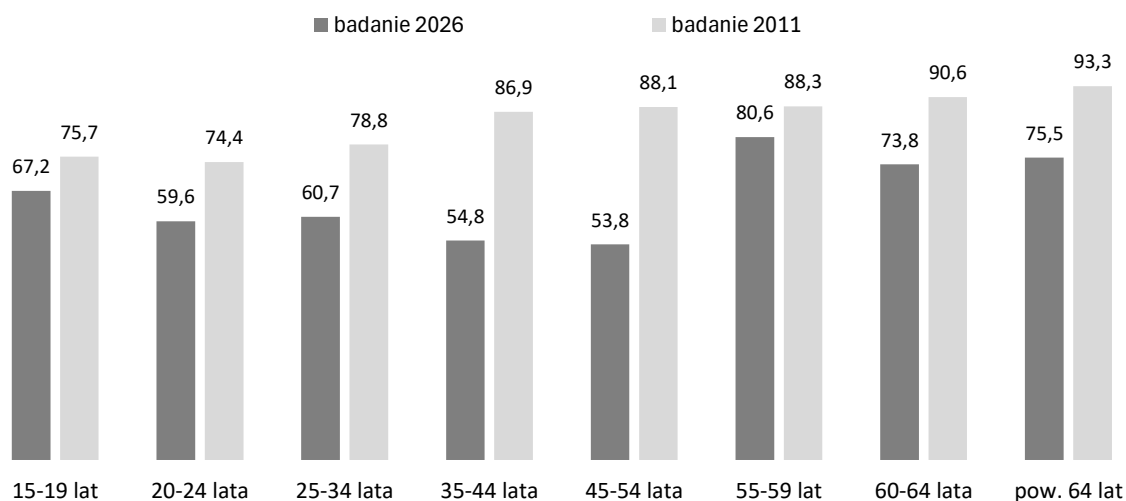
Tabela 65. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg wieku

	Częstości	Procenty
15-19 lat	45	67,2
20-24 lata	34	59,6
25-34 lata	85	60,7
35-44 lata	109	54,8
45-54 lata	100	53,8
55-59 lat	58	80,6
60-64 lata	59	73,8
pow. 64 lat	203	75,5

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską różniły się w zależności od wieku respondentów. Najwyższe odsetki odnotowano w grupie osób w wieku 55–59 lat (80,6%), a także wśród respondentów powyżej 64. roku życia (75,5%) oraz w wieku 60–64 lata (73,8%). Wysoki poziom identyfikacji występował również w grupie 15–19 lat (67,2%). Najniższe wartości zaobserwowano wśród osób w wieku 45–54 lata (53,8%) oraz 35–44 lata (54,8%). Wyniki wskazują, że bardzo silna identyfikacja z Polską była najczęściej deklarowana przez osoby starsze, natomiast rzadziej przez respondentów w wieku średnim. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską różniły się w zależności od wieku respondentów. Najwyższe odsetki odnotowano w grupie osób w wieku 55–59 lat (80,6%), a także wśród respondentów powyżej 64. roku życia (75,5%) oraz w wieku 60–64 lata (73,8%). Wysoki poziom identyfikacji występował również w grupie 15–19 lat (67,2%). Najniższe wartości zaobserwowano wśród osób w wieku 45–54 lata (53,8%) oraz 35–44 lata (54,8%). Wyniki wskazują, że bardzo silna identyfikacja z Polską była najczęściej deklarowana przez osoby starsze, natomiast rzadziej przez respondentów w wieku średnim.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 49. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg wieku

Dane 2026 wyrażone w procentach [n₁₅₋₁₉ = 67 = 100%; n₂₀₋₂₄ = 57 = 100%; n₂₅₋₃₄ = 140 = 100%; n₃₅₋₄₄ = 199 = 100%; n₄₅₋₅₄ = 186 = 100%; n₅₅₋₅₉ = 168 = 100%; n₆₀₋₆₄ = 80 = 100%; n_{pow. 64 lat} = 269 = 100%]

Dane 2011 wyrażone w procentach, nie zostały podane podstawy procentowania.

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia odsetek respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z Polską w poszczególnych grupach wieku oraz porównanie wyników badań z lat 2011 i 2026. W 2026 roku najwyższe wartości odnotowano wśród osób w wieku 55–59 lat (80,6%), powyżej 64. roku życia (75,5%) oraz 60–64 lata (73,8%). Najniższe odsetki wystąpiły w grupach 45–54 lata (53,8%) i 35–44 lata (54,8%). W porównaniu z badaniem z 2011 roku we wszystkich grupach wieku nastąpił spadek odsetka osób deklarujących bardzo wysoką identyfikację z Polską. Największe różnice odnotowano w grupach 45–54 lata (spadek z 88,3% do 53,8%) oraz 35–44 lata (z 88,1% do 54,8%). Mimo spadku poziom bardzo silnej identyfikacji narodowej pozostawał najwyższy wśród osób starszych. Wyniki wskazują na osłabienie intensywności identyfikacji z Polską między 2011 a 2026 rokiem we wszystkich analizowanych grupach wieku.

Źródło: badanie własne STS

Należy dodać, że udziały deklaracji bardzo wysokiego poziomu związania z Polską rosną wraz z wiekiem podobnie jak w badaniu z 2011 roku, jednakże podówczas wartości te były wyższe średnio o 18,8 pp.

Ciekawy obraz wyłania się z zestawiania deklaracji najwyższego stopnia związania z Polską oraz poziomu wykształcenia respondentów. Okazuje się bowiem, że udziały osób deklarujących bardzo wysoki poziom poczucia przywiązania do Polskości maleją wraz z wykształceniem. Jeżeli co trzeci uczestnik badania z wykształceniem podstawowym czuje się związany z Polską w bardzo wysokim stopniu, to wśród osób mogących pochwalić się dyplomem wyższej uczelni udział ten jest o 12,2 pp. niższy. Dane dotyczące tego zagadnienia znajdują się w poniższej tabeli oraz w następującym po niej wykresie.

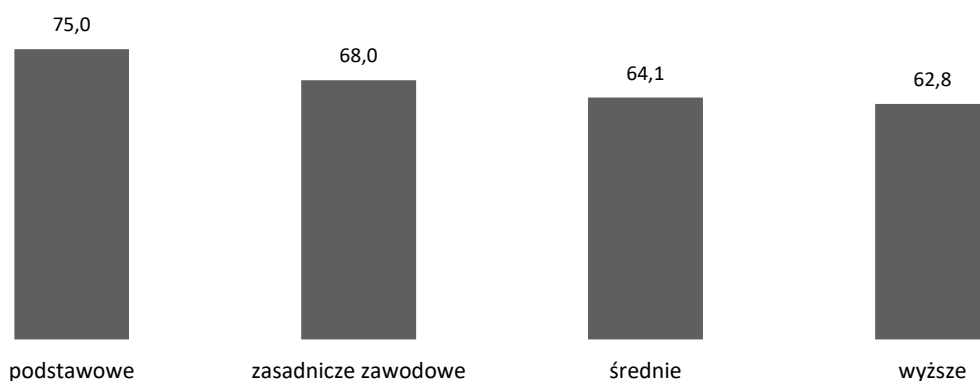
Tabela 66. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg poziomu wykształcenia

	Częstości	Procenty
podstawowe	39	75,0
zasadnicze zawodowe	115	68,0
średnie	288	64,1
wyższe	251	62,8

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską różniły się w zależności od poziomu wykształcenia respondentów. Najwyższy odsetek takich deklaracji odnotowano wśród osób z wykształceniem podstawowym (75,0%), a następnie zasadniczym zawodowym (68,0%). Nieco niższe wartości wystąpiły wśród osób z wykształceniem średnim (64,1%) oraz wyższym (62,8%). Wyniki wskazują, że bardzo silna identyfikacja z Polską była częściej deklarowana przez respondentów o niższym poziomie wykształcenia, natomiast wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia odsetek takich deklaracji nieznacznie malał

Źródło: badanie własne STS

Wykres 50. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg poziomu wykształcenia

Dane wyrażone w procentach [n_{podstawowe} = 52 = 100%; n_{zas. zawodowe} = 169 = 100%; n_{średnie} = 449 = 100%; n_{wyższe} = 400 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia procenty respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z Polską w zależności od poziomu wykształcenia. Najwyższy odsetek takich deklaracji odnotowano wśród osób z wykształceniem podstawowym (75,0%), następnie zasadniczym zawodowym (68,0%), średnim (64,1%) oraz wyższym (62,8%). Różnice między grupami nie były bardzo duże, jednak widoczna była tendencja do częstszego deklarowania bardzo silnej identyfikacji narodowej przez osoby o niższym poziomie wykształcenia. Wyniki wskazują, że identyfikacja z Polską pozostawała wysoka we wszystkich grupach edukacyjnych, choć najwyższe wartości występowały wśród respondentów z wykształceniem podstawowym.

Źródło: badanie własne STS

Zaobserwowana sytuacja jest odmienna od tego, co zostało opisane przez autorów badania z 2011. Wtedy najwyższe udziały osób silnie identyfikujących się z Polską wystąpiły wśród posiadających wykształcenie pomaturalne – 92,1%) oraz wyższe – 88,7%), najniższy zaś wśród wykształconych na poziomie gimnazjalnym – 72,9%.

Poniższe dwie pary tabel i wykresów przedstawiają udziały osób deklarujących bardzo wysoki poziom związania z Polską zestawione ze zmiennymi zakorzenienia. Są to zmienne nieobecne w badaniu z 2011 r.

Tabela 67. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg *genezy zachodniopomorskiej tożsamości*

	Częstości	Procenty
od urodzenia	541	62,8
z osiedlenia	152	72,7

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską różniły się w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości respondentów. Wśród osób określających swoją tożsamość jako pochodzącą „od urodzenia” bardzo wysoki poziom identyfikacji z Polską deklarowało 62,8% badanych, natomiast wśród osób, których tożsamość wynikała z „osiedlenia”, odsetek ten wyniósł 72,7%. Oznacza to, że respondenci identyfikujący się z regionem w wyniku osiedlenia częściej deklarowali bardzo silną identyfikację narodową niż osoby związane z regionem od urodzenia.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 51. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg *genezy zachodniopomorskiej tożsamości*

Dane wyrażone w procentach [n z osiedlenia = 209 = 100%; n od urodzenia = 861 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia odsetek respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z Polską w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Wśród osób, których tożsamość regionalna związana była z osiedleniem się na Pomorzu Zachodnim, bardzo silną identyfikację z Polską deklarowało 72,7% badanych. W grupie osób związanych z regionem od urodzenia odsetek ten wyniósł 62,8%. Różnica między grupami wyniosła niemal 10 punktów procentowych. Wyniki wskazują, że respondenci, których zachodniopomorska tożsamość ukształtowała się w wyniku osiedlenia, częściej deklarowali bardzo wysoki poziom identyfikacji narodowej niż osoby związane z regionem od urodzenia.

Źródło: badanie własne STS

Mieszkańcy Zachodniego Pomorza urodzeni w regionie rzadziej deklarują bardzo wysoki poziom związania z Polską. Udziały takich deklaracji są w tej kategorii Zachodniopomorzan niemal o dziesięć punktów (9,9 pp.) wyższe, niż wśród osób mieszkających w regionie „z osiedlenia”.

Tabela 68. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg zachodniopomorskich korzeni w rodzinie

	Częstości	Procenty
nieposiadający rodzinnych korzeni	231	65,3
posiadający rodzinne korzenie	462	64,5

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską były zbliżone wśród osób posiadających i nieposiadających rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Bardzo silną identyfikację z Polską deklarowało 65,3% respondentów nieposiadających rodzinnych korzeni w regionie oraz 64,5% osób posiadających takie korzenie. Różnica między grupami była niewielka i wyniosła 0,8 punktu procentowego. Wyniki wskazują, że obecność rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim nie różnicowała w istotny sposób poziomu bardzo wysokiej identyfikacji z Polską.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 52. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg zachodniopomorskich korzeni w rodzinie

Dane wyrażone w procentach [n posiadający rodzinne korzenie = 716 = 100%; n nieposiadający rodzinnych korzeni = 354 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia odsetek respondentów deklaruujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z Polską w zależności od posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Bardzo silną identyfikację z Polską deklarowało 65,3% osób nieposiadających rodzinnych korzeni w regionie oraz 64,5% respondentów posiadających takie korzenie. Różnica między grupami była minimalna i nie przekraczała jednego punktu procentowego. Wyniki wskazują, że rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim nie wpływały w istotny sposób na poziom bardzo wysokiej identyfikacji z Polską, który pozostawał zbliżony w obu analizowanych grupach.

Źródło: badanie własne STS

Wyraźnie mniejsza różnica udziałów deklaracji bardzo wysokiego związania z Polską (0,8 pp.) występuje między osobami posiadającymi zachodniopomorskie korzenie w rodzinie oraz tymi, które ich nie mają. Można jednak – podobnie jak w przypadku genezy zachodniopomorskiej tożsamości – zauważyć, że osoby niezakorzenione w regionie częściej niż osoby zakorzenione deklarują bardzo wysoki stopień swego przywiązania do Polski.

3.3.2.2. Cechy społeczno-demograficzne Zachodniopomorzan deklarujących silną identyfikację z miejscowością swojego zamieszkania

51,12% uczestników badania zadeklarowało bardzo wysoki poziom związania z własną miejscowością zamieszkania, w 2011 roku było to 64,5%. Praktycznie po równo rozłożyły się tu udziały kobiet i mężczyzn. Pokazuje to poniższe zestawienie oraz ilustrujący je wykres.

Tabela 69. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg płci

	Częstości	Procenty
kobiety	284	51,1
mężczyźni	263	51,4

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania były niemal identyczne wśród kobiet i mężczyzn. Bardzo silną identyfikację lokalną deklarowało 51,1% kobiet oraz 51,4% mężczyzn. Różnica między grupami wyniosła zaledwie 0,3 punktu procentowego. Wyniki wskazują, że płeć nie różnicowała poziomu bardzo wysokiej identyfikacji z miejscowością zamieszkania, a odsetki takich deklaracji były praktycznie takie same w obu grupach.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 53. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg płci

Dane wyrażone w procentach [n kobiety = 556 = 100%; n mężczyźni = 512 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia odsetek respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z miejscowością zamieszkania według płci. Bardzo silną identyfikację lokalną deklarowało 51,1% kobiet oraz 51,4% mężczyzn. Różnica między grupami była minimalna i wyniosła zaledwie 0,3 punktu procentowego. Wyniki wskazują, że płeć nie miała znaczenia dla poziomu bardzo wysokiej identyfikacji z miejscowością zamieszkania, a odsetki takich deklaracji były praktycznie identyczne wśród kobiet i mężczyzn.

Źródło: badanie własne STS

W interesujący sposób rozkładają się udziały Zachodniopomorzan deklarujących bardzo wysoki poziom związania ze swoją miejscowością według wieku. Dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 70. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg wieku

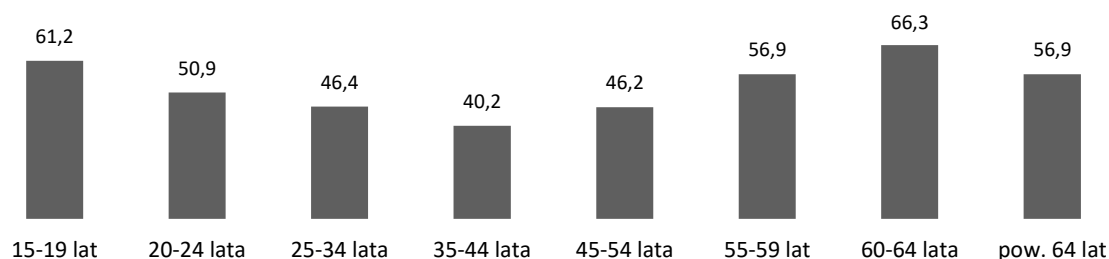
	Częstości	Procenty
15-19 lat	41	61,2
20-24 lata	29	50,9
25-34 lata	65	46,4
35-44 lata	80	40,2
45-54 lata	86	46,2
55-59 lat	41	56,9
60-64 lata	53	66,3
pow. 64 lat	153	56,9

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania różniły się w zależności od wieku respondentów. Najwyższe odsetki takich deklaracji odnotowano wśród osób w wieku 60–64 lata (66,3%) oraz 15–19 lat (61,2%). Wysokie wartości wystąpiły również w grupach 55–59 lat i powyżej 64. roku życia (po 56,9%). Najniższy odsetek bardzo silnej identyfikacji lokalnej zaobserwowano wśród respondentów w wieku 35–44 lata (40,2%), a także 25–34 lata (46,4%) i 45–54 lata (46,2%). Wyniki wskazują, że bardzo wysoka identyfikacja z miejscowością zamieszkania była częstsza wśród osób najmłodszych i starszych, natomiast rzadziej występowała w grupach wieku średniego

Źródło: badanie własne STS

Najwyższe udziały osób silnie związanych ze swoją miejscowością można zauważyć w kategoriach wiekowych 15-19 lat (61,2%) oraz 60-64 lata (66,3%). Najmniej takich osób jest wśród Zachodniopomorzan w wieku 35-44 lata. Jedynie możliwa do porównania, ze względu na nieczytelność danych w raporcie z 2011 roku jest kategoria wiekowa 20-24 lata, w której w porównaniu z aktualnymi wynikami nastąpił spadek o 19,5 pp. Omawiany rozkład widnieje na poniższym wykresie.

Wykres 54. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg wieku

Dane wyrażone w procentach [n₁₅₋₁₉ = 67 = 100%; n₂₀₋₂₄ = 57 = 100%; n₂₅₋₃₄ = 140 = 100%; n₃₅₋₄₄ = 199 = 100%; n₄₅₋₅₄ = 186 = 100%; n₅₅₋₅₉ = 168 = 100%; n₆₀₋₆₄ = 80 = 100%; n_{pow. 64 lat} = 269 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia odsetek respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z miejscowością zamieszkania w poszczególnych grupach wieku. Najwyższy odsetek takich deklaracji odnotowano wśród osób w wieku 60–64 lata (66,3%) oraz 15–19 lat (61,2%). Wysokie wartości wystąpiły również w grupach 55–59 lat i powyżej 64. roku życia (po 56,9%). Najniższy poziom bardzo silnej identyfikacji lokalnej zaobserwowano wśród respondentów w wieku 35–44 lata (40,2%), a także 25–34 lata (46,4%) i 45–54 lata (46,2%). Wyniki wskazują, że bardzo wysoka identyfikacja z miejscowością zamieszkania była częstsza wśród osób najmłodszych i starszych, natomiast słabiej zaznaczała się w grupach wieku średniego.

Źródło: badanie własne STS

Wysoki stopień poczucia związania z własną miejscowością został poddany analizie również pod kontem poziomu wykształcenia uczestników badania. Dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 71. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg poziomu wykształcenia

	Częstości	Procenty
podstawowe	28	53,8
zasadnicze zawodowe	92	54,4
średnie	238	53,0
wyższe	190	47,5

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania były zbliżone w większości grup wykształcenia. Najwyższy odsetek takich deklaracji odnotowano wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (54,4%) oraz podstawowym (53,8%), niewiele niższy wśród respondentów z wykształceniem średnim (53,0%). Najniższy poziom bardzo silnej identyfikacji lokalnej wystąpił w grupie osób z wykształceniem wyższym (47,5%). Wyniki wskazują, że identyfikacja z miejscowością zamieszkania była stosunkowo wysoka niezależnie od poziomu wykształcenia, choć osoby z wykształceniem wyższym nieco rzadziej deklarowały jej najwyższy poziom.

Źródło: badanie własne STS

Podobnie do tego, co zaobserwowano w badaniu z roku 2011, najwyższy udział osób deklarujących silne związanie z własną miejscowością jest w niższych dywizjach wykształcenia, po czym udziały te maleją. Znaczące są jednak różnice w wartościach tych udziałów. O ile w 2011 r. deklarujących silne przywiązanie wśród osób z wykształceniem podstawowym było 87,2%, to obecnie udział ten jest o 33,4 pp. niższy, Podobnie jeżeli chodzi o osoby z wykształceniem wyższym, w 2011 roku było to 70,2%, w obecnym badaniu jest to 47,5%, czyli różnica wynosi 22,7 pp. Omawiane zagadnienie ilustruje poniższy wykres.

Wykres 55. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg poziomu wykształcenia

Dane wyrażone w procentach [n podstawowe = 52 = 100%; n zas. zawodowe = 169 = 100%; n średnie = 449 = 100%; n wyższe = 400 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia odsetek respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z miejscowością zamieszkania w zależności od poziomu wykształcenia. Najwyższe wartości odnotowano wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (54,4%) oraz podstawowym (53,8%), a niewiele niższe wśród respondentów z wykształceniem średnim (53,0%). Najniższy odsetek bardzo silnej identyfikacji lokalnej wystąpił w grupie osób z wykształceniem wyższym (47,5%). Różnice między grupami były umiarkowane, jednak widoczna była tendencja do nieco rzadszego deklarowania najwyższego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania przez osoby z wykształceniem wyższym. Wyniki wskazują, że identyfikacja lokalna pozostawała stosunkowo wysoka niezależnie od poziomu wykształcenia.

Źródło: badanie własne STS

W dalszej kolejności deklaracje silnego związania z własną miejscowością zostały zestawione ze zmienną *geneza zachodniopomorskiej tożsamości*. Dane wynikowe przeprowadzonej analizy zawiera poniższa tabela.

Tabela 72. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg genezy zachodniopomorskiej tożsamości

	Częstości	Procenty
od urodzenia	463	53,8
z osiedlenia	85	40,7

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania różniły się w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości respondentów. Wśród osób związanych z regionem od urodzenia bardzo silną identyfikację z miejscowością zamieszkania deklarowało 53,8% badanych, natomiast wśród osób, których tożsamość regionalna wynikała z osiedlenia, odsetek ten wyniósł 40,7%. Różnica między grupami osiągnęła 13,1 punktu procentowego. Wyniki wskazują, że osoby związane z Pomorzem Zachodnim od urodzenia częściej deklarowały bardzo wysoki poziom identyfikacji ze swoją miejscowością niż respondenci, których związek z regionem był efektem osiedlenia się.

Źródło: badanie własne STS

Mieszkańcy urodzeni na Pomorzu Zachodnim częściej niż ci, którzy osiedlili się tu, deklarują poczucie silnego związania z własną miejscowością. Różnica jest wyraźna, wynosi 13,7 pp. Ilustruje to poniższy wykres.

Wykres 56. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg genezy zachodniopomorskiej tożsamości

Dane wyrażone w procentach [n z osiedlenia = 209 = 100%; n od urodzenia = 861 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia odsetek respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z miejscowością zamieszkania w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Wśród osób związanych z regionem od urodzenia bardzo silną identyfikację z miejscowością zamieszkania deklarowało 53,8% badanych. W grupie respondentów, których zachodniopomorska tożsamość była rezultatem osiedlenia się w regionie, odsetek ten wyniósł 40,7%. Różnica między grupami była wyraźna i osiągnęła 13,1 punktu procentowego. Wyniki wskazują, że osoby związane z Pomorzem Zachodnim od urodzenia częściej deklarowały bardzo wysoki poziom identyfikacji lokalnej niż osoby, które osiedliły się w regionie w późniejszym okresie życia.

Źródło: badanie własne STS

Podobnie jest jeżeli wziąć pod uwagę zmienną *zachodniopomorskie korzenie w rodzinie*. Częściej silne przywiązanie do swych miejscowości deklarują ci, którzy zachodniopomorskie korzenie w rodzinach mają, niż pozostali. Różnica wynosi 6,5 pp., a dane w tym zakresie zawarte zostały w poniższym zestawieniu oraz zilustrowane następującym po nim wykresem.

Tabela 73. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg zachodniopomorskich korzeni w rodzinie

	Częstości	Procenty
nieposiadający rodzinnych korzeni	166	46,9
posiadający rodzinne korzenie	382	53,4

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania były nieco częstsze wśród osób posiadających rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim niż wśród respondentów takich korzeni nieposiadających. Bardzo silną identyfikację lokalną deklarowało 53,4% osób posiadających rodzinne korzenie w regionie oraz 46,9% osób ich nieposiadających. Różnica między grupami wyniosła 6,5 punktu procentowego. Wyniki wskazują, że obecność rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim sprzyjała silniejszej identyfikacji z miejscowością zamieszkania, choć wysoki poziom identyfikacji lokalnej występował w obu analizowanych grupach.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 57. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg zachodniopomorskich korzeni w rodzinie

Dane wyrażone w procentach [n posiadający rodzinne korzenie = 716 = 100%; n nieposiadający rodzinnych korzeni = 354 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia odsetek respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z miejscowością zamieszkania w zależności od posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Bardzo silną identyfikację lokalną deklarowało 53,4% osób posiadających rodzinne korzenie w regionie oraz 46,9% respondentów takich korzeni nieposiadających. Różnica między grupami wyniosła 6,5 punktu procentowego. Wyniki wskazują, że rodzinne zakorzenienie na Pomorzu Zachodnim sprzyjało silniejszej identyfikacji z miejscowością zamieszkania, choć również wśród osób bez rodzinnych korzeni w regionie poziom identyfikacji lokalnej pozostawał stosunkowo wysoki.

Źródło: badanie własne STS

3.3.2.3. Cechy społeczno-demograficzne Zachodniopomorzan deklarujących silną identyfikację z regionem

48,9% uczestników badania, zapytanych o poziom przywiązania do regionu zachodniopomorskiego, zadeklarowało iż jest on bardzo wysoki. Nieco częściej (3,6 pp.) były to kobiety. Podobnie sytuacja wyglądała w badaniu z 2011 roku, gdzie 67,0% deklarowało silną identyfikację z województwem, wśród mężczyzn było to 61,9%.

Dane ilustrujące rozkładu tych deklaracji wg płci zawiera poniższa tabela oraz następujący po niej wykres.

Tabela 74. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim, wg płci

	Częstości	Procenty
kobiety	282	50,7
mężczyźni	241	47,1

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim były nieco częstsze wśród kobiet niż mężczyzn. Bardzo silną identyfikację z regionem deklarowało 50,7% kobiet oraz 47,1% mężczyzn. Różnica między grupami wyniosła 3,6 punktu procentowego. Wyniki wskazują, że poziom identyfikacji z województwem zachodniopomorskim był zbliżony w obu grupach płci, choć kobiety nieco częściej deklarowały jego najwyższy poziom.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 58. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z regionem, wg płci

Dane wyrażone w procentach [$n_{\text{kobiety}} = 556 = 100\%$; $n_{\text{mężczyźni}} = 512 = 100\%$]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia odsetek respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z województwem zachodniopomorskim według płci. Bardzo silną identyfikację z regionem deklarowało 50,7% kobiet oraz 47,1% mężczyzn. Różnica między grupami wyniosła 3,6 punktu procentowego. Wyniki wskazują, że poziom identyfikacji regionalnej był zbliżony wśród kobiet i mężczyzn, przy czym kobiety nieco częściej deklarowały bardzo silne związki z województwem zachodniopomorskim.

Źródło: badanie własne STS

Interesująco przedstawiają się wyniki analizy deklaracji silnego poczucia związania z regionem w połączeniu z wiekiem. Dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela oraz następujący po niej wykres.

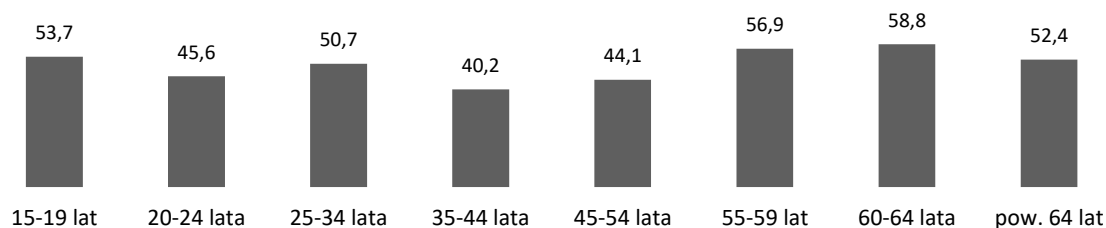
Tabela 75. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim, wg wieku

	Częstości	Procenty
15-19 lat	36	53,7
20-24 lata	26	45,6
25-34 lata	71	50,7
35-44 lata	80	40,2
45-54 lata	82	44,1
55-59 lat	41	56,9
60-64 lata	47	58,8
pow. 64 lat	141	52,4

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim różniły się w zależności od wieku respondentów. Najwyższe odsetki takich deklaracji odnotowano wśród osób w wieku 60–64 lata (58,8%) oraz 55–59 lat (56,9%). Wysoki poziom identyfikacji regionalnej występował również w grupach 15–19 lat (53,7%) oraz powyżej 64. roku życia (52,4%). Najniższy odsetek bardzo silnej identyfikacji z województwem zachodniopomorskim zaobserwowano wśród respondentów w wieku 35–44 lata (40,2%), a także 45–54 lata (44,1%) i 20–24 lata (45,6%). Wyniki wskazują, że bardzo wysoka identyfikacja regionalna była częstsza wśród osób starszych oraz najmłodszych respondentów, natomiast rzadziej występowała w grupach wieku średniego.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 59. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z regionem, wg wieku

Dane wyrażone w procentach [n₁₅₋₁₉ = 67 = 100%; n₂₀₋₂₄ = 57 = 100%; n₂₅₋₃₄ = 140 = 100%; n₃₅₋₄₄ = 199 = 100%; n₄₅₋₅₄ = 186 = 100%; n₅₅₋₅₉ = 168 = 100%; n₆₀₋₆₄ = 80 = 100%; n_{pow. 64 lat} = 269 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia odsetek respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z województwem zachodniopomorskim w poszczególnych grupach wieku. Najwyższe wartości odnotowano wśród osób w wieku 60–64 lata (58,8%) oraz 55–59 lat (56,9%). Wysoki poziom identyfikacji regionalnej występował również wśród respondentów w wieku 15–19 lat (53,7%) i powyżej 64. roku życia (52,4%). Najniższe odsetki deklaracji bardzo silnej identyfikacji z regionem zaobserwowano w grupach 35–44 lata (40,2%), 45–54 lata (44,1%) oraz 20–24 lata (45,6%). Wyniki wskazują, że bardzo wysoka identyfikacja z województwem zachodniopomorskim była częstsza wśród osób starszych oraz najmłodszych respondentów, natomiast rzadziej występowała w grupach wieku średniego.

Źródło: badanie własne STS

Wyniki badania z 2011 roku pokazały, iż starsi Zachodniopomorzanie częściej niż młodszy deklarują silną identyfikację z regionem. Wśród osób w kategorii wiekowej 20-24 lata było to 52,0%, natomiast wśród osób powyżej sześćdziesiątego roku życia udział ten wyniósł 73,7%.

W niniejszym badaniu jest nieco inaczej: wśród osób w wieku od 20 do 24 lat deklarujący silne związanie z regionem stanowią 45,6%, natomiast łącząc kategorie wiekowe osób w wieku sześćdziesięciu i więcej lat, udział ten wynosi 53,9%.

Dane w zakresie poziomu wykształcenia osób deklarujących wysoki poziom poczucia zawiązania z zachodnim Pomorzem zawiera poniższa tabela o raz ilustrujący ją wykres poniżej.

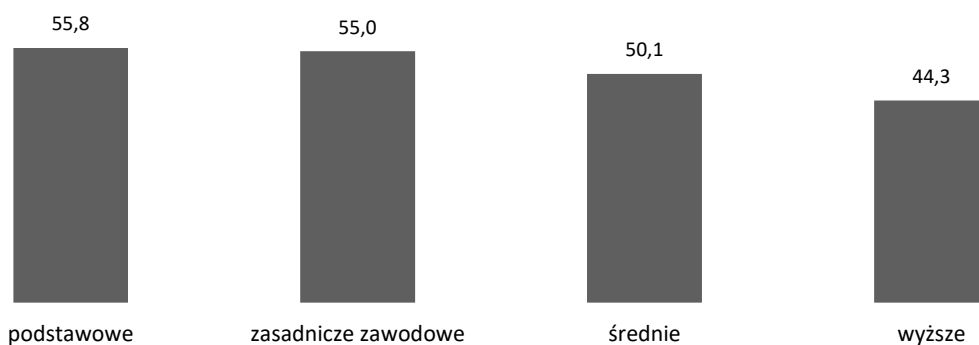
Tabela 76. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z regionem, wg poziomu wykształcenia

	Częstości	Procenty
podstawowe	29	55,8
zasadnicze zawodowe	93	55,0
średnie	225	50,1
wyższe	177	44,3

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim różniły się w zależności od poziomu wykształcenia respondentów. Najwyższy odsetek takich deklaracji odnotowano wśród osób z wykształceniem podstawowym (55,8%) oraz zasadniczym zawodowym (55,0%). Nieco niższy poziom bardzo silnej identyfikacji regionalnej wystąpił wśród respondentów z wykształceniem średnim (50,1%), natomiast najniższy w grupie osób z wykształceniem wyższym (44,3%). Wyniki wskazują, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia odsetek osób deklarujących bardzo wysoką identyfikację z regionem miał tendencję do zmniejszania się, choć identyfikacja regionalna pozostawała stosunkowo wysoka we wszystkich analizowanych grupach.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 60. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z regionem, wg poziomu wykształcenia

Dane wyrażone w procentach [n podstawowe = 52 = 100%; n zas. zawodowe = 169 = 100%; n średnie = 449 = 100%; n wyższe = 400 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia odsetek respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z województwem zachodniopomorskim w zależności od poziomu wykształcenia. Najwyższe wartości odnotowano wśród osób z wykształceniem podstawowym (55,8%) oraz zasadniczym zawodowym (55,0%). Nieco niższy odsetek deklaracji bardzo silnej identyfikacji regionalnej wystąpił wśród respondentów z wykształceniem średnim (50,1%), natomiast najniższy w grupie osób z wykształceniem wyższym (44,3%). Wyniki wskazują na stopniowe zmniejszanie się odsetka osób deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z regionem wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia, choć identyfikacja regionalna pozostawała stosunkowo wysoka we wszystkich analizowanych grupach.

Źródło: badanie własne STS

Podobnie jak to miało miejsce w przypadku analizowanych wcześniej: poczucia silnego przywiązania do Polski oraz do własnej miejscowości, także w tym przypadku udziały maleją wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia ankietowanych. Interesujące jest natomiast porównanie z wynikami z 2011 roku. Jeżeli bowiem aktualnie wśród osób z wykształceniem podstawowym udział deklarujących silne przywiązanie do województwa wynosi 55,8%, to w 2011 roku przybrał on wartość 78,2%. Wśród osób z wykształceniem wyższym było to 56,2%, a aktualnie jest o 11,9 pp. mniej.

Podobnie jak w przypadku deklaracji przywiązania do własnej miejscowości, również poczucie związania z regionem częściej deklarują osoby urodzone na Pomorzu Zachodnim. Różnica między udziałem Zachodniopomorzan „z urodzenia” a tymi, którzy tu napłynęli wynosi w tej kategorii wynosi 15,6 pp. Dane w omawianym zakresie zawiera poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 77. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim, wg genezy zachodniopomorskiej tożsamości

	Częstości	Procenty
od urodzenia	448	52,0
z osiedlenia	76	36,4

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim różniły się wyraźnie w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości respondentów. Wśród osób związanych z regionem od urodzenia bardzo silną identyfikację z województwem deklarowało 52,0% badanych, natomiast wśród osób, których tożsamość regionalna wynikała z osiedlenia się na Pomorzu Zachodnim, odsetek ten wyniósł 36,4%. Różnica między grupami osiągnęła 15,6 punktu procentowego. Wyniki wskazują, że osoby związane z regionem od urodzenia znacznie częściej deklarowały bardzo wysoki poziom identyfikacji z województwem zachodniopomorskim niż respondenci, których więź z regionem ukształtowała się w wyniku osiedlenia.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 61. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z regionem, wg genezy zachodniopomorskiej tożsamości

Dane wyrażone w procentach [n z osiedlenia = 209 = 100%; n od urodzenia = 861 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia udziały respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z województwem zachodniopomorskim w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Wśród osób związanych z regionem od urodzenia bardzo silną identyfikację regionalną deklarowało 52,0% badanych. W grupie respondentów, których związek z regionem wynikał z osiedlenia się na Pomorzu Zachodnim, udział ten wyniósł 36,4%. Różnica między grupami była wyraźna i osiągnęła 15,6 punktu procentowego. Wyniki wskazują, że osoby związane z regionem od urodzenia znacznie częściej deklarowały bardzo wysoki poziom identyfikacji z województwem zachodniopomorskim niż respondenci, których zachodniopomorska tożsamość ukształtowała się w wyniku osiedlenia

Źródło: badanie własne STS

Niewiele inaczej jest, jeżeli spojrzeć na zmienną *zachodniopomorskie korzenie w rodzinie*. Również tutaj liczniej reprezentowani wśród deklarujących silne poczucie związania z regionem są Zachodniopomorzanie zakorzenieni. Ci którzy mają zachodniopomorskie korzenie w rodzinach deklarują silne związanie z regionem częściej od tych, którym zachodniopomorskich korzeni rodzinnych brak. Różnica jest jednak mniejsza niż w przypadku *genezy zachodniopomorskiej tożsamości*, wynosi 4 pp. Dane dotyczące omawianego zagadnienia zawiera poniższe zestawienie oraz ilustrujący je wykres.

Tabela 78. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim, wg zachodniopomorskich korzeni w rodzinie

	Częstości	Procenty
nieposiadający rodzinnych korzeni	164	46,3
posiadający rodzinne korzenie	360	50,3

Zawartość tabeli: Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim były nieco częstsze wśród osób posiadających rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim niż wśród respondentów takich korzeni nieposiadających. Bardzo silną identyfikację z regionem deklarowało 50,3% osób posiadających rodzinne korzenie w regionie oraz 46,3% osób ich nieposiadających. Różnica między grupami wyniosła 4,0 punkty procentowe. Wyniki wskazują, że rodzinne zakorzenienie na Pomorzu Zachodnim sprzyjało silniejszej identyfikacji z województwem zachodniopomorskim, choć udziały respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji regionalnej były stosunkowo zbliżone w obu analizowanych grupach.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 62. Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z regionem, wg zachodniopomorskich korzeni w rodzinie

Dane wyrażone w procentach [n posiadający rodzinne korzenie = 716 = 100%; n nieposiadający rodzinnych korzeni = 354 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia udział respondentów deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z województwem zachodniopomorskim w zależności od posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Bardzo silną identyfikację z regionem deklarowało 50,3% osób posiadających rodzinne korzenie w regionie oraz 46,3% respondentów takich korzeni nieposiadających. Różnica między grupami wyniosła 4,0 punkty procentowe. Wyniki wskazują, że rodzinne zakorzenienie na Pomorzu Zachodnim sprzyjało silniejszej identyfikacji regionalnej, choć udziały osób deklarujących bardzo wysoki poziom identyfikacji z województwem zachodniopomorskim były zbliżone w obu analizowanych grupach.

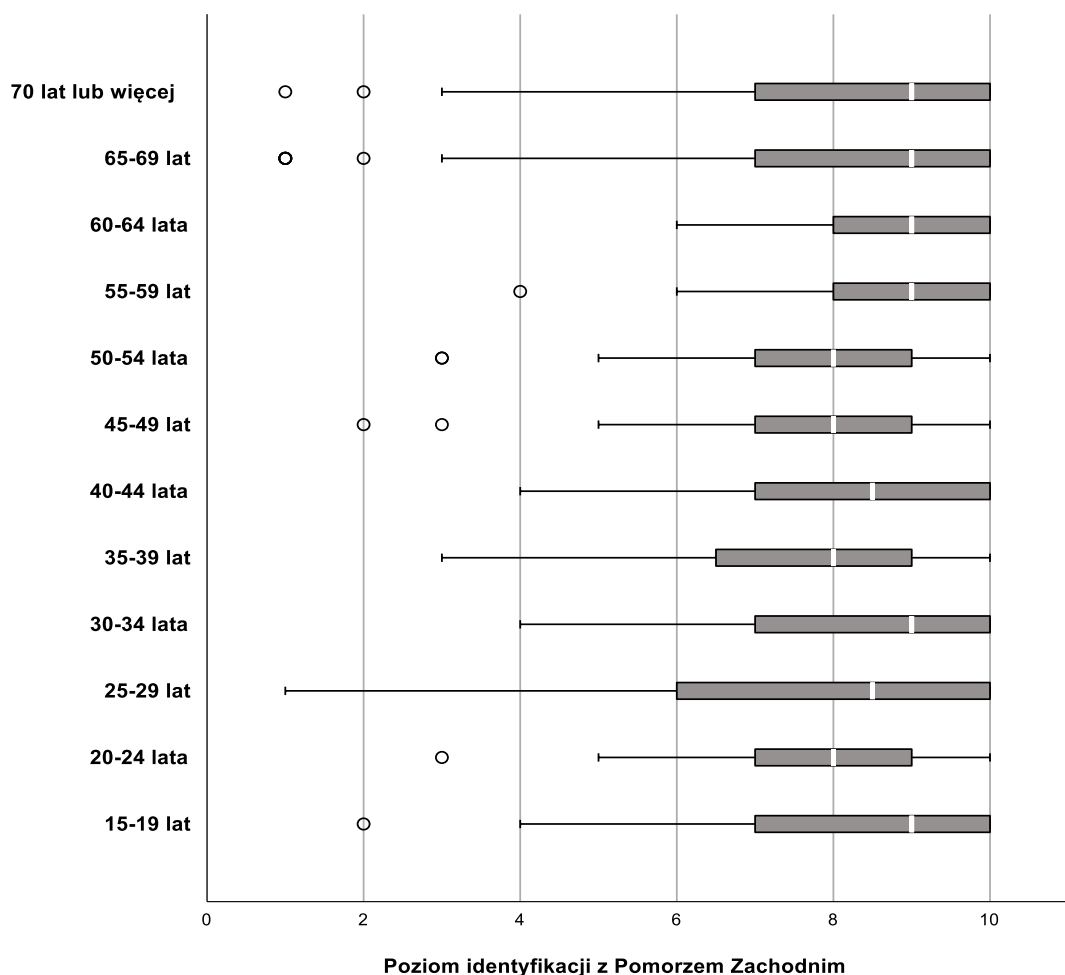
Źródło: badanie własne STS

3.3.2.4. Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim ze względu na cechy społeczno-demograficzne oraz zmienne zakorzenienia

W analizie poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, ze względu na płeć Zachodniopomorzan, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, świadczy o tym, że nie został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi, a zatem można stwierdzić, że nie ma między nimi istotnego statystycznie związku. Zapis formalny: $Z (n = 1068) = -0,981; p = 0,327 (ni)$. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami płci Zachodniopomorzan nie może być traktowana jako podstawa do uogólnień na całą populację. Kobiety nie różnią się od mężczyzn pod względem poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim.

Bardzo interesujący obraz analizy poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim ze względu na wiek Zachodniopomorzan, ujawniają wyniki zastosowanego testu istotności różnic.

Wykres 63. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, ze względu na wiek uczestników badania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim w poszczególnych grupach wiekowych. We wszystkich analizowanych kategoriach wiekowych mediany przyjmowały wysokie wartości, najczęściej w przedziale od 8 do 9 punktów na dziesięciopunktowej skali. Najwyższe wartości median odnotowano w grupach osób w wieku 65–69 lat oraz 70 lat i więcej, natomiast nieco niższe występowały wśród respondentów w wieku 25–29 lat. Rozkłady wyników w większości grup charakteryzowały się stosunkowo dużą koncentracją wokół wysokich wartości skali, choć widoczne były również pojedyncze obserwacje odstające wskazujące na niski poziom identyfikacji regionalnej. Wyniki wskazują, że niezależnie od wieku badani deklarowali wysoki poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, przy nieco silniejszej identyfikacji wśród osób starszych.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 79. Test H Kruskala-Wallisa dla hipotezy zerowej o braku związku między wiekiem Zachodniopomorzan i poziomem ważności ich identyfikacji z Pomorzem Zachodnim

Analizowana zmienna	Płeć uczniów	N	Średnia ranga
Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim	15-19 lat	67	562,61
	20-24 lata	57	523,06
	25-29 lat	48	521,49
	30-34 lata	92	555,49
	35-39 lat	111	448,60
	40-44 lata	88	552,64
	45-49 lat	90	471,52
	50-54 lata	96	499,01
	55-59 lat	72	602,69
	60-64 lata	80	608,73
	65-69 lat	165	546,47
	70 lat lub więcej	104	560,67
	Ogółem	1070	

Wartości testów

Miary związku	Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim
H Kruskala-Wallisa	25,390
df	11
Istotność asymptotyczna	0,008

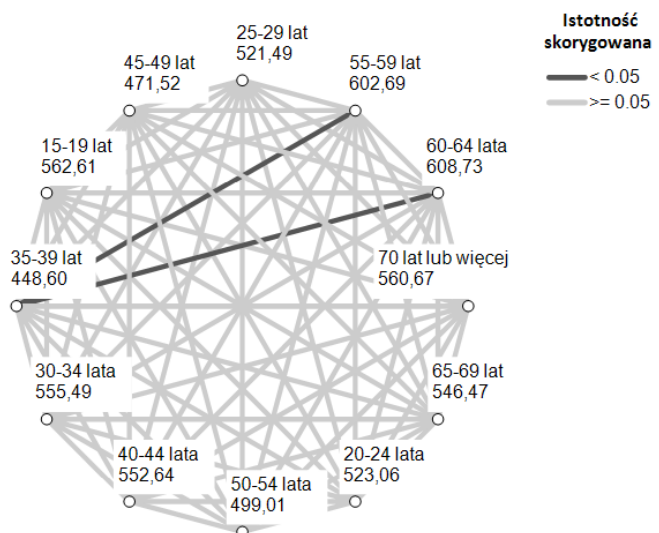
Zawartość tabeli: Tabela przedstawia wyniki testu H Kruskala-Wallisa przeprowadzonego w celu weryfikacji hipotezy o braku związku między wiekiem respondentów a poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim. Najwyższe średnie rangi odnotowano w grupach osób w wieku 60–64 lata (608,73) oraz 55–59 lat (602,69), co wskazuje na relatywnie najwyższy poziom identyfikacji regionalnej w tych kategoriach wiekowych. Wysokie wartości średnich rang wystąpiły również wśród respondentów w wieku 15–19 lat (562,61), 70 lat i więcej (560,67) oraz 30–34 lata (555,49). Najniższe średnie rangi zaobserwowano natomiast w grupach 35–39 lat (448,60) oraz 45–49 lat (471,52), co sugeruje słabszą identyfikację z regionem wśród osób należących do tych kategorii wieku.

Wynik testu Kruskala-Wallisa był istotny statystycznie ($H = 25,390$; $df = 11$; $p = 0,008$), co oznacza, że wiek respondentów różnicował poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim. Tym samym odrzucono hipotezę zerową o braku związku między analizowanymi zmiennymi. Wyniki wskazują, że poziom identyfikacji regionalnej nie był jednakowy we wszystkich grupach wieku, a najwyższe wartości obserwowano przede wszystkim wśród osób starszych oraz części najmłodszych respondentów.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim ze względu na wiek Zachodniopomorzan, empiryczny poziom istotności testu H, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: **$H (n = 1070, df = 11) = 25,390$; $p = 0,008$** . Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ich identyfikacji z Pomorzem Zachodnim (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem 99,2% – na całą zbiorowość regionu. Test porównania parami poszczególnych kategorii zmiennej pod względem średnich rang zmiennej *Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 64. Obraz relacji między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ich identyfikacji z Pomorzem Zachodnim

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim w kategorii wieku uczestniczących w badaniu.

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami wieku respondentów pod względem poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, wyrażonego za pomocą średnich rang. Każdy węzeł odpowiada jednej grupie wieku, a linie między węzłami ilustrują wyniki porównań międzygrupowych. Ciemne linie oznaczają różnice istotne statystycznie po zastosowaniu korekty dla wielokrotnych porównań, natomiast jasne linie wskazują na brak istotnych różnic.

Najwyższe średnie rangi odnotowano w grupach osób w wieku 60–64 lata (608,73) oraz 55–59 lat (602,69), co świadczy o relatywnie najwyższym poziomie identyfikacji z Pomorzem Zachodnim. Najniższe wartości wystąpiły w grupach 35–39 lat (448,60) oraz 45–49 lat (471,52). Analiza wykresu wskazuje, że istotne statystycznie różnice dotyczyły przede wszystkim porównań między grupami o najwyższych i najniższych średnich rangach. Oznacza to, że poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim był zróżnicowany ze względu na wiek respondentów, a szczególnie silną identyfikację regionalną deklarowały osoby w wieku około 55–64 lat.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, można dostrzec dwie wyraźne różnice między kategoriami wieku uczestników badania. Różnice te tworzą kategorie: 60-64 lata (najwyższa średnia ranga poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim) oraz 55-59 (druga pod względem wielkości średniej rangi poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim), pozostające na istotnym statystycznie poziomie różne od kategorii 35-39 lat (najniższa średnia ranga poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim).

Interesująco przedstawiają się wyniki analizowanego poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim ze względu na zmienne charakteryzujące rodzaje miejsc zamieszkania Zachodniopomorzan: *rodzaje miejscowości zamieszkania (wieś vs miasto)* oraz *duże miasta zamieszkania (Szczecin vs Koszalin)*. Podobnie jak w przypadku płci, w analizie poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, ze względu na pierwszą zmienną, empiryczny poziom istotności testu świadczy o tym, że nie został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między rodzajem miejscowości zamieszkania, a zatem można stwierdzić, że nie ma między nimi istotnego statystycznie związku. Zapis formalny wyników testu U Manna-

Whitney'a dla związku poziomu ważności identyfikacji jako Polak z rodzajami miejscowości zamieszkania (*wieś – miasto*): $Z (n = 1070) = -0,265$ $p = 0,791$ (ni).

Z kolei analiza poziomu identyfikacji z regionem, ze względu na drugą zmienną – *duże miasta zamieszkania (Szczecin vs Koszalin)*, ujawnia istotną statystycznie odmienną między jej kategoriami. Poniższe zestawienia prezentują szczegóły zastosowanego testu istotności.

Tabela 80. Test U Manna-Whitney'a dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim i zamieszkiwaniem w dużych miastach Pomorza Zachodniego

Analizowana zmienna	Zamieszkiwanie w dużych miastach Pomorza Zachodniego	N	Średnia ranga	Suma rang
poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim	mieszkający w Koszalinie	80	139,39	11151,50
	mieszkający w Szczecinie	260	180,07	46818,50
	Ogółem	340		

Wartości testów

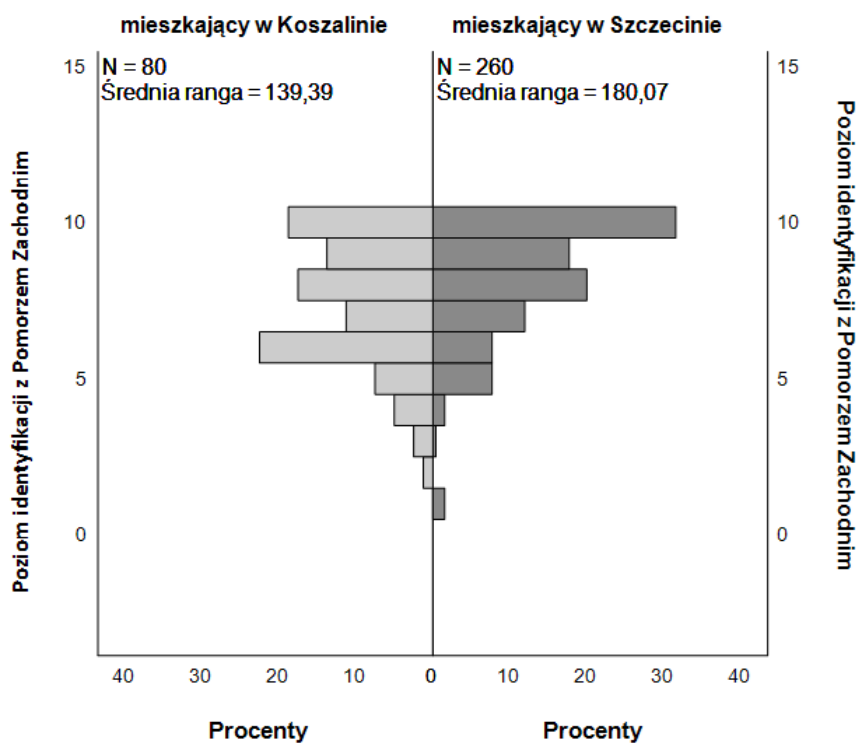
Miary związku	poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim
U Manna-Whitneya	7911,500
W Wilcoxona	11151,500
Z	-3,301
Istotność asymptotyczna (dwustronna)	<0,001

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia wyniki testu U Manna–Whitney'a przeprowadzonego w celu weryfikacji hipotezy o braku związku między poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim a zamieszkiwaniem w dwóch największych miastach regionu – Szczecinie i Koszalinie. Wyższą średnią rangę odnotowano wśród mieszkańców Szczecina (180,07) niż mieszkańców Koszalina (139,39), co wskazuje na wyższy poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim wśród respondentów mieszkających w stolicy województwa.

Wynik testu U Manna–Whitney'a okazał się istotny statystycznie ($U = 7911,500$; $Z = -3,301$; $p < 0,001$), co oznacza, że między mieszkańcami Szczecina i Koszalina występowały istotne różnice pod względem poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim. Tym samym odrzucono hipotezę zerową o braku związku między analizowanymi zmiennymi. Wyniki wskazują, że mieszkańcy Szczecina charakteryzowali się silniejszą identyfikacją regionalną niż mieszkańcy Koszalina.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 65. Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim ze względu na zamieszkiwanie w dużych miastach Pomorza Zachodniego

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład poziomą identyfikacji z Pomorzem Zachodnim wśród mieszkańców dwóch największych miast województwa – Koszalina i Szczecina. Po obu stronach osi pionowej zaprezentowano procentowe udziały respondentów deklarujących poszczególne poziomy identyfikacji na skali od 0 do 10. Dodatkowo podano średnie rangi uzyskane w analizie testem U Manna–Whitney’a.

Mieszkańcy Szczecina osiągnęli wyższą średnią rangę poziomą identyfikacji z Pomorzem Zachodnim (180,07) niż mieszkańcy Koszalina (139,39). W obu grupach najczęściej deklarowano wysokie wartości identyfikacji regionalnej, jednak wśród mieszkańców Szczecina większy był udział osób wskazujących najwyższe poziomy identyfikacji. Rozkład odpowiedzi mieszkańców Koszalina był natomiast bardziej rozproszony i obejmował relatywnie większy udział wskazań średnich wartości skali.

Wyniki przedstawione na wykresie potwierdzają, że mieszkańcy Szczecina charakteryzowali się silniejszą identyfikacją z Pomorzem Zachodnim niż mieszkańcy Koszalina, co pozostaje zgodne z wynikami testu statystycznego przedstawionymi w poprzedniej tabeli.

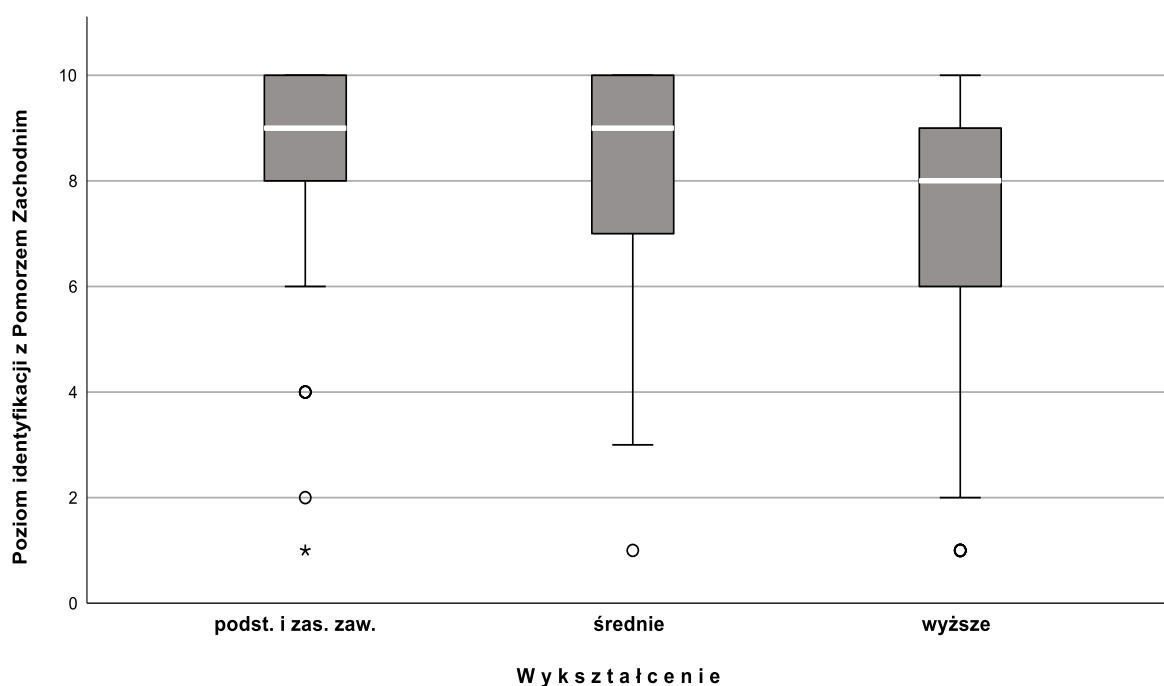
Źródło: badanie własne STS

W analizie poziomą identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, ze względu na zamieszkiwanie w dużych miastach Pomorza Zachodniego, empiryczny poziom istotności testu Z, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej, głoszącej brak istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny zastosowanego testu: $Z(n = 340) = 3,303; p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między uczestnikami zamieszkującymi Koszalin i Szczecin, pod względem poziomą ich identyfikacji z regionem (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu. Jak wynika z porównania średnich rang badanej

zmiennej zależnej, Szczecinianie o wiele bardziej identyfikują się z Pomorzem Zachodnim niż Koszalinianie.

Podobnie test zmiennej *Wykształcenie* wykazuje istotne różnice między jej kategoriami. Poniższe zestawienia prezentują szczegóły zastosowanego testu istotności.

Wykres 66. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, ze względu na wykształcenie uczestników badania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim w zależności od poziomu wykształcenia respondentów. We wszystkich analizowanych grupach mediany osiągały wysokie wartości, wskazując na silną identyfikację regionalną niezależnie od poziomu wykształcenia. Najwyższe wartości mediany odnotowano wśród osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, natomiast nieco niższe wśród respondentów z wykształceniem średnim i wyższym.

Rozkłady wyników w poszczególnych grupach były do siebie zbliżone, jednak osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym częściej uzyskiwały najwyższe wartości na skali identyfikacji regionalnej. W grupie osób z wykształceniem wyższym obserwowano większe zróżnicowanie odpowiedzi oraz nieco niższe wartości centralne. Wyniki wskazują, że poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim pozostawał wysoki niezależnie od wykształcenia, choć najsilniej zaznaczał się wśród osób z niższym poziomem wykształcenia.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 81. Test H Kruskala-Wallisa dla hipotezy zerowej o braku związku między wykształceniem Zachodniopomorzan i poziomem ich identyfikacji z Pomorzem Zachodnim

Analizowana zmienna	Wykształcenie	N	Średnia ranga
Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim	podst. i zas. zaw.	221	583,27
	średnie	449	558,06
	wyższe	400	483,78
	Ogółem	1070	

Wartości testów

Miary związku	Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim
H Kruskala-Wallisa	19,864
df	2
Istotność asymptotyczna	<0,001

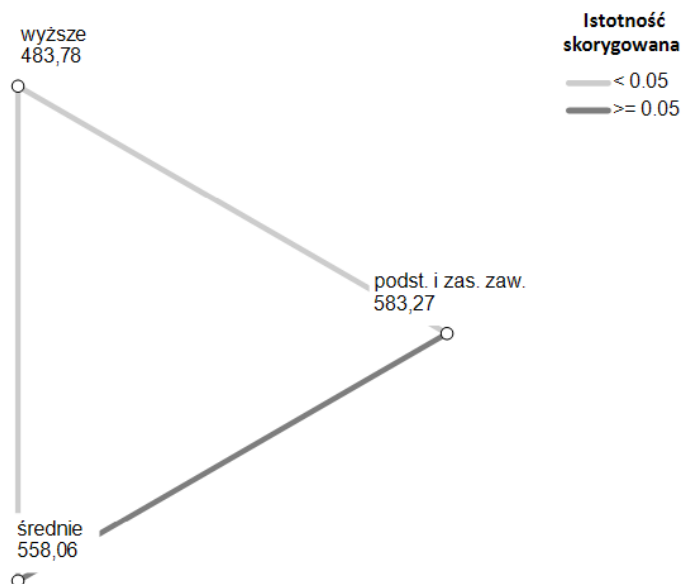
Zawartość tabeli: Tabela przedstawia wyniki testu H Kruskala-Wallisa przeprowadzonego w celu weryfikacji hipotezy o braku związku między poziomem wykształcenia respondentów a poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim. Najwyższą średnią rangę odnotowano wśród osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym (583,27), nieco niższą wśród respondentów z wykształceniem średnim (558,06), natomiast najniższą w grupie osób z wykształceniem wyższym (483,78). Oznacza to, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia obserwowano tendencję do obniżania się poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim.

Wynik testu Kruskala-Wallisa był istotny statystycznie ($H = 19,864$; $df = 2$; $p < 0,001$), co oznacza, że poziom wykształcenia różnicował poziom identyfikacji regionalnej respondentów. Tym samym odrzucono hipotezę zerową o braku związku między analizowanymi zmiennymi. Wyniki wskazują, że osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym oraz średnim charakteryzowały się silniejszą identyfikacją z Pomorzem Zachodnim niż respondenci posiadający wykształcenie wyższe.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim ze względu na wykształcenia Zachodniopomorzan, empiryczny poziom istotności testu H, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej o braku związku między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: $H(n = 1070, df = 2) = 19,864$; $p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między kategoriami wykształcenia Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ich identyfikacji z Pomorzem Zachodnim (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość Regionu. Test porównania parami poszczególnych kategorii zmiennej pod względem średnich rang zmiennej *Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 67. Obraz relacji między kategoriami wykształcenia Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ich identyfikacji z Pomorzem Zachodnim

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu identyfikacji z regionem w kategorii wykształcenia uczestniczących w badaniu.

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami wykształcenia respondentów pod względem poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, wyrażonego za pomocą średnich rang. Każdy węzeł odpowiada jednej kategorii wykształcenia, a linie między węzłami obrazują wyniki porównań międzygrupowych. Ciemna linia oznacza różnicę istotną statystycznie po zastosowaniu korekty dla wielokrotnych porównań, natomiast jasne linie wskazują na brak istotnych różnic.

Najwyższą średnią rangę uzyskali respondenci z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym (583,27), nieco niższą osoby z wykształceniem średnim (558,06), a najniższą osoby z wykształceniem wyższym (483,78). Wykres wskazuje, że istotna statystycznie różnica występowała przede wszystkim między osobami z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym a respondentami z wykształceniem wyższym. Pozostałe porównania nie osiągnęły poziomu istotności statystycznej po zastosowaniu korekty.

Wyniki sugerują, że najsilniejszą identyfikacją z Pomorzem Zachodnim charakteryzowały się osoby z niższym poziomem wykształcenia, natomiast naj słabszą osoby posiadające wykształcenie wyższe

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, można dostrzec dwie wyraźne różnice między kategoriami wykształcenia uczestników badania. Różnice te tworzą kategorie: *wykształcenie wyższe* (najniższa średnia ranga poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim) oraz *wykształcenie średnie*, a także *wykształcenie wyższe oraz wykształcenie podstawowe i zasadnicze zawodowe* (najwyższa średnia ranga poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim).²⁵ Jak wynika z zestawienia, poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim maleje liniowo wraz z poziomem wykształcenia Zachodniopomorzan (wartość współczynnika korelacji rho Spearmana: -0,133, przy poziomie istotności $p < 0,001$, pozwala stwierdzić, że mamy do czynienia z bardzo istotnym statystycznie, ujemnym związkiem o stosunkowo małej sile).

²⁵ Obydwie kategorie zostały zagregowane ze względu na znaczącą dysproporcję ich udziałów w stosunku do kategorii: *wykształcenie wyższe i wykształcenie średnie*.

Bardzo interesująco przedstawiają się wyniki analizy badania autoidentyfikacji z perspektywy zmiennych zakorzenienia: *Geneza zachodniopomorskiej tożsamości (Zachodniopomorzanie od urodzenia vs z osiedlenia)* oraz *Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim (występują vs nie występują)*. Wyniki przeprowadzonej analizy stanowią podstawę dla odpowiedzi na dwa pytania problemu badawczego:

Problem 14. *Jaki jest poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości mieszkańców regionu?*

Problem 15. *Czy zachodzi związek między tożsamością regionalną a zachodniopomorskimi korzeniami w rodzinach mieszkańców regionu?*

Poniższe zestawienia prezentują obraz specyfiki stosunku do polskości ze względu na pierwszą zmienną.

Tabela 82. Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim i genezą zachodniopomorskiej tożsamości

Analizowana zmienna	Geneza zachodniopomorskiej tożsamości	N	Średnia ranga	Suma rang
poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim	od urodzenia	861	557,85	480310,50
	z osiedlenia	209	443,42	92674,50
	Ogółem	1070		

Wartości testów

Miary związku	poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim
U Manna-Whitneya	70729,500
W Wilcoxon	92674,500
Z	-4,926
Istotność asymptotyczna (dwustronna)	<0,001

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia wyniki testu U Manna-Whitney'a przeprowadzonego w celu weryfikacji hipotezy o braku związku między poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim a genezą zachodniopomorskiej tożsamości. Osoby identyfikujące się z regionem od urodzenia uzyskały wyższą średnią rangę (557,85) niż osoby identyfikujące się z nim od momentu osiedlenia (443,42). Oznacza to, że respondenci związani z Pomorzem Zachodnim od urodzenia charakteryzowali się silniejszą identyfikacją z regionem niż osoby, które związały się z nim po osiedleniu.

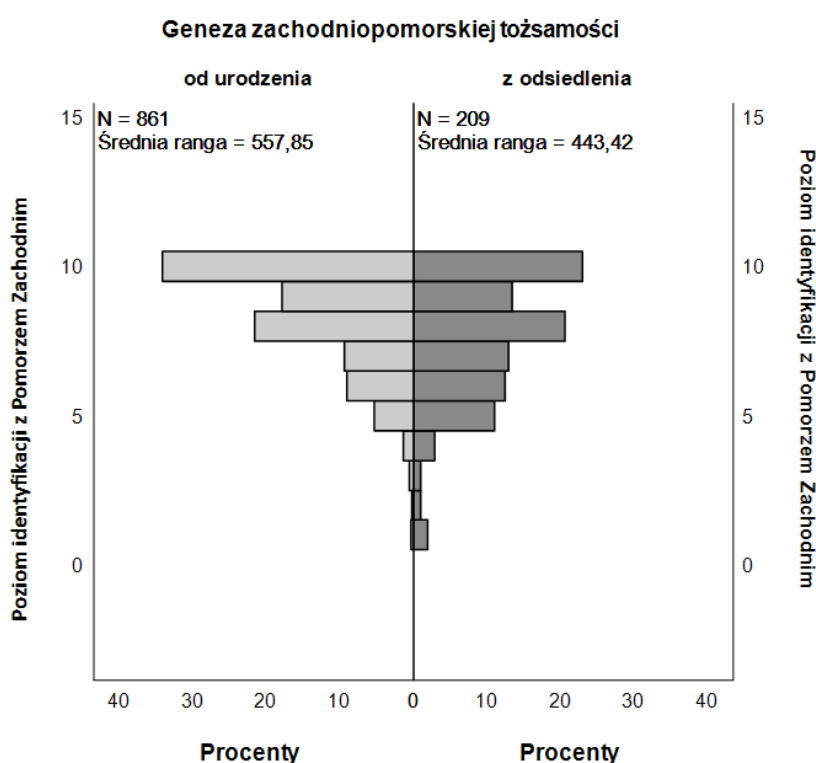
Wynik testu U Manna-Whitney'a był istotny statystycznie ($U = 70\,729,50$; $Z = -4,926$; $p < 0,001$), co oznacza, że geneza zachodniopomorskiej tożsamości różnicowała poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim. Tym samym odrzucono hipotezę zerową o braku związku między analizowanymi zmiennymi. Wyniki wskazują, że osoby identyfikujące się z regionem od urodzenia wykazywały istotnie wyższy poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim niż respondenci identyfikujący się z nim od momentu osiedlenia.

Źródło: badanie własne STS

W analizie poziomu identyfikacji z regionem, ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości, empiryczny poziom istotności testu Z, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej, głoszącej brak istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: $Z (n = 1070) = -4,926$; $p < 0,001$.

Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między Zachodniopomorzanami z urodzenia i z osiedlenia, pod względem poziomu ich identyfikacji z Pomorzem Zachodnim (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu. Dodatkowych informacji dostarcza poniższy wykres.

Wykres 68. Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład poziomą identyfikacji z Pomorzem Zachodnim wśród respondentów różniących się genezą zachodniopomorskiej tożsamości. Po obu stronach osi pionowej zaprezentowano procentowe udziały osób deklarujących poszczególne poziomy identyfikacji na skali od 0 do 10. Dodatkowo podano średnie rangi uzyskane w analizie testem U Manna–Whitney’a.

Osoby identyfikujące się z Pomorzem Zachodnim od urodzenia osiągnęły wyższą średnią rangę poziomą identyfikacji (557,85) niż osoby identyfikujące się z regionem od momentu osiedlenia (443,42). W obu grupach najczęściej deklarowano wysokie poziomy identyfikacji regionalnej, jednak wśród respondentów związanych z regionem od urodzenia większy był udział osób wskazujących najwyższe wartości skali. Rozkład odpowiedzi osób identyfikujących się z regionem od momentu osiedlenia był natomiast bardziej zróżnicowany i obejmował relatywnie większy udział wskazań średnich poziomów identyfikacji.

Wyniki przedstawione na wykresie potwierdzają, że osoby identyfikujące się z Pomorzem Zachodnim od urodzenia charakteryzowały się silniejszą identyfikacją z regionem niż respondenci identyfikujący się z nim od momentu osiedlenia, co pozostaje zgodne z wynikami testu statystycznego przedstawionymi w poprzedniej tabeli.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z porównania średnich rang badanej zmiennej zależnej, rodowici mieszkańcy Pomorza Zachodniego, deklarują wyraźnie wyższy, niż Zachodniopomorzanie osiedleni, poziom identyfikacji z regionem.

Analiza poziomu identyfikacji z regionem, ze względu na drugą ze zmiennych zakorzenienia – *Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*, również wykazuje istotne różnice między kategoriami posiadający i nieposiadający korzeni rodzinnych na Pomorzu Zachodnim.

Tabela 83. Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim i rodzinnymi korzeniami na Pomorzu Zachodnim

Analizowana zmienna	Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim	N	Średnia ranga	Suma rang
poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim	nieposiadający rodzinnych korzeni	354	504,71	178667,00
	posiadający rodzinne korzenie	716	550,72	394318,00
	Ogółem	1070		

Wartości testów

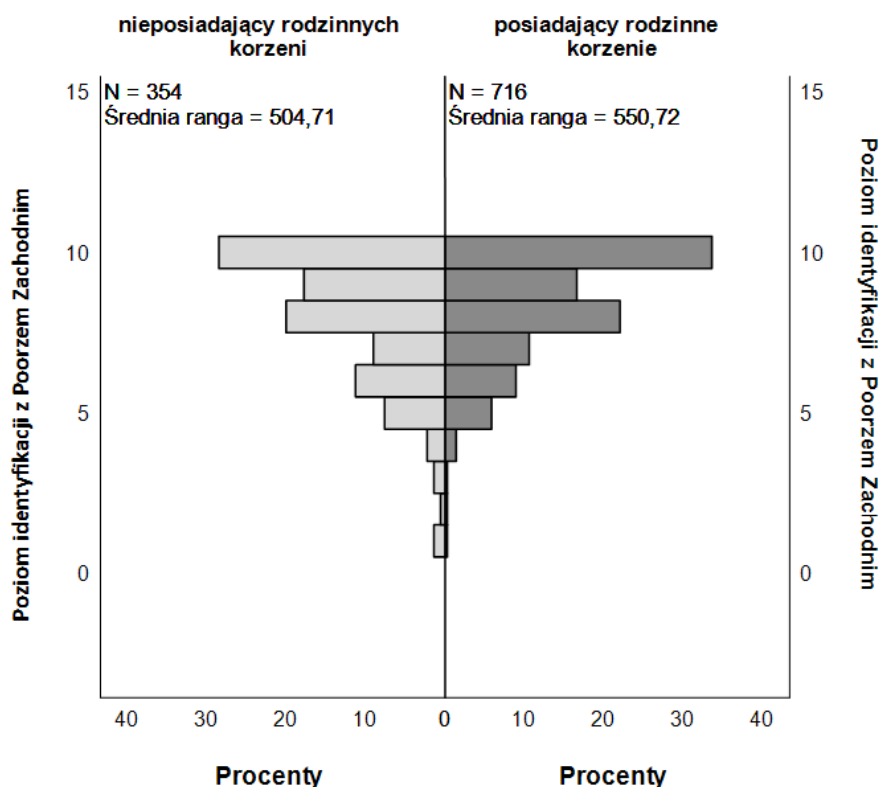
Miary związku	poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim
U Manna-Whitneya	115832,000
W Wilcoxon	178667,000
Z	-2,351
Istotność asymptotyczna (dwustronna)	0,019

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia wyniki testu U Manna-Whitney'a przeprowadzonego w celu weryfikacji hipotezy o braku związku między poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim a posiadaniem rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Osoby posiadające rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim uzyskały wyższą średnią rangę (550,72) niż osoby nieposiadające takich korzeni (504,71). Oznacza to, że respondenci posiadający rodzinne korzenie w regionie charakteryzowali się silniejszą identyfikacją z Pomorzem Zachodnim niż osoby, których rodziny nie były związane z regionem.

Wynik testu U Manna-Whitney'a był istotny statystycznie ($U = 115\,832,00$; $Z = -2,351$; $p = 0,019$), co oznacza, że posiadanie rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim różnicowało poziom identyfikacji z regionem. Tym samym odrzucono hipotezę zerową o braku związku między analizowanymi zmiennymi. Wyniki wskazują, że osoby posiadające rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim wykazywały istotnie wyższy poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim niż respondenci nieposiadający takich korzeni.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 69. Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim wśród osób posiadających i nieposiadających rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Po obu stronach osi pionowej zaprezentowano procentowy udział respondentów osiągających poszczególne poziomy identyfikacji z regionem, mierzone na skali od 1 do 10, gdzie wyższe wartości oznaczają silniejszą identyfikację z Pomorzem Zachodnim.

Po lewej stronie wykresu przedstawiono osoby nieposiadające rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim (N = 354), dla których średnia ranga poziomu identyfikacji wyniosła 504,71. Po prawej stronie zaprezentowano osoby posiadające rodzinne korzenie w regionie (N = 716), których średnia ranga była wyższa i wyniosła 550,72.

W obu grupach dominowały wysokie poziomy identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, szczególnie wartości od 8 do 10. Osoby posiadające rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim częściej osiągały najwyższe wartości na skali identyfikacji niż osoby nieposiadające takich korzeni. Rozkład odpowiedzi wskazuje zatem na silniejszą identyfikację regionalną wśród respondentów wywodzących się z rodzin związanych z Pomorzem Zachodnim.

Źródło: badanie własne STS

W analizie poziomu identyfikacji z regionem, ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim, empiryczny poziom istotności testu Z, świadczy o tym, że został spełniony warunek odrzucenia hipotezy zerowej, głoszącej brak istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: **Z (n = 1070) = -2,351; p = 0,019**. Innymi słowy, zaobserwowana w próbie różnica między uczestnikami nieposiadającymi a posiadającymi rodzinne korzenie w regionie, pod względem poziomu ich identyfikacji z Pomorzem Zachodnim (w powyższym zestawieniu – różnica średnich rang) jest istotna

statystycznie, a tym samym może być uogólniona – z prawdopodobieństwem 98,1% – na całą zbiorowość regionu. Jak wynika z porównania średnich rang badanej zmiennej zależnej, Zachodniopomorzanie posiadający rodzinne korzenie w regionie, przejawiają wyraźnie wyższy poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, niż mieszkańcy nieposiadający w nim rodzinnych korzeni.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

3.3.2.5. Inne wskaźniki związku Zachodniopomorzan z regionem

Zmiany w postawach migracyjnych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego (2011-2026)

Kolejnym zagadnieniem, które było poddane analizie jakościowej była analiza porównawcza postaw migracyjnych (chęci pozostania lub wyjazdu) oraz motywacji z nimi związanych. Tak, jak poprzednio, podstawą porównania były wyniki badania 2011 i 2026 roku.

W badaniu z 2026 roku udział wzięło 1070 respondentów. Większość z nich (75,9%, czyli 812 osób) zadeklarowała chęć pozostania w regionie, natomiast 24,1% (258 osób) wyraziło chęć wyjazdu. Dla porównania, w 2011 roku wskazano 1191 motywów pozostania przez 1066 badanych. Zestawienie tych dwóch perspektyw czasowych pozwala na uchwycenie dynamiki zmian społecznych, ekonomicznych oraz tożsamościowych na przestrzeni 15 lat.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie najczęściej wskazywanych powodów, dla których badani zamierzają pozostać na terenie województwa. Wyniki zostały zaprezentowane jako odsetek badanych w danej grupie (w 2011 r. badani mogli podać więcej niż jeden powód, w 2026 r. pogrupowano dominujące odpowiedzi tematycznie).

Tabela 84. Motywy pozostania w regionie w badaniach z 2011 i 2026 roku

Motyw pozostania	2011 (% informatorów)	2026 (% informatorów)	Dynamika (kierunek zmiany)
Rodzina, dom (i rodzina)	40,7	27,0	Spadek
Przywiązanie, korzenie, pochodzenie	26,0	7,9	Silny spadek
Czuję się tutaj dobrze, podoba mi się	15,0	22,5	Wzrost
Praca	15,6	5,7	Spadek
Nie mam potrzeby wyjazdu	3,8	11,2	Wzrost
Podeszły wiek	10,6	3,1	Spadek
Brak możliwości takiego wyjazdu	4,2	0,6	Spadek
Uczę się	4,9	0,2	Spadek
Inne (w tym „nie wiem”, „bo tak”)	6,1	21,8	Wzrost

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia porównanie motywów pozostania w regionie deklarowanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w badaniach z 2011 i 2026 roku. Dla każdego motywu podano odsetek wskazań w obu badaniach oraz kierunek zmiany. Najczęściej wskazywanym motywem w 2011 roku była rodzina i dom (40,7%), jednak w 2026 roku odsetek ten spadł do 27,0%. Znaczący spadek odnotowano także w przypadku przywiązania do miejsca pochodzenia i korzeni (z 26,0% do 7,9%), pracy (z 15,6% do 5,7%), podeszłego wieku (z 10,6% do 3,1%), braku możliwości wyjazdu (z 4,2% do 0,6%) oraz nauki (z 4,9% do 0,2%). Wzrost odsetka wskazań dotyczył motywu „czuję się tutaj dobrze, podoba mi się” (z 15,0% do 22,5%), braku potrzeby wyjazdu (z 3,8% do 11,2%) oraz kategorii „inne”, obejmującej między innymi odpowiedzi „nie wiem” i „bo tak” (z 6,1% do 21,8%). Wyniki wskazują na osłabienie znaczenia

tradycyjnych więzi rodzinnych i regionalnych przy jednoczesnym wzroście znaczenia subiektywnego zadowolenia z miejsca zamieszkania oraz braku potrzeby migracji.

Źródło: Badania własne STS (2026) oraz Rybarska-Jarosz D., Barylski L., *Tożsamość regionalna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań eksploracyjno-diagnostycznych*, Szczecin 2011.

Najbardziej widoczną zmianą na przestrzeni 15 lat jest drastyczny spadek znaczenia czynników tożsamościowych i historyczno-rodzinnych. Odsetek osób, które pozostają w regionie ze względu na „przywiązanie, korzenie i pochodzenie” spadł z 26,0% w 2011 r. do 7,9% w 2026 r. Rola rodziny i domu jako „kotwicy” również osłabła (z 40,7% do 27,0%). Oznacza to ewolucję charakteru więzi z regionem, przejście od głębokiego, emocjonalno-historycznego zakorzenienia (utożsamiania się z miejscem ze względu na przeszłość) do więzi o innym charakterze.

Można stwierdzić, że pozostanie na miejscu jest świadomym wyborem na podstawie satysfakcji, a nie z przymusu: znacząco wzrósł odsetek respondentów pozostających w województwie, ponieważ „*podoba im się tu i czują się dobrze*” (wzrost z 15,0% do 22,5%). Zmalała także grupa deklarująca „*brak możliwości wyjazdu*” (z 4,2% do 0,6%), przy jednoczesnym wzroście grupy osób, które po prostu „*nie mają potrzeby wyjazdu*” (z 3,8% do 11,2%). Dowodzi to, że przebywanie w województwie zachodniopomorskim coraz rzadziej traktowane jest jako konieczność czy wynik braku alternatyw. Decyzja o pozostaniu staje się afirmacją aktualnego stanu życia, podyktowaną dobrym samopoczuciem w regionie i zadowoleniem z codzienności („*jest mi tu dobrze*”, „*tu jest moje miejsce*”).

Warto odnotować trzykrotny spadek znaczenia posiadanej pracy jako głównego motywu utrzymującego w regionie (z 15,6% na 5,7%), co świadczy o zmniejszeniu roli czynników ekonomicznych (pracy). Jednocześnie w wynikach dotyczących wyjazdów w 2026 r. odsetki wskazujące wprost na brak pracy czy chęć jej poszukiwania nie dominują już w sposób tak bezwzględny, jak w 2011 roku (gdzie 45,3% wyjeżdżało w celu jej znalezienia, a 20,3% za „*lepszymi perspektywami*”). Może to sugerować stabilizację rynku pracy w regionie oraz fakt, że praca przestała być w 2026 r. kluczowym czynnikiem (zarówno zatrzymującym, jak i wypychającym), a stała się jedynie standardowym elementem życia, na tle którego wybijają się kwestie wygody, przyzwyczajenia i „dobrostanu”.

Kategoria „inne”, obejmująca w 2026 r. również zróżnicowane i trudne do jednoznacznego skategoryzowania odpowiedzi (np. „*bo tak*”, „*nie wiem*”), wzrosła z 6,1% do 21,8%. W przypadku osób planujących wyjazd w 2026 r., odpowiedź „*nie wiem*” stanowiła aż 17,1% wszystkich wskazań. Świadczy to o rosnącej niepewności, płynności planów życiowych oraz postępującej indywidualizacji motywów, które trudno ująć w sztywne ramy tradycyjnych kategorii socjologicznych.

Podsumowując tę część rozważań można stwierdzić, że zmiany, jakie zaszły w województwie zachodniopomorskim na przestrzeni badanych piętnastu lat, obrazują społeczeństwo, które przechodzi ewolucję od tradycyjnych, twardych kotwic (dom,

przodkowie, przymus, poszukiwanie chleba) do postaw opartych na pragmatycznej ocenie wygody i indywidualnym zadowoleniu. Region nie jest już tak bardzo „ojcowizną”, ale stał się „dobrym miejscem do życia”, z którego się nie wyjeżdża, bo nie ma takiej konieczności.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

3.4. Identyfikacja z miejscem zamieszkania a uczestnictwo w działaniach społecznych

Analiza zagadnień stanowiących podstawę rozwiązania trzech problemów badawczych: nr 10, 12 i nr 16.

Cel szczegółowy nr 3:

Określenie, czy i jak „tożsamość” mieszkańców województwa zachodniopomorskiego może być wykorzystana dla tworzenia, specyfikacji, realizacji i rozwoju polityki społecznej w regionie.

Problem 10:

Czy i jaki jest obecnie związek między identyfikacją z daną przestrzenią (sąsiedzką, osiedlem, dzielnicą, miastem/wsią, podregionem, etc.) a deklarowanym i faktycznym uczestnictwem w różnych działaniach podejmowanych na rzecz tej przestrzeni?

Cel szczegółowy nr 2:

Określenie czynników identyfikacji (lub braku identyfikacji) z określonymi obszarami w 2026 r. oraz zestawienie ich z czynnikami określonymi w badaniu tożsamości ROPS UMWZ z 2011 roku.

Problem 12:

Jakie są decydujące czynniki odpowiadające za kształtowanie tożsamości u młodzieży i gdzie najczęściej (w jakich miejscach) dochodzi do poruszania tematyki związanej z tożsamością?

Problem 16 – nieobecny w badaniu z 2011 roku:

Jaki jest związek między postawami wobec miejscowości zamieszkania oraz aktywnościami społecznymi mieszkańców regionu?

Jako podstawę procedury na potrzeby odpowiedzi na pytanie 10 problemu badawczego, przyjęto że przeprowadzona zostanie analiza związków między deklaracjami aktywności na rzecz wyróżnionych przestrzeni (cechujących się udziałem wskazań, umożliwiającym analizę statystyczną) oraz poziomem identyfikacji z nimi.

Pytania kwestionariusza, w oparciu o które została przeprowadzona analiza:

Poproszę Panią/Pana o określenie swojej ewentualnej aktywności społecznej, w odniesieniu do części wskazanych w poprzednim pytaniu (w pytaniu nr 6) obszarów, miejsc, sfer życia. Czy w przeciągu ostatnich kilku lat uczestniczyła/ł Pani/Pan w działaniach społecznych (akacjach, inicjatywach) na rzecz dobra wspólnego, w skali obszarów, miejsc, sfer życia, wymienionych poniżej?

Proszę ustosunkować się do kwestii aktywności społecznej w regionie oraz w przestrzeni lokalnej.

Uczestniczyłam/łem w wydarzeniach w moim regionie, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc (np. klęski żywiołowe, strajki, pikiety, porządkowanie wspólnej przestrzeni).

Udzielam się na rzecz społeczności lokalnej.

Materiał empiryczny zgromadzony z zastosowaniem pierwszego ze wskazanych powyżej pytań kwestionariuszowych, pokazuje, że łącznie 57% respondentów zadeklarowało swoją dotychczasową aktywność na rzecz województwa zachodniopomorskiego. W tym łącznie 43,8% udzielało się co najmniej kilkakrotnie. Dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 85. Podejmowanie aktywności na rzecz województwa zachodniopomorskiego

	Częstości	Procenty
nigdy dotąd	460	43,0
jeden raz	142	13,3
kilkakrotnie	261	24,4
kilkunastokrotnie	124	11,6
kilkadziesiąt razy	83	7,8
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia częstość podejmowania aktywności na rzecz województwa zachodniopomorskiego przez badanych. Największa grupa respondentów zadeklarowała, że nigdy dotąd nie podejmowała takich działań (43,0%; 460 osób). Prawie co czwarty badany wskazał, że angażował się w tego typu aktywności kilkakrotnie (24,4%; 261 osób). Jednorazowe zaangażowanie zadeklarowało 13,3% respondentów (142 osoby), a 11,6% badanych (124 osoby) podejmowało takie działania kilkunastokrotnie. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby angażujące się kilkadziesiąt razy (7,8%; 83 osoby). Wyniki wskazują, że dominującą postawą jest brak aktywności na rzecz regionu, jednak ponad połowa respondentów podejmowała tego rodzaju działania przynajmniej raz.

Źródło: badanie własne STS

Do podejmowania działań na rzecz powiatu przyznało się 55,8% uczestników badania, przy czym łącznie 43,4% robiło to najmniej kilka razy. Dane dotyczące tego zagadnienia zestawione zostały poniżej.

Tabela 86. Podejmowanie aktywności na rzecz powiatu

	Częstości	Procenty
nigdy dotąd	473	44,2
jeden raz	133	12,4
kilkakrotnie	234	21,9
kilkunastokrotnie	166	15,5
kilkadziesiąt razy	64	6,0
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia częstość podejmowania przez respondentów aktywności na rzecz powiatu. Największa część badanych zadeklarowała, że nigdy dotąd nie angażowała się w działania na rzecz powiatu (44,2%; 473 osoby). Co piąty respondent wskazał, że podejmował takie aktywności kilkakrotnie (21,9%; 234 osoby). Jednorazowe zaangażowanie zadeklarowało 12,4% badanych (133 osoby), natomiast 15,5% respondentów (166 osób) podejmowało działania kilkunastokrotnie. Najmniejszą grupę stanowiły osoby angażujące się kilkadziesiąt razy (6,0%; 64 osoby). Wyniki wskazują, że choć dominującą postawą jest brak aktywności na rzecz powiatu, ponad połowa respondentów deklaruje przynajmniej sporadyczne zaangażowanie w działania służące lokalnej społeczności.

Źródło: badanie własne STS

Zachodniopomorzanie podejmujący aktywności na rzecz gminy stanowią 59,4% uczestników badania. 46,2% podejmowało takie działania co najmniej kilka razy. Dane w tym zakresie zestawione zostały poniżej.

Tabela 87. Podejmowanie aktywności na rzecz gminy

	Częstości	Procenty
nigdy dotąd	434	40,6
jeden raz	142	13,3
kilkakrotnie	262	24,5
kilkunastokrotnie	146	13,6
kilkadziesiąt razy	86	8,0
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia częstość podejmowania przez respondentów aktywności na rzecz gminy. Największa grupa badanych zadeklarowała, że nigdy dotąd nie angażowała się w działania na rzecz swojej gminy (40,6%; 434 osoby). Niemal co czwarty respondent wskazał, że podejmował takie aktywności kilkakrotnie (24,5%; 262 osoby). Jednorazowe zaangażowanie zadeklarowało 13,3% badanych (142 osoby), natomiast 13,6% respondentów (146 osób) podejmowało działania kilkunastokrotnie. Najmniejszą grupę stanowiły osoby angażujące się kilkadziesiąt razy (8,0%; 86 osób). Wyniki wskazują, że mimo przewagi osób nieangażujących się w działania na rzecz gminy, większość respondentów podejmowała tego rodzaju aktywności przynajmniej sporadycznie, co świadczy o pewnym poziomie zaangażowania w sprawy lokalnej społeczności.

Źródło: badanie własne STS

Najczęściej Zachodniopomorzanie angażują się w działania na rzecz swoich miejscowości (65,7%), przy czym częściej niż co drugi ankietowany robił to co najmniej kilkakrotnie (łącznie 53,4%), a co dziesiąty kilkadziesiątkrotnie. Dane dotyczące tego zagadnienia znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 88. Podejmowanie aktywności na rzecz miejscowości

	Częstości	Procenty
nigdy dotąd	367	34,3
jeden raz	132	12,3
kilkakrotnie	291	27,2
kilkunastokrotnie	173	16,2
kilkadziesiąt razy	107	10,0
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia częstość podejmowania przez respondentów aktywności na rzecz swojej miejscowości. Największa grupa badanych zadeklarowała, że nigdy dotąd nie angażowała się w działania na rzecz miejscowości (34,3%; 367 osób). Ponad jedna czwarta respondentów wskazała, że podejmowała takie aktywności kilkakrotnie (27,2%; 291 osób). Działania podejmowane kilkunastokrotnie zadeklarowało 16,2% badanych (173 osoby), natomiast jednorazowe zaangażowanie wskazało 12,3% respondentów (132 osoby). Najmniejszą grupę stanowiły osoby angażujące się kilkadziesiąt razy (10,0%; 107 osób). Wyniki pokazują, że aktywność na rzecz miejscowości jest częstsza niż aktywność na rzecz większych jednostek terytorialnych, a większość respondentów deklaruje przynajmniej sporadyczne zaangażowanie w działania służące swojej najbliższej społeczności lokalnej.

Źródło: badanie własne STS

Podejmowanie działań na rzecz własnej dzielnicy lub osiedla zadeklarowało więcej niż połowa ankietowanych (łącznie 58,6%). 44,9% działało na rzecz swojej dzielnicy/osiedla co najmniej kilkakrotnie, natomiast – podobnie jak w przypadku działań na rzecz własnej miejscowości – co dziesiąty ankietowany zadeklarował podejmowanie takich działań kilkadziesiątkrotnie. Dane w omawianym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 89. Podejmowanie aktywności na rzecz dzielnicy/osiedla

	Częstości	Procenty
nigdy dotąd	443	41,4
jeden raz	147	13,7
kilkakrotnie	240	22,4
kilkunastokrotnie	133	12,4
kilkadziesiąt razy	107	10,0
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia częstość podejmowania przez respondentów aktywności na rzecz dzielnicy lub osiedla. Największa grupa badanych zadeklarowała, że nigdy dotąd nie angażowała się w działania na rzecz swojej dzielnicy lub osiedla (41,4%; 443 osoby). Blisko co czwarty respondent wskazał, że podejmował takie aktywności kilkakrotnie (22,4%; 240 osób). Jednorazowe zaangażowanie zadeklarowało 13,7% badanych (147 osób), natomiast 12,4% respondentów (133 osoby) podejmowało działania kilkunastokrotnie. Co dziesiąty badany (10,0%; 107 osób) angażował się w tego rodzaju aktywności kilkadziesiąt razy. Wyniki wskazują, że mimo przewagi osób nieangażujących się w działania na rzecz najbliższego otoczenia, ponad połowa respondentów deklaruje przynajmniej sporadyczną aktywność na rzecz swojej dzielnicy lub osiedla.

Źródło: badanie własne STS

Najbliższą przestrzenią wyszczególnioną w badaniu jest sąsiedztwo, na rzecz którego działania podejmowało łącznie 62,7% uczestników badania. Podobnie jak w przypadku

działań na rzecz własnej dzielnicy/osiedla oraz miejscowości, co dziesiąty (a nawet nieco więcej) ankietowany zadeklarował, że angażował się kilkadziesiąt razy – 11,2%. Natomiast łącznie 49,6% zadeklarowało, iż działania takie podejmowało najmniej kilka razy. Dane dotyczące tego zagadnienia zawiera poniższe zestawienie.

Tabela 90. Podejmowanie aktywności na rzecz przestrzeni sąsiedzkiej

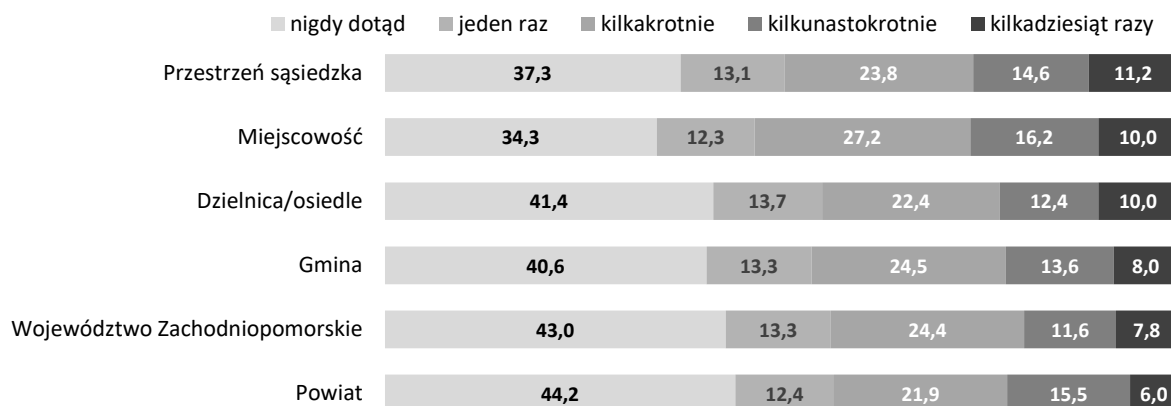
	Częstości	Procenty
nigdy dotąd	399	37,3
jeden raz	140	13,1
kilkakrotnie	255	23,8
kilkunastokrotnie	156	14,6
kilkadziesiąt razy	120	11,2
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia częstość podejmowania przez respondentów aktywności na rzecz przestrzeni sąsiedzkiej. Największa grupa badanych zadeklarowała, że nigdy dotąd nie angażowała się w działania na rzecz swojego najbliższego otoczenia sąsiedzkiego (37,3%; 399 osób). Niemal co czwarty respondent wskazał, że podejmował takie aktywności kilkakrotnie (23,8%; 255 osób). Działania podejmowane kilkunastokrotnie zadeklarowało 14,6% badanych (156 osób), natomiast jednorazowe zaangażowanie wskazało 13,1% respondentów (140 osób). Najmniejszą grupę stanowiły osoby angażujące się kilkadziesiąt razy, choć ich udział był stosunkowo wysoki i wyniósł 11,2% (120 osób). Wyniki wskazują, że większość respondentów podejmowała przynajmniej sporadyczne działania na rzecz przestrzeni sąsiedzkiej, a poziom zaangażowania w najbliższym otoczeniu jest wyższy niż w przypadku wielu szerszych wspólnot terytorialnych.

Źródło: badanie własne STS

Spojrzenie na aktywność mieszkańców województwa na rzecz wymienionych przestrzeni w całościowym zestawieniu, pozwala zauważyć, że większą mobilizację w kierunku aktywności wywołują przestrzenie bezpośrednio związane z miejscem zamieszkania. Odwrotnie jest z szerszymi jednostkami podziału przestrzennego, takimi jak województwo, powiat czy gmina, tu udziały osób niedeklarujących aktywności są większe, podobnie jak częstości takich działań deklarowane przez tych, którzy je podejmują. Sytuację tę ilustruje poniższy wykres.

Wykres 70. Podejmowanie aktywności społecznej na rzecz poszczególnych typów obszaru

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia częstotliwość podejmowania aktywności społecznej na rzecz różnych typów obszarów: przestrzeni sąsiedzkiej, miejscowości, dzielnicy lub osiedla, gminy, województwa zachodniopomorskiego oraz powiatu. Dla każdego obszaru zaprezentowano odsetki respondentów deklarujących brak aktywności, jednorazowe zaangażowanie, aktywność podejmowaną kilkakrotnie, kilkunastokrotnie oraz kilkadziesiąt razy.

Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie angażowały się w działania społeczne, odnotowano w przypadku powiatu (44,2%) i województwa zachodniopomorskiego (43,0%), a najniższy w odniesieniu do miejscowości (34,3%) oraz przestrzeni sąsiedzkiej (37,3%). Aktywność podejmowana kilkakrotnie była najczęściej deklarowana w przypadku miejscowości (27,2%), gminy (24,5%), województwa (24,4%) oraz przestrzeni sąsiedzkiej (23,8%). Najwyższy odsetek osób angażujących się kilkunastokrotnie wystąpił w odniesieniu do miejscowości (16,2%) i powiatu (15,5%), natomiast aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy najczęściej wskazywano w przypadku przestrzeni sąsiedzkiej (11,2%), miejscowości oraz dzielnicy lub osiedla (po 10,0%).

Wyniki wskazują, że respondenci częściej angażują się w działania na rzecz najbliższego otoczenia – przestrzeni sąsiedzkiej i miejscowości – niż na rzecz większych jednostek terytorialnych, takich jak powiat czy województwo.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Innego rodzaju aktywność stanowią działania podejmowane przez mieszkańców województwa na rzecz wykonywanej przez siebie pracy zawodowej czy szkoły, do której aktualnie uczęszczają. Aktywność na rzecz wykonywanej pracy deklaruje łącznie 63,7% respondentów, natomiast działania na rzecz szkoły lub uczelni – łącznie 56,4%. Dane zgromadzone w tym zakresie zostały zawarte w dwóch poniższych zestawieniach oraz zobrazowane następującym po nich wykresem.

Tabela 91. Podejmowanie aktywności na rzecz pracy zawodowej

	Częstości	Procenty
nigdy dotąd	388	36,3
jeden raz	109	10,2
kilkakrotnie	255	23,8
kilkunastokrotnie	179	16,7
kilkadziesiąt razy	139	13,0
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia częstość podejmowania przez respondentów aktywności na rzecz pracy zawodowej. Największa grupa badanych zadeklarowała, że nigdy dotąd nie angażowała się w tego rodzaju działania (36,3%; 388 osób). Blisko jedna czwarta respondentów wskazała, że podejmowała takie aktywności kilkakrotnie (23,8%; 255 osób). Działania realizowane kilkunastokrotnie zadeklarowało 16,7% badanych (179 osób), natomiast aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy wskazało 13,0% respondentów (139 osób). Najmniejszą grupę stanowiły osoby, które angażowały się tylko jeden raz (10,2%; 109 osób). Wyniki wskazują, że aktywność związana z pracą zawodową jest stosunkowo częsta – niemal dwie trzecie respondentów deklaruje przynajmniej jednorazowe zaangażowanie, a blisko co trzeci badany podejmował takie działania wielokrotnie.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 92. Podejmowanie aktywności na rzecz szkoły/uczelni

	Częstości	Procenty
nigdy dotąd	467	43,6
jeden raz	109	10,2
kilkakrotnie	236	22,1
kilkunastokrotnie	162	15,1
kilkadziesiąt razy	96	9,0
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia częstość podejmowania przez respondentów aktywności na rzecz szkoły lub uczelni. Największa grupa badanych zadeklarowała, że nigdy dotąd nie angażowała się w tego rodzaju działania (43,6%; 467 osób). Ponad jedna piąta respondentów wskazała, że podejmowała takie aktywności kilkakrotnie (22,1%; 236 osób). Działania realizowane kilkunastokrotnie zadeklarowało 15,1% badanych (162 osoby), natomiast aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy wskazało 9,0% respondentów (96 osób). Jednorazowe zaangażowanie zadeklarowało 10,2% respondentów (109 osób). Wyniki wskazują, że aktywność na rzecz szkoły lub uczelni jest stosunkowo rzadka – niemal połowa badanych nigdy nie podejmowała tego rodzaju działań, choć ponad połowa deklaruje przynajmniej sporadyczne zaangażowanie.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 71. Podejmowanie aktywności na rzecz pracy zawodowej oraz szkoły/uczelni

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia porównanie częstości podejmowania aktywności na rzecz pracy zawodowej oraz szkoły lub uczelni. Dla obu obszarów zaprezentowano odsetki respondentów deklarujących brak aktywności, jednorazowe zaangażowanie, aktywność podejmowaną kilkakrotnie, kilkunastokrotnie oraz kilkadziesiąt razy.

W przypadku aktywności na rzecz pracy zawodowej 36,3% respondentów zadeklarowało, że nigdy nie podejmowało takich działań, 10,2% angażowało się jeden raz, 23,8% kilkakrotnie, 16,7% kilkunastokrotnie, a 13,0% kilkadziesiąt razy. W odniesieniu do aktywności na rzecz szkoły lub uczelni odsetek osób nieangażujących się wyniósł 43,6%, aktywność jednorazową deklarowało 10,2% badanych, kilkakrotnie 22,1%, kilkunastokrotnie 15,1%, a kilkadziesiąt razy 9,0%.

Wyniki wskazują, że respondenci częściej angażują się w działania związane z pracą zawodową niż w aktywność na rzecz szkoły lub uczelni. Różnica ta widoczna jest przede wszystkim w niższym odsetku osób biernych oraz wyższym udziale respondentów podejmujących działania wielokrotnie na rzecz pracy zawodowej.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Kwestionariuszowe pytanie o dotychczasowe doświadczenia mieszkańców regionu z działalnością na rzecz społecznych środowisk lokalnych, przypomnijmy:

Proszę ustosunkować się do kwestii aktywności społecznej w regionie oraz w przestrzeni lokalnej.

Uczestniczyłam/łem w wydarzeniach w moim regionie, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc (np. klęski żywiołowe, strajki, pikiety, porządkowanie wspólnej przestrzeni).

Udzielam się na rzecz społeczności lokalnej.

pozwoło ustalić strukturę częstotliwości takich aktywności. Dane zgromadzone w tym zakresie zawarte zostały w dwóch poniższych zestawieniach. Jedno dotyczy działań podejmowanych na rzecz społeczności lokalnej, drugie natomiast sytuacji w regionie, gdy ludzie jednoczyli się by sobie pomóc.

Tabela 93. Działania na rzecz społeczności lokalnej

	Częstości	Procenty
nigdy dotąd	375	35,0
jeden raz	169	15,8
kilkakrotnie	308	28,8
wielokrotnie ale nie zawsze mogłem	123	11,5
zawsze lub prawie zawsze, gdy była potrzeba	95	8,9
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia deklarowaną częstotliwość podejmowania działań na rzecz społeczności lokalnej. Największa grupa respondentów wskazała, że nigdy dotąd nie angażowała się w tego rodzaju aktywność (35,0%; 375 osób). Ponad jedna czwarta badanych zadeklarowała podejmowanie takich działań kilkakrotnie (28,8%; 308 osób). Jednorazowe zaangażowanie wskazało 15,8% respondentów (169 osób). Działania podejmowane wielokrotnie, choć nie przy każdej okazji, deklarowało 11,5% badanych (123 osoby), natomiast 8,9% respondentów (95 osób) zadeklarowało, że angażowało się zawsze lub prawie zawsze, gdy zachodziła taka potrzeba.

Wyniki wskazują, że większość respondentów podejmowała działania na rzecz społeczności lokalnej przynajmniej sporadycznie, przy czym najczęściej miały one charakter okazjonalny. Stosunkowo niewielki odsetek badanych deklaruje stałe i regularne zaangażowanie w sprawę społeczności lokalnej.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 94. Uczestnictwo w wydarzeniach w regionie, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc (np. klęski żywiołowe...)

	Częstości	Procenty
nigdy dotąd	362	33,8
jeden raz	173	16,2
kilkakrotnie	274	25,6
wielokrotnie ale nie zawsze mogłem	185	17,3
zawsze lub prawie zawsze, gdy była potrzeba	76	7,1
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia częstotliwość uczestnictwa respondentów w wydarzeniach odbywających się w regionie, podczas których ludzie jednoczyli się, aby wzajemnie sobie pomagać, na przykład w sytuacjach klęsk żywiołowych. Największa grupa badanych zadeklarowała, że nigdy dotąd nie brała udziału w takich wydarzeniach (33,8%; 362 osoby). Ponad jedna czwarta respondentów wskazała, że uczestniczyła w nich kilkakrotnie (25,6%; 274 osoby). Jednorazowy udział zadeklarowało 16,2% badanych (173 osoby), natomiast 17,3% respondentów (185 osób) uczestniczyło w takich działaniach wielokrotnie, choć nie zawsze miało taką możliwość. Najmniejszą grupę stanowiły osoby deklarujące udział zawsze lub prawie zawsze, gdy pojawiała się taka potrzeba (7,1%; 76 osób).

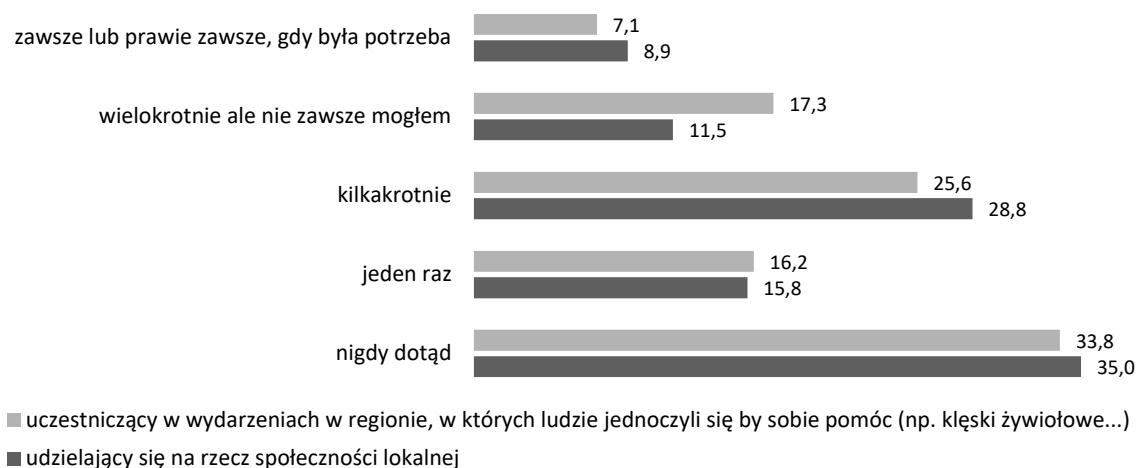
Wyniki wskazują, że większość respondentów uczestniczyła przynajmniej sporadycznie w wydarzeniach opartych na wzajemnej pomocy i solidarności społecznej, jednak regularne zaangażowanie tego typu deklaruje stosunkowo niewielka część badanych.

Źródło: badanie własne STS

Znacznie ponad połowa mieszkańców Pomorza Zachodniego posiada doświadczenia związane z podejmowaniem działań na rzecz lokalnej społeczności (łącznie 65,0%) oraz w sytuacjach, gdy ważna jest społeczna mobilizacja związana z wystąpieniem określonych stanów wyższej konieczności, jak np. klęski żywiołowe (łącznie 66,2%). W obu przypadkach co

drugi mieszkaniec regionu angażował się co najmniej kilkukrotnie – odpowiednio 49,2% (łącznie) i 50,0% (łącznie). Wykres obrazujący te ustalenia znajduje się poniżej.

Wykres 72. Uczestnictwo w wydarzeniach w regionie na rzecz społeczności lokalnej oraz w sytuacjach, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc (np. klęski żywiołowe...)

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia porównanie uczestnictwa respondentów w wydarzeniach na rzecz społeczności lokalnej oraz w wydarzeniach odbywających się w regionie, podczas których ludzie jednoczyli się, aby wzajemnie sobie pomagać, na przykład w sytuacjach klęsk żywiołowych. Dla obu rodzajów aktywności zaprezentowano odsetki osób deklarujących brak udziału, jednorazowe uczestnictwo, uczestnictwo kilkukrotnie, wielokrotne uczestnictwo przy ograniczonych możliwościach oraz udział zawsze lub prawie zawsze, gdy pojawiała się taka potrzeba.

W przypadku działań na rzecz społeczności lokalnej 35,0% respondentów zadeklarowało brak dotychczasowego zaangażowania, 15,8% uczestniczyło jeden raz, 28,8% kilkukrotnie, 11,5% wielokrotnie, choć nie zawsze miało taką możliwość, a 8,9% angażowało się zawsze lub prawie zawsze. W odniesieniu do wydarzeń związanych ze wzajemną pomocą w regionie odsetek osób nieuczestniczących wyniósł 33,8%, uczestniczących jeden raz 16,2%, kilkukrotnie 25,6%, wielokrotnie przy ograniczonych możliwościach 17,3%, a zawsze lub prawie zawsze 7,1%.

Wyniki wskazują, że poziom uczestnictwa w obu rodzajach działań jest zbliżony. Nieco częściej deklarowano regularne zaangażowanie na rzecz społeczności lokalnej, natomiast udział w wydarzeniach związanych z pomocą w sytuacjach kryzysowych częściej miał charakter wielokrotny, lecz nieregularny.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

3.4.1. Poziomy związania z wyróżnionymi obszarami a podejmowane aktywności społeczne na rzecz tych obszarów

We wstępnej fazie poddano analizie związki między poszczególnymi wydzielonymi obszarami w przestrzeni regionu pod względem poczucia związania z nimi uczestników badania. Poniższe zestawienia prezentują wielkości miar syntetycznych w postaci średnich arytmetycznych i miar zróżnicowania, jakimi są odchylenia standardowe, a także poziomy korelacji między poszczególnymi obszarami.

Tabela 95. Statystyki opisowe dla poczucia związania z wybranymi obszarami w regionie

Poczucie związania z obszarami	Średnie	Odchylenia standardowe	n
z województwem zachodniopomorskim	8,15	1,840	1070
z miejscowościami	8,09	2,154	1070
z osiedlami/dzielnicami	7,49	2,510	1070
z gminami	7,46	2,282	1070
z powiatami	7,39	2,205	1070
z przestrzeniami sąsiedzkimi	7,26	2,454	1070

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia statystyki opisowe dotyczące poczucia związania respondentów z różnymi obszarami w regionie. Dla każdego obszaru podano średnią ocenę poziomu związania, odchylenie standardowe oraz liczebność próby wynoszącą 1070 osób.

Najwyższy poziom związania odnotowano w przypadku województwa zachodniopomorskiego (średnia = 8,15; odchylenie standardowe = 1,840) oraz miejscowości zamieszkania (średnia = 8,09; odchylenie standardowe = 2,154). Nieco niższe wartości uzyskano dla osiedla lub dzielnicy (średnia = 7,49; odchylenie standardowe = 2,510), gminy (średnia = 7,46; odchylenie standardowe = 2,282) oraz powiatu (średnia = 7,39; odchylenie standardowe = 2,205). Najniższy poziom związania dotyczył przestrzeni sąsiedzkiej (średnia = 7,26; odchylenie standardowe = 2,454).

Wyniki wskazują, że badani odczuwają silne związanie ze wszystkimi analizowanymi obszarami, przy czym najsilniejsze więzi dotyczą województwa zachodniopomorskiego i miejscowości zamieszkania. Stosunkowo większe wartości odchyleń standardowych dla osiedla, dzielnicy oraz przestrzeni sąsiedzkiej świadczą o większym zróżnicowaniu opinii respondentów w tych zakresach.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z powyższego zestawienia, najwyższym poziomem związania cieszą się województwo zachodniopomorskie i miejscowości, w których żyją Zachodniopomorzanie, przy czym w przypadku województwa mamy do czynienia z mniejszym zróżnicowaniem pozycji na skali niż w przypadku związania z miejscowościami. Istotne znaczenie odgrywają tu – jak można wnosić z wcześniejszych analiz – czynniki takie jak zmienne zakorzenienia. Jak wykazano, osoby będące Zachodniopomorzanami z urodzenia cechują się wyraźnie silniejszym związaniem z województwem niż osiedleńcy. Duże znaczenie ma tutaj fakt znacznej przewagi udziału rodowitych Zachodniopomorzan nad udziałem osiadłych (80,5% do 19,5%). Podobnie przedstawia się sytuacja z perspektywy zmiennej *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*. Osoby zakorzenione w regionie cechują się silniejszym związaniem z województwem niż osoby, które nie mają rodzinnych korzeni, przy czym udział pierwszych i tym razem znacznie przewyższa udział drugich (66,9% do 33,1%). Te istotne dysproporcje w

znacznym stopniu wpływają na zróżnicowanie ocen siły związania z regionem (poziomu identyfikacji w badaniu w 2011 roku), co znajduje odzwierciedlenie w wartości odchylenia standardowego badanej zmiennej.

Z kolei analiza korelacji między poczuciem związania z poszczególnymi, wyróżnionymi obszarami, odsłania istotne – z punktu widzenia celów poznawczych badania – prawidłowości. Zestawiono np. poziom związania z województwem zachodniopomorskim z poziomami związania z pozostałymi obszarami. Ten zabieg zastosowano do wszystkich analizowanych obszarów w regionie, korelując każdy z każdym. Poniższa macierz prezentuje wyniki zastosowanej procedury analitycznej.

Tabela 96. Korelacje między poziomami identyfikacji z wyróżnionymi obszarami

wyróżnione obszary	1 – województwo zachodniopomorskie; 2 – powiat; 3 – gmina 4 – miejscowość; 5 – osiedle/dzielnica 6 – przestrzeń sąsiedzka					
	1	2	3	4	5	6
	rho Spearmana					
1 - województwo zachodniopomorskie	1					
2 - powiat	0,721***	1				
3 - gmina	0,689***	0,860***	1			
4 - miejscowość	0,734***	0,712***	0,769***	1		
5 – osiedle/dzielnica.	0,592***	0,622***	0,661***	0,712***	1	
6 – przestrzeń sąsiedzka	0,534***	0,622***	0,625***	0,611***	0,729***	1

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia współczynniki korelacji rang Spearmana między poziomami identyfikacji respondentów z sześcioma obszarami: województwem zachodniopomorskim, powiatem, gminą, miejscowością, osiedlem lub dzielnicą oraz przestrzenią sąsiedzką. Wszystkie współczynniki są dodatnie i istotne statystycznie na poziomie $p < 0,001$, co oznacza, że wzrost identyfikacji z jednym obszarem wiąże się ze wzrostem identyfikacji z pozostałymi obszarami.

Najsilniejszą zależność odnotowano między identyfikacją z powiatem a identyfikacją z gminą ($\rho = 0,860$). Silne korelacje wystąpiły również między identyfikacją z gminą i miejscowością ($\rho = 0,769$), województwem zachodniopomorskim i miejscowością ($\rho = 0,734$), osiedlem lub dzielnicą i przestrzenią sąsiedzką ($\rho = 0,729$) oraz województwem zachodniopomorskim i powiatem ($\rho = 0,721$). Najsłabsza, choć nadal umiarkowanie silna zależność, wystąpiła między identyfikacją z województwem zachodniopomorskim a przestrzenią sąsiedzką ($\rho = 0,534$).

Wyniki wskazują, że poczucie związania z różnymi poziomami przestrzeni społeczno-terytorialnej tworzy spójny system powiązań – osoby silniej identyfikujące się z jednym obszarem zazwyczaj silniej identyfikują się również z pozostałymi obszarami.

***. Korelacja na poziomie istotności 0.001(dwustronna)

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy, wszystkie wydzielone obszary pozostają w bardzo istotnych korelacjach, o co najmniej przeciętnej sile. Warto podkreślić, że w najsilniejszych związkach pozostaje poczucie związania z miejscowością z poczuciem związania z powiatem oraz gminą, a także z osiedlem/dzielnicą, zatem najsilniejsze związki reprezentują wymiar identyfikacji lokalnej. Niemniej poczucie związania z miejscowością podobnie silnie koreluje z poczuciem związania z województwem zachodniopomorskim, stanowiąc swoistą

platformę rozwoju tożsamości regionalnej. Jeśli wziąć pod uwagę stwierdzone wcześniej prawidłowości wyrażające związki między poczuciem związania z województwem zachodniopomorskim (w badaniu 2011 poziomu identyfikacji uczestników badania z województwem), a zmiennymi zakorzenienia. Zarówno zmienna *geneza zachodniopomorskiej tożsamości*, jak i zmienna *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*, ujawniły silniejsze poczucie związania z województwem jego rodowitych mieszkańców oraz tych, którzy posiadają rodzinne korzenie w regionie. Ta prawidłowość pozwala wnosć względną trwałość związku z Pomorzem Zachodnim oraz jego genetyczny charakter, a zatem deklaracje poczucia związania (poziomu identyfikacji) mogą być traktowane jako przejaw rzeczywistego poczucia tożsamości terytorialnej.

Ważnym elementem tożsamości mieszkańców danego obszaru jest aktywność społeczna na jego rzecz. W związku z tym, przeprowadzono analizę związku między poczuciem związania z przyjętymi w badaniu obszarami (poziomu identyfikacji z nimi w badaniu z 2011 roku) oraz podejmowaniem aktywności społecznych w odniesieniu do tych obszarów. Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanej procedury.

Aktywności społeczne podejmowane w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego ze względu na poczucie związania z regionem

Tabela 97. Rozkład poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim a podejmowanie aktywności społecznych w regionie

Podejmowanie aktywności społecznych		Poczucie związania z województwem zachodniopomorskim					Ogółem
		bardzo niskie	niskie	umiarkowane	wysokie	bardzo wysokie	
nigdy dotąd	n	9	14	98	141	198	460
	%	81,8	56,0	56,6	41,8	37,8	43,0
jeden raz	n	1	5	22	45	69	142
	%	9,1	20,0	12,7	13,4	13,2	13,3
kilkakrotnie	n	1	4	40	88	128	261
	%	9,1	16,0	23,1	26,1	24,4	24,4
kilkunastokrotnie	n	0	2	8	54	60	124
	%	0,0	8,0	4,6	16,0	11,5	11,6
kilkadziesiąt razy	n	0	0	5	9	69	83
	%	0,0	0,0	2,9	2,7	13,2	7,8
Ogółem	n	11	25	173	337	524	1070
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia zależność między poziomem identyfikacji z województwem zachodniopomorskim a częstością podejmowania aktywności społecznych w regionie. Poziom identyfikacji został podzielony na pięć kategorii: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki.

Wśród osób o bardzo niskim poziomie identyfikacji aż 81,8% deklarowało, że nigdy nie podejmowało aktywności społecznych w regionie, a pozostałe osoby angażowały się jedynie sporadycznie. W grupie o niskim poziomie identyfikacji odsetek osób nieaktywnych wynosił 56,0%, natomiast wśród osób o umiarkowanej identyfikacji 56,6%. Wraz ze wzrostem poziomu identyfikacji malał udział osób nieangażujących się społecznie – do 41,8% w grupie o wysokiej identyfikacji oraz 37,8% w grupie o bardzo wysokiej identyfikacji.

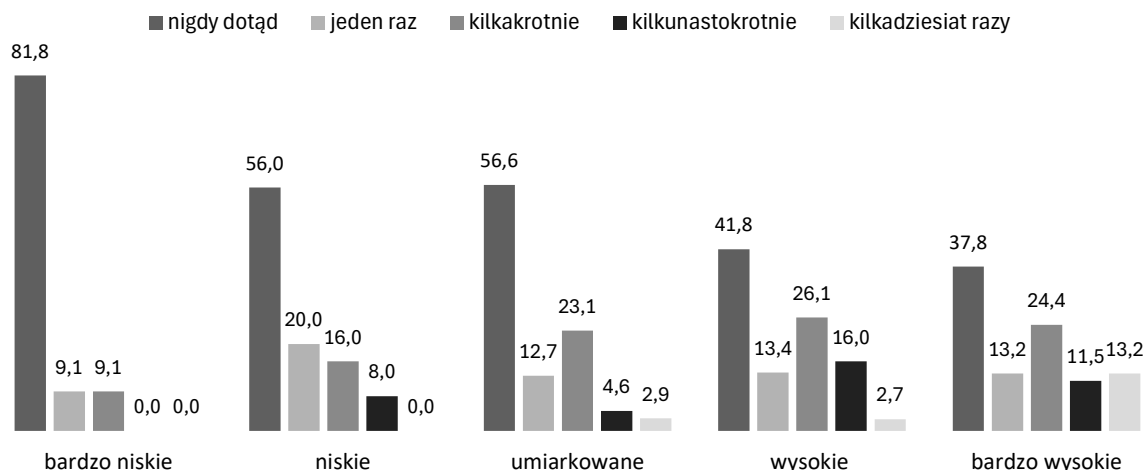
Jednocześnie wraz ze wzrostem identyfikacji z województwem zwiększał się odsetek respondentów podejmujących aktywność wielokrotnie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 24,4% badanych angażowało się kilkakrotnie, 11,5% kilkunastokrotnie, a 13,2% kilkadziesiąt razy. Dla porównania, w grupach o bardzo niskiej i niskiej identyfikacji osoby deklarujące aktywność kilkadziesiąt razy nie występowały.

Wyniki wskazują na wyraźny związek między poczuciem związania z województwem zachodniopomorskim a aktywnością społeczną w regionie – im silniejsza identyfikacja z województwem, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne. Poczucie związania z województwem mierzono na skali od 1 do 10, przy czym wartości 1–2 oznaczały bardzo niską identyfikację, 3–4 niską, 5–6 umiarkowaną, 7–8 wysoką, a 9–10 bardzo wysoką identyfikację.

Poczucie związania z województwem zachodniopomorskim poddane było pomiarowi na skali 1-10. Wyróżnione kategorie opracowane zostały zgodnie z procedurą zastosowaną w badaniu w 2011 roku, która określała: 1 i 2 – bardzo niska identyfikacja, 3 i 4 niska identyfikacja, 5 i 6 umiarkowana identyfikacja, 7 i 8 – wysoka identyfikacja, 9 i 10 bardzo wysoka identyfikacja.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 73. Rozkład poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim a podejmowanie aktywności społecznych w regionie

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zależność między poziomem identyfikacji z województwem zachodniopomorskim a częstotliwością podejmowania aktywności społecznych w regionie. Wyróżniono pięć poziomów identyfikacji: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki, a dla każdego z nich pokazano odsetki respondentów deklarujących różną częstotliwość aktywności społecznej.

Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych, wystąpił w grupie o bardzo niskiej identyfikacji z województwem (81,8%). W kolejnych grupach wartości te wynosiły odpowiednio: 56,0% dla identyfikacji niskiej, 56,6% dla umiarkowanej, 41,8% dla wysokiej oraz 37,8% dla bardzo wysokiej. Jednocześnie wraz ze wzrostem identyfikacji rosły odsetki osób angażujących się społecznie wielokrotnie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 24,4% respondentów podejmowało aktywność kilkakrotnie, 11,5% kilkunastokrotnie, a 13,2% kilkadziesiąt razy. W grupach o bardzo niskiej i niskiej identyfikacji nie odnotowano osób deklarujących aktywność kilkadziesiąt razy.

Wyniki wykresu pokazują wyraźną zależność między siłą identyfikacji z województwem zachodniopomorskim a zaangażowaniem społecznym. Im silniejsze poczucie związania z regionem, tym częstsze uczestnictwo w działaniach społecznych oraz mniejszy odsetek osób całkowicie nieaktywnych.

Dane wyrażone w procentach [n bardzo niskie = 11 = 100%; n niskie = 25 = 100%; n umiarkowane = 173 = 100%; n wysokie = 337 = 100%; n bardzo wysokie = 524 = 100%]

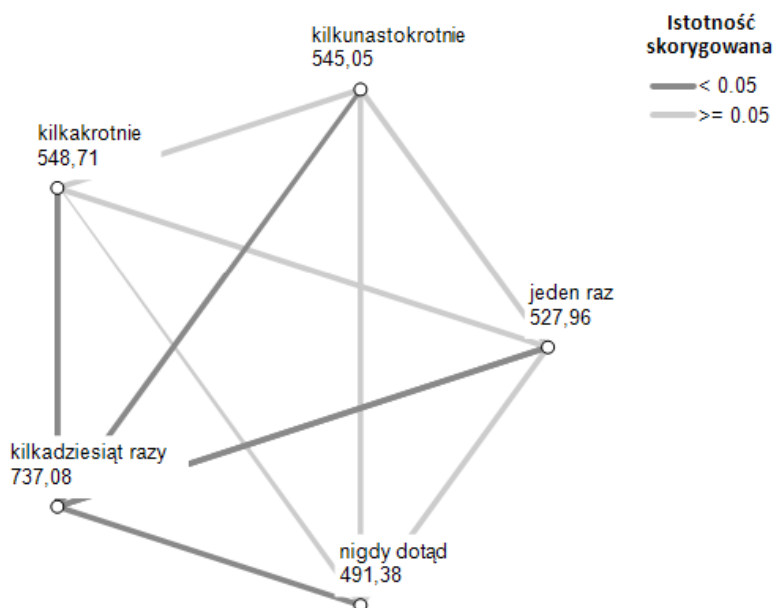
Źródło: badanie własne STS

W celu zbadania związku między poczuciem związania z województwem zachodniopomorskim z podejmowaniem aktywności społecznych w wymiarze regionalnym, przyjmując, że poczucie związania z regionem poddane zostało pomiarowi na skali dziesięciostopniowej, przeprowadzono test istotności H Kruskala-Wallisa.

Jak wynika z analizy poziomu związania z województwem zachodniopomorskim (identyfikacji w badaniu z 2011 roku) ze względu na podejmowane aktywności społeczne Zachodniopomorzan w odniesieniu do województwa, empiryczny poziom istotności testu H, pozwala stwierdzić, że zachodzi bardzo istotny związek między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: $H(n = 1070, df = 4) = 47,740; p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami deklaracji aktywności społecznych Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ich związania z województwem mogą być uogólnione – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu. Test porównania

parami poszczególnych kategorii zmiennej pod względem średnich rang zmiennej *Poziom identyfikacji z Pomorzem Zachodnim* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 74. Obraz relacji między kategoriami liczby podejmowanych przez Zachodniopomorzan aktywności społecznych w odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego, pod względem poziomu ich związania z województwem

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami liczby podejmowanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego aktywności społecznych w regionie a poziomem ich identyfikacji z województwem. Każdy węzeł reprezentuje średnią rangę poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim w danej kategorii aktywności społecznej. Linie między węzłami oznaczają wyniki porównań statystycznych między kategoriami; grubsze linie wskazują różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$), a cieńsze – nieistotne statystycznie ($p \geq 0,05$).

Najniższą średnią rangę identyfikacji z województwem odnotowano wśród osób, które nigdy dotąd nie podejmowały aktywności społecznych (491,38). Wyższe wartości uzyskano dla osób angażujących się jeden raz (527,96), kilkunastokrotnie (545,05) oraz kilkakrotnie (548,71). Zdecydowanie najwyższą średnią rangę odnotowano w grupie respondentów deklarujących aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy (737,08).

Wyniki wskazują, że wraz ze wzrostem liczby podejmowanych aktywności społecznych rośnie poziom identyfikacji z województwem zachodniopomorskim. Szczególnie wyraźnie wyróżniają się osoby najbardziej aktywne społecznie, które charakteryzują się najwyższym poziomem związania z regionem.

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim w kategorii liczby aktywności społecznych podejmowanych przez uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, można dostrzec bardzo wyraźną prawidłowość związaną z różnicami między poszczególnymi kategoriami liczby podejmowanych aktywności. Deklaracje kilkudziesięciokrotnego podejmowania takich aktywności cechują się najwyższą średnią rangą poziomu związania z województwem. Ta właśnie kategoria różni się istotnie od wszystkich pozostałych kategorii, przy czym najniższy poziom związania z województwem

prezentują osoby, które nigdy dotąd nie podjęły aktywności społecznej w odniesieniu do regionu. Warto podkreślić, że średnie rangi poczucia związania z regionem, rosną monotonicznie (gdy jedna zmienna rośnie, druga również ma tendencję do wzrostu — ale niekoniecznie w stałym tempie, jak to ma miejsce w przypadku związku liniowego) wraz z deklaracjami liczby podejmowanych aktywności społecznych (wartość współczynnika korelacji rho Spearmana: 0,165, przy poziomie istotności $p < 0,001$, pozwala stwierdzić, że mamy do czynienia z bardzo istotnym statystycznie, dodatnim związkiem, jednak o małej sile).

Dodatkowo w stosunku do województwa Zachodniopomorskiego zadano w kwestionariuszu pytanie o aktywności w szczególnych sytuacjach, wymagających współdziałania, np. w warunkach klęsk żywiołowych. Treść pytania kwestionariusza:

Proszę ustosunkować się do kwestii aktywności społecznej w regionie oraz w przestrzeni lokalnej. Uczestniczyłam/łem w wydarzeniach w moim regionie, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc (np. klęski żywiołowe, strajki, pikiety, porządkowanie wspólnej przestrzeni).

Analiza odpowiedzi na tak sformułowane pytanie, stanowi uzupełnienie przeprowadzonej dotąd, a polegała na zbadaniu związku między rozkładem odpowiedzi na to pytanie z rozkładem odpowiedzi o poziom związania z województwem zachodniopomorskim. Ze względu na charakter zmiennej *uczestnictwo w wydarzeniach w regionie, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc*, zastosowano test niezależności Chi-kwadrat oraz współczynnik kontyngencji, dla sprawdzenia siły związku. Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanej procedury.

Tabela 98. Rozkład poczucia związania z województwem zachodniopomorskim a podejmowanie uczestnictwo w wydarzeniach w regionie, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc

Uczestniczenie w wydarzeniach w regionie, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc (np. klęski żywiołowe...)		Poczucie związania z województwem zachodniopomorskim			Ogółem
		słabe	umiarkowane	silne	
nigdy dotąd	n	18	72	272	362
	%	50,0%	41,6%	31,6%	33,8%
jeden raz	n	8	25	140	173
	%	22,2%	14,5%	16,3%	16,2%
kilkakrotnie	n	6	53	215	274
	%	16,7%	30,6%	25,0%	25,6%
wielokrotnie ale nie zawsze mogłam/-łem	n	3	21	161	185
	%	8,3%	12,1%	18,7%	17,3%
zawsze lub prawie zawsze, gdy była potrzeba	n	1	2	73	76
	%	2,8%	1,2%	8,5%	7,1%
Ogółem	n	36	173	861	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia zależność między poczuciem związania z województwem zachodniopomorskim a uczestnictwem w wydarzeniach odbywających się w regionie, podczas których ludzie jednoczyli się, aby wzajemnie sobie pomagać, na przykład w sytuacjach klęsk żywiołowych. Ze względu na wymogi testu chi-kwadrat poziom identyfikacji z województwem został zredukowany do trzech kategorii: słabej, umiarkowanej i silnej identyfikacji.

Wśród osób o słabym poczuciu związania z województwem połowa respondentów (50,0%) nigdy nie uczestniczyła w tego rodzaju wydarzeniach. W grupie o umiarkowanej identyfikacji odsetek ten wynosił 41,6%, natomiast wśród osób o silnej identyfikacji spadał do 31,6%. Jednocześnie wraz ze wzrostem identyfikacji rosło zaangażowanie w działania pomocowe. W grupie o silnej identyfikacji 25,0% respondentów uczestniczyło w takich wydarzeniach kilkakrotnie, 18,7% wielokrotnie, choć nie zawsze miało taką możliwość, a 8,5% angażowało się zawsze lub prawie zawsze, gdy zachodziła potrzeba pomocy. Dla porównania, w grupie o słabej identyfikacji odsetek osób deklarujących stałe zaangażowanie wyniósł jedynie 2,8%.

Wyniki wskazują, że silniejsze poczucie związania z województwem zachodniopomorskim wiąże się z większą skłonnością do uczestniczenia w wydarzeniach opartych na solidarności społecznej i wzajemnej pomocy. Osoby silniej identyfikujące się z regionem częściej angażują się w działania pomocowe, natomiast osoby słabiej związane z województwem częściej pozostają bierne.

Ze względu na wymogi stosowania testu niezależności Chi-kwadrat, dotyczące tego by w nie więcej niż 20% komórkach tabeli kontyngencji tzw. liczebności teoretyczne nie były mniejsze niż 5, zredukowano liczbę kategorii zmiennej *Poczucie związania z województwem zachodniopomorskim*, z pięciu kategorii do trzech.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 99. Test Chi-kwadrat dla zależności między deklaracjami uczestnictwa w wydarzeniach w regionie, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc a poczuciem związania z województwem zachodniopomorskim

	Wartość	df	Istotność asymptotyczna (dwustronna)
Chi-kwadrat Pearsona	28,434 ^a	8	<0,001
Iloraz wiarygodności	33,412	8	<0,001
Test związku liniowego	19,831	1	<0,001
Istotność przybliżona			
Współczynnik kontyngencji C-Pearsona	0,161		<0,001
Współczynnik siły związku C_{kor} -Pearsona	0,188		
N ważnych obserwacji	1070		

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia wyniki testu chi-kwadrat przeprowadzonego w celu weryfikacji zależności między deklarowanym uczestnictwem w wydarzeniach organizowanych w regionie, podczas których ludzie jednoczyli się, aby wzajemnie sobie pomagać, a poziomem związania z województwem zachodniopomorskim.

Wynik testu chi-kwadrat Pearsona wyniósł 28,434 przy 8 stopniach swobody, a poziom istotności był mniejszy niż 0,001. Oznacza to, że istnieje statystycznie istotna zależność między analizowanymi zmiennymi. Analogiczny rezultat uzyskano dla ilorazu wiarygodności (33,412; $p < 0,001$). Test związku liniowego również wykazał istotną zależność (19,831; $p < 0,001$), co wskazuje na występowanie uporządkowanego trendu między poziomem identyfikacji z województwem a uczestnictwem w wydarzeniach pomocowych.

Siła związku była niewielka. Współczynnik kontyngencji C Pearsona osiągnął wartość 0,161 ($p < 0,001$), natomiast skorygowany współczynnik C Pearsona wyniósł 0,188. Analizę przeprowadzono dla 1070 ważnych obserwacji. Założenia testu zostały spełnione, ponieważ jedynie 6,7% komórek miało liczebności oczekiwane mniejsze niż 5, a minimalna liczebność oczekiwana wyniosła 2,56.

Wyniki pozwalają odrzucić hipotezę o braku zależności między uczestnictwem w wydarzeniach opartych na wzajemnej pomocy a poczuciem związania z województwem zachodniopomorskim. Osoby silniej identyfikujące się z regionem częściej angażują się w tego typu działania, jednak siła tej zależności jest stosunkowo słaba.

a. 6,7% komórek (1) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 2,56.

Źródło: badanie własne STS

Przeprowadzona analiza wykazała, z prawdopodobieństwem graniczącym z pewnością (ponad 99,99%), iż zachodzi związek między poczuciem związania z województwem zachodniopomorskim a uczestnictwem w wydarzeniach w regionie, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc. Co prawda siła związku między omawianymi zmiennymi jest raczej mała (C_{kor} -Pearsona = 0,188), jednak można zauważyć, że wraz ze wzrostem poziomu związania z województwem, maleje udział braku uczestnictwa w analizowanych wydarzeniach jak również rośnie uczestnictwo wielokrotne oraz pełne.

O ile powyższe ustalenie stanowi uzupełnienie problematyki aktywizmu społecznego, odnoszące się do samego regionu, to analiza związków między pozostałymi obszarami wyróżnionymi w przestrzeni regionu (powiaty, gminy, miejscowości, osiedla/dzielnice, przestrzeń sąsiedzka, a nadto dwa wymiary aktywności życiowej Zachodniopomoran: ich praca zawodowa i szkoła/uczelnia), skupia się na zmiennej *podejmowanie aktywności społecznych* w odniesieniu do tych obszarów.

Ze względu na fakt stwierdzonej wcześniej co najmniej umiarkowanej siły związków poczucia związania (identyfikacji w badaniu z 2011 roku) z poszczególnymi obszarami; w niektórych zaś przypadkach wręcz dużej siły takich powiązań, można oczekiwać istotnych statystycznie związków również z aktywnościami społecznymi wobec tych obszarów.

Aktywności społeczne podejmowane w odniesieniu do powiatów, w których mieszkają Zachodniopomorzanie, ze względu na ich poczucie związania z tymi powiatami

Tabela 100. Rozkład poziomu identyfikacji z powiatami a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do powiatów

Podejmowanie aktywności społecznych		Poczucie związania z powiatami					Ogółem
		bardzo niskie	niskie	umiarkowane	wysokie	bardzo wysokie	
nigdy dotąd	n	26	36	134	139	138	473
	%	74,3%	59,0%	52,8%	40,9%	36,3%	44,2%
jeden raz	n	2	6	24	40	61	133
	%	5,7%	9,8%	9,4%	11,8%	16,1%	12,4%
kilkakrotnie	n	4	10	59	70	91	234
	%	11,4%	16,4%	23,2%	20,6%	23,9%	21,9%
kilkunastokrotnie	n	2	9	33	78	44	166
	%	5,7%	14,8%	13,0%	22,9%	11,6%	15,5%
kilkadziesiąt razy	n	1	0	4	13	46	64
	%	2,9%	0,0%	1,6%	3,8%	12,1%	6,0%
Ogółem	n	35	61	254	340	380	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia zależność między poziomem identyfikacji respondentów z powiatem a częstością podejmowania aktywności społecznych na rzecz powiatu. Poziom identyfikacji podzielono na pięć kategorii: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki.

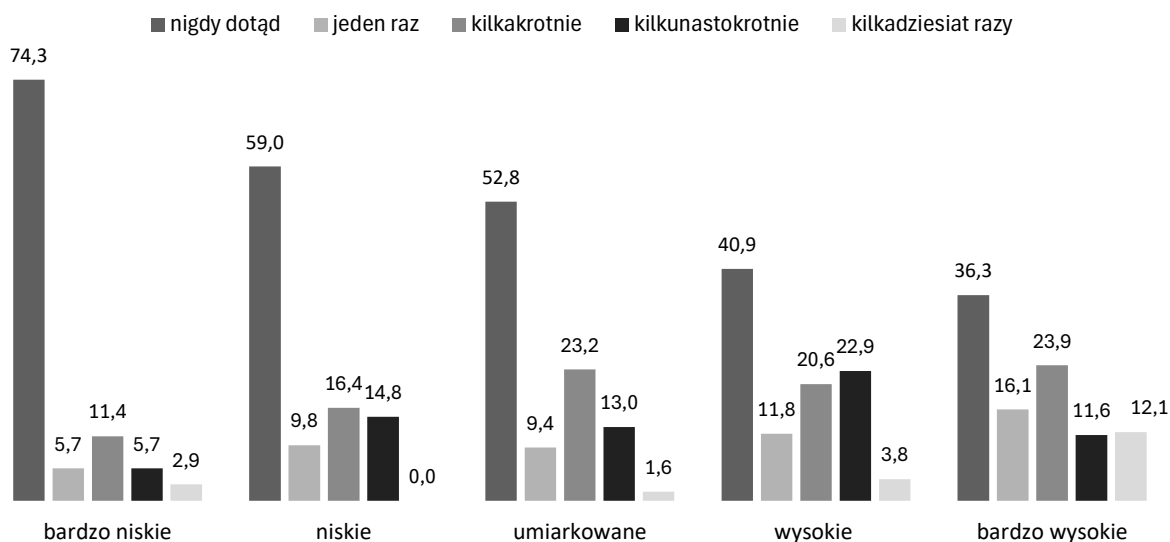
Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych na rzecz powiatu, odnotowano w grupie o bardzo niskiej identyfikacji z powiatem (74,3%). W grupach o niskiej i umiarkowanej identyfikacji wartości te wyniosły odpowiednio 59,0% i 52,8%, natomiast wśród osób o wysokiej i bardzo wysokiej identyfikacji spadły do 40,9% oraz 36,3%.

Wraz ze wzrostem identyfikacji z powiatem zwiększał się udział osób angażujących się społecznie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 23,9% respondentów deklarowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 11,6% kilkunastokrotnie, a 12,1% kilkadziesiąt razy. Dla porównania, wśród osób o bardzo niskiej identyfikacji odsetek podejmujących działania kilkadziesiąt razy wyniósł jedynie 2,9%, a w grupie o niskiej identyfikacji nie odnotowano takich osób.

Wyniki wskazują na wyraźną zależność między poczuciem związania z powiatem a aktywnością społeczną podejmowaną na jego rzecz. Im silniejsze jest poczucie identyfikacji z powiatem, tym częściej respondenci angażują się w działania społeczne dotyczące tej jednostki terytorialnej, a odsetek osób całkowicie nieaktywnych wyraźnie maleje.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 75. Rozkład poziomu identyfikacji z powiatami a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do powiatów

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zależność między poziomem identyfikacji z powiatem a częstością podejmowania aktywności społecznych na rzecz powiatu. Wyróżniono pięć poziomów identyfikacji: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki, a dla każdego poziomu zaprezentowano odsetki respondentów deklarujących różną częstotliwość aktywności.

Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały działań społecznych na rzecz powiatu, odnotowano wśród respondentów o bardzo niskiej identyfikacji z powiatem (74,3%). W kolejnych grupach wartości te wynosiły 59,0% dla identyfikacji niskiej, 52,8% dla umiarkowanej, 40,9% dla wysokiej oraz 36,3% dla bardzo wysokiej. Jednocześnie wraz ze wzrostem poziomu identyfikacji zwiększał się udział osób aktywnych społecznie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 23,9% respondentów angażowało się kilkakrotnie, 11,6% kilkunastokrotnie, a 12,1% kilkadziesiąt razy. Wśród osób o niskiej identyfikacji nie odnotowano respondentów deklarujących aktywność kilkadziesiąt razy.

Wyniki wykresu wskazują na wyraźny związek między poczuciem związania z powiatem a aktywnością społeczną podejmowaną na jego rzecz. Wraz ze wzrostem identyfikacji z powiatem maleje odsetek osób nieaktywnych, a rośnie udział respondentów angażujących się wielokrotnie w działania społeczne.

Dane wyrażone w procentach [n bardzo niskie = 35 = 100%; n niskie = 61 = 100%; n umiarkowane = 254 = 100%; n wysokie = 340 = 100%; n bardzo wysokie = 380 = 100%]

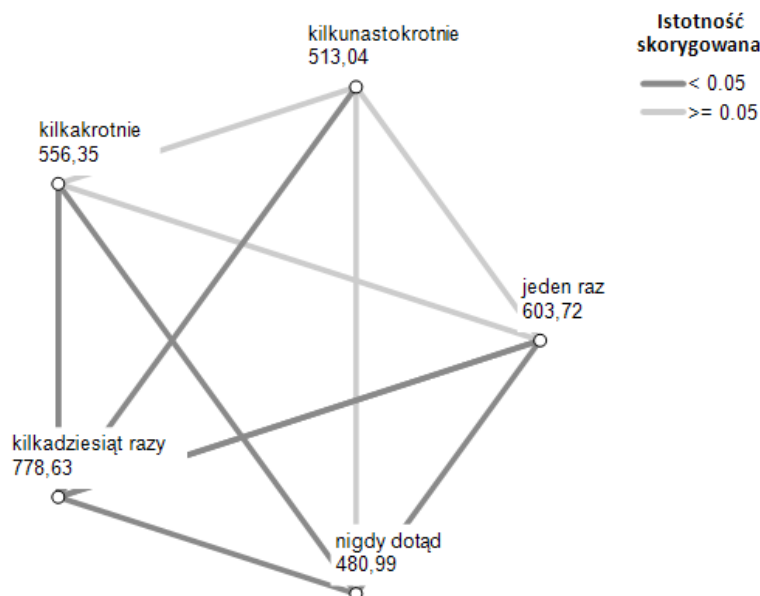
Źródło: badanie własne STS

W celu zbadania związku między poczuciem związania z powiatami oraz podejmowaniem aktywności społecznych w wymiarze powiatowym, analogicznie jak w przypadku analizy regionu, przeprowadzono test istotności H Kruskala-Wallisa.

Jak wynika z analizy poziomu związania z powiatami, w których żyją Zachodniopomorzanie (identyfikacji w badaniu z 2011 roku) ze względu na podejmowane przez nich aktywności społeczne w odniesieniu do powiatów, empiryczny poziom istotności testu H, pozwala stwierdzić, że zachodzi bardzo istotny związek między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: $H(n = 1070, df = 4) = 64,397; p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami deklaracji aktywności społecznych Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ich związania z powiatami mogą być uogólnione – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu. Test

porównania parami poszczególnych kategorii zmiennej pod względem średnich rang zmiennej *Poziom identyfikacji z powiatem* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 76. Obraz relacji między kategoriami liczby podejmowanych przez Zachodniopomorzan aktywności społecznych w odniesieniu do powiatów, pod względem poziomu ich związania z powiatami

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami liczby podejmowanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego aktywności społecznych na rzecz powiatów a poziomem ich identyfikacji z powiatami. Każdy węzeł odpowiada średniej randze poziomu identyfikacji z powiatem w danej kategorii aktywności społecznej. Linie między węzłami przedstawiają wyniki porównań statystycznych; grubsze linie oznaczają różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$), a cieńsze – nieistotne statystycznie ($p \geq 0,05$). Najniższą średnią rangę identyfikacji z powiatami odnotowano wśród osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych na rzecz powiatu (480,99). Wyższe wartości uzyskano dla respondentów angażujących się kilkunastokrotnie (513,04), kilkakrotnie (556,35) oraz jeden raz (603,72). Najwyższą średnią rangę osiągnęły osoby deklarujące aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy (778,63). Wyniki wskazują, że wraz ze wzrostem częstotliwości podejmowania aktywności społecznych na rzecz powiatu rośnie poziom identyfikacji z tą jednostką terytorialną. Szczególnie wyraźnie wyróżnia się grupa osób najbardziej aktywnych społecznie, która osiągnęła zdecydowanie najwyższy poziom związania z powiatem. Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu identyfikacji z powiatami w kategorii liczby aktywności społecznych podejmowanych przez uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, można dostrzec analogiczną, jak w przypadku województwa zachodniopomorskiego, bardzo wyraźną prawidłowość związaną z różnicami między poszczególnymi kategoriami liczby podejmowanych aktywności. Deklaracje kilkadziesiątkrotnego podejmowania takich aktywności cechują się najwyższą średnią rangą poziomu związania z powiatami. Ta właśnie kategoria różni się istotnie od wszystkich pozostałych kategorii, przy czym najniższy poziom związania z powiatami prezentują osoby, które nigdy dotąd nie podjęły aktywności społecznej w odniesieniu do swoich powiatów. W wymiarze powiatowym – podobnie jak w regionalnym – średnie rangi poczucia związania

z powiatem, podobnie rosną monotonicznie wraz z deklaracjami liczby podejmowanych aktywności społecznych (wartość współczynnika korelacji rho Spearmana: 0,157, przy poziomie istotności $p < 0,001$, pozwala stwierdzić, że mamy do czynienia z bardzo istotnym statystycznie, dodatnim związkiem, jednak o małej sile).

Aktywności społeczne podejmowane w odniesieniu do gmin, w których mieszkają Zachodniopomorzanie, ze względu na ich poczucie związania z tymi gminami

Tabela 101. Rozkład poziomu identyfikacji z gminami a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do gmin

Podejmowanie aktywności społecznych		Poczucie związania z gminami					Ogółem
		bardzo niskie	niskie	umiarkowane	wysokie	bardzo wysokie	
nigdy dotąd	n	31	38	128	109	128	434
	%	73,8%	62,3%	54,7%	34,7%	30,5%	40,6%
jeden raz	n	4	5	21	38	74	142
	%	9,5%	8,2%	9,0%	12,1%	17,7%	13,3%
kilkakrotnie	n	5	8	63	89	97	262
	%	11,9%	13,1%	26,9%	28,3%	23,2%	24,5%
kilkunastokrotnie	n	1	9	14	70	52	146
	%	2,4%	14,8%	6,0%	22,3%	12,4%	13,6%
kilkadzieśiąt razy	n	1	1	8	8	68	86
	%	2,4%	1,6%	3,4%	2,5%	16,2%	8,0%
Ogółem	n	42	61	234	314	419	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia zależność między poziomem identyfikacji respondentów z gminą a częstością podejmowania aktywności społecznych na rzecz gminy. Poziom identyfikacji podzielono na pięć kategorii: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki.

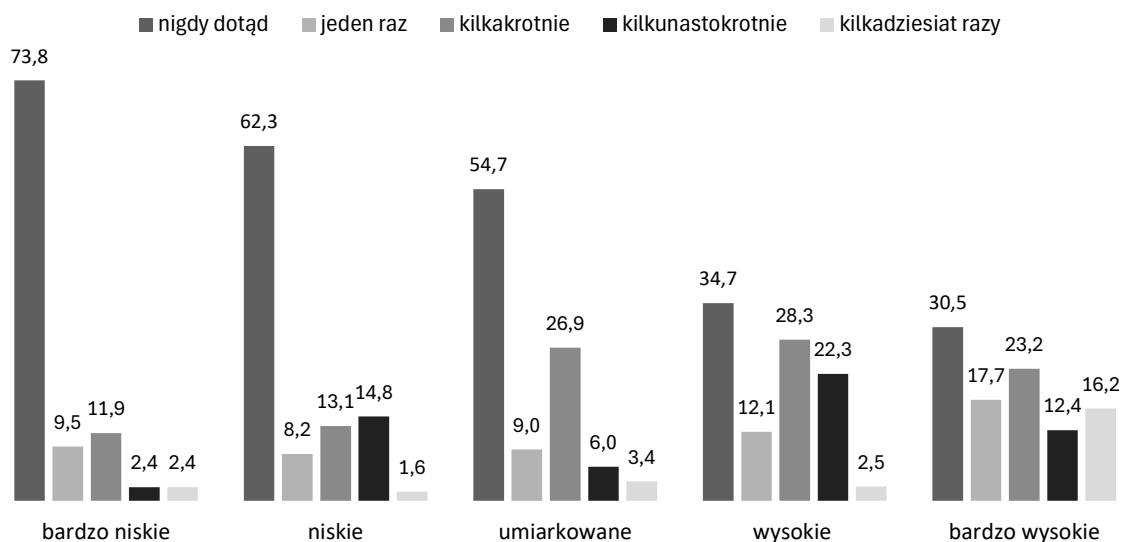
Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych na rzecz gminy, odnotowano wśród respondentów o bardzo niskiej identyfikacji z gminą (73,8%). W grupie o niskiej identyfikacji odsetek ten wyniósł 62,3%, przy umiarkowanej identyfikacji 54,7%, natomiast przy wysokiej i bardzo wysokiej identyfikacji spadł odpowiednio do 34,7% i 30,5%.

Wraz ze wzrostem poziomu identyfikacji zwiększał się udział osób angażujących się w działania społeczne. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 23,2% respondentów deklarowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 12,4% kilkunastokrotnie, a 16,2% kilkadzieśiąt razy. Dla porównania, w grupie o bardzo niskiej identyfikacji aktywność podejmowaną kilkadzieśiąt razy deklarowało jedynie 2,4% badanych.

Wyniki wskazują na wyraźny związek między poczuciem związania z gminą a aktywnością społeczną podejmowaną na jej rzecz. Im silniejsza identyfikacja z gminą, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne oraz mniejszy odsetek osób pozostających całkowicie biernymi.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 77. Rozkład poziomu identyfikacji z gminami a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do gmin

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zależność między poziomem identyfikacji z gminą a częstością podejmowania aktywności społecznych na rzecz gminy. Wyróżniono pięć poziomów identyfikacji: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki, a dla każdego z nich zaprezentowano odsetki respondentów deklarujących różną częstotliwość aktywności.

Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały działań społecznych na rzecz gminy, wystąpił w grupie o bardzo niskiej identyfikacji z gminą (73,8%). W kolejnych grupach wartości te wynosiły odpowiednio 62,3%, 54,7%, 34,7% i 30,5%, co wskazuje na systematyczny spadek bierności społecznej wraz ze wzrostem identyfikacji. Jednocześnie wzrastał udział respondentów angażujących się w działania społeczne. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 23,2% badanych deklarowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 12,4% kilkunastokrotnie, a 16,2% kilkadziesiąt razy. Dla porównania, w grupie o bardzo niskiej identyfikacji aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy wskazało jedynie 2,4% respondentów.

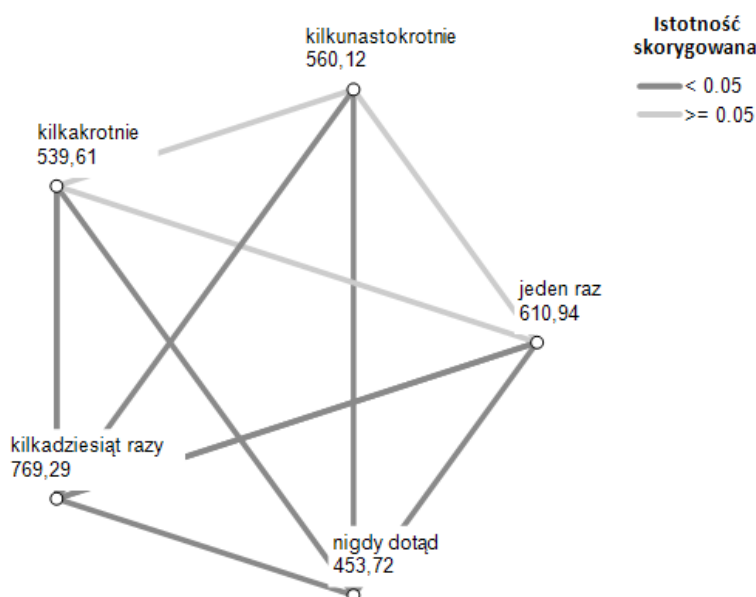
Wyniki wykresu wskazują na wyraźną zależność między siłą związania z gminą a aktywnością społeczną podejmowaną na jej rzecz. Im silniejsze poczucie identyfikacji z gminą, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne oraz mniejszy odsetek osób całkowicie nieaktywnych.

Dane wyrażone w procentach [n bardzo niskie = 42 = 100%; n niskie = 61 = 100%; n umiarkowane = 234 = 100%; n wysokie = 314 = 100%; n bardzo wysokie = 419 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Analiza poziomu związania z gminami, w których żyją Zachodniopomorzanie (identyfikacji w badaniu z 2011 roku), przeprowadzona ze względu na podejmowane przez nich aktywności społeczne w odniesieniu do gmin, empiryczny poziom istotności testu H Kruskala-Wallisa, ujawnia bardzo istotny związek między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny: $H(n = 1070, df = 4) = 91,548; p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami deklaracji aktywności społecznych Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ich związania z gminami mogą być uogólnione – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu. Test porównania parami poszczególnych kategorii zmiennej pod względem średnich rang zmiennej *Poziom identyfikacji z gminą* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 78. Obraz relacji między kategoriami liczby podejmowanych przez Zachodniopomorzan aktywności społecznych w odniesieniu do gmin, pod względem poziomu ich związania z gminami

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami liczby podejmowanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego aktywności społecznych na rzecz gminy a poziomem ich identyfikacji z gminą. Każdy węzeł odpowiada średniej randze poziomu identyfikacji z gminą w danej kategorii aktywności społecznej. Linie między węzłami przedstawiają wyniki porównań statystycznych; grubsze linie oznaczają różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$), a cieńsze – nieistotne statystycznie ($p \geq 0,05$). Najniższą średnią rangę identyfikacji z gminą odnotowano wśród osób, które nigdy dotąd nie podejmowały aktywności społecznych na rzecz gminy (453,72). Wyższe wartości uzyskano dla respondentów angażujących się kilkakrotnie (539,61) oraz kilkunastokrotnie (560,12). Jeszcze wyższą średnią rangę osiągnęły osoby deklarujące jednorazową aktywność (610,94). Najwyższy poziom identyfikacji z gminą odnotowano wśród respondentów podejmujących działania społeczne kilkadziesiąt razy (769,29). Wyniki wskazują, że wzrost częstotliwości aktywności społecznej na rzecz gminy wiąże się z wyższym poziomem identyfikacji z tą jednostką terytorialną. Szczególnie silne poczucie związania z gminą charakteryzuje osoby najbardziej aktywne społecznie, które osiągnęły zdecydowanie najwyższą średnią rangę identyfikacji. Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu identyfikacji z gminami w kategorii liczby aktywności społecznych podejmowanych przez uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Podobnie jak we wcześniejszych analizach, w przypadku poczucia związania z gminami oraz aktywności społecznych w ich wymiarze, można dostrzec bardzo wyraźną prawidłowość związaną z różnicami między poszczególnymi kategoriami liczby podejmowanych aktywności. Podobnie jak w przypadku dotychczas analizowanych obszarów, deklaracje kilkadziesiątkrotnego podejmowania aktywności społecznych, cechują się najwyższą średnią rangą poziomu związania z gminami. I tym razem wskazana kategoria różni się istotnie od wszystkich pozostałych. Z kolei najniższy poziom związania z gminami prezentują osoby, które nigdy dotąd nie podjęły aktywności społecznej w odniesieniu do swoich gmin. W wymiarze gminnym – podobnie jak w regionalnym oraz powiatowym – średnie rangi poczucia związania z gminą, rosną monotonicznie wraz z deklaracjami liczby podejmowanych aktywności społecznych (wartość współczynnika korelacji rho Spearmana: 0,233, przy

poziomie istotności $p < 0,001$, pozwala stwierdzić, że mamy do czynienia z bardzo istotnym statystycznie, dodatnim związku, o najwyższej z dotąd analizowanych, jednak również małej sile).

Aktywności społeczne podejmowane w odniesieniu do miejscowości, w których żyją Zachodniopomorzanie, ze względu na ich poczucie związania z tymi miejscowościami

Tabela 102. Rozkład poziomu identyfikacji z miejscowościami a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do tych miejscowości

Podejmowanie aktywności społecznych		Poczucie związania z miejscowościami					Ogółem
		bardzo niskie	niskie	umiarkowane	wysokie	bardzo wysokie	
nigdy dotąd	n	27	15	72	109	144	367
	%	87,1%	44,1%	44,7%	36,8%	26,3%	34,3%
jeden raz	n	2	7	20	22	81	132
	%	6,5%	20,6%	12,4%	7,4%	14,8%	12,3%
kilkakrotnie	n	1	10	52	84	144	291
	%	3,2%	29,4%	32,3%	28,4%	26,3%	27,2%
kilkunastokrotnie	n	1	2	14	71	85	173
	%	3,2%	5,9%	8,7%	24,0%	15,5%	16,2%
kilkadziesiąt razy	n	0	0	3	10	94	107
	%	0,0%	0,0%	1,9%	3,4%	17,2%	10,0%
Ogółem	n	31	34	161	296	548	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia zależność między poziomem identyfikacji respondentów z miejscowością zamieszkania a częstością podejmowania aktywności społecznych na rzecz tej miejscowości. Poziom identyfikacji podzielono na pięć kategorii: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki.

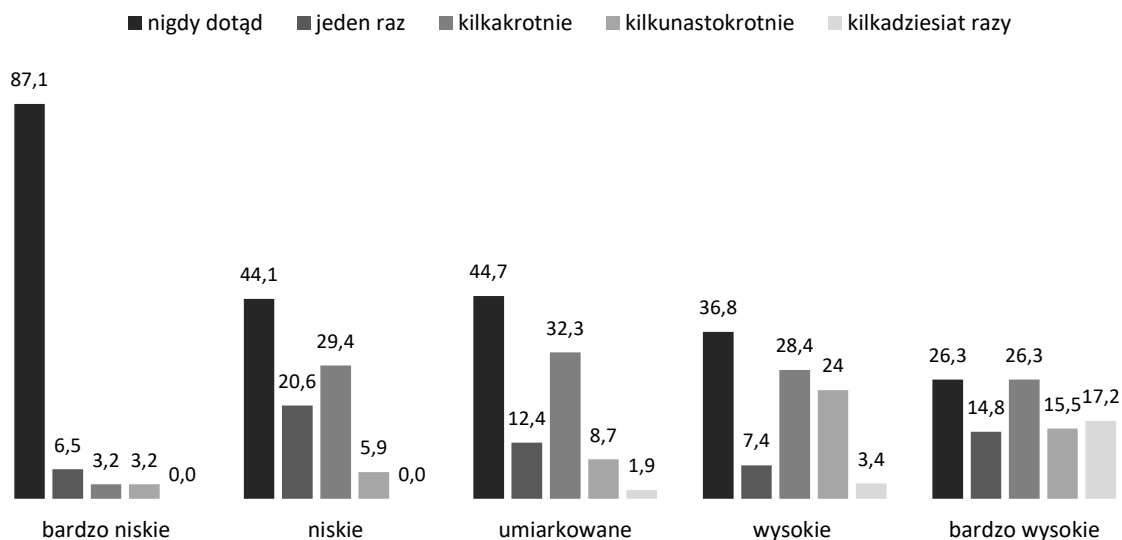
Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych na rzecz swojej miejscowości, wystąpił w grupie o bardzo niskiej identyfikacji z miejscowością (87,1%). W grupach o niskiej i umiarkowanej identyfikacji odsetki te wyniosły odpowiednio 44,1% i 44,7%, natomiast wśród osób o wysokiej i bardzo wysokiej identyfikacji spadły do 36,8% oraz 26,3%.

Wraz ze wzrostem poziomu identyfikacji zwiększał się udział respondentów angażujących się społecznie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 26,3% badanych deklarowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 15,5% kilkunastokrotnie, a 17,2% kilkadziesiąt razy. W grupach o bardzo niskiej i niskiej identyfikacji nie odnotowano osób deklarujących aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy, natomiast w grupie o umiarkowanej identyfikacji odsetek ten wyniósł jedynie 1,9%.

Wyniki wskazują na bardzo wyraźną zależność między poczuciem związania z miejscowością a aktywnością społeczną podejmowaną na jej rzecz. Im silniejsza identyfikacja z miejscowością, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne oraz mniejszy odsetek osób pozostających biernymi.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 79. Rozkład poziomu identyfikacji z miejscowościami a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do tych miejscowości

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zależność między poziomem identyfikacji z miejscowością zamieszkania a częstością podejmowania aktywności społecznych na rzecz tej miejscowości. Wyróżniono pięć poziomów identyfikacji: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki, a dla każdego poziomu pokazano odsetki respondentów deklarujących różną częstotliwość aktywności społecznej.

Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały działań społecznych na rzecz miejscowości, odnotowano w grupie o bardzo niskiej identyfikacji (87,1%). W grupach o niskiej i umiarkowanej identyfikacji odsetki te wynosiły odpowiednio 44,1% i 44,7%, natomiast wśród osób o wysokiej i bardzo wysokiej identyfikacji spadły do 36,8% oraz 26,3%. Jednocześnie wraz ze wzrostem poziomu identyfikacji rosło zaangażowanie społeczne. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 26,3% respondentów deklarowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 15,5% kilkunastokrotnie, a 17,2% kilkadziesiąt razy. W grupach o bardzo niskiej i niskiej identyfikacji nie odnotowano osób angażujących się kilkadziesiąt razy.

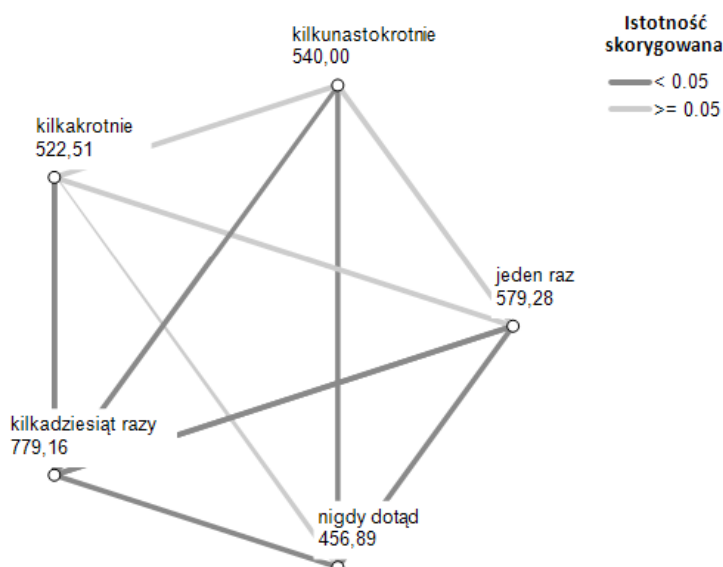
Wyniki wykresu wskazują na bardzo silny związek między poczuciem związania z miejscowością a aktywnością społeczną podejmowaną na jej rzecz. Im silniejsze poczucie identyfikacji z miejscowością, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne oraz mniejszy odsetek osób pozostających biernymi.

Dane wyrażone w procentach [n_{bardzo niskie} = 31 = 100%; n_{niskie} = 34 = 100%; n_{umiarkowane} = 161 = 100%; n_{wysokie} = 296 = 100%; n_{bardzo wysokie} = 548 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Analiza poziomu związania z miejscowościami, w których żyją Zachodniopomorzanie, przeprowadzona ze względu na podejmowane przez nich aktywności społeczne w odniesieniu do miejscowości, empiryczny poziom istotności statystycznego testu H Kruskala-Wallisa, ujawnia bardzo istotny związek między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny procedury oraz wyniku testu: $H(n = 1070, df = 4) = 99,609; p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami deklaracji aktywności społecznych Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ich związania z miejscowościami, mogą być uogólnione – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu. Test porównania parami poszczególnych kategorii zmiennej pod względem średnich rang zmiennej *Poziom identyfikacji z miejscowością* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 80. Obraz relacji między kategoriami liczby podejmowanych przez Zachodniopomorzan aktywności społecznych w odniesieniu do miejscowości, pod względem poziomu ich związania z miejscowościami

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami liczby podejmowanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego aktywności społecznych na rzecz miejscowości a poziomem ich identyfikacji z miejscowością. Każdy węzeł odpowiada średniej randze poziomu identyfikacji z miejscowością w danej kategorii aktywności społecznej. Linie między węzłami przedstawiają wyniki porównań statystycznych; grubsze linie oznaczają różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$), a cieńsze – nieistotne statystycznie ($p \geq 0,05$).

Najniższą średnią rangę identyfikacji z miejscowością odnotowano wśród osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych na jej rzecz (456,89). Wyższe wartości uzyskano dla respondentów angażujących się kilkakrotnie (522,51) oraz kilkunastokrotnie (540,00). Jeszcze wyższą średnią rangę osiągnęły osoby deklarujące jednorazową aktywność (579,28). Najwyższy poziom identyfikacji z miejscowością odnotowano wśród respondentów podejmujących działania społeczne kilkadziesiąt razy (779,16).

Wyniki wskazują, że wraz ze wzrostem częstotliwości aktywności społecznej na rzecz miejscowości rośnie poziom identyfikacji z tym miejscem. Szczególnie silne poczucie związania z miejscowością charakteryzuje osoby najbardziej aktywne społecznie, które osiągnęły zdecydowanie najwyższą średnią rangę identyfikacji.

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu identyfikacji z miejscowościami w kategorii liczby aktywności społecznych podejmowanych przez uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Również w przypadku poczucia związania z miejscowościami oraz aktywności społecznych w ich wymiarze, można dostrzec bardzo wyraźną prawidłowość związaną z różnicami między poszczególnymi kategoriami liczby podejmowanych aktywności. Podobnie jak w przypadku województwa oraz powiatów i gmin, deklaracje kilkunastokrotnego podejmowania aktywności społecznych, cechują się najwyższą średnią rangą poziomu związania z miejscowościami. I tym razem wskazana kategoria różni się istotnie od wszystkich pozostałych. Jak również najniższy poziom związania z miejscowościami prezentują osoby, które nigdy dotąd nie podjęły aktywności społecznej w odniesieniu do swoich miejscowości. W wymiarze mikrolokalnym – podobnie jak w regionalnym, powiatowym i gminnym – średnie rangi poczucia związania z miejscowością, rosną monotonicznie wraz z deklaracjami

liczby podejmowanych aktywności społecznych (wartość współczynnika korelacji rho Spearmana: 0,230, przy poziomie istotności $p < 0,001$, pozwala stwierdzić, że mamy do czynienia z bardzo istotnym statystycznie, dodatnim związkiem, o małej – choć nie najmniejszej – sile).

Analogicznie do analizy przeprowadzonej dla województwa zachodniopomorskiego, w odniesieniu do miejscowości zastosowany został test Chi-kwadrat dla rozkładu odpowiedzi na pytanie:

Proszę ustosunkować się do kwestii aktywności społecznej w regionie oraz w przestrzeni lokalnej. Udzielam się na rzecz społeczności lokalnej.

Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanej procedury.

Tabela 103. Rozkład poczucia związania Zachodniopomorzan z miejscowościami, w których żyją a udzielanie się na rzecz lokalnej społeczności

Udzielanie się na rzecz społeczności lokalnej		Poczucie związania z miejscowościami zamieszkania			Ogółem
		słabe	umiarkowane	silne	
nigdy dotąd	n	35	68	272	375
	%	53,8%	42,2%	32,2%	35,0%
jeden raz	n	12	34	123	169
	%	18,5%	21,1%	14,6%	15,8%
kilkakrotnie	n	11	45	252	308
	%	16,9%	28,0%	29,9%	28,8%
wielokrotnie ale nie zawsze mogłam/-łem	n	4	11	108	123
	%	6,2%	6,8%	12,8%	11,5%
zawsze lub prawie zawsze, gdy była potrzeba	n	3	3	89	95
	%	4,6%	1,9%	10,5%	8,9%
Ogółem	n	65	161	844	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia zależność między poczuciem związania respondentów z miejscowością zamieszkania a zaangażowaniem na rzecz społeczności lokalnej. Ze względu na wymogi analizy poziom identyfikacji z miejscowością podzielono na trzy kategorie: słabą, umiarkowaną i silną identyfikację.

Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie angażowały się na rzecz społeczności lokalnej, wystąpił w grupie o słabym poczuciu związania z miejscowością (53,8%). W grupie o umiarkowanej identyfikacji odsetek ten wyniósł 42,2%, natomiast wśród osób o silnej identyfikacji spadł do 32,2%. Jednocześnie wraz ze wzrostem identyfikacji rosło zaangażowanie społeczne. W grupie o silnym związaniu z miejscowością 29,9% respondentów deklarowało udział w działaniach lokalnych kilkakrotnie, 12,8% angażowało się wielokrotnie, choć nie zawsze miało taką możliwość, a 10,5% uczestniczyło zawsze lub prawie zawsze, gdy pojawiała się taka potrzeba.

Wśród osób o słabej identyfikacji odsetek deklarujących stałe zaangażowanie wyniósł jedynie 4,6%, natomiast przy umiarkowanej identyfikacji 1,9%. Wyniki wskazują, że silniejsze poczucie związania z miejscowością zamieszkania wiąże się z większą aktywnością na rzecz społeczności lokalnej oraz mniejszą skłonnością do pozostawania biernym wobec spraw lokalnych.

Źródło: badanie własne STS

Tabela 104. Test Chi-kwadrat dla zależności między deklaracjami udzielania się na rzecz lokalnych społeczności, a poczuciem związania z miejscowościami zamieszkania

	Wartość	df	Istotność asymptotyczna (dwustronna)
Chi-kwadrat Pearsona	37,171 ^a	8	<0,001
Iloraz wiarygodności	41,668	8	<0,001
Test związku liniowego	29,879	1	<0,001
Istotność przybliżona			
Współczynnik kontyngencji C-Pearsona	0,183		<0,001
Współczynnik siły związku C_{kor} -Pearsona	0,214		
N ważnych obserwacji	1070		

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia wyniki testu chi-kwadrat przeprowadzonego w celu weryfikacji zależności między deklarowanym zaangażowaniem na rzecz społeczności lokalnej a poczuciem związania z miejscowością zamieszkania.

Wynik testu chi-kwadrat Pearsona wyniósł 37,171 przy 8 stopniach swobody, a poziom istotności był mniejszy niż 0,001. Oznacza to, że istnieje statystycznie istotna zależność między analizowanymi zmiennymi. Podobny rezultat uzyskano dla ilorazu wiarygodności (41,668; $p < 0,001$). Test związku liniowego również wykazał istotną zależność (29,879; $p < 0,001$), co wskazuje na występowanie uporządkowanego trendu między siłą identyfikacji z miejscowością a poziomem zaangażowania na rzecz społeczności lokalnej.

Siła związku była niewielka. Współczynnik kontyngencji C Pearsona osiągnął wartość 0,183 ($p < 0,001$), natomiast skorygowany współczynnik C Pearsona wyniósł 0,214. Analizę przeprowadzono dla 1070 ważnych obserwacji. Założenia testu zostały spełnione, ponieważ żadna komórka nie miała liczebności oczekiwanej mniejszej niż 5, a minimalna liczebność oczekiwana wyniosła 5,77.

Wyniki pozwalają odrzucić hipotezę o braku zależności między poczuciem związania z miejscowością zamieszkania a zaangażowaniem na rzecz społeczności lokalnej. Osoby silniej identyfikujące się ze swoją miejscowością częściej angażują się w działania na rzecz społeczności lokalnej, choć siła tej zależności jest stosunkowo słaba.

a. 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 5,77.

Źródło: badanie własne STS

Przeprowadzona analiza wykazała, z prawdopodobieństwem graniczącym z pewnością (ponad 99,99%), iż zachodzi związek między poczuciem związania z miejscowościami zamieszkania a udzielaniem się na rzecz lokalnych społeczności. Siła związku między omawianymi zmiennymi jest wyższa niż w przypadku relacji między aktywnością w regionie a poziomem związania z regionem, ale również mała (C_{kor} -Pearsona = 0,214), jednak można zauważyć, że wraz ze wzrostem poziomu związania z miejscowościami zamieszkania, maleją udziały braku udzielania się na rzecz społeczności lokalnej jak również rośnie uczestnictwo kilkukrotne, wielokrotne oraz pełne.

Aktywności społeczne podejmowane w odniesieniu do osiedli/dzielnicy, w których żyją Zachodniopomorzanie, ze względu na ich poczucie związania z tymi osiedlami/dzielnicami

Tabela 105. Rozkład poziomu identyfikacji z osiedlami/dzielnicami a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do tych osiedli/dzielnicy

Podejmowanie aktywności społecznych		Poczucie związania z osiedlami/dzielnicami					Ogółem
		bardzo niskie	niskie	umiarkowane	wysokie	bardzo wysokie	
nigdy dotąd	n	53	38	97	112	143	443
	%	80,3%	57,6%	49,7%	39,9%	31,0%	41,4%
jeden raz	n	8	9	22	39	69	147
	%	12,1%	13,6%	11,3%	13,9%	14,9%	13,7%
kilkakrotnie	n	2	12	56	73	97	240
	%	3,0%	18,2%	28,7%	26,0%	21,0%	22,4%
kilkunastokrotnie	n	2	4	11	50	66	133
	%	3,0%	6,1%	5,6%	17,8%	14,3%	12,4%
kilkadziesiąt razy	n	1	3	9	7	87	107
	%	1,5%	4,5%	4,6%	2,5%	18,8%	10,0%
Ogółem	n	66	66	195	281	462	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia zależność między poziomem identyfikacji respondentów z osiedlem lub dzielnicą a częstotliwością podejmowania aktywności społecznych na rzecz tych obszarów. Poziom identyfikacji podzielono na pięć kategorii: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki.

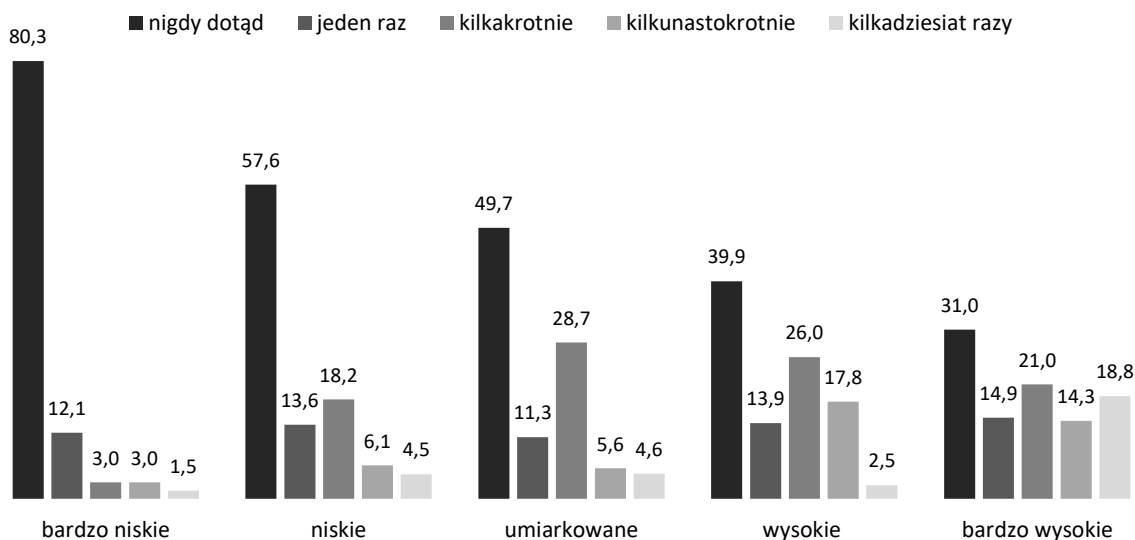
Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych na rzecz osiedla lub dzielnicy, wystąpił w grupie o bardzo niskiej identyfikacji (80,3%). W grupach o niskiej i umiarkowanej identyfikacji odsetki te wyniosły odpowiednio 57,6% i 49,7%, natomiast wśród osób o wysokiej i bardzo wysokiej identyfikacji spadły do 39,9% oraz 31,0%.

Wraz ze wzrostem poziomu identyfikacji zwiększał się udział respondentów angażujących się społecznie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 21,0% badanych deklaroowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 14,3% kilkunastokrotnie, a 18,8% kilkadziesiąt razy. Dla porównania, w grupie o bardzo niskiej identyfikacji aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy wskazało jedynie 1,5% respondentów.

Wyniki wskazują na wyraźną zależność między poczuciem związania z osiedlem lub dzielnicą a aktywnością społeczną podejmowaną na rzecz tych obszarów. Im silniejsza identyfikacja z najbliższym otoczeniem zamieszkania, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne oraz mniejszy odsetek osób pozostających biernymi.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 81. Rozkład poziomu identyfikacji z osiedlami/dzielnicami a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do tych osiedli/dzielnic

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zależność między poziomem identyfikacji z osiedlem lub dzielnicą a częstością podejmowania aktywności społecznych na rzecz tych obszarów. Wyróżniono pięć poziomów identyfikacji: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki, a dla każdego z nich zaprezentowano odsetki respondentów deklarujących różną częstotliwość aktywności społecznej.

Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały działań społecznych na rzecz osiedla lub dzielnicy, wystąpił w grupie o bardzo niskiej identyfikacji (80,3%). W kolejnych grupach wartości te wynosiły odpowiednio 57,6%, 49,7%, 39,9% i 31,0%, co wskazuje na systematyczny spadek bierności społecznej wraz ze wzrostem identyfikacji. Jednocześnie wzrastał udział respondentów angażujących się społecznie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 21,0% badanych deklarowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 14,3% kilkunastokrotnie, a 18,8% kilkadziesiąt razy. Dla porównania, w grupie o bardzo niskiej identyfikacji aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy wskazało jedynie 1,5% respondentów.

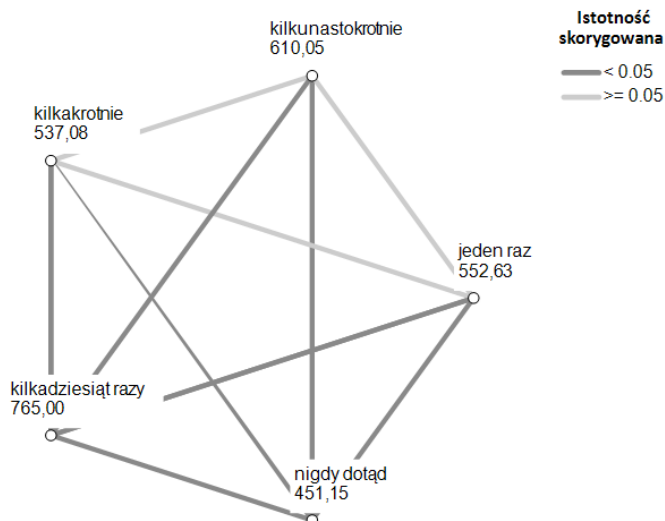
Wyniki wykresu wskazują na wyraźny związek między poczuciem związania z osiedlem lub dzielnicą a aktywnością społeczną podejmowaną na rzecz tych obszarów. Im silniejsza identyfikacja z najbliższym otoczeniem zamieszkania, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne oraz mniejszy odsetek osób pozostających biernymi.

Dane wyrażone w procentach [n bardzo niskie = 66 = 100%; n niskie = 66 = 100%; n umiarkowane = 195 = 100%; n wysokie = 281 = 100%; n bardzo wysokie = 462 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Analiza poziomu związania z osiedlami/dzielnicami, w których żyją Zachodniopomorzanie, przeprowadzona ze względu na podejmowane przez nich aktywności społeczne w odniesieniu do tych obszarów, empiryczny poziom istotności statystycznego testu H Kruskala-Wallisa, ujawnia bardzo istotny związek między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny procedury oraz wyniku testu: $H(n = 1070, df = 4) = 103,730; p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami deklaracji aktywności społecznych Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ich związania z osiedlami/dzielnicami, mogą być uogólnione – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu. Test porównania parami poszczególnych kategorii zmiennej pod względem średnich rang zmiennej *Poziom identyfikacji z osiedlem/dzielnicą* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 82. Obraz relacji między kategoriami liczby podejmowanych przez Zachodniopomorzan aktywności społecznych w odniesieniu do osiedli/dzielnic, pod względem poziomu ich związania z osiedlami/dzielnicami

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami liczby podejmowanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego aktywności społecznych na rzecz osiedli lub dzielnic a poziomem ich identyfikacji z tymi obszarami. Każdy węzeł odpowiada średniej randze poziomu identyfikacji z osiedlem lub dzielnicą w danej kategorii aktywności społecznej. Linie między węzłami przedstawiają wyniki porównań statystycznych; grubsze linie oznaczają różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$), a cieńsze – nieistotne statystycznie ($p \geq 0,05$).

Najniższą średnią rangę identyfikacji z osiedlem lub dzielnicą odnotowano wśród osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych na rzecz tych obszarów (451,15). Wyższe wartości uzyskano dla respondentów angażujących się kilkakrotnie (537,80) oraz podejmujących działania jednorazowo (552,63). Jeszcze wyższą średnią rangę osiągnęły osoby deklarujące aktywność kilkunastokrotną (610,05). Najwyższy poziom identyfikacji z osiedlem lub dzielnicą odnotowano wśród respondentów podejmujących działania społeczne kilkadziesiąt razy (765,00).

Wyniki wskazują, że wraz ze wzrostem częstotliwości aktywności społecznej na rzecz osiedla lub dzielnicy rośnie poziom identyfikacji z tym obszarem. Szczególnie silne poczucie związania z najbliższym otoczeniem zamieszkania charakteryzuje osoby najbardziej aktywne społecznie, które osiągnęły zdecydowanie najwyższą średnią rangę identyfikacji.

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu identyfikacji z osiedlami/dzielnicami w kategorii liczby aktywności społecznych podejmowanych przez uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Również w przypadku poczucia związania z osiedlami/dzielnicami oraz aktywności społecznych w ich wymiarze, można dostrzec bardzo wyraźną prawidłowość związaną z różnicami między poszczególnymi kategoriami liczby podejmowanych aktywności. Podobnie jak w przypadku województwa, powiatów oraz gmin i miejscowości, deklaracje kilkunastokrotnego podejmowania aktywności społecznych, cechują się najwyższą średnią rangą poziomu związania z osiedlami/dzielnicami. I tym razem wskazana kategoria różni się istotnie od wszystkich pozostałych. Jak również najniższy poziom związania z miejscowościami prezentują osoby, które nigdy dotąd nie podjęły aktywności społecznej w odniesieniu do swoich osiedli/dzielnic. W tym wymiarze mikrolokalnym – podobnie jak w regionalnym, powiatowym i gminnym – średnie rangi poczucia związania z miejscowością, rosną monotonicznie wraz z deklaracjami liczby podejmowanych aktywności społecznych

(wartość współczynnika korelacji rho Spearmana jest wyraźnie wyższa niż w poprzednich przypadkach i wynosi: 0,283, przy poziomie istotności $p < 0,001$, pozwala stwierdzić, że mamy do czynienia z bardzo istotnym statystycznie, dodatnim związkiem, o niemal umiarkowanej sile).

Aktywności społeczne podejmowane w odniesieniu do przestrzeni sąsiedzkich, w których żyją Zachodniopomorzanie, ze względu na ich poczucie związania z tymi przestrzeniami

Tabela 106. Rozkład poziomu identyfikacji z przestrzeniami sąsiedzkimi a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do tych przestrzeni

Podejmowanie aktywności społecznych		Poczucie związania z przestrzeniami sąsiedzkimi					Ogółem
		bardzo niskie	niskie	umiarkowane	wysokie	bardzo wysokie	
nigdy dotąd	n	50	45	118	100	86	399
	%	80,6%	61,6%	48,6%	33,6%	21,8%	37,3%
jeden raz	n	7	10	32	39	52	140
	%	11,3%	13,7%	13,2%	13,1%	13,2%	13,1%
kilkakrotnie	n	2	9	64	74	106	255
	%	3,2%	12,3%	26,3%	24,8%	26,9%	23,8%
kilkunastokrotnie	n	0	5	19	69	63	156
	%	0,0%	6,8%	7,8%	23,2%	16,0%	14,6%
kilkadzieści razy	n	3	4	10	16	87	120
	%	4,8%	5,5%	4,1%	5,4%	22,1%	11,2%
Ogółem	n	62	73	243	298	394	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia zależność między poziomem identyfikacji respondentów z przestrzenią sąsiedzką a częstością podejmowania aktywności społecznych na rzecz tej przestrzeni. Poziom identyfikacji podzielono na pięć kategorii: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki.

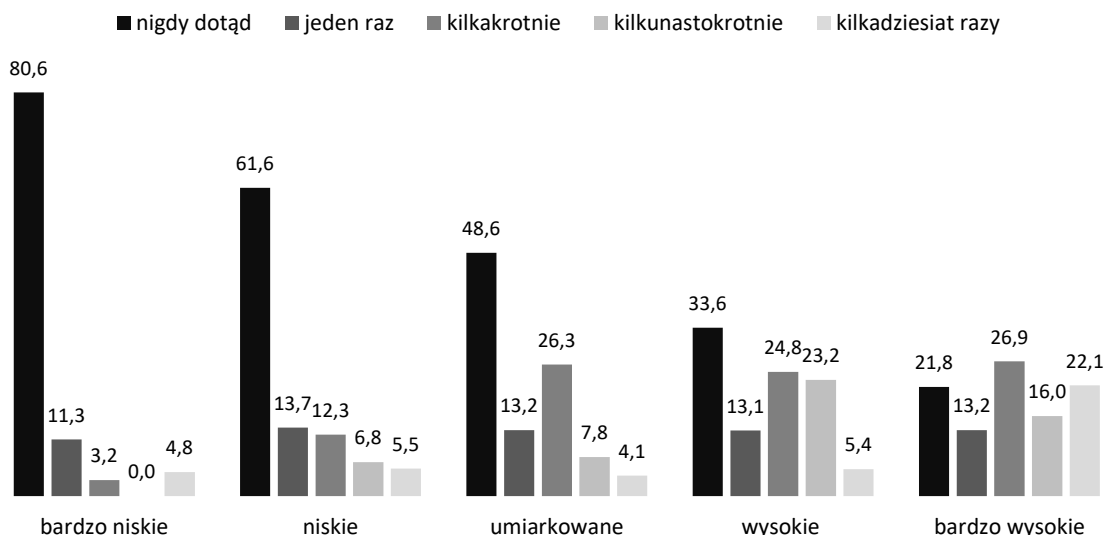
Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych na rzecz swojej przestrzeni sąsiedzkiej, wystąpił w grupie o bardzo niskiej identyfikacji (80,6%). W grupach o niskiej i umiarkowanej identyfikacji odsetki te wyniosły odpowiednio 61,6% i 48,6%, natomiast wśród osób o wysokiej i bardzo wysokiej identyfikacji spadły do 33,6% oraz 21,8%.

Wraz ze wzrostem poziomu identyfikacji zwiększał się udział respondentów angażujących się społecznie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 26,9% badanych deklarowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 16,0% kilkunastokrotnie, a 22,1% kilkadzieści razy. Dla porównania, w grupie o bardzo niskiej identyfikacji aktywność podejmowaną kilkadzieści razy wskazało 4,8% respondentów, natomiast nikt nie deklarował aktywności podejmowanej kilkunastokrotnie.

Wyniki wskazują na bardzo wyraźną zależność między poczuciem związania z przestrzenią sąsiedzką a aktywnością społeczną podejmowaną na jej rzecz. Im silniejsza identyfikacja z najbliższym otoczeniem społecznym, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne oraz mniejszy odsetek osób pozostających biernymi.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 83. Rozkład poziomu identyfikacji z przestrzeniami sąsiedzkimi a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do tych przestrzeni

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zależność między poziomem identyfikacji z przestrzenią sąsiedzką a częstotliwością podejmowania aktywności społecznych na rzecz tej przestrzeni. Wyróżniono pięć poziomów identyfikacji: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki, a dla każdego z nich zaprezentowano odsetki respondentów deklarujących różną częstotliwość aktywności społecznej.

Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały działań społecznych na rzecz swojej przestrzeni sąsiedzkiej, wystąpił w grupie o bardzo niskiej identyfikacji (80,6%). W kolejnych grupach wartości te wynosiły odpowiednio 61,6%, 48,6%, 33,6% i 21,8%, co wskazuje na systematyczny spadek bierności społecznej wraz ze wzrostem identyfikacji. Jednocześnie wzrastał udział respondentów angażujących się społecznie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 26,9% badanych deklarowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 16,0% kilkunastokrotnie, a 22,1% kilkadziesiąt razy. Dla porównania, w grupie o bardzo niskiej identyfikacji aktywność podejmowaną kilkunastokrotnie deklarowało 0,0% respondentów.

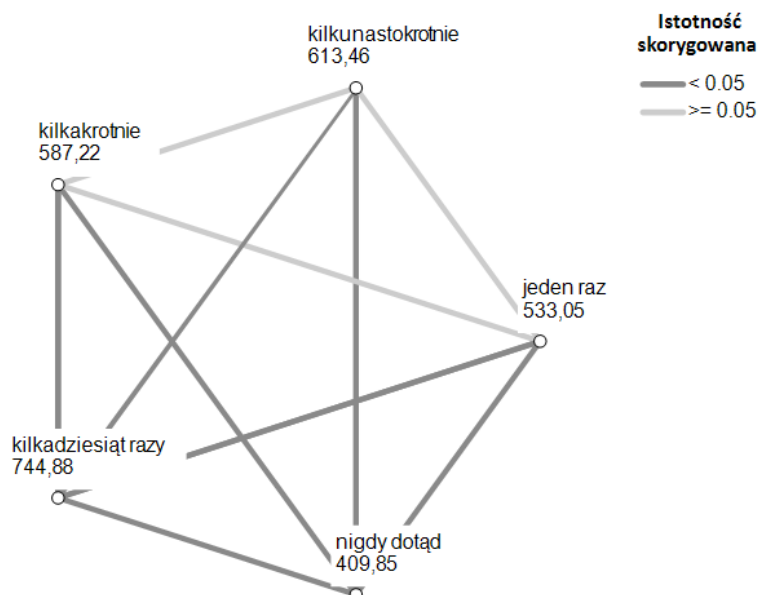
Wyniki wykresu wskazują na bardzo silny związek między poczuciem związania z przestrzenią sąsiedzką a aktywnością społeczną podejmowaną na jej rzecz. Im silniejsza identyfikacja z najbliższym otoczeniem społecznym, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne oraz mniejszy odsetek osób pozostających biernymi.

Dane wyrażone w procentach [n bardzo niskie = 62 = 100%; n niskie = 73 = 100%; n umiarkowane = 243 = 100%; n wysokie = 298 = 100%; n bardzo wysokie = 394 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Analiza poziomu związania z przestrzeniami sąsiedzkimi, w których żyją Zachodniopomorzanie, przeprowadzona ze względu na podejmowane przez nich aktywności społeczne w odniesieniu do tych obszarów, empiryczny poziom istotności statystycznego testu H Kruskala-Wallisa, ujawnia bardzo istotny związek między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny procedury oraz wyniku testu: $H(n = 1070, df = 4) = 141,818; p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami deklaracji aktywności społecznych Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ich związania z przestrzeniami sąsiedzkimi, mogą być uogólnione – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu. Test porównania parami poszczególnych kategorii zmiennej pod względem średnich rang zmiennej *Poziom identyfikacji z przestrzenią sąsiedzką* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 84. Obraz relacji między kategoriami liczby podejmowanych przez Zachodniopomorzan aktywności społecznych w odniesieniu do przestrzeni sąsiedzkich, pod względem poziomu ich związania z tymi przestrzeniami

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami liczby podejmowanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego aktywności społecznych na rzecz przestrzeni sąsiedzkich a poziomem ich identyfikacji z tymi przestrzeniami. Każdy węzeł odpowiada średniej randze poziomu identyfikacji z przestrzeniami sąsiedzkimi w danej kategorii aktywności społecznej. Linie między węzłami przedstawiają wyniki porównań statystycznych; grubsze linie oznaczają różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$), a cieńsze – nieistotne statystycznie ($p \geq 0,05$).

Najniższą średnią rangę identyfikacji z przestrzeniami sąsiedzkimi odnotowano wśród osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych na rzecz tych przestrzeni (409,85). Wyższe wartości uzyskano dla respondentów angażujących się kilkakrotnie (587,22) oraz podejmujących działania jednorazowo (533,06). Jeszcze wyższą średnią rangę osiągnęły osoby deklarujące aktywność kilkunastokrotną (613,46). Najwyższy poziom identyfikacji z przestrzeniami sąsiedzkimi odnotowano wśród respondentów podejmujących działania społeczne kilkadzieści razy (744,88).

Wyniki wskazują, że wzrost częstotliwości aktywności społecznej na rzecz przestrzeni sąsiedzkich wiąże się ze wzrostem poziomu identyfikacji z tym obszarem. Szczególnie silne poczucie związania z najbliższym otoczeniem społecznym charakteryzuje osoby najbardziej aktywne, które osiągnęły zdecydowanie najwyższą średnią rangę identyfikacji.

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu identyfikacji z przestrzeniami sąsiedzkimi w kategorii liczby aktywności społecznych podejmowanych przez uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

W przypadku poczucia związania z przestrzeniami sąsiedzkimi oraz aktywności społecznych w ich wymiarze, widoczna jest bardzo wyraźna prawidłowość związana z różnicami między poszczególnymi kategoriami liczby podejmowanych aktywności. I tym razem, deklaracje kilkadzieściokrotnego podejmowania aktywności społecznych, cechują się najwyższą średnią rangą poziomu związania z przestrzeniami sąsiedzkimi. Analogicznie do dotychczas analizowanych obszarów, wskazana kategoria różni się istotnie od wszystkich pozostałych. Analogicznie też najniższy poziom związania z przestrzeniami sąsiedzkimi prezentują osoby, które nigdy dotąd nie podjęły aktywności społecznej w odniesieniu do tych

przestrzeni. W tym wymiarze mikrolokalnym średnie rangi poczucia związania z przestrzeniami sąsiedzkimi, rosną monotonicznie wraz z deklaracjami liczby podejmowanych aktywności społecznych (wartość współczynnika korelacji rho Spearmana jest wyraźnie wyższa niż w poprzednich przypadkach i wynosi: 0,357, przy poziomie istotności $p < 0,001$, pozwala stwierdzić, że mamy do czynienia z bardzo istotnym statystycznie, dodatnim związkiem, o umiarkowanej sile).

Oprócz wyróżnionych obszarów w przestrzeni regionu, analogicznej analizie poddano dwa wymiary aktywności życiowej Zachodniopomorzan, które w bardzo szerokim stopniu uczestniczą w powstawaniu autokonceptji człowieka oraz w jej utrwalaniu w postaci poczucia tożsamości. Nadto są to dwa wymiary poddane badaniu w roku 2011, zatem ich zbadanie generowane jest potrzebą porównania i zarejestrowania ewentualnych zmian. Mowa o aktywności społecznej, jak również o poziomie związania (identyfikacji w badaniu w 2011 roku) z własną pracą zawodową oraz ze szkołą/uczelnią. Poniższe zestawienia prezentują wyniki przeprowadzonych analiz.

Aktywności społeczne podejmowane w odniesieniu do pracy zawodowej Zachodniopomorzan, ze względu na ich poczucie związania z pracą

Tabela 107. Rozkład poziomu identyfikacji z pracą zawodową a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do pracy

Podejmowanie aktywności społecznych		Poczucie związania z pracą zawodową					Ogółem
		bardzo niskie	niskie	umiarkowane	wysokie	bardzo wysokie	
nigdy dotąd	n	128	33	92	84	51	388
	%	78,5%	56,9%	40,7%	27,3%	16,2%	36,3%
jeden raz	n	6	9	26	31	37	109
	%	3,7%	15,5%	11,5%	10,1%	11,7%	10,2%
kilkakrotnie	n	13	8	73	90	71	255
	%	8,0%	13,8%	32,3%	29,2%	22,5%	23,8%
kilkunastokrotnie	n	9	6	26	80	58	179
	%	5,5%	10,3%	11,5%	26,0%	18,4%	16,7%
kilkadziesiąt razy	n	7	2	9	23	98	139
	%	4,3%	3,4%	4,0%	7,5%	31,1%	13,0%
Ogółem	n	163	58	226	308	315	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia zależność między poziomem identyfikacji respondentów z pracą zawodową a częstością podejmowania aktywności społecznych związanych z pracą. Poziom identyfikacji podzielono na pięć kategorii: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki.

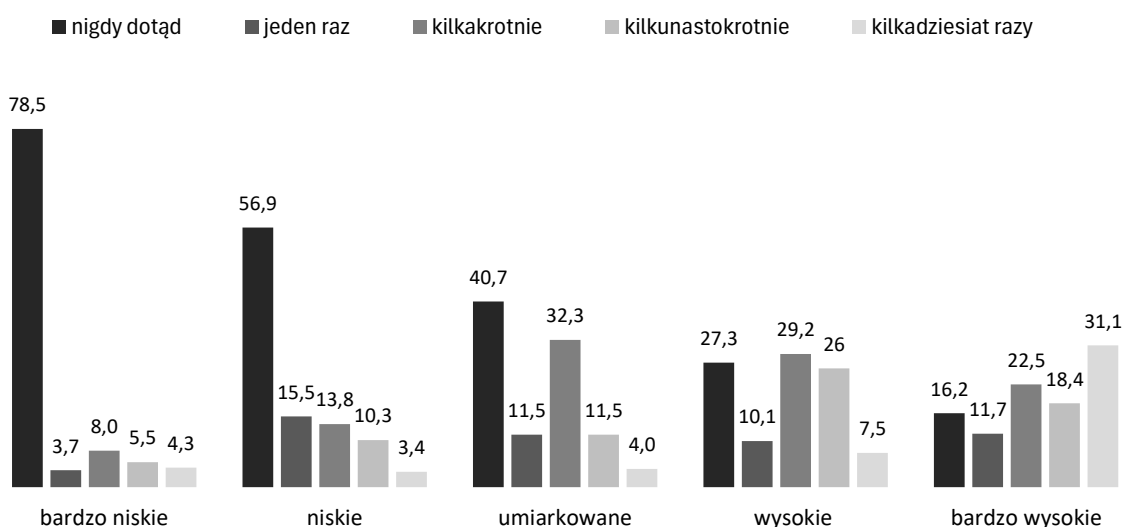
Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych związanych z pracą zawodową, wystąpił w grupie o bardzo niskiej identyfikacji z pracą (78,5%). W grupach o niskiej i umiarkowanej identyfikacji odsetki te wyniosły odpowiednio 56,9% i 40,7%, natomiast wśród osób o wysokiej i bardzo wysokiej identyfikacji spadły do 27,3% oraz 16,2%.

Wraz ze wzrostem poziomu identyfikacji zwiększał się udział respondentów angażujących się społecznie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 22,5% badanych deklarowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 18,4% kilkunastokrotnie, a 31,1% kilkadziesiąt razy. Dla porównania, w grupie o bardzo niskiej identyfikacji aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy wskazało jedynie 4,3% respondentów.

Wyniki wskazują na bardzo wyraźną zależność między poczuciem związania z pracą zawodową a aktywnością społeczną podejmowaną w jej obszarze. Im silniejsza identyfikacja z pracą zawodową, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne związane z pracą oraz mniejszy odsetek osób pozostających biernymi.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 85. Rozkład poziomu identyfikacji z pracą zawodową a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do pracy

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zależność między poziomem identyfikacji z pracą zawodową a częstotliwością podejmowania aktywności społecznych związanych z pracą. Wyróżniono pięć poziomów identyfikacji: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki, a dla każdego z nich zaprezentowano odsetki respondentów deklarujących różną częstotliwość aktywności społecznej.

Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych związanych z pracą zawodową, wystąpił w grupie o bardzo niskiej identyfikacji z pracą (78,5%). W kolejnych grupach wartości te wynosiły odpowiednio 56,9%, 40,7%, 27,3% i 16,2%, co wskazuje na systematyczny spadek bierności społecznej wraz ze wzrostem identyfikacji. Jednocześnie wzrastał udział respondentów angażujących się społecznie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 22,5% badanych deklarowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 18,4% kilkunastokrotnie, a 31,1% kilkadziesiąt razy. Dla porównania, w grupie o bardzo niskiej identyfikacji aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy wskazało jedynie 4,3% respondentów.

Wyniki wykresu wskazują na bardzo silny związek między poczuciem związania z pracą zawodową a aktywnością społeczną podejmowaną w jej obszarze. Im silniejsza identyfikacja z pracą zawodową, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne związane z pracą oraz mniejszy odsetek osób pozostających biernymi.

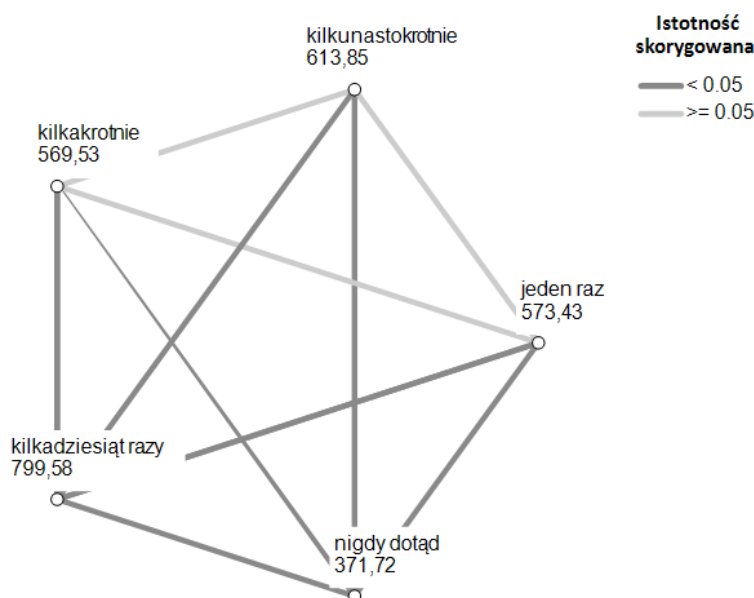
Dane wyrażone w procentach [n bardzo niskie = 163 = 100%; n niskie = 58 = 100%; n umiarkowane = 226 = 100%; n wysokie = 308 = 100%; n bardzo wysokie = 315 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Analiza poziomu związania z pracą zawodową Zachodniopomorzan, przeprowadzona ze względu na podejmowane przez nich aktywności społeczne w odniesieniu do pracy, empiryczny poziom istotności statystycznego testu H Kruskala-Wallisa, ujawnia bardzo istotny związek między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny procedury oraz wyniku testu:

$H (n = 1070, df = 4) = 231,251; p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami deklaracji aktywności społecznych Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ich związania z pracą zawodową, mogą być uogólnione – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu. Test porównania parami poszczególnych kategorii zmiennej pod względem średnich rang zmiennej *Poziom identyfikacji z pracą zawodową* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 86. Obraz relacji między kategoriami liczby podejmowanych przez Zachodniopomorzan aktywności społecznych w odniesieniu do ich pracy zawodowej, pod względem poziomu ich związania z pracą

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami liczby podejmowanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego aktywności społecznych związanych z pracą zawodową a poziomem ich identyfikacji z pracą. Każdy węzeł odpowiada średniej randze poziomu identyfikacji z pracą zawodową w danej kategorii aktywności społecznej. Linie między węzłami przedstawiają wyniki porównań statystycznych; grubsze linie oznaczają różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$), a cieńsze – nieistotne statystycznie ($p \geq 0,05$).

Najniższą średnią rangę identyfikacji z pracą zawodową odnotowano wśród osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych związanych z pracą (371,72). Wyższe wartości uzyskano dla respondentów angażujących się kilkakrotnie (569,53) oraz podejmujących działania jednorazowo (573,43). Jeszcze wyższą średnią rangę osiągnęły osoby deklarujące aktywność kilkunastokrotną (613,86). Najwyższy poziom identyfikacji z pracą zawodową odnotowano wśród respondentów podejmujących działania społeczne kilkadziesiąt razy (799,58). Wyniki wskazują, że wzrost częstotliwości aktywności społecznej związanej z pracą zawodową wiąże się ze wzrostem poziomu identyfikacji z pracą. Szczególnie silne poczucie związania z wykonywaną pracą charakteryzuje osoby najbardziej aktywne społecznie w tym obszarze, które osiągnęły zdecydowanie najwyższą średnią rangę identyfikacji.

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu identyfikacji z pracą zawodową w kategorii liczby aktywności społecznych podejmowanych przez uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

W przypadku poczucia związania z pracą zawodową oraz aktywności społecznych w ich wymiarze, widoczna jest bardzo wyraźna prawidłowość związana z różnicami między poszczególnymi kategoriami liczby podejmowanych aktywności. I tym razem – podobnie jak

to miało miejsce z poziomem związania z analizowanymi dotąd obszarami – deklaracje kilkudziesięciokrotnego podejmowania aktywności społecznych, cechują się najwyższą średnią rangą poziomu związania z pracą zawodową. Analogicznie do dotychczas analizowanych obszarów, wskazana kategoria różni się istotnie od wszystkich pozostałych. Analogicznie też najniższy poziom związania z pracą zawodową prezentują osoby, które nigdy dotąd nie podjęły aktywności społecznej w odniesieniu do niej. W tym wymiarze, średnie rangi poczucia związania z pracą zawodową, rosną monotonicznie wraz z deklaracjami liczby podejmowanych aktywności społecznych (wartość współczynnika korelacji rho Spearmana jest wyraźnie wyższa niż w poprzednich przypadkach i wynosi: 0,446, przy poziomie istotności $p < 0,001$, pozwala stwierdzić, że mamy do czynienia z bardzo istotnym statystycznie, dodatnim związkiem, o wyraźnie umiarkowanej sile).

Aktywności społeczne podejmowane w odniesieniu do szkoły/uczelni, ze względu na poczucie związania Zachodniopomorzan ze szkołą/uczelnią

Tabela 108. Rozkład poziomu identyfikacji ze szkołą/uczelnią a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do szkoły/uczelni

Podejmowanie aktywności społecznych		Poczucie związania ze szkołą/uczelnią					Ogółem
		bardzo niskie	niskie	umiarkowane	wysokie	bardzo wysokie	
nigdy dotąd	n %	130 80,7%	42 66,7%	131 49,4%	84 29,0%	80 27,5%	467 43,6%
jeden raz	n %	10 6,2%	10 15,9%	32 12,1%	25 8,6%	32 11,0%	109 10,2%
kilkakrotnie	n %	16 9,9%	7 11,1%	68 25,7%	79 27,2%	66 22,7%	236 22,1%
kilkunastokrotnie	n %	3 1,9%	3 4,8%	21 7,9%	84 29,0%	51 17,5%	162 15,1%
kilkadziesiąt razy	n %	2 1,2%	1 1,6%	13 4,9%	18 6,2%	62 21,3%	96 9,0%
Ogółem	n %	161 100,0%	63 100,0%	265 100,0%	290 100,0%	291 100,0%	1070 100,0%

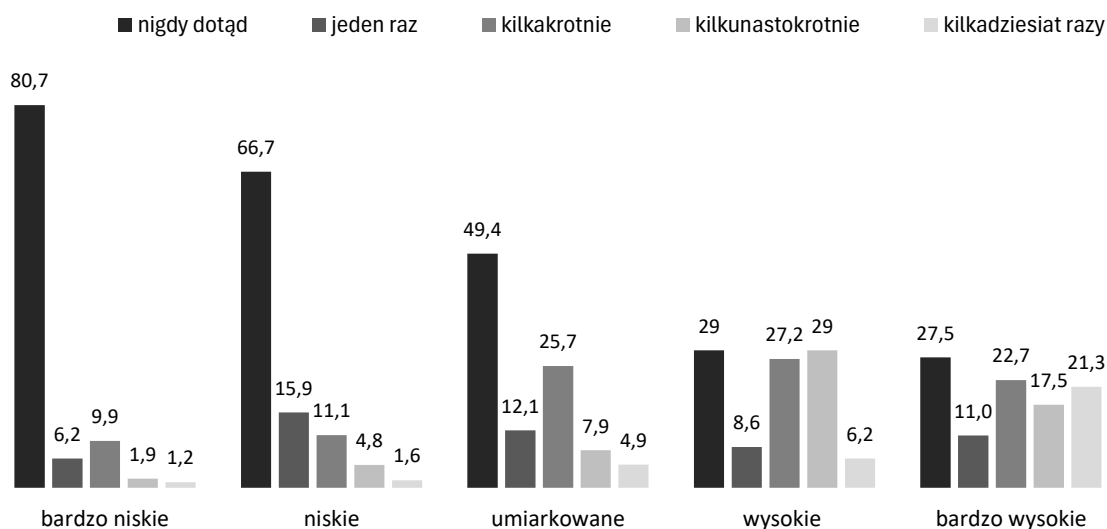
Zawartość tabeli: Tabela przedstawia zależność między poziomem identyfikacji respondentów ze szkołą lub uczelnią a częstotliwością podejmowania aktywności społecznych związanych z tą instytucją. Poziom identyfikacji podzielono na pięć kategorii: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki.

Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych związanych ze szkołą lub uczelnią, wystąpił w grupie o bardzo niskiej identyfikacji (80,7%). W grupach o niskiej i umiarkowanej identyfikacji odsetki te wyniosły odpowiednio 66,7% i 49,4%, natomiast wśród osób o wysokiej i bardzo wysokiej identyfikacji spadły do 29,0% oraz 27,5%.

Wraz ze wzrostem poziomu identyfikacji zwiększał się udział respondentów angażujących się społecznie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 22,7% badanych deklarowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 17,5% kilkunastokrotnie, a 21,3% kilkadziesiąt razy. Dla porównania, w grupie o bardzo niskiej identyfikacji aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy wskazało jedynie 1,2% respondentów. Wyniki wskazują na wyraźną zależność między poczuciem związania ze szkołą lub uczelnią a aktywnością społeczną podejmowaną w odniesieniu do tej instytucji. Im silniejsza identyfikacja ze szkołą lub uczelnią, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne związane z jej funkcjonowaniem oraz mniejszy odsetek osób pozostających biernymi.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 87. Rozkład poziomu identyfikacji ze szkołą/uczelnią a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do szkoły/uczelni

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zależność między poziomem identyfikacji ze szkołą lub uczelnią a częstotliwością podejmowania aktywności społecznych związanych z tymi instytucjami. Wyróżniono pięć poziomów identyfikacji: bardzo niski, niski, umiarkowany, wysoki i bardzo wysoki, a dla każdego z nich zaprezentowano odsetki respondentów deklarujących różną częstotliwość aktywności społecznej.

Najwyższy odsetek osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych związanych ze szkołą lub uczelnią, wystąpił w grupie o bardzo niskiej identyfikacji (80,7%). W kolejnych grupach wartości te wynosiły odpowiednio 66,7%, 49,4%, 29,0% i 27,5%, co wskazuje na systematyczny spadek bierności społecznej wraz ze wzrostem identyfikacji. Jednocześnie wzrastał udział respondentów angażujących się społecznie. W grupie o bardzo wysokiej identyfikacji 22,7% badanych deklarowało aktywność podejmowaną kilkakrotnie, 17,5% kilkunastokrotnie, a 21,3% kilkadziesiąt razy. Dla porównania, w grupie o bardzo niskiej identyfikacji aktywność podejmowaną kilkadziesiąt razy wskazało jedynie 1,2% respondentów.

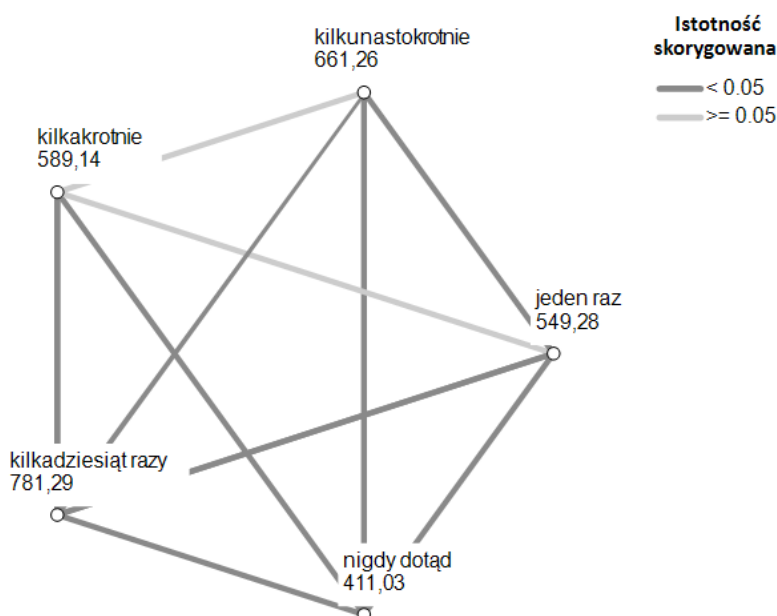
Wyniki wykresu wskazują na wyraźny związek między poczuciem związania ze szkołą lub uczelnią a aktywnością społeczną podejmowaną w odniesieniu do tych instytucji. Im silniejsza identyfikacja ze szkołą lub uczelnią, tym większa skłonność do angażowania się w działania społeczne oraz mniejszy odsetek osób pozostających biernymi.

Dane wyrażone w procentach [n bardzo niskie = 161 = 100%; n niskie = 63 = 100%; n umiarkowane = 265 = 100%; n wysokie = 290 = 100%; n bardzo wysokie = 291 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Analiza poziomu związania ze szkołami/uczelniami, do których uczęszczają Zachodniopomorzanie, przeprowadzona ze względu na podejmowane przez nich aktywności społeczne w odniesieniu do tych szkół/uczelni, empiryczny poziom istotności statystycznego testu H Kruskala-Wallisa, ujawnia bardzo istotny związek między analizowanymi zmiennymi; zapis formalny procedury oraz wyniku testu: $H(n = 1070, df = 4) = 173,672; p < 0,001$. Innymi słowy, zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami deklaracji aktywności społecznych Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ich związania ze szkołą/uczelnią, mogą być uogólnione – z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,9% – na całą zbiorowość regionu. Test porównania parami poszczególnych kategorii zmiennej pod względem średnich rang zmiennej *Poziom identyfikacji ze szkołą/uczelnią* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 88. Obraz relacji między kategoriami liczby podejmowanych przez Zachodniopomorzan aktywności społecznych w odniesieniu do ich szkołę/uczelni, pod względem poziomu ich związania ze szkołą/uczelnią

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje między kategoriami liczby podejmowanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego aktywności społecznych związanych ze szkołą lub uczelnią a poziomem ich identyfikacji z tymi instytucjami. Każdy węzeł odpowiada średniej randze poziomu identyfikacji ze szkołą lub uczelnią w danej kategorii aktywności społecznej. Linie między węzłami przedstawiają wyniki porównań statystycznych; grubsze linie oznaczają różnice istotne statystycznie ($p < 0,05$), a cieńsze – nieistotne statystycznie ($p \geq 0,05$).

Najniższą średnią rangę identyfikacji ze szkołą lub uczelnią odnotowano wśród osób, które nigdy nie podejmowały aktywności społecznych związanych z tymi instytucjami (411,03). Wyższe wartości uzyskano dla respondentów podejmujących działania jednorazowo (549,28) oraz angażujących się kilkakrotnie (589,14). Jeszcze wyższą średnią rangę osiągnęły osoby deklarujące aktywność kilkunastokrotną (661,26). Najwyższy poziom identyfikacji ze szkołą lub uczelnią odnotowano wśród respondentów podejmujących działania społeczne kilkadziesiąt razy (781,29).

Wyniki wskazują, że wraz ze wzrostem częstotliwości aktywności społecznej związanej ze szkołą lub uczelnią rośnie poziom identyfikacji z tymi instytucjami. Szczególnie silne poczucie związania ze szkołą lub uczelnią charakteryzuje osoby najbardziej aktywne społecznie w tym obszarze, które osiągnęły zdecydowanie najwyższą średnią rangę identyfikacji.

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu identyfikacji ze szkołą/uczelnią w kategorii liczby aktywności społecznych podejmowanych przez uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

W przypadku poczucia związania ze szkołą/uczelnią oraz aktywności społecznych w tym wymiarze, widoczna jest bardzo wyraźna prawidłowość związana z różnicami między poszczególnymi kategoriami liczby podejmowanych aktywności. Jedynie różnice między kategorią *jeden raz* i kategorią *kilkakrotnie* oraz kategorią *kilkakrotnie* i kategorią *kilkunastokrotnie* są nieistotne statystycznie. Pozostałe pary kategorii różnią się bardzo wyraźnie oraz istotnie. I tym razem deklaracje kilkunastokrotnego podejmowania aktywności społecznych, cechują się najwyższą średnią rangą poziomu związania ze

szkołą/uczelnią. Analogicznie też najniższy poziom związania ze szkołą/uczelnią prezentują osoby, które nigdy dotąd nie podjęły aktywności społecznej w odniesieniu do niej. W tym wymiarze, średnie rangi poczucia związania z tą sferą życia Zachodniopomorzan, rosną monotonicznie wraz z deklaracjami liczby podejmowanych aktywności społecznych (wartość współczynnika korelacji rho Spearmana wynosi: 0,399, przy poziomie istotności $p < 0,001$, pozwala stwierdzić, że mamy do czynienia z bardzo istotnym statystycznie, dodatnim związkiem, o umiarkowanej sile).

Podsumowując, warto dokonać zestawienia korelacji między poszczególnymi obszarami, z którymi Zachodniopomorzanie deklarują względnie silnie związane z podejmowaniem aktywności społecznych w odniesieniu do tych obszarów. Poniższa tabela prezentuje zestawienie wartości współczynników rho Spearmana.

Tabela 109. Korelacje między poziomami identyfikacji z wyróżnionymi obszarami i aktywnościami na rzecz tych obszarów

wyróżnione obszary	Podejmowane aktywności na rzecz obszarów							
	1 – województwo zachodniopomorskie; 2 – powiat; 3 – gmina 4 – miejscowość;	5 – osiedle/dzielnica 6 – przestrzeń sąsiedzka 7 – praca zawodowa 8 – szkoła/uczelnia						
	1	2	3	4	5	6	7	8
	rho Spearmana							
1 - województwo zachodniopomorskie	0,165***							
2 - powiat		0,157***						
3 - gmina			0,233***					
4 - miejscowość				0,230***				
5 – osiedle/dzielnica.					0,283***			
6 – przestrzeń sąsiedzka						0,357***		
7 – własna praca							0,446***	
8 – szkoła/uczelnia								0,399***

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia współczynniki korelacji rho Spearmana między poziomem identyfikacji z różnymi obszarami życia społecznego i terytorialnego a aktywnością podejmowaną na rzecz tych obszarów. Analizowano osiem obszarów: województwo zachodniopomorskie, powiat, gminę, miejscowość zamieszkania, osiedle lub dzielnicę, przestrzeń sąsiedzką, pracę zawodową oraz szkołę lub uczelnię.

Wszystkie uzyskane współczynniki korelacji były dodatnie i istotne statystycznie na poziomie $p < 0,001$, co oznacza, że wzrost identyfikacji z danym obszarem wiązał się ze wzrostem aktywności podejmowanej na jego rzecz. Najślabszą zależność odnotowano w przypadku identyfikacji z powiatem ($p = 0,157$) oraz województwem zachodniopomorskim ($p = 0,165$). Nieco silniejsze korelacje wystąpiły dla gminy ($p = 0,233$), miejscowości ($p = 0,230$) oraz osiedla lub dzielnicy ($p = 0,283$).

Najwyższe wartości współczynników uzyskano dla identyfikacji z własną pracą zawodową ($p = 0,446$), szkołą lub uczelnią ($p = 0,399$) oraz przestrzenią sąsiedzką ($p = 0,357$). Oznacza to, że w tych obszarach związek między poczuciem przynależności a aktywnością społeczną był najsilniejszy.

Wyniki wskazują, że osoby silniej identyfikujące się z określonym obszarem życia społecznego lub terytorialnego częściej angażują się w działania podejmowane na jego rzecz. Zależność ta jest szczególnie wyraźna w odniesieniu do pracy zawodowej, szkoły lub uczelni oraz najbliższego otoczenia społecznego.

*** Korelacja na poziomie istotności 0.001 (dwustronna)

Źródło: badanie własne STS

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

3.4.2. Postawy Zachodniopomorzan wobec miejscowości, w których żyją

W celu odpowiedzi na pytania: 12 oraz 16 problemu badawczego:

Jakie są decydujące czynniki odpowiadające za kształtowanie tożsamości u młodzieży i gdzie najczęściej (w jakich miejscach) dochodzi do poruszania tematyki związanej z tożsamością?

oraz

Jaki jest związek między postawami wobec miejscowości zamieszkania oraz aktywnościami społecznymi mieszkańców regionu?

podjęte zostało badanie postaw w odniesieniu do miejscowości zamieszkania.

Zagadnienie to zostało poddane badaniu przy zastosowaniu zestawu jedenastu następujących stwierdzeń, do których respondenci ustosunkowywali się przy pomocy kafeterii odpowiedzi opartej na klasycznej skali Likerta:

- *Kocham moją miejscowość*
- *Moja miejscowość ma dobrego sołtysa/władze*
- *Moja miejscowość z roku na rok staje się piękniejsza i lepiej się w niej mieszka*
- *Mieszkaniec mojej miejscowości to brzmi dumnie*
- *W mojej miejscowości panują dogodne warunki dla osiągnięcia sukcesu przez ludzi, którym się chce*
- *Zmiany, jakie zachodzą w mojej miejscowości, idą w dobrą stronę*
- *Wolałbym mieszkać w innym miejscu Polski*
- *Wolałbym/wolałbym mieszkać poza Polską*
- *To, co jest dobre w mojej miejscowości częściej jest wykorzystywane dla jej świetności niż marnotrawione*
- *Inne podobne do mojej miejscowości, które znam, rozwijają się lepiej niż moja miejscowość*
- *Mieszkańcom mojej miejscowości brakuje wzajemnej więzi*
- *Gdy myślę ogólnie o mieszkańcach mojej miejscowości, to mogę o nich powiedzieć więcej dobrego niż złego*

Stwierdzeniem odnoszącym się do emocjonalnego komponentu postaw Zachodniopomorzan wobec swoich miejscowości: *Kocham moją miejscowość*. Zgromadzone w tej kwestii dane zostały zestawione w poniższej tabeli oraz zilustrowane następującym po niej wykresem.

Tabela 110. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Kocham moją miejscowość*

	Częstości	Procenty
zdecydowanie nie	33	3,1
raczej nie	81	7,6
trudno powiedzieć	240	22,4
raczej tak	409	38,2
zdecydowanie tak	307	28,7
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Kocham moją miejscowość”. Badani oceniali stopień swojej zgody, wybierając jedną z pięciu kategorii odpowiedzi – od „zdecydowanie nie” do „zdecydowanie tak”.

Największa grupa respondentów zadeklarowała odpowiedź „raczej tak” (38,2%; 409 osób). Drugą pod względem liczebności grupę stanowiły osoby zdecydowanie zgadzające się ze stwierdzeniem (28,7%; 307 osób). Łącznie pozytywny stosunek do miejscowości zamieszkania wyraziło 66,9% badanych.

Odpowiedź neutralną „trudno powiedzieć” wskazało 22,4% respondentów (240 osób). Negatywny stosunek do stwierdzenia zadeklarowało 10,7% badanych, w tym 7,6% wybrało odpowiedź „raczej nie”, a 3,1% „zdecydowanie nie”.

Wyniki wskazują, że większość mieszkańców województwa zachodniopomorskiego deklaruje pozytywne emocjonalne przywiązanie do swojej miejscowości zamieszkania. Osoby wyrażające pozytywny stosunek do miejscowości stanowią ponad dwie trzecie badanej populacji, natomiast postawy negatywne występują stosunkowo rzadko.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 89. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Kocham moją miejscowość*

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Kocham moją miejscowość”. Oś pozioma zawiera pięć kategorii odpowiedzi, natomiast wartości przedstawiono jako odsetki respondentów.

Największa grupa badanych wybrała odpowiedź „raczej tak” (38,2%). Niewiele mniejszy odsetek stanowili respondenci zdecydowanie zgadzający się ze stwierdzeniem (28,7%). Łącznie pozytywny stosunek do swojej miejscowości zamieszkania wyraziło 66,9% uczestników badania.

Odpowiedź neutralną „trudno powiedzieć” wskazało 22,4% respondentów. Odpowiedzi negatywne były znacznie rzadsze – „raczej nie” wybrało 7,6% badanych, a „zdecydowanie nie” 3,1%.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego w większości deklarują silne emocjonalne przywiązanie do swojej miejscowości zamieszkania. Postawy pozytywne zdecydowanie dominują nad neutralnymi i negatywnymi ocenami.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Analiza zgromadzonych danych pozwala zauważyć, że co dziesiąty respondent (łącznie 10,7%) nie zgadza się z treścią przedstawionego stwierdzenia, natomiast niemal co trzeci – łącznie 66,9% – zgadza się z nim, deklarując tym samym swoje emocjonalne zaangażowanie w odniesieniu do miejscowości, w której mieszka. Jednocześnie niemal co czwarty uczestnik badania (22,4%) przyjmuje postawę neutralną (odpowiedź „trudno powiedzieć”).

Kolejne stwierdzenie dotyczy stosunku mieszkańców województwa do władz, które aktualnie zarządzają miejscowościami, w których zamieszkują. Dane zgromadzone w tym zakresie zawiera poniższa tabela, ilustruje je ponadto następujący po niej wykres.

Tabela 111. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Moja miejscowość ma dobrego sołtysa/władze*

	Częstości	Procenty
zdecydowanie nie	81	7,6
raczej nie	124	11,6
trudno powiedzieć	321	30,0
raczej tak	356	33,3
zdecydowanie tak	188	17,6
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Moja miejscowość ma dobrego sołtysa/władze”. Badani oceniali stopień swojej zgody ze stwierdzeniem, wybierając jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

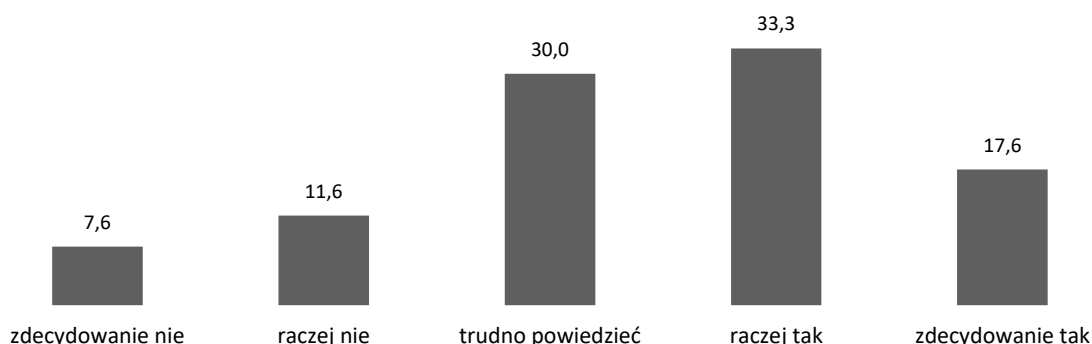
Największa grupa respondentów wybrała odpowiedź „raczej tak” (33,3%; 356 osób). Kolejne 17,6% badanych (188 osób) zadeklarowało odpowiedź „zdecydowanie tak”. Łącznie pozytywną ocenę władz swojej miejscowości wyraziło 50,9% respondentów.

Odpowiedź „trudno powiedzieć” wskazało 30,0% badanych (321 osób), co oznacza, że niemal co trzeci respondent nie miał jednoznacznej opinii na ten temat. Negatywną ocenę władz lokalnych wyraziło 19,2% uczestników badania, w tym 11,6% wybrało odpowiedź „raczej nie”, a 7,6% „zdecydowanie nie”.

Wyniki wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej pozytywnie niż negatywnie oceniają swoich lokalnych liderów i władze samorządowe. Jednocześnie stosunkowo wysoki odsetek odpowiedzi neutralnych sugeruje, że znaczna część respondentów nie ma wyraźnie ukształtowanej opinii na ten temat.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 90. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Moja miejscowość ma dobrego sołtysa/władze*

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Moja miejscowość ma dobrego sołtysa/władze”. Poszczególne słupki prezentują odsetki osób wybierających jedną z pięciu kategorii odpowiedzi – od zdecydowanego braku zgody do zdecydowanej zgody.

Największy odsetek badanych wskazał odpowiedź „raczej tak” (33,3%). Kolejną pod względem liczebności grupę stanowiły osoby, które wybrały odpowiedź „trudno powiedzieć” (30,0%). Odpowiedź „zdecydowanie tak” zaznaczyło 17,6% respondentów. Łącznie pozytywną ocenę władz swojej miejscowości wyraziło 50,9% badanych.

Negatywne opinie były mniej liczne. Odpowiedź „raczej nie” wskazało 11,6% respondentów, a „zdecydowanie nie” 7,6%, co łącznie stanowi 19,2% badanych.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej pozytywnie niż negatywnie oceniają lokalne władze lub sołtysów. Jednocześnie znaczny udział odpowiedzi neutralnych świadczy o tym, że wielu respondentów nie posiada jednoznacznej opinii na temat jakości lokalnego przywództwa.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Choć niemal co trzeci respondent zaznaczył w kwestionariuszu odpowiedź „trudno powiedzieć” (30,0%), to aprobatę dla aktualnych władz swojej miejscowości zamieszkania zadeklarowało łącznie 50,9%. Natomiast niemal co piąty ankietowany (łącznie 19,2%) przyjął postawę krytyczną, przy czym niemal trzecia część z nich jest krytyczna w stopniu zdecydowanym (7,6%).

Aspekty estetyczne miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan oraz ich wizerunku zostały rozpoznane przy pomocy stwierdzenia: *Moja miejscowość z roku na rok staje piękniejsza i lepiej się w niej mieszka*. Dane dotyczące wypowiedzi odnoszących się do tego stwierdzenia, których udzielili respondenci, zawiera poniższa tabela oraz następujący po niej wykres.

Tabela 112. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Moja miejscowość z roku na rok staje się piękniejsza i lepiej się w niej mieszka*

	Częstości	Procenty
zdecydowanie nie	47	4,4
raczej nie	103	9,6
trudno powiedzieć	263	24,6
raczej tak	400	37,4
zdecydowanie tak	257	24,0
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Moja miejscowość z roku na rok staje się piękniejsza i lepiej się w niej mieszka”. Badani oceniali stopień swojej zgody ze stwierdzeniem, wybierając jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

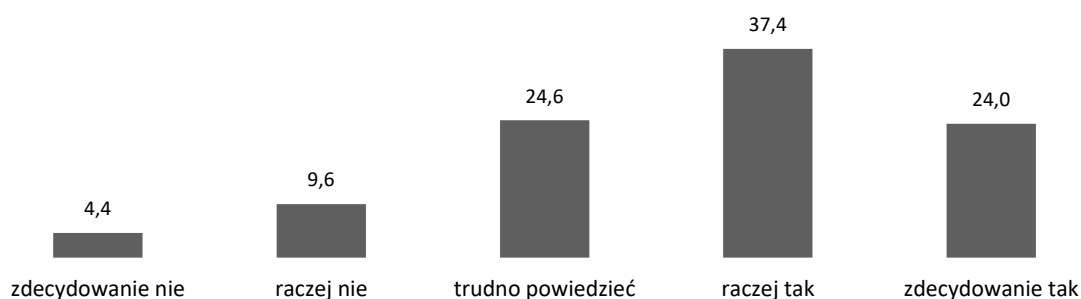
Największa grupa respondentów wybrała odpowiedź „raczej tak” (37,4%; 400 osób). Kolejne 24,0% badanych (257 osób) zaznaczyło odpowiedź „zdecydowanie tak”. Łącznie pozytywną ocenę zmian zachodzących w miejscowości zamieszkania wyraziło 61,4% respondentów.

Odpowiedź „trudno powiedzieć” wskazało 24,6% badanych (263 osoby). Negatywnie o zmianach zachodzących w swojej miejscowości wypowiedziało się 14,0% respondentów, w tym 9,6% wybrało odpowiedź „raczej nie”, a 4,4% „zdecydowanie nie”.

Wyniki wskazują, że większość mieszkańców województwa zachodniopomorskiego dostrzega pozytywne zmiany zachodzące w swoich miejscowościach i uważa, że z biegiem czasu stają się one bardziej atrakcyjne oraz oferują lepsze warunki życia. Jednocześnie niemal jedna czwarta badanych nie potrafiła jednoznacznie ocenić kierunku tych zmian.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 91. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Moja miejscowość z roku na rok staje się piękniejsza i lepiej się w niej mieszka*

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Moja miejscowość z roku na rok staje się piękniejsza i lepiej się w niej mieszka”. Poszczególne słupki prezentują odsetki osób wybierających jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

Największa grupa badanych wskazała odpowiedź „raczej tak” (37,4%). Kolejne 24,0% respondentów wybrało odpowiedź „zdecydowanie tak”. Łącznie pozytywną ocenę zmian zachodzących w miejscowości zamieszkania wyraziło 61,4% uczestników badania.

Odpowiedź „trudno powiedzieć” wskazało 24,6% respondentów. Negatywnie o kierunku zmian wypowiedziało się 14,0% badanych, w tym 9,6% wybrało odpowiedź „raczej nie”, a 4,4% „zdecydowanie nie”.

Wyniki wykresu wskazują, że większość mieszkańców województwa zachodniopomorskiego dostrzega pozytywne przemiany zachodzące w swoich miejscowościach i uważa, że z biegiem czasu stają się one bardziej atrakcyjne oraz przyjazne do życia. Postawy pozytywne wyraźnie dominują nad ocenami negatywnymi.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Z tezą zawartą w stwierdzeniu zgadza się częściej niż co drugi uczestnik badania (łącznie 61,4%), oraz jednocześnie co czwarty (24,6%) nie ma zdania w kwestii estetyki swojej miejscowości, natomiast łącznie 14% respondentów pozostaje krytycznych w odniesieniu do tej kwestii, w tym 4,4% respondentów stanowią osoby krytyczne w stopniu zdecydowanym. Ostatecznie można stwierdzić, iż łącznie 86% ankietowanych nie ocenia źle estetyki i jakości życia w miejscowości swojego zamieszkiwania.

Kontekst poczucia dumy z miejsca zamieszkania badany był przy pomocy stwierdzenia: *Mieszkaniec mojej miejscowości to brzmi dumnie*. Dane zgromadzone w tym zakresie zawarte zostały w poniższej tabeli oraz na następującym po niej wykresie.

Tabela 113. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Mieszkaniec mojej miejscowości to brzmi dumnie*

	Częstości	Procenty
zdecydowanie nie	53	5,0
raczej nie	114	10,7
trudno powiedzieć	309	28,9
raczej tak	374	35,0
zdecydowanie tak	220	20,6
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Mieszkaniec mojej miejscowości to brzmi dumnie”. Badani oceniali stopień swojej zgody ze stwierdzeniem, wybierając jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

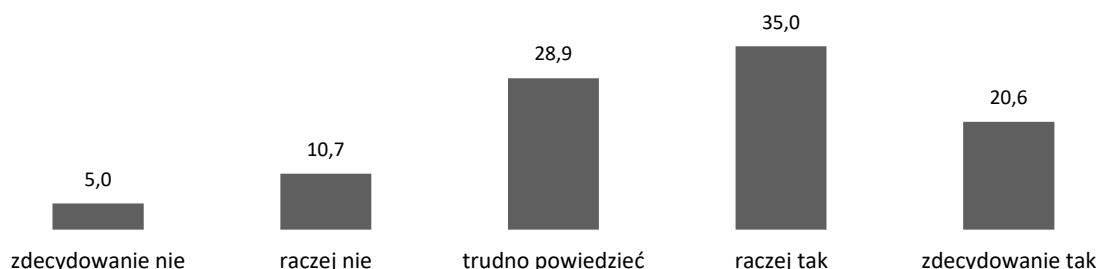
Największa grupa respondentów wybrała odpowiedź „raczej tak” (35,0%; 374 osoby). Kolejne 20,6% badanych (220 osób) zaznaczyło odpowiedź „zdecydowanie tak”. Łącznie pozytywne nastawienie do bycia mieszkańcem swojej miejscowości wyraziło 55,6% respondentów.

Odpowiedź „trudno powiedzieć” wskazało 28,9% badanych (309 osób), co oznacza, że niemal co trzeci respondent nie miał jednoznacznej opinii w tej kwestii. Negatywny stosunek do stwierdzenia zadeklarowało 15,7% uczestników badania, w tym 10,7% wybrało odpowiedź „raczej nie”, a 5,0% „zdecydowanie nie”.

Wyniki wskazują, że większość mieszkańców województwa zachodniopomorskiego odczuwa dumę z bycia mieszkańcem swojej miejscowości. Jednocześnie stosunkowo wysoki odsetek odpowiedzi neutralnych sugeruje, że dla części respondentów poczucie lokalnej dumy nie jest jednoznacznie ukształtowane.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 92. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Mieszkaniec mojej miejscowości to brźmi dumnie*

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Mieszkaniec mojej miejscowości to brźmi dumnie”. Poszczególne słupki obrazują odsetki osób wybierających jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

Największy odsetek badanych wskazał odpowiedź „raczej tak” (35,0%). Kolejne 20,6% respondentów wybrało odpowiedź „zdecydowanie tak”. Łącznie pozytywne nastawienie do bycia mieszkańcem swojej miejscowości wyraziło 55,6% uczestników badania.

Odpowiedź „trudno powiedzieć” zaznaczyło 28,9% respondentów, co świadczy o znacznym udziale osób niemających jednoznacznej opinii w tej kwestii. Negatywne odpowiedzi były rzadsze – „raczej nie” wskazało 10,7% badanych, a „zdecydowanie nie” 5,0%, co łącznie stanowi 15,7% respondentów.

Wyniki wykresu wskazują, że większość mieszkańców województwa zachodniopomorskiego odczuwa dumę z przynależności do swojej miejscowości. Jednocześnie niemal co trzeci respondent nie potrafił jednoznacznie określić swojego stosunku do tego stwierdzenia.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Łącznie, nieco więcej niż połowa respondentów (55,6%) zgadza się z zaprezentowanym stwierdzeniem, nieco częściej niż co czwarty uniknął zdecydowanej odpowiedzi wybierając „trudno powiedzieć”, natomiast łącznie 15,7% ankietowanych nie zgadza się z treścią omawianego stwierdzenia.

W dalszej kolejności, postawy do miejscowości zamieszkania respondentów, badane były w odniesieniu do przekonań o tym, jakie warunki do osiągnięcia sukcesu w tych miejscowościach panują. Dane zgromadzone w tym zakresie zawarte zostały w poniższej tabeli oraz zilustrowane na następującym po niej wykresie.

Tabela 114. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *W mojej miejscowości panują dogodne warunki dla osiągnięcia sukcesu przez ludzi, którym się chce*

	Częstość	Procenty
zdecydowanie nie	87	8,1
raczej nie	159	14,9
trudno powiedzieć	300	28,0
raczej tak	350	32,7
zdecydowanie tak	174	16,3
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „W mojej miejscowości panują dogodne warunki dla osiągnięcia sukcesu przez ludzi, którym się chce”. Badani oceniali stopień swojej zgody ze stwierdzeniem, wybierając jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

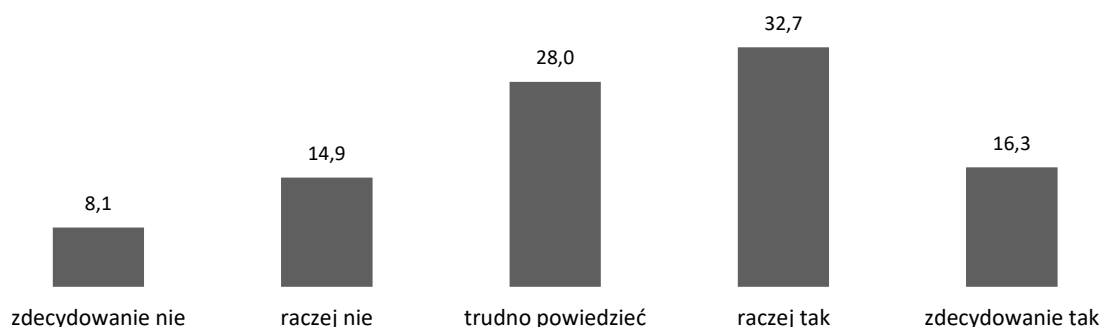
Największa grupa respondentów wybrała odpowiedź „raczej tak” (32,7%; 350 osób). Kolejne 16,3% badanych (174 osoby) zaznaczyło odpowiedź „zdecydowanie tak”. Łącznie pozytywną ocenę warunków sprzyjających osiągnięciu sukcesu w swojej miejscowości wyraziło 49,0% respondentów.

Odpowiedź „trudno powiedzieć” wskazało 28,0% badanych (300 osób). Negatywnie warunki panujące w miejscowości oceniło 23,0% respondentów, w tym 14,9% wybrało odpowiedź „raczej nie”, a 8,1% „zdecydowanie nie”.

Wyniki wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej dostrzegają niż negują istnienie warunków sprzyjających osiągnięciu sukcesu w swoich miejscowościach. Jednocześnie znaczny odsetek odpowiedzi neutralnych oraz stosunkowo wysoki udział ocen negatywnych świadczą o tym, że opinie na temat możliwości rozwoju i osiągnięcia sukcesu są bardziej zróżnicowane niż w przypadku ocen emocjonalnego przywiązania do miejscowości.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 93. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *W mojej miejscowości panują dogodne warunki dla osiągnięcia sukcesu przez ludzi, którym się chce*

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „W mojej miejscowości panują dogodne warunki dla osiągnięcia sukcesu przez ludzi, którym się chce”. Poszczególne słupki prezentują odsetki osób wybierających jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

Największy odsetek badanych wskazał odpowiedź „raczej tak” (32,7%). Kolejne 16,3% respondentów wybrało odpowiedź „zdecydowanie tak”. Łącznie pozytywną ocenę warunków sprzyjających osiągnięciu sukcesu w swojej miejscowości wyraziło 49,0% uczestników badania.

Odpowiedź „trudno powiedzieć” zaznaczyło 28,0% respondentów. Negatywne opinie wyraziło 23,0% badanych, w tym 14,9% wybrało odpowiedź „raczej nie”, a 8,1% „zdecydowanie nie”.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej dostrzegają niż negują istnienie warunków umożliwiających osiągnięcie sukcesu osobom aktywnym i przedsiębiorczym. Jednocześnie stosunkowo wysoki odsetek odpowiedzi

neutralnych oraz zauważalny udział ocen negatywnych świadczą o zróżnicowanych opiniach dotyczących możliwości rozwoju oferowanych przez miejscowości zamieszkania.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Większość ankietowanych skłania się ku przekonaniu, że miejscowości w których mieszkają, oferują dobre warunki dla osiągnięcia sukcesu, jeżeli mowa o ludziach, którym się chce, łącznie przekonanie takie podzielił niemal co drugi ankietowany (49,0%). W tym samym czasie nieco rzadziej niż co czwarty respondent (łącznie 23,0%) jest przeciwnego zdania, natomiast pozostali (28,0%) nie wypowiedzieli się w analizowanej kwestii.

W dalszej kolejności badania, postawy na temat miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan badane były w odniesieniu do przekonań żywionych odnośnie oceny kierunku, w którym te miejscowości się rozwijają. Dane zgromadzone w tym zakresie zawarte zostały w poniższej tabeli oraz zilustrowane na następującym po niej wykresie.

Tabela 115. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Zmiany, jakie zachodzą w mojej miejscowości, idą w dobrą stronę*

	Częstości	Procenty
zdecydowanie nie	49	4,6
raczej nie	96	9,0
trudno powiedzieć	282	26,4
raczej tak	423	39,5
zdecydowanie tak	220	20,6
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Zmiany, jakie zachodzą w mojej miejscowości, idą w dobrą stronę”. Badani oceniali stopień swojej zgody ze stwierdzeniem, wybierając jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

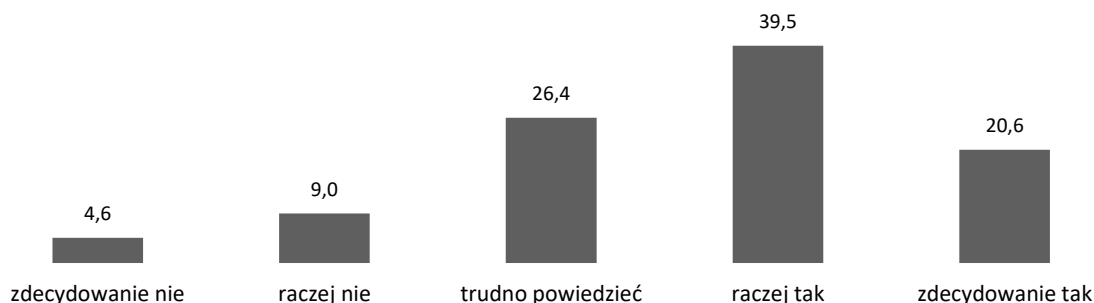
Największa grupa respondentów wybrała odpowiedź „raczej tak” (39,5%; 423 osoby). Kolejne 20,6% badanych (220 osób) zaznaczyło odpowiedź „zdecydowanie tak”. Łącznie pozytywną ocenę kierunku zmian zachodzących w miejscowości wyraziło 60,1% respondentów.

Odpowiedź „trudno powiedzieć” wskazało 26,4% badanych (282 osoby). Negatywnie kierunek zmian oceniło 13,6% respondentów, w tym 9,0% wybrało odpowiedź „raczej nie”, a 4,6% „zdecydowanie nie”.

Wyniki wskazują, że większość mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pozytywnie ocenia kierunek przemian zachodzących w swoich miejscowościach. Postawy optymistyczne wyraźnie dominują nad ocenami negatywnymi, choć ponad jedna czwarta respondentów nie potrafiła jednoznacznie ocenić zachodzących zmian.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 94. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Zmiany, jakie zachodzą w mojej miejscowości, idą w dobrą stronę*

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Zmiany, jakie zachodzą w mojej miejscowości, idą w dobrą stronę”. Poszczególne słupki prezentują odsetki osób wybierających jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

Największa grupa badanych wskazała odpowiedź „raczej tak” (39,5%). Kolejne 20,6% respondentów wybrało odpowiedź „zdecydowanie tak”. Łącznie pozytywną ocenę kierunku zmian zachodzących w miejscowości wyraziło 60,1% uczestników badania. Odpowiedź „trudno powiedzieć” zaznaczyło 26,4% respondentów. Negatywnie kierunek zmian oceniło 13,6% badanych, w tym 9,0% wybrało odpowiedź „raczej nie”, a 4,6% „zdecydowanie nie”.

Wyniki wykresu wskazują, że większość mieszkańców województwa zachodniopomorskiego postrzega rozwój swojej miejscowości jako zmierzający w pozytywnym kierunku. Oceny pozytywne wyraźnie dominują nad negatywnymi, co świadczy o stosunkowo wysokim poziomie zadowolenia z przemian zachodzących w lokalnym otoczeniu.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Ogólnie pozytywny stosunek do kierunku rozwoju swoich miejscowości wyraziła więcej niż połowa biorących udział w badaniu (łącznie 60,1%), jeżeli do tego dodać 26,4% osób niepotrafiących ocenić tego aspektu funkcjonowania swoich miejscowości, to jasnym staje się, że krytyczny w odniesieniu do kierunku w jakim rozwijają się ich miejscowości jest nieco częściej niż co dziesiąty respondent (łącznie 13,6%).

W dalszej części badane były przekonania żywione przez mieszkańców Pomorza Zachodniego o tym, jak żyje się w innych miejscach kraju. Dane zgromadzone w tym zakresie zawarte zostały w poniższej tabeli oraz zilustrowane na następującym po niej wykresie.

Tabela 116. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Wolałabym/wolałbym mieszkać w innym miejscu Polski*

	Częstości	Procenty
zdecydowanie nie	254	22,9
raczej nie	245	22,9
trudno powiedzieć	240	22,4
raczej tak	221	19,8
zdecydowanie tak	128	12,0
Ogółem	1070	100,0

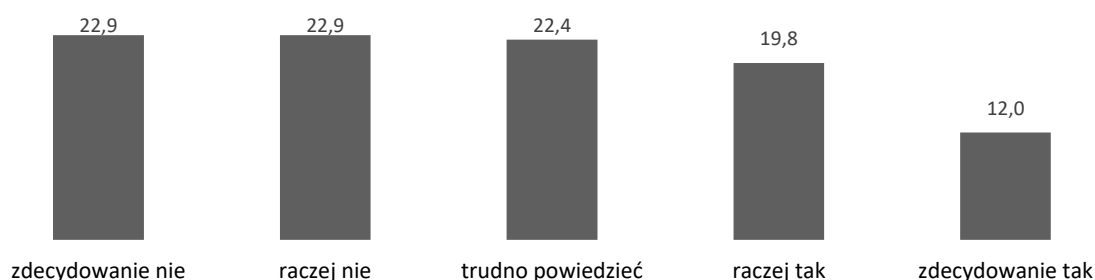
Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie: „Wolałabym/wolałbym mieszkać w innym miejscu Polski”. Największy udział badanych stanowili respondenci, którzy zdecydowanie nie zgadzali się z tym stwierdzeniem (22,9%) oraz osoby

odpowiadające raczej nie (22,9%). Niewiele mniejszy udział przypadł respondentom niezdecydowanym (trudno powiedzieć – 22,4%). Mniejszy udział odnotowano wśród osób deklarujących, że raczej chciałyby mieszkać w innym miejscu Polski (19,8%), natomiast najmniejszą grupę stanowili respondenci, którzy zdecydowanie wyrazili taką chęć (12,0%).

łącznie 45,8% badanych nie wyrażało chęci zamieszkania w innym miejscu Polski, podczas gdy przeciwnie stanowisko prezentowało 31,8% respondentów. Pozostałe 22,4% osób nie miało jednoznacznej opinii w tej kwestii. Wyniki wskazują, że w badanej zbiorowości przeważało przywiązanie do obecnego miejsca zamieszkania, choć blisko jedna trzecia respondentów deklarowała chęć przeprowadzki do innego miejsca w Polsce.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 95. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Wolałabym/wolałbym mieszkać w innym miejscu Polski*

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie: „Wolałabym/wolałbym mieszkać w innym miejscu Polski”. Największy udział badanych stanowili respondenci, którzy zdecydowanie nie zgadzali się z tym stwierdzeniem (22,9%) oraz osoby odpowiadające raczej nie (22,9%). Niewiele mniejszy udział odnotowano wśród respondentów wybierających odpowiedź trudno powiedzieć (22,4%). Mniejszy udział przypadł osobom deklarującym, że raczej chciałyby mieszkać w innym miejscu Polski (19,8%), natomiast najmniejszą grupę stanowili respondenci, którzy zdecydowanie wyrazili taką chęć (12,0%).

łącznie 45,8% badanych nie wyrażało chęci zamieszkania w innym miejscu Polski, podczas gdy 31,8% deklarowało chęć przeprowadzki. Pozostałe 22,4% respondentów nie zajęło jednoznacznego stanowiska. Wyniki wskazują, że w badanej zbiorowości przeważały osoby zadowolone z obecnego miejsca zamieszkania, choć blisko jedna trzecia badanych rozważała możliwość zamieszkania w innym miejscu Polski.

Źródło: badanie własne STS

Pozytywny stosunek Zachodniopomorzan do miejscowości swego zamieszkania daje się dostrzec w wypowiedziach 45,8% (łącznie) respondentów niezgadających się z treścią stwierdzenia. Jeżeli zestawimy z tym 22,4% osób wybierających odpowiedź „trudno powiedzieć”, to okazuje się, że niechętnych życiu w swoich miejscowościach jest 31,8% łącznie ankietowanych. Wynik przeprowadzonej analizy może stać się elementem szacowania potencjału odpływowego wśród mieszkańców regionu.

W dalszej części badania poproszono o odniesienie się do stwierdzenia: *Wolałabym/wolałbym mieszkać poza Polską*. Dane w tym zakresie zawarte zostały w poniższej tabeli oraz zilustrowane następującym po niej wykresem.

Tabela 117. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Wolałabym/wolałbym mieszkać poza Polską*

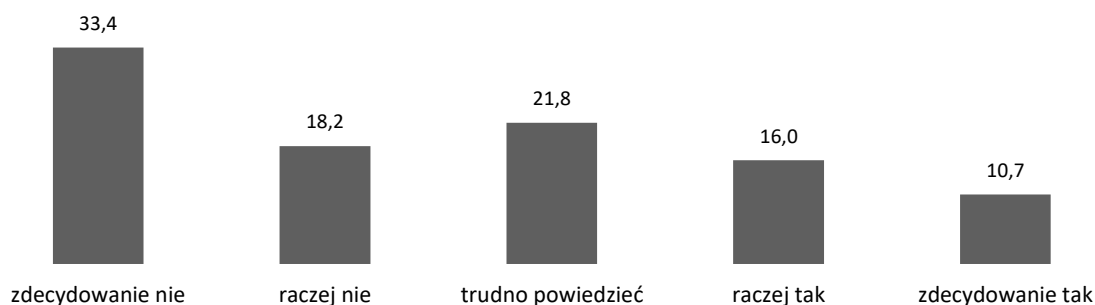
	Częstości	Procenty
zdecydowanie nie	357	33,4
raczej nie	195	18,2
trudno powiedzieć	233	21,8
raczej tak	171	16,0
zdecydowanie tak	114	10,7
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie: „Wolałabym/wolałbym mieszkać poza Polską”. Największy udział badanych stanowili respondenci, którzy zdecydowanie nie zgadzali się z tym stwierdzeniem (33,4%). Kolejne pod względem liczebności były osoby odpowiadające trudno powiedzieć (21,8%) oraz raczej nie (18,2%). Mniejszy udział odnotowano wśród respondentów deklarujących, że raczej chcieliby mieszkać poza Polską (16,0%), natomiast najmniejszą grupę stanowili badani, którzy zdecydowanie wyrazili taką chęć (10,7%).

Łącznie 51,6% respondentów nie deklarowało chęci zamieszkania poza Polską, podczas gdy 26,7% wyrażało takie preferencje. Pozostałe 21,8% badanych nie miało jednoznacznego zdania w tej kwestii. Wyniki wskazują, że w badanej zbiorowości dominowały osoby preferujące pozostanie w Polsce, choć ponad jedna czwarta respondentów deklarowała chęć zamieszkania za granicą.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 96. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Wolałabym/wolałbym mieszkać poza Polską*

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie: „Wolałabym/wolałbym mieszkać poza Polską”. Największy udział badanych stanowili respondenci, którzy **zdecydowanie nie** zgadzali się z tym stwierdzeniem (33,4%). Kolejną pod względem liczebności grupę tworzyły osoby wybierające odpowiedź **trudno powiedzieć** (21,8%), a następnie respondenci deklarujący **raczej nie** (18,2%). Mniejszy udział odnotowano wśród osób odpowiadających **raczej tak** (16,0%), natomiast najmniejszą grupę stanowili respondenci, którzy **zdecydowanie** wyrazili chęć zamieszkania poza Polską (10,7%).

Łącznie 51,6% badanych nie deklarowało chęci zamieszkania poza Polską, podczas gdy 26,7% wyrażało takie preferencje. Pozostałe 21,8% respondentów nie miało jednoznacznego zdania w tej kwestii. Wyniki wskazują, że w badanej zbiorowości dominowało przywiązanie do życia.

Źródło: badanie własne STS

O ile w innym miejscu Polski wolałoby mieszkać łącznie 31,8% respondentów, to chętnych do zmiany adresu na zagraniczny jest łącznie 26,7%, należy jednak zauważyć, że co dziesiąty ankietowany wyraża chęć zamieszkania za granicą w sposób zdecydowany.

Ocena ogólnego sposobu zarządzania miejscowością została poddana badaniu przy pomocy stwierdzenia: *To, co jest dobre w mojej miejscowości częściej jest wykorzystywane dla jej świetności niż marnotrawione*. Stosunek respondentów do tego stwierdzenia opisują dane zamieszczone w poniższej tabeli oraz na wykresie.

Tabela 118. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *To, co jest dobre w mojej miejscowości częściej jest wykorzystywane dla jej świetności niż marnotrawione*

	Częstości	Procenty
zdecydowanie nie	52	4,9
raczej nie	98	9,2
trudno powiedzieć	416	38,9
raczej tak	375	35,0
zdecydowanie tak	129	12,1
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „To, co jest dobre w mojej miejscowości, częściej jest wykorzystywane dla jej świetności niż marnotrawione”. Badani oceniali stopień swojej zgody ze stwierdzeniem, wybierając jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

Największa grupa respondentów wskazała odpowiedź „trudno powiedzieć” (38,9%; 416 osób), co oznacza, że niemal dwie piąte badanych nie miało jednoznacznej opinii na ten temat. Wśród odpowiedzi pozytywnych najczęściej wybierano „raczej tak” (35,0%; 375 osób), natomiast „zdecydowanie tak” wskazało 12,1% respondentów (129 osób). Łącznie pozytywną ocenę sposobu wykorzystywania lokalnych zasobów wyraziło 47,1% badanych.

Negatywne opinie były rzadsze. Odpowiedź „raczej nie” wybrało 9,2% respondentów, a „zdecydowanie nie” 4,9%, co łącznie stanowi 14,1% badanych.

Wyniki wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej pozytywnie niż negatywnie oceniają sposób wykorzystywania potencjału swoich miejscowości. Jednocześnie bardzo wysoki odsetek odpowiedzi neutralnych sugeruje, że dla wielu respondentów ocena gospodarowania lokalnymi zasobami jest trudna lub niejednoznaczna.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 97. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *To, co jest dobre w mojej miejscowości częściej jest wykorzystywane dla jej świetności niż marnotrawione*

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „To, co jest dobre w mojej miejscowości częściej jest wykorzystywane dla jej świetności niż marnotrawione”. Poszczególne słupki prezentują odsetki osób wybierających jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

Największy odsetek badanych wskazał odpowiedź „trudno powiedzieć” (38,9%), co świadczy o znacznym poziomie niepewności lub braku jednoznacznej opinii w tej kwestii. Wśród odpowiedzi pozytywnych dominowała odpowiedź „raczej tak” (35,0%), natomiast „zdecydowanie tak” wybrało 12,1% respondentów. Łącznie pozytywną ocenę sposobu wykorzystywania atutów swojej miejscowości wyraziło 47,1% badanych.

Odpowiedzi negatywne były znacznie rzadsze. Odpowiedź „raczej nie” wskazało 9,2% respondentów, a „zdecydowanie nie” 4,9%, co łącznie stanowi 14,1% badanych.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej dostrzegają właściwe wykorzystywanie potencjału swoich miejscowości niż jego marnotrawienie. Jednocześnie bardzo wysoki odsetek odpowiedzi neutralnych sugeruje, że dla wielu respondentów ocena sposobu gospodarowania lokalnymi zasobami pozostaje niejednoznaczna.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

W pierwszej kolejności rzuca się w oczy stosunkowo obszerne pole postaw neutralnych wyrażających się udziałem wypowiedzi „trudno powiedzieć”. Towarzyszy temu łącznie 47,1% respondentów uważających, że rzeczywiście to, co dobre w ich miejscowościach częściej jest wykorzystywane dla ich świetności niż marnotrawione. Ku przeciwnemu pogładowi przychyliła się łącznie 14,1% uczestników badania.

Bazując na wyobrażeniu o innych, znanych respondentom miejscowościach, zostali poproszeni oni o odniesienie się do stwierdzenia: *Inne podobne do mojej miejscowości, które znam, rozwijają się lepiej niż moja miejscowość*. Dane zebrane w tym zakresie zestawione zostały w poniższej tabeli oraz zilustrowane wykresem.

Tabela 119. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Inne podobne do mojej miejscowości, które znam, rozwijają się lepiej niż moja miejscowość*

	Częstości	Procenty
zdecydowanie nie	108	10,1
raczej nie	291	27,2
trudno powiedzieć	490	45,8
raczej tak	121	11,3
zdecydowanie tak	60	5,6
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Inne podobne do mojej miejscowości, które znam, rozwijają się lepiej niż moja miejscowość”. Badani oceniali stopień swojej zgody ze stwierdzeniem, wybierając jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

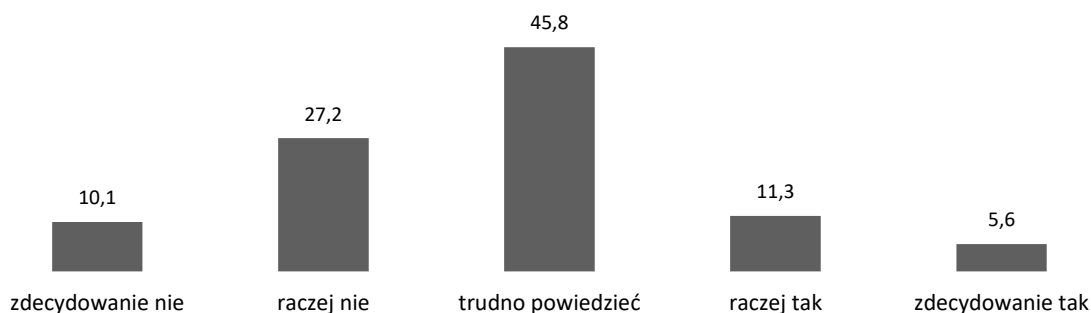
Największa grupa respondentów wybrała odpowiedź „trudno powiedzieć” (45,8%; 490 osób), co oznacza, że niemal połowa badanych nie miała jednoznacznej opinii na temat porównania rozwoju swojej miejscowości z innymi podobnymi miejscowościami.

Wśród odpowiedzi negatywnych dominowała odpowiedź „raczej nie” (27,2%; 291 osób), a „zdecydowanie nie” wskazało 10,1% respondentów (108 osób). Łącznie 37,3% badanych nie zgodziło się ze stwierdzeniem, że podobne miejscowości rozwijają się lepiej niż ich własna. Z kolei odpowiedzi pozytywne wybrało 16,9% respondentów, w tym 11,3% wskazało „raczej tak”, a 5,6% „zdecydowanie tak”.

Wyniki wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej nie zgadzają się niż zgadzają z opinią o gorszym rozwoju swojej miejscowości na tle podobnych miejscowości. Jednocześnie bardzo wysoki odsetek odpowiedzi neutralnych świadczy o trudnościach w dokonywaniu takich porównań lub o braku wystarczającej wiedzy do jednoznacznej oceny.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 98. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Inne podobne do mojej miejscowości, które znam, rozwijają się lepiej niż moja miejscowość*

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Inne podobne do mojej miejscowości, które znam, rozwijają się lepiej niż moja miejscowość”. Poszczególne słupki prezentują odsetki osób wybierających jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

Największy odsetek badanych wskazał odpowiedź „trudno powiedzieć” (45,8%), co oznacza, że niemal połowa respondentów nie miała jednoznacznej opinii na temat porównania rozwoju swojej miejscowości z innymi podobnymi miejscowościami. Wśród odpowiedzi negatywnych najczęściej wybierano „raczej nie” (27,2%), a odpowiedź „zdecydowanie nie” wskazało 10,1% respondentów. Łącznie 37,3% badanych nie zgodziło się z opinią, że podobne miejscowości rozwijają się lepiej niż ich własna.

Odpowiedzi pozytywne były mniej liczne. Odpowiedź „raczej tak” wybrało 11,3% respondentów, a „zdecydowanie tak” 5,6%, co łącznie stanowi 16,9% badanych.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej nie zgadzają się niż zgadzają z opinią o słabszym rozwoju swojej miejscowości na tle podobnych miejscowości. Jednocześnie bardzo wysoki udział odpowiedzi neutralnych świadczy o trudnościach w dokonywaniu takich porównań lub o braku wystarczającej wiedzy pozwalającej na jednoznaczną ocenę.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

W takim komparatywnym odniesieniu się do swojej miejscowości zamieszkania, łącznie 37,3% odrzuca tezę zawartą w zaprezentowanym stwierdzeniu, natomiast łącznie 16,9% przyznaje że istotnie, inne miejscowości rozwijają się lepiej. Jednocześnie 45,8% uczestników badania nie podjęła się zająć stanowiska w tej kwestii.

W dalszej części badania, zostało respondentom przedstawione stwierdzenie odnoszące się do jakości życia społecznego w ich miejscowościach zamieszkania: *Mieszkańcom mojej miejscowości brakuje wzajemnej więzi*. Dane zgromadzone w tym zakresie zawarte zostały w poniższym zestawieniu oraz w następującym po nim wykresie.

Tabela 120. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Mieszkańcom mojej miejscowości brakuje wzajemnej więzi*

	Częstości	Procenty
zdecydowanie nie	117	10,9
raczej nie	327	30,6
trudno powiedzieć	413	38,6
raczej tak	148	13,8
zdecydowanie tak	65	6,1
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Mieszkańcom mojej miejscowości brakuje wzajemnej więzi”. Badani oceniali stopień swojej zgody ze stwierdzeniem, wybierając jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

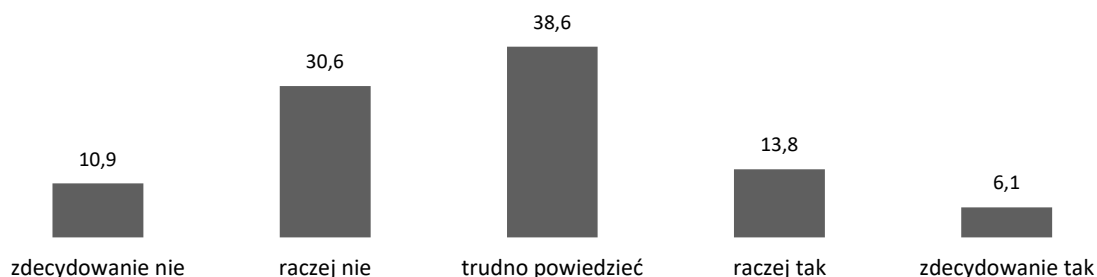
Największa grupa respondentów wybrała odpowiedź „trudno powiedzieć” (38,6%; 413 osób), co wskazuje na znaczny poziom niepewności w ocenie relacji społecznych panujących w miejscowości zamieszkania. Wśród odpowiedzi negatywnych dominowała odpowiedź „raczej nie” (30,6%; 327 osób), a „zdecydowanie nie” wskazało 10,9% badanych (117 osób). Łącznie 41,5% respondentów nie zgodziło się ze stwierdzeniem o braku wzajemnej więzi między mieszkańcami.

Odpowiedzi pozytywne były mniej liczne. Odpowiedź „raczej tak” wybrało 13,8% respondentów, natomiast „zdecydowanie tak” 6,1%, co łącznie stanowi 19,9% badanych.

Wyniki wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej nie dostrzegają niż dostrzegają deficyt wzajemnych więzi społecznych w swoich miejscowościach. Jednocześnie bardzo wysoki odsetek odpowiedzi neutralnych sugeruje, że ocena poziomu integracji społecznej i relacji między mieszkańcami nie jest dla wielu respondentów jednoznaczna.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 99. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Mieszkańcom mojej miejscowości brakuje wzajemnej więzi*

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Mieszkańcom mojej miejscowości brakuje wzajemnej więzi”. Poszczególne słupki prezentują odsetki osób wybierających jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

Największa grupa badanych wskazała odpowiedź „trudno powiedzieć” (38,6%), co świadczy o dużej niejednoznaczności ocen dotyczących relacji społecznych w miejscowości zamieszkania. Wśród odpowiedzi negatywnych dominowała odpowiedź „raczej nie” (30,6%), natomiast „zdecydowanie nie” wybrało 10,9% respondentów. Łącznie 41,5% badanych nie zgodziło się ze stwierdzeniem, że mieszkańcom ich miejscowości brakuje wzajemnej więzi.

Odpowiedzi pozytywne były mniej liczne. Odpowiedź „raczej tak” wskazało 13,8% respondentów, a „zdecydowanie tak” 6,1%, co łącznie stanowi 19,9% badanych.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej postrzegają swoje społeczności lokalne jako posiadające więzi społeczne niż jako ich pozbawione. Jednocześnie wysoki odsetek odpowiedzi neutralnych sugeruje, że ocena poziomu integracji i wzajemnych relacji między mieszkańcami nie jest dla wielu respondentów jednoznaczna.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Dobrym wskaźnikiem diagnostycznym dla oceny jakości kapitału społecznego mieszkańców Pomorza zachodniego jest przeszło czterdziestoprocentowy (łącznie 41,5%) udział osób niezgadających się z tezą, iż *mieszkańcom ich miejscowości brakuje więzi*. Przeciwny pogląd wyraził co piąty uczestnik badania (łącznie 19,9%). Towarzyszy temu stosunkowo wysoki udział osób wybierających odpowiedź neutralną.

Kolejne stwierdzenie zastosowane w badaniu: *Gdy myślę ogólnie o mieszkańcach mojej miejscowości, to mogę o nich powiedzieć więcej dobrego niż złego*, również odnosi się do jakości życia społecznego w miejscowościach zamieszkania respondentów. Poniższa tabela oraz następujący po niej wykres zawierają dane zgromadzone w odniesieniu do tego stwierdzenia.

Tabela 121. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Gdy myślę ogólnie o mieszkańcach mojej miejscowości, to mogę o nich powiedzieć więcej dobrego niż złego*

	Częstość	Procenty
zdecydowanie nie	18	1,7
raczej nie	92	8,6
trudno powiedzieć	418	39,1
raczej tak	412	38,5
zdecydowanie tak	130	12,1
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Gdy myślę ogólnie o mieszkańcach mojej miejscowości, to mogę o nich powiedzieć więcej dobrego niż złego”. Badani oceniali stopień swojej zgody ze stwierdzeniem, wybierając jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

Największa grupa respondentów wskazała odpowiedź „trudno powiedzieć” (39,1%; 418 osób). Niewiele mniejszy odsetek badanych wybrał odpowiedź „raczej tak” (38,5%; 412 osób), natomiast odpowiedź „zdecydowanie tak” zaznaczyło 12,1% respondentów (130 osób). Łącznie pozytywną opinię o mieszkańcach swojej miejscowości wyraziło 50,6% badanych.

Negatywne oceny były znacznie rzadsze. Odpowiedź „raczej nie” wskazało 8,6% respondentów, a „zdecydowanie nie” 1,7%, co łącznie stanowi 10,3% badanych.

Wyniki wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej postrzegają społeczność swojej miejscowości w pozytywnym niż negatywnym świetle. Jednocześnie wysoki odsetek odpowiedzi neutralnych sugeruje, że znaczna część respondentów nie ma jednoznacznie ukształtowanej opinii na temat mieszkańców swojego miejsca zamieszkania.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 100. Rozkład stosunku do stwierdzenia: *Gdy myślę ogólnie o mieszkańcach mojej miejscowości, to mogę o nich powiedzieć więcej dobrego niż złego*

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na stwierdzenie „Gdy myślę ogólnie o mieszkańcach mojej miejscowości, to mogę o nich powiedzieć więcej dobrego niż złego”. Poszczególne słupki prezentują odsetki osób wybierających jedną z pięciu kategorii odpowiedzi.

Największy odsetek badanych wskazał odpowiedź „trudno powiedzieć” (39,1%). Niewiele mniej respondentów wybrało odpowiedź „raczej tak” (38,5%), natomiast odpowiedź „zdecydowanie tak” zaznaczyło 12,1% badanych. Łącznie pozytywną opinię o mieszkańcach swojej miejscowości wyraziło 50,6% respondentów.

Odpowiedzi negatywne były stosunkowo rzadkie. Odpowiedź „raczej nie” wskazało 8,6% respondentów, a „zdecydowanie nie” 1,7%, co łącznie stanowi 10,3% badanych.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego znacznie częściej postrzegają społeczność swojej miejscowości pozytywnie niż negatywnie. Jednocześnie wysoki udział odpowiedzi neutralnych świadczy o tym, że dla wielu respondentów ocena mieszkańców ich miejscowości nie jest jednoznaczna.

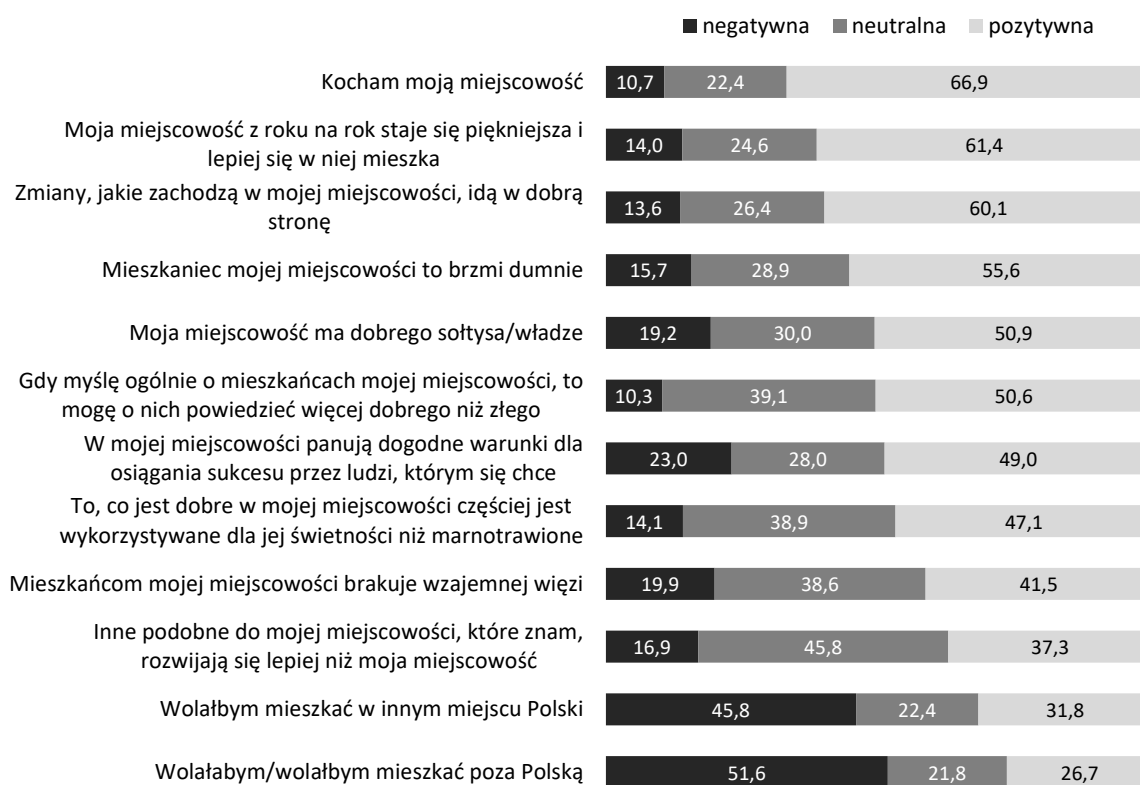
Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Mimo tego, że 39,1% uczestników badania wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć”, to co drugi (łącznie 50,6%) zgadza się, iż o mieszkańcach jego miejscowości można powiedzieć więcej dobrego niż złego. Przeciwnie przekonanie wyraził co dziesiąty ankietowany (łącznie 10,3%).

Podsumowując, jeżeli pogrupować (suma wypowiedzi „raczej” oraz „zdecydowanie”) powyższe dane w sposób wyrażający pozytywny, negatywny oraz neutralny stosunek uczestników badania do swoich miejscowości zamieszkania, można pokusić się o skonstruowanie syntetycznego wykresy zbiorczego.

Wykres 101. Składniki postaw mieszkańców Pomorza Zachodniego w odniesieniu do swoich miejscowości zamieszkania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zbiorcze zestawienie składników postaw mieszkańców Pomorza Zachodniego wobec swoich miejscowości zamieszkania. Dla każdego stwierdzenia zaprezentowano odsetki odpowiedzi negatywnych, neutralnych i pozytywnych.

Najbardziej pozytywnie ocenianym aspektem było emocjonalne przywiązanie do miejscowości – 66,9% respondentów zgodziło się ze stwierdzeniem „Kocham moją miejscowość”, przy 22,4% odpowiedzi neutralnych i 10,7% negatywnych. Wysokie odsetki ocen pozytywnych uzyskały również stwierdzenia dotyczące poprawy warunków życia w miejscowości (61,4%), pozytywnego kierunku zachodzących zmian (60,1%) oraz dumy z bycia mieszkańcem miejscowości (55,6%).

Pozytywne opinie dominowały także w odniesieniu do oceny władz lokalnych (50,9%), mieszkańców miejscowości (50,6%), warunków osiągnięcia sukcesu (49,0%) oraz sposobu wykorzystywania lokalnych zasobów i atutów (47,1%). Jednocześnie wysoki odsetek odpowiedzi neutralnych, sięgający od 28,0% do 39,1%, wskazuje na znaczną ostrożność respondentów w formułowaniu ocen.

Najbardziej krytyczne postawy dotyczyły kwestii migracyjnych. Ponad połowa badanych (51,6%) zadeklarowała, że wolałaby mieszkać poza Polską, a 45,8% wskazało, że preferowałoby zamieszkanie w innym miejscu kraju. W przypadku stwierdzeń odnoszących się do słabości społeczności lokalnej dominowały odpowiedzi negatywne – 41,5% respondentów nie zgodziło się z opinią, że mieszkańcom ich miejscowości brakuje wzajemnej więzi, a 37,3% nie zgodziło się ze stwierdzeniem, że podobne miejscowości rozwijają się lepiej niż ich własna.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy Pomorza Zachodniego generalnie pozytywnie oceniają swoje miejscowości, odczuwają wobec nich przywiązanie oraz dostrzegają zachodzące w nich korzystne zmiany. Jednocześnie znaczna część respondentów deklaruje gotowość do zmiany miejsca zamieszkania, zwłaszcza poza granice Polski, co świadczy o współwystępowaniu lokalnego przywiązania i aspiracji migracyjnych.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Komponenty w najwyższym stopniu konstruujące pozytywne postawy Zachodniopomorzan wobec miejscowości ich zamieszkania odnoszą się do zagadnień związanych z uogólnionym stosunkiem emocjonalnym do miejscowości, ich estetyką i ogólną – oferowaną w nich – jakością życia, jak również do aktualnych władz i atmosfery sąsiedzkiej.

Postawy negatywne wobec miejscowości zamieszkania zasadzają się głównie na obserwowanej w innych miejscowościach dynamice rozwojowej, ocenianej jako bardziej spektakularna niż w aktualnym miejscu zamieszkania.

Na potrzeby budowy skali postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan, przeprowadzono analizę rzetelności²⁶ stwierdzeń, w wyniku której do ostatecznej skali zakwalifikowane zostały następujące stwierdzenia:

- *Kocham moją miejscowość;*
- *Moja miejscowość ma dobrego sołtysa/władze;*
- *Moja miejscowość z roku na rok staje się piękniejsza i lepiej się w niej mieszka;*
- *Mieszkaniec mojej miejscowości to brzmi dumnie;*
- *W mojej miejscowości panują dogodne warunki dla osiągania sukcesu przez ludzi, którym się chce;*
- *Zmiany, jakie zachodzą w mojej miejscowości, idą w dobrą stronę;*
- *To, co jest dobre w mojej miejscowości częściej jest wykorzystywane dla jej świetności niż marnotrawione.*

Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan prezentują poniższe zestawienia.

²⁶ Wynik testu Alfa Cronbacha wyniósł 0,922 dla siedmiu stwierdzeń. Oznacza to, że powstała skala cechuje się bardzo wysoką rzetelnością. Dodatkowo wartości współczynnika trafności wskaźników jakimi są wymienione stwierdzenia r Pearsona mieści się między 0,646 a 0,819, co pozwala twierdzić, że stworzona skala jest wysoce trafna.

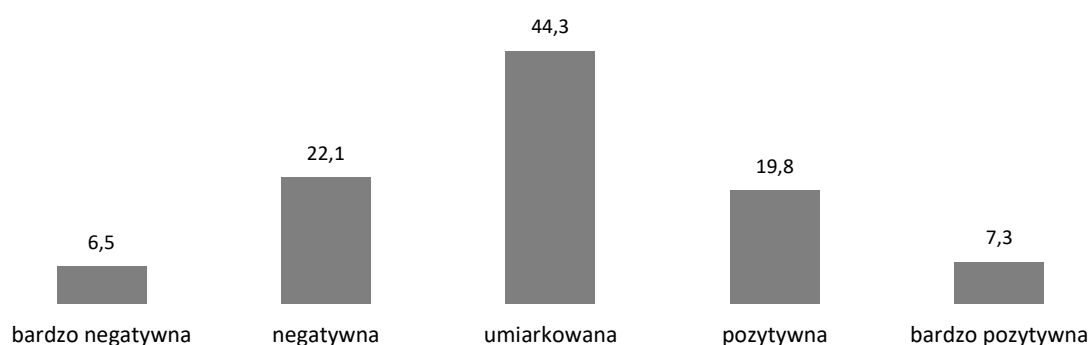
Tabela 122. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania – skala

Postawy	Częstości	Procenty
bardzo negatywna	70	6,5
negatywna	236	22,1
umiarkowana	474	44,3
pozytywna	212	19,8
bardzo pozytywna	78	7,3
Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład ogólnych postaw respondentów wobec miejscowości zamieszkania. Na podstawie skonstruowanej skali wyróżniono pięć kategorii postaw: bardzo negatywną, negatywną, umiarkowaną, pozytywną oraz bardzo pozytywną. Najliczniejszą grupę stanowili respondenci prezentujący umiarkowaną postawę wobec swojej miejscowości zamieszkania (44,3%; 474 osoby). Oznacza to, że niemal połowa badanych charakteryzowała się wyważonym i niezdecydowanym stosunkiem do miejsca zamieszkania. Postawy pozytywne zadeklarowało łącznie 27,1% respondentów, w tym 19,8% prezentowało postawę pozytywną, a 7,3% bardzo pozytywną. Z kolei postawy negatywne wystąpiły u 28,6% badanych, z czego 22,1% charakteryzowała postawa negatywna, a 6,5% bardzo negatywna. Wyniki wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego najczęściej prezentują umiarkowany stosunek do swoich miejscowości zamieszkania. Jednocześnie odsetki postaw pozytywnych i negatywnych są do siebie zbliżone, przy niewielkiej przewadze postaw negatywnych, co świadczy o zróżnicowanych ocenach lokalnego środowiska życia.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 102. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania – skala

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład postaw mieszkańców województwa zachodniopomorskiego wobec swoich miejscowości zamieszkania na podstawie syntetycznej skali postaw. Wyróżniono pięć kategorii: bardzo negatywną, negatywną, umiarkowaną, pozytywną i bardzo pozytywną.

Największą grupę respondentów stanowili mieszkańcy prezentujący umiarkowaną postawę wobec swojej miejscowości zamieszkania (44,3%). Oznacza to, że niemal połowa badanych charakteryzowała się wyważonym stosunkiem do miejsca zamieszkania, bez wyraźnej dominacji ocen pozytywnych lub negatywnych.

Postawy pozytywne zadeklarowało łącznie 27,1% respondentów, w tym 19,8% prezentowało postawę pozytywną, a 7,3% bardzo pozytywną. Z kolei postawy negatywne wystąpiły u 28,6% badanych, z czego 22,1% charakteryzowała postawa negatywna, a 6,5% bardzo negatywna.

Wyniki wykresu wskazują, że wśród mieszkańców Pomorza Zachodniego dominują umiarkowane oceny miejscowości zamieszkania. Odsetki postaw pozytywnych i negatywnych są zbliżone, przy niewielkiej przewadze postaw negatywnych, co świadczy o zróżnicowanych doświadczeniach i ocenach lokalnego środowiska życia.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Wśród mieszkańców regionu obserwuje się najczęściej umiarkowane postawy wobec miejscowości zamieszkania, z nieznaczną przewagą postaw negatywnych (łącznie 28,6 %) nad pozytywnymi (łącznie 27,1%).

Powstała skala postaw, zostanie wykorzystana do analizy aktywności społecznej mieszkańców miejscowości Pomorza Zachodniego, jak również aktywizmu społecznego młodzieży. W pierwszym aspekcie pozwoli ona uzupełnić przeprowadzoną już analizę związku między poziomem związania Zachodniopomorzan z miejscowościami ich zamieszkania oraz poziomem aktywności społecznej na rzecz tych miejscowości. W drugim aspekcie analiza zawężona zostanie jedynie do kategorii młodych mieszkańców regionu, w celu charakterystyki ich społecznej aktywności.

3.4.2.1. Postawy wobec miejscowości ze względu na cechy społeczno-demograficzne i zmienne zakorzenienia

Dla socjologicznej charakterystyki postaw mieszkańców regionu wobec miejscowości swojego zamieszkania, zostały one odniesione do zastosowanych w badaniu zmiennych niezależnych.

Tabela 123. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na ich płeć

Postawy wobec miejscowości zamieszkania		Płeć Zachodniopomorzan		Ogółem
		kobiety	mężczyźni	
bardzo negatywna	n	42	28	70
	%	7,6%	5,5%	6,6%
negatywna	n	117	119	236
	%	21,0%	23,2%	22,1%
umiarkowana	n	248	224	472
	%	44,6%	43,8%	44,2%
pozytywna	n	114	98	212
	%	20,5%	19,1%	19,9%
bardzo pozytywna	n	35	43	78
	%	6,3%	8,4%	7,3%
Ogółem	n	556	512	1068
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego z uwzględnieniem płci respondentów.

W obu grupach najczęściej występowała postawa umiarkowana. Deklarowało ją 44,6% kobiet oraz 43,8% mężczyzn. Postawy negatywne również występowały z podobną częstością – postawę negatywną prezentowało 21,0% kobiet i 23,2% mężczyzn, natomiast bardzo negatywną odpowiednio 7,6% i 5,5%.

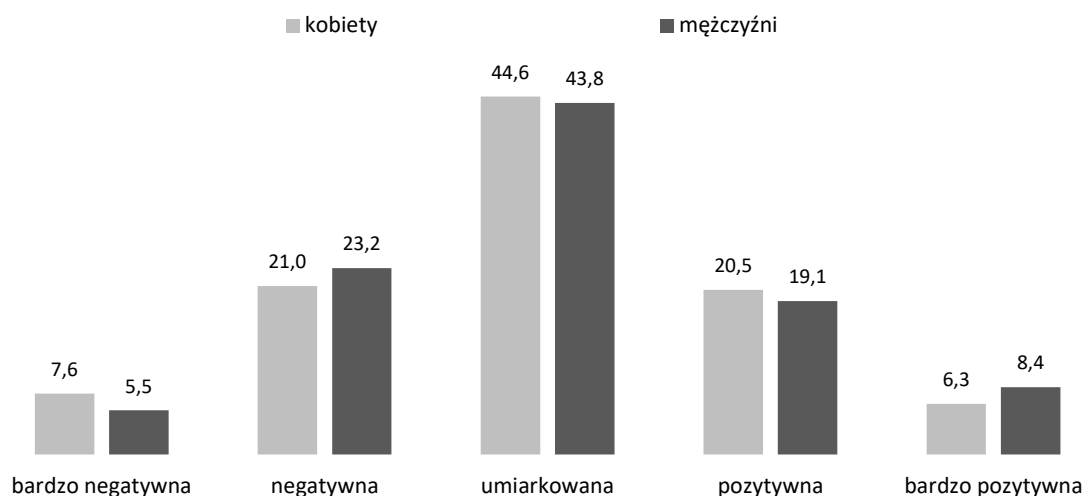
Postawy pozytywne deklarowało 20,5% kobiet oraz 19,1% mężczyzn. Z kolei postawę bardzo pozytywną częściej prezentowali mężczyźni (8,4%) niż kobiety (6,3%).

Łącznie postawy pozytywne i bardzo pozytywne występowały u 26,8% kobiet oraz 27,5% mężczyzn. Natomiast postawy negatywne i bardzo negatywne deklarowało 28,6% kobiet oraz 28,7% mężczyzn. Oznacza to, że w obu grupach odsetki postaw pozytywnych i negatywnych były bardzo zbliżone.

Wyniki wskazują, że płeć nie różnicuje w istotnym stopniu postaw mieszkańców województwa zachodniopomorskiego wobec miejscowości zamieszkania. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni najczęściej prezentują postawy umiarkowane, a rozkłady postaw pozytywnych i negatywnych są w obu grupach niemal identyczne.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 103. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na ich płeć

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład postaw mieszkańców województwa zachodniopomorskiego wobec miejscowości zamieszkania z uwzględnieniem płci respondentów. Dla kobiet i mężczyzn zaprezentowano odsetki osób reprezentujących postawy bardzo negatywne, negatywne, umiarkowane, pozytywne oraz bardzo pozytywne.

W obu grupach dominowała postawa umiarkowana. Deklarowało ją 44,6% kobiet oraz 43,8% mężczyzn. Postawy negatywne występowały z podobną częstością – postawę negatywną prezentowało 21,0% kobiet i 23,2% mężczyzn, natomiast bardzo negatywną odpowiednio 7,6% i 5,5%.

Postawy pozytywne deklarowało 20,5% kobiet oraz 19,1% mężczyzn. Jednocześnie mężczyźni częściej niż kobiety prezentowali postawę bardzo pozytywną wobec swojej miejscowości zamieszkania (8,4% wobec 6,3%).

Łącznie postawy pozytywne i bardzo pozytywne występowały u 26,8% kobiet oraz 27,5% mężczyzn. Natomiast postawy negatywne i bardzo negatywne deklarowało odpowiednio 28,6% kobiet i 28,7% mężczyzn.

Wyniki wykresu wskazują, że płeć w niewielkim stopniu różnicuje stosunek mieszkańców Pomorza Zachodniego do miejscowości zamieszkania. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni najczęściej prezentują postawy umiarkowane, a struktura postaw w obu grupach jest bardzo podobna.

Dane wyrażone w procentach [n kobiety = 556 = 100%; n mężczyźni = 512 = 100%;]

Źródło: badanie własne STS

W analizie postaw Zachodniopomorzanin wobec miejscowości ich zamieszkania, ze względu na ich płeć, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, świadczy o tym, że nie ma istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny: **Z (n = 1068) 0,400; p = 0,689 (ni)**. Innymi słowy zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami płci Zachodniopomorzan pod względem ich postaw wobec miejscowości, w których mieszkają, nie stanowią podstawy do uogólnień na całą populację. Oznacza to, że w województwie zachodniopomorskim kobiety nie różnią się od mężczyzn pod względem ich postaw wobec miejscowości zamieszkania.

Z kolei analiza stosunku Zachodniopomorzan do miejscowości ich zamieszkania ze względu na wiek, ujawnia jedną zasadniczą prawidłowość. Poniższe zestawienia prezentują efekty zastosowanej procedury.

Tabela 124. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na wiek Zachodniopomorzan

	bardzo negatywna		negatywna		umiarkowana		pozytywna		bardzo pozytywna		Ogółem	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
15-19 lat	1	1,5	20	29,9	29	43,3	14	20,9	3	4,5	67	100,0
20-24 lata	7	12,3	12	21,1	24	42,1	10	17,5	4	7,0	57	100,0
25-29 lat	3	6,3	14	29,2	23	47,9	6	12,5	2	4,2	48	100,0
30-34 lata	5	5,4	15	16,3	42	45,7	19	20,7	11	12,0	92	100,0
35-39 lat	6	5,4	18	16,2	67	60,4	16	14,4	4	3,6	111	100,0
40-44 lata	8	9,1	17	19,3	43	48,9	16	18,2	4	4,5	88	100,0
45-49 lat	6	6,7	23	25,6	39	43,3	17	18,9	5	5,6	90	100,0
50-54 lata	8	8,3	22	22,9	38	39,6	21	21,9	7	7,3	96	100,0
55-59 lat	3	4,2	13	18,1	32	44,4	17	23,6	7	9,7	72	100,0
60-64 lata	6	7,5	15	18,8	36	45,0	17	21,3	6	7,5	80	100,0
65-69 lat	11	6,7	38	23,0	64	38,8	40	24,2	12	7,3	165	100,0
70 lat lub więcej	6	5,8	29	27,9	37	35,6	19	18,3	13	12,5	104	100,0
Ogółem	70	6,5	236	22,1	474	44,3	212	19,8	78	7,3	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego z uwzględnieniem wieku respondentów. Wyróżniono pięć kategorii postaw: bardzo negatywną, negatywną, umiarkowaną, pozytywną oraz bardzo pozytywną.

We wszystkich grupach wiekowych najczęściej występowała postawa umiarkowana. Najwyższy jej odsetek odnotowano wśród osób w wieku 35–39 lat (60,4%), natomiast najniższy wśród respondentów mających 70 lat lub więcej (35,6%).

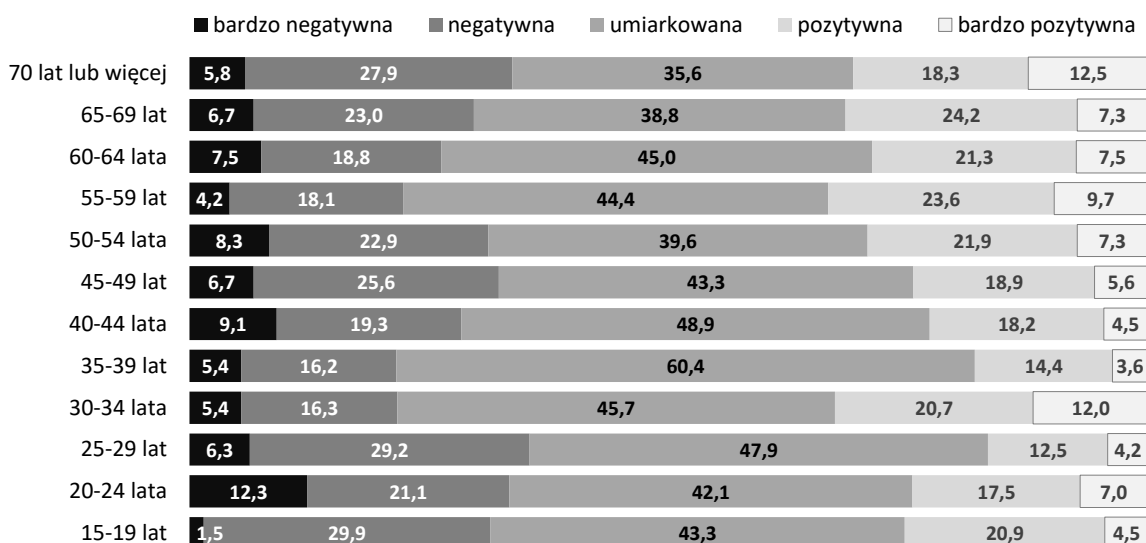
Najwyższy udział postaw pozytywnych i bardzo pozytywnych wystąpił w grupie osób w wieku 65–69 lat (31,5%), 55–59 lat (33,3%) oraz 70 lat i więcej (30,8%). Szczególnie wysoki odsetek postaw bardzo pozytywnych odnotowano wśród najstarszych respondentów (12,5%) oraz osób w wieku 30–34 lata (12,0%).

Największy udział postaw negatywnych i bardzo negatywnych wystąpił wśród osób w wieku 20–24 lata (33,4%), 25–29 lat (35,5%) oraz 70 lat i więcej (33,7%). Najniższy poziom postaw negatywnych odnotowano w grupie 55–59 lat (22,3%) oraz 35–39 lat (21,6%).

Wyniki wskazują, że we wszystkich grupach wiekowych dominują postawy umiarkowane wobec miejscowości zamieszkania. Widoczne są jednak pewne różnice związane z wiekiem – osoby w wieku średnim częściej prezentują postawy wyważone, natomiast wśród najstarszych respondentów częściej występują zarówno postawy bardzo pozytywne, jak i negatywne, co świadczy o bardziej spolaryzowanych ocenach miejscowości zamieszkania.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 104. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na wiek Zachodniopomorzan

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład postaw mieszkańców województwa zachodniopomorskiego wobec miejscowości zamieszkania z uwzględnieniem wieku respondentów. Dla każdej grupy wiekowej zaprezentowano odsetki osób o postawach bardzo negatywnych, negatywnych, umiarkowanych, pozytywnych i bardzo pozytywnych.

We wszystkich grupach wiekowych dominowała postawa umiarkowana. Najwyższy jej odsetek odnotowano wśród osób w wieku 35–39 lat (60,4%), natomiast najniższy wśród respondentów mających 70 lat lub więcej (35,6%). W większości grup wiekowych udział postaw umiarkowanych przekraczał 40%.

Najwyższe odsetki postaw pozytywnych i bardzo pozytywnych wystąpiły wśród osób w wieku 55–59 lat (33,3%), 65–69 lat (31,5%) oraz 70 lat i więcej (30,8%). Szczególnie wysoki udział postaw bardzo pozytywnych odnotowano wśród respondentów mających 70 lat lub więcej (12,5%) oraz w grupie 30–34 lata (12,0%).

Największy udział postaw negatywnych i bardzo negatywnych wystąpił wśród osób w wieku 25–29 lat (35,5%), 20–24 lata (33,4%) oraz 70 lat lub więcej (33,7%). Najniższe wartości tego wskaźnika odnotowano w grupach 35–39 lat (21,6%) oraz 55–59 lat (22,3%).

Wyniki wykresu wskazują, że niezależnie od wieku mieszkańcy Pomorza Zachodniego najczęściej prezentują umiarkowany stosunek do swojej miejscowości zamieszkania. Widoczne są jednak różnice między grupami wiekowymi – osoby w wieku średnim częściej przyjmują postawy wyważone, natomiast wśród najstarszych respondentów częściej występują zarówno bardzo pozytywne, jak i negatywne oceny miejscowości zamieszkania, co świadczy o większym zróżnicowaniu opinii.

Dane wyrażone w procentach [n₁₅₋₁₉ = 67 = 100%; n₂₀₋₂₄ = 57 = 100%; n₂₅₋₂₉ = 48 = 100%; n₃₀₋₃₄ = 92 = 100%; n₃₅₋₃₉ = 111 = 100%; n₄₀₋₄₄ = 88 = 100%; n₄₅₋₄₉ = 90 = 100%; n₅₀₋₅₄ = 96 = 100%; n₅₅₋₅₉ = 72 = 100%; n₆₀₋₆₄ = 80 = 100%; n₆₅₋₆₉ = 165 = 100%; n_{70 i więcej} = 104 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy postaw Zachodniopomorzanin wobec miejscowości ich zamieszkania, ze względu na ich wiek, empiryczny poziom istotności testu H Kruskala-Wallisa, świadczy o tym, że nie ma istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny: $H(n = 1070, df = 11) = 18,149; p = 0,078 (ni)$. Innymi słowy zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami wieku Zachodniopomorzan pod względem ich postaw wobec miejscowości, w których mieszkają, nie mogą stanowić podstawy do uogólnień na całą populację. Oznacza to, że niezależnie od wieku, mieszkańcy województwa

zachodniopomorskiego nie różnią się istotnie pod względem ich postaw wobec miejscowości zamieszkania.

Badanie postaw Zachodniopomorzan wobec miejscowości ich zamieszkania ze względu na rodzaj miejsc ich zamieszkania – podobnie jak płeć oraz wiek – pozwala stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim mieszkańcy miast nie różnią się od mieszkańców wsi pod względem ich postaw wobec miejscowości zamieszkania. Poniższe zestawienie prezentuje rozkład stosunku uczestników badania do miejscowości, w których żyją ze względu na to czy są to miasta, czy wsie.

Tabela 125. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na rodzaj miejscowości ich zamieszkania

Postawy wobec miejscowości zamieszkania		Rodzaje miejscowości zamieszkania		Ogółem
		wieś	miasto	
bardzo negatywna	n	24	46	70
	%	8,8%	5,8%	6,5%
negatywna	n	52	184	236
	%	19,1%	23,1%	22,1%
umiarkowana	n	115	359	474
	%	42,3%	45,0%	44,3%
pozytywna	n	56	156	212
	%	20,6%	19,5%	19,8%
bardzo pozytywna	n	25	53	78
	%	9,2%	6,6%	7,3%
Ogółem	n	272	798	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego z uwzględnieniem rodzaju miejscowości zamieszkania – wsi i miasta.

W obu grupach najczęściej występowała postawa umiarkowana. Deklarowało ją 42,3% mieszkańców wsi oraz 45,0% mieszkańców miast. Postawy negatywne były częstsze wśród mieszkańców miast (23,1%) niż wsi (19,1%), natomiast postawy bardzo negatywne częściej występowały na wsi (8,8%) niż w miastach (5,8%).

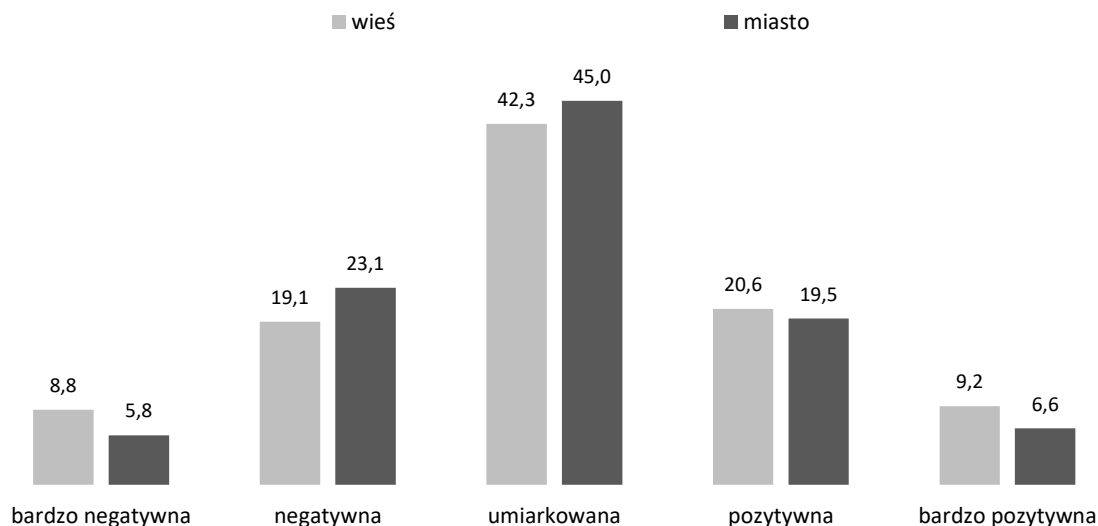
Postawy pozytywne deklarowało 20,6% mieszkańców wsi oraz 19,5% mieszkańców miast. Z kolei postawy bardzo pozytywne częściej występowały wśród mieszkańców wsi (9,2%) niż miast (6,6%).

Łącznie postawy pozytywne i bardzo pozytywne prezentowało 29,8% mieszkańców wsi oraz 26,1% mieszkańców miast. Natomiast postawy negatywne i bardzo negatywne deklarowało odpowiednio 27,9% mieszkańców wsi i 28,9% mieszkańców miast.

Wyniki wskazują, że mieszkańcy wsi nieco częściej niż mieszkańcy miast prezentują pozytywny stosunek do swojej miejscowości zamieszkania. Różnice nie są jednak duże, a w obu grupach dominują postawy umiarkowane, świadczące o wyważonym stosunku do miejsca zamieszkania.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 105. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na rodzaj miejscowości ich zamieszkania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład postaw mieszkańców województwa zachodniopomorskiego wobec miejscowości zamieszkania z uwzględnieniem rodzaju miejscowości zamieszkania – wsi i miasta. Dla obu grup zaprezentowano odsetki osób o postawach bardzo negatywnych, negatywnych, umiarkowanych, pozytywnych i bardzo pozytywnych.

Wśród mieszkańców zarówno wsi, jak i miast dominowała postawa umiarkowana. Występowała ona u 42,3% mieszkańców wsi oraz 45,0% mieszkańców miast. Postawy negatywne częściej deklarowali mieszkańcy miast (23,1%) niż mieszkańcy wsi (19,1%), natomiast postawy bardzo negatywne częściej występowały na wsi (8,8%) niż w miastach (5,8%).

Postawy pozytywne prezentowało 20,6% mieszkańców wsi oraz 19,5% mieszkańców miast. Również postawy bardzo pozytywne częściej występowały wśród mieszkańców wsi (9,2%) niż mieszkańców miast (6,6%).

Łącznie postawy pozytywne i bardzo pozytywne deklarowało 29,8% mieszkańców wsi oraz 26,1% mieszkańców miast. Z kolei postawy negatywne i bardzo negatywne występowały odpowiednio u 27,9% mieszkańców wsi i 28,9% mieszkańców miast.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy wsi nieco częściej niż mieszkańcy miast przejawiają pozytywny stosunek do swojej miejscowości zamieszkania. Różnice między obiema grupami są jednak niewielkie, a w obu przypadkach dominują postawy umiarkowane, świadczące o wyważonej ocenie miejsca zamieszkania.

Dane wyrażone w procentach [n_{wieś} = 272 = 100%; n_{miasto} = 798 = 100%;]

Źródło: badanie własne STS

Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a, zastosowanego w analizie postaw Zachodniopomorzanin wobec miejscowości ich zamieszkania, ze względu na rodzaj tych miejscowości: **Z (n = 1070) -0,345; p = 0,730 (ni)**. Zaobserwowane w próbie różnice między mieszkańcami wsi oraz miast Pomorza Zachodniego pod względem ich postaw wobec miejscowości, w których żyją, nie są istotne statystycznie, a zatem nie stanowią podstawy do uogólnień na całą populację. Innymi słowy – jak już stwierdzono – mieszkańcy zachodniopomorskich wsi i miast nie różnią się istotnie w swoim stosunku do miejscowości zamieszkania.

Odmienne przedstawiają się wyniki analizy postaw Zachodniopomorzan mieszkających w dwóch największych miastach regionu: w Szczecinie i w Koszalinie. Poniższe zestawienie prezentuje rozkład stosunku uczestników badania do miejscowości, w których żyją ze względu na to czy są mieszkańcami Szczecina, czy Koszalina.

Tabela 126. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na miasto ich zamieszkania

Postawy wobec miejscowości zamieszkania		mieszkający w Koszalinie	mieszkający w Szczecinie	Ogółem
bardzo negatywna	n	9	6	15
	%	11,3%	2,3%	4,4%
negatywna	n	29	45	74
	%	36,3%	17,3%	21,8%
umiarkowana	n	28	137	165
	%	35,0%	52,7%	48,5%
pozytywna	n	11	53	64
	%	13,8%	20,4%	18,8%
bardzo pozytywna	n	3	19	22
	%	3,8%	7,3%	6,5%
Ogółem	n	80	260	340
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród mieszkańców dwóch największych miast województwa zachodniopomorskiego – Koszalina i Szczecina.

Wśród mieszkańców obu miast najczęściej występowała postawa umiarkowana, jednak była ona znacznie częstsza w Szczecinie (52,7%) niż w Koszalinie (35,0%). Mieszkańcy Koszalina częściej prezentowali postawy negatywne – postawę negatywną deklarowało 36,3% badanych, a bardzo negatywną 11,3%. Dla porównania w Szczecinie odsetki te wynosiły odpowiednio 17,3% i 2,3%.

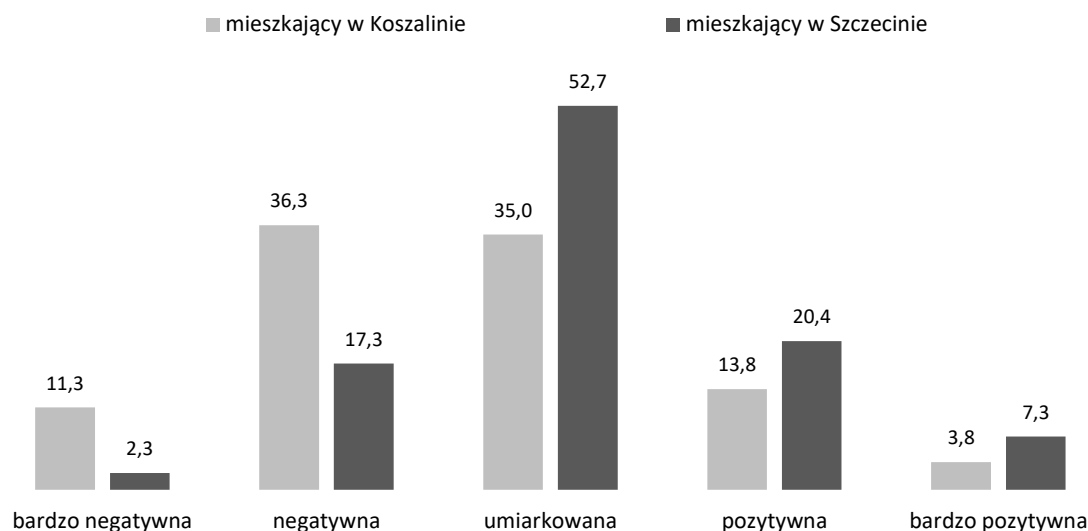
Postawy pozytywne częściej występowały wśród mieszkańców Szczecina. Postawę pozytywną deklarowało 20,4% respondentów ze Szczecina i 13,8% z Koszalina, natomiast postawę bardzo pozytywną odpowiednio 7,3% i 3,8%.

Łącznie postawy pozytywne i bardzo pozytywne prezentowało 27,7% mieszkańców Szczecina oraz 17,6% mieszkańców Koszalina. Z kolei postawy negatywne i bardzo negatywne deklarowało 47,6% mieszkańców Koszalina i 19,6% mieszkańców Szczecina.

Wyniki wskazują, że mieszkańcy Szczecina znacznie korzystniej oceniają swoje miasto niż mieszkańcy Koszalina. W Szczecinie dominują postawy umiarkowane i pozytywne, natomiast w Koszalinie odsetek postaw negatywnych jest wyraźnie wyższy, co świadczy o mniej korzystnym postrzeganiu miejsca zamieszkania przez mieszkańców tego miasta.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 106. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na miasto ich zamieszkania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród mieszkańców dwóch największych miast województwa zachodniopomorskiego – Koszalina i Szczecina. Dla obu grup zaprezentowano odsetki osób o postawach bardzo negatywnych, negatywnych, umiarkowanych, pozytywnych i bardzo pozytywnych.

W obu miastach najczęściej występowała postawa umiarkowana, jednak była ona zdecydowanie częstsza wśród mieszkańców Szczecina (52,7%) niż Koszalina (35,0%). Mieszkańcy Koszalina znacznie częściej prezentowali postawy negatywne – postawę negatywną deklarowało 36,3% respondentów, a bardzo negatywną 11,3%. W Szczecinie odsetki te były wyraźnie niższe i wynosiły odpowiednio 17,3% oraz 2,3%.

Postawy pozytywne częściej występowały wśród mieszkańców Szczecina. Postawę pozytywną prezentowało 20,4% respondentów ze Szczecina i 13,8% z Koszalina, natomiast postawę bardzo pozytywną odpowiednio 7,3% i 3,8%.

Łącznie postawy pozytywne i bardzo pozytywne deklarowało 27,7% mieszkańców Szczecina oraz 17,6% mieszkańców Koszalina. Z kolei postawy negatywne i bardzo negatywne występowały u 47,6% mieszkańców Koszalina i 19,6% mieszkańców Szczecina.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy Szczecina znacznie korzystniej oceniają swoje miasto niż mieszkańcy Koszalina. W Szczecinie dominują postawy umiarkowane i pozytywne, natomiast w Koszalinie relatywnie częściej występują postawy negatywne, co świadczy o mniej korzystnym postrzeganiu miejsca zamieszkania przez mieszkańców tego miasta.

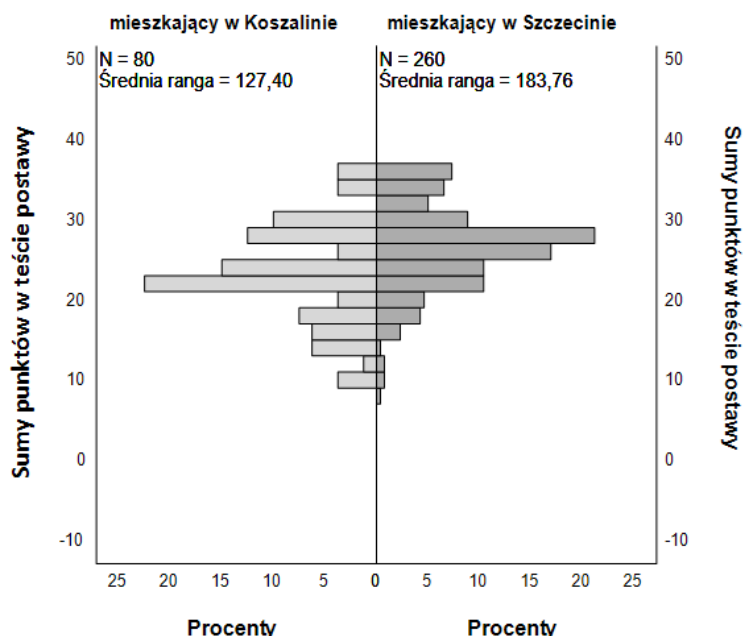
Dane wyrażone w procentach [n_{mieszkańcy Koszalina} = 80 = 100%; n_{mieszkańcy Szczecina} = 260 = 100%;]

Źródło: badanie własne STS

W analizie postaw Zachodniopomorzanin wobec miejscowości ich zamieszkania, ze względu na miasto ich zamieszkania, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, świadczy o tym, że zachodzi istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny: **Z (n = 340) 4,495; p < 0,001**. Zaobserwowane w próbie różnice między mieszkańcami Koszalina i Szczecina pod względem ich postaw wobec tych miast, są istotne statystycznie, a zatem stanowią podstawę do uogólnień z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99%, że Szczecinianie przyjmują bardziej pozytywne postawy wobec miasta swego zamieszkania niż Koszalinianie. Poniższy wykres prezentuje różnice udziałów postaw uczestniczących w badaniu mieszkańców obydwu miast,

a także średnie rangi w zastosowanym teście statystycznym, wyrażające poziomy postaw respondentów.

Wykres 107. Postawy Koszalinian i Szczecinian do miast ich zamieszkania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład wyników testu postaw wobec miejsca zamieszkania wśród mieszkańców Koszalina i Szczecina. Po obu stronach osi pionowej zaprezentowano procentowy udział respondentów uzyskujących określone sumy punktów w teście postawy wobec miasta zamieszkania. Dodatkowo podano liczebność badanych oraz średnie rangi uzyskane przez obie grupy.

Mieszkańcy Koszalina stanowili grupę 80 osób, a ich średnia ranga wyniosła 127,40. Mieszkańcy Szczecina stanowili grupę 260 osób, a ich średnia ranga osiągnęła wartość 183,76. Wyższa średnia ranga oznacza bardziej pozytywne wyniki uzyskane w skali postaw wobec miejsca zamieszkania.

Rozkład wyników mieszkańców Szczecina jest przesunięty w kierunku wyższych wartości punktowych, co oznacza częstsze występowanie bardziej pozytywnych ocen miasta zamieszkania. W przypadku mieszkańców Koszalina większy udział respondentów uzyskiwał wyniki odpowiadające mniej korzystnym ocenom miejsca zamieszkania.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy Szczecina prezentują bardziej pozytywne postawy wobec swojego miasta niż mieszkańcy Koszalina. Potwierdza to zarówno wyższa średnia ranga uzyskana przez szczecinian, jak i rozkład wyników skoncentrowany wokół wyższych wartości skali postawy.

Źródło: badanie własne STS

Poniższe zestawienie prezentuje miary opisu statystycznego dla sum w teście postaw wobec Szczecina i Koszalina. Pozwala to na bardziej szczegółowe poznanie stosunku do miasta zamieszkania.

Tabela 127. Miary opisu statystycznego dla stosunku do miasta zamieszkania Koszalinian i Szczecinian

Mieszkańcy dużych miast Pomorza Zachodniego				
Miary opisu statystycznego	mieszkający w Koszalinie		mieszkający w Szczecinie	
	Ważne	80	Ważne	260
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		22,50		25,95
Mediana		22,00		26,00
Dominanta		21		27
Odchylenie standardowe		6,232		5,369
Skośność		-0,085		-0,471
Błąd standardowy skośności		0,269		0,151
Kurtoza		-0,313		0,411
Błąd standardowy kurtozy		0,532		0,301
Rozstęp		26		27
Minimum		9		8
Maksimum		35		35

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego dotyczące stosunku mieszkańców Koszalina i Szczecina do miast ich zamieszkania. Analiza obejmuje 80 mieszkańców Koszalina oraz 260 mieszkańców Szczecina. W obu grupach nie odnotowano braków danych.

Mieszkańcy Szczecina uzyskali wyższe wyniki na skali postawy wobec miasta zamieszkania niż mieszkańcy Koszalina. Średnia wartość wyniosła 25,95 punktu w Szczecinie wobec 22,50 punktu w Koszalinie. Również mediana (26,00 wobec 22,00) oraz dominanta (27 wobec 21) były wyższe wśród szczecinian, co wskazuje na bardziej pozytywnie nastawienie do miejsca zamieszkania.

Zróznicowanie wyników było nieco większe wśród mieszkańców Koszalina (odchylenie standardowe = 6,232) niż Szczecina (5,369). W obu grupach rozkłady wyników były zbliżone do symetrycznych, choć w Szczecinie wystąpiła nieco silniejsza lewostronna skośność (-0,471) niż w Koszalinie (-0,085), co oznacza większą koncentrację wyników wokół wyższych wartości skali.

Rozstęp wyników był podobny w obu grupach i wynosił odpowiednio 26 punktów w Koszalinie oraz 27 punktów w Szczecinie. Maksymalna liczba punktów osiągnęła wartość 35 w obu miastach, natomiast minimalne wyniki wyniosły 9 punktów w Koszalinie i 8 punktów w Szczecinie.

Wyniki wskazują, że mieszkańcy Szczecina prezentują bardziej pozytywny stosunek do swojego miasta niż mieszkańcy Koszalina. Potwierdzają to wyższe wartości średniej, mediany i dominanty oraz większa koncentracja wyników wokół wysokich ocen miasta zamieszkania.

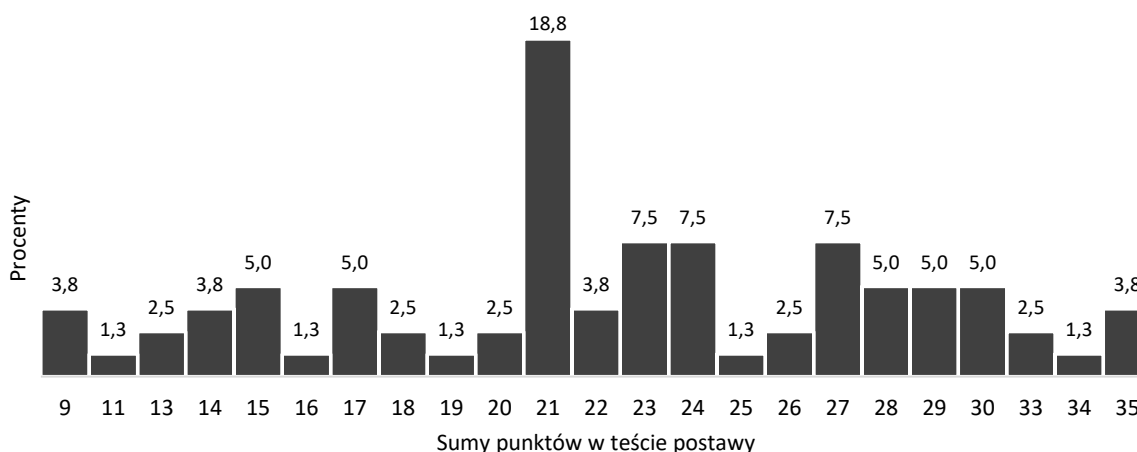
Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy, której wyniki zostały ujęte w powyższym zestawieniu, różnice między Koszalinianami i Szczecinianami pod względem ich postaw do miasta zamieszkania, są dość znaczne w kilku istotnych wymiarach. Zarówno pod względem średnich arytmetycznych i median, jak i dominant stosunek do Szczecina jest bardziej pozytywny niż stosunek do Koszalina. Nadto w postawach wobec Szczecina wartości mediany i dominanty są wyraźnie

wyższe niż wartość średniej, co świadczy o lewo skośności rozkładu, co dodatkowo potwierdza wartość współczynnika skośności (znacznie niższa niż w przypadku postaw wobec Koszalina), ukazując wielkość asymetrii. W praktyce oznacza to przewagę wysokich wartości w teście postawy oraz relatywnie niewielką liczbę ocen niskich, które jednak tworzą wydłużony „ogon” rozkładu i tym samym w niewielkim stopniu wpływają na obniżenie wartości średniej. Inaczej jest w przypadku postaw wobec Szczecina. Tutaj skośność jest – co prawda ujemna, ale minimalna, co świadczy o zupełnie nikłej przewadze wartości wyższych niż średnia. Ponadto istotne znaczenie mają wartości kurtozy, czyli miary koncentracji rozkładu albo często tzw. współczynnika ekscesu. Otóż wartość kurtozy dla postaw wobec Koszalina jest ujemna, co świadczy o tym, że rozkład wartości w teście postawy jest bardziej „spłaszczony” niż rozkład normalny (tzw. platykurtyczny). Innymi słowy wyniki pomiaru postaw Koszalinian są mniej skupione wokół średniej. W przypadku postaw Szczecinian, wartość kurtozy jest dodatnia, co świadczy o rozkładzie „leptokurtycznym”, czyli jest on bardziej wysmukły (większa koncentracja wokół średniej), niż rozkład normalny. Dodatkowo potwierdzają to wartości odchyłeń standardowych: postawy wobec Koszalina – większe odchylenie (bardziej zróżnicowane oceny), postawy wobec Szczecina – mniejsze odchylenie (mniej zróżnicowane oceny).

Podsumowując, można stwierdzić, że postawy mieszkańców Szczecina wobec swego miasta są bardziej pozytywne oraz mniej zróżnicowane niż postawy Koszalinian wobec ich miasta.

Wykres 108. Rozkład sum w teście postaw wobec miasta zamieszkania wśród mieszkańców Koszalina

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład sum punktów uzyskanych w teście postawy wobec miasta zamieszkania wśród mieszkańców Koszalina. Na osi poziomej zaprezentowano procent respondentów osiągających poszczególne wyniki, natomiast na osi pionowej przedstawiono sumy punktów uzyskane w teście.

Najczęściej występującym wynikiem była suma 21 punktów, którą uzyskało 18,8% badanych. Kolejnymi relatywnie często występującymi wynikami były 23, 24 oraz 27 punktów (po 7,5%). Wyniki 15, 17, 28, 29 i 30 punktów uzyskało po 5,0% respondentów. Pozostałe wartości występowały z mniejszą częstotliwością.

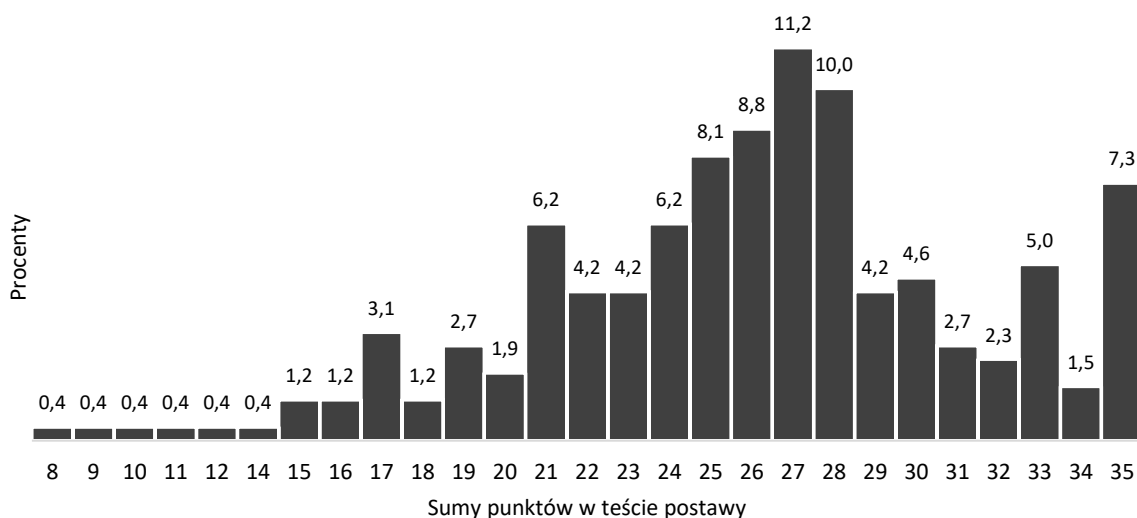
Zakres wyników obejmował przedział od 9 do 35 punktów, co wskazuje na znaczne zróżnicowanie postaw wobec miasta zamieszkania wśród mieszkańców Koszalina. Największe skupienie wyników występowało jednak w środkowej części skali, przede wszystkim między 21 a 30 punktami.

Wyniki wykresu wskazują, że dominują umiarkowane oceny miasta zamieszkania. Rozkład wyników koncentruje się wokół średnich wartości skali, przy jednoczesnym występowaniu zarówno ocen bardzo niskich, jak i bardzo wysokich, co świadczy o zróżnicowaniu opinii mieszkańców Koszalina na temat swojego miasta.

Dane dla kategorii mieszkańców Koszalina, n = 80 = 100%

Źródło: badanie własne STS

Wykres 109. Rozkład sum w teście postaw wobec miasta zamieszkania wśród mieszkańców Szczecina

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład sum punktów uzyskanych w teście postawy wobec miasta zamieszkania wśród mieszkańców Szczecina. Na osi poziomej zaprezentowano wartości sum punktów uzyskanych w teście, natomiast na osi pionowej przedstawiono odsetki respondentów osiągających poszczególne wyniki.

Najczęściej występującym wynikiem była suma 27 punktów, którą uzyskało 11,2% badanych. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 28 punktów (10,0%), 26 punktów (8,8%), 25 punktów (8,1%) oraz 35 punktów (7,3%). Wyniki 21 i 24 punkty uzyskało po 6,2% respondentów.

Rozkład wyników obejmował przedział od 8 do 35 punktów. Największa koncentracja odpowiedzi występowała w górnej części skali, szczególnie w zakresie od 24 do 30 punktów. Niskie wyniki pojawiały się sporadycznie – wartości od 8 do 14 punktów uzyskało po 0,4% badanych.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy Szczecina przeważnie prezentują pozytywne postawy wobec swojego miasta. Dominacja wysokich wyników oraz koncentracja rozkładu wokół wartości powyżej 24 punktów świadczą o korzystnym postrzeganiu miejsca zamieszkania przez większość respondentów.

Dane dla kategorii mieszkańców Szczecina, n = 260 = 100%

Źródło: badanie własne STS

Analiza postaw wobec miejscowości zamieszkania ze względu na wykształcenie Zachodniopomorzan, ujawnia barak istotnego związku między badanymi zmiennymi.

Tabela 128. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na ich wykształcenie

Postawy wobec miejscowości zamieszkania		Wykształcenie Zachodniopomorzan				Ogółem
		podstawowe	zasadnicze zawodowe	średnie	wyższe	
bardzo negatywna	n	4	7	32	27	70
	%	7,7%	4,1%	7,1%	6,8%	6,5%
negatywna	n	20	30	87	99	236
	%	38,5%	17,8%	19,4%	24,8%	22,1%
umiarkowana	n	17	81	217	159	474
	%	32,7%	47,9%	48,3%	39,8%	44,3%
pozytywna	n	4	36	84	88	212
	%	7,7%	21,3%	18,7%	22,0%	19,8%
bardzo pozytywna	n	7	15	29	27	78
	%	13,5%	8,9%	6,5%	6,8%	7,3%
Ogółem	n	52	169	449	400	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego z uwzględnieniem poziomu wykształcenia respondentów.

We wszystkich grupach wykształcenia najczęściej występowała postawa umiarkowana, przy czym najwyższe jej odsetki odnotowano wśród osób z wykształceniem średnim (48,3%) oraz zasadniczym zawodowym (47,9%). Najniższy udział postaw umiarkowanych wystąpił wśród respondentów z wykształceniem podstawowym (32,7%).

Osoby z wykształceniem wyższym najczęściej deklarowały postawy pozytywne (22,0%), natomiast respondenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym osiągnęli podobny poziom postaw pozytywnych (21,3%). Najwyższy odsetek postaw bardzo pozytywnych wystąpił wśród osób z wykształceniem podstawowym (13,5%).

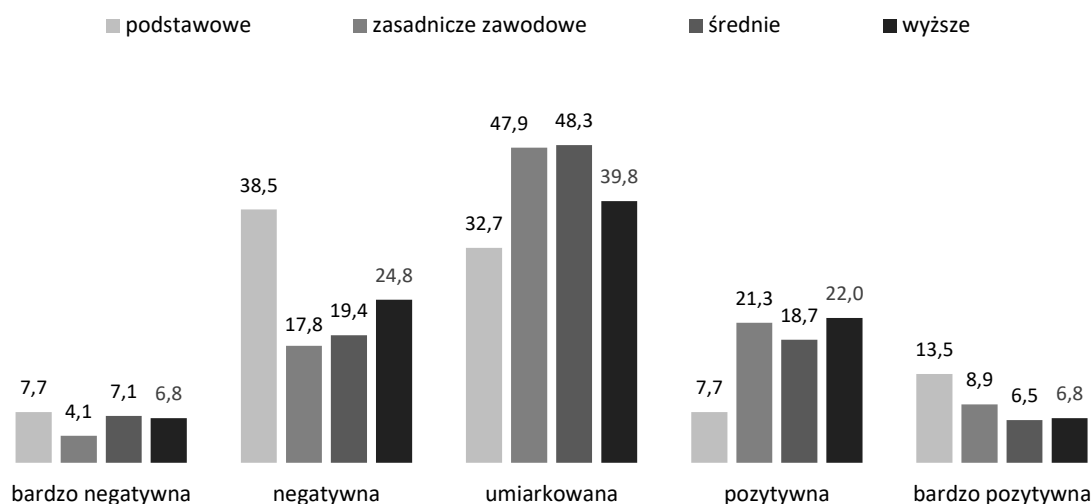
Postawy negatywne najczęściej deklarowali respondenci z wykształceniem podstawowym (38,5%), podczas gdy w pozostałych grupach odsetki te były wyraźnie niższe i mieściły się w przedziale od 17,8% do 24,8%. Postawy bardzo negatywne występowały stosunkowo rzadko i osiągały wartości od 4,1% do 7,7%.

Łącznie postawy pozytywne i bardzo pozytywne deklarowało 29,0% osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, 28,8% osób z wykształceniem wyższym, 25,2% osób z wykształceniem podstawowym oraz 25,2% respondentów z wykształceniem średnim. Najwyższy łączny odsetek postaw negatywnych i bardzo negatywnych odnotowano wśród osób z wykształceniem podstawowym (46,2%).

Wyniki wskazują, że poziom wykształcenia różnicuje postawy wobec miejscowości zamieszkania. Najbardziej krytyczne oceny występują wśród osób z wykształceniem podstawowym, natomiast respondenci z wykształceniem wyższym i zasadniczym zawodowym częściej prezentują postawy pozytywne wobec miejsca zamieszkania.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 110. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na ich wykształcenie

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład postaw mieszkańców województwa zachodniopomorskiego wobec miejscowości zamieszkania z uwzględnieniem poziomu wykształcenia respondentów. Dla osób z wykształceniem podstawowym, zasadniczym zawodowym, średnim i wyższym zaprezentowano odsetki postaw bardzo negatywnych, negatywnych, umiarkowanych, pozytywnych i bardzo pozytywnych.

We wszystkich grupach wykształcenia dominowała postawa umiarkowana. Najwyższe odsetki tej postawy odnotowano wśród osób z wykształceniem średnim (48,3%) oraz zasadniczym zawodowym (47,9%), natomiast najniższy udział wystąpił wśród respondentów z wykształceniem podstawowym (32,7%).

Najwyższy odsetek postaw negatywnych odnotowano w grupie osób z wykształceniem podstawowym (38,5%). W pozostałych grupach wartości te były wyraźnie niższe i wynosiły od 17,8% do 24,8%. Postawy bardzo negatywne występowały stosunkowo rzadko, osiągając wartości od 4,1% do 7,7%.

Postawy pozytywne najczęściej deklarowali respondenci z wykształceniem wyższym (22,0%) oraz zasadniczym zawodowym (21,3%). Najwyższy odsetek postaw bardzo pozytywnych wystąpił natomiast wśród osób z wykształceniem podstawowym (13,5%).

Wyniki wykresu wskazują, że niezależnie od poziomu wykształcenia mieszkańcy Pomorza Zachodniego najczęściej prezentują umiarkowany stosunek do swojej miejscowości zamieszkania. Jednocześnie osoby z wykształceniem podstawowym częściej wyrażają skrajne opinie – zarówno negatywne, jak i bardzo pozytywne – podczas gdy w pozostałych grupach dominuje bardziej wyważona ocena miejsca zamieszkania.

Dane wyrażone w procentach [n_{podstawowe} = 52 = 100%; n_{zas. zawodowe} = 169 = 100%; n_{średnie} = 449 = 100%; n_{wyższe} = 400 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

W analizie postaw Zachodniopomorzanin wobec miejscowości ich zamieszkania, ze względu na ich wykształcenie, empiryczny poziom istotności testu H Kruskala-Wallisa, świadczy o tym, że nie ma istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny: $H(n = 1070, df = 2) = 0,363; p = 0,834$ (ni). Innymi słowy zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami wykształcenia Zachodniopomorzan pod względem ich postaw wobec miejscowości, w których mieszkają, nie stanowią podstawy do uogólnień na całą populację. Oznacza to, że w województwie zachodniopomorskim

wykształcenie mieszkańców regionu nie różnicuje istotnie ich postaw wobec miejscowości zamieszkania.

Bardzo interesująco przedstawia się obraz postaw Zachodniopomoran wobec miejscowości ich zamieszkania z perspektywy zmiennych zakorzenienia: *genezy zachodniopomorskiej tożsamości oraz rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim*. Wyniki analizy postaw ze względu na pierwszą przedstawione zostały poniżej.

Tabela 129. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomoran ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości

Postawy wobec miejscowości zamieszkania		Geneza zachodniopomorskiej tożsamości		
		mieszkający od urodzenia	mieszkający z osiedlenia	Ogółem
bardzo negatywna	n	56	14	70
	%	6,5%	6,7%	6,5%
negatywna	n	169	67	236
	%	19,6%	32,1%	22,1%
umiarkowana	n	388	86	474
	%	45,1%	41,1%	44,3%
pozytywna	n	181	31	212
	%	21,0%	14,8%	19,8%
bardzo pozytywna	n	67	11	78
	%	7,8%	5,3%	7,3%
Ogółem	n	861	209	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego z uwzględnieniem genezy zachodniopomorskiej tożsamości, rozróżniając osoby mieszkające w regionie od urodzenia oraz osoby, które osiedliły się tutaj w późniejszym okresie.

W obu grupach najczęściej występowała postawa umiarkowana. Deklarowało ją 45,1% mieszkańców zamieszkujących region od urodzenia oraz 41,1% osób mieszkających tu z osiedlenia.

Postawy pozytywne częściej występowały wśród osób mieszkających w regionie od urodzenia. Postawę pozytywną deklarowało 21,0% tej grupy, a bardzo pozytywną 7,8%. Wśród osób mieszkających z osiedlenia odsetki te wynosiły odpowiednio 14,8% i 5,3%.

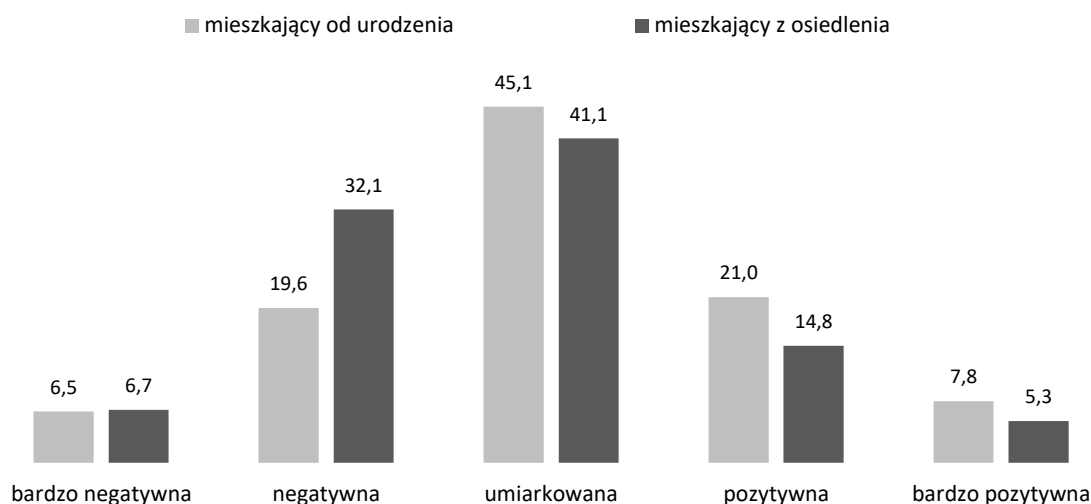
Z kolei postawy negatywne były wyraźnie częstsze wśród mieszkańców z osiedlenia. Postawę negatywną deklarowało 32,1% respondentów należących do tej grupy, podczas gdy wśród mieszkańców od urodzenia odsetek ten wynosił 19,6%. Postawy bardzo negatywne występowały z podobną częstością w obu grupach (6,7% i 6,5%).

Łącznie postawy pozytywne i bardzo pozytywne prezentowało 28,8% mieszkańców regionu od urodzenia oraz 20,1% mieszkańców z osiedlenia. Natomiast postawy negatywne i bardzo negatywne deklarowało odpowiednio 26,1% i 38,8% respondentów.

Wyniki wskazują, że osoby mieszkające na Pomorzu Zachodnim od urodzenia częściej prezentują pozytywny stosunek do swojej miejscowości zamieszkania niż osoby, które osiedliły się w regionie. Mieszkańcy z osiedlenia częściej wyrażają postawy negatywne, co może świadczyć o słabszym związku emocjonalnym z miejscem zamieszkania lub mniej korzystnej ocenie lokalnego środowiska życia.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 111. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład postaw mieszkańców województwa zachodniopomorskiego wobec miejscowości zamieszkania z uwzględnieniem genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Porównano osoby mieszkające w regionie od urodzenia oraz osoby, które osiedliły się tutaj w późniejszym okresie. Dla obu grup zaprezentowano odsetki postaw bardzo negatywnych, negatywnych, umiarkowanych, pozytywnych i bardzo pozytywnych.

W obu grupach dominowała postawa umiarkowana. Deklarowało ją 45,1% mieszkańców regionu od urodzenia oraz 41,1% mieszkańców z osiedlenia. Oznacza to, że niezależnie od genezy tożsamości respondenci najczęściej prezentowali wyważony stosunek do swojej miejscowości zamieszkania.

Postawy pozytywne częściej występowały wśród osób mieszkających na Pomorzu Zachodnim od urodzenia. Postawę pozytywną deklarowało 21,0% tej grupy, a bardzo pozytywną 7,8%. Wśród mieszkańców z osiedlenia odsetki te wynosiły odpowiednio 14,8% i 5,3%.

Z kolei postawy negatywne były wyraźnie częstsze wśród osób mieszkających z osiedlenia. Postawę negatywną deklarowało 32,1% respondentów z tej grupy, podczas gdy wśród mieszkańców od urodzenia odsetek ten wynosił 19,6%. Odsetki postaw bardzo negatywnych były niemal identyczne i wynosiły odpowiednio 6,7% oraz 6,5%.

Wyniki wykresu wskazują, że osoby mieszkające w regionie od urodzenia częściej prezentują pozytywny stosunek do swojej miejscowości zamieszkania, natomiast mieszkańcy z osiedlenia częściej wyrażają oceny negatywne. Może to świadczyć o silniejszym związku emocjonalnym z miejscem zamieszkania wśród osób związanych z regionem od urodzenia.

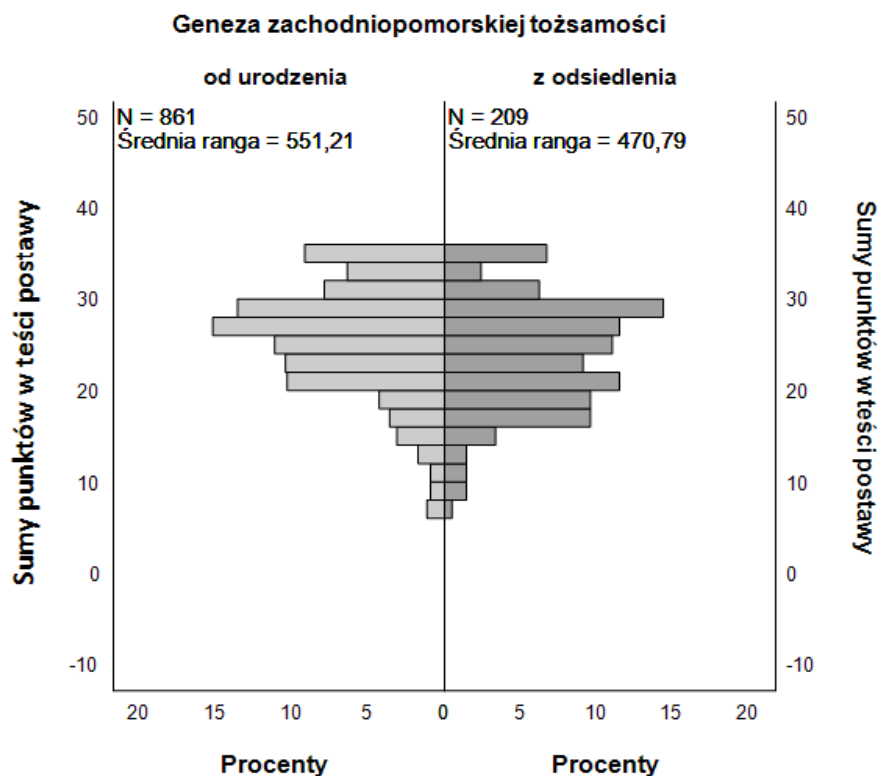
Dane wyrażone w procentach [n z osiedlenia = 209 = 100%; n od urodzenia = 861 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

W analizie postaw Zachodniopomorzanin wobec miejscowości ich zamieszkania, ze względu na genezę ich zachodniopomorskiej tożsamości, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, świadczy o tym, że zachodzi istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny: **Z (n = 1070) -3,380; p < 0,001**. Zaobserwowane w próbie różnice między Zachodniopomorzanami rodowitymi i osiedlonymi w regionie pod względem ich postaw wobec miejscowości ich zamieszkania, są istotne statystycznie, a zatem stanowią podstawę do uogólnień z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99%, że rodowici Zachodniopomorzanie przyjmują bardziej pozytywne postawy

wobec miejscowości swego zamieszkania niż osoby osiedlone w regionie. Poniższy wykres prezentuje różnice udziałów postaw uczestniczących w badaniu mieszkańców obydwu kategorii, a także średnie rangi w zastosowanym teście statystycznym, wyrażające poziomy postaw respondentów.

Wykres 112. Postawy wobec miejscowości zamieszkania, ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład wyników testu postaw wobec miejscowości zamieszkania w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Po lewej stronie zaprezentowano mieszkańców regionu od urodzenia, a po prawej osoby, które osiedliły się na Pomorzu Zachodnim. Na wykresie przedstawiono procentowy udział respondentów osiągających określone sumy punktów w teście postawy oraz średnie rangi obu grup.

Grupa mieszkańców regionu od urodzenia liczyła 861 osób, a ich średnia ranga wyniosła 551,21. Osoby mieszkające w regionie z osiedlenia stanowiły grupę 209 respondentów, a ich średnia ranga osiągnęła wartość 470,79. Wyższa średnia ranga oznacza bardziej pozytywne wyniki uzyskiwane na skali postaw wobec miejscowości zamieszkania.

Rozkład wyników mieszkańców od urodzenia jest nieco przesunięty w kierunku wyższych wartości punktowych, co wskazuje na częstsze występowanie bardziej pozytywnych ocen miejscowości zamieszkania. Wśród osób mieszkających w regionie z osiedlenia większy udział stanowią wyniki odpowiadające mniej korzystnym ocenom.

Wyniki wykresu wskazują, że osoby mieszkające na Pomorzu Zachodnim od urodzenia prezentują bardziej pozytywne postawy wobec swoich miejscowości zamieszkania niż mieszkańcy, którzy osiedlili się w regionie w późniejszym okresie. Potwierdzają to zarówno wyższa średnia ranga, jak i rozkład wyników skoncentrowany wokół wyższych wartości skali postawy.

Źródło: badanie własne STS

Poniższe zestawienie prezentuje miary opisu statystycznego dla sum w teście postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan.

Tabela 130. Miary opisu statystycznego dla stosunku do miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan z urodzenia oraz z osiedlenia

Miary opisu statystycznego	Geneza zachodniopomorskiej tożsamości			
	mieszkańcy od urodzenia		mieszkańcy z osiedlenia	
	Ważne	861	Ważne	209
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		25,13		23,61
Mediana		26,00		24,00
Dominanta		27		21 ^a
Odchylenie standardowe		6,189		6,145
Skośność		-0,550		-0,178
Błąd standardowy skośności		0,083		0,168
Kurtoza		0,164		-0,389
Błąd standardowy kurtozy		0,166		0,335
Rozstęp		28		28
Minimum		7		7
Maksimum		35		35

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego dotyczące stosunku do miejscowości zamieszkania wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego z uwzględnieniem genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Porównano osoby mieszkające w regionie od urodzenia oraz mieszkańców, którzy osiedlili się tutaj w późniejszym okresie.

Analiza obejmuje 861 mieszkańców regionu od urodzenia oraz 209 mieszkańców z osiedlenia. W obu grupach nie odnotowano braków danych.

Mieszkańcy Pomorza Zachodniego od urodzenia uzyskali wyższe wyniki na skali postaw wobec miejscowości zamieszkania niż osoby z osiedlenia. Średnia wartość wyniosła 25,13 punktu wobec 23,61 punktu, a mediana odpowiednio 26,00 i 24,00 punktu. Dominanta wyniosła 27 punktów w grupie mieszkańców od urodzenia oraz 21 punktów w grupie mieszkańców z osiedlenia.

Różnicowanie wyników było bardzo podobne w obu grupach. Odchylenie standardowe wyniosło 6,189 wśród mieszkańców od urodzenia oraz 6,145 wśród mieszkańców z osiedlenia. W obu przypadkach rozstęp wyników był identyczny i wynosił 28 punktów. Minimalna liczba punktów osiągnęła wartość 7, a maksymalna 35.

Rozkład wyników w grupie mieszkańców od urodzenia charakteryzował się wyraźniejszą lewostronną skośnością (-0,550) niż w grupie mieszkańców z osiedlenia (-0,178), co wskazuje na większą koncentrację wyników wokół wyższych wartości skali. Kurtoza była dodatnia w grupie mieszkańców od urodzenia (0,164) i ujemna w grupie mieszkańców z osiedlenia (-0,389), co sugeruje nieco większe skupienie wyników wokół średniej w pierwszej z grup.

Wyniki wskazują, że osoby mieszkające na Pomorzu Zachodnim od urodzenia prezentują bardziej pozytywny stosunek do swoich miejscowości zamieszkania niż mieszkańcy, którzy osiedlili się w regionie. Potwierdzają to wyższe wartości średniej, mediany i dominanty oraz większa koncentracja wyników wokół wysokich ocen miejsca zamieszkania.

a. Istnieje wiele wartości modalnych. Podano wartość najmniejszą

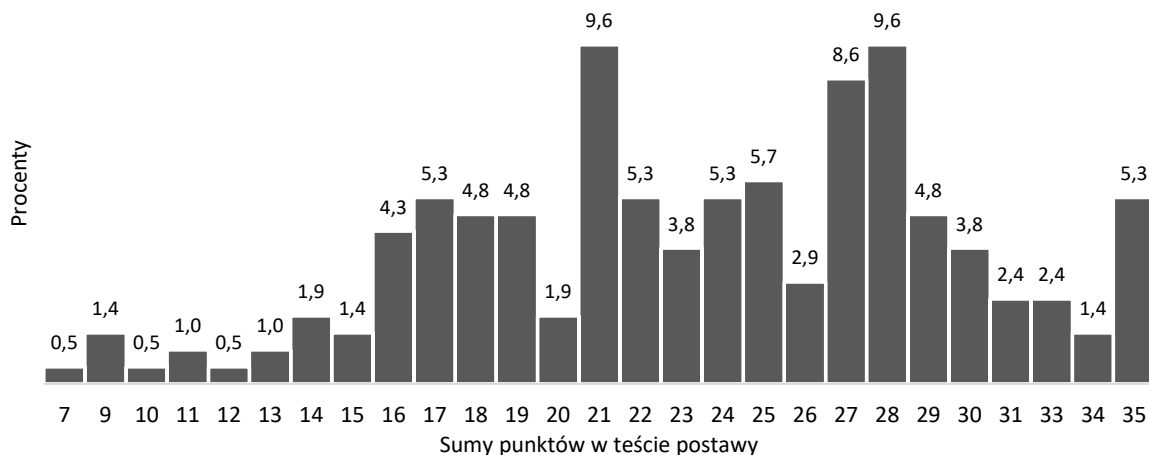
Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z analizy, której wyniki zostały ujęte w powyższym zestawieniu, różnice między Zachodniopomorzanami z urodzenia i z osiedlenia pod względem ich postaw wobec miejscowości, w których żyją, są wyraźnie w kilku istotnych wymiarach. Zarówno pod

względem średnich arytmetycznych i median, jak i dominant stosunek do miejscowości zamieszkania jest bardziej pozytywny u osób będących rodowitymi Zachodniopomorzanami, niż stosunek osiedlonych w regionie. Zarówno w postawach rodowitych, jak i osiedlonych mieszkańców regionu, wartości median i dominant są wyraźnie wyższe niż wartość średniej, co świadczy o lewo skośności obydwu rozkładów, co dodatkowo potwierdzają ujemnie wartości współczynnika skośności, przy czym w kategorii rodowitych mieszkańców wartość ta jest znacząco niższa niż w kategorii osiedleńców. W praktyce oznacza to przewagę wysokich wartości w teście postawy oraz relatywnie niewielką liczbę ocen niskich – przy czym prawidłowość ta jest bardziej wyraźna w kategorii mieszkających w regionie od urodzenia. Ciekawą różnicę między analizowanymi kategoriami Zachodniopomorzan ujawniają wartości kurtozy. Otóż wartość kurtozy dla postaw osób osiedlonych w regionie jest ujemna, co świadczy o tym, że rozkład wartości w teście postawy jest bardziej „spłaszczony” (tzw. platykurtyczny) niż rozkład normalny, a to oznacza, że postawy skrajne nie mają znaczenia dla wartości średniej. Innymi słowy wyniki pomiaru postaw osiedlonych w regionie są mniej skupione wokół średniej, ale pozbawione są one istotnych „ogonów” wpływających na obraz postawy. W przypadku postaw rodowitych mieszkańców, wartość kurtozy jest dodatnia i mniej odległa od zera, co świadczy o rozkładzie „leptokurtycznym”, czyli jest on bardziej wysmukły (większa koncentracja wokół średniej), niż rozkład normalny, a to oznacza, że postawy skrajne występują i mają znaczenie dla wartości średniej; szczególnie wartości skrajnie wysokie, których udział jest wyraźnie większy niż w kategorii Zachodniopomorzan osiedlonych w regionie. Wartości odchyłeń standardowych są porównywalne w obydwu kategoriach uczestników badania.

Podsumowując, można stwierdzić, że postawy Zachodniopomorzan rodowitych są bardziej pozytywne niż postawy mieszkańców osiedlonych.

Wykres 113. Rozkład sum w teście postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród Zachodniopomoran osiedlonych w regionie

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład sum punktów uzyskanych w teście postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród Zachodniopomoran osiedlonych w regionie. Na osi poziomej zaprezentowano sumy punktów uzyskane w teście, natomiast na osi pionowej przedstawiono odsetki respondentów osiągających poszczególne wyniki.

Najczęściej występującymi wynikami były 22 oraz 28 punktów, które uzyskało po 9,6% badanych. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyniku 27 punktów (8,6%) oraz 25 punktów (5,7%). Wyniki 17, 23, 24 i 35 punktów osiągnęło po 5,3% respondentów.

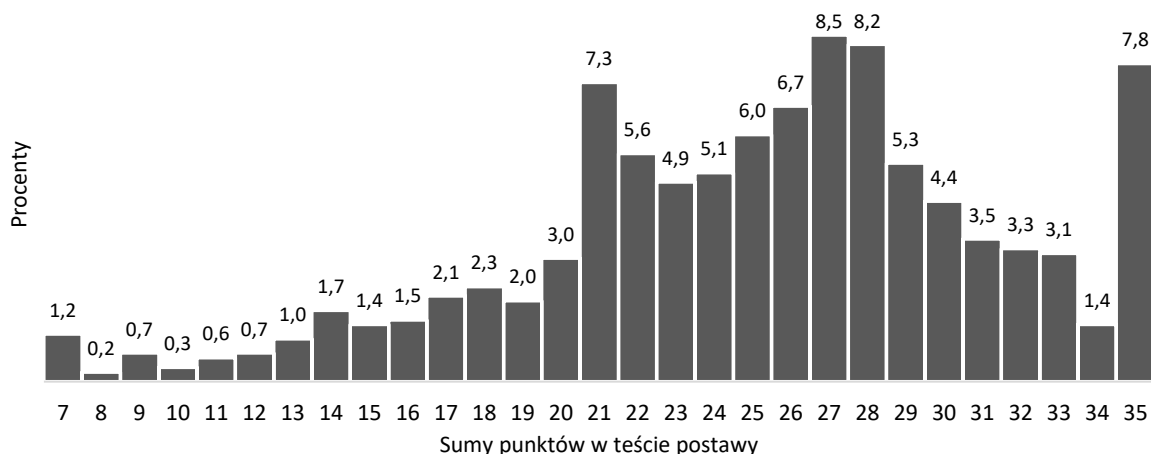
Rozkład wyników obejmował przedział od 7 do 35 punktów. Największa koncentracja odpowiedzi występowała w środkowej i wyższej części skali, szczególnie w zakresie od 22 do 29 punktów. Niskie wyniki, poniżej 15 punktów, pojawiały się sporadycznie i dotyczyły niewielkiego odsetka respondentów.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy Pomorza Zachodniego, którzy osiedlili się w regionie, najczęściej prezentują umiarkowanie pozytywne postawy wobec swojej miejscowości zamieszkania. Dominacja wyników ze środkowej i wyższej części skali świadczy o przewadze korzystnych ocen miejsca zamieszkania, choć rozkład wyników jest bardziej zróżnicowany niż w przypadku mieszkańców związanych z regionem od urodzenia.

Dane dla kategorii Zachodniopomoran osiadłych w regionie, n = 209 = 100%

Źródło: badanie własne STS

Wykres 114. Rozkład sum w teście postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród rodowitych Zachodniopomoran

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład sum punktów uzyskanych w teście postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród rodowitych Zachodniopomoran, czyli osób mieszkających w regionie od urodzenia. Na osi poziomej zaprezentowano sumy punktów uzyskane w teście, natomiast na osi pionowej przedstawiono odsetki respondentów osiągających poszczególne wyniki.

Najczęściej występującym wynikiem była suma 27 punktów, którą uzyskało 8,5% badanych. Niewiele niższe odsetki odnotowano dla wyników 28 punktów (8,2%) oraz 35 punktów (7,8%). Stosunkowo często występowały także wyniki 22 punktów (7,3%), 26 punktów (6,7%) oraz 25 punktów (6,0%).

Rozkład wyników obejmował przedział od 7 do 35 punktów. Największa koncentracja odpowiedzi występowała w górnej części skali, szczególnie w zakresie od 22 do 30 punktów. Wyniki poniżej 15 punktów pojawiały się sporadycznie i dotyczyły niewielkiego odsetka respondentów.

Wyniki wykresu wskazują, że rodowici Zachodniopomoranie najczęściej prezentują pozytywne postawy wobec swojej miejscowości zamieszkania. Skupienie wyników wokół wysokich wartości skali oraz znaczny udział najwyższych wyników świadczą o silniejszym związku z miejscem zamieszkania i bardziej korzystnej jego ocenie niż w przypadku osób, które osiedliły się w regionie w późniejszym okresie.

Dane dla kategorii rodowitych Zachodniopomoran, n = 861 = 100%

Źródło: badanie własne STS

Wyniki analizy postaw ze względu na drugą zmienną zakorzenienia *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*, nie wykazują istotnych statystycznie różnic między Zachodniopomoranami posiadającymi i nieposiadającymi rodzinnych korzeni w regionie. Wyniki przeprowadzonej procedur przedstawione zostały poniżej.

Tabela 131. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomoran ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Postawy wobec miejscowości zamieszkania		Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim		
		nieposiadający rodzinnych korzeni	posiadający rodzinne korzenie	Ogółem
bardzo negatywna	n %	14 4,0%	56 7,8%	70 6,5%
negatywna	n %	90 25,4%	146 20,4%	236 22,1%
umiarkowana	n %	156 44,1%	318 44,4%	474 44,3%
pozytywna	n %	65 18,4%	147 20,5%	212 19,8%
bardzo pozytywna	n %	29 8,2%	49 6,8%	78 7,3%
Ogółem	n %	354 100,0%	716 100,0%	1070 100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego z uwzględnieniem posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim.

W obu analizowanych grupach najczęściej występowała postawa umiarkowana. Deklarowało ją 44,4% respondentów posiadających rodzinne korzenie w regionie oraz 44,1% osób ich nieposiadających. Oznacza to, że niezależnie od rodzinnego związku z Pomorzem Zachodnim dominował wyważony stosunek do miejsca zamieszkania.

Postawy pozytywne częściej występowały wśród osób posiadających rodzinne korzenie w regionie. Postawę pozytywną deklarowało 20,5% tej grupy, a bardzo pozytywną 6,8%. Wśród osób nieposiadających rodzinnych korzeni odsetki te wynosiły odpowiednio 18,4% i 8,2%.

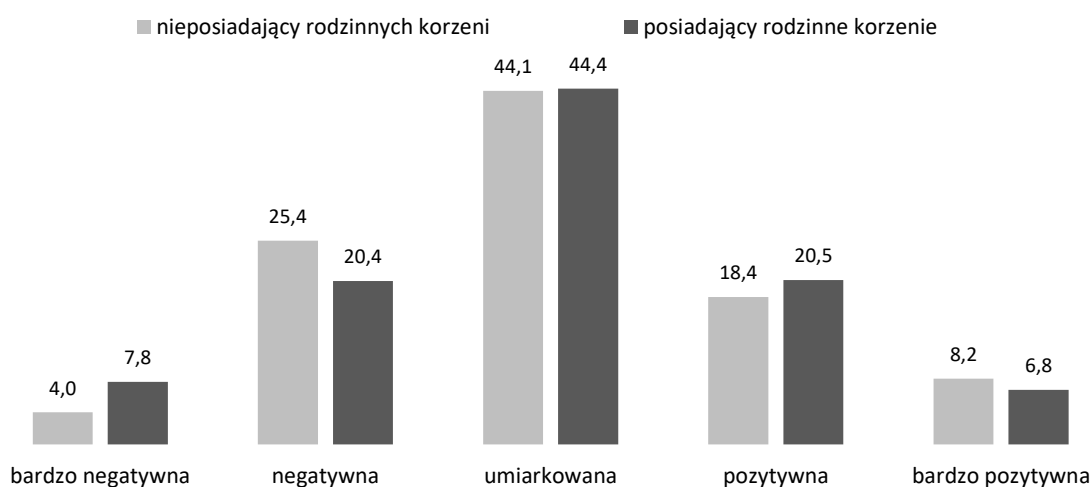
Postawy negatywne częściej deklarowali respondenci nieposiadający rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Postawę negatywną wskazało 25,4% tej grupy wobec 20,4% wśród osób posiadających rodzinne korzenie. Z kolei postawy bardzo negatywne częściej występowały wśród osób posiadających rodzinne korzenie (7,8%) niż wśród osób ich nieposiadających (4,0%).

Łącznie postawy pozytywne i bardzo pozytywne deklarowało 27,3% respondentów posiadających rodzinne korzenie oraz 26,6% osób ich nieposiadających. Natomiast postawy negatywne i bardzo negatywne występowały odpowiednio u 28,2% i 29,4% badanych.

Wyniki wskazują, że posiadanie rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim jedynie w niewielkim stopniu różnicuje postawy wobec miejscowości zamieszkania. W obu grupach dominują postawy umiarkowane, a odsetki ocen pozytywnych i negatywnych są do siebie zbliżone.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 115. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład postaw mieszkańców województwa zachodniopomorskiego wobec miejscowości zamieszkania z uwzględnieniem posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Dla osób posiadających oraz nieposiadających rodzinnych korzeni w regionie zaprezentowano odsetki postaw bardzo negatywnych, negatywnych, umiarkowanych, pozytywnych i bardzo pozytywnych.

W obu grupach dominowała postawa umiarkowana. Deklarowało ją 44,4% respondentów posiadających rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim oraz 44,1% osób ich nieposiadających. Oznacza to, że niezależnie od rodzinnego związku z regionem większość badanych prezentowała wyważony stosunek do miejsca zamieszkania.

Postawy pozytywne częściej występowały wśród osób posiadających rodzinne korzenie. Postawę pozytywną deklarowało 20,5% tej grupy wobec 18,4% wśród osób nieposiadających rodzinnych korzeni. Jednocześnie postawy bardzo pozytywne częściej występowały wśród osób nieposiadających rodzinnych korzeni (8,2%) niż wśród osób posiadających takie korzenie (6,8%).

Postawy negatywne częściej deklarowali respondenci nieposiadający rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Odsetek takich odpowiedzi wyniósł 25,4%, podczas gdy w grupie osób posiadających rodzinne korzenie było to 20,4%. Z kolei postawy bardzo negatywne częściej występowały wśród osób posiadających rodzinne korzenie (7,8%) niż wśród osób ich nieposiadających (4,0%).

Wyniki wykresu wskazują, że posiadanie rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim tylko w niewielkim stopniu różnicuje postawy wobec miejscowości zamieszkania. W obu grupach dominują postawy umiarkowane, a różnice w rozkładzie ocen są stosunkowo niewielkie.

Dane wyrażone w procentach [n posiadający rodzinne korzenie = 716 = 100%; n nieposiadający rodzinnych korzeni = 354 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a, zastosowanego w analizie postaw Zachodniopomorzanin wobec miejscowości ich zamieszkania, ze względu na rodzinne

korzenie na Pomorzu Zachodnim: **Z (n = 1070) -0,281; p = 0,779 (ni)**. Zaobserwowane w próbie różnice między mieszkańcami posiadającymi i nieposiadającymi rodzinnych korzenia na Pomorzu Zachodnim pod względem ich postaw wobec miejscowości, w których żyją, nie są istotne statystycznie, a zatem nie stanowią podstawy do uogólnień na całą populację. Innymi słowy – jak już stwierdzono – Zachodniopomorzanie posiadający i nieposiadający rodzinnych korzeni w regionie nie różnią się istotnie w swoim stosunku do miejscowości zamieszkania.

Ważkim zagadnieniem związanym z postawami wobec miejscowości zamieszkania są powiaty w regionie. Poniższe zestawienie przedstawia udziały poszczególnych poziomów postawy wobec miejscowości zamieszkania w poszczególnych powiatach.

Tabela 132. Miary opisu statystycznego postaw wobec miejscowości zamieszkania, ze względu powiaty, w których mieszkają Zachodniopomorzanie

Powiaty	Liczby obserwacji	Średnie	Odchylenia standardowe	Mediany	Dominanty
myśliborski	28	26,93	5,16	26,5	23
gryfiński	53	26,43	7,26	28	35
kołobrzeski	47	26,3	5,6	26	22; 35
łobeski	25	25,96	4,82	27	21; 28
Szczecin – miasto na prawach powiatu	260	25,95	5,37	26	27
Świnoujście – miasto na prawach powiatu	29	25,52	5,38	25	22
drawski	47	25,49	6,47	27	35
stawieński	34	25,38	4,59	25,5	28
pyrzycki	27	25,11	8,41	25	35
policki	45	24,89	5,72	25	25
kamieński	41	24,63	5,26	26	29
stargardzki	73	24,62	5,2	25	21
koszaliński	36	24,53	6,78	26	27
goleniowski	48	24,12	6,58	25	25; 26
szczecinecki	39	24,03	6,53	27	27
białogardzki	22	23,32	7,47	26	28
gryficki	42	23,19	6,41	23	23
choszczeński	30	23,03	8,7	24,5	35
Koszalin – miasto na prawach powiatu	80	22,5	6,23	22	21
wałecki	29	22,31	7,11	22	28
świdwiński	35	22,06	7,15	23	28; 31

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród mieszkańców poszczególnych powiatów województwa zachodniopomorskiego. Dla każdego powiatu podano liczbę obserwacji, średnią wartość wyniku, odchylenie standardowe, medianę oraz dominantę.

Najwyższe średnie wyniki postaw wobec miejscowości zamieszkania odnotowano w powiatach: myśliborskim (26,93), gryfińskim (26,43) oraz kołobrzeskim (26,30). Wysokie wartości średnich uzyskali również mieszkańcy powiatu łobeskiego (25,96) oraz Szczecina (25,95), co wskazuje na relatywnie najbardziej pozytywny stosunek do miejsca zamieszkania.

Najniższe średnie wyniki wystąpiły w powiatach świdwińskim (22,06), wałeckim (22,31) oraz w Koszalinie (22,50). Niskie wartości odnotowano również w powiatach choszczeńskim (23,03), gryfickim (23,19) i białogardzkim (23,32), co świadczy o mniej korzystnych ocenach miejscowości zamieszkania.

Największe zróżnicowanie wyników wystąpiło w powiecie choszczeńskim (odchylenie standardowe = 8,70) oraz pyrzyckim (8,41), natomiast najmniejsze w powiatach sławieńskim (4,59) i łobeskim (4,82). Oznacza to, że opinie mieszkańców pierwszych z wymienionych powiatów były bardziej zróżnicowane niż w pozostałych częściach regionu.

Mediany wyników najczęściej mieściły się w przedziale od 25 do 27 punktów, co wskazuje na przewagę umiarkowanie pozytywnych ocen miejscowości zamieszkania w większości powiatów województwa.

Wyniki tabeli wskazują, że postawy wobec miejscowości zamieszkania różnią się pomiędzy powiatami województwa zachodniopomorskiego. Najbardziej pozytywne oceny odnotowano w powiatach myśliborskim, gryfińskim i kołobrzeskim, natomiast najmniej korzystne w powiatach świdwińskim, wałeckim oraz w Koszalinie.

Źródło: badanie własne STS

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

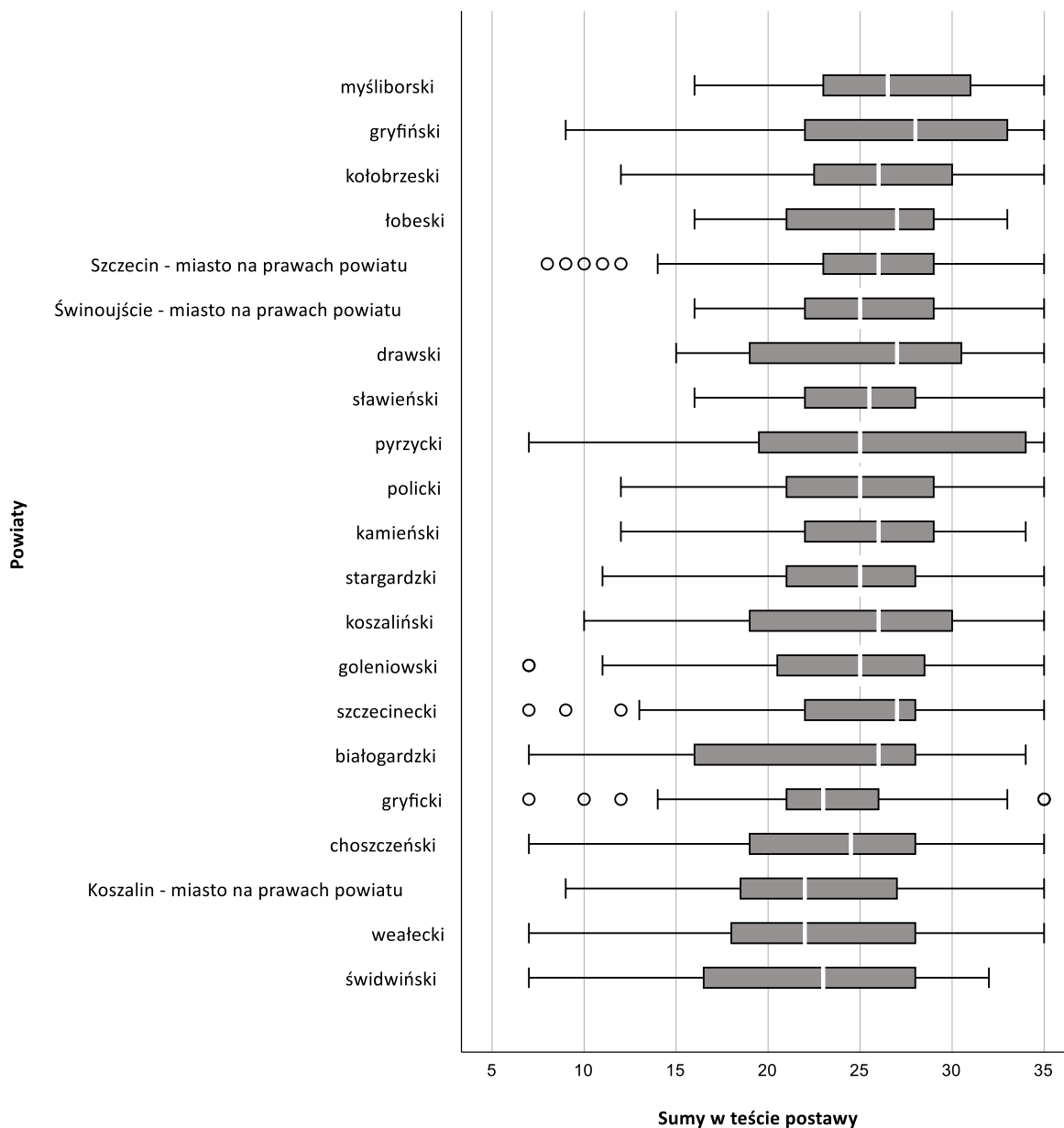

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Wykres 116. Pozycyjne miary tendencji centralnej postaw wobec miejscowości zamieszkania, ze względu na powiaty, w których mieszkają Zachodniopomorzanie

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród mieszkańców poszczególnych powiatów województwa zachodniopomorskiego. W formie wykresów pudełkowych zaprezentowano mediany, rozstęp międzykwartylowe, wartości minimalne i maksymalne oraz obserwacje odstające dla wyników uzyskanych w teście postawy wobec miejsca zamieszkania.

Najwyższe wartości median odnotowano w powiatach gryfińskim, łobeskim, drawskim i szczecineckim, gdzie środkowe wartości wyników osiągały około 27–28 punktów. Wysokie mediany występowały również w Szczecinie, powiatach kamieńskim, kołobrzeskim i koszalińskim. Świadczy to o bardziej pozytywnym stosunku mieszkańców tych powiatów do swoich miejscowości zamieszkania.

Najniższe mediany zaobserwowano w Koszalinie, powiatach wałeckim i świdwińskim, gdzie centralne wartości wyników oscylowały wokół 22–23 punktów. Oznacza to relatywnie mniej korzystne oceny miejscowości zamieszkania w tych częściach regionu.

Największe zróżnicowanie wyników widoczne było w powiatach pyrzyckim, choszczeńskim, gryfińskim oraz białogardzkim, gdzie rozpiętość wyników była szczególnie duża. W kilku powiatach, między innymi w Szczecinie, goleniowskim, szczecińskim i gryfickim, występowały pojedyncze obserwacje odstające wskazujące na respondentów uzyskujących wyjątkowo niskie wyniki na skali postawy.

Wyniki wykresu wskazują, że postawy wobec miejscowości zamieszkania różnią się pomiędzy powiatami województwa zachodniopomorskiego. Najbardziej pozytywne oceny występują w powiatach gryfińskim, myśliborskim, łobeskim i drawskim, natomiast najmniej korzystne w Koszalinie oraz powiatach wałeckim i świdwińskim. Jednocześnie w wielu powiatach widoczne jest znaczne zróżnicowanie indywidualnych ocen mieszkańców.

Źródło: badanie własne STS

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

3.4.2.2. Aktywność społeczna a postawy wobec miejscowości

Tabela 133. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan a podejmowanie przez nich aktywności społecznych w odniesieniu do tych miejscowości

Podejmowanie aktywności społecznych		Postawy wobec miejscowości zamieszkania					Ogółem
		bardzo negatywne	negatywne	umiarkowane	pozytywne	bardzo pozytywne	
nigdy dotąd	n	42	119	159	37	10	367
	%	60,0%	50,4%	33,5%	17,5%	12,8%	34,3%
jeden raz	n	6	26	51	37	12	132
	%	8,6%	11,0%	10,8%	17,5%	15,4%	12,3%
kilkakrotnie	n	20	65	135	59	12	291
	%	28,6%	27,5%	28,5%	27,8%	15,4%	27,2%
kilkunastokrotnie	n	0	20	104	42	7	173
	%	0,0%	8,5%	21,9%	19,8%	9,0%	16,2%
kilkadziesiąt razy	n	2	6	25	37	37	107
	%	2,9%	2,5%	5,3%	17,5%	47,4%	10,0%
Ogółem	n	70	236	474	212	78	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej postaw wobec miejscowości zamieszkania wśród mieszkańców poszczególnych powiatów województwa zachodniopomorskiego. W formie wykresów pudełkowych zaprezentowano mediany, rozstępy międzykwartylowe, wartości minimalne i maksymalne oraz obserwacje odstające dla wyników uzyskanych w teście postawy wobec miejsca zamieszkania.

Najwyższe wartości median odnotowano w powiatach gryfińskim, łobeskim, drawskim i szczecineckim, gdzie środkowe wartości wyników osiągały około 27–28 punktów. Wysokie mediany występowały również w Szczecinie, powiatach kamieńskim, kołobrzeskim i koszalińskim. Świadczy to o bardziej pozytywnym stosunku mieszkańców tych powiatów do swoich miejscowości zamieszkania.

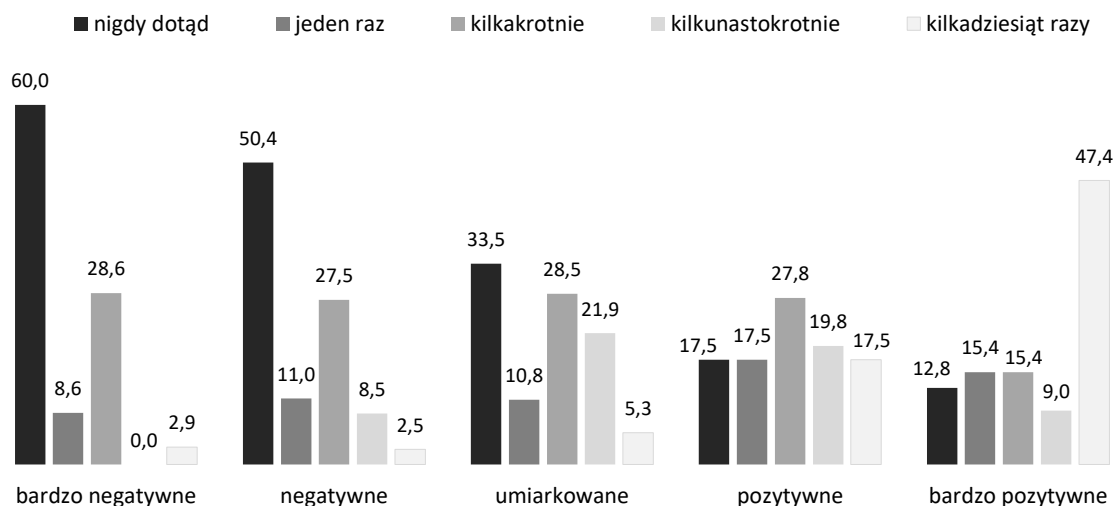
Najniższe mediany zaobserwowano w Koszalinie, powiatach wałeckim i świdwińskim, gdzie centralne wartości wyników oscylowały wokół 22–23 punktów. Oznacza to relatywnie mniej korzystne oceny miejscowości zamieszkania w tych częściach regionu.

Największe zróżnicowanie wyników widoczne było w powiatach pyrzyckim, choszczeńskim, gryfińskim oraz białogardzkim, gdzie rozpiętość wyników była szczególnie duża. W kilku powiatach, między innymi w Szczecinie, goleniowskim, szczecineckim i gryfickim, występowały pojedyncze obserwacje odstające wskazujące na respondentów uzyskujących wyjątkowo niskie wyniki na skali postawy.

Wyniki wykresu wskazują, że postawy wobec miejscowości zamieszkania różnią się pomiędzy powiatami województwa zachodniopomorskiego. Najbardziej pozytywne oceny występują w powiatach gryfińskim, myśliborskim, łobeskim i drawskim, natomiast najmniej korzystne w Koszalinie oraz powiatach wałeckim i świdwińskim. Jednocześnie w wielu powiatach widoczne jest znaczne zróżnicowanie indywidualnych ocen mieszkańców.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 117. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan a podejmowanie przez nich aktywności społecznych w odniesieniu do tych miejscowości

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zależność między postawami mieszkańców województwa zachodniopomorskiego wobec miejscowości zamieszkania a częstotliwością podejmowania przez nich aktywności społecznych na rzecz tych miejscowości. Dla każdej kategorii postawy (bardzo negatywnej, negatywnej, umiarkowanej, pozytywnej i bardzo pozytywnej) zaprezentowano odsetki osób deklarujących brak aktywności, jednorazowe zaangażowanie, aktywność kilkakrotnie, kilkunastokrotnie oraz kilkadziesiąt razy.

Wśród osób o bardzo negatywnej postawie dominował brak aktywności społecznej – odpowiedź „nigdy dotąd” wskazało 60,0% respondentów. W grupie osób o postawie negatywnej odsetek ten wyniósł 50,4%, natomiast wśród osób o postawie umiarkowanej 33,5%. Wraz ze wzrostem pozytywnego stosunku do miejscowości zamieszkania odsetek osób nieangażujących się społecznie wyraźnie malał, osiągając 17,5% w grupie postaw pozytywnych i 12,8% wśród osób o postawie bardzo pozytywnej.

Jednorazowe zaangażowanie społeczne deklarowało od 8,6% osób o postawie negatywnej do 17,5% respondentów o postawie pozytywnej. Aktywność podejmowana kilkakrotnie była najczęściej wskazywaną formą zaangażowania w grupach o postawach negatywnych, umiarkowanych i pozytywnych – odpowiednio 28,6%, 27,5% i 28,5%.

Największe różnice między grupami widoczne są przy wysokiej intensywności aktywności społecznej. Działania podejmowane kilkadziesiąt razy deklarowało 47,4% osób o bardzo pozytywnej postawie wobec miejscowości zamieszkania, podczas gdy wśród osób o postawie bardzo negatywnej nie odnotowano takich wskazań. W grupie postaw pozytywnych odsetek ten wyniósł 17,5%, a wśród osób o postawach umiarkowanych jedynie 9,0%.

Wyniki wykresu wskazują na wyraźny związek między stosunkiem do miejscowości zamieszkania a poziomem zaangażowania społecznego. Im bardziej pozytywna jest postawa wobec miejsca zamieszkania, tym częściej mieszkańcy podejmują aktywność społeczną na jego rzecz. Szczególnie silnie zależność ta widoczna jest w przypadku osób o bardzo pozytywnym stosunku do swojej miejscowości, które najczęściej deklarują wielokrotne zaangażowanie społeczne.

Dane wyrażone w procentach [n_{bardzo negatywne} = 70 = 100%; n_{negatywne} = 236 = 100%; n_{umiarkowane} = 474 = 100%; n_{pozytywne} = 212 = 100%; n_{bardzo pozytywne} = 78 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Tabela 134. Test Chi-kwadrat dla zależności między podejmowaniem aktywności społecznych w odniesieniu do miejscowości, a postawami wobec miejscowości zamieszkania

	Wartości	df	Istotność asymptotyczna (dwustronna)
Chi-kwadrat Pearsona	253,375 ^a	16	<0,001
Iloraz wiarygodności	223,305	16	<0,001
Porządkowa przez Porządkowa	Wartości		Istotność przybliżona
d Sommersa symetryczna	0,288		<0,001
Zmienna zależna – Aktywności społeczne	0,298		<0,001
Zmienna zależna – Postawy wobec miejscowości zamieszkania	0,278		<0,001
tau-b Kendalla	0,288		<0,001
N ważnych obserwacji	1070		

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia wyniki testu chi-kwadrat przeprowadzonego w celu weryfikacji zależności między podejmowaniem aktywności społecznych na rzecz miejscowości a postawami wobec miejscowości zamieszkania.

Wynik testu chi-kwadrat Pearsona wyniósł 253,375 przy 16 stopniach swobody. Otrzymany poziom istotności był niższy od 0,001, co wskazuje na istotną statystycznie zależność między analizowanymi zmiennymi. Podobny rezultat uzyskano dla ilorazu wiarygodności, który osiągnął wartość 223,305 przy 16 stopniach swobody i poziomie istotności poniżej 0,001.

Siłę i kierunek zależności oceniono za pomocą współczynnika d Sommersa oraz tau-b Kendalla. Wartość symetrycznego współczynnika d Sommersa wyniosła 0,288, przy poziomie istotności poniżej 0,001. Przy założeniu, że zmienną zależną są aktywności społeczne, współczynnik osiągnął wartość 0,298, natomiast przy założeniu, że zmienną zależną są postawy wobec miejscowości zamieszkania – 0,278. Współczynnik tau-b Kendalla wyniósł 0,288 i również był istotny statystycznie na poziomie poniżej 0,001.

Analiza została przeprowadzona na podstawie 1070 ważnych obserwacji. Spełnione zostały także założenia testu chi-kwadrat – żadna z komórek tabeli nie miała oczekiwanej liczebności mniejszej niż 5, a minimalna liczebność oczekiwana wyniosła 7,00.

Wyniki tabeli wskazują na istotną statystycznie, dodatnią zależność między postawami wobec miejscowości zamieszkania a podejmowaniem aktywności społecznych na rzecz tej miejscowości. Oznacza to, że wraz ze wzrostem pozytywnego stosunku do miejsca zamieszkania rośnie skłonność mieszkańców do angażowania się w działania społeczne związane z ich miejscowością.

a. 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 7,00. Współczynnik d Sommersa zastosowany został ze względu na jego kierunkowy charakter oraz fakt, że zmienną niezależną w badaniu są postawy wobec miejscowości. Współczynnik tau-b Kendalla zastosowany został jako uzupełniający, stosowany przy tablicach kwadratowych.

Źródło: badanie własne STS

Przeprowadzona analiza wykazała z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99%, że zachodzi związek między postawami wobec miejscowościami zamieszkania a podejmowaniem aktywności społecznych w odniesieniu do miejscowości zamieszkania. Siła związku między omawianymi zmiennymi niska do umiarkowanej, o czym świadczą wartości dwóch przyjętych w analizie współczynników (d Sommersa = 0,298, w sytuacji, gdy zmienną zależną jest *Podejmowanie aktywności społecznych*; tau-b Kendalla = 0,288 również świadczy o niskiej do umiarkowanej sile związku), jednak można zauważyć, że wraz ze wzrostem poziomu postawy wobec miejscowości zamieszkania, maleją udziały braku podejmowania aktywności społecznych w odniesieniu do miejscowości jak również rosną udziały kilkudziesięciokrotnego podejmowania aktywności społecznych.

Dodatkowo przeprowadzono analizę związku między postawami wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan a ich udzielaniem się na rzecz społeczności lokalnej. Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanej procedury.

Tabela 135. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan a podejmowanie przez nich aktywności społecznych w odniesieniu do tych miejscowości

Udzielanie się na rzecz społeczności lokalnej		Postawy wobec miejscowości zamieszkania					Ogółem
		bardzo negatywne	negatywne	umiarkowane	pozytywne	bardzo pozytywne	
nigdy dotąd	n	39	114	161	45	16	375
	%	55,7%	48,3%	34,0%	21,2%	20,5%	35,0%
jeden raz	n	15	39	83	24	8	169
	%	21,4%	16,5%	17,5%	11,3%	10,3%	15,8%
kilkakrotnie	n	14	68	135	75	16	308
	%	20,0%	28,8%	28,5%	35,4%	20,5%	28,8%
wielokrotnie ale nie zawsze mogłam/-łem	n	1	10	74	30	8	123
	%	1,4%	4,2%	15,6%	14,2%	10,3%	11,5%
zawsze lub prawie zawsze, gdy była potrzeba	n	1	5	21	38	30	95
	%	1,4%	2,1%	4,4%	17,9%	38,5%	8,9%
Ogółem	n	70	236	474	212	78	1070
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia zależność między postawami mieszkańców województwa zachodniopomorskiego wobec miejscowości zamieszkania a podejmowaniem aktywności społecznych na rzecz społeczności lokalnej.

Wśród osób o bardzo negatywnych postawach wobec miejscowości zamieszkania dominował brak zaangażowania społecznego. Aż 55,7% respondentów z tej grupy deklarowało, że nigdy dotąd nie udzielało się na rzecz społeczności lokalnej. Podobny odsetek odnotowano wśród osób o postawach negatywnych (48,3%). W grupie osób o postawach umiarkowanych odsetek ten wyniósł 34,0%, natomiast wśród osób o postawach pozytywnych i bardzo pozytywnych odpowiednio 21,2% i 20,5%.

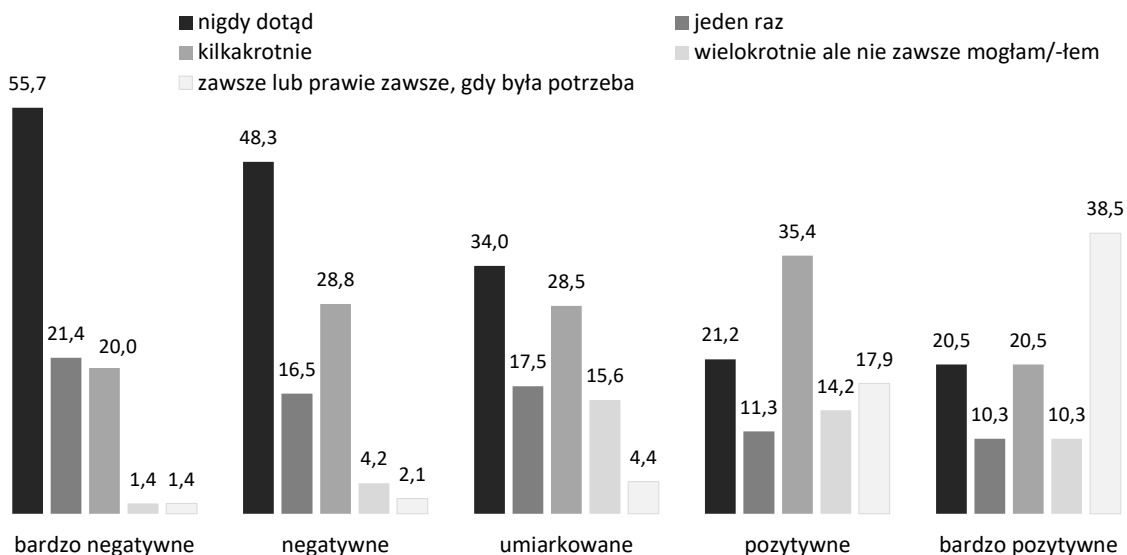
Wraz ze wzrostem pozytywnego stosunku do miejscowości zamieszkania rosła częstotliwość aktywności społecznej. Odpowiedź „kilkakrotnie” wskazało 35,4% osób o postawach pozytywnych oraz 28,5% osób o postawach umiarkowanych. Szczególnie wyraźne różnice wystąpiły w przypadku najwyższego poziomu zaangażowania. Deklarację „zawsze lub prawie zawsze, gdy była potrzeba” złożyło 38,5% respondentów o bardzo pozytywnych postawach oraz 17,9% osób o postawach pozytywnych. W grupach o postawach umiarkowanych, negatywnych i bardzo negatywnych odsetki te wynosiły odpowiednio 4,4%, 2,1% i 1,4%.

Łącznie w całej badanej populacji 35,0% respondentów nigdy nie angażowało się społecznie na rzecz swojej miejscowości, 15,8% zrobiło to jeden raz, 28,8% podejmowało takie działania kilkakrotnie, 11,5% angażowało się wielokrotnie, ale nie zawsze, gdy była potrzeba, a 8,9% deklarowało stałe lub niemal stałe zaangażowanie.

Wyniki tabeli wskazują na wyraźną zależność między postawą wobec miejscowości zamieszkania a aktywnością społeczną. Im bardziej pozytywny jest stosunek mieszkańców do swojej miejscowości, tym częściej angażują się oni w działania na rzecz społeczności lokalnej. Najwyższy poziom zaangażowania społecznego występuje wśród osób prezentujących bardzo pozytywne postawy wobec miejsca zamieszkania.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 118. Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan a podejmowanie przez nich aktywności społecznych w odniesieniu do tych miejscowości

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zależność między postawami mieszkańców województwa zachodniopomorskiego wobec miejscowości zamieszkania a stopniem ich zaangażowania w działalność na rzecz społeczności lokalnej. Dla każdej kategorii postawy (bardzo negatywnej, negatywnej, umiarkowanej, pozytywnej i bardzo pozytywnej) zaprezentowano odsetki respondentów deklarujących różną częstotliwość aktywności społecznej.

Wśród osób o bardzo negatywnych postawach wobec miejscowości zamieszkania dominował brak aktywności społecznej – 55,7% respondentów wskazało odpowiedź „nigdy dotąd”. W grupie osób o postawach negatywnych odsetek ten wyniósł 48,3%, a wśród osób o postawach umiarkowanych 34,0%. Wraz ze wzrostem pozytywnego stosunku do miejscowości zamieszkania odsetek osób nieangażujących się społecznie wyraźnie malał, osiągając 21,2% w grupie postaw pozytywnych i 20,5% wśród osób o postawach bardzo pozytywnych.

Najczęściej deklarowaną formą aktywności w grupach o postawach negatywnych, umiarkowanych i pozytywnych było angażowanie się „kilkakrotnie”, odpowiednio przez 28,8%, 28,5% i 35,4% respondentów. W przypadku osób o bardzo pozytywnych postawach szczególnie wysoki był udział osób deklarujących stałe zaangażowanie społeczne – 38,5% wskazało odpowiedź „zawsze lub prawie zawsze, gdy była potrzeba”.

Najwyższy poziom zaangażowania społecznego był zdecydowanie częstszy wśród osób o pozytywnych i bardzo pozytywnych postawach. Odpowiedź „zawsze lub prawie zawsze, gdy była potrzeba” wskazało 17,9% respondentów o postawach pozytywnych oraz 38,5% o postawach bardzo pozytywnych, podczas gdy w grupach o postawach bardzo negatywnych i negatywnych odsetki te wyniosły odpowiednio 1,4% i 2,1%.

Wyniki wykresu wskazują na wyraźną dodatnią zależność między stosunkiem do miejscowości zamieszkania a aktywnością społeczną. Im bardziej pozytywne są postawy wobec miejsca zamieszkania, tym większa jest skłonność mieszkańców do angażowania się w działania na rzecz społeczności lokalnej.

Dane wyrażone w procentach [n bardzo negatywne = 70 = 100%; n negatywne = 236 = 100%; n umiarkowane = 474 = 100%; n pozytywne = 212 = 100%; n bardzo pozytywne = 78 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Tabela 136. Test Chi-kwadrat dla zależności między udzielaniem się na rzecz społeczności lokalnych, a postawami wobec miejscowości zamieszkania

	Wartości	df	Istotność asymptotyczna (dwustronna)
Chi-kwadrat Pearsona	199,188 ^a	16	<0,001
Iloraz wiarygodności	177,025	16	<0,001
Porządkowa przez Porządkowa	Wartości		Istotność przybliżona
d Sommersa symetryczna	0,276		<0,001
Zmienna zależna – Aktywności społeczne	0,284		<0,001
Zmienna zależna – Postawy wobec miejscowości zamieszkania	0,268		<0,001
tau-b Kendalla	0,288		<0,001
N ważnych obserwacji	1070		

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia wyniki testu chi-kwadrat przeprowadzonego w celu weryfikacji zależności między udzielaniem się na rzecz społeczności lokalnej a postawami wobec miejscowości zamieszkania.

Wynik testu chi-kwadrat Pearsona wyniósł 199,188 przy 16 stopniach swobody. Otrzymany poziom istotności był niższy od 0,001, co wskazuje na występowanie istotnej statystycznie zależności między analizowanymi zmiennymi. Analogiczny rezultat uzyskano dla ilorazu wiarygodności, którego wartość wyniosła 177,025 przy 16 stopniach swobody i poziomie istotności poniżej 0,001.

Siłę i kierunek zależności oceniono za pomocą współczynnika d Sommersa oraz tau-b Kendalla. Symetryczny współczynnik d Sommersa osiągnął wartość 0,276 i był istotny statystycznie na poziomie poniżej 0,001. Przy założeniu, że zmienną zależną są aktywności społeczne, współczynnik ten wyniósł 0,284, natomiast przy założeniu, że zmienną zależną są postawy wobec miejscowości zamieszkania – 0,268. Współczynnik tau-b Kendalla osiągnął wartość 0,288 i również okazał się istotny statystycznie na poziomie poniżej 0,001.

Analizę przeprowadzono na podstawie 1070 ważnych obserwacji. Założenia testu chi-kwadrat zostały spełnione – żadna komórka tabeli nie miała oczekiwanej liczebności mniejszej niż 5, a minimalna liczebność oczekiwana wyniosła 6,21.

Wyniki tabeli wskazują na istotną statystycznie, dodatnią zależność między zaangażowaniem mieszkańców w działalność na rzecz społeczności lokalnej a ich postawami wobec miejscowości zamieszkania. Oznacza to, że osoby bardziej pozytywnie oceniające swoje miejsce zamieszkania częściej angażują się w działania społeczne na rzecz lokalnej społeczności.

a. 0,0% komórek (0) ma liczebność oczekiwaną mniejszą niż 5. Minimalna liczebność oczekiwana wynosi 6,21.

Źródło: badanie własne STS

Przeprowadzona analiza wykazała z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99%, że zachodzi związek między postawami wobec miejscowościami zamieszkania a udzielaniem się Zachodniopomorzan na rzecz społeczności lokalnych. Siła związku między omawianymi zmiennymi jest niska do umiarkowanej, o czym świadczą wartości dwóch przyjętych w analizie współczynników (d Sommersa = 0,284, w sytuacji, gdy zmienną zależną jest *Udzielanie się na rzecz społeczności lokalnych*; tau-b Kendalla = 0,288 również świadczy o niskiej do umiarkowanej sile związku), jednak można zauważyć, że wraz ze wzrostem poziomu postawy wobec miejscowości zamieszkania, maleją udziały braku udzielania się na rzecz społeczności lokalnych jak również rosną udziały pełnego udzielania się.

3.5. Tożsamość kulturowa mieszkańców województwa zachodniopomorskiego

3.5.1. Wartości społeczno-kulturowe mieszkańców regionu

Analiza zagadnień stanowiących podstawę rozwiązania problemu badawczego: nr 7, będącego podstawą realizacji celu poznawczego nr 5.

Cel szczegółowy nr 5:

Określenie zmienności w obszarze wartości wokół których ogniskuje się tożsamość indywidualna i społeczna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w latach 2025 i 2011, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży.

Problem badawczy 7.

Wokół jakich wartości społecznych, kulturowych i historycznych (zwyczaje, wartości, normy, język, religia, wydarzenia historyczne, tradycje, przynależność etniczna, narodowa, itp.) ogniskuje się tożsamość indywidualna i społeczna uczestników badania i czy wystąpiły zmiany w 2025 roku w odniesieniu do 2011 roku?

Pytania kwestionariusza, w oparciu o które została przeprowadzona analiza:

16. *W jakim stopniu ważne są dla Pani/Pana następujące sprawy? Proszę określić w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznacza „zupełnie nieważne” a 10 „bardzo ważne”*
17. *Jeśli zna Pani/Pan jakieś tradycje regionalne (np. regionalne święta, produkty), to które z nich uważa Pan/Pani za najważniejsze?*
18. *Poniżej przedstawiona została lista wydarzeń i okresów historycznych związanych z ziemią zachodniopomorską, proszę wskazać trzy najważniejsze Pani/Pana zdaniem: (ANKIETER: możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)*
19. *Poniżej wymienione zostały miejsca na terenie Pomorza Zachodniego. Proszę wskazać do trzech, które uważa Pani/Pan za wizytówki województwa?*
20. *Jakie osoby (niezależnie czy obecnie żyjące czy też postacie historyczne) związane z terenem województwa zachodniopomorskiego, są lub mogłyby być dumą województwa? (ANKIETER: w przypadku osób nieznanymi publicznie poprosić o wskazanie czym ta osoba się zajmuje, np. działacz społeczny, polityk, artysta)*

W poniższym zestawieniu zaprezentowane zostały miary opisu statystycznego dla wszystkich trzydziestu trzech wartości wymienionych w pytaniu nr 16 kwestionariusza.

Tabela 137. Miary opisu statystycznego wartości deklarowanych przez Zachodniopomorzan

	1 – Średnie arytmetyczne 2 – Mediany 3 – Dominanty			4 – Odchylenia standardowe 5 – Skośności 6 – Kurtozy		
Wartości	1	2	3	4	5	6
Dobro rodziny	9,10	10,00	10	1,481	-1,818	2,960
Bezpieczeństwo rodziny	9,08	10,00	10	1,429	-1,709	2,594
Zdrowie	8,99	10,00	10	1,508	-1,727	3,080
Trwałość rodziny	8,98	10,00	10	1,514	-1,740	2,947
Bezpieczna sytuacja materialna rodziny	8,79	10,00	10	1,655	-1,745	3,578
Więzi emocjonalne między członkami rodziny	8,74	10,00	10	1,661	-1,480	2,233
Przyjemne spędzanie czasu	8,66	9,00	10	1,531	-1,298	1,750
Wolność osobista, swoboda wyborów i postaw	8,65	9,00	10	1,592	-1,260	1,590
Miłość	8,62	9,00	10	1,674	-1,382	1,943
Posiadanie azylu, odskoczni w życiu dającej poczucie wolności	8,50	9,00	10	1,649	-1,228	1,595
Możliwość rozwijania własnych zainteresowań	8,47	9,00	10	1,594	-1,038	1,021
Poczucie, że się jest potrzebnym	8,44	9,00	10	1,668	-1,084	0,983
Swoboda w zaspokajaniu własnych pragnień	8,44	9,00	10	1,660	-1,119	1,224
Niezależność, indywidualizm	8,44	9,00	10	1,596	-1,039	1,033
Szacunek wśród ludzi	8,38	9,00	10	1,669	-1,037	1,199
Praca zgodna z zainteresowaniami	8,35	9,00	10	1,836	-1,537	3,137
Natura, czyste środowisko	8,29	9,00	10	1,753	-0,954	0,534
Wykształcenie/wiedza	8,26	8,00	10	1,667	-1,032	1,235
Życie w zgodzie z ludźmi	8,24	8,50	10	1,748	-1,025	1,023
Nie dać się oszukać (politykom, działaczom, prawodawcom itp.)	8,21	9,00	10	1,885	-1,113	1,128
„Święty spokój”	8,15	8,00	10	1,899	-0,993	0,714
Posiadanie przyjaciół	8,13	8,00	10	1,950	-1,167	1,304
Walka o swoje racje	8,07	8,00	10	1,802	-0,917	0,684
Możliwość samodoskonalenia	8,07	8,00	10	1,816	-0,935	0,750
Dobre relacje ze współpracownikami	8,06	8,00	10	1,898	-1,247	2,066
Praca dająca duże możliwości awansu, kariera zawodowa	7,87	8,00	10	2,113	-1,187	1,351
Dobre relacje z sąsiadami	7,87	8,00	10	1,937	-0,829	0,457
Poczucie więzi z ludźmi	7,84	8,00	10	1,835	-0,722	0,323
Poczucie, że się jest kimś niezastąpionym w tym, co się robi (kompetencje/fachowość)	7,80	8,00	10	1,823	-0,845	0,945
Możliwość niesienia pomocy ludziom	7,74	8,00	10	1,987	-0,793	0,383

Tabela 138 cd. Miary opisu statystycznego wartości deklarowanych przez Zachodniopomorian – c.d.

	1 – Średnie arytmetyczne	2 – Mediany	3 – Dominanty	4 – Odchylenia standardowe	5 – Skośności	6 – Kurtozy
Wartości – c.d.	1	2	3	4	5	6
Rozrywka, zabawa	7,72	8,00	10	1,949	-0,765	0,325
Poszukiwanie rzeczy nowych i ekscytujących	7,69	8,00	10	1,933	-0,701	0,262
Własny wygląd zewnętrzny (ubiór, sylwetka)	7,65	8,00	10	1,981	-0,912	0,873
Praca twórcza, z której powstaje coś nowego, oryginalnego	7,63	8,00	10	2,045	-0,913	0,800
Bogactwo, posiadanie pieniędzy	7,53	8,00	10	2,061	-0,767	0,363
Możliwość szerzenia ważnych społecznych wartości (np. dobra, sprawiedliwości, wiedzy itp.)	7,52	8,00	10	2,073	-0,822	0,486
Zabawa w wesołym towarzystwie	7,46	8,00	10	2,126	-0,759	0,285
Minimum wysiłku przy osiąganiu celów	7,42	8,00	10	2,101	-0,673	0,092
Władza, możliwość organizowania pracy sobie i innym	7,15	7,00	10	2,255	-0,697	0,095
Chodzenie do kina, teatru, na koncerty	6,78	7,00	8	2,357	-0,560	-0,226
Udzielanie się w społeczności lokalnej	6,31	6,00	6	2,465	-0,305	-0,564
Bóg, modlitwa, religia	6,26	7,00	10	3,027	-0,391	-1,075

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego wartości deklarowanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Dla każdej wartości podano średnią arytmetyczną, medianę, dominantę, odchylenie standardowe, skośność oraz kurtozę. Oceny dokonywane były w skali od 1 do 10, gdzie wyższe wartości oznaczają większe znaczenie przypisywane danej wartości.

Najwyżej ocenianymi wartościami były dobro rodziny (średnia 9,10), bezpieczeństwo rodziny (9,08), zdrowie (8,99), trwałość rodziny (8,98) oraz bezpieczna sytuacja materialna rodziny (8,79). Wszystkie te wartości uzyskały medianę równą 10 punktów i dominantę 10 punktów, co wskazuje na ich bardzo wysoką rangę w systemie wartości badanych.

Wysoko oceniane były również więzi emocjonalne między członkami rodziny (8,74), przyjemne spędzanie czasu (8,66), wolność osobista i swoboda wyborów (8,65), miłość (8,62) oraz możliwość rozwijania własnych zainteresowań (8,47). Wysokie znaczenie przypisywano także niezależności, szacunkowi wśród ludzi, pracy zgodnej z zainteresowaniami, wykształceniu oraz życiu w zgodzie z innymi ludźmi.

Średnie oceny większości analizowanych wartości mieściły się w przedziale od 7 do 9 punktów, co świadczy o ich ogólnie wysokiej randze wśród respondentów. Relatywnie niższe znaczenie przypisywano wartościom związanym z władzą (7,15), uczestnictwem w kulturze, takim jak chodzenie do kina, teatru i na koncerty (6,78), udzielaniem się w społeczności lokalnej (6,31) oraz religią (6,26).

Wartości związane z rodziną, zdrowiem i bezpieczeństwem charakteryzowały się wyraźnie ujemną skośnością, co oznacza koncentrację odpowiedzi przy najwyższych ocenach skali. Jednocześnie dodatnie wartości kurtozy dla większości najważniejszych wartości wskazują na duże skupienie ocen wokół wysokich wyników.

Wyniki tabeli pokazują, że dla mieszkańców województwa zachodniopomorskiego największe znaczenie mają wartości rodzinne, zdrowie oraz poczucie bezpieczeństwa. Znacznie mniejszą rolę odgrywają natomiast aktywność religijna, uczestnictwo w kulturze, działalność społeczna oraz wartości związane z władzą i organizowaniem pracy innych ludzi.

Źródło: badanie własne STS

Dla osiągnięcia waloru porównywalności wyników uzyskanych w badaniu z 2011 roku z wynikami otrzymanymi w badaniu aktualnym, w analizie zastosowano analogiczny sposób grupowania wypowiedzi udzielanych przez respondentów przy zastosowaniu dziesięciostopniowej skali. Połączono po dwa kolejne stopnie skali uzyskując skompresowaną pięciostopniową strukturę wartości, od *zupełnie nieważnych*, poprzez *nieważne*, *średnio*

ważne, ważne, aż do wartości *bardzo ważne*. Dla bardziej precyzyjnego wglądu w wyznawany przez Zachodniopomorzan system wartości najistotniejszych, zastosowane zostało dodatkowe grupowanie wartości przyporządkowanych do kategorii *ważne* (pozycje 7 i 8 na 10-stopniowej skali odpowiedzi) z wartościami *bardzo ważnymi* (pozycje 9 i 10 na 10-stopniowej skali odpowiedzi). Rezultaty tak przeprowadzonego porównania zawiera poniższa tabela.

Tabela 138. Rozkłady poziomów ważności wartości wyznawanych przez Zachodniopomorzan w ujęciu porównawczym 2011-2026

	zupełnie nieważne (1-2)		nieważne (3-4)		średnio ważne (5-6)		ważne (7-8)		bardzo ważne (9-10)		Suma odpowiedzi		Róż- nice
	1		2		3		4		5		4+5		
	2011	2026	2011	2026	2011	2026	2011	2026	2011	2026	2011	2026	
Wartości	%												
Dobro rodziny	0,1	0,2	0,3	1,2	0,9	7,4	5,0	15,5	93,7	75,7	98,7	91,2	-7,5
Wykształcenie/wiedza	0,4	0,5	0,9	2,0	9,5	12,1	21,4	36,7	67,8	48,7	89,2	85,4	-3,8
Praca dająca duże możli- wości awansu, kariera zawodowa	1,3	3,1	2,9	3,6	20,5	15,4	38,3	33,6	37,1	44,3	75,4	77,9	2,5
Miłość	0,6	0,5	0,4	2,1	2,8	9,6	9,6	25,5	86,7	62,3	96,3	87,9	-8,4
Rozrywka, zabawa	2,2	1,4	3,6	4,9	29,5	19,1	35,3	36,1	29,5	38,6	64,8	74,7	9,9
Możliwość rozwijania własnych zainteresowań	1,3	0,3	1,4	1,4	10,1	10,2	30,5	33,7	56,7	54,4	87,2	88,1	0,9
Możliwość niesienia pomocy ludziom	0,6	1,5	2,5	4,3	12,8	19,4	25,9	35,1	58,3	39,6	84,2	74,8	-9,4
Chodzenie do kina, teatru, na koncerty	8,6	6,1	9,1	9,3	32,8	27,2	30,4	32,9	19,0	24,6	49,4	57,5	8,1
Bogactwo, posiadanie pieniędzy	1,4	2,1	2,6	5,4	21,4	19,9	40,2	36,9	34,4	35,6	74,6	72,5	-2,1
Wolność osobista, swoboda wyborów i postaw	0,2	0,4	0,7	1,6	5,6	8,6	14,5	29,5	79,0	59,9	93,5	89,4	-4,1
Natura, czyste środowisko	0,2	0,3	0,7	2,8	6,8	13,1	17,4	32,4	75,0	51,4	92,4	83,8	-8,6
Szacunek wśród ludzi	0,2	0,7	0,2	1,4	3,4	11,2	14,2	35,0	82,1	51,8	96,3	86,7	-9,6
Posiadanie przyjaciół	0,2	1,7	0,5	3,5	4,2	13,3	15,1	32,1	80,0	49,5	95,1	81,6	-13,5
Bóg, modlitwa, religia	8,9	16,2	5,3	12,3	15,3	19,1	18,9	24,1	51,5	28,3	70,4	52,4	-18,0
Własny wygląd zewnętrzny (ubiór, sylwetka)	1,0	2,5	2,6	4,0	16,6	18,8	34,1	38,2	45,7	36,4	79,8	74,7	-5,1
Zdrowie	0,1	0,3	0,4	1,1	2,0	7,5	12,0	19,0	85,6	72,1	97,6	91,1	-6,5
Udzielanie się w społeczności lokalnej	7,3	8,0	8,9	13,3	19,8	31,4	33,3	26,8	30,7	20,5	64,0	47,3	-16,7
Dobre relacje z sąsiadami	1,0	1,4	3,1	3,7	13,9	3,7	27,6	34,6	54,4	42,2	82,0	76,8	-5,2
Dobre relacje ze współpracownikami	4,3	2,1	1,9	2,1	9,5	13,1	25,2	37,9	59,1	44,9	84,3	82,7	-1,6

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia porównanie poziomu ważności wybranych wartości deklarowanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w latach 2011 i 2026. Dla każdej wartości zaprezentowano odsetki respondentów kwalifikujących ją jako zupełnie nieważną, nieważną, średnio ważną, ważną lub bardzo ważną. Dodatkowo przedstawiono łączny odsetek odpowiedzi „ważne” i „bardzo ważne” oraz zmianę tego wskaźnika między badaniami.

Najwyżej ocenianymi wartościami w 2026 roku pozostawały dobro rodziny (91,2%), zdrowie (91,1%), wolność osobista i swoboda wyborów (89,4%), miłość (87,9%), szacunek wśród ludzi (86,7%) oraz wykształcenie i wiedza (85,4%). Pomimo utrzymania wysokiej pozycji większość z tych wartości odnotowała spadek znaczenia w porównaniu z 2011 rokiem.

Największy spadek znaczenia dotyczył wartości religijnych. Łączny odsetek odpowiedzi „ważne” i „bardzo ważne” dla kategorii „Bóg, modlitwa, religia” zmniejszył się z 70,4% do 52,4%, co oznacza spadek o 18,0 punktów procentowych. Wyraźnie zmalało również znaczenie udzielania się w społeczności lokalnej (spadek z 64,0% do 47,3%, czyli o 16,7 punktów procentowych) oraz posiadania przyjaciół (spadek o 13,5 punktów

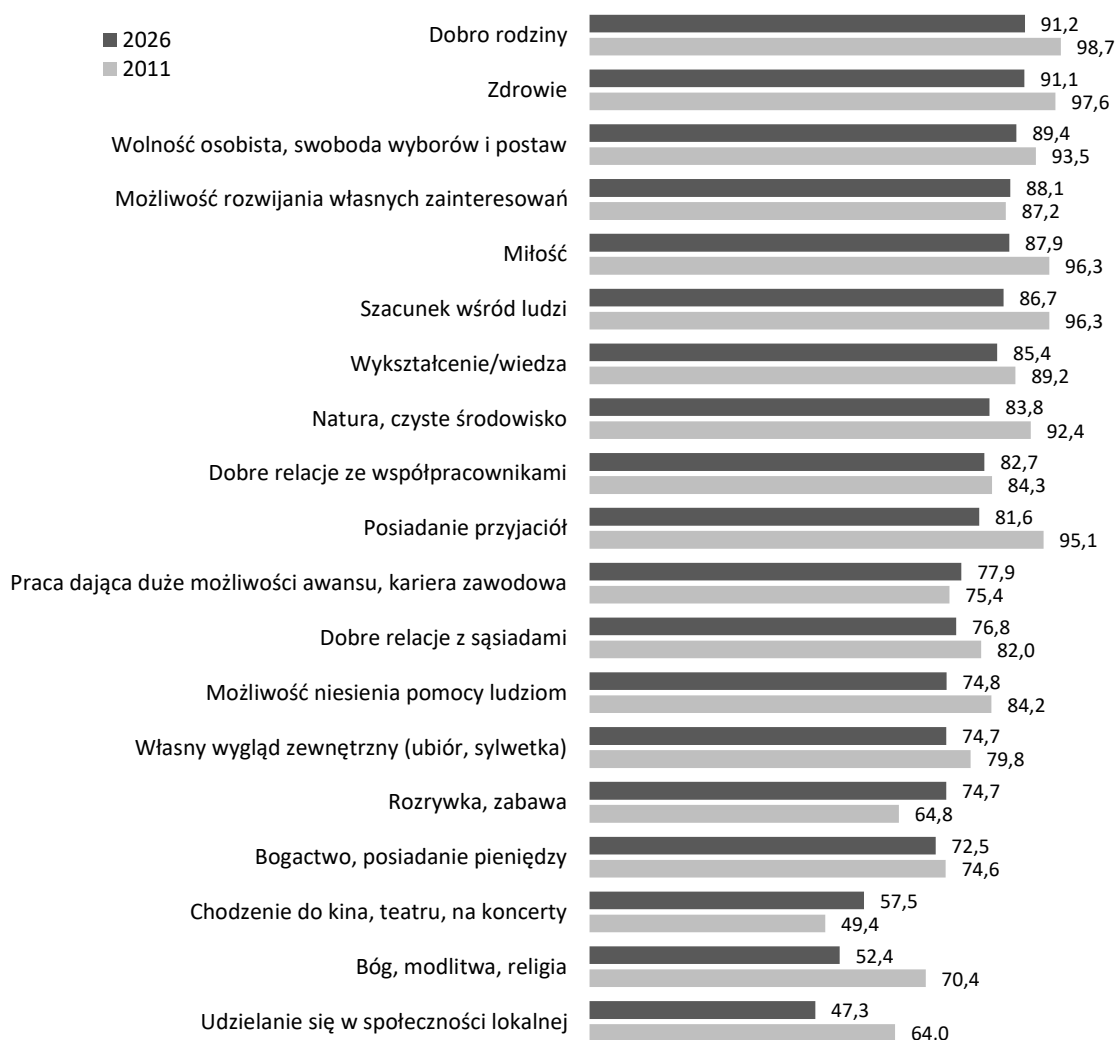
procentowych). Mniejsze, lecz nadal znaczące spadki odnotowano dla szacunku wśród ludzi (–9,6 punktów), możliwości niesienia pomocy ludziom (–9,4 punktów), natury i czystego środowiska (–8,6 punktów) oraz miłości (–8,4 punktów).

Nieliczne wartości zyskały na znaczeniu. Największy wzrost dotyczył rozrywki i zabawy, dla których odsetek odpowiedzi „ważne” i „bardzo ważne” wzrósł z 64,8% do 74,7% (o 9,9 punktów procentowych). Wzrost odnotowano również dla uczestnictwa w kulturze, rozumianego jako chodzenie do kina, teatru i na koncerty (o 8,1 punktów procentowych), oraz dla kariery zawodowej i możliwości awansu (o 2,5 punktów procentowych).

Wyniki tabeli wskazują, że pomiędzy 2011 a 2026 rokiem utrzymała się dominująca rola wartości rodzinnych, zdrowia i bezpieczeństwa, jednak zauważalny jest spadek znaczenia wielu wartości społecznych i wspólnotowych, zwłaszcza religii, aktywności społecznej oraz relacji interpersonalnych. Jednocześnie wzrosło znaczenie wartości związanych z rozrywką, kulturą oraz rozwojem kariery zawodowej.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 119. Udziały najwyższych poziomów ważności (7-10 pkt.) wartości wyznawanych przez Zachodniopomorzan, w latach: 2011 i 2026

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia porównanie udziałów respondentów uznających poszczególne wartości za ważne lub bardzo ważne (7–10 punktów w skali) w badaniach przeprowadzonych w latach 2011 i 2026 wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego.

W obu badaniach najwyżej cenionymi wartościami pozostawały dobro rodziny oraz zdrowie. W 2011 roku dobro rodziny za ważne lub bardzo ważne uznawało 98,7% respondentów, a w 2026 roku 91,2%. Analogiczne wartości dla zdrowia wynosiły odpowiednio 97,6% i 91,1%. Bardzo wysoko oceniane były również wolność osobista i swoboda wyborów (93,5% w 2011 roku i 89,4% w 2026 roku), możliwość rozwijania własnych zainteresowań (87,2% i 88,1%) oraz miłość (96,3% i 87,9%).

Największy spadek znaczenia odnotowano w przypadku religii. Wartość „Bóg, modlitwa, religia” była uznawana za ważną lub bardzo ważną przez 70,4% respondentów w 2011 roku i 52,4% w 2026 roku. Znacznie zmalało także znaczenie udzielania się w społeczności lokalnej (z 64,0% do 47,3%), posiadania przyjaciół (z 95,1% do 81,6%), szacunku wśród ludzi (z 96,3% do 86,7%) oraz możliwości niesienia pomocy ludziom (z 84,2% do 74,8%).

Wzrost znaczenia odnotowano natomiast dla rozrywki i zabawy, której znaczenie wzrosło z 64,8% do 74,7%, uczestnictwa w kulturze, rozumianego jako chodzenie do kina, teatru i na koncerty (z 49,4% do 57,5%), a także kariery zawodowej i możliwości awansu (z 75,4% do 77,9%).

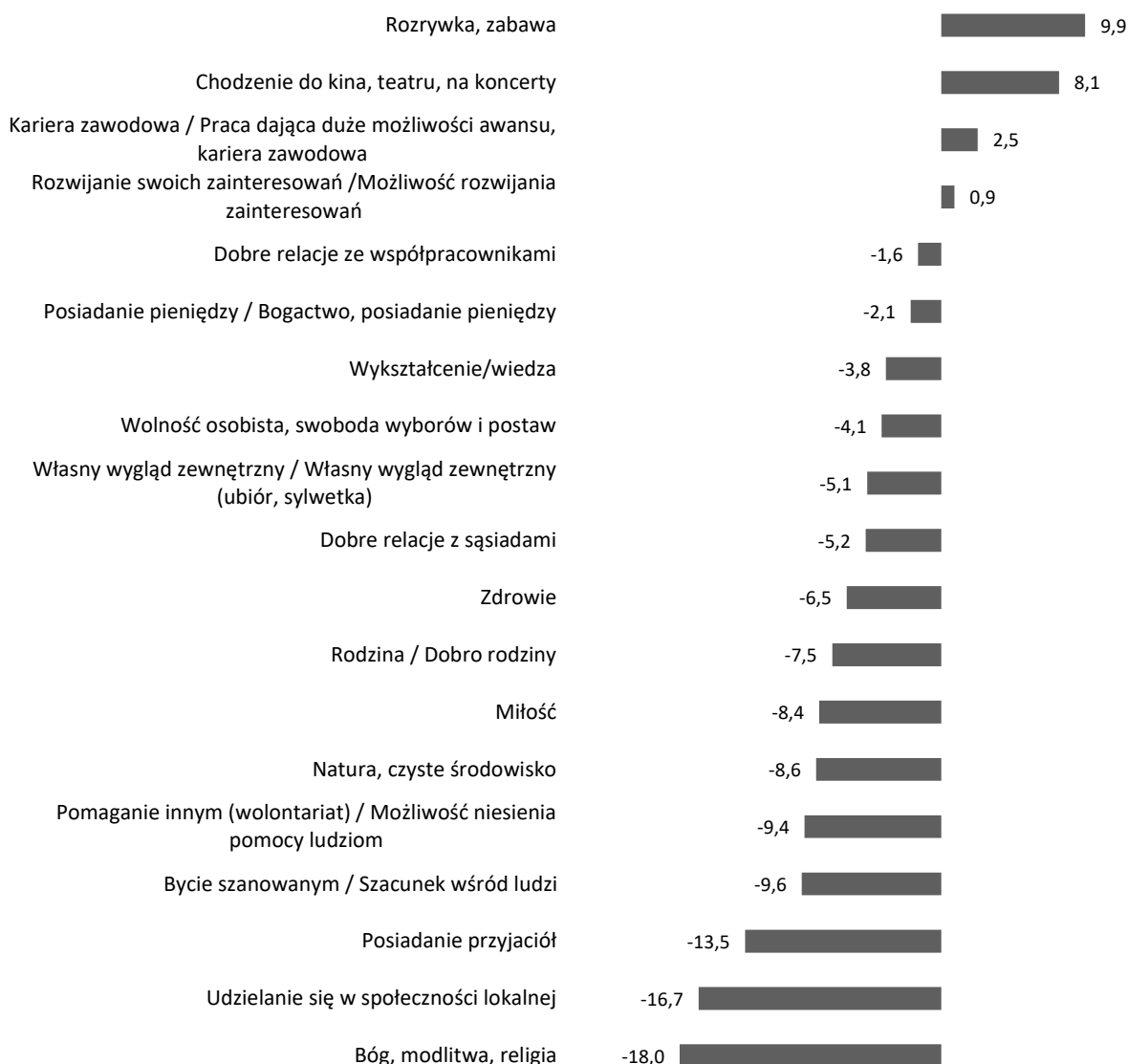
Wyniki wykresu wskazują, że pomimo utrzymania dominującej pozycji wartości rodzinnych i zdrowotnych, w latach 2011–2026 nastąpił wyraźny spadek znaczenia wielu wartości społecznych i wspólnotowych, zwłaszcza religii oraz aktywności społecznej. Jednocześnie wzrosło znaczenie wartości związanych z rozrywką, kulturą i rozwojem zawodowym.

Dane wyrażone w procentach [n badanie 2026 = 1070 = 100%; n badanie 2011 = 1066 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Hierarchia wartości wskazywanych w 2026 roku jako ważne i bardzo ważne (7–10 na dziesięciostopniowej skali) pokazuje dominację wartości związanych z rodziną, zdrowiem oraz wolnością osobistą. U szczytu znajdują się obecnie: 1. *Dobro rodziny*; 2. *Zdrowie*; 3. *Wolność osobista, swoboda wyborów i postaw*; 4. *Możliwość rozwijania własnych zainteresowań*; 5. *Miłość*, podczas gdy w 2011 roku były to: 1. *Dobro rodziny*; 2. *Zdrowie*; 3. *Miłość*; 4. *Szacunek wśród ludzi*; 5. *Posiadanie przyjaciół*. Prócz niezmiennego uznania dla wartości jakie stanowią: *dobro rodziny* oraz *zdrowie*, przyjmując bardziej uogólnioną perspektywę, interesujące jest obniżenie rangi wartości o charakterze kolektywistycznym (*posiadanie przyjaciół, szacunek wśród ludzi, udzielanie się w społeczności lokalnej, możliwość niesienia pomocy ludziom*), oraz jednoczesny wzrost znaczenia wartości o charakterze indywidualistycznym (*wolność osobista, swoboda wyborów i postaw, możliwość rozwijania własnych zainteresowań*).

Wykres 120. Zmiany udziałów najwyższych (7-10 pkt.) poziomów ważności wartości wyznawanych przez Zachodniopomorzan, w latach: 2011 i 2026

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zmiany udziałów respondentów uznających poszczególne wartości za ważne lub bardzo ważne (7–10 punktów w skali) pomiędzy badaniami przeprowadzonymi w latach 2011 i 2026 w województwie zachodniopomorskim. Wartości dodatnie oznaczają wzrost znaczenia danej wartości, a wartości ujemne – spadek.

Największy wzrost znaczenia odnotowano w przypadku rozrywki i zabawy (+9,9 punktu procentowego) oraz uczestnictwa w kulturze, rozumianego jako chodzenie do kina, teatru i na koncerty (+8,1 punktu procentowego). Wzrosło również znaczenie kariery zawodowej i możliwości awansu (+2,5 punktu procentowego) oraz rozwijania własnych zainteresowań (+0,9 punktu procentowego).

Większość analizowanych wartości odnotowała jednak spadek znaczenia. Największe zmniejszenie dotyczyło religii („Bóg, modlitwa, religia”), której znaczenie spadło o 18,0 punktów procentowych. Znacząco zmalało również znaczenie udzielania się w społeczności lokalnej (–16,7 punktu procentowego), posiadania przyjaciół (–13,5 punktu procentowego), bycia szanowanym (–9,6 punktu procentowego), pomagania innym (–9,4 punktu procentowego), natury i czystego środowiska (–8,6 punktu procentowego) oraz miłości (–8,4 punktu procentowego).

Spadki odnotowano także w odniesieniu do wartości rodzinnych i zdrowotnych. Znaczenie dobrej rodziny zmniejszyło się o 7,5 punktu procentowego, a zdrowia o 6,5 punktu procentowego. Mimo tych zmian wartości te nadal należą do najwyższej cenionych przez mieszkańców regionu.

Wyniki wykresu wskazują na przesunięcie systemu wartości Zachodniopomoran w kierunku wartości związanych z indywidualnym rozwojem, rozrywką i uczestnictwem w kulturze, przy jednoczesnym spadku znaczenia wartości wspólnotowych, religijnych oraz związanych z aktywnością społeczną i relacjami interpersonalnymi.

Dane wyrażone w punktach procentowych.

Źródło: badanie własne STS

Piętnaście lat dzielących oba badania okazało się być czasem wystarczającym dla pojawienia się wyraźnych zmian w obrębie istniejącej w regionie hierarchii wyznawanych wartości, wprowadzających znaczącą jakościową zmianę w przestrzeni aksjologicznej regionu, czego wyrazem jest również to, iż najwyższy wzrost znaczenia wśród wartości postrzeganych jako najważniejsze dotyczy wartości hedonistycznych i konsumpcyjnych (*rozrywka, zabawa i chodzenie do kina, teatru, na koncerty*). Poniższy wykres obrazuje zakresy zmian zaobserwowanych w odniesieniu do wartości traktowanych przez mieszkańców Pomorza Zachodniego jako ważne i bardzo ważne.

O ile zaprezentowane wcześniej analizy odniesione zostały do wskazań wartości traktowanych jako ważne i bardzo ważne (7-10 pkt. na dziesięciopunktowej skali), nie uwzględniając najniższych oraz umiarkowanych poziomów ważności deklarowanych dla poszczególnych wartości, to poniżej zaprezentowane ujęcie uwzględnia pełne spektrum ważności w postaci średnich arytmetycznych punktów na przyjętej skali (1-10 pkt.).

Tabela 139. Hierarchie wartości skonstruowane w oparciu o średnie arytmetyczne – ujęcie porównawcze 2011-2026

	Najwyższe wartości 2011	Średnie 2011	Średnie 2026	Najwyższe wartości 2026
	Rodzina	9,786	9,102	Dobro rodziny
	Zdrowie	9,538	8,993	Zdrowie
	Miłość	9,513	8,619	Miłość
	Bycie szanowanym	9,410	8,380	Szacunek wśród ludzi
	Posiadanie przyjaciół	9,322	8,131	Posiadanie przyjaciół
	Wolność osobista, swoboda wyborów...	9,234	8,646	Wolność osobista, swoboda wyborów i postaw
	Natura, czyste środowisko	9,133	8,289	Natura, czyste środowisko
	Wykształcenie/wiedza	8,877	8,259	Wykształcenie/wiedza
	Rozwijanie swoich zainteresowań	8,495	8,472	Możliwość rozwijania zainteresowań
	Pomaganie innym (wolontariat)	8,479	7,741	Możliwość niesienia pomocy ludziom
	Dobre relacje ze współpracownikami	8,381	8,061	Dobre relacje ze współpracownikami
	Dobre relacje z sąsiadami	8,350	7,871	Dobre relacje z sąsiadami
	Własny wygląd zewnętrzny	8,077	7,652	Własny wygląd zewnętrzny (ubiór, sylwetka)
	Kariera zawodowa	7,753	7,872	Praca dająca duże możliwości awansu, kariera zawodowa
	Posiadanie pieniędzy	7,655	7,532	Bogactwo, posiadanie pieniędzy
	Bóg, modlitwa, religia	7,643	6,256	Bóg, modlitwa, religia
	Rozrywka, zabawa	7,252	7,723	Rozrywka, zabawa
	Udzielanie się w społeczności lokalnej	6,998	6,314	Udzielanie się w społeczności lokalnej
	Chodzenie do kina, teatru, na koncerty	6,356	6,776	Chodzenie do kina, teatru, na koncerty

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia porównanie hierarchii wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w latach 2011 i 2026, skonstruowane na podstawie średnich arytmetycznych uzyskanych dla poszczególnych wartości.

W obu badaniach najwyższe miejsca zajmowały wartości związane z rodziną, zdrowiem i relacjami interpersonalnymi. W 2011 roku najwyższą ocenianą wartością była rodzina (średnia 9,786), natomiast w 2026 roku pierwsze miejsce zajęło dobro rodziny (średnia 9,102). Na kolejnych pozycjach w obu badaniach znajdowały się zdrowie (9,538 w 2011 roku i 8,993 w 2026 roku) oraz miłość (9,513 i 8,619).

Wysokie pozycje w obu okresach zajmowały również takie wartości jak szacunek wśród ludzi, posiadanie przyjaciół, wolność osobista, natura i czyste środowisko oraz wykształcenie i wiedza. Świadczy to o względnej stabilności podstawowych elementów systemu wartości mieszkańców regionu.

Widoczne są jednak zmiany w znaczeniu niektórych wartości. W 2026 roku wyższe pozycje zajmowały wartości związane z rozwojem osobistym i karierą zawodową. Średnia dla kariery zawodowej wyniosła 7,872 wobec 7,753 w 2011 roku. Wzrosło również znaczenie rozrywki i zabawy (z 7,252 do 7,723) oraz uczestnictwa w kulturze, mierzonego częstotliwością chodzenia do kina, teatru i na koncerty (z 6,356 do 6,776).

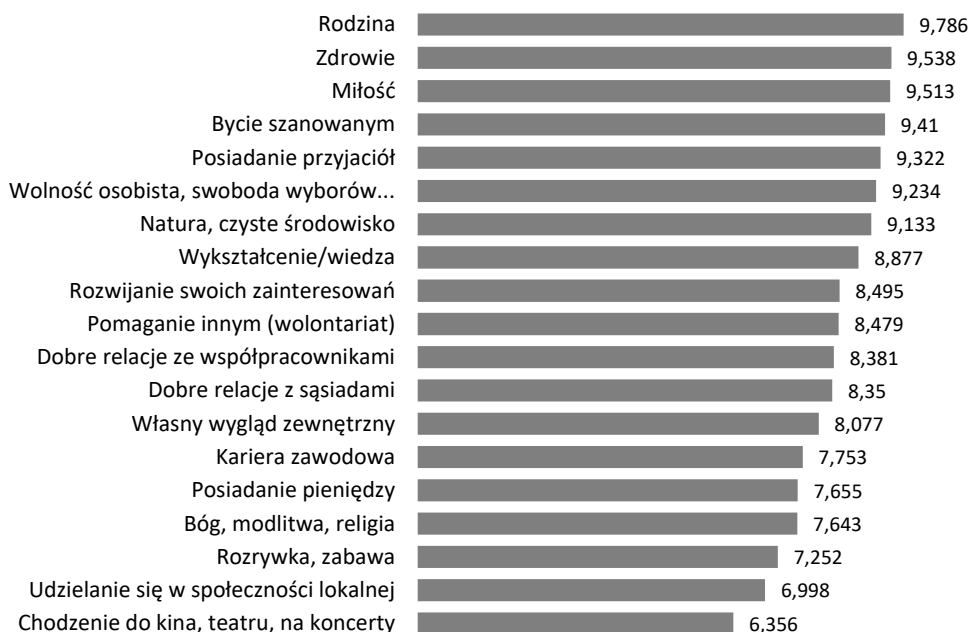
Największy spadek odnotowano w przypadku religii. Średnia wartość dla kategorii „Bóg, modlitwa, religia” zmniejszyła się z 7,643 w 2011 roku do 6,256 w 2026 roku. Obniżyło się także znaczenie aktywności społecznej na rzecz społeczności lokalnej (z 6,998 do 6,314) oraz pomagania innym ludziom (z 8,479 do 7,741).

Mimo zmian w szczegółowych rankingach najważniejsze wartości pozostają niezmiennie i koncentrują się wokół rodziny, zdrowia, miłości oraz relacji z innymi ludźmi. Jednocześnie wyniki wskazują na stopniowe przesunięcie części systemu wartości w kierunku indywidualnego rozwoju, kariery zawodowej i aktywności związanych z czasem wolnym, przy jednoczesnym spadku znaczenia religii i zaangażowania społecznego.

Po prawej stronie zestawienia pominięte zostały wartości, które nie wystąpiły w badaniu z 2011 r.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 121. Hierarchia wartości wyznawanych przez Zachodniopomorzan w 2011 roku

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia hierarchię wartości wyznawanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w 2011 roku. Wartości uporządkowano według średnich ocen uzyskanych na dziesięciopunktowej skali ważności, gdzie wyższa wartość średniej oznacza większe znaczenie przypisywane danej wartości.

Najwyżej ocenianą wartością była rodzina, która uzyskała średnią 9,786 punktu. Na kolejnych miejscach znalazły się zdrowie (9,538), miłość (9,513), bycie szanowanym (9,410) oraz posiadanie przyjaciół (9,322). Bardzo wysoko oceniono także wolność osobistą i swobodę wyborów (9,234) oraz naturę i czyste środowisko (9,133).

Wysokie znaczenie przypisywano również wykształceniu i wiedzy (8,877), rozwijaniu własnych zainteresowań (8,495), pomaganiu innym ludziom (8,479), dobrym relacjom ze współpracownikami (8,381) oraz dobrym relacjom z sąsiadami (8,350).

Niższe miejsca w hierarchii zajmowały wartości związane z karierą zawodową (7,753), posiadaniem pieniędzy (7,655), religią (7,643) oraz rozrywką i zabawą (7,252). Najniżej ocenione zostały aktywność na rzecz społeczności lokalnej (6,998) oraz uczestnictwo w kulturze, mierzone chodzeniem do kina, teatru i na koncerty (6,356).

Wyniki wykresu wskazują, że w 2011 roku system wartości mieszkańców Pomorza Zachodniego był silnie skoncentrowany wokół rodziny, zdrowia, miłości oraz relacji społecznych. Mniejsze znaczenie przypisywano natomiast aktywności obywatelskiej, uczestnictwu w kulturze oraz wartościom związanym z karierą zawodową i statusem materialnym.

Źródło: badanie własne STS

Wykres 122. Hierarchia wartości wyznawanych przez Zachodniopomorzan w 2026 roku

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia hierarchię wartości wyznawanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w 2026 roku. Wartości zostały uporządkowane według średnich ocen uzyskanych na skali ważności od 1 do 10, gdzie wyższa średnia oznacza większe znaczenie przypisywane danej wartości.

Najwyżej ocenianą wartością było dobro rodziny, które uzyskało średnią 9,102 punktu. Na kolejnych miejscach znalazły się zdrowie (8,993), wolność osobista i swoboda wyborów oraz postaw (8,646), miłość (8,619) i możliwość rozwijania własnych zainteresowań (8,472). Wysokie znaczenie przypisywano także szacunkowi wśród ludzi (8,380), naturze i czystemu środowisku (8,289) oraz wykształceniu i wiedzy (8,259).

W środkowej części hierarchii znalazły się wartości związane z relacjami społecznymi i aktywnością zawodową. Posiadanie przyjaciół uzyskało średnią 8,131, dobre relacje ze współpracownikami 8,061, a praca dająca duże możliwości awansu i kariera zawodowa 7,872. Podobną wartość osiągnęły dobre relacje z sąsiadami (7,871) oraz możliwość niesienia pomocy ludziom (7,741).

Niżej oceniono rozrywkę i zabawę (7,723), własny wygląd zewnętrzny (7,652) oraz bogactwo i posiadanie pieniędzy (7,532). Najniższe miejsca w hierarchii zajęły uczestnictwo w kulturze, mierzone chodzeniem do kina, teatru i na koncerty (6,776), udzielanie się w społeczności lokalnej (6,314) oraz religia, reprezentowana przez kategorię „Bóg, modlitwa, religia” (6,256).

Wyniki wykresu wskazują, że współczesny system wartości Zachodniopomorzan koncentruje się przede wszystkim wokół rodziny, zdrowia, wolności osobistej i samorealizacji. Relatywnie mniejsze znaczenie przypisywane jest religii, aktywności obywatelskiej oraz uczestnictwu w życiu kulturalnym.

Dane wyrażone w wartościach średniej arytmetycznej na skali ważności 1-10.

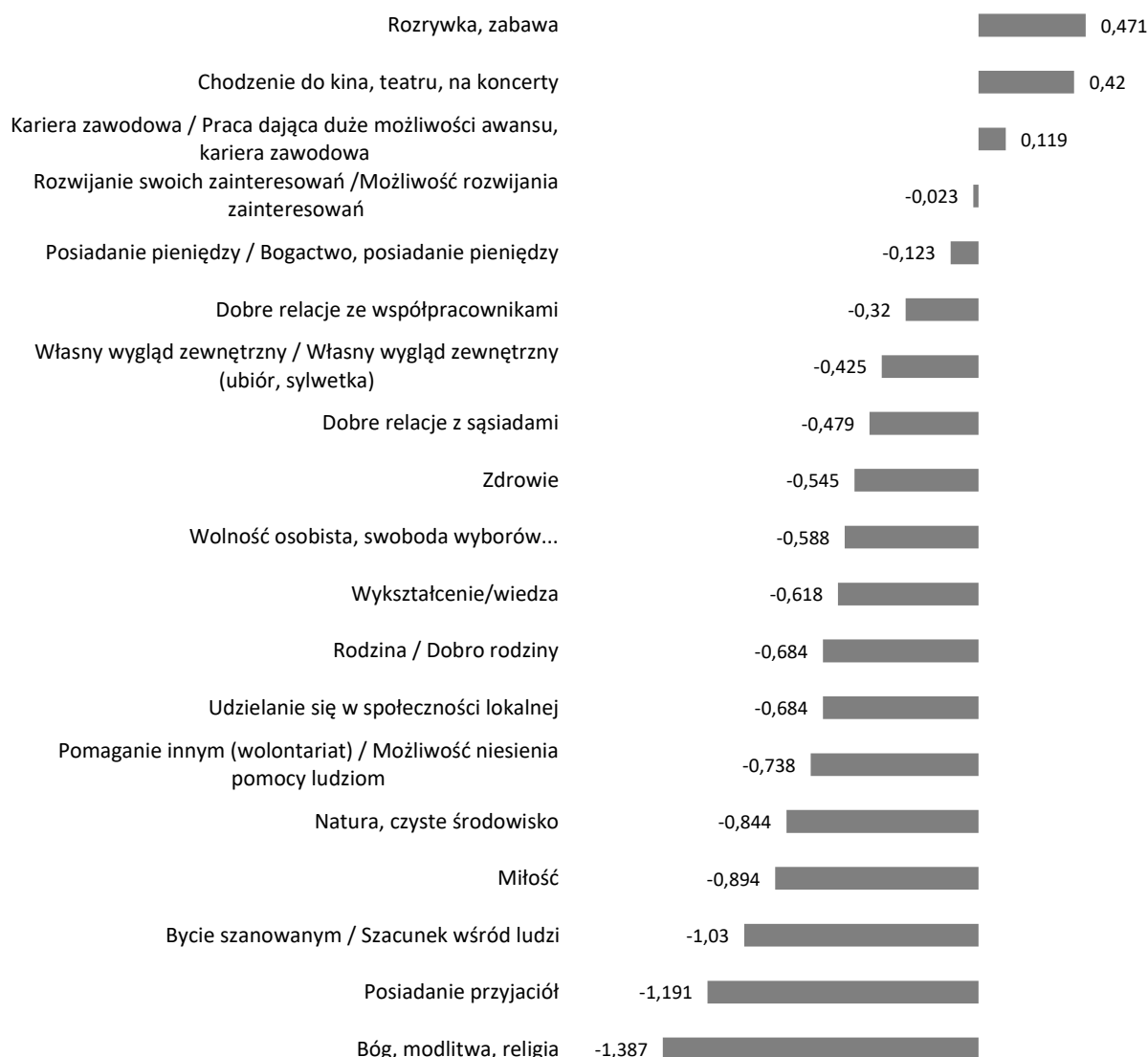
Źródło: badanie własne STS

Analiza zaprezentowanych powyżej danych w dość szerokim zakresie potwierdza obserwacje poczynione wcześniej, jednakże kolejność wartości w szczytowym odcinku hierarchii jest nieco inna. Gdy bowiem w 2011 roku pięć wartości prymarnych tworzyły:

1. *Dobro rodziny*; 2. *Zdrowie*; 3. *Wolność osobista, swoboda wyborów i postaw*; 4. *Miłość*;
5. *Możliwość rozwijania własnych zainteresowań*, to w 2026 są to: 1. *Dobro rodziny*;
2. *Zdrowie*; 3. *Miłość*; 4. *Bycie szanowanym*; 5. *Posiadanie przyjaciół*.

Poniższy wykres prezentuje zakresy zmian, które zaszły w analizowanym okresie.

Wykres 123. Zmiany poziomów ważności wartości wyznawanych przez Zachodniopomorzan, w latach: 2011 i 2026

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia zmiany średnich poziomów ważności wartości wyznawanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pomiędzy badaniami z 2011 i 2026 roku. Wartości dodatnie oznaczają wzrost średniej oceny ważności danej wartości, natomiast wartości ujemne wskazują na spadek jej znaczenia.

Największy wzrost znaczenia odnotowano dla rozrywki i zabawy, której średnia ocena wzrosła o 0,471 punktu. Wyraźnie wzrosło także znaczenie uczestnictwa w kulturze, mierzonego chodzeniem do kina, teatru i na koncerty (+0,420 punktu), oraz kariery zawodowej i możliwości awansu (+0,119 punktu). Niewielki spadek odnotowano natomiast dla rozwijania własnych zainteresowań (−0,023 punktu), co wskazuje na utrzymanie stabilnej wysokiej pozycji tej wartości.

Największy spadek znaczenia dotyczył religii. Średnia ocena wartości „Bóg, modlitwa, religia” obniżyła się o 1,387 punktu. Znacznie zmalało również znaczenie posiadania przyjaciół (−1,191 punktu), szacunku wśród ludzi (−1,030 punktu), miłości (−0,894 punktu), natury i czystego środowiska (−0,844 punktu) oraz pomagania innym ludziom (−0,738 punktu).

Spadek odnotowano także dla aktywności społecznej na rzecz społeczności lokalnej (−0,684 punktu), dobra rodziny (−0,684 punktu), wykształcenia i wiedzy (−0,618 punktu), wolności osobistej (−0,588 punktu) oraz zdrowia (−0,545 punktu). Mimo tych zmian wartości te nadal należą do najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców regionu.

Wyniki wykresu wskazują, że w latach 2011–2026 nastąpiło przesunięcie preferencji w kierunku wartości związanych z rozrywką, kulturą i rozwojem zawodowym, przy jednoczesnym spadku znaczenia religii, relacji społecznych oraz części wartości wspólnotowych. Jednocześnie podstawowe wartości, takie jak rodzina, zdrowie i wolność osobista, utrzymały swoją wysoką pozycję pomimo obniżenia średnich ocen.

Dane wyrażone w punktach średniej na skali 1-10.

Źródło: badanie własne STS

Na uwagę zasługuje spadek przeciętnych ocen wartości związanych z religijnością, przyjaźnią, szacunkiem ze strony innych oraz miłością. Równie widoczny jest wzrost przeciętnych ocen trzech wartości związanych z rozrywką oraz możliwościami zawodowymi.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

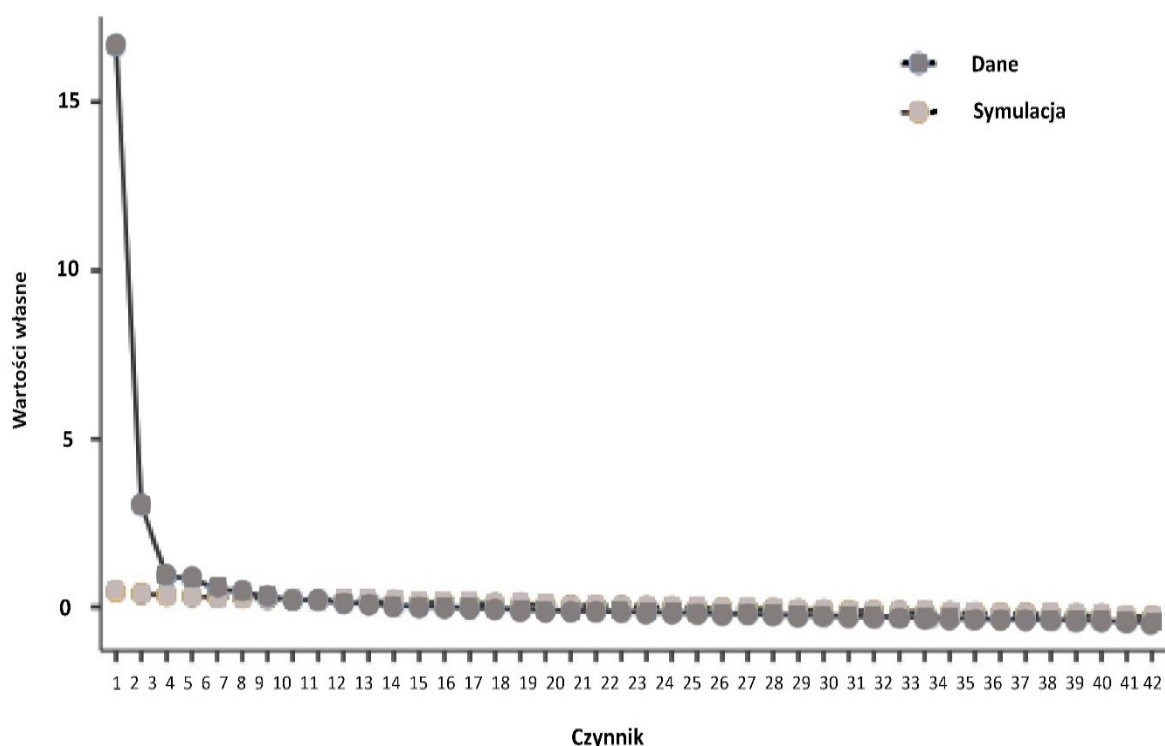
Dofinansowane przez
Unię Europejską

3.5.2. Wartości w ujęciu czynnikowym

Kierując się imperatywem głębinowej eksploracji systemów wartości Zachodniopomorzan, zastosowano procedurę analizy czynnikowej, przeprowadzoną metodą tzw. głównych składowych. Procedura ta pozwoliła wyłonić trzydzieści trzy wartości, tworzące łącznie sześć wymiarów składowych, wiążących co najmniej przeciętnie skorelowane wartości w autonomiczne struktury. Poniższy wykres oraz następująca dalej tabela prezentują wyniki tak poczynionych działań badawczych.

Wykres 124. Wykres osypiska – wartości własne a składowe uwzględnione w analizie

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia osypisko wartości własnych uzyskanych w analizie czynnikowej przeprowadzonej dla badanych wartości deklarowanych przez mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Na osi poziomej zaprezentowano kolejne czynniki (składowe), natomiast na osi pionowej wartości własne odpowiadające każdej składowej. Dodatkowo przedstawiono wartości uzyskane dla danych empirycznych oraz wartości pochodzące z symulacji wykorzystywanej w analizie równoległej.

Pierwsza składowa osiąga zdecydowanie najwyższą wartość własną, przekraczającą 16, co świadczy o bardzo dużym udziale w wyjaśnianiu zmienności analizowanych danych. Druga składowa uzyskała wartość własną około 3, natomiast kolejne składowe osiągały już znacznie niższe wartości, zbliżające się do 1 lub poniżej tej wartości.

Na wykresie widoczny jest wyraźny punkt załamania krzywej pomiędzy drugą a trzecią składową. Po trzecim i kolejnych czynnikach wartości własne stabilizują się na niskim poziomie, a przebieg krzywej staje się niemal płaski. Jednocześnie dla dalszych składowych wartości uzyskane z danych empirycznych są zbliżone do wartości otrzymanych w symulacji.

Układ punktów sugeruje, że największe znaczenie interpretacyjne mają pierwsze dwie, ewentualnie trzy składowe, które wyraźnie odróżniają się od pozostałych pod względem wartości własnych. Pozostałe czynniki wnoszą relatywnie niewielki wkład w wyjaśnianie zmienności analizowanego zbioru danych.

Wyniki wykresu wskazują, że struktura badanych wartości może być opisana przez niewielką liczbę głównych wymiarów, przy czym dominującą rolę odgrywa pierwszy czynnik, odpowiadający za największą część wspólnej wariancji analizowanych zmiennych.

Źródło: badanie STS

W analizie czynnikowej wykres osypiska (ang. *scree plot*) pomaga zdecydować, ile czynników (lub składowych – przy zastosowaniu metody głównych składowych) zachować w modelu. Pokazuje on tzw. wartości własne (*eigenvalues*) kolejnych czynników w kolejności od największej do najmniejszej. Typowy wykres wygląda jak stromy spadek, a potem „wypłaszczenie” — przypomina stok z osypującymi się kamieniami, stąd nazwa. Interpretacja wykresu sprowadza się do odnalezienia tzw. kolana, to znaczy miejsca, w którym spadek wartości własnych staje się łagodny. Na powyższym wykresie punkt ten znajduje się na poziomie szóstego czynnika, w którym wartości własne znajdują się poniżej linii wartości symulowanych, wygenerowanych dla sytuacji, gdyby nie można było wyróżnić żadnych odrębnych czynników. Powyżej osi symulacji znajdują się czynniki, które wyjaśniają istotne części wariancji analizowanej zmiennej (tutaj wartości życiowych). Innymi słowy każdy z nich stanowić może zmienną, mającą istotne znaczenie dla obrazu systemów wartości Zachodniopomorzan. Na powyższym wykresie sześć wartości własnych przekraczających pułap jednośc, a każda wyjaśnia więcej niż 2,5% wariancji zmiennej, przy czym pierwszych sześć czynników wyjaśnia łącznie 62,315% wariancji zmiennej. Zastosowana w procedurze analizy czynnikowej, tzw. rotacja czynników, pozwoliła wyłonić grupy wartości – składowe – korelujące z tymi sześcioma czynnikami.

Poniższe zestawienie prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Tabela 140. Analiza głównych składowych. Macierz rotowanych składowych dla stwierdzeń charakteryzujących wartości Zachodniopomorzan

L.p.	Wartości	Ładunki składowych (czynnikiowe)					
		Składowe					
		1	2	3	4	5	6
1	Bezpieczeństwo rodziny	0,812					
2	Dobro rodziny	0,800					
3	Trwałość rodziny	0,799					
4	Zdrowie	0,760					
5	Więzi emocjonalne między członkami rodziny	0,756					
6	Bezpieczna sytuacja materialna rodziny	0,722					
7	Miłość	0,706					
8	Życie w zgodzie z ludźmi	0,526					
9	Poczucie, że się jest potrzebnym	0,508					
10	Udzielanie się w społeczności lokalnej	0,747					
11	Możliwość niesienia pomocy ludziom	0,628					
12	Bóg, modlitwa, religia	0,622					
13	Możliwość szerzenia ważnych społecznych wartości (np. dobra, sprawiedliwości, wiedzy itp.)	0,597					
14	Poczucie więzi z ludźmi	0,563					
15	Dobre relacje z sąsiadami	0,538					
16	Chodzenie do kina, teatru, na koncerty	0,503					
17	Udzielanie się w społeczności lokalnej	0,747					
18	Możliwość samodoskonalenia	0,605					
19	Walka o swoje racje	0,575					
20	Swoboda w zaspokajaniu własnych pragnień	0,569					
21	Wolność osobista, swoboda wyborów i postaw	0,558					
22	Praca twórcza, z której powstaje coś nowego, oryginalnego	0,556					
23	Bogactwo, posiadanie pieniędzy	0,753					
24	Władza, możliwość organizowania pracy sobie i innym	0,647					
25	Minimum wysiłku przy osiągnięciu celów	0,632					
26	Własny wygląd zewnętrzny (ubiór, sylwetka)	0,578					
27	Poczucie, że się jest kimś niezastąpionym w tym, co się robi (kompetencje/fachowość)	0,540					
28	Praca zgodna z zainteresowaniami	0,757					
29	Praca dająca duże możliwości awansu, kariera zawodowa	0,630					
30	Wykształcenie/wiedza	0,567					
31	Dobre relacje ze współpracownikami	0,554					
32	Rozrywka, zabawa					0,661	
33	Przyjemne spędzanie czasu					0,525	

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia wyniki analizy głównych składowych dotyczącej systemu wartości mieszkańców województwa

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

zachodniopomorskiego. Zaprezentowano macierz rotowanych składowych z wykorzystaniem rotacji Varimax, wskazującą, które wartości najsilniej tworzą poszczególne czynniki.

Pierwsza składowa skupia wartości związane z rodziną, bezpieczeństwem i relacjami interpersonalnymi. Najwyższe ładunki czynnikowe uzyskały: bezpieczeństwo rodziny (0,812), dobro rodziny (0,800), trwałość rodziny (0,799), zdrowie (0,760), więzi emocjonalne między członkami rodziny (0,756), bezpieczna sytuacja materialna rodziny (0,722) oraz miłość (0,706). Do tego wymiaru należą również życie w zgodzie z ludźmi (0,526) oraz poczucie bycia potrzebnym (0,508). Składowa ta odzwierciedla orientację prorodzinną i potrzebę bezpieczeństwa.

Druga składowa obejmuje wartości związane z zaangażowaniem społecznym, wspólnotowością i religijnością. Najsilniej związane są z nią udzielanie się w społeczności lokalnej (0,747), możliwość niesienia pomocy ludziom (0,628), religia (0,622), szerzenie ważnych wartości społecznych (0,597), poczucie więzi z ludźmi (0,563), dobre relacje z sąsiadami (0,538) oraz uczestnictwo w kulturze (0,503). Wymiar ten można interpretować jako orientację prospołeczną i wspólnotową.

Trzecia składowa obejmuje wartości związane z autonomią, samorealizacją i rozwojem osobistym. Tworzą ją między innymi możliwość samodoskonalenia (0,605), walka o swoje racje (0,575), swoboda w zaspokajaniu własnych pragnień (0,569), wolność osobista i swoboda wyborów (0,558) oraz praca twórcza (0,556).

Czwarta składowa koncentruje się wokół wartości materialnych i prestiżowych. Najwyższe ładunki uzyskały bogactwo i posiadanie pieniędzy (0,753), władza oraz możliwość organizowania pracy sobie i innym (0,647), minimum wysiłku przy osiąganiu celów (0,632), własny wygląd zewnętrzny (0,578) oraz poczucie własnej niezastąpioności i fachowości (0,540).

Piąta składowa obejmuje wartości związane z aktywnością zawodową i rozwojem kompetencji. Najsilniej reprezentują ją praca zgodna z zainteresowaniami (0,757), kariera zawodowa i możliwości awansu (0,630), wykształcenie i wiedza (0,567) oraz dobre relacje ze współpracownikami (0,554).

Szósta składowa związana jest z przyjemnością i czasem wolnym. Tworzą ją przede wszystkim rozrywka i zabawa (0,661) oraz przyjemne spędzanie czasu (0,525).

Analiza została przeprowadzona na danych o bardzo wysokiej jakości. Miara adekwatności próby KMO wyniosła 0,967, co oznacza znakomite dopasowanie danych do analizy czynnikowej. Test sferyczności Bartletta był istotny statystycznie ($\chi^2 = 29147,211$; $p < 0,001$), potwierdzając zasadność zastosowania tej metody. Wyodrębnione sześć składowych wyjaśnia łącznie 62,3% wariancji analizowanych wartości.

Wyniki tabeli wskazują, że system wartości Zachodniopomoran tworzy sześć głównych wymiarów: rodzinno-bezpieczeństwowy, społeczno-wspólnotowy, samorealizacyjny, materialno-prestiżowy, zawodowo-rozwojowy oraz hedonistyczny związany z rozrywką i czasem wolnym.

Zastosowano rotację Varimax; miara KMO adekwatności doboru próby: 0,967, co wskazuje na znakomitą adekwatność próby do przeprowadzenia analizy czynnikowej. Test sferyczności Bartletta: $\chi^2 = 29147,211$, $df = 861$, $p < 0,001$, co potwierdza zasadność zastosowania analizy czynnikowej. Wielkość wyjaśnionej wariancji: 62,3%

Źródło: badanie STS

Na podstawie treści stwierdzeń, użytych w kwestionariuszu, wyrażających przyjęte do badania wartości, które korelując z co najmniej umiarkowaną siłą, tworzą poszczególne składowe, sformułowane zostało ich znaczenie. Poniżej przedstawione zostały interpretacje dla każdej z nich, rozumiane jako swoiste orientacje uczestników badania na wartości tworzące poszczególne składowe.

- 1 składowa – *orientacja rodzinno-emocjonalna*;
- 2 składowa – *orientacja na kapitał społeczno-kulturowy*;
- 3 składowa – *orientacja na samorealizację i autonomię*;
- 4 składowa – *orientacja statusowo-materialna*;
- 5 składowa – *orientacja na satysfakcję zawodową*;
- 6 składowa – *orientacja hedonistyczna*.

W poszczególnych składowych wystąpiły jednorodne określenia, wyrażające wartości zestawione w tabeli powyżej. Ich analiza ze względu na zastosowane w badaniu zmienne społeczno-demograficzne, a także zmienne zakorzenienia, pozwala charakteryzować

społeczne profile poszczególnych orientacji Zachodniopomorzan na wartości. Stanowi ona o tyle bardziej zaawansowaną postać od analizy prostych rozkładów przyjętych do badania wartości, czy nawet ich miar opisu statystycznego, takich, jak średnia, mediana, dominanta, a także miar zróżnicowania, jak choćby odchylenie standardowe, że pozwala uzmysłowić sobie systemy wartości czyli swoiste zestawy powiązanych jakości, którym Zachodniopomorzanie przypisują znaczenie w swym życiu.

Orientacja rodzinno-emocjonalna

Wyłoniona w toku analizy czynnikowej orientacja rodzinno-emocjonalna tworzona jest przez następujące wartości: *Bezpieczeństwo rodziny; Dobro rodziny; Trwałość rodziny; Zdrowie; Więzy emocjonalne między członkami rodziny; Bezpieczna sytuacja materialna rodziny; Miłość; Życie w zgodzie z ludźmi oraz Poczucie, że się jest potrzebnym*. Poniższa tabela zawiera podstawowe dane opisu statystycznego odpowiadające wyłoniętej orientacji.

Tabela 141. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej

	ważne 1070 braki danych 0
Orientacja rodzinno-emocjonalna	
Średnia	8,74
Błąd standardowy średniej	0,0369
Mediana	9,11
Dominanta	10,00
Odchylenie standardowe	1,208
Skośność	-1,124
Błąd standardowy skośności	0,075
Kurtoza	0,706
Błąd standardowy kurtozy	0,149
Rozstęp	6,78
Minimum	3,22
Maksimum	10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Analiza została przeprowadzona na podstawie 1070 ważnych obserwacji, bez braków danych.

Orientacja rodzinno-emocjonalna uzyskała bardzo wysoką średnią wartość równą 8,74 punktu w skali od 1 do 10, co wskazuje na duże znaczenie wartości związanych z rodziną, bliskimi relacjami i bezpieczeństwem emocjonalnym w systemie wartości badanych. Mediana wyniosła 9,11 punktu, a dominanta osiągnęła maksymalną wartość 10 punktów, co oznacza, że najczęściej respondenci przyznawali tej orientacji najwyższe możliwe oceny.

Zróżnicowanie wyników było stosunkowo niewielkie. Odchylenie standardowe wyniosło 1,208 punktu, a rozstęp 6,78 punktu. Najniższa odnotowana wartość wyniosła 3,22 punktu, natomiast najwyższa osiągnęła maksymalny poziom 10 punktów.

Rozkład wyników charakteryzował się wyraźną lewostronną skośnością (–1,124), co oznacza koncentrację odpowiedzi wokół wysokich ocen i relatywnie niewielką liczbę ocen niskich. Dodatnia kurtoza (0,706) wskazuje na większe skupienie wyników wokół wartości centralnych niż w rozkładzie normalnym.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja rodzinno-emocjonalna stanowi jeden z najważniejszych wymiarów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Dominacja bardzo wysokich ocen świadczy o silnym znaczeniu rodziny, więzi emocjonalnych oraz bezpieczeństwa rodzinnego w życiu respondentów.

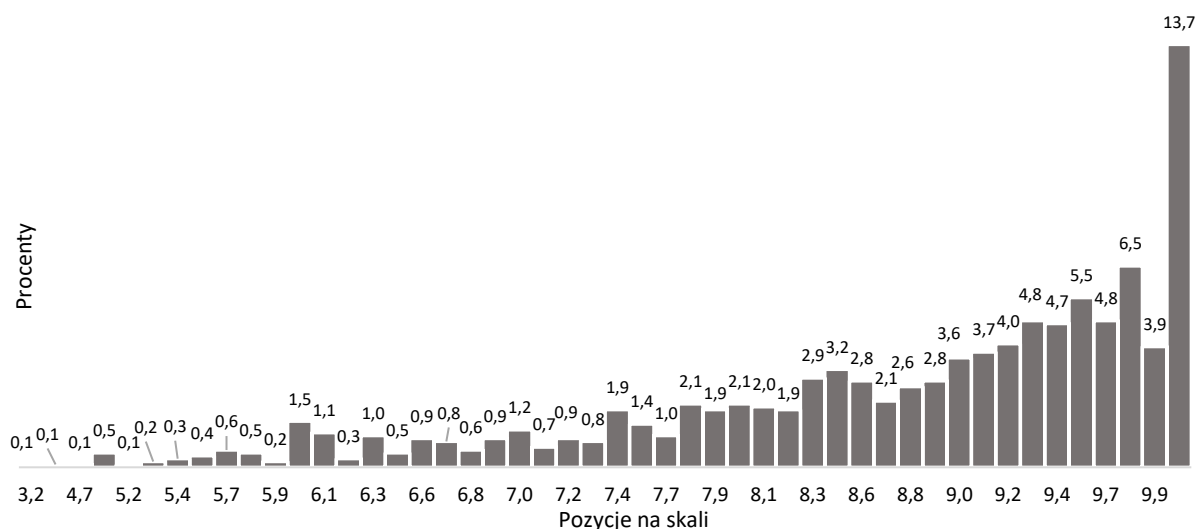
Źródło: badanie STS

W zakresie miar tendencji centralnej, wartość średniej arytmetycznej jest niższa od wartości mediany oraz dominanty. Oznacza to, że przeciętna ważność wartości składających się na analizowaną orientację jest relatywnie wysoka, ponieważ osiągają typowe wartości bliżej górnej granicy ocen (w przedziale od 3,22 do 10 pkt.). Jednocześnie fakt, iż mediana i dominanta przewyższają średnią, wskazuje na lewostronną asymetrię rozkładu, co potwierdza ujemna, mieszcząca się w przedziale wysokiej asymetrii, wartość współczynnika skośności. W praktyce oznacza to przewagę wysokich ocen oraz relatywnie niewielką liczbę ocen niskich, które jednak tworzą wydłużony „ogon” rozkładu i tym samym w niewielkim stopniu wpływają na obniżenie wartości średniej. Z kolei dodatnia wartość kurtozy wskazuje na rozkład leptokurtyczny, czyli bardziej „wysmukły” – skupiony wokół średniej – niż rozkład normalny. Oznacza to, że większość respondentów formułuje oceny zbliżone do przeciętnej, jednak występują również wartości skrajne.

Zróźnicowanie wyników można określić jako umiarkowane. Wartość odchylenia standardowego wskazuje, że większość obserwacji koncentruje się w stosunkowo wąskim przedziale w pobliżu średniej.

Reasumując, stwierdzić należy, że ważność wartości składających się na orientację rodzinno-emocjonalną jest generalnie **bardzo wysoka i stosunkowo jednorodna, z wyraźną dominacją bardzo wysokich pozycji na skali. Jednocześnie zauważalna jest obecność mniejszej grupy respondentów o wyrażnie niższych ocenach. Można stwierdzić, że omawiana orientacja na wartości jest dominująca i stosunkowo mało zróżnicowana, pod względem cech społeczno-demograficznych Zachodniopomorzan.** Poniższy wykres prezentuje specyfikę rozkładu pozycji na skali ważności analizowanej orientacji na wartości.

Wykres 125. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji rodzinno-emocjonalnej

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Na osi poziomej zaprezentowano wartości średnie uzyskane na skali od 1 do 10, natomiast na osi pionowej przedstawiono odsetek respondentów osiągających poszczególne wyniki.

Rozkład wyników jest wyraźnie skoncentrowany w górnej części skali. Największy odsetek respondentów uzyskał wynik 10,0 punktów, który osiągnęło 13,7% badanych. Wysokie udziały odnotowano również dla wyników 9,8 punktu (6,5%), 9,6 punktu i 9,7 punktu (po 5,5%), a także 9,4 i 9,5 punktu (po 4,8%).

W środkowej części skali wyniki występowały znacznie rzadziej. Dla wartości od około 7 do 8,5 punktu odsetki respondentów najczęściej mieściły się w przedziale od 1% do 3%. Niskie wyniki, poniżej 6 punktów, pojawiały się sporadycznie i dotyczyły pojedynczych respondentów, zwykle nie przekraczając 1% wskazań dla poszczególnych wartości.

Rozkład ma wyraźnie lewostronnie skośny charakter, co oznacza koncentrację wyników przy najwyższych wartościach skali i niewielką liczbę ocen niskich. Widoczny jest systematyczny wzrost częstości występowania wyników wraz ze wzrostem poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja rodzinno-emocjonalna należy do najważniejszych wymiarów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Dominacja wysokich ocen świadczy o bardzo dużym znaczeniu przypisywanym rodzinie, więziom emocjonalnym, zdrowiu i bezpieczeństwu rodzinnemu.

Źródło: badanie STS

Dla zrozumienia zależności omawianej orientacji od zmiennych zakorzenienia przeprowadzono szereg operacji analitycznych, których ilustracje znajdują się poniżej.

Tabela 142. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej

Miary opisu statystycznego	kobiety		mężczyźni	
	Ważne	556	Ważne	512
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		8,82		8,66
Mediana		9,22		9,00
Dominanta		10,00		10,00
Odchylenie standardowe		1,167		1,241
Skośność		-1,33		-0,94
Błąd standardowy skośności		0,104		0,108
Kurtoza		1,62		0,031
Błąd standardowy kurtozy		0,207		0,215
Rozstęp		6,778		5,333
Minimum		3,22		4,67
Maksimum		10,00		10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej wśród kobiet i mężczyzn zamieszkujących województwo zachodniopomorskie. Analiza została przeprowadzona na podstawie 556 kobiet i 512 mężczyzn, bez braków danych.

Kobiety przypisywały orientacji rodzinno-emocjonalnej nieco większe znaczenie niż mężczyźni. Średnia wartość wyniosła 8,82 punktu wśród kobiet oraz 8,66 punktu wśród mężczyzn. Również mediana była wyższa w grupie kobiet (9,22) niż wśród mężczyzn (9,00). W obu grupach dominanta osiągnęła maksymalną wartość 10 punktów, co oznacza, że najczęściej wskazywaną oceną była najwyższa możliwa wartość skali.

Zróznicowanie wyników było niewielkie i zbliżone w obu grupach. Odchylenie standardowe wyniosło 1,167 wśród kobiet oraz 1,241 wśród mężczyzn. Rozstęp wyników był nieco większy w grupie kobiet (6,778) niż wśród mężczyzn (5,333). Minimalny wynik osiągnął wartość 3,22 punktu wśród kobiet i 4,67 punktu wśród mężczyzn, natomiast maksymalny wynik w obu grupach wyniósł 10 punktów.

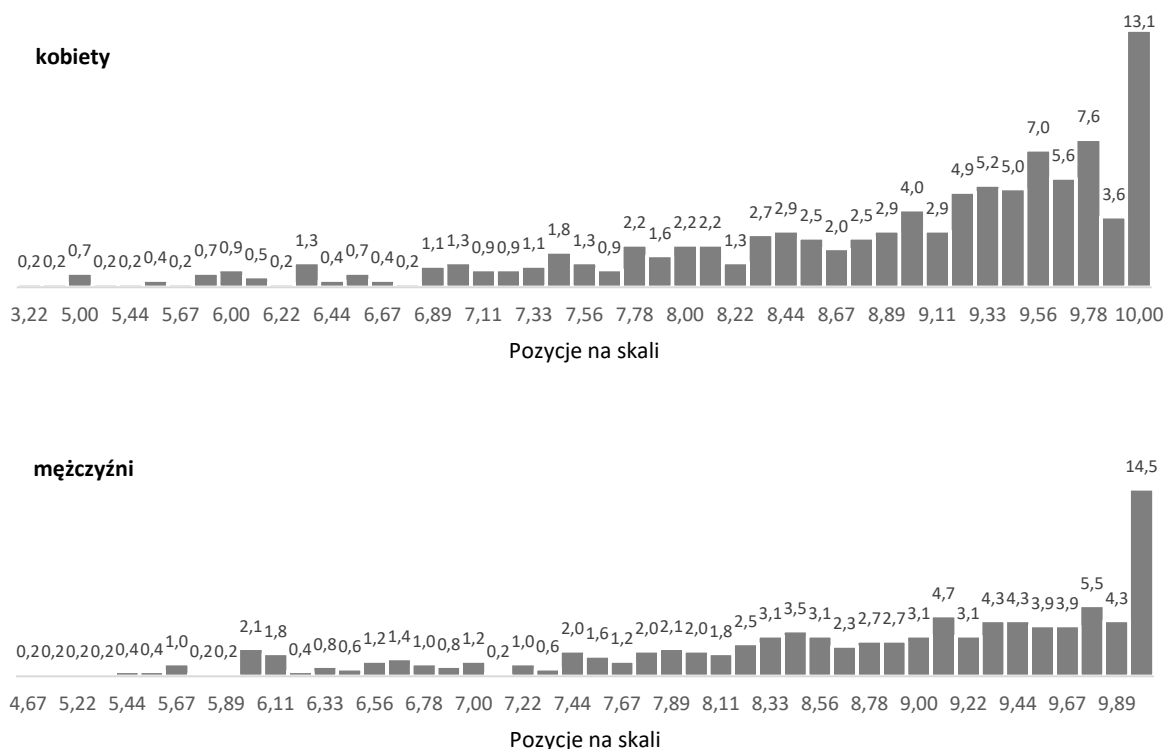
Rozkład wyników w obu grupach charakteryzował się ujemną skośnością, wskazującą na koncentrację odpowiedzi przy wysokich wartościach skali. Skośność była jednak wyraźniejsza wśród kobiet (-1,33) niż mężczyzn (-0,94), co oznacza większe skupienie ocen kobiet wokół najwyższych wartości. Kurtoza wyniosła 1,62 w grupie kobiet oraz 0,031 wśród mężczyzn, co wskazuje na silniejsze skupienie wyników wokół średniej w grupie kobiet.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja rodzinno-emocjonalna ma bardzo duże znaczenie zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn, jednak kobiety nieco częściej przypisują wartościom związanym z rodziną, więziami emocjonalnymi i bezpieczeństwem rodzinnym najwyższą rangę.

Dane wyrażone w wartościach średnich punktów testu

Źródło: badanie STS

Wykres 126. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji rodzinno-emocjonalnej w kategorii kobiet oraz mężczyzn

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej wśród kobiet i mężczyzn. Na osi poziomej zaprezentowano wartości średnie uzyskane na skali od 1 do 10, natomiast na osi pionowej przedstawiono odsetki respondentów osiągających poszczególne wyniki. Dane dla kobiet i mężczyzn zaprezentowano oddzielnie.

W obu grupach dominowały wysokie wartości orientacji rodzinno-emocjonalnej. Najczęściej występującym wynikiem była maksymalna wartość 10 punktów, którą osiągnęło 13,1% kobiet oraz 14,5% mężczyzn. Znaczne odsetki respondentów uzyskały również wyniki mieszczące się w przedziale od około 9,0 do 9,8 punktu.

Wśród kobiet szczególnie licznie reprezentowane były wyniki 9,8 punktu (7,6%), 9,6 punktu (7,0%) oraz 9,4 punktu (5,2%). W grupie mężczyzn poza wynikiem maksymalnym często występowały wartości 9,7 punktu (5,5%), 9,0 punktu (4,7%) oraz 9,3–9,4 punktu (po 4,3%).

Niskie wyniki orientacji rodzinno-emocjonalnej pojawiały się sporadycznie w obu grupach. Wśród kobiet najniższe wartości rozpoczynały się od około 3,2 punktu, natomiast wśród mężczyzn od około 4,7 punktu. W większości przypadków odsetki osób uzyskujących wyniki poniżej 7 punktów nie przekraczały 1–2%.

Rozkłady w obu grupach mają wyraźnie lewostronnie skośny charakter, co oznacza koncentrację odpowiedzi przy najwyższych wartościach skali. Rozkład kobiet jest nieco bardziej skupiony wokół wysokich wyników w przedziale 9–10 punktów, co odpowiada wyższej średniej wartości orientacji rodzinno-emocjonalnej odnotowanej w tej grupie.

Wyniki wykresu wskazują, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni przywiązują bardzo dużą wagę do wartości rodzinnych i emocjonalnych. Jednocześnie kobiety nieco częściej osiągają bardzo wysokie wyniki na tej skali, co świadczy o silniejszym znaczeniu przypisywanym przez nie wartościom związanym z rodziną, bliskimi relacjami i bezpieczeństwem emocjonalnym.

Dane wyrażone w procentach [n_{mężczyzn} = 512 = 100%; n_{kobiet} = 556 = 100%]

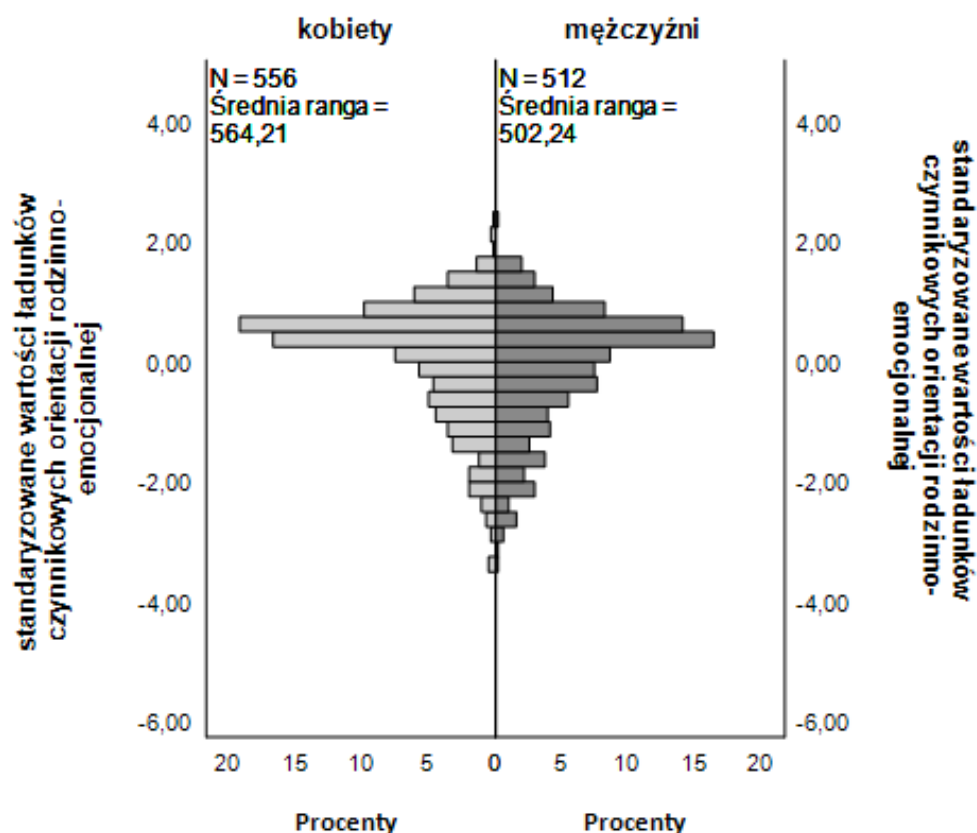
Źródło: badanie STS

W analizie badanej orientacji na wartości, ze względu na ich płeć, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, świadczy o tym, że nie ma istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny: **Z (n = 1068) -1,898; p = 0,058 (ni)**. Innymi słowy zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami płci Zachodniopomoran pod względem ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej, nie stanowią podstawy do uogólnień na całą populację.

Z kolei analiza przeprowadzona w oparciu o zmienną ładunków czynnikowych badanej orientacji, ujawniają jednak istotną statystycznie różnicę między kategoriami płci Zachodniopomoran. Należy podkreślić, że w analizie głównych składowych (PCA – ang. Principal Component Analysis), wartości czynnikowe poszczególnych wartości traktowane są nieco inaczej niż w przypadku sumy czy średniej na skali. Mianowicie suma/średnia nieco „spłaszcza” znaczenie poszczególnych wartości, traktując je tak samo, syntetyzując wyniki każdej z wartości wchodzących w skład danej składowej (tutaj orientacji), natomiast PCA nadaje różne wagi zmiennym (tutaj wartościom), czyli pytania/stwierdzenia (tutaj wartości) z wyższymi ładunkami mają większy wpływ na daną składową, a pytania/stwierdzenia (tutaj wartości) słabsze — mniejszy. Inaczej rzecz ujmując, można stwierdzić, że w przypadku sumy, mamy np. $x_1 + x_2 + x_3$, w PCA działa bardziej jak: składowa = $0.8x_1 + 0.7x_2 + 0.2x_3$. Dlatego też w niniejszym opracowaniu zastosowano – jako uzupełniającą – analizę opartą na ładunkach czynnikowych standaryzowanych.

Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Wykres 127. Poziom ważności rodzinno-emocjonalnej ze względu na płeć uczestników badania

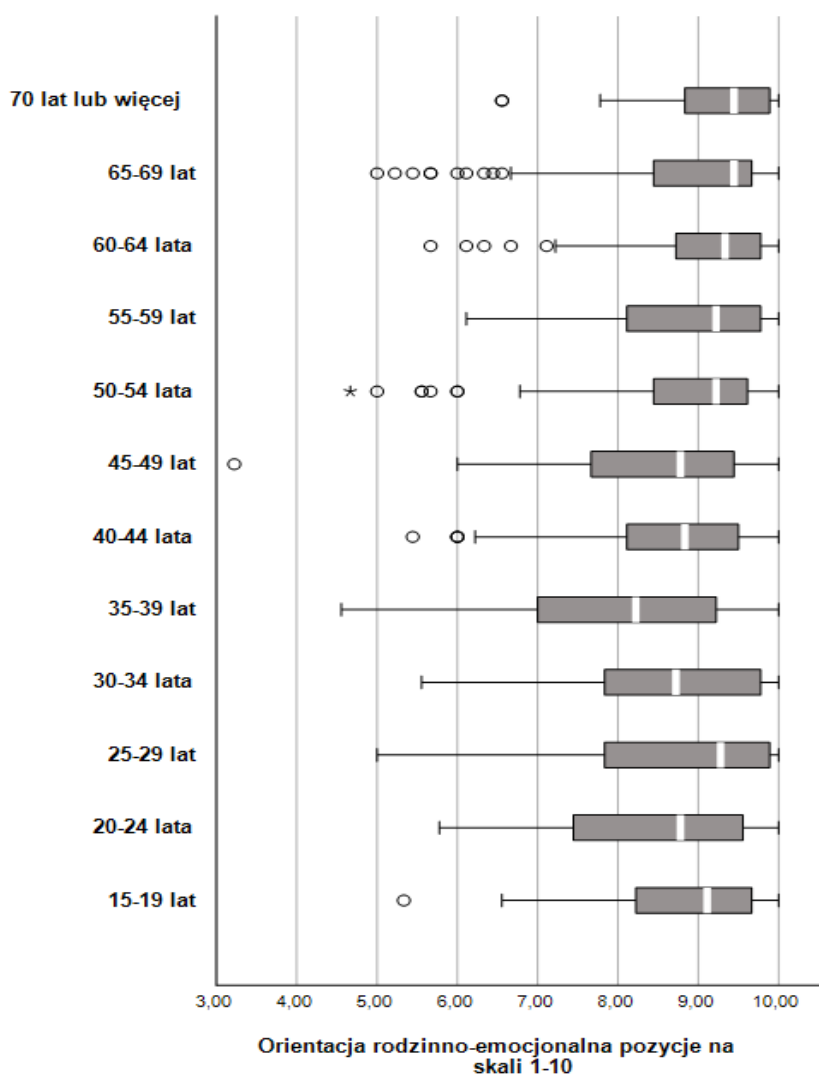
Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej w zależności od płci respondentów. Zaprezentowano rozkład standardyzowanych wyników czynnikowych dla kobiet i mężczyzn oraz średnie rangi uzyskane przez obie grupy. Analiza objęła 556 kobiet oraz 512 mężczyzn. Kobiety uzyskały wyższą średnią rangę (564,21) niż mężczyźni (502,24), co wskazuje, że wartości związane z rodziną, więziami emocjonalnymi, zdrowiem i bezpieczeństwem rodzinnym są przeciętnie wyżej oceniane przez kobiety. Rozkłady wyników w obu grupach są zbliżone i mają charakter zbliżony do rozkładu normalnego. Największa koncentracja respondentów występuje wokół wartości centralnych, natomiast wraz ze wzrostem odległości od środka liczebność obserwacji stopniowo maleje. W obu grupach występują zarówno osoby uzyskujące bardzo wysokie, jak i bardzo niskie wyniki orientacji rodzinno-emocjonalnej, jednak większość respondentów skupia się wokół wartości przeciętnych. Rozkład kobiet jest nieznacznie przesunięty w kierunku wyższych wartości orientacji rodzinno-emocjonalnej, co znajduje odzwierciedlenie w wyższej średniej randze. Mężczyźni również wysoko oceniają wartości rodzinne i emocjonalne, jednak natężenie tych ocen jest przeciętnie nieco niższe. Wyniki wykresu wskazują, że orientacja rodzinno-emocjonalna stanowi istotny element systemu wartości zarówno kobiet, jak i mężczyzn, jednak kobiety przypisują wartościom związanym z rodziną i relacjami emocjonalnymi większe znaczenie niż mężczyźni.

Źródło: badanie STS

Zapis formalny wyniku testu U Manna-Whitney'a dla płci oraz zmiennej *ładunki czynnikowe orientacji rodzinno-emocjonalnej*: **Z (n = 1068) -3,280; p = 0,001**. Pozwala to stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim, kobiety różnią się od mężczyzn pod względem stosunku do wartości tworzących analizowaną orientację.

Analogiczna analiza badanej orientacji na wartości ze względu na wiek Zachodniopomorzan, pozwala dostrzec bardzo interesujące prawidłowości. Zarówno w analizie skali pozycji na 1-10, jak i w analizie standaryzowanych ładunków czynnikowych, empiryczne poziomy istotności testów H Kruskala-Wallisa, świadczą o istotnych statystycznie różnicach między kategoriami wieku uczestników badania. Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanej procedury.

Wykres 128. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej na skali 1- 0, ze względu na wiek Zachodniopomorzan

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. W formie wykresów pudełkowych zaprezentowano mediany, kwartyle, wartości minimalne i maksymalne oraz obserwacje odstające i ekstremalne.

We wszystkich analizowanych grupach wiekowych poziom orientacji rodzinno-emocjonalnej był wysoki. Mediany wyników najczęściej mieściły się w przedziale od około 8,5 do 9,5 punktu, co wskazuje na bardzo duże znaczenie wartości związanych z rodziną, więziami emocjonalnymi i bezpieczeństwem rodzinnym niezależnie od wieku respondentów.

Najwyższe mediany odnotowano wśród osób w wieku 65–69 lat oraz 70 lat i więcej. Wysokie wartości centralne występowały również w grupach 60–64 lata oraz 55–59 lat. Oznacza to, że starsi mieszkańcy regionu przypisują orientacji rodzinno-emocjonalnej szczególnie duże znaczenie.

Nieco niższe mediany obserwowano w grupach najmłodszych respondentów, zwłaszcza w wieku 15–19 lat oraz 20–24 lata, jednak również w tych grupach wartości pozostawały wysokie i wyraźnie przekraczały środek skali.

Największe zróżnicowanie wyników widoczne było w grupach osób w wieku 35–39 lat oraz 45–49 lat, gdzie rozstęp międzykwartylowy był szerszy niż w pozostałych grupach. W wielu grupach wiekowych występowały pojedyncze obserwacje odstające i ekstremalne, oznaczone na wykresie kółkami i gwiazdkami. Dotyczyły one głównie osób uzyskujących relatywnie niskie wyniki orientacji rodzinno-emocjonalnej.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja rodzinno-emocjonalna stanowi ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od wieku. Widoczna jest jednak tendencja do nieco wyższego cenięcia wartości rodzinnych i emocjonalnych przez osoby starsze niż przez najmłodszych respondentów.

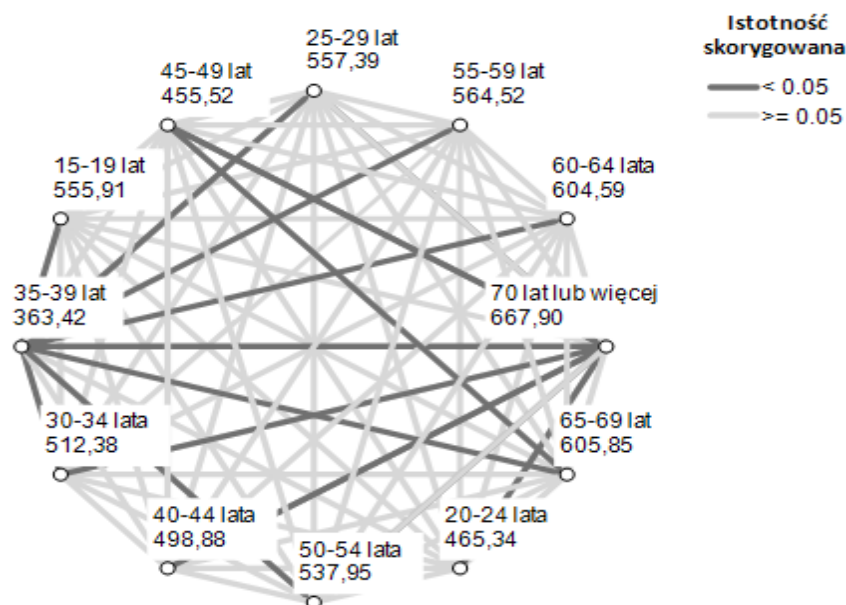
Gwiazdki na wykresie oznaczają wartości obserwacji ekstremalnych. W przeciwieństwie do wartości odstających (ang. *outlinerów*), oznaczonych kółkami, są to wartości bardzo odległe od mieszczących się między wąsami.

Źródło: badanie własne STS

Należy podkreślić, że najwyższe wartości median (białe kreski wewnątrz pudełek wykresu), występują u uczestników badania, należących do dwóch najwyższych kategorii wiekowych. Są to ci Zachodniopomorzanie, dla których wartości składające się na analizowaną orientację, posiadają bardzo wysoką ważność. Z kolei najniższa wartość mediany wystąpiła w kategoriach: 30-34 lata oraz 35-39 lat. Są to ci Zachodniopomorzanie, dla których analizowana orientacja, posiada najniższą ważność.

Zapis formalny wyniku testu H Kruskala-Wallisa dla wieku oraz zmiennej pozycji na skali 1-10 orientacji rodzinno-emocjonalnej: $H(n = 1070, df = 11) = 78,248; p < 0,001$. Pozwala to stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim, wiek w istotny statystycznie sposób różnicuje stosunek do wartości tworzących analizowaną orientację. Test porównania parami poszczególnych kategorii wieku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 129. Obraz relacji między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej na skali 1-10

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje pomiędzy kategoriami wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pod względem poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej. Każdy węzeł odpowiada jednej grupie wiekowej, a przypisana do niego wartość oznacza średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji. Linie łączące grupy wskazują wyniki porównań międzykategorii; ciemniejsze linie oznaczają różnice istotne statystycznie po zastosowaniu korekty wielokrotnych porównań. Najwyższą średnią rangę uzyskali osoby w wieku 70 lat i więcej (667,90), co wskazuje, że właśnie w tej grupie orientacja rodzinno-emocjonalna ma największe znaczenie. Wysokie wartości odnotowano również wśród respondentów w wieku 65–69 lat (605,85) oraz 60–64 lata (604,59).

Do grup o relatywnie wysokim poziomie ważności tej orientacji należeli także respondenci w wieku 55–59 lat (564,52), 25–29 lat (557,39) oraz 15–19 lat (555,91). Nieco niższe średnie rangi uzyskały osoby w wieku 50–54 lata (537,95) i 30–34 lata (512,38).

Najniższe średnie rangi odnotowano wśród osób w wieku 20–24 lata (465,34), 45–49 lat (455,52) oraz 40–44 lata (498,88), co oznacza, że grupy te przypisywały orientacji rodzinno-emocjonalnej relatywnie mniejsze znaczenie niż pozostali respondenci.

Układ połączeń między węzłami wskazuje na występowanie istotnych statystycznie różnic przede wszystkim pomiędzy najstarszymi grupami wiekowymi a częścią grup w wieku średnim i młodym. Szczególnie wyraźnie wyróżnia się grupa osób w wieku 70 lat i więcej, której poziom ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej jest najwyższy w całym badaniu.

Wyniki wykresu wskazują, że znaczenie wartości rodzinnych i emocjonalnych wzrasta wraz z wiekiem respondentów. Najślniej orientację rodzinno-emocjonalną cenią osoby starsze, natomiast relatywnie niższe znaczenie przypisują jej osoby znajdujące się w części grup wieku produkcyjnego, zwłaszcza w wieku 40–49 lat oraz 20–24 lata.

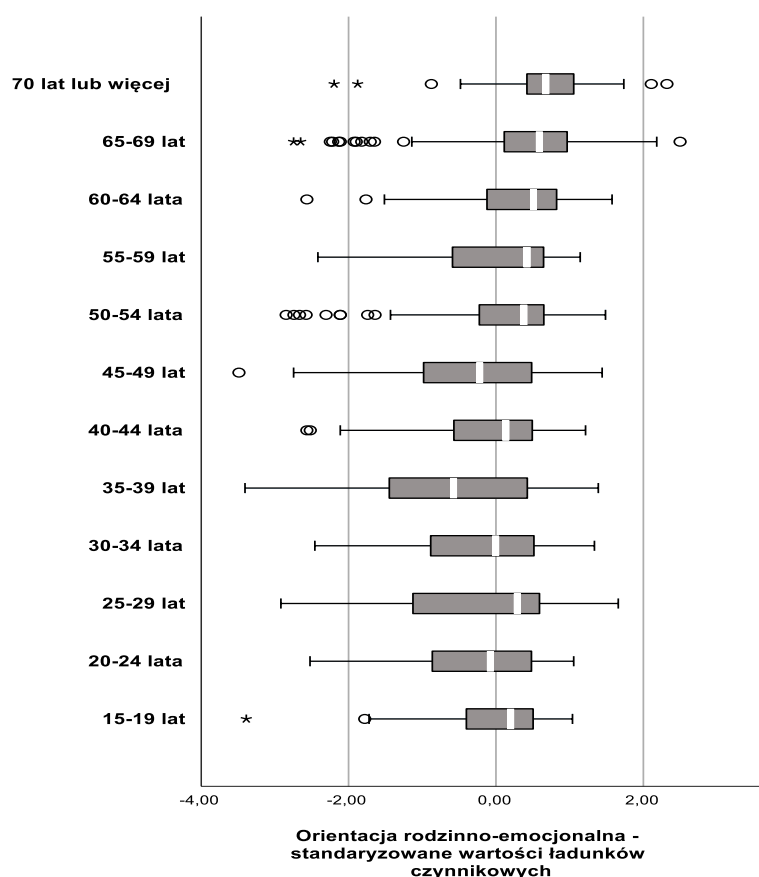
Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji w kategorii wieku Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, jako istotne statystycznie jawią się różnice między najstarszymi uczestnikami badania (70 lat i więcej – najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości) oraz 65–69 lat – druga co do wielkości najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości), a uczestnikami należącymi do kategorii wieku 35–39 lat – najniższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości). Należy przy tym podkreślić, że obraz porównań pozwala stwierdzić, że wskazane kategorie wiekowe tworzą dwa ośrodki znaczenia omawianej orientacji, w stosunku do których

większość pozostałych jest istotnie statystycznie różna. Warto jeszcze podkreślić, że większe znaczenie zdaje się mieć tutaj kategoria **35-39 lat**, ponieważ różni się ona od większości pozostałych. Można powiedzieć zatem, że **są to ci Zachodniopomorzanie, dla których wartości rodzinne oraz dotyczące komfortu emocjonalnego, mają najniższe – choć pozytywne – znaczenie**. Powyższa konstatacja pokrywa się z uwagami na temat wyników przedstawionych na wcześniejszym – pudełkowym – wykresie. Analiza przeprowadzona w oparciu o bardziej subtelną zmienną standaryzowanych ładunków czynnikowych, potwierdza wcześniejsze obserwacje, ale również pozwala uzupełnić analizę o dodatkowe spostrzeżenia.

Wykres 130. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej na skali standaryzowanych ładunków czynnikowych, ze względu na wiek Zachodniopomorzan

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej mierzonej za pomocą standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Wykorzystano wykresy pudełkowe prezentujące mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające i ekstremalne.

We wszystkich grupach wiekowych mediany wyników przyjmują wartości dodatnie lub zbliżone do zera, co wskazuje na ogólnie wysokie znaczenie orientacji rodzinno-emocjonalnej w badanej populacji. Najwyższe wartości centralne obserwowane są w grupach osób starszych, szczególnie w wieku 60–64 lata, 65–69 lat oraz 70 lat i więcej. W grupach tych mediany i górne kwartyle osiągają najwyższe poziomy spośród wszystkich kategorii wieku.

Nieco niższe wartości orientacji rodzinno-emocjonalnej występują wśród respondentów w wieku 20–24 lata, 25–29 lat oraz 35–39 lat, gdzie mediany położone są bliżej wartości zerowej. Mimo to większość wyników w tych grupach nadal znajduje się w obszarze dodatnich wartości standaryzowanych.

Największe zróżnicowanie wyników widoczne jest w grupach 25–29 lat, 35–39 lat oraz 45–49 lat, gdzie rozstęp międzykwartyłowy jest relatywnie szeroki. W wielu grupach występują pojedyncze obserwacje odstające i ekstremalne, oznaczone odpowiednio kółkami i gwiazdkami. Dotyczą one głównie osób uzyskujących znacznie niższe wyniki niż większość respondentów w danej kategorii wieku.

Grupy najstarsze charakteryzują się nie tylko wyższymi medianami, ale również większą koncentracją wyników wokół wysokich wartości orientacji rodzinno-emocjonalnej. Wskazuje to na silniejsze znaczenie wartości związanych z rodziną, bezpieczeństwem i więziami emocjonalnymi wśród seniorów.

Wyniki wykresu pokazują, że orientacja rodzinno-emocjonalna jest ważnym elementem systemu wartości we wszystkich grupach wiekowych, jednak jej znaczenie rośnie wraz z wiekiem respondentów. Najwyższy poziom tej orientacji obserwowany jest wśród osób starszych, natomiast najmłodsze i część grup w wieku produkcyjnym cechują się nieco niższymi, choć nadal wysokimi wynikami.

Gwiazdki na wykresie oznaczają wartości obserwacji ekstremalnych. W przeciwieństwie do wartości odstających (ang. outlierów), oznaczonych kółeczkami, są to wartości bardzo odległe od mieszczących się między wąsami.

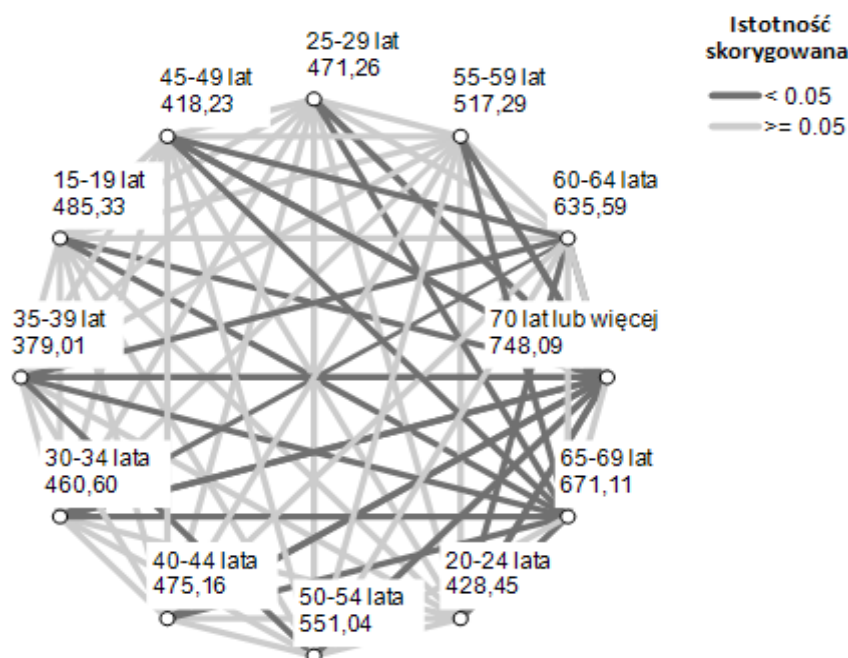
Źródło: badanie własne STS

Standaryzowana skala ładunków czynnikowych skonstruowana jest tak, że wartość średnia rozkładu mieści się w punkcie 0 na osi. Ten układ pozwala dostrzec, w których kategoriach zmiennej niezależnej (tutaj wieku), wyniki są niższe, a w których wyższe od średniej oraz jak są zróżnicowane w stosunku do niej. Jak wynika z powyższego zestawienia osoby należące do trzech kategorii: 20-24 lata, 30-34 lata oraz 45-49 lat, osiągnęły wartości mediany poniżej średniej dla całej orientacji. Osoby należące do kategorii 30-34 lata osiągnęły wartość mediany na poziomie średniej arytmetycznej. Oznacza to, że w przypadku trzech pierwszych wymienionych kategorii wieku, udziały osób oceniających wartości tworzące analizowaną orientację niżej niż na poziomie średniej są wyższe niż udziały oceniających je wyżej niż średnia. Idąc dalej, możemy stwierdzić, że dla osób należących do tych kategorii wiekowych omawiana orientacja ma najmniejsze znaczenie.

Zapis formalny wyniku testu H Kruskala-Wallisa dla wieku oraz zmiennej *standaryzowane ładunki czynnikowe orientacji rodzinno-emocjonalnej*:

H (n = 1070, df = 11) = 150,762; p < 0,001. Pozwala to powtórnie stwierdzić, że wiek w istotny statystycznie sposób różnicuje stosunek mieszkańców do wartości tworzących analizowaną orientację. Test porównania parami poszczególnych kategorii wieku przedstawia wykres.

Wykres 131. Obraz relacji między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej na skali standaryzowanych ładunków czynnikowych

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje pomiędzy kategoriami wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pod względem poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej mierzonej za pomocą standaryzowanych ładunków czynnikowych. Każdy węzeł odpowiada jednej grupie wiekowej, a przypisana do niego wartość oznacza średnią rangę poziomu analizowanej orientacji. Linie łączące grupy przedstawiają wyniki porównań międzykategoriiowych, przy czym ciemniejsze połączenia oznaczają różnice istotne statystycznie po uwzględnieniu korekty wielokrotnych porównań.

Najwyższą średnią rangę uzyskały osoby w wieku 70 lat i więcej (748,09), co wskazuje na najwyższy poziom orientacji rodzinno-emocjonalnej w tej grupie. Wysokie wartości odnotowano również wśród respondentów w wieku 65–69 lat (671,11) oraz 60–64 lata (635,59).

Do grup o stosunkowo wysokim poziomie tej orientacji należeli także respondenci w wieku 50–54 lata (551,04) oraz 55–59 lat (517,29). Średnie rangi dla młodszych grup były niższe. W grupie 15–19 lat wyniosły 485,33, a w grupie 25–29 lat 471,26.

Najniższe średnie rangi odnotowano wśród osób w wieku 35–39 lat (379,01), 45–49 lat (418,23) oraz 20–24 lata (428,45). Oznacza to, że grupy te przypisywały wartościom rodzinnym i emocjonalnym relatywnie mniejsze znaczenie niż osoby starsze.

Układ połączeń między węzłami wskazuje na liczne istotne statystycznie różnice pomiędzy grupami wieku. Szczególnie wyraźnie wyróżniają się osoby w wieku 70 lat i więcej oraz 65–69 lat, które osiągają znacząco wyższe wyniki niż wiele młodszych kategorii wiekowych. Widoczne są również różnice pomiędzy grupami wieku średniego a seniorami.

Wyniki wykresu wskazują, że znaczenie orientacji rodzinno-emocjonalnej wyraźnie wzrasta wraz z wiekiem respondentów. Najsilniej wartości rodzinne, emocjonalne i związane z bezpieczeństwem cenią osoby starsze, natomiast relatywnie najniższy poziom tej orientacji występuje wśród części respondentów w wieku od 20 do 49 lat.

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji w kategorii wieku Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, Zachodniopomorzanie należący do dwu najstarszych kategorii wiekowych (70 lat i więcej – najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości) oraz 65–69 lat – druga co do wielkości najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości, jak również 60–64 lata – trzecia co do wielkości najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości), różnią się

istotnie statystycznie z uczestnikami należącymi do wszystkich pozostałych kategorii wiekowych. Z kolei wskazywana wcześniej kategoria wieku 35-39 lat – najniższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości, różniąc się ze wszystkimi najwyższymi kategoriami wieku, wykazuje istotną odmienność również z kategorią 50-54 lata.

Reasumując, należy stwierdzić, że przy zastosowaniu bardziej subtelnej zmiennej, jaką są standaryzowane ładunki czynnikowe, ujawnia się zdecydowanie większe znaczenie ocen badanej orientacji, formułowanych przez najstarszych Zachodniopomorzan, ponieważ różnią się one od większości pozostałych. Można powiedzieć zatem, że **są to ci**

Zachodniopomorzanie, dla których wartości rodzinne oraz dotyczące komfortu emocjonalnego, mają zdecydowanie najwyższe znaczenie.

Analiza orientacji rodzinno-emocjonalnej ze względu na rodzaj miejsca zamieszkania, miasto zamieszkania (Szczecin vs Koszalin) oraz wykształcenie, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między kategoriami wymienionych zmiennych²⁷. Zaistniała sytuacja pozwala stwierdzić, że orientacja rodzinno-emocjonalna stanowi tak ważną składową, że niewiele cech społeczno-demograficznych różnicuje oceny jej ważności w świadomości Zachodniopomorzan.

Z kolei analiza tej orientacji na wartości ze względu na zmienną *geneza zachodniopomorskiej tożsamości* mieszkańców regionu, ujawnia interesujące prawidłowości. Poniższe zestawienia prezentują wyniki przeprowadzonej analizy.

²⁷ Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji rodzinno-emocjonalnej* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *rodzaje miejscowości zamieszkania* (wieś, miasto): **Z (n = 1070) = - 0,030; p = 0,976 (ni)**. Podobnie wynik analizy związku obydwu zmiennych, lecz w przypadku zmiennej zależnej analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między mieszkańcami wsi i miast. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla tych zmiennych: **Z (n = 1070) = 1,358; p = 0,174 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji rodzinno-emocjonalnej* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *miasta zamieszkania* (Szczecin, Koszalin): **Z (n = 340) = -0,007; p = 0,996 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla tych zmiennych, przy zastosowaniu dla zmiennej zależnej standaryzowanych ładunków czynnikowych dla zmiennej *ważność orientacji rodzinno-emocjonalnej*: **Z (n = 340) = - 0,363; p = 0,717 (ni)**. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku zmiennej *ważność orientacji rodzinno-emocjonalnej* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *wykształcenie* Zachodniopomorzan: **H (n = 1070, df = 2) = 0,481; p = 0,786 (ni)**. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku tych zmiennych, lecz w przypadku zmiennej zależnej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe tej zmiennej: **H (n = 1070, df = 2) = 2,405; p = 0,300 (ni)**.

Tabela 143. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości

Miary opisu statystycznego	od urodzenia		z osiedlenia	
	Ważne	861	Ważne	209
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		8,69		8,92
Mediana		9,11		9,22
Dominanta		10,00		10,00
Odchylenie standardowe		1,246		1,021
Skośność		-1,07		-1,28
Błąd standardowy skośności		0,083		0,168
Kurtoza		0,529		1,32
Błąd standardowy kurtozy		0,17		0,335
Rozstęp		6,78		4,77
Minimum		3,22		5,22
Maksimum		10,00		10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości respondentów. Porównano osoby mieszkające w regionie od urodzenia oraz osoby, których związek z regionem wynika z osiedlenia się na jego terenie.

Osoby identyfikujące się z regionem od urodzenia stanowiły liczniejszą grupę (861 respondentów) niż osoby związane z nim poprzez osiedlenie (209 respondentów). W obu grupach orientacja rodzinno-emocjonalna uzyskała bardzo wysokie oceny. Średnia wartość wyniosła 8,69 punktu wśród osób mieszkających w regionie od urodzenia oraz 8,92 punktu wśród osób, które osiedliły się na Pomorzu Zachodnim. Oznacza to nieco wyższe znaczenie wartości rodzinnych i emocjonalnych w grupie osób napływowych.

Mediana osiągnęła wartość 9,11 punktu w grupie osób związanych z regionem od urodzenia oraz 9,22 punktu wśród osób z osiedlenia. W obu grupach dominanta wyniosła 10 punktów, co wskazuje, że najczęściej wybieraną oceną była najwyższa możliwa wartość skali.

Zróżnicowanie wyników było umiarkowane i nieco większe w grupie osób mieszkających w regionie od urodzenia. Odchylenie standardowe wyniosło 1,246 wobec 1,021 w grupie osób z osiedlenia. Rozstęp wyników był również większy w pierwszej grupie (6,78 wobec 4,77 punktu). Najniższa odnotowana wartość wyniosła 3,22 punktu wśród osób związanych z regionem od urodzenia oraz 5,22 punktu wśród osób z osiedlenia. W obu grupach wartość maksymalna osiągnęła 10 punktów.

Rozkłady wyników charakteryzowały się wyraźnie ujemną skośnością, co oznacza koncentrację odpowiedzi przy wysokich wartościach skali. Skośność była nieco silniejsza w grupie osób z osiedlenia (-1,28) niż wśród osób związanych z regionem od urodzenia (-1,07). Dodatnia kurtoza w obu grupach, szczególnie wysoka w grupie osób z osiedlenia (1,32), wskazuje na większe skupienie wyników wokół wysokich ocen.

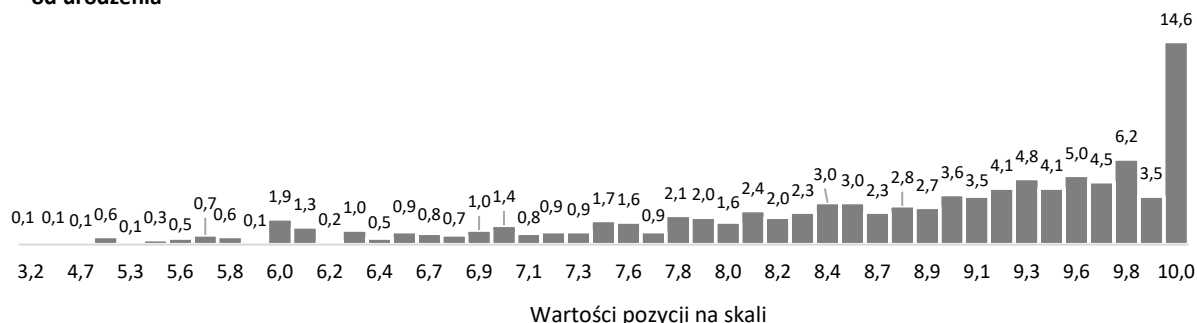
Wyniki tabeli wskazują, że orientacja rodzinno-emocjonalna jest bardzo ważnym elementem systemu wartości niezależnie od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Nieco wyższe znaczenie wartości rodzinnych, emocjonalnych i związanych z bezpieczeństwem deklarują jednak osoby, które osiedliły się w regionie, niż osoby mieszkające w nim od urodzenia.

Dane wyrażone w wartościach średnich punktów testu

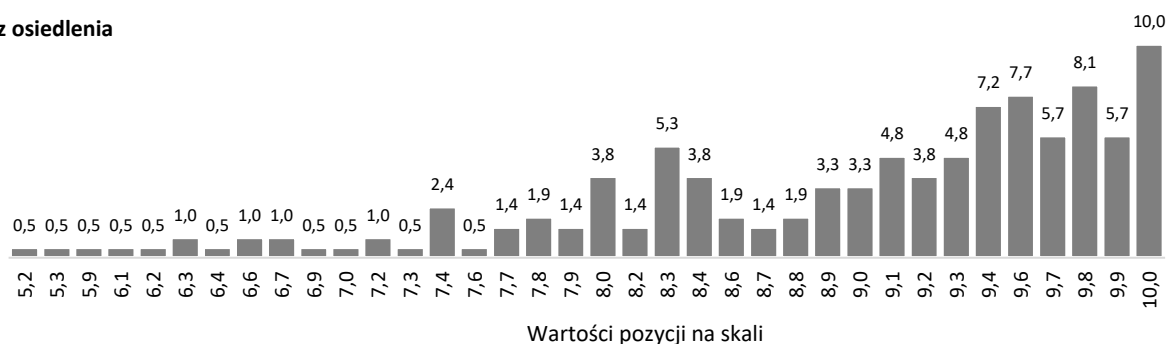
Źródło: badanie STS

Wykres 132. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji rodzinno-emocjonalnej w kategorii Zachodniopomorzan od urodzenia oraz z osiedlenia

od urodzenia

z osiedlenia

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w zależności od genezy ich tożsamości regionalnej. Porównano osoby związane z regionem od urodzenia oraz osoby, które osiedliły się na Pomorzu Zachodnim. Wyniki przedstawiono w skali od 1 do 10, a wartości wyrażono w procentach respondentów osiągających poszczególne poziomy orientacji.

W obu grupach rozkłady są silnie skoncentrowane przy najwyższych wartościach skali, co wskazuje na bardzo duże znaczenie wartości rodzinnych i emocjonalnych niezależnie od genezy tożsamości regionalnej.

Wśród osób związanych z regionem od urodzenia najwyższy odsetek respondentów osiągnął maksymalny wynik 10,0 punktów (14,6%). Stosunkowo liczne były również wyniki 9,8 punktu (6,2%), 9,7 punktu (5,0%), 9,6 punktu (4,5%) oraz 9,4 punktu (4,8%). Niskie wyniki występowały sporadycznie, a wartości poniżej 6 punktów uzyskiwały pojedyncze osoby.

W grupie osób z osiedlenia koncentracja wysokich wyników była jeszcze wyraźniejsza. Maksymalny wynik 10,0 punktów osiągnęło 10,0% respondentów, a wysokie odsetki odnotowano również dla wartości 9,7 punktu (8,1%), 9,4 punktu (7,2%), 9,9 punktu (5,7%) oraz 9,2 punktu i 9,0 punktu (po 4,8%). Rozkład tej grupy charakteryzuje się mniejszym udziałem ocen niskich oraz większym skupieniem wokół wysokich wartości.

W obu grupach rozkłady mają wyraźnie lewostronnie skośny charakter, co oznacza dominację bardzo wysokich ocen orientacji rodzinno-emocjonalnej. Jednocześnie osoby, które osiedliły się w regionie, wykazują nieco większą koncentrację wyników w najwyższych przedziałach skali niż osoby związane z regionem od urodzenia.

Wyniki wykresu wskazują, że wartości rodzinne, emocjonalne i związane z bezpieczeństwem należą do najważniejszych elementów systemu wartości zarówno wśród osób urodzonych na Pomorzu Zachodnim, jak i tych, które osiedliły się w regionie. Nieco wyższa koncentracja najwyższych ocen w grupie osób z osiedlenia sugeruje silniejsze znaczenie orientacji rodzinno-emocjonalnej w tej kategorii respondentów.

Dane wyrażone w procentach [n od urodzenia = 861 = 100%; n z osiedlenia = 209 = 100%]

Źródło: badanie STS

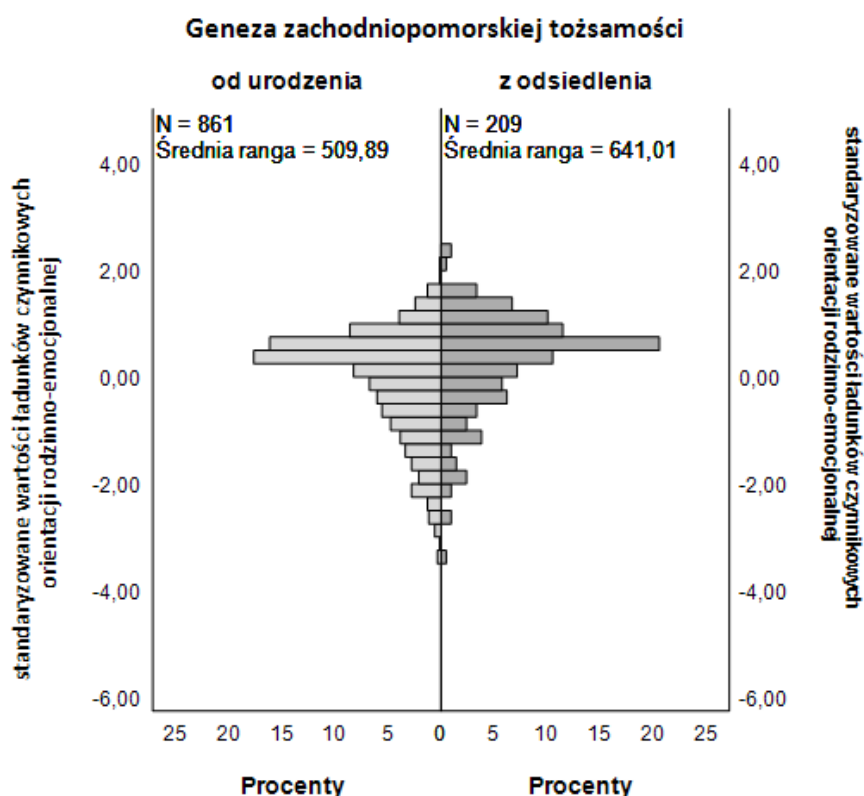
W analizie badanej orientacji na wartości, ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości, mamy do czynienia z sytuacją analogiczną do opisanej już przy okazji analizy tej orientacji ze względu na płeć, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, przeprowadzonego w oparciu o skalę 1-10, świadczy o tym, że nie ma istotnego statystycznie

związku między analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny: $Z (n = 1070) 1,681; p = 0,093 (ni)$. Innymi słowy zaobserwowane w próbie różnice między Zachodniopomoranami z urodzenia oraz tymi z osiedlenia pod względem ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej, wyrażonej wartościami średnich pozycji na skali, okazują się nieistotne statystycznie

Z kolei analiza przeprowadzona w oparciu o zmienną standaryzowanych ładunków czynnikowych badanej orientacji, ujawnia jednak istotną statystycznie różnicę między mieszkającymi w województwie od urodzenia oraz mieszkańcami osiedlonymi.

Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Wykres 133. Poziom ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej ze względu genezę zachodniopomorskiej tożsamości uczestników badania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości respondentów. Zaprezentowano rozkłady standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych dla osób związanych z regionem od urodzenia oraz osób, które osiedliły się na Pomorzu Zachodnim, a także średnie rangi uzyskane przez obie grupy.

Badaniem objęto 861 osób związanych z regionem od urodzenia oraz 209 osób z osiedlenia. Osoby z osiedlenia uzyskały wyraźnie wyższą średnią rangę (641,01) niż osoby związane z regionem od urodzenia (509,89). Oznacza to, że wartości tworzące orientację rodzinno-emocjonalną – takie jak rodzina, bezpieczeństwo, zdrowie i więzi emocjonalne – mają przeciętnie większe znaczenie dla respondentów należących do grupy osiedleńczej.

Rozkłady wyników w obu grupach mają zbliżony kształt i są skoncentrowane wokół dodatnich wartości standaryzowanych, co wskazuje na wysokie znaczenie analizowanej orientacji w całej badanej populacji. Największa liczebność respondentów skupia się wokół wartości centralnych, natomiast wraz ze wzrostem odległości od środka rozkładu liczebność obserwacji maleje.

Rozkład osób z osiedlenia jest nieco bardziej przesunięty w kierunku wyższych wartości orientacji rodzinno-emocjonalnej, co znajduje odzwierciedlenie w wyższej średniej randze tej grupy. Osoby związane z regionem od urodzenia również wysoko oceniają wartości rodzinne i emocjonalne, jednak przeciętny poziom tej orientacji jest w ich przypadku niższy.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja rodzinno-emocjonalna stanowi ważny element systemu wartości niezależnie od genezy zachodniopomorskiej tożsamości, jednak szczególnie wysokie znaczenie przypisują jej osoby, które osiedliły się w regionie.

Źródło: badanie STS

Zapis formalny wyniku testu U Manna-Whitney'a dla zmiennej *geneza zachodniopomorskiej tożsamości* oraz zmiennej *ładunki czynnikowe orientacji rodzinno-emocjonalnej*: **Z (n = 1070) 5,503; p < 0,001**. Pozwala to stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim, osoby osiedlone w regionie różnią się od rodowitych jego mieszkańców pod względem stosunku do wartości tworzących analizowaną orientację. Nadto to osiedleńcy wykazują wyższy poziom ważności tej orientacji, niż Zachodniopomorzanie z urodzenia, świadczy o tym różnica średnich rang badanej zmiennej.

Analiza ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej ze względu na drugą ze zmiennych zakorzenienia *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między osobami pozostającymi w kategoriach tej zmiennej²⁸.

²⁸ Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji rodzinno-emocjonalnej* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim* (nieposiadający rodzinnych korzeni, posiadający rodzinne korzenie): **Z (n = 1070) = 1,168; p = 0,243 (ni)**. Podobnie wynik analizy związku obydwu zmiennych, lecz w przypadku zmiennej zależnej analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między osobami nieposiadającymi oraz posiadającymi rodzinne korzenie. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla tych zmiennych: **Z (n = 1070) = -0,387; p = 0,699 (ni)**.

Orientacja na kapitał społeczno-kulturowy

Wyłoniona w toku analizy czynnikowej orientacja na kapitał społeczno-kulturowy tworzona jest przez następujące wartości: *Udzielanie się w społeczności lokalnej; Możliwość niesienia pomocy ludziom; Bóg, modlitwa, religia; Możliwość szerzenia ważnych społecznych wartości (np. dobra, sprawiedliwości, wiedzy itp.); Poczucie więzi z ludźmi; Dobre relacje z sąsiadami; Chodzenie do kina, teatru, na koncerty; Udzielanie się w społeczności lokalnej.*

Poniższa tabela zawiera podstawowe dane opisu statystycznego odpowiadające wyłonionej orientacji.

Tabela 144. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy

	ważne 1070 braki danych 0
Orientacja na kapitał społeczno-kulturowy	
Średnia	7,08
Błąd standardowy średniej	0,0497
Mediana	7,00
Dominanta	10,00
Odchylenie standardowe	1,627
Skośność	-0,143
Błąd standardowy skośności	0,075
Kurtoza	-0,293
Błąd standardowy kurtozy	0,149
Rozstęp	8,25
Minimum	1,75
Maksimum	10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Analiza została przeprowadzona dla 1070 respondentów, bez braków danych.

Średni poziom orientacji na kapitał społeczno-kulturowy wyniósł 7,08 punktu w skali od 1 do 10, co wskazuje na stosunkowo wysokie znaczenie wartości związanych z aktywnością społeczną, relacjami międzyludzkimi, kulturą i zaangażowaniem obywatelskim. Błąd standardowy średniej wyniósł 0,0497, co świadczy o dużej precyzji oszacowania średniej dla całej badanej populacji.

Mediana osiągnęła wartość 7,00 punktów, natomiast dominanta wyniosła 10,00 punktów. Oznacza to, że najczęściej wskazywaną oceną była najwyższa wartość skali, choć połowa respondentów uzyskała wyniki nieprzekraczające 7 punktów.

Zróznicowanie wyników było umiarkowane. Odchylenie standardowe wyniosło 1,627 punktu, a rozstęp osiągnął wartość 8,25 punktu. Najniższy odnotowany wynik wyniósł 1,75 punktu, natomiast najwyższy osiągnął maksymalną wartość 10,00 punktów.

Rozkład wyników był zbliżony do symetrycznego. Wartość skośności wyniosła -0,143, co wskazuje jedynie na nieznaczną przewagę wysokich ocen nad niskimi. Kurtoza osiągnęła wartość -0,293, sugerując rozkład nieco bardziej spłaszczony niż rozkład normalny i większe rozproszenie wyników wokół średniej.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy zajmuje istotne miejsce w systemie wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Jednocześnie poziom jej zróżnicowania jest większy niż w przypadku orientacji rodzinno-emocjonalnej, co świadczy o bardziej zróżnicowanych postawach respondentów wobec wartości społecznych, obywatelskich i kulturowych.

Źródło: badanie STS

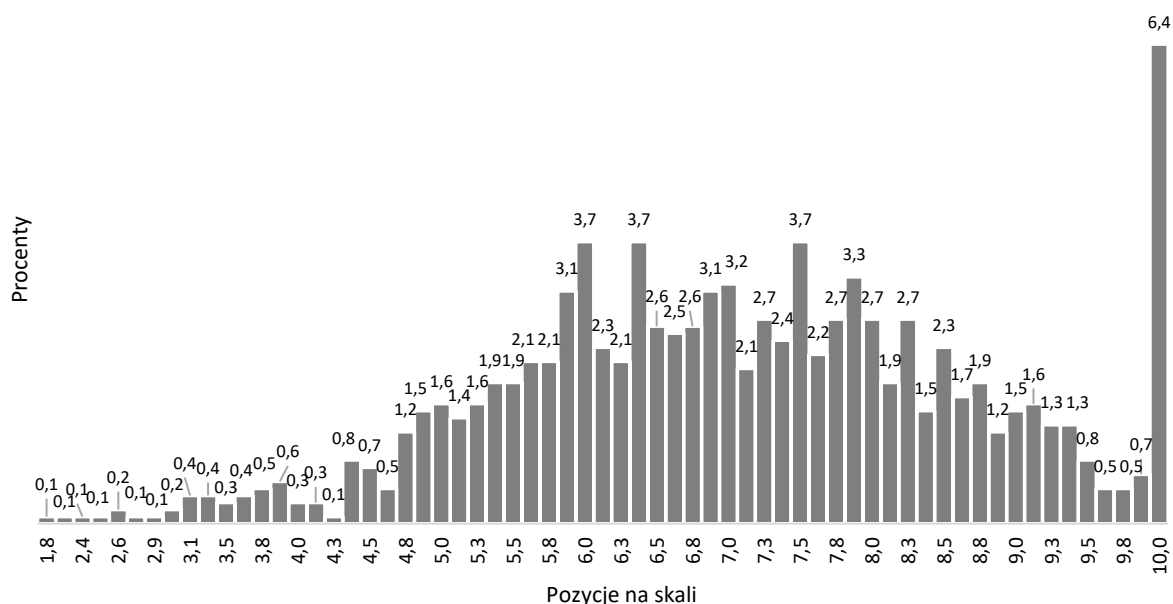
W zakresie miar tendencji centralnej wartość średniej arytmetycznej jest niemal identyczna jak wartości mediany oraz znacznie niższa niż wartość dominanty. Oznacza to, że przeciętna ważność wartości składających się na analizowaną orientację jest relatywnie

wysoka, ponieważ osiągają typowe wartości bliżej górnej granicy ocen (w przedziale od 1,75 do 10 pkt). Jednocześnie fakt, iż dominanta przewyższa średnią, wskazuje na lewostronną asymetrię rozkładu, co potwierdza ujemna, mieszcząca się w przedziale stosunkowo niskiej asymetrii, wartość współczynnika skośności. W praktyce oznacza to przewagę wysokich ocen oraz relatywnie niższą liczbę ocen niskich, które tworząc wydłużony „ogon” rozkładu, w raczej małym stopniu wpływają na obniżenie wartości średniej. Z kolei ujemna wartość kurtozy wskazuje na rozkład platykurtyczny, czyli bardziej „spłaszczony” niż rozkład normalny. Oznacza to, że większość respondentów formułuje oceny rozproszone w stosunku do przeciętnej, przy czym – za wyjątkiem wartości dominującej – nie występują znaczące wartości skrajne.

Zróźnicowanie wyników można określić jako umiarkowane. Wartość odchylenia standardowego jest większa niż w przypadku rozkładu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej. W przypadku analizowanej tu orientacji mamy do czynienia z większym rozproszeniem ocen respondentów.

Reasumując, stwierdzić należy, że ważność wartości składających się na orientację na kapitał społeczno-kulturowy jest generalnie **wysoka i stosunkowo jednorodna, z wyraźną przewagą najwyższych pozycji na skali**. Poniższy wykres prezentuje specyfikę rozkładu pozycji na skali ważności analizowanej orientacji na wartości.

Wykres 134. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji na kapitał społeczno-kulturowy

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Na osi poziomej zaprezentowano wartości uzyskane na skali od 1 do 10, natomiast na osi pionowej przedstawiono odsetki respondentów osiągających poszczególne wyniki.

Rozkład wyników koncentruje się przede wszystkim w środkowej i wyższej części skali. Największy odsetek respondentów uzyskał wynik 9,8 punktu, który osiągnęło 6,4% badanych. Stosunkowo wysokie częstotliwości występowania odnotowano również dla wyników mieszczących się w przedziale od około 6,0 do 8,5 punktu. W tym zakresie wiele wartości osiągało udziały od około 2% do 4% respondentów.

Szczególnie licznie reprezentowane były wyniki 6,0 punktu (3,7%), 6,4 punktu (3,7%), 7,5 punktu (3,7%), 7,9 punktu (3,3%), 5,6 punktu (3,1%) oraz 7,1 punktu (3,2%). Oznacza to, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy przyjmowała w badanej populacji stosunkowo szeroki zakres wartości, z największą koncentracją wokół wyników średnich i wysokich.

Niskie wyniki, poniżej 4 punktów, występowały sporadycznie i dla poszczególnych wartości najczęściej nie przekraczały 0,5% respondentów. Najniższe obserwowane wyniki mieściły się w przedziale od około 1,8 do 3,8 punktu i były notowane bardzo rzadko.

Rozkład jest zbliżony do symetrycznego, z niewielką przewagą wyników wysokich nad niskimi. Widoczne jest jednak umiarkowane skupienie odpowiedzi wokół wartości od 6 do 8 punktów oraz dodatkowa koncentracja przy najwyższych ocenach skali.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy zajmuje ważne miejsce w systemie wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Jednocześnie poziom tej orientacji jest bardziej zróżnicowany niż w przypadku orientacji rodzinno-emojonalnej, co świadczy o większej różnorodności postaw wobec wartości społecznych, obywatelskich i kulturowych.

Źródło: badanie STS

Tabela 145. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji kapitał społeczno-kulturowy ze względu na płeć Zachodniopomorian

Miary opisu statystycznego	kobiety		mężczyźni	
	Ważne	556	Ważne	512
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		7,20		6,96
Mediana		7,25		6,88
Dominanta		10,00		10,00
Odchylenie standardowe		1,559		1,685
Skośność		-0,28		0,00
Błąd standardowy skośności		0,104		0,108
Kurtoza		-0,02		-0,45
Błąd standardowy kurtozy		0,207		0,22
Rozstęp		8,25		7,63
Minimum		1,75		2,38
Maksimum		10,00		10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy wśród kobiet i mężczyzn zamieszkujących województwo zachodniopomorskie. Analiza została przeprowadzona dla 556 kobiet i 512 mężczyzn, bez braków danych.

Kobiety przypisywały orientacji na kapitał społeczno-kulturowy nieco większe znaczenie niż mężczyźni. Średnia wartość wyniosła 7,20 punktu wśród kobiet oraz 6,96 punktu wśród mężczyzn. Podobnie mediana była wyższa w grupie kobiet (7,25) niż wśród mężczyzn (6,88). W obu grupach dominanta osiągnęła wartość 10 punktów, co oznacza, że najwyższa ocena była najczęściej wybieraną odpowiedzią.

Zróżnicowanie wyników było umiarkowane i nieco większe wśród mężczyzn. Odchylenie standardowe wyniosło 1,559 w grupie kobiet oraz 1,685 wśród mężczyzn. Rozstęp wyników osiągnął wartość 8,25 punktu dla kobiet i 7,63 punktu dla mężczyzn. Najniższy wynik odnotowano na poziomie 1,75 punktu wśród kobiet oraz 2,38 punktu wśród mężczyzn. W obu grupach maksymalna wartość wyniosła 10 punktów.

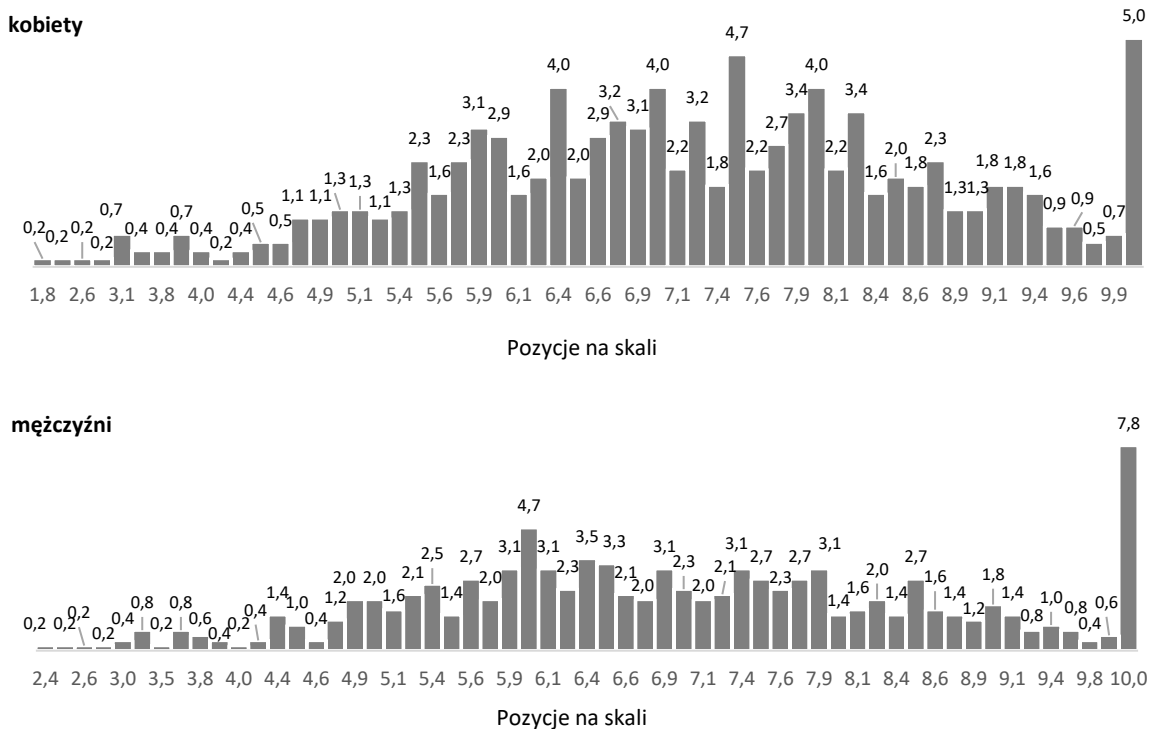
Rozkład wyników kobiet charakteryzował się niewielką ujemną skośnością (-0,28), wskazującą na nieznaczną przewagę wysokich ocen. Wśród mężczyzn skośność była praktycznie zerowa (0,00), co oznacza niemal symetryczny rozkład wyników. Kurtoza przyjęła wartości bliskie zeru w obu grupach (-0,02 dla kobiet i -0,45 dla mężczyzn), wskazując na rozkłady zbliżone do normalnego, przy nieco większym spłaszczeniu w grupie mężczyzn.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy jest ważnym elementem systemu wartości zarówno kobiet, jak i mężczyzn. Kobiety jednak przeciętnie nieco wyżej oceniają znaczenie wartości związanych z relacjami społecznymi, zaangażowaniem obywatelskim i uczestnictwem w kulturze, podczas gdy wśród mężczyzn obserwuje się nieco większe zróżnicowanie opinii w tym zakresie.

Dane wyrażone w wartościach średnich punktów testu

Źródło: badanie STS

Wykres 135. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji kapitał społeczno-kulturowy w kategorii kobiet i mężczyzn

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy wśród kobiet i mężczyzn. Na osi poziomej zaprezentowano wartości uzyskane na skali od 1 do 10, natomiast na osi pionowej przedstawiono odsetki respondentów osiągających poszczególne wyniki. Dane dla kobiet i mężczyzn przedstawiono oddzielnie.

W obu grupach dominowały wyniki mieszczące się w środkowej i wyższej części skali, co wskazuje na ogólnie wysokie znaczenie wartości związanych z relacjami społecznymi, aktywnością obywatelską i uczestnictwem w kulturze.

Wśród kobiet najwyższy odsetek respondentek osiągnął wynik 9,9 punktu (5,0%). Wysokie udziały odnotowano również dla wyników 7,4 punktu (4,7%), 6,9 punktu (4,0%), 7,9 punktu (4,0%), 8,1 punktu (4,0%) oraz 8,4 punktu (3,4%). Rozkład wyników kobiet jest stosunkowo równomierny, z wyraźnym skupieniem ocen pomiędzy 6 a 9 punktów.

W grupie mężczyzn najwyższy odsetek badanych uzyskał maksymalny wynik 10,0 punktów (7,8%). Relatywnie często występowały również wyniki 6,1 punktu (4,7%), 7,1 punktu (3,5%), 7,4 punktu (3,3%), 7,9 punktu (3,1%) oraz 8,6 punktu (2,7%). Podobnie jak wśród kobiet, największa koncentracja wyników występowała w przedziale od około 6 do 8,5 punktu.

Niskie wyniki pojawiały się sporadycznie w obu grupach. Wśród kobiet najniższe wartości rozpoczynały się od około 1,8 punktu, natomiast wśród mężczyzn od około 2,4 punktu. Odsetki respondentów osiągających takie wyniki były bardzo niewielkie i zazwyczaj nie przekraczały 1%.

Rozkłady obu grup są zbliżone, jednak wśród kobiet widoczna jest nieco większa koncentracja wyników w wyższych przedziałach skali, co odpowiada wyższej średniej wartości orientacji na kapitał społeczno-kulturowy. Wśród mężczyzn rozkład jest bardziej rozproszony, choć częściej niż u kobiet występuje maksymalna ocena 10 punktów.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy stanowi ważny element systemu wartości zarówno kobiet, jak i mężczyzn. Kobiety przeciętnie nieco wyżej oceniają znaczenie wartości społecznych i kulturowych, natomiast mężczyźni wykazują większe zróżnicowanie poziomu tej orientacji.

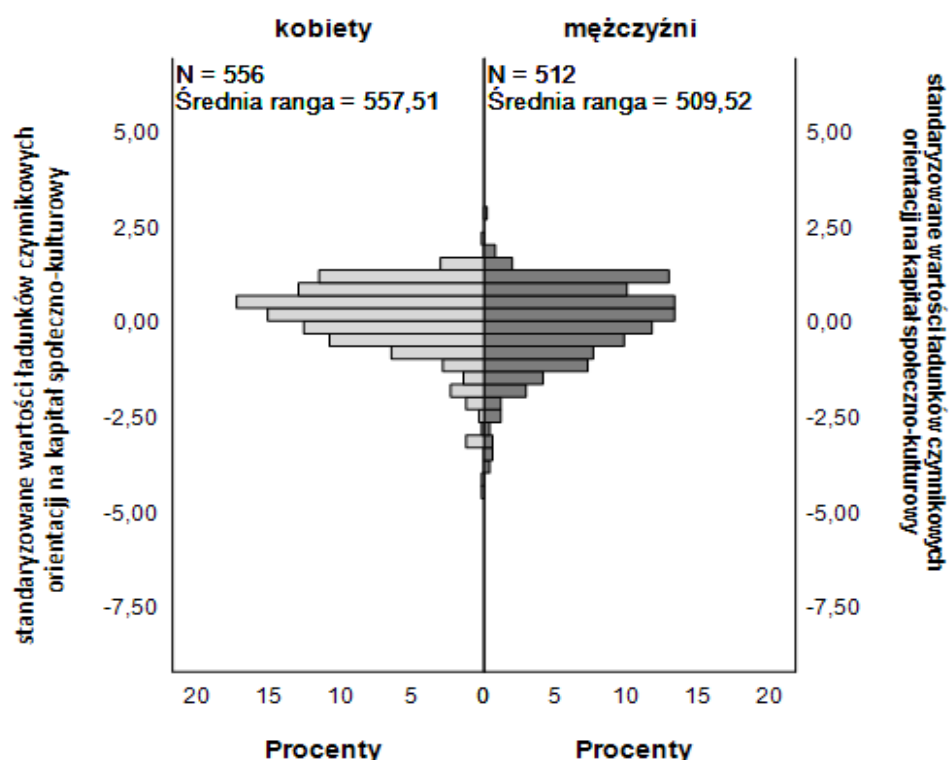
Dane wyrażone w procentach [n mężczyzn = 512 = 100%; n kobiet = 556 = 100%]

Źródło: badanie STS

W analizie badanej orientacji na wartości, ze względu na ich płeć, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, świadczy o tym, że istnieje istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi. Prawdopodobieństwo występuje zarówno w sytuacji, w której zmienna *ważność orientacji na kapitał społeczno-kulturowy*, analizowana jest w oparciu o średnie pozycje na skali – zapis formalny: **Z (n = 1068) -2,728; p = 0,006** – jak i w sytuacji, w której zmienna *ta* analizowana jest w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe – zapis formalny: **Z (n = 1068) -2,540; p = 0,011**. Innymi słowy zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami płci Zachodniopomorzan pod względem ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy, stanowią podstawę do uogólnień na całą populację.

Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Wykres 136. Poziom ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu na płeć uczestników badania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w zależności od płci respondentów. Zaprezentowano rozkłady standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych dla kobiet i mężczyzn oraz średnie rangi uzyskane przez obie grupy.

Badaniem objęto 556 kobiet oraz 512 mężczyzn. Kobiety uzyskały wyższą średnią rangę (557,51) niż mężczyźni (509,52), co wskazuje, że wartości związane z kapitałem społeczno-kulturowym – obejmujące między innymi relacje społeczne, zaangażowanie obywatelskie, pomoc innym, aktywność lokalną i uczestnictwo w kulturze – są przeciętnie wyżej oceniane przez kobiety.

Rozkłady wyników w obu grupach są zbliżone i skoncentrowane wokół wartości centralnych. Największa liczebność respondentów występuje w pobliżu średnich wartości orientacji społeczno-kulturowej, natomiast wraz ze wzrostem odległości od centrum rozkładu liczebność obserwacji stopniowo maleje.

Rozkład kobiet jest nieznacznie przesunięty w kierunku wyższych wartości standaryzowanych, co znajduje odzwierciedlenie w wyższej średniej randze. Mężczyźni również przypisują istotne znaczenie wartościom społeczno-kulturowym, jednak przeciętny poziom tej orientacji jest nieco niższy.

W obu grupach występują osoby osiągające zarówno wysokie, jak i niskie wartości orientacji na kapitał społeczno-kulturowy, jednak większość respondentów skupia się wokół wyników przeciętnych i umiarkowanie wysokich. Rozkłady mają charakter zbliżony do normalnego, bez wyraźnych asymetrii.

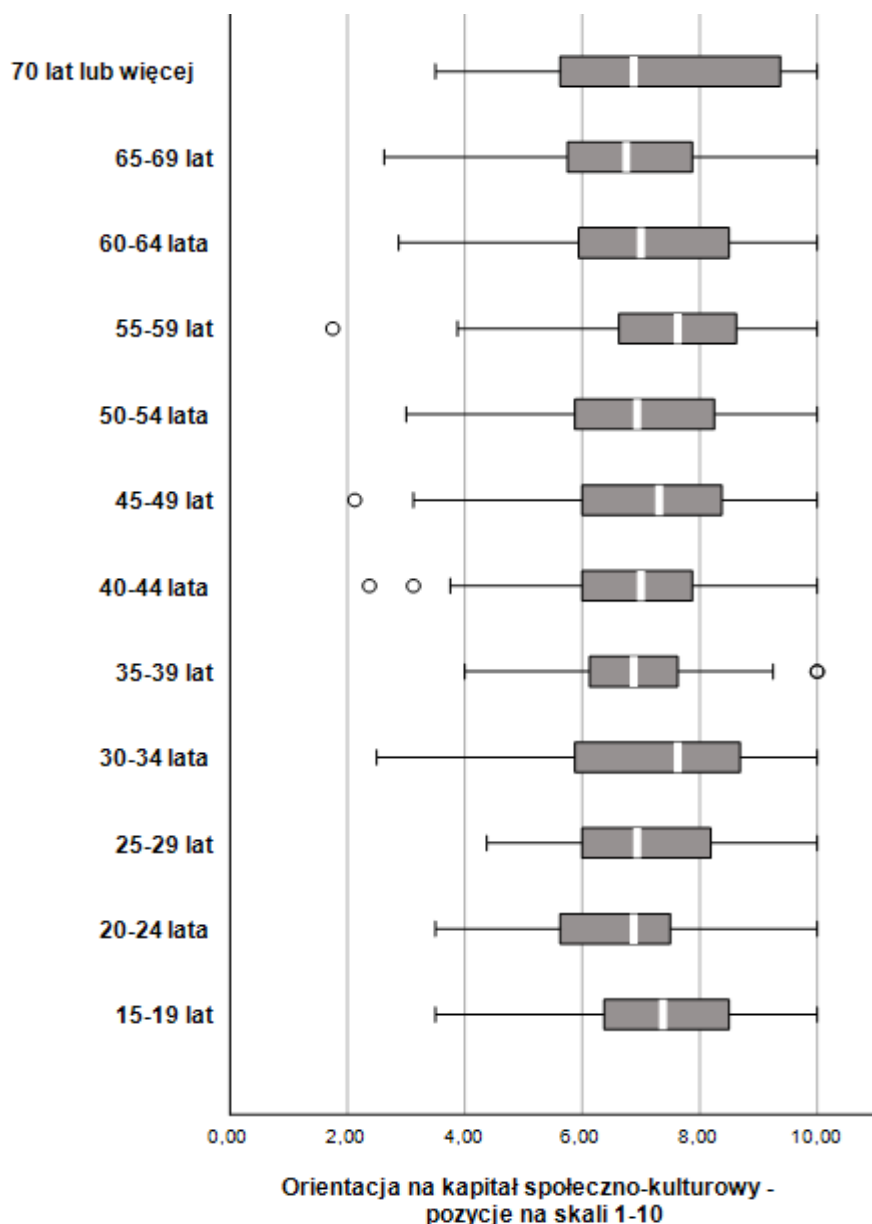
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy stanowi ważny element systemu wartości zarówno kobiet, jak i mężczyzn, jednak kobiety przeciętnie przypisują większe znaczenie wartościom związanym z aktywnością społeczną, relacjami międzyludzkimi i uczestnictwem w życiu wspólnotowym.

Źródło: badanie STS

Z analizy wynika, że na Pomorzu Zachodnim, kobiety różnią się od mężczyzn pod względem stosunku do wartości tworzących analizowaną orientację. To dla nich wartości składające się na analizowaną orientację jawią się jako ważniejsze niż dla mężczyzn.

Z kolei analogiczna analiza badanej orientacji na wartości ze względu na wiek Zachodniopomoran, pozwala dostrzec bardzo interesujące prawidłowości. Zarówno w analizie skali pozycji na 1-10, jak i w analizie standaryzowanych ładunków czynnikowych, empiryczne poziomy istotności testów H Kruskala-Wallisa, świadczą o istotnych statystycznie różnicach między kategoriami wieku uczestników badania. Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanej procedury.

Wykres 137. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy na skali 1-10, ze względu na wiek Zachodniopomoran

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. W formie wykresów pudełkowych zaprezentowano mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające.

We wszystkich analizowanych grupach wiekowych poziom orientacji na kapitał społeczno-kulturowy utrzymywał się na stosunkowo wysokim poziomie. Mediany wyników najczęściej mieściły się w przedziale od około 6,5 do 8 punktów, co wskazuje na znaczące miejsce wartości społecznych, obywatelskich i kulturowych w systemie wartości respondentów niezależnie od wieku.

Najwyższe mediany obserwowane są wśród osób w wieku 70 lat i więcej oraz 60–64 lata. Wysokie wartości centralne występują również w grupach 55–59 lat oraz 30–34 lata. Oznacza to, że osoby starsze, a także część respondentów w wieku średnim, przypisują relatywnie większe znaczenie wartościom związanym z aktywnością społeczną, pomocą innym, uczestnictwem w kulturze i więziami wspólnotowymi.

Nieco niższe mediany odnotowano w grupach 20–24 lata, 35–39 lat oraz 40–44 lata. Mimo to również w tych grupach większość wyników pozostaje wyraźnie powyżej środka skali.

Zróznicowanie wyników jest umiarkowane i zbliżone w większości kategorii wieku. W kilku grupach widoczne są pojedyncze obserwacje odstające, oznaczone na wykresie kółkami. Dotyczą one przede wszystkim respondentów osiągających wyjątkowo niskie poziomy orientacji na kapitał społeczno-kulturowy, szczególnie w grupach 40–44 lata, 45–49 lat oraz 55–59 lat. W grupie 35–39 lat widoczna jest również pojedyncza obserwacja odstająca o bardzo wysokiej wartości.

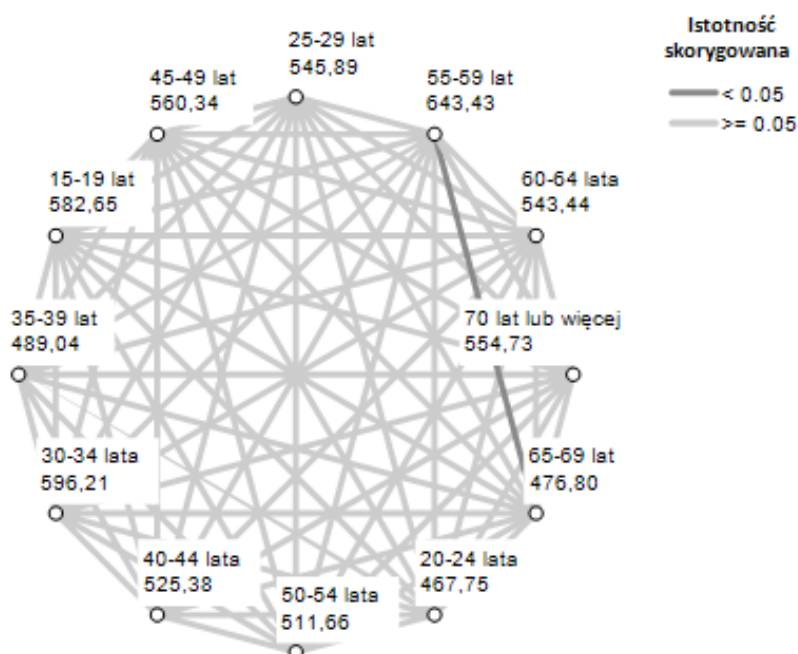
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy jest ważnym elementem systemu wartości we wszystkich grupach wiekowych. Widoczna jest jednak tendencja do nieco wyższego cenięcia wartości społecznych i kulturowych przez osoby starsze niż przez respondentów należących do części młodszych i średnich kategorii wieku.

Źródło: badanie własne STS

Należy podkreślić, że najwyższe wartości median (białe kreski wewnątrz pudełek wykresu), występują u uczestników badania, należących do dwóch kategorii wiekowych: 30–34 lata oraz 55–59 lat. Są to ci Zachodniopomorzanie, dla których analizowana orientacja, posiada wyższą ważność. Z kolei osoby należące do dwóch najstarszych kategorii wiekowych przypisują omawianej orientacji najmniejsze znaczenie,

Zapis formalny wyniku testu H Kruskala-Wallisa dla wieku oraz zmiennej pozycje na skali 1-10 orientacji rodzinno-emocjonalnej: $H(n = 1070, df = 11) = 26,876; p = 0,005$. Pozwala to stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim, wiek w istotny statystycznie sposób różnicuje stosunek do wartości tworzących analizowaną orientację. Test porównania parami poszczególnych kategorii wieku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 138. Obraz relacji między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy na skali 1-10

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje pomiędzy kategoriami wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pod względem poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy. Każdy węzeł odpowiada jednej grupie wiekowej, a przypisana do niego wartość oznacza średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji. Linie łączące poszczególne grupy przedstawiają wyniki porównań międzykategoriiowych, przy czym ciemniejsze połączenia oznaczają różnice istotne statystycznie.

Najwyższą średnią rangę uzyskały osoby w wieku 65–69 lat (643,43), co wskazuje, że właśnie w tej grupie orientacja na kapitał społeczno-kulturowy ma największe znaczenie. Wysokie wartości odnotowano również wśród respondentów w wieku 30–34 lata (596,21), 70 lat i więcej (594,73), 15–19 lat (582,65) oraz 45–49 lat (560,34).

Średnie rangi zbliżone do przeciętnego poziomu uzyskały osoby w wieku 25–29 lat (545,89), 60–64 lata (543,44), 40–44 lata (525,38) oraz 50–54 lata (511,06).

Najniższe średnie rangi odnotowano wśród respondentów w wieku 20–24 lata (467,75), 65–69 lat (476,80) oraz 35–39 lat (489,04). Grupy te przypisywały orientacji społeczno-kulturowej relatywnie mniejsze znaczenie niż pozostali uczestnicy badania.

Układ połączeń między węzłami wskazuje na występowanie różnic pomiędzy poszczególnymi kategoriami wieku, jednak rozkład średnich rang nie układa się w prosty, liniowy wzorzec wzrostu lub spadku wraz z wiekiem. Wysokie znaczenie orientacji społeczno-kulturowej występuje zarówno wśród części osób młodych, jak i starszych.

Wyniki wykresu wskazują, że znaczenie wartości związanych z relacjami społecznymi, uczestnictwem w kulturze i aktywnością wspólnotową różni się pomiędzy grupami wiekowymi. Najwyższe poziomy tej orientacji występują przede wszystkim wśród osób w wieku 65–69 lat oraz części respondentów w wieku 30–34 lata i 70 lat lub więcej, natomiast relatywnie najniższe znaczenie przypisują jej osoby w wieku 20–24 lata i 35–39 lat.

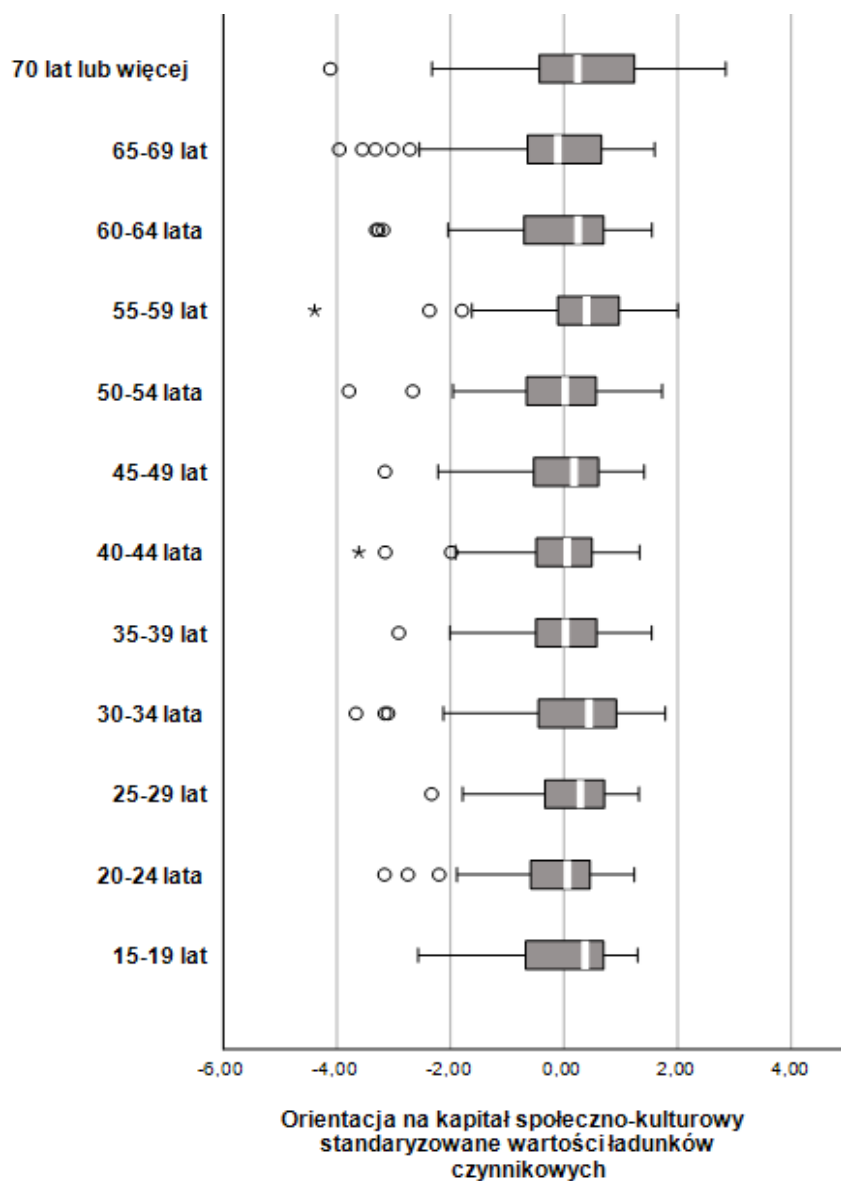
Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji w kategorii wieku Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, jako istotne statystycznie jawią się różnice między osobami należącymi do kategorii 55-59 lat (najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości) oraz 65-69 lat.

Analiza przeprowadzona w oparciu o bardziej subtelną zmienną standaryzowanych ładunków czynnikowych, potwierdza wcześniejsze obserwacje, dostarczając analogiczne informacje o zależności między wiekiem i analizowaną orientacją na wartości. Poniższy wykres prezentuje obraz ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy.

Wykres 139. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy na skali standaryzowanych ładunków czynnikowych, ze względu na wiek Zachodniopomorzan

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy mierzonej za pomocą standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Wykorzystano wykresy pudełkowe prezentujące mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające i ekstremalne.

We wszystkich grupach wiekowych mediany wyników znajdują się w pobliżu wartości dodatnich lub bliskich zeru, co wskazuje na ogólnie wysokie znaczenie orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w badanej populacji. Najwyższe wartości centralne widoczne są wśród osób w wieku 70 lat i więcej, których rozkład jest wyraźnie przesunięty w kierunku wyższych wartości standaryzowanych.

Relatywnie wysokie mediany obserwowane są również w grupach 65–69 lat, 60–64 lata oraz 55–59 lat. W grupach tych większość wyników koncentruje się powyżej wartości zerowej, co wskazuje na ponadprzeciętne znaczenie wartości związanych z aktywnością społeczną, kulturą, pomocą innym i więziami wspólnotowymi.

Nieco niższe wartości centralne występują wśród respondentów w wieku 20–24 lata, 25–29 lat oraz 35–39 lat. Mimo to również w tych grupach większość obserwacji mieści się w zakresie wartości przeciętnych lub dodatnich.

W wielu grupach wiekowych widoczne są obserwacje odstające, oznaczone kółkami, oraz pojedyncze obserwacje ekstremalne oznaczone gwiazdkami. Dotyczą one przede wszystkim osób uzyskujących bardzo niskie wyniki orientacji społeczno-kulturowej. Największa liczba takich obserwacji występuje w grupach 65–69 lat, 20–24 lata, 30–34 lata oraz 40–44 lata.

Zróznicowanie wyników jest umiarkowane i stosunkowo podobne w większości kategorii wieku. Rozstęp międzykwartylowy nie wskazuje na występowanie bardzo dużych różnic wewnątrz poszczególnych grup.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy jest ważnym elementem systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od wieku. Jednocześnie najwyższy poziom tej orientacji obserwowany jest wśród osób starszych, zwłaszcza w wieku 70 lat i więcej, natomiast część młodszych grup wiekowych osiąga nieco niższe wartości, choć nadal pozostające na relatywnie wysokim poziomie.

Źródło: badanie własne STS

Standaryzowana skala ładunków czynnikowych skonstruowana jest tak, że wartość średnia rozkładu mieści się w punkcie 0 na osi. Ten układ pozwala dostrzec w których kategoriach zmiennej niezależnej (tutaj wieku), wyniki są niższe, a w których wyższe od średniej oraz jak są zróżnicowane w stosunku do niej. Jak wynika z powyższego zestawienia osoby należące do trzech kategorii: 15-19 lat, 25-29 lat, 30-34 lata, 45-49 lat, 55-59 lat, 60-64 lata, a także 70 lat lub więcej osiągnęły wartości mediany powyżej średniej dla całej orientacji. Osoby należące do kategorii: 65-69 lat osiągnęły wartość mediany poniżej średniej arytmetycznej, pozostałe zaś na poziomie mediany. Oznacza to, że w przypadku sześciu wymienionych w pierwszej kolejności kategorii wieku, udziały osób oceniających wartości tworzące analizowaną orientację wyżej niż na poziomie średniej są wyższe niż udziały oceniających je niżej niż średnia lub na poziomie średniej.

Zapis formalny wyniku testu H Kruskala-Wallisa dla wieku oraz zmiennej *standaryzowane ładunki czynnikowe orientacji rodzinno-emocjonalnej*:

H (n = 1070, df = 11) = 29,146; p = 0,002. Pozwala to powtórnie stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim, wiek w istotny statystycznie sposób różnicuje stosunek do wartości tworzących analizowaną orientację. Test porównania parami poszczególnych kategorii wieku dał wynik analogiczny do opartego na pozycjach na skali, akcentując istotność różnicy między kategoriami wieku: 55-59 lat i 65-69 lat. Uzyskanie takich wyników analizy ważności badanej orientacji, wyraźnie potwierdza znaczenie wartości tworzących tę orientację w życiu Zachodniopomoran.

Analiza orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu na rodzaj miejsca zamieszkania, miasto zamieszkania (Szczecin vs Koszalin) oraz wykształcenie, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między kategoriami wymienionych zmiennych²⁹. Zaistniała

²⁹ Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji na kapitał społeczno-kulturowy* oparcie o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *rodzaje miejscowości zamieszkania* (wieś, miasto): **Z (n = 1070) = -1,874; p = 0,061 (ni)**. Podobnie wynik analizy związku obydwu zmiennych, lecz w przypadku zmiennej zależnej analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między mieszkańcami wsi i miast. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla tych zmiennych: **Z (n = 1070) = -1,940; p = 0,052 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji na kapitał społeczno-kulturowy* oparcie o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *miasta zamieszkania* (Szczecin, Koszalin): **Z (n = 340) = -0,680; p = 0,496 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla tych zmiennych, przy zastosowaniu standaryzowanych ładunków czynnikowych dla zmiennej *ważność orientacji na kapitał społeczno-*

sytuacja pozwala stwierdzić, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy stanowi tak ważną składową, że niewiele cech społeczno-demograficznych różnicuje oceny jej ważności w świadomości Zachodniopomorzan.

W przeciwieństwie do zmiennych wymienionych powyżej, analiza badanej orientacji na wartości ze względu na zmienną *geneza zachodniopomorskiej tożsamości* mieszkańców regionu, pozwala dostrzec interesujące prawidłowości. Poniższe zestawienia prezentują wyniki przeprowadzonej analizy.

Tabela 146. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości

Miary opisu statystycznego	od urodzenia		z osiedlenia	
	Ważne	861	Ważne	209
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		7,15		6,81
Mediana		7,13		6,75
Dominanta		10,00		6,38
Odchylenie standardowe		1,604		1,693
Skośność		-0,18		0,013
Błąd standardowy skośności		0,083		0,168
Kurtoza		-0,21		-0,498
Błąd standardowy kurtozy		0,166		0,335
Rozstęp		8,25		7,63
Minimum		1,75		2,38
Maksimum		10,00		10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości respondentów. Porównano osoby mieszkające w regionie od urodzenia oraz osoby, które osiedliły się na Pomorzu Zachodnim.

Osoby związane z regionem od urodzenia stanowiły liczniejszą grupę (861 respondentów) niż osoby z osiedlenia (209 respondentów). Średni poziom orientacji na kapitał społeczno-kulturowy był wyższy wśród osób mieszkających w regionie od urodzenia i wyniósł 7,15 punktu. W grupie osób z osiedlenia średnia osiągnęła wartość 6,81 punktu. Podobnie mediana była wyższa w pierwszej grupie (7,13) niż w drugiej (6,75).

Dominanta wśród osób związanych z regionem od urodzenia wyniosła 10,00 punktów, co oznacza, że najwyższa możliwa ocena występowała najczęściej. W grupie osób z osiedlenia dominanta osiągnęła wartość 6,38 punktu, wskazując na większą koncentrację odpowiedzi wokół wyników umiarkowanych.

Zróżnicowanie wyników było podobne w obu grupach. Odchylenie standardowe wyniosło 1,604 wśród osób związanych z regionem od urodzenia oraz 1,693 wśród osób z osiedlenia. Rozstęp wyników osiągnął odpowiednio 8,25 i 7,63 punktu. Najniższe odnotowane wartości wyniosły 1,75 oraz 2,38 punktu, natomiast w obu grupach maksymalny wynik osiągnął 10 punktów.

kulturowy: Z (n = 340) = -1,253; p = 0,210 (ni). Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku zmiennej *ważność orientacji na kapitał społeczno-kulturowy* oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *wykształcenie Zachodniopomorzan: H (n = 1070, df = 2) = 1,677; p = 0,432 (ni).* Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku tych zmiennych, lecz w przypadku zmiennej zależnej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe tej zmiennej: *H (n = 1070, df = 2) = 0,310; p = 0,856 (ni).*

Rozkłady wyników były zbliżone do symetrycznych. W grupie osób związanych z regionem od urodzenia wystąpiła niewielka ujemna skośność (-0,18), wskazująca na nieznaczną przewagę wyższych ocen. Wśród osób z osiedlenia skośność była praktycznie zerowa (0,013), co świadczy o niemal symetrycznym rozkładzie wyników. Kurtóza przyjęła wartości ujemne w obu grupach (-0,21 i -0,498), wskazując na nieco bardziej spłaszczony rozkład niż rozkład normalny.

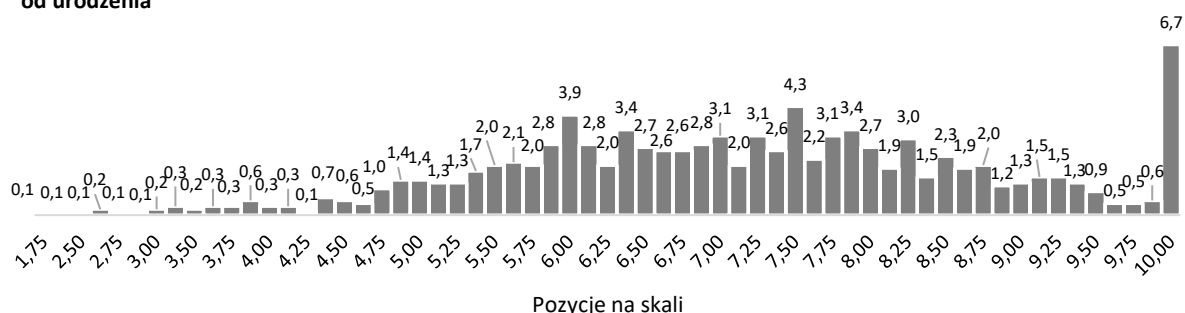
Wyniki tabeli wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy jest ważnym elementem systemu wartości niezależnie od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Wyższe znaczenie wartości związanych z aktywnością społeczną, uczestnictwem w kulturze i więziach wspólnotowych deklarują jednak osoby mieszkające w regionie od urodzenia niż osoby, które osiedliły się na Pomorzu Zachodnim.

Dane wyrażone w wartościach średnich punktów testu

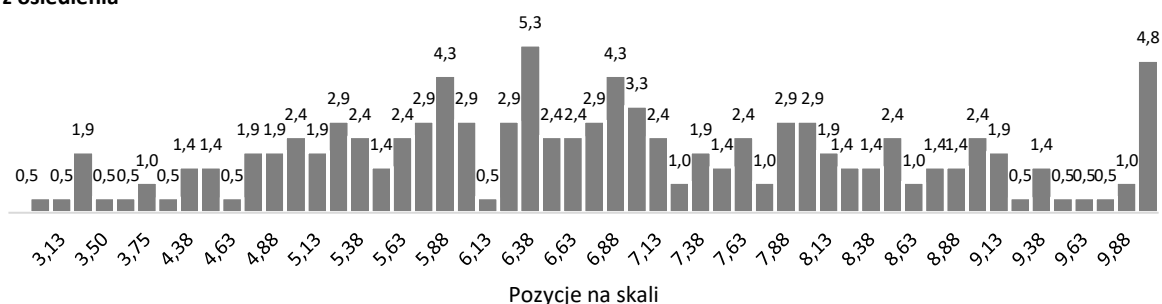
Źródło: badanie STS

Wykres 140. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości

od urodzenia

z osiedlenia

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości respondentów. Porównano osoby mieszkające w regionie od urodzenia oraz osoby, które osiedliły się na Pomorzu Zachodnim. Wyniki przedstawiono w skali od 1 do 10, a wartości wyrażono jako odsetki respondentów osiągających poszczególne poziomy orientacji.

Wśród osób związanych z regionem od urodzenia rozkład wyników koncentruje się głównie w środkowej i wyższej części skali. Najczęściej występował maksymalny wynik 10,0 punktów, który uzyskało 6,7% respondentów. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 7,5 punktu (4,3%), 8,0 punktu (3,4%), 7,8 punktu (3,4%), 7,3 punktu (3,1%) oraz 7,0 punktu (3,1%). Największa koncentracja odpowiedzi występowała w przedziale od około 6 do 8 punktów.

W grupie osób z osiedlenia rozkład był również skupiony wokół wyników średnich i wysokich. Najczęściej występował wynik 6,4 punktu (5,3%), a wysokie odsetki odnotowano także dla wartości 6,1 punktu (4,3%), 6,9 punktu (4,3%) oraz maksymalnego wyniku 9,9 punktu (4,8%). W porównaniu z osobami związanymi z regionem od urodzenia, odpowiedzi osób z osiedlenia były bardziej skoncentrowane wokół wartości mieszczących się między 6 a 7 punktów.

W obu grupach niskie wyniki występowały sporadycznie. Wśród osób związanych z regionem od urodzenia najniższe obserwowane wartości rozpoczynały się od 1,75 punktu, natomiast w grupie osób z osiedlenia od około 3,13 punktu. Odsetki respondentów osiągających takie wyniki były bardzo niewielkie.

Rozkład osób związanych z regionem od urodzenia jest nieco bardziej przesunięty w kierunku wyższych wartości orientacji społeczno-kulturowej, co odpowiada wyższej średniej i medianie odnotowanej dla tej grupy. Osoby z osiedlenia również wysoko oceniają znaczenie wartości społecznych i kulturowych, jednak częściej koncentrują się wokół ocen umiarkowanych.

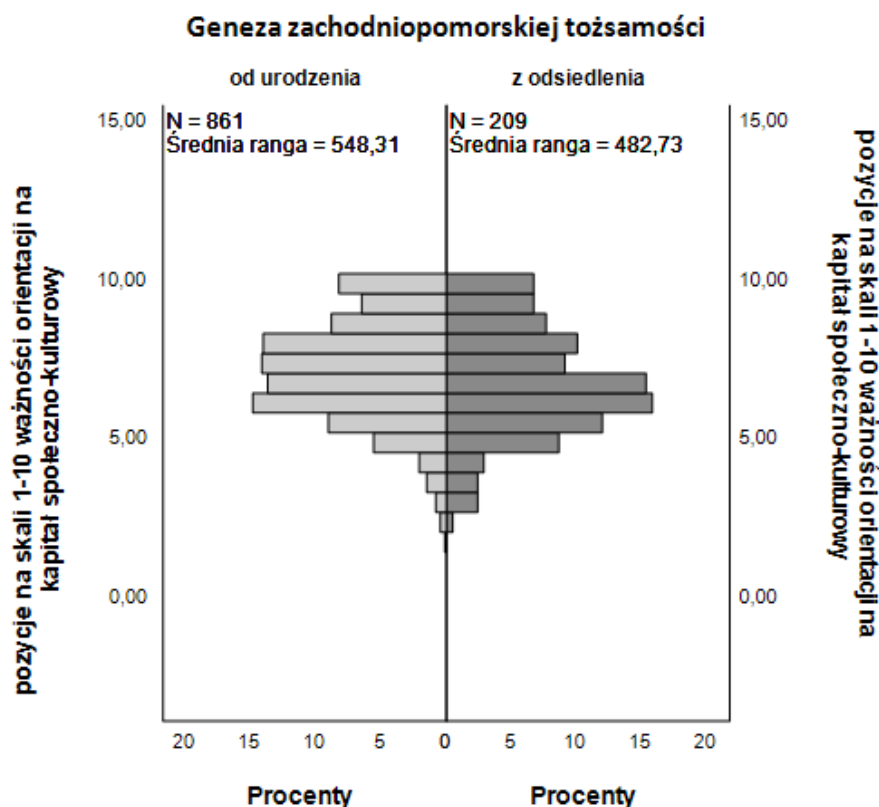
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy stanowi ważny element systemu wartości niezależnie od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Wyższy poziom tej orientacji obserwowany jest jednak wśród osób mieszkających w regionie od urodzenia, które częściej przypisują duże znaczenie wartościom związanym z aktywnością społeczną, kulturą i więziami wspólnotowymi.

Dane wyrażone w procentach. [n Zachodniopomorzan od urodzenia = 861 = 100%, n Zachodniopomorzan z osiedlenia = 209 = 100%

Źródło: badanie STS

W analizie badanej orientacji na wartości, ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości, ponownie mamy do czynienia z sytuacją, odmiennych wyników testów istotności różnic. Empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, przeprowadzonego w oparciu o skalę 1-10 świadczy o tym, że zachodzi istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny: **Z (n = 1070) -2,753; p = 0,006**. Innymi słowy zaobserwowane w próbie różnice między Zachodniopomorzanami z urodzenia i z osiedlenia – pod względem ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej, wyrażonej wartościami średnich pozycji na skali – są istotne statystycznie i mogą być uogólnione na populację regionu z prawdopodobieństwem 99,4%. Informacje uzyskane z analizy pozwalają stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim, osoby osiedlone w regionie różnią się od rodowitych jego mieszkańców pod względem ocen wartości tworzących analizowaną orientację. Nadto to Zachodniopomorzanie z urodzenia oceniają wyżej ważność tej orientacji niż osiedleńcy, świadczy o tym różnica średnich rang badanej zmiennej. Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Wykres 141. Poziom ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu genezę zachodniopomorskiej tożsamości uczestników badania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości respondentów. Zaprezentowano rozkłady standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych dla osób związanych z regionem od urodzenia oraz osób, które osiedliły się na Pomorzu Zachodnim, a także średnie rangi uzyskane przez obie grupy. Badaniem objęto 861 osób mieszkających w regionie od urodzenia oraz 209 osób z osiedlenia. Osoby związane z regionem od urodzenia uzyskały wyższą średnią rangę (548,31) niż osoby z osiedlenia (482,73). Oznacza to, że wartości tworzące orientację na kapitał społeczno-kulturowy – związane z aktywnością społeczną, zaangażowaniem obywatelskim, pomocą innym, uczestnictwem w kulturze i więziami wspólnotowymi – mają przeciętnie większe znaczenie dla osób urodzonych w regionie.

Rozkłady wyników w obu grupach są zbliżone i skoncentrowane głównie wokół środkowej części skali. Największy odsetek respondentów osiąga wyniki mieszczące się w przedziale od około 5 do 8 punktów, co wskazuje na umiarkowanie wysokiego poziomu orientacji społeczno-kulturowej w obu badanych grupach.

Rozkład osób związanych z regionem od urodzenia jest nieco bardziej przesunięty w kierunku wyższych wartości orientacji społeczno-kulturowej, co znajduje odzwierciedlenie w wyższej średniej randze. W grupie osób z osiedlenia większa część wyników koncentruje się wokół wartości przeciętnych.

W obu grupach występują zarówno osoby osiągające wysokie, jak i niskie wyniki orientacji społeczno-kulturowej, jednak większość respondentów skupia się wokół poziomów średnich i umiarkowanie wysokich. Kształt rozkładów wskazuje na brak silnych asymetrii i relatywnie równomierne rozłożenie wyników wokół wartości centralnych.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy jest ważnym elementem systemu wartości niezależnie od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Jednocześnie większe znaczenie wartości społecznych, obywatelskich i kulturowych przypisują osoby mieszkające w regionie od urodzenia niż osoby, które osiedliły się na Pomorzu Zachodnim.

Źródło: badanie STS

Z kolei analiza przeprowadzona w oparciu o zmienną standaryzowanych ładunków czynnikowych badanej orientacji, ujawniają brak istotnej statystycznie różnicy między

Zachodniopomorzanami z urodzenia i osiedlonymi. Zapis formalny wyniku testu U Manna-Whitney'a dla zmiennej *geneza zachodniopomorskiej tożsamości* oraz zmiennej *ładunki czynnikowe orientacji na kapitał społeczno-kulturowy*: **Z (n = 1070) -1,225; p = 0,221 (ni)**.

Analiza ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu na drugą ze zmiennych zakorzenienia *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między osobami pozostającymi w kategoriach tej zmiennej³⁰.

Ze względu na fakt, że wartość *Bóg, modlitwa, religia* jest obecna i ważna w omawianej orientacji, ponieważ cechuje się na tyle silnym ładunkiem czynnikowym, że plasuje ją to na trzeciej pozycji, w strukturze wartości tworzących orientację na kapitał społeczno-kulturowy, konieczna wydaje się analiza ważności orientacji ze względu na praktyki i wyznania religijne. Można bowiem przypuszczać, że religijność Zachodniopomoran pozostaje w związku z wartościami zorientowanymi na aktywność w społecznościach lokalnych i innych.

Tabela 147. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu na praktyki religijne Zachodniopomoran

Miary opisu statystycznego	praktykujący		niepraktykujący		odmawiający deklaracji	
	Ważne	387	Ważne	398	Ważne	82
	Braki danych	0	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		7,70		6,82		7,70
Mediana		7,75		6,88		7,63
Dominanta		10,00		6,38		10,00
Odchylenie standardowe		1,463		1,406		1,857
Skośność		-0,24		-0,07		-0,13
Błąd standardowy skośności		0,124		0,122		0,266
Kurtoza		-0,68		-0,08		-1,16
Błąd standardowy kurtozy		0,247		0,244		0,526
Rozstęp		6,25		7,38		6,38
Minimum		3,75		2,63		3,63
Maksimum		10,00		10,00		10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w zależności od praktyk religijnych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Porównano trzy grupy respondentów: osoby praktykujące religijnie, niepraktykujące oraz odmawiające odpowiedzi na pytanie o praktyki religijne.

³⁰ Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji na kapitał społeczno-kulturowy* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim* (nieposiadający rodzinnych korzeni, posiadający rodzinne korzenie): **Z (n = 1070) = -0,166; p = 0,868 (ni)**. Podobnie wynik analizy związku obydwu zmiennych, lecz w przypadku zmiennej zależnej analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między osobami nieposiadającymi oraz posiadającymi rodzinne korzenie. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla tych zmiennych: **Z (n = 1070) = -1,809; p = 0,070 (ni)**.

Najwyższy średni poziom orientacji na kapitał społeczno-kulturowy odnotowano wśród osób praktykujących religijnie oraz respondentów odmawiających deklaracji w tej kwestii. W obu grupach średnia wyniosła 7,70 punktu. Wśród osób niepraktykujących średnia była wyraźnie niższa i osiągnęła wartość 6,82 punktu.

Podobny układ widoczny jest w przypadku mediany. Wśród osób praktykujących wyniosła ona 7,75 punktu, w grupie odmawiających deklaracji 7,63 punktu, natomiast wśród niepraktykujących 6,88 punktu. Dominanta osiągnęła wartość 10 punktów zarówno w grupie praktykujących, jak i odmawiających deklaracji, podczas gdy wśród niepraktykujących najczęściej występował wynik 6,38 punktu.

Zróznicowanie wyników było umiarkowane. Najniższe odchylenie standardowe odnotowano wśród niepraktykujących (1,406), nieco wyższe wśród praktykujących (1,463), a najwyższe w grupie odmawiających deklaracji (1,857). Rozstęp wyników wyniósł odpowiednio 6,25, 7,38 oraz 6,38 punktu.

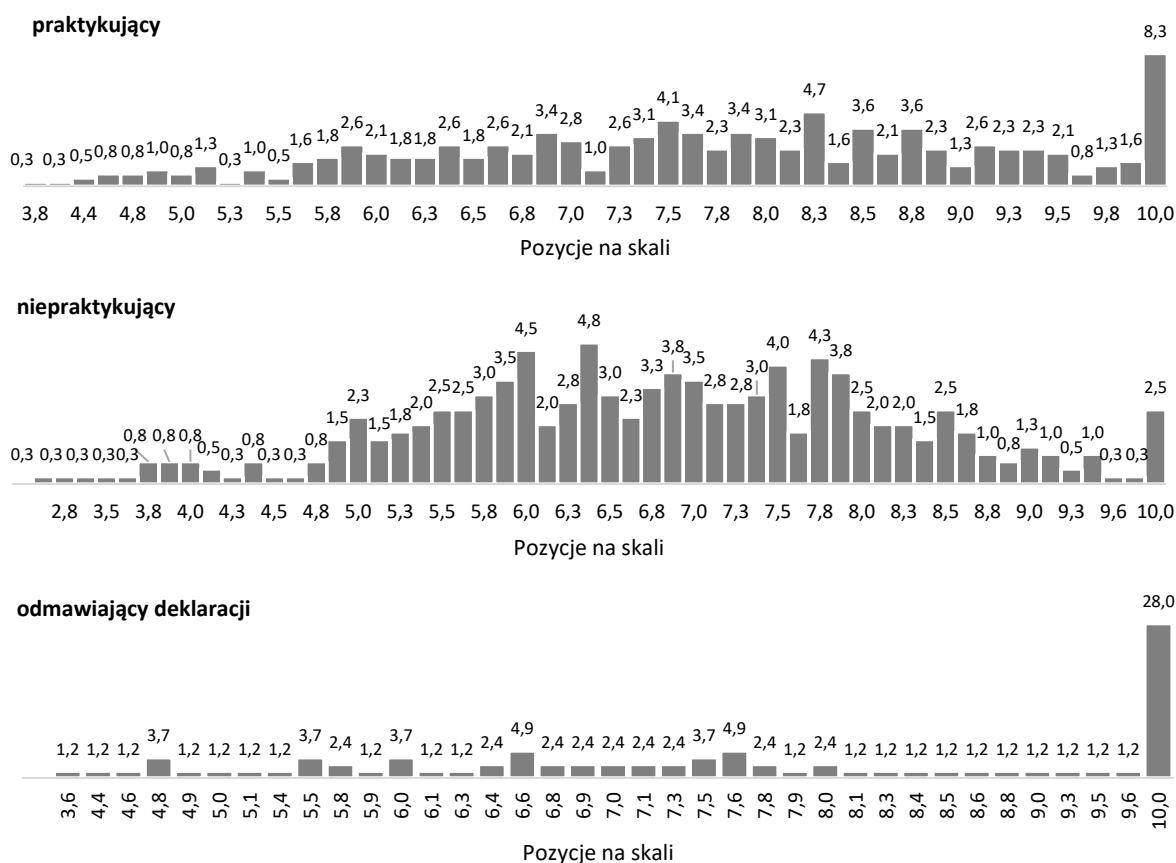
We wszystkich grupach rozkłady wyników były zbliżone do symetrycznych i wykazywały niewielką ujemną skośność, co oznacza nieznaczną przewagę ocen wysokich nad niskimi. Kurtoza przyjmowała wartości ujemne, szczególnie w grupie odmawiających deklaracji (-1,16), wskazując na bardziej spłaszczony rozkład wyników niż rozkład normalny.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy jest istotnym elementem systemu wartości we wszystkich analizowanych grupach. Najwyższe znaczenie wartości związanych z aktywnością społeczną, uczestnictwem w kulturze, pomocą innym i zaangażowaniem wspólnotowym deklarują osoby praktykujące religijnie oraz respondenci odmawiający odpowiedzi na pytanie o praktyki religijne, natomiast niższy poziom tej orientacji występuje wśród osób niepraktykujących.

Dane wyrażone w wartościach średnich punktów testu

Źródło: badanie STS

Wykres 142. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu na praktyki religijne Zachodniopomorian

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w zależności od praktyk religijnych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Porównano trzy grupy respondentów: osoby praktykujące religijnie, niepraktykujące oraz odmawiające odpowiedzi na pytanie o praktyki religijne. Wyniki przedstawiono na skali od 1 do 10, a wartości wyrażono jako odsetki respondentów osiągających poszczególne poziomy orientacji.

Wśród osób praktykujących religijnie rozkład wyników jest wyraźnie przesunięty w kierunku wysokich wartości skali. Najczęściej występował maksymalny wynik 10,0 punktów, osiągnięty przez 8,3% respondentów. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 9,0 punktów (4,7%), 7,8 punktu (4,1%), 8,0 punktów (3,4%) oraz 8,5 i 8,8 punktu (po 3,6%). Oznacza to silną koncentrację odpowiedzi wokół wysokiego poziomu orientacji społeczno-kulturowej.

W grupie osób niepraktykujących rozkład wyników koncentruje się głównie wokół wartości średnich. Najwyższe odsetki respondentów osiągnęły wyniki 6,5 punktu (4,8%), 8,0 punktów (4,3%), 6,3 punktu (4,5%) oraz 8,8 punktu (4,3%). Maksymalny wynik 10 punktów uzyskało 2,5% badanych. Rozkład jest bardziej równomierny i mniej skupiony wokół najwyższych ocen niż wśród osób praktykujących.

W grupie respondentów odmawiających deklaracji dotyczącej praktyk religijnych widoczna jest bardzo silna koncentracja przy najwyższych wartościach skali. Najczęściej występował wynik 9,6 punktu, który osiągnęło aż 28,0% badanych. Kolejne najwyższe odsetki odnotowano dla wyników 6,6 punktu i 7,8 punktu (po 4,9%) oraz 4,8 punktu i 7,5 punktu (po 3,7%).

Niskie wyniki orientacji społeczno-kulturowej występowały sporadycznie we wszystkich grupach, jednak częściej pojawiały się wśród osób niepraktykujących niż praktykujących religijnie. Rozkłady osób praktykujących i odmawiających deklaracji wskazują na większą koncentrację ocen wysokich i bardzo wysokich.

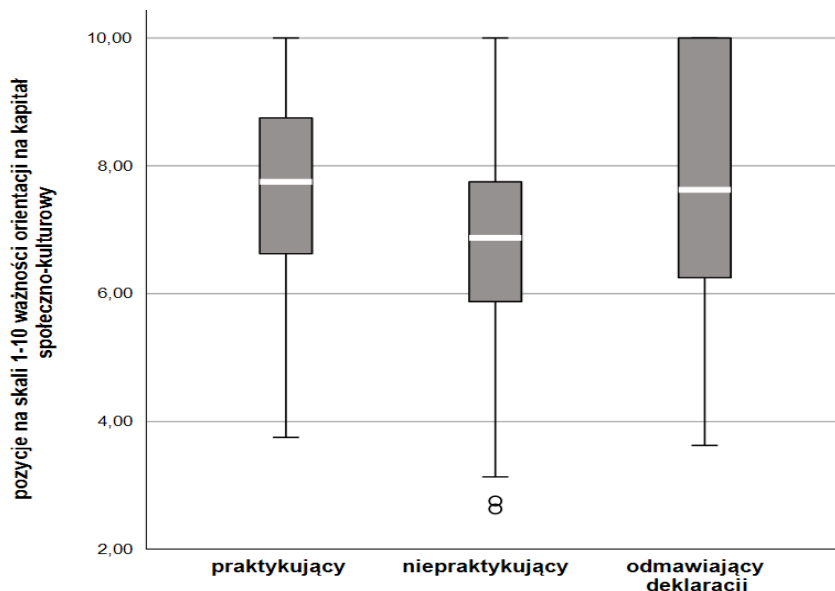
Wyniki wykresu pokazują, że najwyższe znaczenie wartości związanych z aktywnością społeczną, uczestnictwem w kulturze, pomocą innym i zaangażowaniem wspólnotowym przypisują osoby praktykujące religijnie oraz respondenci odmawiający deklaracji dotyczącej praktyk religijnych. Osoby niepraktykujące również wysoko oceniają te wartości, jednak ich poziom orientacji na kapitał społeczno-kulturowy jest przeciętnie niższy.

Dane wyrażone w procentach. [n praktykujący = 387 = 100%, n niepraktykujący = 398 = 100%, n odmawiający deklaracji = 82 = 100%

Źródło: badanie STS

Jak wynika z analizy, zarówno perspektywa ważności oparta na skali 1-10 punktów, jak i w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, ujawnia istotne statystycznie zróżnicowania. Poniższe zestawienia prezentują wyniki przeprowadzonych procedur.

Wykres 143. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy na skali 1-10, ze względu na praktyki religijne Zachodniopomorian

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w zależności od praktyk religijnych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. W formie wykresów pudełkowych zaprezentowano

mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające dla osób praktykujących religijnie, niepraktykujących oraz odmawiających odpowiedzi na pytanie o praktyki religijne.

Najwyższą medianę odnotowano wśród osób praktykujących religijnie. Jej wartość znajduje się w pobliżu 7,8 punktu, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie wartości związanych z aktywnością społeczną, uczestnictwem w kulturze, pomocą innym oraz zaangażowaniem wspólnotowym. Zbliżony poziom mediany obserwowany jest również w grupie osób odmawiających deklaracji dotyczącej praktyk religijnych.

Najniższą medianę uzyskali respondenci niepraktykujący religijnie. W ich przypadku wartość środkowa rozkładu znajduje się poniżej 7 punktów, co wskazuje na nieco niższy poziom orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w porównaniu z pozostałymi grupami.

Zróżnicowanie wyników jest największe w grupie osób odmawiających deklaracji. Rozstęp międzykwartylowy jest tam szerszy niż w pozostałych grupach, co świadczy o większej różnorodności postaw wobec wartości społecznych i kulturowych. W grupach praktykujących i niepraktykujących rozproszenie wyników jest mniejsze i bardziej zbliżone do siebie.

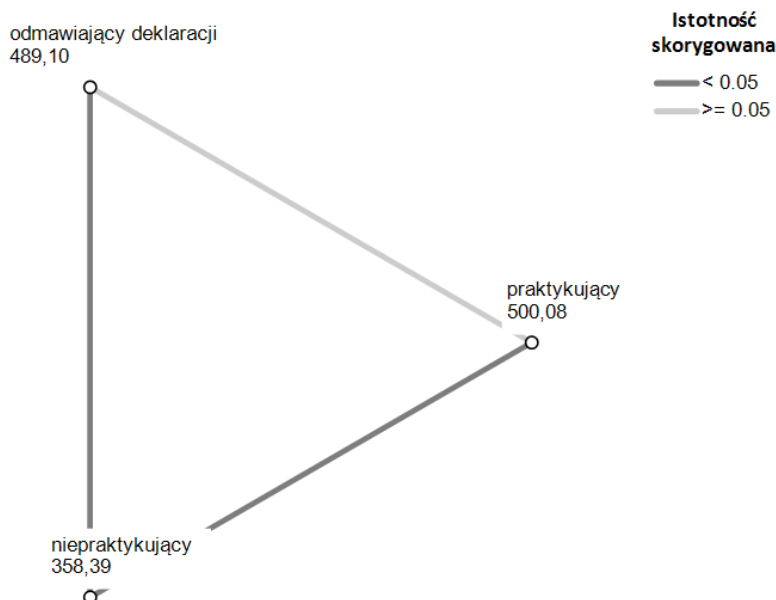
Wśród osób niepraktykujących widoczne są pojedyncze obserwacje odstające o bardzo niskich wartościach orientacji społeczno-kulturowej, zaznaczone poniżej dolnej granicy rozkładu. W pozostałych grupach nie obserwuje się wyraźnych obserwacji odstających.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy jest istotnym elementem systemu wartości we wszystkich analizowanych grupach. Najwyższe znaczenie przypisują jej osoby praktykujące religijnie oraz respondenci odmawiający deklaracji dotyczącej praktyk religijnych, natomiast osoby niepraktykujące religijnie oceniają ją przeciętnie nieco niżej.

Źródło: badanie STS

Należy podkreślić, że – jak wynika z powyższego zestawienia – najwyższa wartość mediany ocen ważności badanej orientacji na wartości (białe kreski wewnątrz pudełek wykresu), wystąpiła u praktykujących uczestników badania. Z kolei najniższa wartość mediany wystąpiła w kategorii niepraktykujących. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku zmiennej *ważność orientacji na kapitał społeczno-kulturowy* oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *praktyki religijne Zachodniopomorzan* (o kategoriach: *praktykujący, niepraktykujący, odmawiający deklaracji*) $H(n = 867, df = 2) = 67,262; p < 0,001$. Empiryczny poziom istotności świadczy o tym, że zachodzi istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi, który można uogólnić na populację regionu z bardzo wysokim prawdopodobieństwem – wyższym niż 99,99%. Test porównania parami poszczególnych kategorii zmiennej *praktyki religijne Zachodniopomorzan* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 144. Obraz relacji między kategoriami praktyk religijnych Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy na skali 1-10

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje pomiędzy kategoriami praktyk religijnych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pod względem poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy. Każdy węzeł reprezentuje jedną kategorię praktyk religijnych, a przypisana do niego wartość oznacza średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji. Linie łączące węzły przedstawiają wyniki porównań między grupami, przy czym ciemniejsze połączenia oznaczają różnice istotne statystycznie po zastosowaniu korekty wielokrotnych porównań.

Najwyższą średnią rangę uzyskali respondenci praktykujący religijnie (500,08). Nieco niższą wartość odnotowano w grupie osób odmawiających deklaracji dotyczącej praktyk religijnych (489,10). Obie grupy charakteryzują się zbliżonym poziomem znaczenia przypisywanego wartościom społecznym, obywatelskim i kulturowym.

Najniższą średnią rangę osiągnęły osoby niepraktykujące religijnie (358,39), co wskazuje na wyraźnie niższy poziom orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w tej grupie w porównaniu z pozostałymi kategoriami respondentów.

Układ połączeń między węzłami wskazuje, że istotne statystycznie różnice występują przede wszystkim pomiędzy osobami niepraktykującymi a praktykującymi religijnie. Różnica pomiędzy osobami praktykującymi a respondentami odmawiającymi deklaracji jest znacznie mniejsza, co sugeruje podobny poziom znaczenia przypisywanego wartościom społeczno-kulturowym w obu grupach.

Wyniki wykresu wskazują, że najwyższe znaczenie wartości związanych z aktywnością społeczną, uczestnictwem w kulturze, zaangażowaniem obywatelskim i więziami wspólnotowymi przypisują osoby praktykujące religijnie. Zbliżony poziom tej orientacji występuje wśród respondentów odmawiających deklaracji dotyczącej praktyk religijnych, natomiast osoby niepraktykujące religijnie oceniają znaczenie tych wartości wyraźnie niżej.

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji w kategorii praktyk religijnych Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, jako istotne statystycznie jawią się różnice między kategoriami **praktykujący** (najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości) oraz **niepraktykujący** (najniższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości), a także **niepraktykujący** oraz **odmawiający deklaracji**. Warto podkreślić, że **Zachodniopomorzanie deklarujący uczestnictwo w praktykach religijnych, cechują się wyraźnie wyższymi ocenami ważności analizowanej orientacji na wartości niż ci, którzy deklarują brak uczestnictwa w praktykach religijnych.**

Powyższa konstatacja pokrywa się z uwagami na temat wyników przedstawionych na wcześniejszym – pudełkowym – wykresie.

Z kolei analiza przeprowadzona w oparciu o zmienną standaryzowanych ładunków czynnikowych badanej orientacji, również ujawniają istotne statystycznie różnice między Zachodniopomorzanami z praktykującymi i niepraktykującymi. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku tych zmiennych, lecz w przypadku zmiennej zależnej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe tej zmiennej: $H(n = 867, df = 2) = 88,586; p < 0,001$. Empiryczny poziom istotności świadczy o tym, że i w tym aspekcie analizy zachodzi istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi, który również można uogólnić na populację regionu z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99%.

Podobnie przedstawiają się wyniki analizy ważności badanej orientacji ze względu na wyznanie Zachodniopomorzan. I tym razem zarówno perspektywa ważności oparta na skali 1-10 punktów, jak i oparta o standaryzowane ładunki czynnikowe, ujawnia istotne statystycznie zróżnicowania. Poniższe zestawienia prezentują wyniki przeprowadzonych procedur.

Tabela 148. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu na wyznania religijne Zachodniopomorzan

Miary opisu statystycznego	Wyznania religijne Zachodniopomorzan					
	rzymsko-katolickie		inne wyznania		deklarujący ateizm	
	Ważne	843	Ważne	22	Ważne	205
	Braki danych	0	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		7,31		6,74		6,15
Mediana		7,38		7,00		6,13
Dominanta		10,00		7,00		6,00
Odchylenie standardowe		1,530		1,917		1,650
Skośność		-0,05		-0,20		-0,088
Błąd standardowy skośności		0,084		0,491		0,170
Kurtoza		-0,54		-0,98		-0,03
Błąd standardowy kurtozy		0,168		0,953		0,338
Rozstęp		7,38		6,50		8,25
Minimum		2,63		3,50		1,75
Maksimum		10,00		10,00		10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w zależności od wyznania religijnego mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Porównano trzy grupy respondentów: osoby wyznania rzymskokatolickiego, przedstawicieli innych wyznań oraz osoby deklarujące ateizm.

Najwyższy średni poziom orientacji na kapitał społeczno-kulturowy odnotowano wśród osób wyznania rzymskokatolickiego. Średnia wyniosła 7,31 punktu, a mediana 7,38 punktu. W grupie osób należących do innych wyznań średnia osiągnęła 6,74 punktu, a mediana 7,00 punktów. Najniższe wartości odnotowano wśród respondentów deklarujących ateizm, dla których średnia wyniosła 6,15 punktu, a mediana 6,13 punktu.

Dominanta osiągnęła wartość 10,00 punktów w grupie osób wyznania rzymskokatolickiego, 7,00 punktów wśród przedstawicieli innych wyznań oraz 6,00 punktów w grupie osób deklarujących ateizm. Oznacza to, że najwyższa możliwa ocena orientacji społeczno-kulturowej najczęściej występowała wśród katolików.

Zróznicowanie wyników było umiarkowane we wszystkich grupach. Najwyższe odchylenie standardowe odnotowano wśród przedstawicieli innych wyznań (1,917), nieco niższe wśród osób deklarujących ateizm (1,650), a najniższe w grupie rzymskokatolickiej (1,530). Rozstęp wyników wyniósł odpowiednio 6,50, 8,25 oraz 7,38 punktu.

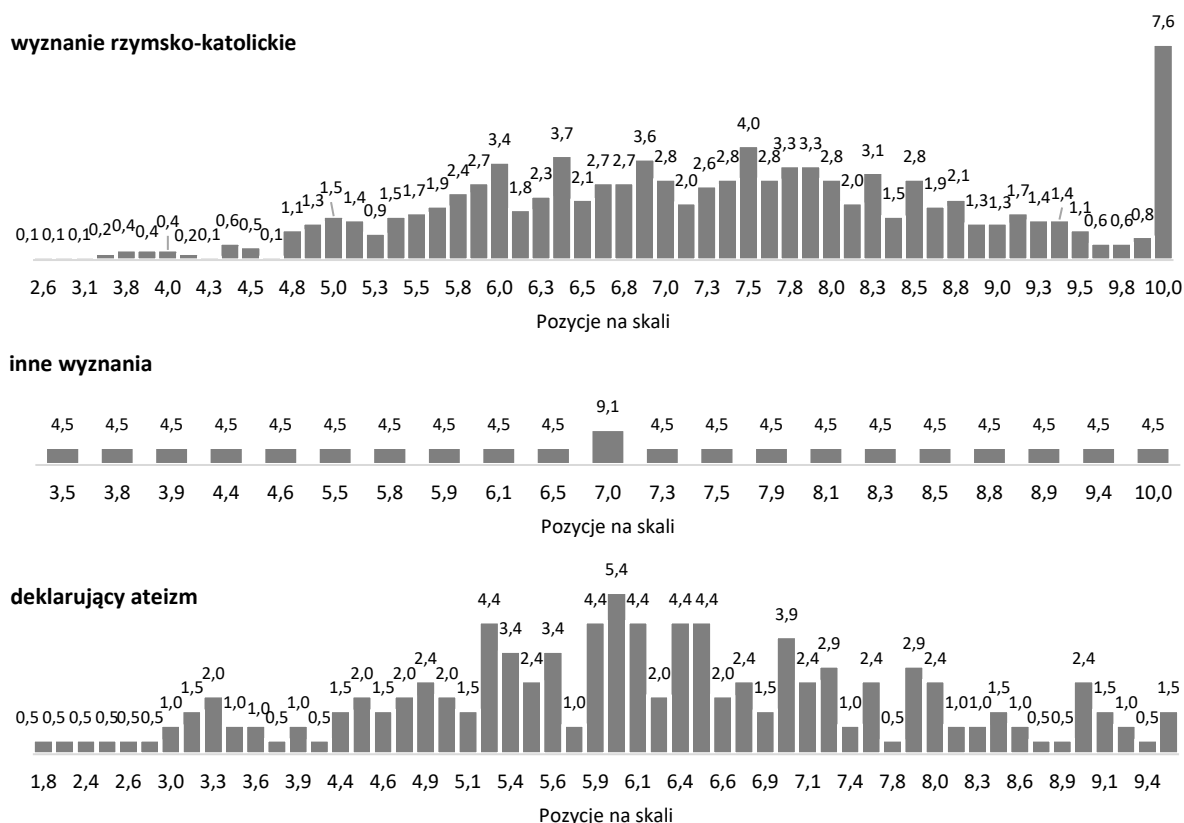
Rozkłady wyników były zbliżone do symetrycznych. Wartości skośności były niewielkie i ujemne we wszystkich grupach, co wskazuje na nieznaczną przewagę wyższych ocen nad niższymi. Kurtოza przyjmowała wartości ujemne, szczególnie w grupie innych wyznań (-0,98), co świadczy o bardziej spłaszczonym rozkładzie wyników niż rozkład normalny.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy jest ważnym elementem systemu wartości niezależnie od wyznania religijnego. Najwyższe znaczenie wartości związanych z aktywnością społeczną, uczestnictwem w kulturze, pomocą innym i zaangażowaniem wspólnotowym deklarują jednak osoby wyznania rzymskokatolickiego, niższe osoby należące do innych wyznań, a najniższe respondenci deklarujący ateizm.

Dane wyrażone w wartościach średnich punktów testu

Źródło: badanie STS

Wykres 145. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu na wyznania religijne Zachodniopomorzan

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w zależności od wyznania religijnego mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Porównano osoby wyznania rzymskokatolickiego, przedstawicieli innych wyznań oraz respondentów deklarujących ateizm. Wyniki przedstawiono na skali od 1 do 10, a wartości wyrażono jako odsetki respondentów osiągających poszczególne poziomy orientacji.

Wśród osób wyznania rzymskokatolickiego rozkład wyników koncentruje się przede wszystkim w środkowej i wyższej części skali. Najczęściej występował maksymalny wynik 10,0 punktów, który osiągnęło 7,6% respondentów. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 7,8

punktu (4,0%), 7,5 punktu (3,7%), 6,5 punktu (3,4%), 8,0 punktów (3,3%) oraz 8,3 punktu (3,3%). Rozkład wskazuje na znaczną koncentrację odpowiedzi wokół wysokich ocen orientacji społeczno-kulturowej.

W grupie osób należących do innych wyznań rozkład jest bardziej równomierny, co wynika również z niewielkiej liczebności tej kategorii. Najczęściej występował wynik 7,0 punktów, który osiągnęło 9,1% respondentów. Pozostałe wyniki pojawiały się najczęściej z częstością około 4,5%, co wskazuje na stosunkowo równomierne rozłożenie odpowiedzi.

Wśród respondentów deklarujących ateizm największe skupienie wyników występowało w środkowej części skali. Najczęściej odnotowano wynik 6,1 punktu (5,4%). Wysokie odsetki występowały również dla wyników 5,6 punktu, 5,9 punktu, 6,4 punktu, 6,6 punktu oraz 9,1 punktu (po około 4,4%). Maksymalna wartość 10 punktów pojawiała się znacznie rzadziej niż w grupie rzymskokatolickiej.

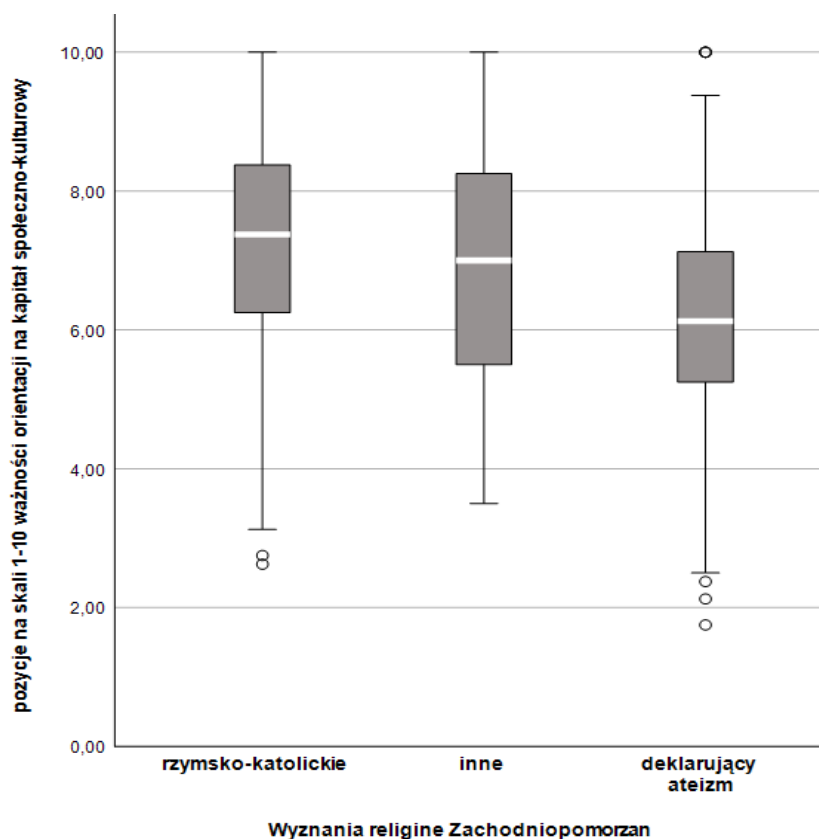
Niskie wyniki orientacji społeczno-kulturowej występowały sporadycznie we wszystkich grupach, jednak były relatywnie częstsze wśród respondentów deklarujących ateizm niż wśród osób wyznania rzymskokatolickiego.

Wyniki wykresu wskazują, że najwyższe znaczenie wartości związanych z aktywnością społeczną, uczestnictwem w kulturze, pomocą innym i zaangażowaniem wspólnotowym przypisują osoby wyznania rzymskokatolickiego. Nieco niższy poziom tej orientacji występuje wśród przedstawicieli innych wyznań, natomiast najniższy wśród respondentów deklarujących ateizm.

Dane wyrażone w procentach [$n_{\text{wyznanie rzymsko-katolickie}} = 843 = 100\%$, $n_{\text{inne wyznania}} = 22 = 100\%$, $n_{\text{deklarujący ateizm}} = 205 = 100\%$]

Źródło: badanie STS

Wykres 146. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy na skali 1-10, ze względu na wyznania religijne Zachodniopomoran

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w zależności od wyznania religijnego mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. W formie wykresów pudełkowych zaprezentowano mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające dla osób wyznania rzymskokatolickiego, przedstawicieli innych wyznań oraz respondentów deklarujących ateizm.

Najwyższą medianę odnotowano wśród osób wyznania rzymskokatolickiego. Jej wartość znajduje się w pobliżu 7,5 punktu, co wskazuje na wysokie znaczenie wartości związanych z aktywnością społeczną, uczestnictwem w kulturze, pomocą innym i zaangażowaniem

wspólnotowym. Nieco niższą medianę obserwuje się w grupie osób należących do innych wyznań, gdzie wartość środkowa rozkładu wynosi około 7 punktów.

Najniższa mediana występuje wśród respondentów deklarujących ateizm i kształtuje się w pobliżu 6 punktów. Oznacza to, że osoby deklarujące ateizm przeciętnie przypisują wartościom społeczno-kulturowym mniejsze znaczenie niż osoby identyfikujące się z religią.

Różnicowanie wyników jest umiarkowane we wszystkich analizowanych grupach. Największy rozstęp międzykwartylowy obserwowany jest w grupie osób należących do innych wyznań, co wskazuje na większą różnorodność ocen. W grupie rzymskokatolickiej wyniki są bardziej skoncentrowane wokół wysokich wartości.

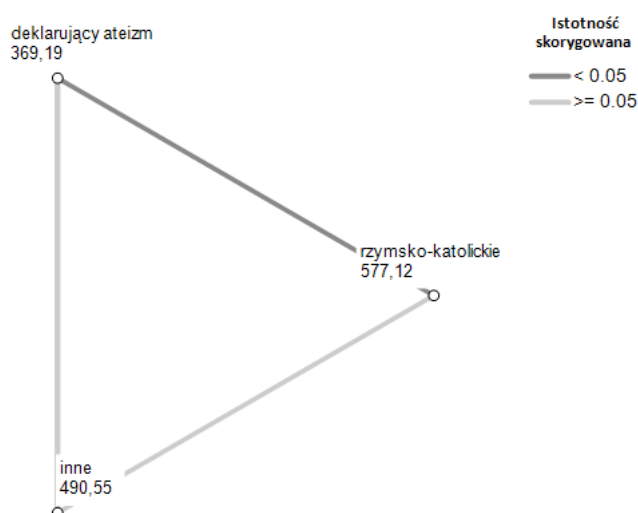
Wśród osób deklarujących ateizm widoczne są liczne obserwacje odstające, zarówno po stronie niskich wyników (około 2–3 punktów), jak i wysokich wartości zbliżonych do maksimum skali. W grupie rzymskokatolickiej występują pojedyncze obserwacje odstające o niskich wartościach, natomiast w grupie innych wyznań nie są one wyraźnie zaznaczone.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na kapitał społeczno-kulturowy jest ważnym elementem systemu wartości niezależnie od wyznania religijnego. Najwyższe znaczenie przypisują jej osoby wyznania rzymskokatolickiego, nieco niższe osoby należące do innych wyznań, natomiast najniższe respondenci deklarujący ateizm.

Źródło: badanie STS

Należy podkreślić, że – jak wynika z powyższego zestawienia – najwyższa wartość mediany ocen ważności badanej orientacji na wartości (białe kreski wewnątrz pudełek wykresu), wystąpiła u osób wyznania rzymsko-katolickiego. Z kolei najniższa wartość mediany wystąpiła w kategorii ateistów. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku zmiennej *ważność orientacji na kapitał społeczno-kulturowy* oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *wyznanie religijne* $H(n = 1017, df = 2) = 75,190; p < 0,001$. Empiryczny poziom istotności świadczy o tym, że zachodzi istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi, który można uogólnić na populację regionu z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99%. Test porównania parami poszczególnych kategorii zmiennej *wyznanie religijne Zachodniopomorzan* przedstawia poniższy wykres.

Wykres 147. Obraz relacji między kategoriami wyznań religijnych Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy na skali 1-10

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje pomiędzy kategoriami wyznań religijnych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pod względem poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy. Każdy węzeł reprezentuje jedną kategorię wyznaniową, a przypisana do niego wartość oznacza średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji. Linie łączące

poszczególne grupy przedstawiają wyniki porównań międzykategoriiowych, przy czym ciemniejsze połączenia oznaczają różnice istotne statystycznie po zastosowaniu korekty wielokrotnych porównań.

Najwyższą średnią rangę uzyskali respondenci wyznania rzymskokatolickiego (577,12). Oznacza to, że osoby należące do tej grupy przypisują najwyższe znaczenie wartościom związanym z aktywnością społeczną, uczestnictwem w kulturze, zaangażowaniem obywatelskim i więziami wspólnotowymi.

Niższą średnią rangę osiągnęli respondenci deklarujący ateizm (389,19). Wskazuje to na mniejsze znaczenie orientacji na kapitał społeczno-kulturowy w tej grupie w porównaniu z osobami wyznania rzymskokatolickiego.

Najniższą średnią rangę odnotowano wśród przedstawicieli innych wyznań religijnych (350,55). Oznacza to, że grupa ta przeciętnie najniżej ocenia znaczenie wartości składających się na orientację społeczno-kulturową.

Układ połączeń między węzłami wskazuje na występowanie różnic pomiędzy analizowanymi grupami wyznaniowymi. Szczególnie wyraźnie wyróżniają się osoby wyznania rzymskokatolickiego, których średnia ranga jest znacząco wyższa od wartości uzyskanych przez pozostałe kategorie respondentów.

Wyniki wykresu wskazują, że najwyższe znaczenie wartości społecznych, kulturowych i wspólnotowych przypisują osoby wyznania rzymskokatolickiego. Niższy poziom tej orientacji obserwuje się wśród respondentów deklarujących ateizm, natomiast najniższy wśród przedstawicieli innych wyznań religijnych.

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji w kategorii wyznań religijnych Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, jako istotna statystycznie okazuje się różnica między kategoriami wyznania rzymsko-katolickie (najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości) oraz deklarujący ateizm (najniższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości). Warto podkreślić, że **Zachodniopomorzanie deklarujący wyznania religijne, cechują się wyraźnie wyższymi ocenami ważności analizowanej orientacji na wartości niż ci, którzy deklarują brak ateizmu**. Powyższa konstatacja pokrywa się z uwagami na temat wyników przedstawionych na wcześniejszym – pudełkowym – wykresie.

Z kolei analiza przeprowadzona w oparciu o zmienną standaryzowanych ładunków czynnikowych badanej orientacji, również ujawniają istotne statystycznie różnice między kategoriami wyznań religijnych Zachodniopomorzan. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku tych zmiennych, lecz w przypadku zmiennej zależnej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe tej zmiennej: **H (n = 1070, df = 2) = 99,074; p < 0,001**. Empiryczny poziom istotności świadczy o tym, że i w tym aspekcie analizy zachodzi istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi, który również można uogólnić na populację regionu z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99%.

Orientacja na samorealizację i autonomię

Wyłoniona w toku analizy czynnikowej orientacja na samorealizację i autonomię tworzona jest przez następujące wartości: *Możliwość samodoskonalenia; Walka o swoje racje; Swoboda w zaspokajaniu własnych pragnień; Wolność osobista, swoboda wyborów i postaw; Praca twórcza, z której powstaje coś nowego, oryginalnego*.

Poniższa tabela zawiera podstawowe dane opisu statystycznego odpowiadające wyłoniętej orientacji.

Tabela 149. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji samorealizację i autonomię

ważne 1070 braki danych 0	
Orientacja na samorealizację i autonomię	
Średnia	8,17
Błąd standardowy średniej	0,0440
Mediana	8,20
Dominanta	10,00
Odchylenie standardowe	1,442
Skośność	-0,75
Błąd standardowy skośności	0,075
Kurtoza	0,61
Błąd standardowy kurtozy	0,149
Rozstęp	9,00
Minimum	1,00
Maksimum	10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Analiza została przeprowadzona dla 1070 respondentów, bez braków danych.

Średni poziom orientacji na samorealizację i autonomię wyniósł 8,17 punktu w skali od 1 do 10, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie wartości związanych z niezależnością, rozwojem osobistym, realizacją własnych celów oraz samostanowieniem. Błąd standardowy średniej osiągnął wartość 0,0440, co świadczy o wysokiej precyzji oszacowania średniej dla całej badanej populacji.

Mediana wyniosła 8,20 punktu, a dominanta osiągnęła maksymalną wartość 10,00 punktów. Oznacza to, że najczęściej wybieraną oceną była najwyższa możliwa wartość skali, a połowa respondentów uzyskała wyniki nie niższe niż około 8,2 punktu.

Zróznicowanie wyników było umiarkowane. Odchylenie standardowe wyniosło 1,442 punktu, a rozstęp osiągnął wartość 9 punktów. Najniższy odnotowany wynik wyniósł 1,00 punkt, natomiast najwyższy osiągnął maksymalną wartość 10,00 punktów.

Rozkład wyników charakteryzował się wyraźną ujemną skośnością ($-0,75$), co wskazuje na przewagę wysokich ocen nad niskimi i koncentrację odpowiedzi w górnej części skali. Dodatnia kurtoza (0,61) świadczy o większym skupieniu wyników wokół wartości centralnych oraz częstszym występowaniu wyników skrajnych niż w rozkładzie normalnym.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja na samorealizację i autonomię zajmuje bardzo ważne miejsce w systemie wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Większość respondentów wysoko ocenia znaczenie niezależności, rozwoju osobistego i możliwości realizowania własnych aspiracji życiowych.

Źródło: badanie STS

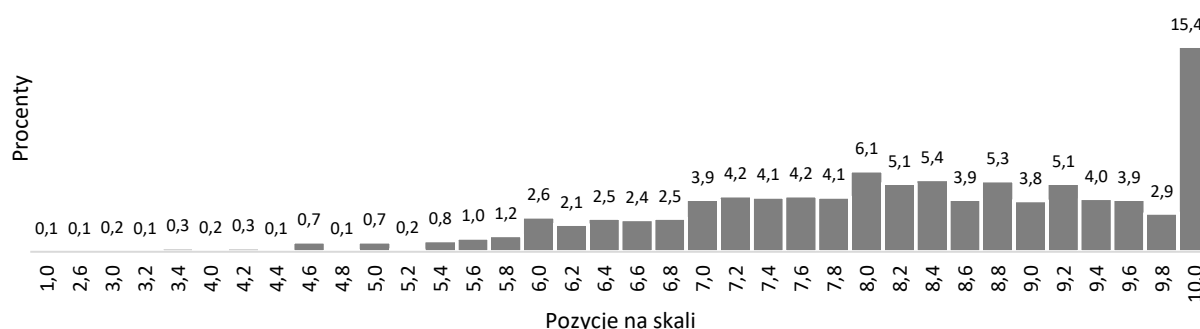
W zakresie miar tendencji centralnej wartość średniej arytmetycznej jest niższa do wartości mediany oraz znacznie niższa niż wartość dominanty. Oznacza to, że przeciętna ważność wartości składających się na analizowaną orientację jest relatywnie wysoka, ponieważ osiągają one typowe poziomy bliżej górnej granicy ocen (w przedziale od 1,00 do 10 pkt). Jednocześnie wskazuje to na lewostronną asymetrię rozkładu, co potwierdza ujemna, mieszcząca się w przedziale stosunkowo niskiej asymetrii, wartość współczynnika skośności. W praktyce oznacza to przewagę wysokich ocen oraz relatywnie niższą liczbę ocen niskich, które tworząc wydłużony „ogon” rozkładu, w raczej małym stopniu wpływają na obniżenie wartości średniej. Z kolei dodatnia wartość kurtozy wskazuje na rozkład

leptokurtyczny, czyli bardziej „wysmukły” niż rozkład normalny. Oznacza to, że większość respondentów formułuje oceny skupione wokół średniej, przy czym występują tutaj znaczące wartości skrajne.

Zróźnicowanie wyników można określić jako umiarkowane. Wartość odchylenia standardowego jest większa niż w przypadku rozkładu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej, ale wyraźnie mniejsza niż w przypadku orientacji na kapitał społeczno-kulturowy. W przypadku analizowanej tu orientacji mamy zatem do czynienia z mniejszym rozproszeniem ocen respondentów niż w przypadku orientacji na kapitał społeczno-kulturowy – drugiej co do wartości ładunków czynnikowych.

Reasumując, stwierdzić należy, że ważność wartości tworzących orientację na samorealizację i autonomię jest generalnie **wysoka (średnia pozycja na skali jest większa niż to miało miejsce w przypadku orientacji na kapitał społeczno-kulturowy. Nadto jest ona i stosunkowo jednorodna, z wyraźną przewagą najwyższych pozycji na skali.** Poniższy wykres prezentuje specyfikę rozkładu pozycji na skali ważności analizowanej orientacji na wartości.

Wykres 148. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji na samorealizację i autonomię

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji na samorealizację i autonomię wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Na osi poziomej zaprezentowano wartości uzyskane na skali od 1 do 10, natomiast na osi pionowej przedstawiono odsetki respondentów osiągających poszczególne wyniki.

Rozkład wyników jest wyraźnie skoncentrowany w górnej części skali, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie wartości związanych z niezależnością, rozwojem osobistym, realizacją własnych celów oraz autonomią życiową.

Najczęściej występował wynik 9,8 punktu, który osiągnęło 15,4% respondentów. Była to zdecydowanie najliczniej reprezentowana wartość w całym rozkładzie. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 8,2 punktu (6,1%), 8,6 punktu (5,4%), 8,4 punktu (5,1%), 9,0 punktów (5,3%) oraz 9,4 punktu (5,1%).

Znaczna część respondentów uzyskała wyniki mieszczące się pomiędzy 7,4 a 9,8 punktu. W tym przedziale większość wartości osiągała częstości od około 4% do 6% badanych, co wskazuje na dużą koncentrację wysokich ocen.

Niskie wyniki występowały sporadycznie. Wartości poniżej 6 punktów uzyskiwały zwykle mniej niż 1% respondentów. Najniższe odnotowane wyniki, mieszczące się w przedziale od 1,0 do 5,8 punktu, pojawiały się bardzo rzadko.

Rozkład ma wyraźnie lewostronnie skośny charakter, co oznacza przewagę ocen wysokich nad niskimi. Większość respondentów przypisuje orientacji na samorealizację i autonomię bardzo duże znaczenie, a odpowiedzi skupiają się w najwyższych przedziałach skali.

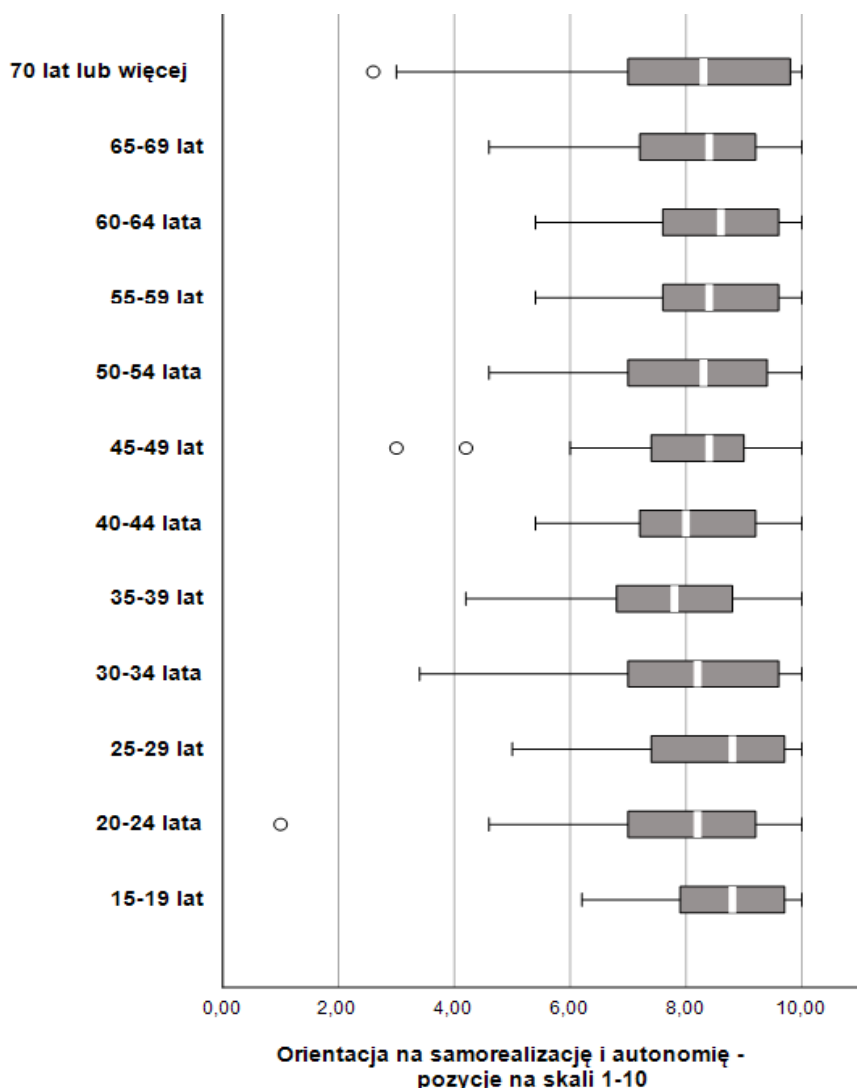
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na samorealizację i autonomię należy do najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Szczególnie często respondenci deklarują bardzo wysokie znaczenie niezależności, możliwości samodzielnego podejmowania decyzji oraz realizacji własnych aspiracji życiowych.

Źródło: badanie STS

W analizie badanej orientacji na wartości, ze względu na ich płeć, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, świadczy o tym, że nie istnieje istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi. Prawidłowość ta występuje zarówno w sytuacji, w której zmienna *ważność orientacji na samorealizację i autonomię*, analizowana jest w oparciu o średnie pozycje na skali – zapis formalny: **Z (n = 1068) 1,132; p = 0,258 (ni)** – jak i w sytuacji, w której zmienna *ta* analizowana jest w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe – zapis formalny: **Z (n = 1068) -0,812; p = 0,417 (ni)**. Innymi słowy zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami płci Zachodniopomorzan pod względem ważności orientacji na samorealizację i autonomię, nie stanowią podstawy do uogólnień na całą populację. Więcej, możemy stwierdzić, że brak istotnej różnicy między kobietami i mężczyznami w ocenie ważności analizowanej orientacji, świadczy o tym, że samorealizacja i autonomia jest tak samo ważna dla Zachodniopomorzan bez względu na płeć. Wartości tworzące tę składową mają dla Zachodniopomorzan znaczenie o tyle duże, że średnia pozycji na skali 1-10 jest w przypadku tej orientacji nawet wyższa niż w przypadku orientacji na kapitał społeczno-kulturowy.

Z kolei analogiczna analiza badanej orientacji na wartości ze względu na wiek Zachodniopomorzan, pozwala dostrzec bardzo interesujące prawidłowości. W analizie skali pozycji na 1-10, empiryczne poziomy istotności testów H Kruskala-Wallisa, świadczą o istotnych statystycznie różnicach między kategoriami wieku uczestników badania. Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanej procedury.

Wykres 149. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię na skali 1-10, ze względu na wiek Zachodniopomoran

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. W formie wykresów pudełkowych zaprezentowano mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające.

We wszystkich analizowanych grupach wiekowych orientacja na samorealizację i autonomię osiąga wysokie wartości. Mediany wyników koncentrują się w przedziale od około 7,5 do 8,5 punktu, co wskazuje, że niezależność, rozwój osobisty i możliwość realizowania własnych celów życiowych są wysoko cenione niezależnie od wieku respondentów.

Najwyższe mediany obserwowane są wśród osób w wieku 70 lat i więcej oraz w grupach 60–64 lata i 65–69 lat. Oznacza to, że seniorzy przypisują wartościom związanym z autonomią i samorealizacją szczególnie duże znaczenie.

Wysokie wartości centralne występują również wśród respondentów w wieku 15–19 lat, 20–24 lata oraz 25–29 lat, co wskazuje, że orientacja na samorealizację jest ważna także dla najmłodszych uczestników badania.

Różnicowanie wyników jest umiarkowane i stosunkowo podobne w większości grup wiekowych. Rozstęp międzykwartylowy nie wskazuje na występowanie bardzo dużych różnic wewnątrz poszczególnych kategorii wieku. Największą zmienność można zaobserwować wśród osób w wieku 30–34 lata oraz 50–54 lata.

Na wykresie widoczne są pojedyncze obserwacje odstające o niskich wartościach orientacji na samorealizację i autonomię. Występują one między innymi w grupach 20–24 lata, 45–49 lat oraz 70 lat i więcej. Są to jednak przypadki jednostkowe i nie wpływają na ogólny obraz wysokiego znaczenia analizowanej orientacji.

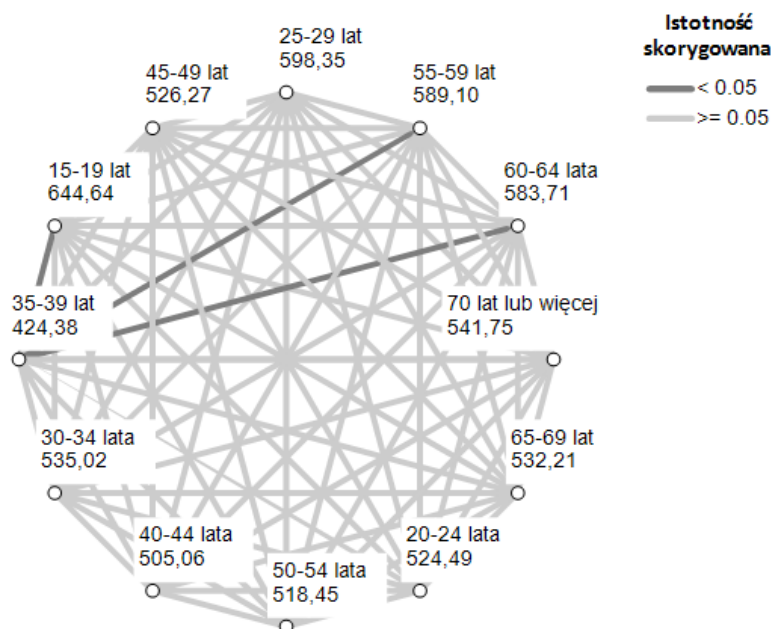
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na samorealizację i autonomię stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego we wszystkich grupach wiekowych. Nieco wyższe znaczenie przypisują jej osoby starsze, jednak różnice między kategoriami wieku są stosunkowo niewielkie.

Źródło: badanie własne STS

Należy podkreślić, że najwyższe wartości median (białe kreski wewnątrz pudełek wykresu) występują u uczestników badania, należących do dwóch kategorii wiekowych: 15-19 lat oraz 25-29 lat. Są to ci Zachodniopomorzanie, dla których analizowana orientacja, posiada najwyższą ważność. Z kolei osoby należące do kategorii 30-34 lata przypisują omawianej orientacji najniższe znaczenie,

Zapis formalny wyniku testu H Kruskala-Wallisa dla wieku oraz zmiennej pozycje na skali 1-10 orientacji rodzinno-emocjonalnej: $H(n = 1070, df = 11) = 30,324; p = 0,001$. Pozwala to stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim, wiek w istotny statystycznie sposób różnicuje stosunek do wartości tworzących analizowaną orientację. Oznacza to, że możemy dokonywać uogólnień na populację regionu z prawdopodobieństwem 99,99%. Test porównania parami poszczególnych kategorii wieku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 150. Obraz relacji między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię na skali 1-10

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje pomiędzy kategoriami wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pod względem poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię. Każdy węzeł odpowiada jednej grupie wiekowej, a przypisana do niego wartość oznacza średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji. Linie łączące poszczególne grupy przedstawiają wyniki porównań międzykategoriiowych, przy czym ciemniejsze połączenia oznaczają różnice istotne statystycznie po zastosowaniu korekty wielokrotnych porównań.

Najwyższą średnią rangę uzyskały osoby w wieku 15–19 lat (644,64), co wskazuje, że właśnie w tej grupie orientacja na samorealizację i autonomię ma największe znaczenie. Wysokie wartości odnotowano również wśród respondentów w wieku 25–29 lat (598,35), 55–59 lat (589,10), 60–64 lata (583,71) oraz 70 lat i więcej (541,75).

Średnie rangi zbliżone do przeciętnego poziomu uzyskały osoby w wieku 45–49 lat (526,27), 20–24 lata (524,49), 50–54 lata (518,45), 40–44 lata (505,06) oraz 65–69 lat (532,21).

Najniższe średnie rangi odnotowano wśród respondentów w wieku 35–39 lat (424,38) oraz 30–34 lata (355,02). Oznacza to, że grupy te przypisywały orientacji na samorealizację i autonomię relatywnie mniejsze znaczenie niż pozostali uczestnicy badania.

Układ połączeń między węzłami wskazuje na występowanie różnic pomiędzy poszczególnymi kategoriami wieku, jednak zależność ta nie ma charakteru liniowego. Wysokie znaczenie samorealizacji i autonomii występuje zarówno wśród najmłodszych respondentów, jak i w części starszych grup wiekowych.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na samorealizację i autonomię stanowi istotny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od wieku. Największe znaczenie przypisują jej osoby w wieku 15–19 lat, a także respondenci w wieku 25–29 lat oraz 55–64 lata, natomiast relatywnie najniższe znaczenie obserwuje się w grupach 30–34 lata i 35–39 lat.

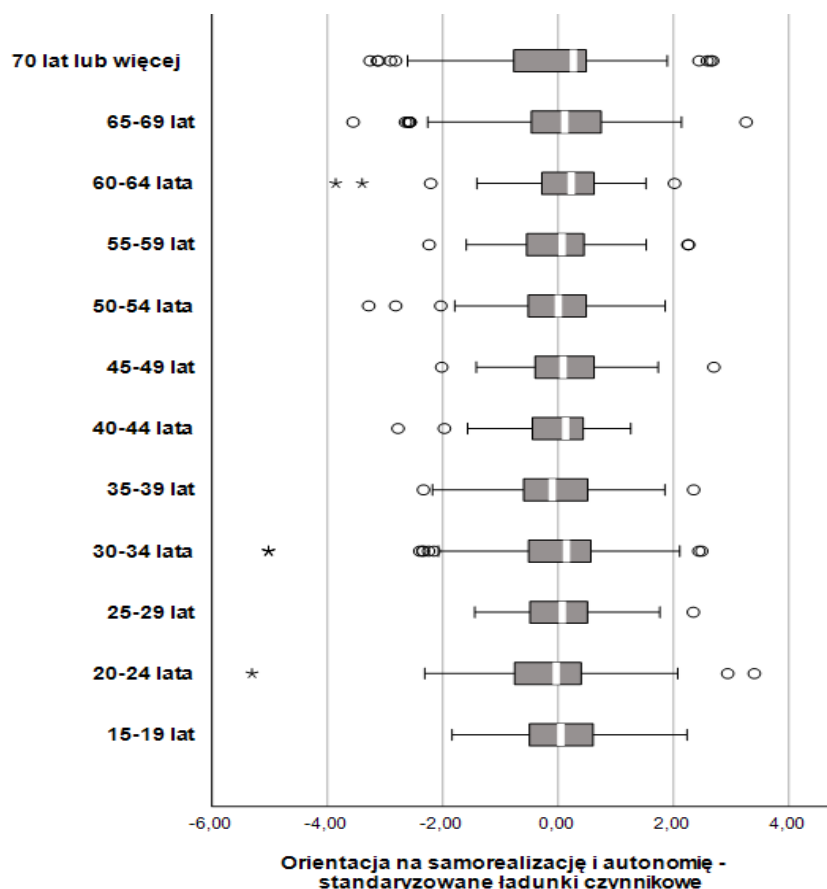
Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji w kategorii wieku Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, jako istotne statystycznie jawią się różnice między osobami należącymi do kategorii 15-19 lat (najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości), 35-39 lat (najniższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości) oraz 35-39 lat oraz 55-59 lat i 60-64 lata.

Analiza przeprowadzona w oparciu o zmienną standaryzowanych ładunków czynnikowych, pokazuje zakresy odstępstw od wartości średniej standaryzowanej. Jak się okazuje „odstępstwa” te są na tyle niewielkie, że test istotności, nie pozwala twierdzić o istotnych statystycznie różnicach. Poniższy wykres prezentuje obraz ważności orientacji na samorealizację i autonomię, stworzony w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe analizowanej orientacji na wartości.

Wykres 151. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię na skali standaryzowanych ładunków czynnikowych, ze względu na wiek Zachodniopomorzan

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię mierzonej za pomocą standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Wykorzystano wykresy pudełkowe prezentujące mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające i ekstremalne.

We wszystkich analizowanych grupach wiekowych mediany wyników znajdują się w pobliżu wartości dodatnich lub bliskich zeru, co wskazuje na ogólnie wysokie znaczenie wartości związanych z niezależnością, rozwojem osobistym i samorealizacją. Różnice pomiędzy grupami wiekowymi są stosunkowo niewielkie, a większość rozkładów ma zbliżony kształt.

Najwyższe wartości centralne obserwowane są wśród osób w wieku 70 lat i więcej. Również grupy 65–69 lat oraz 60–64 lata osiągają mediany nieco wyższe od pozostałych kategorii wieku, co wskazuje na ponadprzeciętne znaczenie orientacji na samorealizację i autonomię wśród starszych respondentów.

W grupach młodszych i średnich wiekowo, zwłaszcza 20–24 lata, 30–34 lata oraz 35–39 lat, mediany są nieco niższe, jednak nadal pozostają na poziomie świadczącym o wysokim znaczeniu analizowanej orientacji.

Na wykresie widoczne są liczne obserwacje odstające, oznaczone kółkami, oraz pojedyncze obserwacje ekstremalne oznaczone gwiazdkami. Najbardziej skrajnie niskie wartości występują między innymi w grupach 20–24 lata, 30–34 lata oraz 60–64 lata. Obserwacje odstające pojawiają się również po stronie wysokich wyników, szczególnie wśród osób starszych.

Zróznicowanie wyników wewnątrz grup jest umiarkowane i stosunkowo podobne dla większości kategorii wieku. Różnice międzykwartylowe wskazują, że respondenci w obrębie poszczególnych grup wiekowych relatywnie zgodnie oceniają znaczenie samorealizacji i autonomii.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na samorealizację i autonomię stanowi ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od wieku. Nieco wyższy poziom tej orientacji obserwowany jest wśród osób starszych, jednak wysokie znaczenie niezależności i rozwoju osobistego występuje we wszystkich analizowanych grupach wiekowych.

Źródło: badanie własne STS

Standaryzowana skala ładunków czynnikowych skonstruowana jest tak, że wartość średnia rozkładu mieści się w punkcie 0 na osi. Ten układ pozwala dostrzec, w których kategoriach zmiennej niezależnej (tutaj wieku), wyniki są niższe, a w których wyższe od średniej oraz jak są zróżnicowane w stosunku do niej. Jak wynika z powyższego zestawienia osoby należące do siedmiu kategorii: 25-29 lat, 30-34 lata, 40-44 lata, 45-49 lat 55-59 lat, 60-64 lata, a także 70 lat lub więcej osiągnęły wartości mediany powyżej średniej dla całej orientacji. Osoby należące do kategorii: 35-39 lat osiągnęły wartość mediany poniżej średniej arytmetycznej, pozostałe zaś na poziomie mediany. Oznacza to, że w przypadku siedmiu wymienionych w pierwszej kolejności kategorii wieku, udziały osób oceniających wartości tworzące analizowaną orientację wyżej niż na poziomie średniej, są większe niż udziały oceniających je niżej niż średnia lub na poziomie średniej. Pozwala to na „mocną” konstatację, istotnego wpływu tej przewagi udziałów na wysoką średnią ważność badanej orientacji.

Jednak analiza wieku Zachodniopomorzan oraz zmiennej *ważność orientacji na samorealizację i autonomię*, stworzonej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe orientacji nie wykazuje istotnych statystycznie różnic między poszczególnymi kategoriami wieku uczestników badania. Zapis formalny wyniku testu H Kruskala-Wallisa dla analizowanych zmiennych: **H (n = 1070, df = 11) = 7,008; p = 0,798 (ni)**.

Analiza orientacji na samorealizację i autonomię ze względu na rodzaj miejsca zamieszkania, wykształcenie, jak również genezę zachodniopomorskiej tożsamości (rodowici Zachodniopomorzanie oraz osiedleni w regionie), nie wykazała istotnych statystycznie różnic między kategoriami wymienionych zmiennych³¹. Można w związku z tym stwierdzić, że analizowana orientacja ma taką specyfikę, że niewiele cech społeczno-demograficznych różnicuje oceny jej ważności w świadomości Zachodniopomorzan. Innymi słowy, wartości związane z samorealizacją i autonomią – choć są ważniejsze dla części kategorii wiekowych, do których należą Zachodniopomorzanie, a dla części mniej znaczące – to już ani ich miejsce

³¹ Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji na samorealizację i autonomię* oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *rodzaje miejscowości zamieszkania* (wieś, miasto): **Z (n = 1070) = -0,891; p = 0,373 (ni)**. Podobnie wynik analizy związku obydwu zmiennych, lecz w przypadku zmiennej *ważność orientacji na samorealizację i autonomię*, analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między mieszkańcami wsi i miast. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla tych zmiennych: **Z (n = 1070) = -1,611; p = 0,107 (ni)**. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku zmiennej *ważność orientacji na samorealizację i autonomię* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *wykształcenie Zachodniopomorzan*: **H (n = 1070, df = 2) = 0,807; p = 0,668 (ni)**. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku tych zmiennych, lecz w przypadku badanej orientacji na wartości, analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe tej zmiennej: **H (n = 1070, df = 2) = 1,685; p = 0,431 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji na samorealizację i autonomię* oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *geneza zachodniopomorskiej tożsamości* (Zachodniopomorzanie rodowici oraz osiedleni): **Z (n = 1070) = -1,710; p = 0,087 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla tych zmiennych, przy czym w przypadku zmiennej *ważność orientacji na samorealizację i autonomię*, analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe: **Z (n = 1070) = -1,411; p = 0,158 (ni)**.

zamieszkania, ani wykształcenie, ani nawet to czy urodzili się w regionie, czy w nim osiedlili, nie różnicują istotnie znaczenia, jakie mieszkańcy województwa tym wartościom przypisują.

Inaczej natomiast przedstawiają się wyniki analizy związku badanej orientacji na wartości ze względu na miasto zamieszkania. Jak wynika z zastosowanych procedur, Szczecinianie różnią się istotnie statystycznie od Koszalinian pod względem ważności tej orientacji w ich życiu. Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanych procedur analitycznych.

Tabela 150. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię ze względu na miasto zamieszkania

Miary opisu statystycznego	mieszkający w Koszalinie		mieszkający w Szczecinie	
	Ważne	80	Ważne	260
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia	7,81		8,07	
Mediana	7,90		8,20	
Dominanta	10,00		10,00	
Odchylenie standardowe	1,548		1,469	
Skośność	-0,35		-0,62	
Błąd standardowy skośności	0,269		0,151	
Kurtoza	-0,59		0,18	
Błąd standardowy kurtozy	0,532		0,301	
Rozstęp	6,00		7,00	
Minimum	4,00		3,00	
Maksimum	10,00		10,00	

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię w zależności od miasta zamieszkania respondentów. Porównano mieszkańców Koszalina (80 osób) oraz Szczecina (260 osób).

W obu miastach orientacja na samorealizację i autonomię osiąga wysokie wartości, jednak nieco wyższy poziom odnotowano wśród mieszkańców Szczecina. Średnia wyniosła 8,07 punktu w Szczecinie oraz 7,81 punktu w Koszalinie. Podobnie mediana była wyższa w Szczecinie (8,20) niż w Koszalinie (7,90).

W obu grupach dominanta osiągnęła wartość 10,00 punktów, co oznacza, że najwyższa możliwa ocena była najczęściej wybieraną odpowiedzią. Świadczy to o bardzo wysokim znaczeniu wartości związanych z niezależnością, rozwojem osobistym i realizacją własnych celów życiowych zarówno wśród mieszkańców Szczecina, jak i Koszalina.

Różnicowanie wyników było umiarkowane i zbliżone w obu miastach. Odchylenie standardowe wyniosło 1,548 w Koszalinie oraz 1,469 w Szczecinie. Rozstęp wyników osiągnął odpowiednio 6 i 7 punktów. Najniższy odnotowany wynik wyniósł 4,00 punkty w Koszalinie oraz 3,00 punkty w Szczecinie, natomiast maksymalna wartość wyniosła 10,00 punktów w obu grupach.

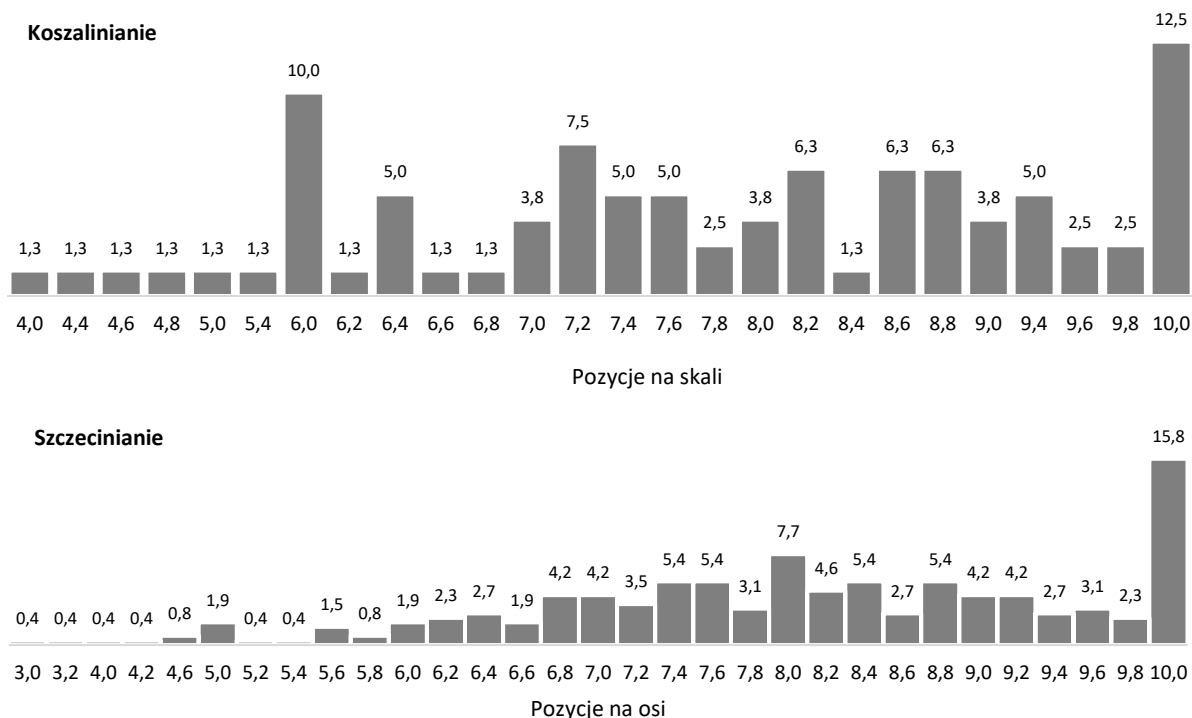
Rozkłady wyników cechowała ujemna skośność, co wskazuje na przewagę wysokich ocen nad niskimi. Efekt ten był silniejszy w Szczecinie (skośność -0,62) niż w Koszalinie (-0,35). Kurtoza przyjęła wartość ujemną w Koszalinie (-0,59), wskazując na bardziej spłaszczony rozkład wyników, natomiast w Szczecinie była nieznacznie dodatnia (0,18), co świadczy o większej koncentracji odpowiedzi wokół wartości centralnych.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja na samorealizację i autonomię stanowi bardzo ważny element systemu wartości mieszkańców obu największych miast województwa zachodniopomorskiego. Nieco wyższe znaczenie przypisują jej mieszkańcy Szczecina, jednak w obu grupach dominują wysokie oceny wartości związanych z niezależnością, rozwojem osobistym i możliwością realizowania własnych aspiracji.

Dane wyrażone w wartościach średnich punktów testu

Źródło: badanie STS

Wykres 152. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji na samorealizację i autonomię ze względu na miasto zamieszkania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji na samorealizację i autonomię w zależności od miasta zamieszkania respondentów. Porównano mieszkańców Koszalina i Szczecina. Wyniki przedstawiono na skali od 1 do 10, a wartości wyrażono jako odsetki respondentów osiągających poszczególne poziomy orientacji.

W obu miastach rozkłady wyników są wyraźnie skoncentrowane w górnej części skali, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie wartości związanych z niezależnością, rozwojem osobistym i możliwością realizowania własnych aspiracji życiowych.

Wśród mieszkańców Koszalina najczęściej występował maksymalny wynik 10,0 punktów, który osiągnęło 12,5% respondentów. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 6,0 punktów (10,0%), 7,4 punktu (7,5%) oraz 8,6, 8,8 i 9,0 punktów (po 6,3%). Rozkład wskazuje na znaczną koncentrację odpowiedzi wokół wysokich ocen, choć widoczne są także pojedyncze wyniki w środkowej części skali.

Wśród mieszkańców Szczecina najwyższy odsetek respondentów również uzyskał wynik 10,0 punktów (15,8%). Relatywnie często występowały także wyniki 8,0 punktów (7,7%), 7,4 punktu i 7,6 punktu (po 5,4%), 8,4 punktu (5,4%) oraz 9,0 punktów (5,4%). Odpowiedzi szczecinian są bardziej skoncentrowane wokół wysokich wartości niż w przypadku mieszkańców Koszalina.

Niskie wyniki pojawiały się sporadycznie w obu grupach. W Koszalinie najniższe odnotowane wartości rozpoczynały się od 4,0 punktów, natomiast w Szczecinie od 3,0 punktów. Odsetki respondentów osiągających takie wyniki były bardzo niewielkie.

Rozkład wyników mieszkańców Szczecina jest nieco bardziej przesunięty w kierunku najwyższych wartości skali, co odpowiada wyższej średniej i medianie odnotowanej dla tej grupy. W obu miastach dominują jednak bardzo wysokie oceny orientacji na samorealizację i autonomię.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na samorealizację i autonomię stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wartości zarówno mieszkańców Szczecina, jak i Koszalina. Nieco wyższe znaczenie przypisują jej mieszkańcy Szczecina, jednak w obu grupach zdecydowanie dominują wysokie oceny związane z niezależnością i rozwojem osobistym.

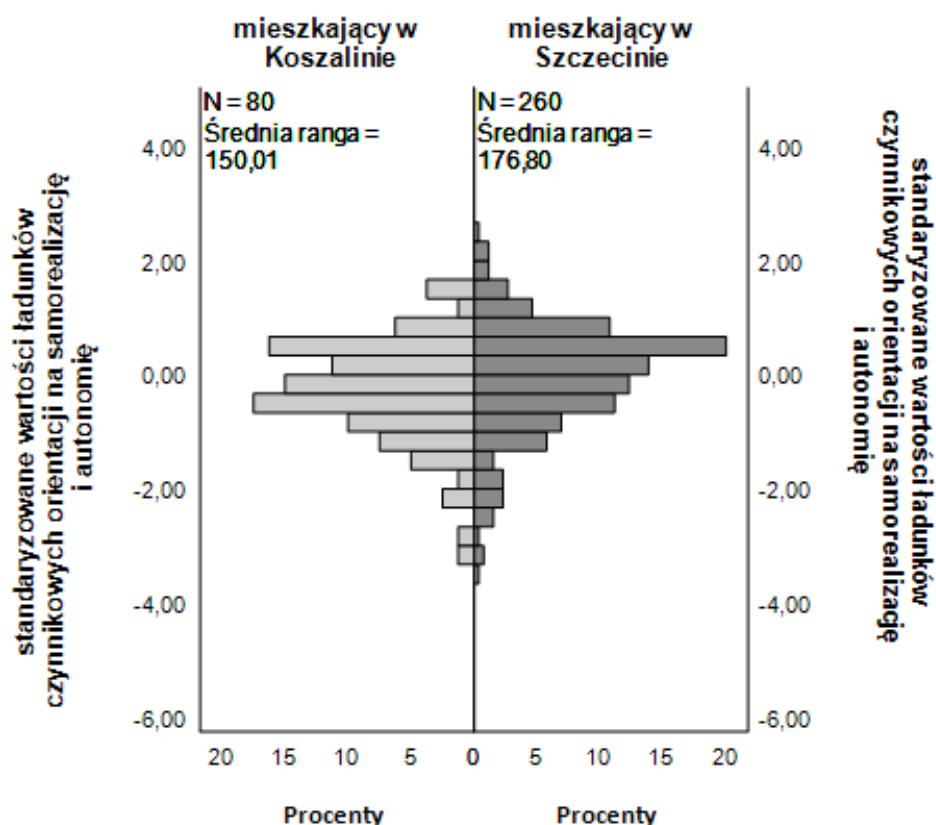
Dane wyrażone w procentach. [n Koszalinian = 80 = 100%, n Szczecinian = 260 = 100%]

Źródło: badanie STS

W analizie badanej orientacji na wartości, ze względu na miasto zamieszkania, ponownie mamy do czynienia z sytuacją, odmiennych wyników testów istotności różnic. Empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, przeprowadzonego w oparciu o skalę 1-10, świadczy o tym, że nie zachodzi istotny statystycznie związek między

analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny: $Z(n = 340) 1,351; p = 0,177$. Innymi słowy zaobserwowane w próbie różnice między Szczecinianami i Koszalinianami pod względem ważności orientacji na samorealizację i autonomię, wyrażonej wartościami średnich pozycji na skali, nie są istotne. Odmiennie zaś prezentują się wyniki analizy przeprowadzonej w oparciu o zmienną *standaryzowanych ładunków czynnikowych* badanej orientacji. Podobnie jak to miało miejsce w przypadku zależności między płcią Zachodniopomorzan i ważnością orientacji rodzinno-emocjonalnej, bardziej subtelna specyfika orientacji na samorealizację i autonomię, jaką jest ujęcie jej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, ujawnia jednak istotną statystycznie różnicę między mieszkańcami obydwu miast. Zapis formalny: $Z(n = 340) 2,132; p = 0,033$. Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Wykres 153. Poziom ważności orientacji na samorealizację i autonomię ze względu miasto zamieszkania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności orientacji na samorealizację i autonomię w zależności od miasta zamieszkania respondentów. Zaprezentowano rozkłady standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych dla mieszkańców Koszalina i Szczecina oraz średnie rangi uzyskane przez obie grupy.

Badaniem objęto 80 mieszkańców Koszalina oraz 260 mieszkańców Szczecina. Mieszkańcy Szczecina uzyskali wyższą średnią rangę (176,80) niż mieszkańcy Koszalina (150,01). Oznacza to, że wartości związane z niezależnością, rozwojem osobistym, możliwością samodzielnego podejmowania decyzji oraz realizacją własnych aspiracji życiowych są przeciętnie nieco wyżej oceniane przez mieszkańców Szczecina. Rozkłady wyników w obu miastach mają zbliżony kształt i są skoncentrowane wokół wartości centralnych. Największa liczebność respondentów występuje w pobliżu przeciętnych i umiarkowanie wysokich wartości standaryzowanych, natomiast wraz ze wzrostem odległości od centrum rozkładu liczebność obserwacji stopniowo maleje.

Rozkład mieszkańców Szczecina jest nieznacznie przesunięty w kierunku wyższych wartości orientacji na samorealizację i autonomię, co znajduje odzwierciedlenie w wyższej średniej randze. Wśród mieszkańców Koszalina również dominuje wysoki poziom tej orientacji, jednak przeciętne wyniki są nieco niższe.

W obu grupach występują osoby osiągające zarówno bardzo wysokie, jak i niskie wartości standaryzowane. Widoczne są pojedyncze obserwacje odstające po stronie niskich wyników, jednak nie wpływają one na ogólny obraz wysokiego znaczenia orientacji na samorealizację i autonomię.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na samorealizację i autonomię stanowi jeden z kluczowych elementów systemu wartości mieszkańców obu największych miast województwa zachodniopomorskiego. Nieco wyższe znaczenie przypisują jej mieszkańcy Szczecina, jednak w obu grupach dominuje wysoka ocena wartości związanych z niezależnością, samodzielnością i rozwojem osobistym.

Źródło: badanie STS

Można powiedzieć, że zaobserwowane w próbie różnice między Koszalinianami i Szczecinianami, pod względem ważności orientacji na samorealizację i autonomię, są istotne statystycznie i mogą być uogólnione na populację regionu z prawdopodobieństwem 96,7%. Informacje uzyskane z analizy pozwalają stwierdzić, że Koszalinianie oceniają niżej ważność tej orientacji niż Szczecinianie, o czym świadczy różnica średnich rang badanej zmiennej.

Interesująco również przedstawiają się wyniki analizy badanej orientacji na wartości ze względu na zmienną *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim* mieszkańców regionu. Poniższe zestawienia prezentują wyniki przeprowadzonej analizy. Tym razem zmienna zależna *orientacja na samorealizację i autonomię* w obydwu ujęciach: w oparciu o średnie pozycje na skali 1-10 oraz w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, okazują się istotnie statystycznie różnicować ze względu na zmienną niezależną *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim*. Poniższe zestawienia prezentują rezultaty zastosowanych procedur analitycznych.

Tabela 151. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Miary opisu statystycznego	nieposiadający rodziny korzeni		posiadający rodzinne korzenie	
	Ważne	354	Ważne	716
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		7,98		8,27
Mediana		8,00		8,40
Dominanta		10,00		10,00
Odchylenie standardowe		1,513		1,397
Skośność		-0,51		-0,87
Błąd standardowy skośności		0,130		0,091
Kurtoza		-0,10		1,15
Błąd standardowy kurtozy		0,259		0,182
Rozstęp		7,40		9,00
Minimum		2,60		1,00
Maksimum		10,00		10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię w zależności od posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Porównano osoby nieposiadające rodzinnych korzeni w regionie (354 respondentów) oraz osoby posiadające takie korzenie (716 respondentów).

W obu grupach orientacja na samorealizację i autonomię osiąga bardzo wysokie wartości, jednak wyższy poziom odnotowano wśród osób posiadających rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim. Średnia wyniosła w tej grupie 8,27 punktu, podczas gdy wśród osób nieposiadających rodzinnych korzeni osiągnęła 7,98 punktu. Podobnie mediana była wyższa wśród osób posiadających rodzinne korzenie (8,40) niż wśród pozostałych respondentów (8,00).

W obu grupach dominanta osiągnęła maksymalną wartość 10,00 punktów, co oznacza, że najwyższa możliwa ocena była najczęściej wybieraną odpowiedzią. Świadczy to o bardzo wysokim znaczeniu wartości związanych z niezależnością, samostanowieniem i rozwojem osobistym niezależnie od rodzinnych związków z regionem.

Zróznicowanie wyników było umiarkowane. Odchylenie standardowe wyniosło 1,513 wśród osób nieposiadających rodzinnych korzeni oraz 1,397 wśród osób posiadających takie korzenie. Rozstęp wyników osiągnął odpowiednio 7,40 i 9,00 punktów. Najniższe odnotowane wartości wyniosły 2,60 oraz 1,00 punkt, natomiast maksymalny wynik w obu grupach osiągnął wartość 10,00 punktów.

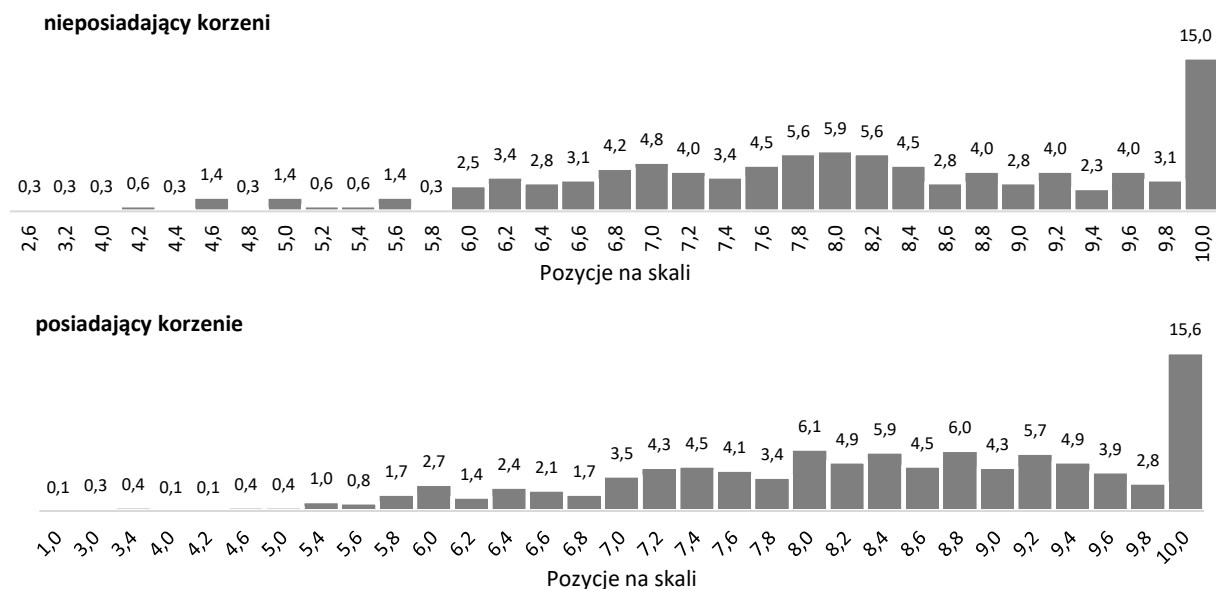
Rozkłady wyników cechowała ujemna skośność, wskazująca na przewagę wysokich ocen nad niskimi. Efekt ten był wyraźniejszy w grupie osób posiadających rodzinne korzenie (skośność -0,87) niż wśród osób ich nieposiadających (-0,51). Kurtoza przyjęła wartość dodatnią w grupie osób posiadających rodzinne korzenie (1,15), co świadczy o większej koncentracji wyników wokół wartości centralnych, natomiast w drugiej grupie była bliska zeru (-0,10).

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja na samorealizację i autonomię zajmuje bardzo ważne miejsce w systemie wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od rodzinnych korzeni w regionie. Nieco wyższe znaczenie przypisują jej jednak osoby posiadające rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim.

Dane wyrażone w wartościach średnich punktów testu

Źródło: badanie STS

Wykres 154. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji na samorealizację i autonomię ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji na samorealizację i autonomię w zależności od posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Porównano osoby nieposiadające rodzinnych korzeni w regionie oraz osoby posiadające takie korzenie. Wyniki przedstawiono na skali od 1 do 10, a wartości wyrażono jako odsetki respondentów osiągających poszczególne poziomy orientacji.

W obu grupach rozkłady wyników są wyraźnie skoncentrowane w górnej części skali, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie wartości związanych z niezależnością, samodzielnością, rozwojem osobistym i realizacją własnych celów życiowych.

Wśród osób nieposiadających rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim najczęściej występował maksymalny wynik 10,0 punktów, który osiągnęło 15,0% respondentów. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 8,0 punktów (5,6%), 8,2 punktu (5,9%), 7,8 punktu (5,6%), 7,4 punktu (4,8%) oraz 7,0 punktów (4,2%). Odpowiedzi koncentrują się głównie w przedziale od około 7 do 10 punktów.

W grupie osób posiadających rodzinne korzenie w regionie również najczęściej występował wynik 10,0 punktów, który uzyskało 15,6% badanych. Wysokie częstości odnotowano ponadto dla wyników 8,0 punktów (6,1%), 8,8 punktu (6,0%), 8,4 punktu (5,9%), 9,2 punktu (5,7%) oraz 8,2 punktu (4,9%). Rozkład jest nieco bardziej przesunięty w kierunku najwyższych wartości skali niż w grupie osób nieposiadających rodzinnych korzeni.

Niskie wyniki występowały sporadycznie w obu grupach. Wśród osób posiadających rodzinne korzenie pojawiały się pojedyncze odpowiedzi na poziomie 1,0 punktu, natomiast wśród osób bez rodzinnych korzeni najniższe wartości rozpoczynały się od 2,6 punktu. Były to jednak przypadki jednostkowe.

Porównanie obu rozkładów wskazuje, że osoby posiadające rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim nieco częściej osiągają bardzo wysokie wyniki orientacji na samorealizację i autonomię. Różnice między grupami są jednak niewielkie, a w obu przypadkach zdecydowanie dominują wysokie oceny.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na samorealizację i autonomię stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od rodzinnych korzeni w regionie. Nieco wyższe znaczenie przypisują jej osoby posiadające rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim, jednak w obu grupach dominują bardzo wysokie oceny tej orientacji.

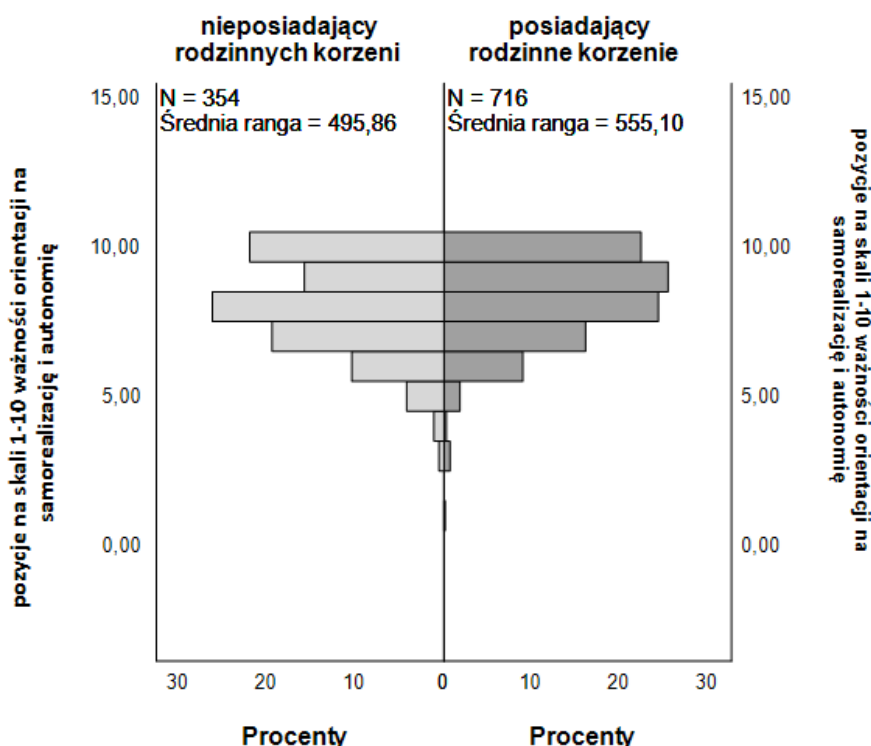
Dane wyrażone w procentach. [n nieposiadających korzeni = 354 = 100%, n posiadających korzenie = 716 = 100%

Źródło: badanie STS

W analizie badanej orientacji na wartości, ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim, mamy do czynienia z sytuacją, analogicznych wyników testów istotności różnic. Empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, przeprowadzonego w oparciu o skalę 1-10, świadczy o tym, że zachodzi istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny: **Z (n = 1070) 2,958; p = 0,003**. Oznacza to, że

zaobserwowane w próbie różnice między Zachodniopomorzanami zakorzenionymi w regionie i osobami nie posiadającymi tu rodzinnych korzeni, pod względem ważności orientacji na samorealizację i autonomię, wyrażonej wartościami średnich pozycji na skali, są istotne statystycznie i mogą być uogólnione na populację regionu z prawdopodobieństwem 99,7%. Informacje uzyskane z analizy pozwalają stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim, osoby zakorzenione w regionie różnią się od niezakorzenionych jego mieszkańców pod względem ocen wartości tworzących analizowaną orientację. Nadto to Zachodniopomorzanie zakorzenieni oceniają zdecydowanie wyżej ważność tej orientacji niż niezakorzenieni, o czym świadczy różnica średnich rang badanej zmiennej. Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Wykres 155. Poziom ważności orientacji na samorealizację i autonomię, w oparciu o średnie pozycje na skali 1-10, ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności orientacji na samorealizację i autonomię w zależności od posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Zaprezentowano rozkłady wyników na skali od 1 do 10 dla osób nieposiadających rodzinnych korzeni w regionie oraz osób posiadających takie korzenie, a także średnie rangi uzyskane przez obie grupy.

Badaniem objęto 354 osoby nieposiadające rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim oraz 716 osób posiadających takie korzenie. Respondenci posiadający rodzinne korzenie uzyskali wyższą średnią rangę (555,10) niż osoby ich nieposiadające (495,86). Oznacza to, że wartości związane z niezależnością, samodzielnością, rozwojem osobistym i możliwością realizowania własnych celów życiowych mają przeciętnie większe znaczenie dla osób posiadających rodzinne związki z regionem.

W obu grupach rozkłady wyników są skoncentrowane przede wszystkim w górnej części skali. Największa liczba odpowiedzi występuje w przedziale od około 7 do 10 punktów, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie orientacji na samorealizację i autonomię niezależnie od rodzinnych korzeni.

Rozkład osób posiadających rodzinne korzenie jest wyraźniej przesunięty w kierunku najwyższych wartości skali. W tej grupie częściej występują wyniki zbliżone do maksimum, co znajduje odzwierciedlenie w wyższej średniej randze. Wśród osób nieposiadających rodzinnych korzeni również dominują wysokie oceny, jednak ich koncentracja wokół najwyższych wartości jest nieco mniejsza.

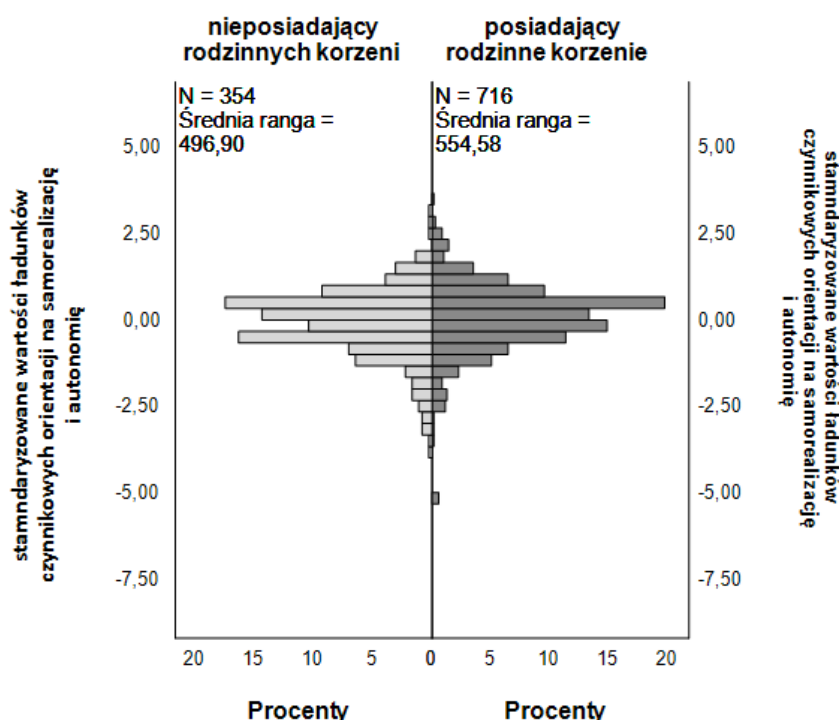
Niskie wyniki pojawiają się sporadycznie w obu grupach i stanowią niewielki odsetek wszystkich odpowiedzi. Większość respondentów przypisuje analizowanej orientacji wysokie lub bardzo wysokie znaczenie.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na samorealizację i autonomię stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Wyższy poziom tej orientacji obserwowany jest wśród osób posiadających rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim, choć w obu grupach dominują bardzo wysokie oceny znaczenia niezależności i rozwoju osobistego.

Źródło: badanie STS

Z kolei analiza przeprowadzona w oparciu o zmienną *standaryzowanych ładunków czynnikowych* badanej orientacji, również ujawnia istotną statystycznie różnicę między Zachodniopomorzanami zakorzenionymi i niezakorzenionymi w regionie. Zapis formalny wyniku testu U Manna-Whitney'a: **Z (n = 1070) 2,873; p = 0,004**. Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Wykres 156. Poziom ważności orientacji na samorealizację i autonomię w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności orientacji na samorealizację i autonomię mierzonej za pomocą standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych w zależności od posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Zaprezentowano rozkłady wyników dla osób nieposiadających rodzinnych korzeni w regionie oraz osób posiadających takie korzenie, a także średnie rangi uzyskane przez obie grupy.

Badaniem objęto 354 osoby nieposiadające rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim oraz 716 osób posiadających takie korzenie. Respondenci posiadający rodzinne korzenie uzyskali wyższą średnią rangę (554,58) niż osoby ich nieposiadające (496,90). Oznacza to, że wartości związane z niezależnością, samostanowieniem, rozwojem osobistym i realizacją własnych aspiracji mają przeciętnie większe znaczenie dla osób posiadających rodzinne związki z regionem.

Rozkłady wyników w obu grupach są skoncentrowane głównie wokół wartości centralnych i dodatnich. Największa liczba respondentów osiąga wyniki mieszczące się w pobliżu przeciętnych i umiarkowanie wysokich wartości standaryzowanych, co wskazuje na wysoki poziom orientacji na samorealizację i autonomię niezależnie od rodzinnych korzeni.

Rozkład osób posiadających rodzinne korzenie jest nieco bardziej przesunięty w kierunku wyższych wartości standaryzowanych, co znajduje odzwierciedlenie w wyższej średniej randze. W grupie tej częściej występują wyniki dodatnie, świadczące o ponadprzeciętnym znaczeniu analizowanej orientacji.

W obu grupach widoczne są pojedyncze obserwacje odstające po stronie bardzo niskich wartości. Szczególnie wśród osób posiadających rodzinne korzenie można zauważyć pojedyncze skrajne wyniki ujemne, jednak mają one charakter incydentalny i nie wpływają na ogólny obraz wysokiej pozycji samorealizacji i autonomii w systemie wartości badanych.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na samorealizację i autonomię stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Wyższy poziom tej orientacji obserwowany jest wśród osób posiadających rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim, choć w obu analizowanych grupach znaczenie niezależności, samodzielności i rozwoju osobistego pozostaje bardzo wysokie.

Źródło: badanie STS

Również w przedstawionym aspekcie analizy istotności różnic między zmiennymi, wyniki okazują się analogicznie pokazującymi prawidłowość wyrażającą się tym, że Zachodniopomorzanie zakorzenieni oceniają zdecydowanie wyżej ważność tej orientacji niż niezakorzenieni.

Orientacja statusowo-materialna

Wyłoniona w toku analizy czynnikowej orientacja statusowo-materialna tworzona jest przez następujące wartości: *Bogactwo, posiadanie pieniędzy; Władza, możliwość organizowania pracy sobie i innym; Minimum wysiłku przy osiągnięciu celów; Własny wygląd zewnętrzny (ubiór, sylwetka); Poczucie, że się jest kimś niezastąpionym w tym, co się robi (kompetencje/fachowość).*

Poniższa tabela zawiera podstawowe dane opisu statystycznego odpowiadające wyłonionej orientacji.

Tabela 152. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej

	ważne 1070
	braki danych 0
Orientacja statusowo-materialna	
Średnia	7,51
Błąd standardowy średniej	0,047
Mediana	7,60
Dominanta	10,00
Odchylenie standardowe	1,556
Skośność	-0,34
Błąd standardowy skośności	0,075
Kurtoza	-0,08
Błąd standardowy kurtozy	0,149
Rozstęp	9,00
Minimum	1,00
Maksimum	10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Analiza została przeprowadzona dla 1070 respondentów, bez braków danych.

Średni poziom orientacji statusowo-materialnej wyniósł 7,51 punktu w skali od 1 do 10, co wskazuje na wysokie znaczenie wartości związanych z osiąganiem dobrobytu materialnego, wysokiej pozycji społecznej, prestiżu oraz sukcesu ekonomicznego. Błąd standardowy średniej osiągnął wartość 0,047, co świadczy o wysokiej precyzji oszacowania średniego wyniku w badanej populacji.

Mediana wyniosła 7,60 punktu, co oznacza, że połowa respondentów uzyskała wyniki nie niższe od tej wartości. Dominanta osiągnęła maksymalną wartość 10,00 punktów, wskazując, że najwyższa możliwa ocena była najczęściej wybieraną odpowiedzią.

Zróznicowanie wyników było umiarkowane. Odchylenie standardowe wyniosło 1,556 punktu, a rozstęp osiągnął wartość 9 punktów. Najniższy odnotowany wynik wyniósł 1,00 punkt, natomiast najwyższy osiągnął maksymalną wartość 10,00 punktów.

Rozkład wyników cechował się niewielką ujemną skośnością (-0,34), co wskazuje na nieznaczną przewagę wysokich ocen nad niskimi. Kurtoza była bliska zeru (-0,08), co oznacza, że rozkład wyników jest zbliżony do rozkładu normalnego pod względem koncentracji obserwacji wokół wartości centralnych.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja statusowo-materialna zajmuje ważne miejsce w systemie wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Większość respondentów wysoko ocenia znaczenie dobrobytu materialnego, osiągnięć zawodowych, prestiżu społecznego i stabilności ekonomicznej, choć znaczenie tych wartości jest nieco niższe niż w przypadku orientacji na samorealizację i autonomię.

Źródło: badanie STS

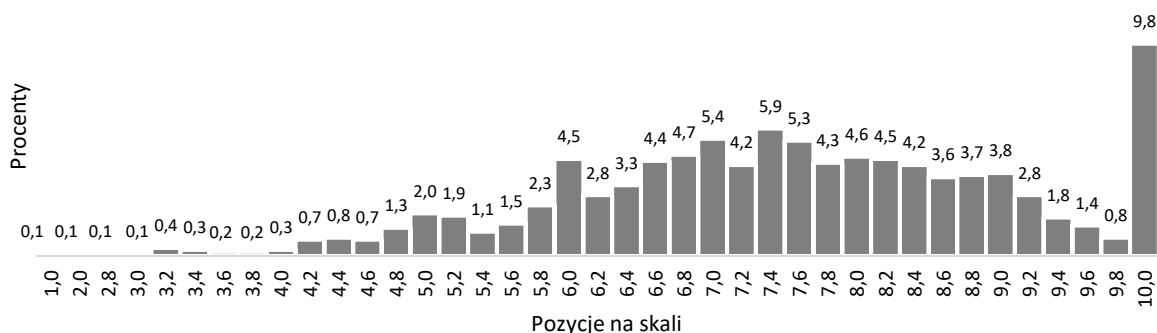
Wartość średniej arytmetycznej jest – jak w przypadku wszystkich analizowanych dotąd orientacji na wartości – niższa do wartości mediany oraz znacznie niższa niż wartość

dominanty. Oznacza to lewostronną asymetrię rozkładu, co potwierdza ujemna, mieszcząca się w przedziale niskiej asymetrii, wartość współczynnika skośności. I tym razem mamy zatem do czynienia z przewagą wysokich ocen oraz relatywnie niższe udziały ocen niskich, które tworząc wydłużony „ogon” rozkładu, w małym stopniu wpływają na obniżenie wartości średniej; przeciwnie wartość maksymalna – jej udział w próbie ma znaczenie dla wartości średniej. Ujemna, i zarazem bardzo bliska zeru wartość kurtozy, wskazuje na rozkład platykurtyczny, czyli bardziej „spłaszczony” niż rozkład normalny. Oznacza to, że nieznaczna większość uczestników badania formułowała w badaniu oceny rozproszone w stosunku do średniej.

Zróżnicowanie wyników można określić jako umiarkowane (o czym świadczy wartość odchylenia standardowego), choć wyższe od dotąd omawianych orientacji na wartości.

Reasumując, stwierdzić należy, że ważność wartości tworzących orientację statusowo-materialną jest **wysoka, choć wyraźnie niższa niż w przypadku orientacji na kapitał społeczno-kulturowy i nieznacznie mniejsza niż w przypadku orientacji na samorealizację i autonomię. Nadto jest ona i stosunkowo jednorodna, z wyraźną przewagą najwyższych pozycji na skali.** Poniższy wykres prezentuje specyfikę rozkładu pozycji na skali ważności analizowanej orientacji na wartości.

Wykres 157. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji statusowo-materialnej

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji statusowo-materialnej wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Na osi poziomej zaprezentowano wyniki uzyskane na skali od 1 do 10, natomiast na osi pionowej przedstawiono odsetki respondentów osiągających poszczególne wartości.

Rozkład wyników koncentruje się przede wszystkim w środkowej i górnej części skali, co wskazuje na wysokie znaczenie wartości związanych z dobrobytem materialnym, osiągnięciami zawodowymi, prestiżem społecznym oraz wysokim statusem ekonomicznym.

Najczęściej występował maksymalny wynik 10,0 punktów, który osiągnęło 9,8% respondentów. Była to najwyższa częstość spośród wszystkich wartości skali. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 7,4 punktu (5,9%), 7,8 punktu (5,3%), 7,0 punktów (5,4%), 8,6 punktu (4,6%), 8,2 punktu (4,5%) oraz 6,8 punktu (4,7%).

Największa koncentracja odpowiedzi występowała w przedziale od około 6 do 9 punktów. W tym zakresie większość wartości osiągała częstości od około 3% do 6% respondentów, co wskazuje na dominację umiarkowanie wysokich i wysokich ocen.

Niskie wyniki pojawiały się sporadycznie. Wartości poniżej 4 punktów uzyskiwały pojedyncze osoby i zwykle nie przekraczały 0,5% wszystkich odpowiedzi. Oznacza to, że niski poziom znaczenia orientacji statusowo-materialnej występował bardzo rzadko.

Rozkład wyników wykazuje niewielką lewostronną asymetrię, co oznacza przewagę ocen wysokich nad niskimi. Jednocześnie odpowiedzi są rozłożone stosunkowo równomiernie wokół wartości centralnych, bez bardzo silnej koncentracji wyłącznie przy najwyższych ocenach.

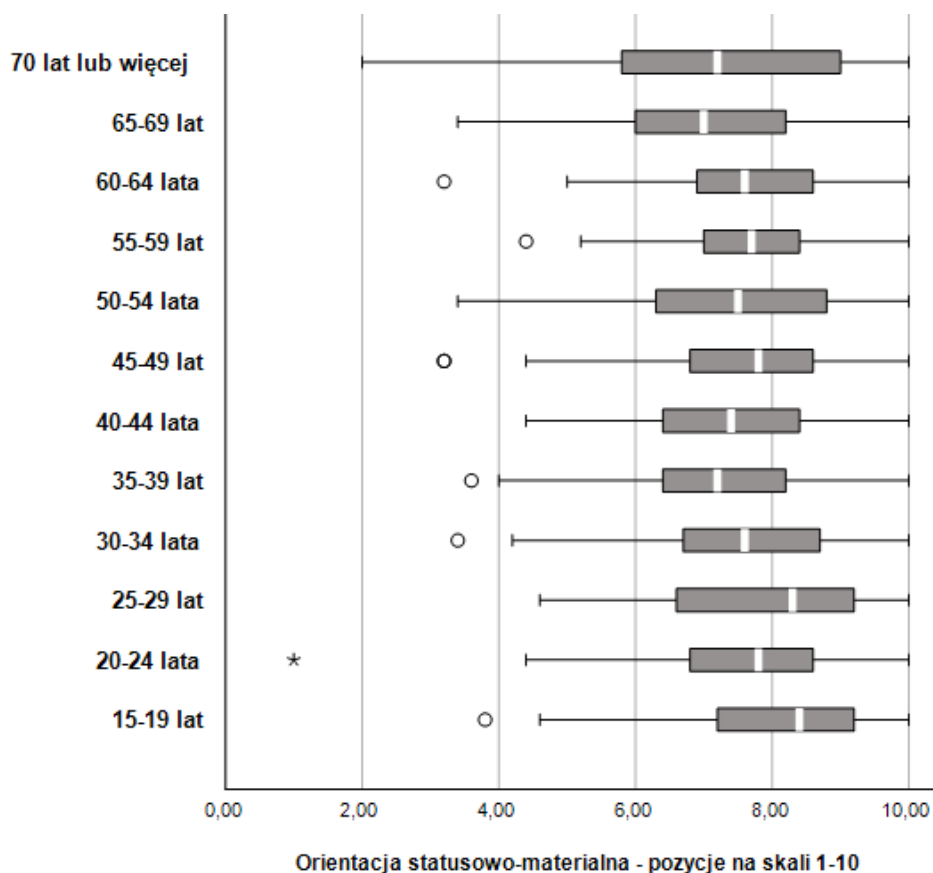
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja statusowo-materialna stanowi ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Większość respondentów wysoko ocenia znaczenie dobrobytu materialnego, sukcesu zawodowego i prestiżu społecznego, choć rozkład odpowiedzi jest bardziej zróżnicowany niż w przypadku orientacji na samorealizację i autonomię.

Źródło: badanie STS

W analizie badanej orientacji na wartości, ze względu na płeć, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, świadczy o tym, że nie istnieje istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi. Podobnie jak w przypadku orientacji na samorealizację i autonomię, prawidłowość ta występuje zarówno w sytuacji, w której zmienna *ważność badanej orientacji*, analizowana jest w oparciu o średnie pozycje na skali – zapis formalny wyników testu: **Z (n = 1068) -1,288; p = 0,198 (ni)** – jak i w sytuacji, w której zmienna ta analizowana jest w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe – zapis formalny wyników testu: **Z (n = 1068) -0,434; p = 0,665 (ni)**. Można zatem stwierdzić, że zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami płci mieszkańców Pomorza Zachodniego, pod względem ważności orientacji statusowo-materialnej, nie będąc istotnymi statystycznie, nie mogą stanowić podstawy do uogólnień na całą populację. Konkludując, możemy stwierdzić, że brak istotnej różnicy między kobietami i mężczyznami w ocenie analizowanej orientacji, świadczy o tym, że potrzeba osiągnięcia statusowych i materialnych jest tak samo ważna dla mieszkańców Pomorza Zachodniego bez względu na płeć.

Z kolei analiza ważności orientacji statusowo-materialnej ze względu na wiek Zachodniopomoran, pozwala stwierdzić występowanie istotnych prawidłowości. W analizie ważności badanej orientacji w oparciu o pozycje na skali 1-10, empiryczne poziomy istotności testów H Kruskala-Wallisa, świadczą o istotnych statystycznie różnicach między kategoriami wieku uczestników badania. Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanej procedury.

Tabela 153. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej na skali 1-10, ze względu na wiek Zachodniopomorzan

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. W formie wykresów pudełkowych zaprezentowano mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające.

We wszystkich analizowanych grupach wiekowych orientacja statusowo-materialna osiąga stosunkowo wysokie wartości. Mediany wyników koncentrują się głównie w przedziale od około 7 do 8,5 punktu, co wskazuje, że wartości związane z dobrobytem materialnym, sukcesem zawodowym i prestiżem społecznym są istotne niezależnie od wieku respondentów.

Najwyższe mediany obserwowane są wśród osób w wieku 70 lat i więcej oraz w grupie 25–29 lat. Wysokie wartości centralne występują również wśród respondentów w wieku 15–19 lat, 50–54 lata oraz 65–69 lat. Oznacza to, że zarówno najmłodsi dorośli, jak i najstarsi mieszkańcy regionu przypisują orientacji statusowo-materialnej relatywnie duże znaczenie.

Nieco niższe mediany odnotowano w grupach 30–34 lata, 35–39 lat, 40–44 lata oraz 60–64 lata, jednak także w tych kategoriach wiekowych wartości centralne pozostają na poziomie świadczącym o wysokim znaczeniu analizowanej orientacji.

Zróznicowanie wyników jest umiarkowane i stosunkowo podobne w większości grup wiekowych. Rozstępy międzykwartylowe wskazują na relatywnie niewielkie różnice wewnątrz poszczególnych kategorii wieku. Największą zmienność można zaobserwować w grupach 25–29 lat oraz 70 lat i więcej.

Na wykresie widoczne są pojedyncze obserwacje odstające o niskich wartościach orientacji statusowo-materialnej. Występują one między innymi w grupach 15–19 lat, 20–24 lata, 30–34 lata, 45–49 lat, 55–59 lat oraz 60–64 lata. Są to jednak przypadki jednostkowe i nie wpływają na ogólny obraz wysokiego znaczenia analizowanej orientacji.

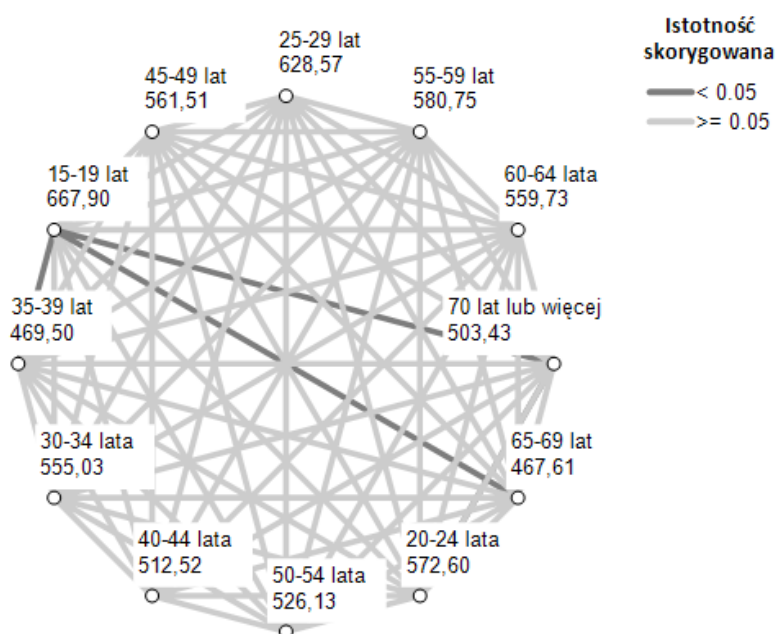
Wyniki tabeli wskazują, że orientacja statusowo-materialna stanowi ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego we wszystkich grupach wiekowych. Różnice pomiędzy kategoriami wieku są stosunkowo niewielkie, a we wszystkich grupach dominują umiarkowanie wysokie i wysokie oceny znaczenia dobrobytu materialnego, sukcesu zawodowego i prestiżu społecznego.

Źródło: badanie własne STS

Należy podkreślić, że najwyższe wartości median (białe kreski wewnątrz pudełek wykresu), wystąpiły u uczestników badania, należących do dwu kategorii wiekowych: 15-19 lat i 25-29 lat. Są to ci Zachodniopomorzanie, dla których analizowana orientacja, posiada najwyższą ważność. Z kolei mieszkańcy województwa, przypisujący wartościom tworzącym tę orientację najniższą ważność, należą do dwu najstarszych kategorii wiekowych (65-69 lat oraz 70 lat lub więcej). Warto również zwrócić uwagę na stosunkowo nisko usytuowaną medianę ważności analizowanej orientacji w kategorii wiekowej 35-39 lat.

Zapis formalny wyniku testu H Kruskala-Wallisa dla wieku oraz zmiennej pozycje na skali 1-10 orientacji statusowo-materialnej: $H(n = 1070, df = 11) = 35,324; p < 0,001$. Pozwala to stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim, wiek ma istotne statystycznie znaczenie dla stosunku mieszkańców tego regionu do wartości tworzących analizowaną orientację. Oznacza to, że możemy dokonywać uogólnień na zbiorowość generalną z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99% Test porównania parami poszczególnych kategorii wieku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 158. Obraz relacji między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej na skali 1-10

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje pomiędzy kategoriami wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pod względem poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej. Każdy węzeł reprezentuje jedną grupę wiekową, a przypisana do niego wartość oznacza średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji. Linie łączące węzły przedstawiają wyniki porównań między grupami, przy czym ciemniejsze połączenia oznaczają różnice istotne statystycznie po zastosowaniu korekty wielokrotnych porównań. Najwyższą średnią rangę uzyskali respondenci w wieku 15–19 lat (667,90). Wysokie wartości odnotowano również wśród osób w wieku 25–29 lat (628,57), 55–59 lat (580,75), 20–24 lata (572,60), 45–49 lat (561,51) oraz 60–64 lata (559,73). Oznacza to, że w tych grupach wiekowych wartości związane z dobrobytem materialnym, sukcesem zawodowym i prestiżem społecznym mają szczególnie duże znaczenie. Średnie rangi zbliżone do przeciętnego poziomu uzyskały osoby w wieku 30–34 lata (555,03), 50–54 lata (526,13), 40–44 lata (512,52) oraz respondenci w wieku 70 lat i więcej (503,43).

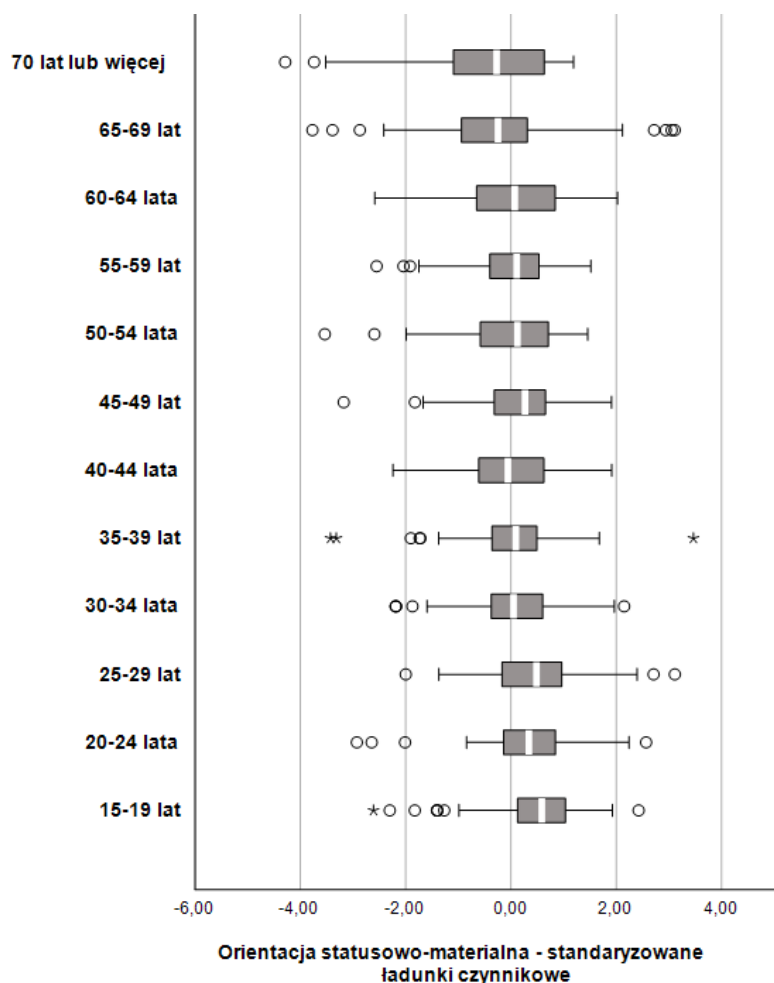
Najniższe średnie rangi odnotowano wśród osób w wieku 35–39 lat (469,50) oraz 65–69 lat (467,61). Wskazuje to, że respondenci należący do tych grup relatywnie niżej oceniali znaczenie orientacji statusowo-materialnej niż pozostali uczestnicy badania. Układ połączeń między węzłami wskazuje na występowanie różnic pomiędzy niektórymi kategoriami wieku. Szczególnie wyróżnia się grupa osób w wieku 15–19 lat, która osiągnęła najwyższą średnią rangę i wyraźnie odróżnia się od części pozostałych kategorii wiekowych. Wyniki wykresu wskazują, że orientacja statusowo-materialna stanowi ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od wieku. Największe znaczenie przypisują jej osoby najmłodsze (15–19 lat) oraz respondenci w wieku 25–29 lat, natomiast relatywnie najmniejsze osoby w wieku 35–39 lat i 65–69 lat. Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji w kategorii wieku Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, jako istotna statystycznie okazuje się różnica między osobami należącymi do czterech kategorii: 15-19 lat (najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości), 65-69 lat (najniższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości), 35-39 lat i wreszcie 70 lat lub więcej. Potwierdza to uwagi poczynione w oparciu o specyfikę wykresów pudełkowych, obrazujących pozycyjne miary opisu statystycznego (medianę, kwartył pierwszy i kwartył trzeci) oraz prawidłowości związane z wzajemnymi relacjami między tymi miarami.

Analiza przeprowadzona w oparciu o zmienną standaryzowanych ładunków czynnikowych, pokazuje relacje średnich pozycji w poszczególnych kategoriach wieku, w stosunku do średniej standaryzowanej. Jak się okazuje „odstępstwa” od średniej ogólnej, dostarczają kilku interesujących informacji. Analiza zmiennej *ważność orientacji statusowo-materialnej*, stworzonej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe orientacji, przeprowadzona ze względu na wiek Zachodniopomorzan, wykazuje istotne statystycznie różnice między poszczególnymi kategoriami wieku uczestników badania. Zapis formalny wyniku testu: $H(n = 1070, df = 11) = 20,130; p = 0,044$. Z prawdopodobieństwem 96,6% możemy uogólnić prawidłowość na zbiorowość regionu. Poniższy wykres prezentuje obraz ważności orientacji statusowo-materialnej, stworzony w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe analizowanej orientacji na wartości.

Wykres 159. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej na skali standaryzowanych ładunków czynnikowych, ze względu na wiek Zachodniopomoran

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej mierzonej za pomocą standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Wykorzystano wykresy pudełkowe prezentujące mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające i ekstremalne.

We wszystkich analizowanych grupach wiekowych mediany wyników znajdują się w pobliżu wartości zerowych lub nieznacznie dodatnich, co wskazuje na względnie podobny poziom orientacji statusowo-materialnej niezależnie od wieku respondentów. Różnice pomiędzy grupami są niewielkie, a większość rozkładów ma zbliżony kształt.

Nieco wyższe wartości centralne obserwowane są wśród osób w wieku 15–19 lat, 25–29 lat oraz 70 lat i więcej. W grupach tych orientacja statusowo-materialna osiąga poziom nieco wyższy od przeciętnego dla całej badanej populacji.

Nieco niższe mediany występują wśród respondentów w wieku 35–39 lat, 45–49 lat oraz 65–69 lat, jednak różnice względem pozostałych grup są niewielkie i nie wskazują na wyraźne zróżnicowanie pokoleniowe.

Zróżnicowanie wyników wewnątrz grup jest umiarkowane. Rozstępy międzykwartylowe są podobne w większości kategorii wieku, co świadczy o porównywalnym stopniu zróżnicowania postaw wobec wartości materialnych i statusowych.

Na wykresie widoczne są liczne obserwacje odstające. Zarówno po stronie niskich, jak i wysokich wartości standaryzowanych pojawiają się pojedyncze przypadki respondentów znacząco odbiegających od typowego poziomu orientacji statusowo-materialnej. Szczególnie wyraźne obserwacje ekstremalne występują w grupie 35–39 lat oraz wśród osób młodszych i starszych.

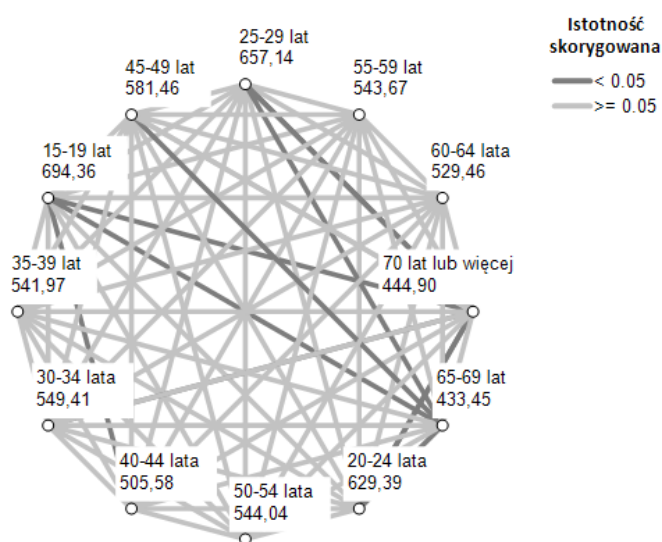
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja statusowo-materialna stanowi ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego we wszystkich grupach wiekowych. Różnice między kategoriami wieku są stosunkowo niewielkie, a znaczenie wartości związanych z dobrobytem materialnym, prestiżem i sukcesem społecznym pozostaje relatywnie wysokie niezależnie od wieku respondentów.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z powyższego zestawienia, mieszkańcy województwa należący do dziewięciu kategorii wieku: 15-19 lat, 20-24 lata, 25-29 lat, 30-34 lata, 35-39 lat, 45-49 lat, 50-54 lata, 55-59 lat oraz 60-64 lata, osiągnęli wartości mediany powyżej średniej dla całej orientacji. Osoby należące do kategorii: 40-44 lata, 65-69 lat oraz 70 lat lub więcej, osiągnęły wartość mediany poniżej średniej arytmetycznej. Można zatem stwierdzić, że w przypadku dziewięciu wymienionych kategorii wieku, udziały osób oceniających wartości tworzące analizowaną orientację wyżej niż na poziomie średniej, są większe niż udziały oceniających je niżej niż średnia. Prawidłowość ta potwierdza wcześniej sformułowany wniosek z analizy, na temat tego, że ujemna asymetria rozkładu decyduje o przewadze pozycji przekraczających średnią ważność nad wartościami mniejszymi. Należy jednak podkreślić, że wartość opisanego wcześniej współczynnika skośności, mieści się w przedziale niskiej asymetrii, na powyższym wykresie „odległości” median w poszczególnych kategoriach wiekowych, są raczej niewielkie. Oznacza to, że przewaga udziałów przekraczających średnią nad udziałami kategorii wieku o medianach niższych niż średnia, wyraża specyfikę ważności badanej orientacji, dla której rozkład wyników wobec średniej jest tylko nieznacznie rozproszony, co zostało stwierdzone na podstawie wartości kurtozy.

Test porównania parami poszczególnych kategorii wieku ze względu na rangi standaryzowanych ładunków czynnikowych badanej orientacji przedstawia poniższy wykres.

Wykres 160. Obraz relacji między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje pomiędzy kategoriami wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pod względem poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej mierzonej za pomocą standaryzowanych ładunków czynnikowych. Każdy węzeł reprezentuje jedną grupę wiekową, a przypisana do niego wartość oznacza średnią rangę poziomu analizowanej orientacji. Linie łączące poszczególne grupy przedstawiają wyniki porównań międzykategoriiowych, przy czym ciemniejsze połączenia oznaczają różnice istotne statystycznie po zastosowaniu korekty wielokrotnych porównań.

Najwyższą średnią rangę uzyskali respondenci w wieku 25–29 lat (657,14). Wysokie wartości odnotowano również wśród osób w wieku 15–19 lat (634,36), 30–34 lata (549,41), 35–39 lat (541,97), 50–54 lata (544,04) oraz 55–59 lat (543,67). Oznacza to, że w tych grupach wiekowych wartości związane z dobrobytem materialnym, sukcesem zawodowym i prestiżem społecznym mają szczególnie duże znaczenie. Średnie rangi zbliżone do przeciętnego poziomu uzyskały osoby w wieku 20–24 lata (529,39), 60–64 lata (529,46), 45–49 lat (501,46) oraz 40–44 lata (496,58).

Najniższe średnie rangi odnotowano wśród respondentów w wieku 70 lat i więcej (444,80) oraz 65–69 lat (433,45). Wskazuje to, że osoby należące do najstarszych grup wiekowych relatywnie niżej oceniają znaczenie orientacji statusowo-materialnej niż pozostali uczestnicy badania.

Układ połączeń między węzłami wskazuje na występowanie różnic pomiędzy niektórymi kategoriami wieku. Szczególnie wyróżniają się osoby w wieku 25–29 lat oraz 15–19 lat, które osiągnęły najwyższe średnie rangi, a także respondenci w wieku 65–69 lat i 70 lat i więcej, którzy uzyskali najniższe wartości.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja statusowo-materialna jest ważnym elementem systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego, jednak jej znaczenie różni się w zależności od wieku. Największą wagę do wartości materialnych i statusowych przywiązują osoby młode, zwłaszcza w wieku 15–29 lat, natomiast najmniejsze znaczenie przypisują im respondenci należący do najstarszych grup wiekowych.

Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji w kategorii wieku Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, można wyróżnić dwa ośrodki ważności badanej orientacji, które tworzą „węzły” istotnych różnic. Kategoriami znajdującymi się w tych węzłach są: 15–19 lat (najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości), 65–69 lat (najniższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości). Warto, przy tym podkreślić, że kategoria 65–69 lat cechuje się nieznacznie większą liczbą istotnych statystycznie par, co rzutuje na ogólny obraz badanej orientacji, w której można stwierdzić występowanie swoistej wiekowej kaskady znaczenia wartości tworzących orientację statusowo-materialną. Młodszy mieszkańcy Pomorza Zachodniego przejawiają większe preferencje osiągnięcia i realizacji w życiu tych wartości, niż starsi Zachodniopomorzanie.

Analiza orientacji statusowo-materialnej ze względu na rodzaj miejsca zamieszkania (mieszkańcy wsi, mieszkańcy miast), miasto zamieszkania (Szczecinianie, Koszalinianie), wykształcenie oraz rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim (posiadający korzenie, nieposiadający korzeni), nie wykazała istotnych statystycznie różnic między kategoriami wymienionych zmiennych³². Można w związku z tym stwierdzić, że analizowana orientacja

³² Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney’a dla związku zmiennej *ważność orientacji statusowo-materialnej* w oparciu o wartości średnie na skali 1–10 ze zmienną *rodzaje miejscowości zamieszkania* (wieś, miasto): **Z (n = 1070) = -0,364; p = 0,173 (ni)**. Podobnie wynik analizy związku obydwu zmiennych, lecz w przypadku zmiennej *ważność orientacji statusowo-materialnej*, analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między mieszkańcami wsi i miast. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney’a dla tych zmiennych: **Z (n = 1070) = -0,793; p = 0,428 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney’a dla związku zmiennej *ważność orientacji statusowo-materialnej* w oparciu o wartości średnie na skali 1–10 ze zmienną *miasto zamieszkania* (Szczecinianie, Koszalinianie): **Z (n = 1070) = -0,890; p = 0,374 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney’a dla związku tych zmiennych, przy czym w przypadku zmiennej *ważność orientacji statusowo-materialnej*, analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe: **Z (n = 1070) = -1,206; p = 0,228 (ni)**. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku zmiennej *ważność orientacji statusowo-materialnej* w oparciu o wartości średnie na skali 1–10 ze zmienną *wykształcenie Zachodniopomorzan* (połączone kategorie: podstawowe i średnie, wykształcenie wyższe): **H (n = 1070, df = 2) = 1,436; p = 0,488 (ni)**. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku zmiennej *ważność orientacji statusowo-materialnej* w oparciu o wartości standaryzowane ładunki

cechuje się względnie jednolitymi ocenami ważności, formułowanymi niezależnie od rodzaju większości cech społeczno-demograficznych Zachodniopomorzan oraz od jednej zmiennej zakorzenienia. Innymi słowy, wartości tworzące orientację statusowo-materialną nie różnicują istotnie mieszkańców regionu ze względu na to, czy są mieszkańcami zachodniopomorskich wsi, czy małych i średnich miast, czy są Szczecinianami czy Koszalinianami, jakie mają wykształcenie, ani też czy mają w regionie rodzinne korzenie, czy też nie są w nim zakorzenieni.

Z kolei wyniki analizy badanej orientacji na wartości ze względu na zmienną *geneza zachodniopomorskiej tożsamości*, odślawiają kilka ważnych prawidłowości. Poniższe zestawienia prezentują wyniki przeprowadzonej analizy.

Tabela 154. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości

Miary opisu statystycznego	od urodzenia		z osiedlenia	
	Ważne	861	Ważne	209
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		7,61		7,12
Mediana		7,60		7,20
Dominanta		10,00		7,40
Odchylenie standardowe		1,525		1,624
Skośność		-0,31		-0,39
Błąd standardowy skośności		0,083		0,168
Kurtoza		-0,21		0,19
Błąd standardowy kurtozy		0,166		0,335
Rozstęp		9,00		8,00
Minimum		1,00		2,00
Maksimum		10,00		10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Porównano osoby związane z regionem od urodzenia (861 respondentów) oraz osoby z osiedlenia (209 respondentów).

W obu grupach orientacja statusowo-materialna osiąga stosunkowo wysokie wartości, jednak wyższy poziom odnotowano wśród osób związanych z regionem od urodzenia. Średnia wyniosła w tej grupie 7,61 punktu, podczas gdy wśród osób z osiedlenia osiągnęła 7,12 punktu. Podobnie mediana była wyższa wśród osób związanych z regionem od urodzenia (7,60) niż wśród respondentów z osiedlenia (7,20).

czynnikowe ze zmienną *wykształcenie Zachodniopomorzan* (połączone kategorie: podstawowe i średnie, wykształcenie wyższe): $H(n = 1070, df = 2) = 2,509; p = 0,285$ (ni). Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji statusowo-materialnej* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim* (o kategoriach: posiadający korzenie oraz nieposiadający korzeni): $Z(n = 1070) = 0,651; p = 0,515$ (ni). Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku tych zmiennych; zmienna *ważność orientacji statusowo-materialnej*, analizowana w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe: $Z(n = 1070) = 0,365; p = 0,715$ (ni).

Dominanta przyjęła wartość 10,00 punktów w grupie osób związanych z regionem od urodzenia, co oznacza, że najwyższa możliwa ocena była najczęściej wybieraną odpowiedzią. Wśród osób z osiedlenia najczęściej występował wynik 7,40 punktu, wskazujący na umiarkowanie wysoki poziom orientacji statusowo-maturalnej.

Zróźnicowanie wyników było umiarkowane w obu grupach. Odchylenie standardowe wyniosło 1,525 wśród osób związanych z regionem od urodzenia oraz 1,624 wśród osób z osiedlenia. Rozstęp wyników osiągnął odpowiednio 9 i 8 punktów. Najniższy odnotowany wynik wyniósł 1,00 punkt w grupie osób związanych z regionem od urodzenia oraz 2,00 punkty wśród osób z osiedlenia. Maksymalny wynik w obu grupach osiągnął wartość 10,00 punktów.

Rozkłady wyników w obu grupach charakteryzowały się niewielką ujemną skośnością (–0,31 oraz –0,39), co wskazuje na przewagę wysokich ocen nad niskimi. Kurtosis przyjęła wartość ujemną w grupie osób związanych z regionem od urodzenia (–0,21), co świadczy o nieco bardziej spłaszczonym rozkładzie, natomiast w grupie osób z osiedlenia była nieznacznie dodatnia (0,19), wskazując na większą koncentrację wyników wokół wartości centralnych.

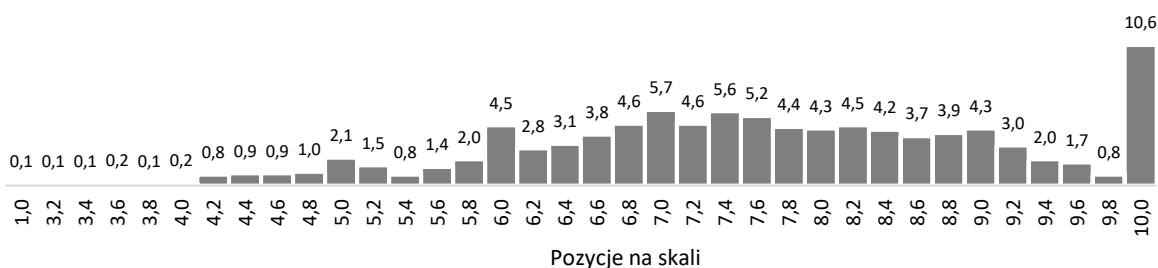
Wyniki tabeli wskazują, że orientacja statusowo-maturalna stanowi ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od genezy ich tożsamości regionalnej. Nieco wyższe znaczenie wartości związanych z dobrobytem maturalnym, prestiżem społecznym i sukcesem zawodowym przypisują jednak osoby związane z regionem od urodzenia.

Dane wyrażone w wartościach średnich punktów testu

Źródło: badanie STS

Wykres 161. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji statusowo-maturalnej ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości

urodzeni

osiedleni

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji statusowo-maturalnej w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Porównano osoby związane z Pomorzem Zachodnim od urodzenia oraz osoby, których związek z regionem wynika z osiedlenia się na jego terenie. Wyniki przedstawiono na skali od 1 do 10, a wartości wyrażono jako odsetki respondentów osiągających poszczególne poziomy orientacji.

W obu grupach rozkłady wyników koncentrują się przede wszystkim w środkowej i górnej części skali, co wskazuje na wysokie znaczenie wartości związanych z dobrobytem maturalnym, sukcesem zawodowym i prestiżem społecznym.

Wśród osób związanych z regionem od urodzenia najczęściej występował maksymalny wynik 10,0 punktów, który osiągnęło 10,6% respondentów. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 7,0 punktów (5,7%), 7,8 punktu (5,6%), 8,0 punktów (5,2%), 7,4 punktu (4,6%) oraz 6,8 punktu (4,6%). Rozkład wskazuje na wyraźną koncentrację odpowiedzi wokół wysokich ocen orientacji statusowo-maturalnej.

W grupie osób z osiedlenia najwyższy odsetek respondentów uzyskał wynik 7,4 punktu (7,2%). Relatywnie często występowały także wyniki 6,8 punktu (6,7%), 10,0 punktów (6,7%), 8,0 punktów (5,7%), 7,8 punktu (5,7%) oraz 7,0 punktów (4,8%). Odpowiedzi tej grupy są bardziej równomiernie rozłożone w środkowej części skali niż wśród osób związanych z regionem od urodzenia.

Niskie wyniki występowały sporadycznie w obu grupach. Wśród osób związanych z regionem od urodzenia pojawiały się pojedyncze odpowiedzi już od wartości 1,0 punktu, natomiast wśród osób z osiedlenia najniższe wyniki rozpoczynały się od 2,0 punktów. Udział takich odpowiedzi był jednak niewielki.

Porównanie obu rozkładów wskazuje, że osoby związane z Pomorzem Zachodnim od urodzenia częściej osiągają bardzo wysokie wyniki orientacji statusowo-materialnej, natomiast wśród osób z osiedlenia odpowiedzi są bardziej skupione wokół wartości średnich i umiarkowanie wysokich.

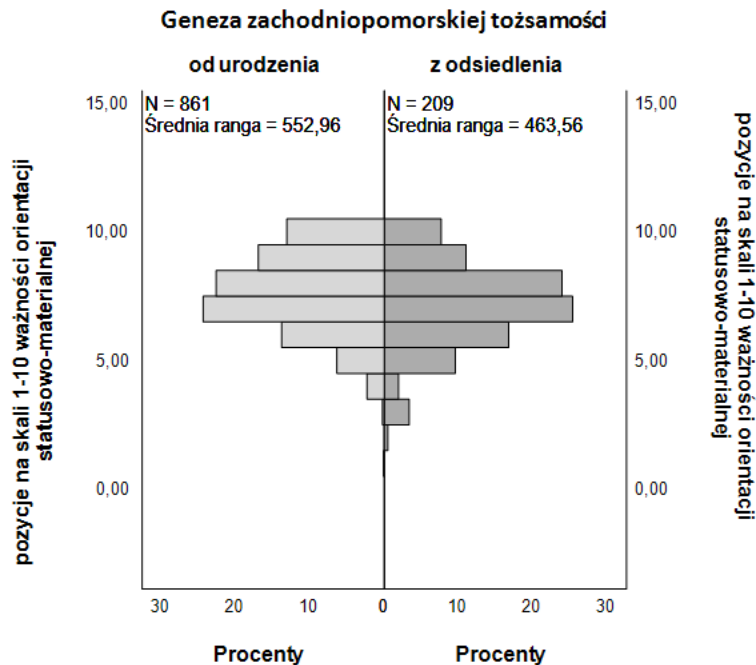
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja statusowo-materialna stanowi ważny element systemu wartości niezależnie od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Nieco wyższe znaczenie wartości materialnych i statusowych przypisują jednak osoby związane z regionem od urodzenia.

Dane wyrażone w procentach. [n urodzonych na Pomorzu Zachodnim = 861 = 100%, n osiedlonych na Pomorzu Zachodnim = 209 = 100%]

Źródło: badanie STS

W analizie badanej orientacji na wartości, ze względu na genezę zachodniopomorską tożsamości mieszkańców regionu, mamy do czynienia z sytuacją, analogicznych wyników testów istotności różnic. Empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, przeprowadzonego w oparciu o skalę 1-10, świadczy o tym, że zachodzi istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny: $Z(n = 1070) -3,756; p < 0,001$. Oznacza to, że zaobserwowane w próbie różnice między Zachodniopomorzanami z urodzenia i tymi z osiedlenia, pod względem ważności orientacji statusowo-materialnej, wyrażonej wartościami średnich pozycji na skali, są istotne statystycznie i mogą być uogólnione na populację regionu z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99%. Poniższy wykres prezentuje efekty przeprowadzonej analizy.

Wykres 162. Poziom ważności orientacji na samorealizację i autonomię, w oparciu o średnie pozycje na skali 1-10, ze względu na genezę zachodniopomorską tożsamości

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności orientacji statusowo-materialnej w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Zaprezentowano rozkłady wyników dla osób związanych z Pomorzem Zachodnim od urodzenia oraz osób, które osiedliły się w regionie, a także średnie rangi uzyskane przez obie grupy.

Badaniem objęto 861 respondentów związanych z regionem od urodzenia oraz 209 osób z osiedlenia. Osoby związane z Pomorzem Zachodnim od urodzenia uzyskały wyższą średnią rangę (552,96) niż osoby z osiedlenia (463,56). Oznacza to, że wartości związane z dobrobytem materialnym, osiągnięciami zawodowymi, prestiżem społecznym i wysokim statusem ekonomicznym są przeciętnie wyżej oceniane przez respondentów związanych z regionem od urodzenia.

Rozkłady wyników w obu grupach koncentrują się przede wszystkim w środkowej i wyższej części skali od 1 do 10. Największa liczba odpowiedzi występuje w przedziale od około 6 do 9 punktów, co wskazuje na wysokie znaczenie orientacji statusowo-materialnej niezależnie od genezy regionalnej tożsamości.

Rozkład osób związanych z regionem od urodzenia jest nieco bardziej przesunięty w kierunku wyższych wartości skali. W grupie tej częściej występują wyniki wysokie i bardzo wysokie, co znajduje odzwierciedlenie w wyższej średniej randze. Wśród osób z osiedlenia również dominują wysokie oceny, jednak częściej koncentrują się one wokół wartości umiarkowanych.

W obu grupach występują osoby osiągające zarówno bardzo wysokie, jak i niskie wyniki, jednak odpowiedzi skrajnie niskie pojawiają się sporadycznie i nie wpływają na ogólny obraz wysokiego znaczenia orientacji statusowo-materialnej.

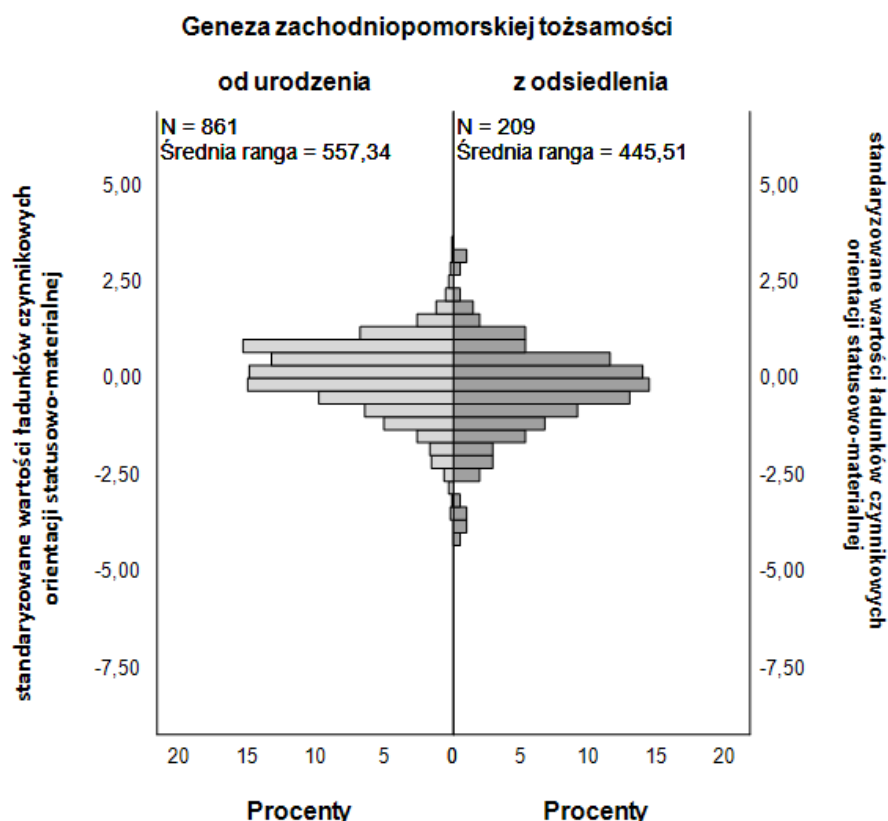
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja statusowo-materialna stanowi ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od genezy ich regionalnej tożsamości. Nieco wyższe znaczenie wartości materialnych i statusowych przypisują jednak osoby związane z Pomorzem Zachodnim od urodzenia.

Źródło: badanie STS

Informacje uzyskane z analizy pozwalają stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim, osoby urodzone w regionie różnią się od osiedlonych jego mieszkańców pod względem ocen wartości tworzących analizowaną orientację. Nadto to Zachodniopomorzanie z urodzenia oceniają zdecydowanie wyżej ważność tej orientacji niż osiedleni, o czym świadczy różnica średnich rang badanej zmiennej. Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Z kolei analiza przeprowadzona w oparciu o zmienną *standaryzowanych ładunków czynnikowych* badanej orientacji, również ujawnia istotną statystycznie różnicę między Zachodniopomorzanami urodzonymi i osiedlonymi w regionie. Zapis formalny wyniku testu U Manna-Whitney'a: **Z (n = 1070) -4,693; p < 0,001**. Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Wykres 163. Poziom ważności orientacji statusowo-materiałnej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności orientacji statusowo-materiałnej mierzonej za pomocą standaryzowanych ładunków czynnikowych w zależności od genezy zachodniopomorskiej tożsamości. Zaprezentowano rozkłady wyników dla osób związanych z Pomorzem Zachodnim od urodzenia oraz osób, które osiedliły się w regionie, a także średnie rangi uzyskane przez obie grupy.

Badaniem objęto 861 respondentów związanych z regionem od urodzenia oraz 209 osób z osiedlenia. Osoby związane z Pomorzem Zachodnim od urodzenia uzyskały wyższą średnią rangę (557,34) niż osoby z osiedlenia (445,51). Oznacza to, że wartości związane z dobrobytem materialnym, prestiżem społecznym, sukcesem zawodowym i wysokim statusem ekonomicznym mają przeciętnie większe znaczenie dla osób identyfikujących się z regionem od urodzenia.

Rozkłady standaryzowanych wyników w obu grupach koncentrują się wokół wartości centralnych, a największa liczba obserwacji występuje w pobliżu zera oraz nieznacznie dodatnich wartości standaryzowanych. Świadczy to o umiarkowanie wysokim poziomie orientacji statusowo-materiałnej w obu analizowanych grupach.

Rozkład osób związanych z regionem od urodzenia jest wyraźniej przesunięty w kierunku wyższych wartości standaryzowanych. W tej grupie częściej występują wyniki dodatnie, co znajduje odzwierciedlenie w wyższej średniej randze. Wśród osób z osiedlenia większa część odpowiedzi skupia się wokół wartości przeciętnych lub nieco niższych.

W obu grupach widoczne są pojedyncze obserwacje odstające po stronie wysokich i niskich wyników. Nie wpływają one jednak na ogólny obraz wyższego poziomu orientacji statusowo-materiałnej wśród respondentów związanych z regionem od urodzenia.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja statusowo-materiałna stanowi istotny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od genezy ich regionalnej tożsamości. Wyższe znaczenie wartości materialnych i statusowych przypisują jednak osoby związane z Pomorzem Zachodnim od urodzenia, podczas gdy wśród osób z osiedlenia orientacja ta jest przeciętnie słabsza.

Źródło: badanie STS

Również w przedstawionym aspekcie analizy istotności różnic między zmiennymi, wyniki okazują się analogicznie pokazującymi prawidłowość wyrażającą się tym, że Zachodniopomorzanie urodzeni w regionie oceniają zdecydowanie wyżej ważność tej orientacji niż mieszkańcy tutaj osiedleni.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Orientacja na satysfakcję zawodową

Wyłoniona w toku analizy czynnikowej orientacja na satysfakcję zawodową tworzona jest przez następujące wartości: *Praca zgodna z zainteresowaniami; Praca dająca duże możliwości awansu, kariera zawodowa; Wykształcenie/wiedza; Dobre relacje ze współpracownikami.*

Poniższa tabela zawiera podstawowe dane opisu statystycznego odpowiadające wyłoniętej orientacji.

Tabela 155. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową

	ważne 1070 braki danych 0
Orientacja na satysfakcję zawodową	
Średnia	8,14
Błąd standardowy średniej	0,045
Mediana	8,25
Dominanta	10,00
Odchylenie standardowe	1,484
Skośność	-1,01
Błąd standardowy skośności	0,075
Kurtoza	1,45
Błąd standardowy kurtozy	0,149
Rozstęp	9,00
Minimum	1,00
Maksimum	10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Analiza została przeprowadzona dla 1070 respondentów, bez braków danych.

Średni poziom orientacji na satysfakcję zawodową wyniósł 8,14 punktu w skali od 1 do 10, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie wartości związanych z zadowoleniem z pracy, możliwością realizacji zawodowej, poczuciem sensu wykonywanych obowiązków oraz osiąganiem satysfakcji z aktywności zawodowej. Błąd standardowy średniej osiągnął wartość 0,045, co świadczy o wysokiej precyzji oszacowania średniego wyniku w badanej populacji.

Mediana wyniosła 8,25 punktu, co oznacza, że połowa respondentów uzyskała wyniki nie niższe od tej wartości. Dominanta osiągnęła maksymalną wartość 10,00 punktów, wskazując, że najwyższa możliwa ocena była najczęściej wybieraną odpowiedzią.

Różnicowanie wyników było umiarkowane. Odchylenie standardowe wyniosło 1,484 punktu, a rozstęp osiągnął wartość 9 punktów. Najniższy odnotowany wynik wyniósł 1,00 punkt, natomiast najwyższy osiągnął maksymalną wartość 10,00 punktów.

Rozkład wyników charakteryzował się wyraźną ujemną skośnością (-1,01), co wskazuje na znaczną przewagę wysokich ocen nad niskimi. Dodatnia kurtoza (1,45) świadczy o większej koncentracji wyników wokół wartości centralnych oraz częstszym występowaniu wyników skrajnych niż w rozkładzie normalnym.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja na satysfakcję zawodową zajmuje bardzo ważne miejsce w systemie wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Większość respondentów wysoko ocenia znaczenie zadowolenia z wykonywanej pracy, możliwości rozwoju zawodowego oraz osiągania osobistej satysfakcji z aktywności zawodowej.

Źródło: badanie STS

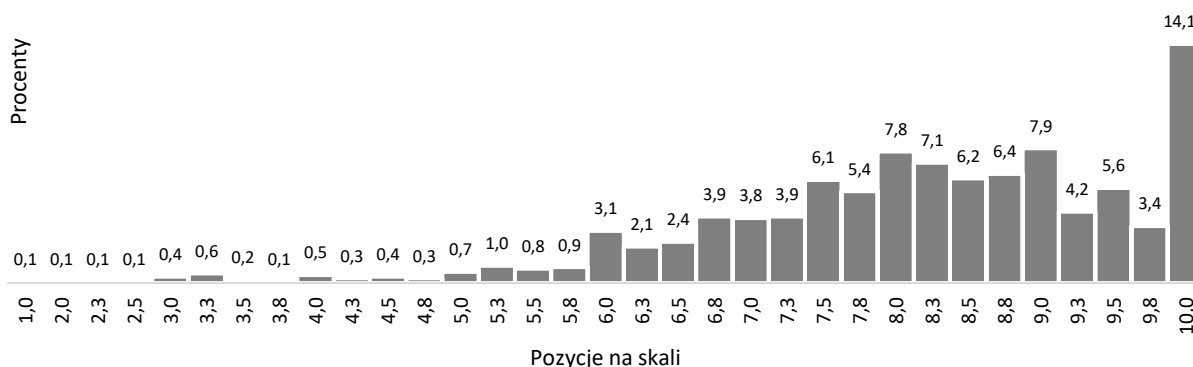
W zakresie miar tendencji centralnej wartość średniej arytmetycznej jest niższa do wartości mediany oraz znacznie niższa niż wartość dominanty. Fakt ten wskazuje na

lewostronną asymetrię rozkładu, co potwierdza ujemna, mieszcząca się w przedziale dużej asymetrii, wartość współczynnika skośności. Mamy więc do czynienia z przewagą wysokich ocen oraz relatywnie niższe udziały ocen niskich, które tworząc wydłużony „ogon” rozkładu, w raczej małym stopniu wpływają na obniżenie wartości średniej. Z kolei dodatnia i zarazem wysoka wartość kurtozy, wskazuje na rozkład leptokurtyczny, czyli bardziej „wysmukły” niż rozkład normalny. Oznacza to, że większość respondentów formułowało w badaniu oceny skupione wokół średniej, a przy tym w rozkładzie występują znaczące wartości skrajne.

Zróźnicowanie wyników można określić jako umiarkowane. Świadczy o tym wartość odchylenia standardowego.

Reasumując, stwierdzić należy, że ważność wartości tworzących orientację na satysfakcję zawodową jest generalnie wysoka (średnia pozycja na skali jest większa niż to miało miejsce w przypadku orientacji na kapitał społeczno-kulturowy i nieznacznie mniejsza niż w przypadku orientacji na samorealizację i autonomię. Nadto jest ona i stosunkowo jednorodna, z wyraźną przewagą najwyższych pozycji na skali. Poniższy wykres prezentuje specyfikę rozkładu pozycji na skali ważności analizowanej orientacji na wartości.

Wykres 164. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji na satysfakcję zawodową

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji na satysfakcję zawodową wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Na osi poziomej zaprezentowano wyniki uzyskane na skali od 1 do 10, natomiast na osi pionowej przedstawiono odsetki respondentów osiągających poszczególne wartości.

Rozkład wyników jest wyraźnie skoncentrowany w górnej części skali, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie wartości związanych z zadowoleniem z wykonywanej pracy, możliwością rozwoju zawodowego, poczuciem spełnienia oraz satysfakcją z aktywności zawodowej.

Najczęściej występował maksymalny wynik 10,0 punktów, który osiągnęło 14,1% respondentów. Była to zdecydowanie najczęściej wybierana wartość w całym rozkładzie. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 9,0 punktów (7,9%), 8,0 punktów (7,8%), 8,5 punktu (7,1%), 9,5 punktu (5,6%), 8,3 punktu (6,2%), 7,8 punktu (5,4%) oraz 7,5 punktu (6,1%).

Największa koncentracja odpowiedzi występowała w przedziale od około 7,0 do 10,0 punktów. W tym zakresie znalazła się zdecydowana większość wyników, co świadczy o powszechnym przekonaniu o dużym znaczeniu satysfakcji zawodowej w życiu respondentów.

Niskie wyniki pojawiały się sporadycznie. Wartości poniżej 6 punktów uzyskiwały pojedyncze osoby i zwykle nie przekraczały 1% wszystkich odpowiedzi. Najniższe wyniki, mieszczące się między 1,0 a 4,8 punktu, występowały bardzo rzadko.

Rozkład wyników ma wyraźnie lewostronnie skośny charakter, co oznacza przewagę ocen wysokich nad niskimi. Odpowiedzi koncentrują się przy najwyższych wartościach skali, co potwierdza bardzo wysoką pozycję satysfakcji zawodowej w systemie wartości badanych.

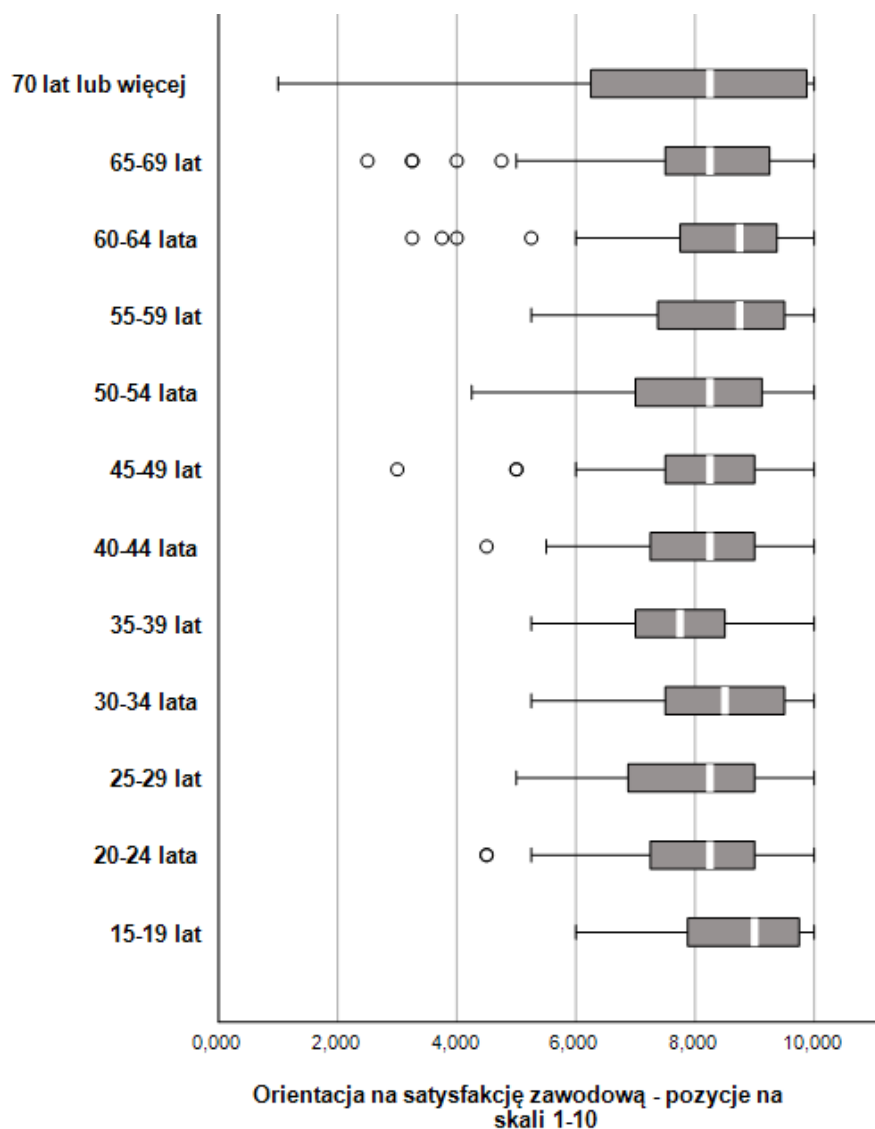
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na satysfakcję zawodową należy do najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Większość respondentów przypisuje bardzo duże znaczenie możliwości wykonywania satysfakcjonującej pracy, osiągania spełnienia zawodowego oraz rozwoju w sferze zawodowej.

Źródło: badanie STS

W analizie badanej orientacji na wartości, ze względu na płeć, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, świadczy o tym, że nie istnieje istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi. Podobnie jak w przypadku orientacji na samorealizację i autonomię, prawidłowość ta występuje zarówno w sytuacji, w której zmienna *ważność badanej orientacji*, analizowana jest w oparciu o średnie pozycje na skali – zapis formalny wyników testu: **Z (n = 1068) -1,415; p = 0,157 (ni)** – jak i w sytuacji, w której zmienna ta analizowana jest w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe – zapis formalny wyników testu: **Z (n = 1068) -0,051; p = 0,960 (ni)**. Można zatem stwierdzić, że zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami płci mieszkańców Pomorza Zachodniego, pod względem ważności orientacji na satysfakcję zawodową, nie stanowią podstawy do uogólnień na całą populację. Więcej, możemy stwierdzić, że brak istotnej różnicy między kobietami i mężczyznami w ocenie analizowanej orientacji, świadczy o tym, że potrzeba satysfakcji zawodowej jest tak samo ważna dla Zachodniopomorzan bez względu na płeć. Wartości tworzące tę składową mają dla Zachodniopomorzan znaczenie o tyle duże, że średnia pozycja na skali 1-10 jest w przypadku tej orientacji porównywalnie wysoka jak w przypadku orientacji na samorealizację oraz autonomię. Analogicznie porównywalny do niej jest udział osób, których średnia ocena badanej orientacji jest maksymalna.

Z kolei analiza ważności orientacji na satysfakcję zawodową ze względu na wiek Zachodniopomorzan, pozwala dostrzec kilka interesujących prawidłowości. W analizie pozycji na skali 1-10, empiryczne poziomy istotności testów H Kruskala-Wallisa, świadczą o istotnych statystycznie różnicach między kategoriami wieku uczestników badania. Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanej procedury.

Wykres 165. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową na skali 1-10, ze względu na wiek Zachodniopomorian

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. W formie wykresów pudełkowych zaprezentowano mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające.

We wszystkich analizowanych grupach wiekowych orientacja na satysfakcję zawodową osiąga wysokie wartości. Mediany wyników koncentrują się głównie w przedziale od około 7,5 do 9 punktów, co wskazuje, że satysfakcja z pracy, możliwość rozwoju zawodowego i poczucie spełnienia zawodowego są wysoko cenione niezależnie od wieku respondentów.

Najwyższe mediany obserwowane są wśród osób w wieku 70 lat i więcej oraz w grupach 55–59 lat i 60–64 lata. Oznacza to, że starsi respondenci przypisują satysfakcji zawodowej szczególnie duże znaczenie.

Wysokie wartości centralne występują również wśród osób w wieku 15–19 lat, 20–24 lata oraz 25–29 lat, co świadczy o dużym znaczeniu tej orientacji także dla najmłodszych uczestników badania.

Zróżnicowanie wyników jest umiarkowane i stosunkowo podobne w większości grup wiekowych. Rozstępy międzykwartylowe wskazują na relatywnie niewielkie różnice wewnątrz poszczególnych kategorii wieku. Nieco większą zmienność można zaobserwować w grupach 25–29 lat oraz 70 lat i więcej.

Na wykresie widoczne są pojedyncze obserwacje odstające o niskich wartościach orientacji na satysfakcję zawodową. Występują one między innymi w grupach 20–24 lata, 40–44 lata, 45–49 lat, 60–64 lata oraz 65–69 lat. Są to jednak przypadki jednostkowe i nie wpływają na ogólny obraz wysokiego znaczenia analizowanej orientacji.

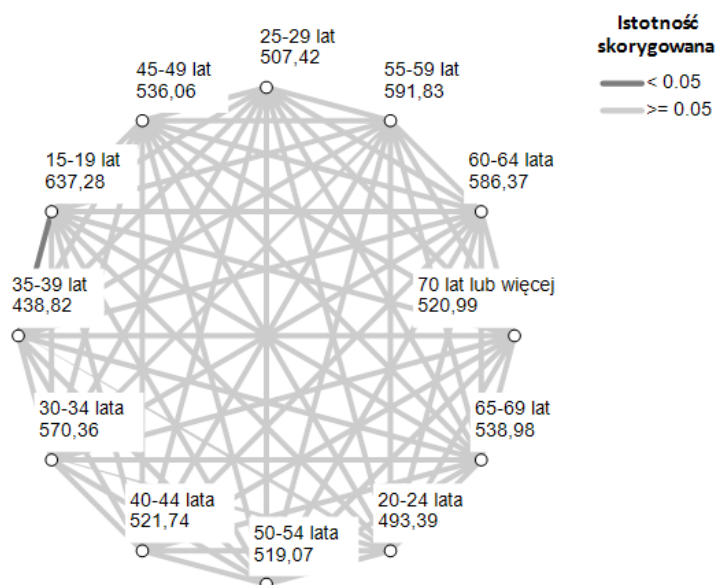
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na satysfakcję zawodową stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego we wszystkich grupach wiekowych. Niezależnie od wieku respondenci wysoko oceniają znaczenie pracy dającej zadowolenie, możliwość rozwoju oraz osiąganie osobistej satysfakcji zawodowej.

Źródło: badanie własne STS

Należy podkreślić, że najwyższe wartości median (białe kreski wewnątrz pudełek wykresu), występują u uczestników badania, należących do kategorii wiekowej: 15-19 lat. Są to ci Zachodniopomorzanie, dla których analizowana orientacja, posiada najwyższą ważność. Z kolei osoby należące do kategorii 35-39 lat przypisują omawianej orientacji najniższe znaczenie.

Zapis formalny wyniku testu H Kruskala-Wallisa dla wieku oraz zmiennej *ważność orientacji na satysfakcję zawodową* mierzoną na skali 1-10: **H (n = 1070, df = 11) = 26,160; p = 0,006**. Pozwala to stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim, wiek w istotny statystycznie sposób różnicuje stosunek do wartości tworzących analizowaną orientację. Oznacza to, że możemy dokonywać uogólnień na populację regionu z prawdopodobieństwem 99,4% Test porównania parami poszczególnych kategorii wieku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 166. Obraz relacji między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową na skali 1-10

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje pomiędzy kategoriami wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pod względem poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową. Każdy węzeł reprezentuje jedną grupę wiekową, a przypisana do niego wartość oznacza średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji. Linie łączące poszczególne grupy przedstawiają wyniki porównań międzykategorii, przy czym ciemniejsze połączenia oznaczają różnice istotne statystycznie po zastosowaniu korekty wielokrotnych porównań.

Najwyższą średnią rangę uzyskali respondenci w wieku 15–19 lat (637,28). Wysokie wartości odnotowano również wśród osób w wieku 55–59 lat (591,83), 30–34 lata (570,36), 45–49 lat (536,06), 65–69 lat (538,96) oraz 40–44 lata (521,74). Oznacza to, że w tych grupach wiekowych satysfakcja zawodowa ma szczególnie duże znaczenie.

Średnie rangi zbliżone do przeciętnego poziomu uzyskały osoby w wieku 25–29 lat (507,42), 60–64 lata (506,37), 70 lat i więcej (520,99), 50–54 lata (519,07) oraz 20–24 lata (493,39).

Najniższą średnią rangę odnotowano wśród respondentów w wieku 35–39 lat (438,82). Wskazuje to, że osoby należące do tej grupy relatywnie niżej oceniały znaczenie satysfakcji zawodowej niż pozostali uczestnicy badania.

Układ połączeń między węzłami wskazuje na występowanie różnic pomiędzy poszczególnymi kategoriami wieku. Szczególnie wyróżnia się grupa osób w wieku 15–19 lat, która osiągnęła najwyższą średnią rangę, oraz grupa 35–39 lat, która uzyskała najniższą wartość.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na satysfakcję zawodową stanowi bardzo ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od wieku. Największe znaczenie przypisują jej osoby najmłodsze oraz respondenci w wieku 55–59 lat, natomiast relatywnie najmniejsze osoby w wieku 35–39 lat.

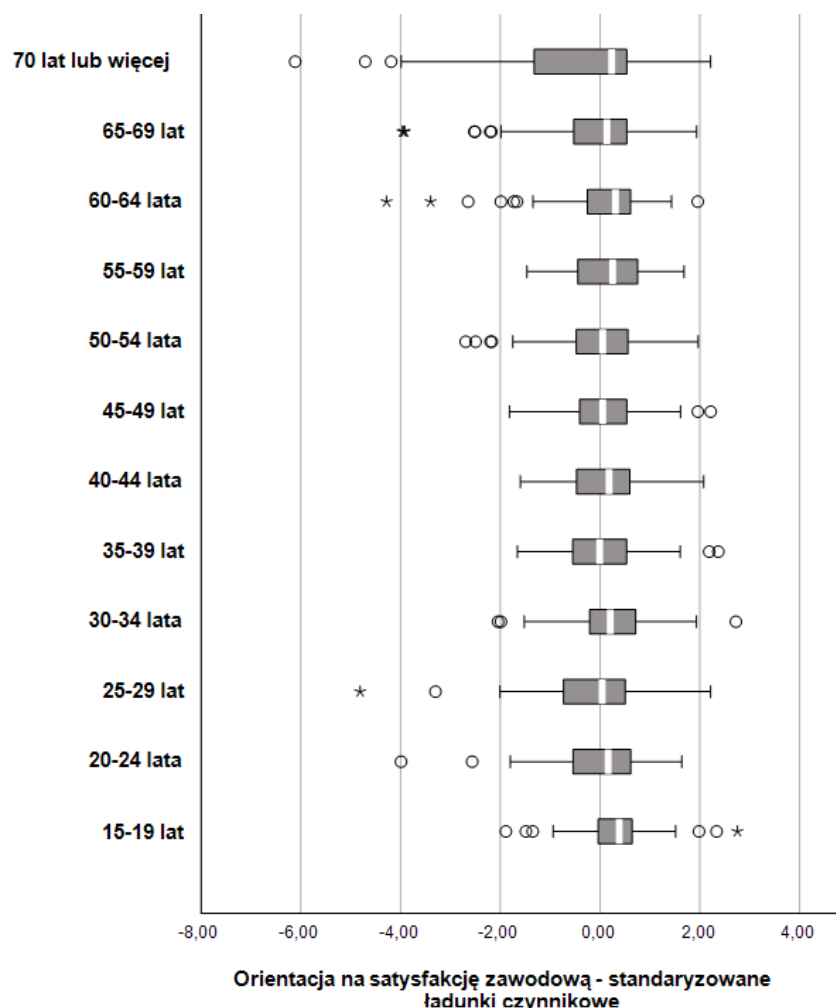
Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji w kategorii wieku Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, jako istotna statystycznie okazuje się różnica między osobami należącymi do kategorii 15-19 lat (najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości), 35-39 lat (najniższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości).

Analiza przeprowadzona w oparciu o zmienną standaryzowanych ładunków czynnikowych, pokazuje relacje średnich pozycji w poszczególnych kategoriach wieku, w stosunku do średniej standaryzowanej. Jak się okazuje „odstępstwa” od średniej ogólnej, dostarczają kilka interesujących informacji. Analiza zmiennej *ważność orientacji na satysfakcję zawodową*, stworzonej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe orientacji, przeprowadzona ze względu na wiek Zachodniopomorzan wykazuje istotne statystycznie różnice między poszczególnymi kategoriami wieku uczestników badania. Zapis formalny wyniku testu: $H(n = 1070, df = 11) = 20,130; p = 0,044$. Z prawdopodobieństwem 96,6% możemy uogólnić prawidłowość na zbiorowość regionu. Poniższy wykres prezentuje obraz ważności orientacji na satysfakcję zawodową, stworzony w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe analizowanej orientacji na wartości.

Wykres 167. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową na skali standaryzowanych ładunków czynnikowych, ze względu na wiek Zachodniopomorzan

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową mierzonej za pomocą standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Wykorzystano wykresy pudełkowe prezentujące mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające i ekstremalne.

We wszystkich analizowanych grupach wiekowych mediany wyników znajdują się w pobliżu wartości zerowych lub nieznacznie dodatnich, co wskazuje na względnie podobny poziom orientacji na satysfakcję zawodową niezależnie od wieku respondentów. Różnice pomiędzy grupami są niewielkie, a większość rozkładów ma zbliżony kształt.

Nieco wyższe wartości centralne obserwowane są wśród osób w wieku 55–59 lat, 60–64 lata oraz 70 lat i więcej. Oznacza to, że w tych grupach znaczenie satysfakcji zawodowej jest nieco większe niż przeciętnie w całej badanej populacji.

W grupach młodszych, zwłaszcza 20–24 lata, 25–29 lat oraz 35–39 lat, mediany są nieco niższe, jednak nadal pozostają na poziomie świadczącym o wysokim znaczeniu analizowanej orientacji.

Zróznicowanie wyników wewnątrz grup jest umiarkowane. Rozstępy międzykwartylowe są podobne dla większości kategorii wieku, co wskazuje na porównywalny poziom zróżnicowania postaw wobec satysfakcji zawodowej.

Na wykresie widoczne są liczne obserwacje odstające oraz pojedyncze obserwacje ekstremalne oznaczone gwiazdkami. Występują one zarówno po stronie bardzo niskich, jak i bardzo wysokich wartości standaryzowanych. Szczególnie wyraźne wartości ekstremalne można zaobserwować w grupach 15–19 lat, 25–29 lat oraz 60–64 lata. Są to jednak przypadki jednostkowe i nie wpływają na ogólny obraz wyników.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na satysfakcję zawodową stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od wieku. Niewielkie różnice pomiędzy grupami wiekowymi sugerują, że znaczenie pracy przynoszącej zadowolenie i poczucie spełnienia jest powszechnie wysokie w całej badanej populacji.

Gwiazdki na wykresie oznaczają wartości obserwacji ekstremalnych. W przeciwieństwie do wartości odstających (ang. outlierów), oznaczonych kółeczkami, są to wartości bardzo odległe od mieszczących się między wąsami.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z powyższego zestawienia mieszkańcy województwa należący do dziewięciu kategorii wieku: 15-19 lat, 20-24 lata, 25-29 lat, 30-34 lata, 40-44 lata, 55-59 lat, 60-64 lata, 65-69 lat, a także 70 lat lub więcej, osiągnęli wartości mediany powyżej średniej dla całej orientacji. Osoby należące do kategorii: 35-39 lat, 45-49 lat 50-54 lata i osiągnęły wartość mediany na poziomie średniej arytmetycznej. Można zatem stwierdzić, że w przypadku dziewięciu wymienionych kategorii wieku, udziały osób oceniających wartości tworzące analizowaną orientację wyżej niż na poziomie średniej, są większe niż udziały osób oceniających je niżej niż średnia lub na poziomie średniej. Prawidłowość ta potwierdza wcześniej sformułowany wniosek z analizy, w myśl którego ujemna asymetria rozkładu decyduje o przewadze pozycji przekraczających średnią ważność nad wartościami mniejszymi. Pozwala to na „mocną” konstatację, istotnego wpływu tej przewagi udziałów na wysoką średnią ważność badanej orientacji, wyników silnie wobec niej skupionych, co zostało stwierdzone na podstawie wartości kurtozy.

Analiza orientacji na satysfakcję zawodową ze względu na rodzaj miejsca zamieszkania, genezę zachodniopomorskiej tożsamości (rodowici Zachodniopomorzanie i osiedleni w regionie) oraz rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między kategoriami wymienionych zmiennych³³. Można w związku z tym stwierdzić, że analizowana orientacja cechuje się względnie jednolitymi ocenami ważności, formułowanymi niezależnie od rodzaju miejsca zamieszkania oraz obydwu zmiennych zakorzenienia. Innymi słowy, wartości związane z satysfakcją zawodową nie różnicują istotnie mieszkańców regionu ze względu na to, czy są mieszkańcami zachodniopomorskich wsi, czy

³³ Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji na satysfakcję zawodową* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *rodzaje miejscowości zamieszkania* (wieś, miasto): **Z (n = 1070) = -0,319; p = 0,750 (ni)**. Podobnie wynik analizy związku obydwu zmiennych, lecz w przypadku zmiennej *ważność orientacji na satysfakcję zawodową*, analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między mieszkańcami wsi i miast. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla tych zmiennych: **Z (n = 1070) = 0,925; p = 0,355 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji na satysfakcję zawodową* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *geneza zachodniopomorskiej tożsamości* (o kategoriach: Zachodniopomorzanie rodowici oraz osiedleni): **Z (n = 1070) = -1,512; p = 0,131 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku tych zmiennych, przy czym w przypadku zmiennej *ważność orientacji na satysfakcję zawodową*, analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe: **Z (n = 1070) = -0,590; p = 0,555 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji na satysfakcję zawodową* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim* (o kategoriach: posiadający korzenie oraz nieposiadający korzeni): **Z (n = 1070) = 1,745; p = 0,081 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku tych zmiennych; zmienna *ważność orientacji na satysfakcję zawodową*, analizowana w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe: **Z (n = 1070) = 1,783; p = 0,075 (ni)**.

małych i średnich miast, ani też czy urodzili się w regionie, czy w nim się osiedlili oraz czy mają w regionie rodzinne korzenie, czy też nie są w nim zakorzenieni.

Odmienne przedstawiają się wyniki analizy związku badanej orientacji na wartości ze względu na miasto zamieszkania. Jak wynika z zastosowanych procedur, Szczecinianie różnią się istotnie statystycznie od Koszalinian pod względem ważności tej orientacji w ich życiu. Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanych procedur analitycznych.

Tabela 156. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową ze względu na miasto zamieszkania

Miary opisu statystycznego	mieszkający w Koszalinie		mieszkający w Szczecinie	
	Ważne	80	Ważne	260
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		7,56		8,07
Mediana		7,75		8,25
Dominanta		10,00		10,00
Odchylenie standardowe		1,738		1,689
Skośność		-0,62		-1,21
Błąd standardowy skośności		0,269		0,151
Kurtoza		0,04		1,49
Błąd standardowy kurtozy		0,532		0,301
Rozstęp		7,00		8,00
Minimum		3,00		2,00
Maksimum		10,00		10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową w zależności od miasta zamieszkania respondentów. Porównano mieszkańców Koszalina (80 osób) oraz Szczecina (260 osób).

W obu miastach orientacja na satysfakcję zawodową osiąga wysokie wartości, jednak wyższy poziom odnotowano wśród mieszkańców Szczecina. Średnia wyniosła 8,07 punktu w Szczecinie oraz 7,56 punktu w Koszalinie. Podobnie mediana była wyższa w Szczecinie (8,25) niż w Koszalinie (7,75).

W obu grupach dominanta osiągnęła maksymalną wartość 10,00 punktów, co oznacza, że najwyższa możliwa ocena była najczęściej wybieraną odpowiedzią. Świadczy to o bardzo wysokim znaczeniu satysfakcji zawodowej zarówno wśród mieszkańców Szczecina, jak i Koszalina.

Różnicowanie wyników było umiarkowane i zbliżone w obu miastach. Odchylenie standardowe wyniosło 1,738 w Koszalinie oraz 1,689 w Szczecinie. Rozstęp wyników osiągnął odpowiednio 7 i 8 punktów. Najniższy odnotowany wynik wyniósł 3,00 punkty w Koszalinie oraz 2,00 punkty w Szczecinie, natomiast maksymalna wartość wyniosła 10,00 punktów w obu grupach.

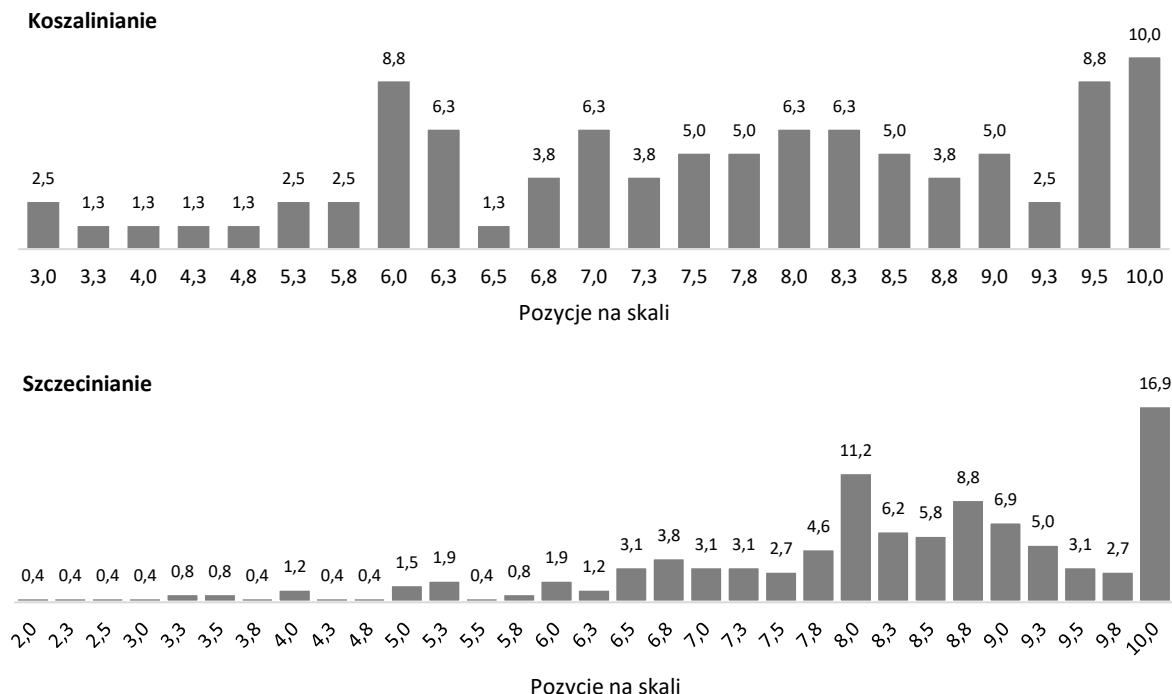
Rozkłady wyników cechowała ujemna skośność, wskazująca na przewagę wysokich ocen nad niskimi. Efekt ten był wyraźniejszy w Szczecinie (skośność -1,21) niż w Koszalinie (-0,62). Kurtoza przyjęła wartość bliską zeru w Koszalinie (0,04), co oznacza rozkład zbliżony do normalnego, natomiast w Szczecinie była wyraźnie dodatnia (1,49), wskazując na większą koncentrację wyników wokół wartości centralnych i częstsze występowanie ocen wysokich.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja na satysfakcję zawodową stanowi bardzo ważny element systemu wartości mieszkańców obu największych miast województwa zachodniopomorskiego. Nieco wyższe znaczenie przypisują jej mieszkańcy Szczecina, jednak w obu grupach dominują wysokie oceny znaczenia pracy przynoszącej zadowolenie, rozwój oraz poczucie spełnienia zawodowego.

Dane wyrażone w wartościach średnich punktów testu

Źródło: badanie STS

Wykres 168. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji na satysfakcję zawodową ze względu na miasto zamieszkania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji na satysfakcję zawodową w zależności od miasta zamieszkania respondentów. Porównano mieszkańców Koszalina i Szczecina. Wyniki przedstawiono na skali od 1 do 10, a wartości wyrażono jako odsetki respondentów osiągających poszczególne poziomy orientacji.

W obu miastach rozkłady wyników są wyraźnie skoncentrowane w górnej części skali, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie satysfakcji zawodowej, możliwości rozwoju w pracy oraz osiągania zadowolenia z wykonywanych obowiązków.

Wśród mieszkańców Koszalina najczęściej występował maksymalny wynik 10,0 punktów, który osiągnęło 10,0% respondentów. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 6,0 punktów (8,8%), 9,5 punktu (8,8%), 6,3 punktu (6,3%), 7,0 punktów (6,3%), 8,0 punktów (6,3%) oraz 8,3 punktu (6,3%). Odpowiedzi są stosunkowo równomiernie rozłożone w przedziale wysokich wartości skali.

Wśród mieszkańców Szczecina najwyższy odsetek respondentów również uzyskał wynik 10,0 punktów, jednak jego częstotliwość była znacznie wyższa i wyniosła 16,9%. Relatywnie często występowały także wyniki 8,0 punktów (11,2%), 8,8 punktu (8,8%), 9,0 punktów (6,9%), 8,3 punktu (6,2%) oraz 8,5 punktu (5,8%). Rozkład jest wyraźniej przesunięty w kierunku najwyższych wartości niż w przypadku mieszkańców Koszalina.

Niskie wyniki występowały sporadycznie w obu grupach. W Koszalinie najniższe odnotowane wartości rozpoczynały się od 3,0 punktów, natomiast w Szczecinie od 2,0 punktów. Udział takich odpowiedzi był jednak bardzo niewielki.

Porównanie obu rozkładów wskazuje, że mieszkańcy Szczecina częściej osiągają bardzo wysokie wyniki orientacji na satysfakcję zawodową. Odpowiada to wyższej średniej i medianie odnotowanej dla tej grupy respondentów.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na satysfakcję zawodową stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wartości zarówno mieszkańców Szczecina, jak i Koszalina. Nieco wyższe znaczenie przypisują jej mieszkańcy Szczecina, jednak w obu grupach zdecydowanie dominują wysokie oceny znaczenia pracy dającej zadowolenie i poczucie spełnienia.

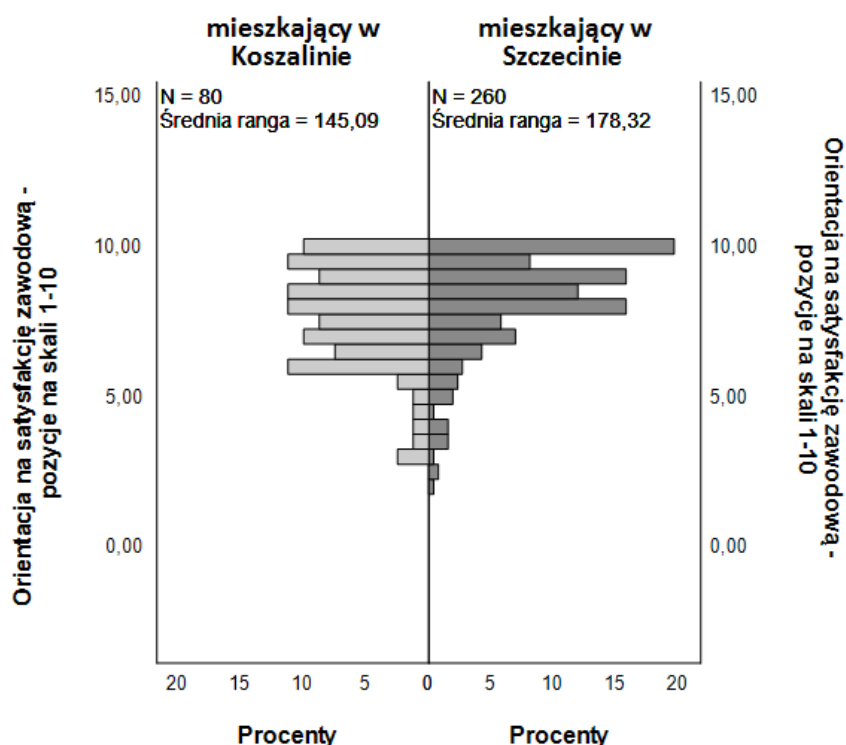
Dane wyrażone w procentach. [n Koszalinian = 80 = 100%, n Szczecinian = 260 = 100%]

Źródło: badanie STS

W analizie orientacji na satysfakcję zawodową, ze względu na miasto zamieszkania, mamy do czynienia z sytuacją, dających podobnie istotne wyniki testów istotności różnic. Empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, przeprowadzonego w oparciu o skalę 1-10, świadczy o tym, że zachodzi istotny statystycznie związek między analizowanymi

zmiennymi. Zapis formalny: $Z (n = 340) 2,652; p = 0,008$. Innymi słowy zaobserwowane w próbie różnice między Szczecinianami i Koszalinianami pod względem ważności orientacji na satysfakcję zawodową, wyrażonej wartościami średnich pozycji na skali, są istotne. Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Wykres 169. Poziom ważności na skali 1-10 orientacji na satysfakcję zawodową ze względu miasto zamieszkania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności orientacji na satysfakcję zawodową w zależności od miasta zamieszkania respondentów. Zaprezentowano rozkłady wyników mieszkańców Koszalina i Szczecina oraz średnie rangi uzyskane przez obie grupy.

Badaniem objęto 80 mieszkańców Koszalina oraz 260 mieszkańców Szczecina. Mieszkańcy Szczecina uzyskali wyższą średnią rangę (178,32) niż mieszkańcy Koszalina (145,09). Oznacza to, że satysfakcja zawodowa, możliwość realizacji zawodowej, rozwój w pracy oraz poczucie spełnienia zawodowego mają przeciętnie większe znaczenie dla mieszkańców Szczecina.

W obu miastach rozkłady wyników są wyraźnie skoncentrowane w górnej części skali. Największa liczba respondentów osiąga wyniki pomiędzy 7 a 10 punktów, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie satysfakcji zawodowej niezależnie od miejsca zamieszkania.

Rozkład mieszkańców Szczecina jest bardziej przesunięty w kierunku najwyższych wartości skali. W tej grupie częściej występują wyniki maksymalne oraz bardzo wysokie, co znajduje odzwierciedlenie w wyższej średniej randze. Wśród mieszkańców Koszalina również dominują wysokie oceny, jednak udział wyników najwyższych jest nieco mniejszy.

Niskie wartości orientacji na satysfakcję zawodową występują sporadycznie w obu grupach i obejmują jedynie niewielki odsetek respondentów. Nie wpływają one na ogólny obraz bardzo wysokiego znaczenia analizowanej orientacji.

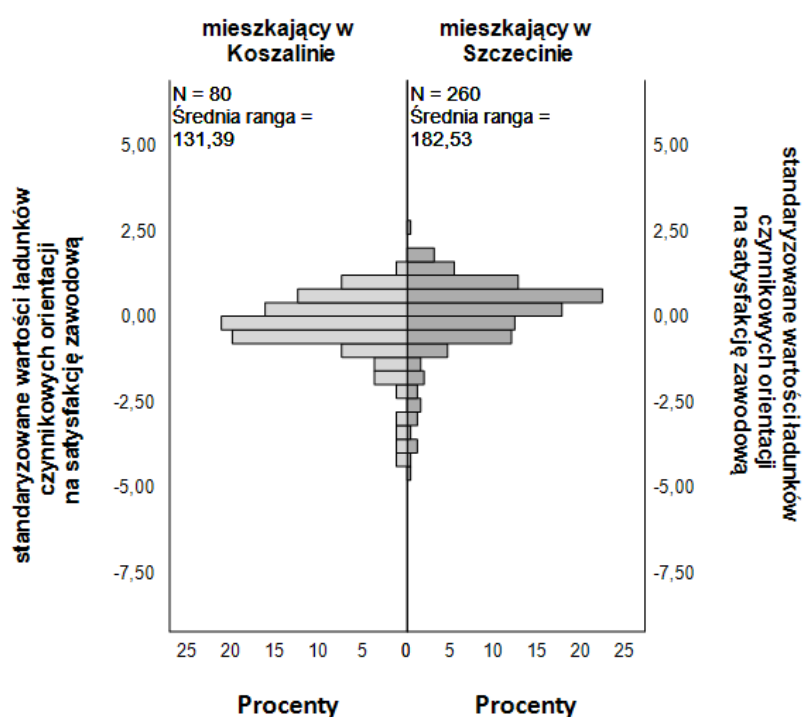
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na satysfakcję zawodową stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców obu największych miast województwa zachodniopomorskiego. Nieco wyższe znaczenie przypisują jej mieszkańcy Szczecina, jednak zarówno w Szczecinie, jak i w Koszalinie dominują wysokie oceny znaczenia pracy dającej satysfakcję, rozwój i poczucie spełnienia.

Źródło: badanie STS

Jak wynika z efektów przeprowadzonej analizy, można stwierdzić, że ważność rozpatrywanej orientacji jest w świadomości Szczecinian wyraźnie wyższa niż w świadomości Koszalinian. Świadczy o tym różnica średnich rang ważności, wyliczonych w teście istotności (średnie rangi na wykresie).

Z kolei wyniki analizy przeprowadzonej w oparciu o zmienną *standaryzowanych ładunków czynnikowych* badanej orientacji, również ujawnia istotną statystycznie różnicę między mieszkańcami obydwu miast. Zapis formalny: $Z(n = 340) 4,070; p < 0,001$. Oznacza to, że zaobserwowana różnica między mieszkańcami Szczecina i Koszalina jest jeszcze bardziej istotna statystycznie. Na jej podstawie można uogólniać wyniki z próby na populację z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99%. Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Wykres 170. Poziom ważności orientacji na satysfakcję zawodową, w oparciu o standaryzowane wartości ładunków czynnikowych, ze względu na miasto zamieszkania

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności orientacji na satysfakcję zawodową mierzonej za pomocą standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych w zależności od miasta zamieszkania respondentów. Zaprezentowano rozkłady wyników mieszkańców Koszalina i Szczecina oraz średnie rangi uzyskane przez obie grupy.

Badaniem objęto 80 mieszkańców Koszalina oraz 260 mieszkańców Szczecina. Mieszkańcy Szczecina uzyskali wyższą średnią rangę (182,53) niż mieszkańcy Koszalina (131,39). Oznacza to, że wartości związane z satysfakcją zawodową, możliwością rozwoju zawodowego, poczuciem spełnienia w pracy i realizacją aspiracji zawodowych mają przeciętnie większe znaczenie dla mieszkańców Szczecina.

Rozkłady standaryzowanych wyników w obu grupach koncentrują się głównie wokół wartości centralnych. Największa liczba obserwacji występuje w pobliżu zera oraz nieznacznie dodatnich wartości standaryzowanych, co wskazuje na wysoki poziom orientacji na satysfakcję zawodową w obu analizowanych miastach.

Rozkład mieszkańców Szczecina jest wyraźniej przesunięty w kierunku wyższych wartości standaryzowanych. W grupie tej częściej występują wyniki dodatnie, świadczące o ponadprzeciętnym znaczeniu analizowanej orientacji. Wśród mieszkańców Koszalina rozkład jest bardziej skoncentrowany wokół wartości przeciętnych i nieco częściej obejmuje wyniki niższe od średniej.

W obu grupach widoczne są pojedyncze obserwacje odstające po stronie bardzo niskich wartości standaryzowanych. Nie wpływają one jednak na ogólny obraz wysokiego znaczenia satysfakcji zawodowej w systemie wartości badanych mieszkańców.

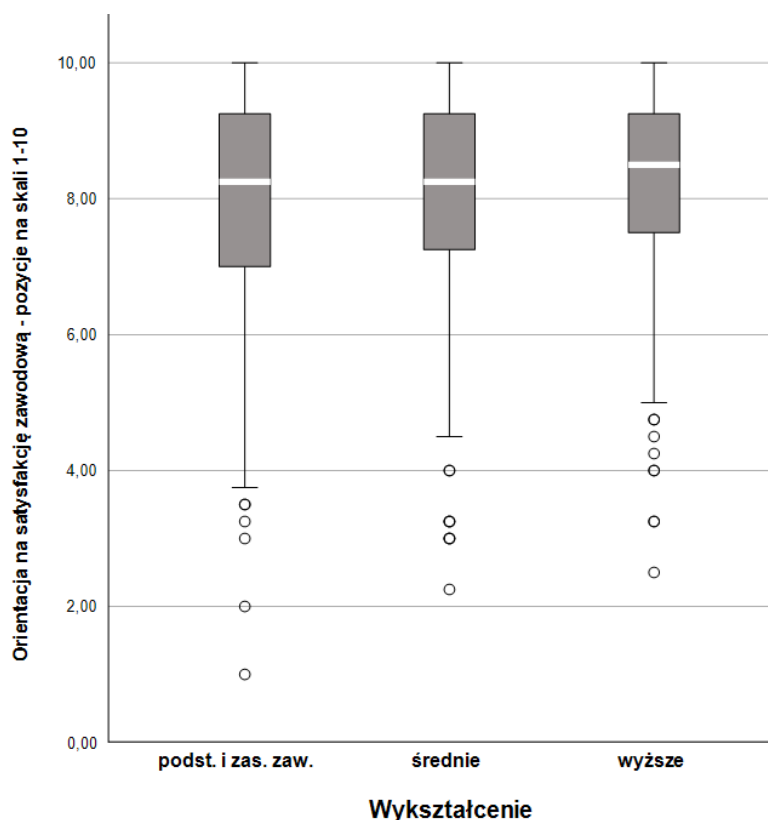
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na satysfakcję zawodową stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Wyższy poziom tej orientacji obserwowany jest wśród mieszkańców Szczecina, jednak zarówno w Szczecinie, jak i w Koszalinie znaczenie pracy przynoszącej zadowolenie, rozwój i poczucie spełnienia pozostaje bardzo wysokie.

Źródło: badanie STS

Informacje uzyskane z analizy pozwalają stwierdzić, że Szczecinianie wyżej oceniają ważność orientacji na satysfakcję zawodową niż Koszalinianie, o czym świadczą różnica średnich rang badanej zmiennej.

Wyniki analizy badanej orientacji na wartości ze względu na wykształcenie Zachodniopomorzan, pozwalają stwierdzić, że jest ona o tyle szczególnym zestawem wartości, że inaczej niż większość pozostałych, przejawia ona istotne zróżnicowanie wśród osób o odmiennym wykształceniu. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku zmiennej *ważność orientacji na satysfakcję zawodową* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *wykształcenie Zachodniopomorzan*: **$H(n = 1070, df = 2) = 9,279; p = 0,010$** . Wynik testu pozwala stwierdzić, że zachodzi istotny statystycznie związek między ważnością przypisywaną badanej orientacji a wykształceniem mieszkańców regionu. Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Wykres 171. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową na skali 1-10, ze względu na wykształcenie Zachodniopomorzan

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową w zależności od wykształcenia mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. W formie wykresów pudełkowych zaprezentowano mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające dla osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, średnim oraz wyższym.

We wszystkich analizowanych grupach poziom orientacji na satysfakcję zawodową jest wysoki. Mediany wyników przekraczają 8 punktów w skali od 1 do 10, co wskazuje, że niezależnie od poziomu wykształcenia respondenci wysoko cenią możliwość wykonywania pracy dającej zadowolenie, rozwój oraz poczucie spełnienia.

Najwyższą medianę odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym. Nieco niższe, lecz bardzo zbliżone wartości występują w grupach osób z wykształceniem średnim oraz podstawowym i zasadniczym zawodowym. Oznacza to, że znaczenie satysfakcji zawodowej rośnie wraz z poziomem wykształcenia, choć różnice między grupami nie są duże.

Zróżnicowanie wyników w obrębie poszczególnych grup jest umiarkowane. Rozstępy międzykwartylowe mają podobną wielkość, co wskazuje na porównywalny poziom wewnętrznego zróżnicowania ocen. W każdej grupie większość wyników mieści się w przedziale od około 7 do 9,5 punktu.

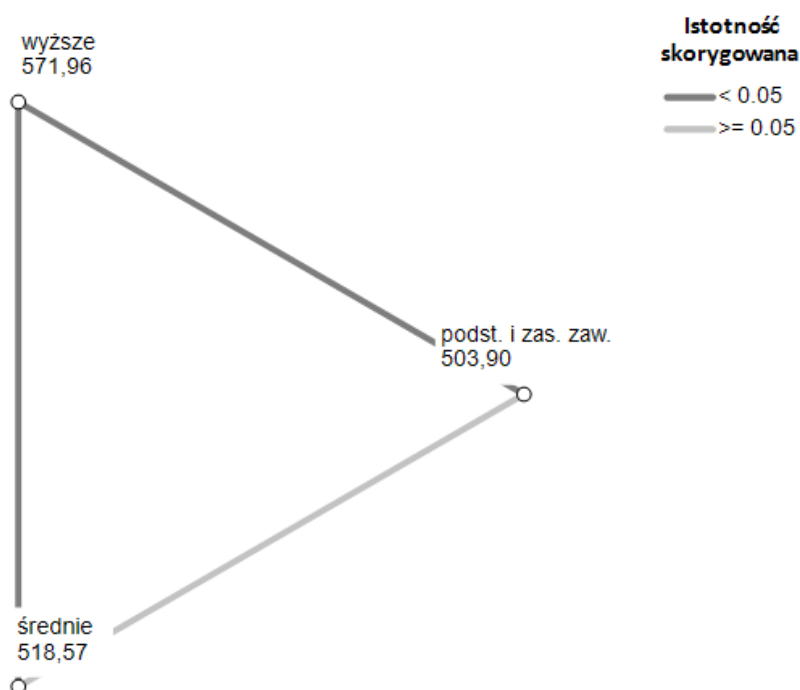
Na wykresie widoczne są obserwacje odstające o niskich wartościach orientacji na satysfakcję zawodową. Najwięcej takich przypadków występuje wśród osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, gdzie pojawiają się wyniki zbliżone do 1 punktu. W grupach osób z wykształceniem średnim i wyższym również występują pojedyncze niskie wartości, jednak są one rzadsze i nie wpływają na ogólny obraz wysokiego znaczenia analizowanej orientacji.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na satysfakcję zawodową należy do najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od poziomu wykształcenia. Najwyższe znaczenie przypisują jej osoby z wykształceniem wyższym, jednak we wszystkich analizowanych grupach dominują wysokie oceny znaczenia pracy przynoszącej satysfakcję i możliwość rozwoju.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z powyższego zestawienia, wartości median (białe kreski wewnątrz pudełek wykresu) oraz „wielkości pudełek” (czyli odległości między trzecim i pierwszym kwartylem – czyli górnym i dolnym „brzegiem pudełka”, tzw. rozstęp międzykwartylowy), najwyżej oraz w najmniej zróżnicowanym stopniu oceniają badaną orientację osoby o wykształceniu wyższym. Z kolei dwie pozostałe kategorie wykształcenia wykazują stosunkowo niewielkie różnice. Poniższy wykres prezentuje efekt przeprowadzonej procedury testu statystycznego.

Wykres 172. Obraz relacji między kategoriami wykształcenia Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową na skali 1-10

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje pomiędzy kategoriami wykształcenia mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pod względem poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową mierzonej na skali od 1 do 10. Każdy węzeł reprezentuje jedną kategorię wykształcenia, a przypisana do niego wartość oznacza średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji. Linie łączące węzły przedstawiają wyniki porównań między grupami, przy czym ciemniejsze połączenia oznaczają różnice istotne statystycznie po zastosowaniu korekty wielokrotnych porównań. Najwyższą średnią rangę uzyskały osoby z wykształceniem wyższym (571,96). Oznacza to, że respondenci posiadający wyższe wykształcenie przypisują największe znaczenie wartościom związanym z satysfakcją zawodową, możliwością rozwoju zawodowego, samorealizacją w pracy oraz poczuciem spełnienia wynikającym z aktywności zawodowej. Nieco niższą średnią rangę odnotowano wśród osób z wykształceniem średnim (518,57). Wartość ta wskazuje na wysokie znaczenie orientacji na satysfakcję zawodową również w tej grupie, choć nieco niższe niż wśród osób z wykształceniem wyższym. Najniższą średnią rangę uzyskali respondenci z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym (503,90). Oznacza to, że w tej grupie znaczenie satysfakcji zawodowej jest relatywnie mniejsze niż w pozostałych kategoriach wykształcenia, choć nadal pozostaje wysokie. Układ połączeń między węzłami wskazuje na występowanie różnic pomiędzy analizowanymi kategoriami wykształcenia. Najbardziej wyróżnia się grupa osób z wykształceniem wyższym, która osiągnęła najwyższą średnią rangę, podczas gdy osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym uzyskały najniższy wynik.

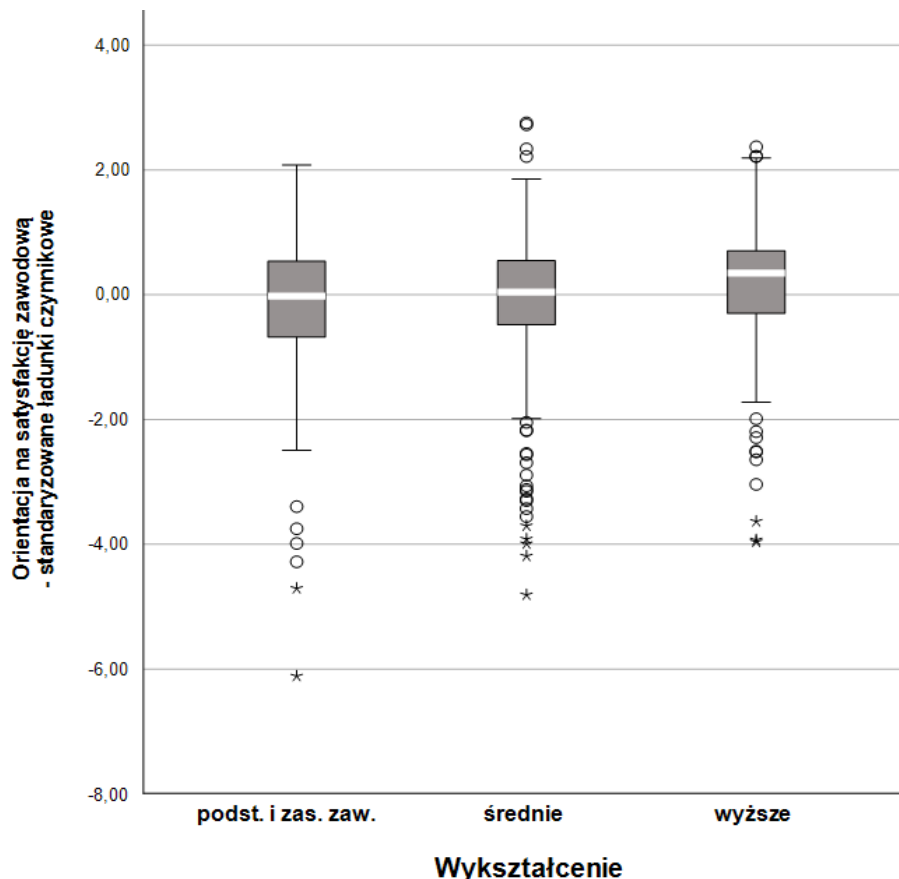
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na satysfakcję zawodową stanowi bardzo ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od poziomu wykształcenia. Największe znaczenie przypisują jej osoby z wykształceniem wyższym, natomiast relatywnie najmniejsze osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym. Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji w kategorii wykształcenia Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, jako istotne statystycznie jawią się różnice między kategoriami wykształcenia wyższego (najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości) oraz połączonych wykształcenia podstawowego i zasadniczego zawodowego (najniższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości), a także między kategoriami wykształcenia wyższego oraz wykształcenia średniego. Natomiast różnica między kategoriami połączonych: wykształcenia podstawowego i zasadniczego zawodowego oraz wykształcenia średniego, jest nieistotna statystycznie. Warto podkreślić, że **Zachodniopomorzanie o wyższym wykształceniu, cechują się wyraźnie wyższymi ocenami ważności analizowanej orientacji na wartości oraz najmniejszym zróżnicowaniem tych ocen niż mieszkańcy o niższych poziomach wykształcenia.** Powyższa prawidłowość potwierdza obserwację poczynioną na podstawie wyników przedstawionych na wcześniejszym wykresie pudełkowym.

Analiza związku między zmiennymi, przy zastosowaniu standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych badanej orientacji także wykazuje istotność stwierdzonego związku. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku przyjętych zmiennych: **$H(n = 1070, df = 2) = 24,869; p < 0,001$** . Empiryczny poziom istotności świadczy o tym, że również w tym aspekcie analizy zachodzi istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi, który można uogólnić na populację regionu z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99%. Dodatkowych interesujących informacji dostarcza wykres powstały w oparciu o zastosowanie standaryzowanych ładunków czynnikowych do zobrazowania różnic między kategoriami wykształcenia Zachodniopomorzan.

Wykres 173. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową na skali standaryzowanych ładunków czynnikowych, ze względu na wykształcenie Zachodniopomorzan

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową mierzonej za pomocą standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych w zależności od wykształcenia mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Wykorzystano wykresy pudełkowe prezentujące mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające i ekstremalne dla osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, średnim oraz wyższym. We wszystkich analizowanych grupach mediany wyników znajdują się w pobliżu wartości zerowych, co wskazuje na zbliżony poziom orientacji na satysfakcję zawodową niezależnie od poziomu wykształcenia. Różnice pomiędzy grupami są niewielkie, jednak można zauważyć pewne tendencje związane z poziomem wykształcenia. Najwyższą medianę oraz najbardziej przesunięty ku wartościom dodatnim rozkład obserwuje się wśród osób z wykształceniem wyższym. Oznacza to, że respondenci należący do tej grupy nieco częściej przypisują satysfakcji zawodowej znaczenie wyższe niż przeciętne dla całej badanej populacji. Osoby z wykształceniem średnim oraz podstawowym i zasadniczym zawodowym osiągają mediany zbliżone do wartości zerowej. Rozkłady w tych grupach są podobne, choć wśród respondentów z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym widoczna jest nieco większa liczba bardzo niskich wyników. Zróżnicowanie wyników wewnątrz grup jest umiarkowane. Rozstępy międzykwartylowe są zbliżone, co wskazuje na podobny poziom wewnętrznej zmienności ocen niezależnie od wykształcenia. Na wykresie widoczne są liczne obserwacje odstające po stronie niskich wartości standaryzowanych. Szczególnie skrajne przypadki występują wśród osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, gdzie odnotowano wartości poniżej -6. W grupach osób z wykształceniem średnim i wyższym również pojawiają się obserwacje odstające i ekstremalne, jednak ich nasilenie jest nieco mniejsze. Widoczne są także pojedyncze wysokie wyniki dodatnie przekraczające wartość 2. Wyniki wykresu wskazują, że orientacja na satysfakcję zawodową stanowi ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od poziomu wykształcenia. Nieco wyższe znaczenie przypisują jej osoby z wykształceniem wyższym, jednak we wszystkich analizowanych grupach poziom tej orientacji pozostaje wysoki i względnie podobny.

Źródło: badanie własne STS

Zastosowane w analizie standaryzowane wartości ładunków czynnikowych, pozwalają dostrzec „odstępstwa” od poziomu przeciętnego, wyznaczonego średnią, wystandaryzowaną na wykresie w punkcie 0. Jak wynika z zestawionych obrazów rozkładu ważności analizowanej orientacji, kategoria wykształcenia wyższego jako jedyna cechuje się poziomem ważności orientacji na satysfakcję zawodową przekraczającym poziom przeciętny, odpowiednio najmniej odległym od średniej poziomem najniższych wartości oraz najmniej odległym od średniej wartości ekstremalnych. Można powiedzieć – w związku z powyższymi ustaleniami – że mieszkańcy Pomorza Zachodniego o wyższym wykształceniu wykazują się największą dozą orientacji na kompleks wartości stanowiących esencję dążeń do osiągnięcia stanu satysfakcji zawodowej.

Orientacja hedonistyczna

Wyłoniona w toku analizy czynnikowej orientacja statusowo-materialna tworzona jest przez następujące wartości: *Rozrywka, zabawa; Przyjemne spędzanie czasu*.

Poniższa tabela zawiera podstawowe dane opisu statystycznego odpowiadające wyłonionej orientacji.

Tabela 157. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji hedonistycznej

	ważne 1070 braki danych 0
	Orientacja hedonistyczna
Średnia	8,19
Błąd standardowy średniej	0,046
Mediana	8,50
Dominanta	10,00
Odchylenie standardowe	1,505
Skośność	-0,70
Błąd standardowy skośności	0,075
Kurtoza	0,21
Błąd standardowy kurtozy	0,149
Rozstęp	9,00
Minimum	1,00
Maksimum	10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji hedonistycznej wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Analiza została przeprowadzona dla 1070 respondentów, bez braków danych.

Średni poziom orientacji hedonistycznej wyniósł 8,19 punktu w skali od 1 do 10, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie wartości związanych z przyjemnością życia, czerpaniem radości z codziennych doświadczeń, realizacją własnych potrzeb oraz dążeniem do dobrostanu i zadowolenia. Błąd standardowy średniej osiągnął wartość 0,046, co świadczy o wysokiej precyzji oszacowania średniego wyniku w badanej populacji.

Mediana wyniosła 8,50 punktu, co oznacza, że połowa respondentów uzyskała wyniki nie niższe od tej wartości. Dominanta osiągnęła maksymalną wartość 10,00 punktów, wskazując, że najwyższa możliwa ocena była najczęściej wybieraną odpowiedzią.

Zróznicowanie wyników było umiarkowane. Odchylenie standardowe wyniosło 1,505 punktu, a rozstęp osiągnął wartość 9 punktów. Najniższy odnotowany wynik wyniósł 1,00 punkt, natomiast najwyższy osiągnął maksymalną wartość 10,00 punktów.

Rozkład wyników charakteryzował się ujemną skośnością (-0,70), co wskazuje na wyraźną przewagę wysokich ocen nad niskimi. Kurtoza wyniosła 0,21, co oznacza rozkład nieznacznie bardziej skoncentrowany wokół wartości centralnych niż rozkład normalny.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja hedonistyczna zajmuje bardzo ważne miejsce w systemie wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Większość respondentów wysoko ocenia znaczenie przyjemności, satysfakcji życiowej, korzystania z możliwości oferowanych przez życie oraz dążenia do osobistego dobrostanu i pozytywnych doświadczeń.

Źródło: badanie STS

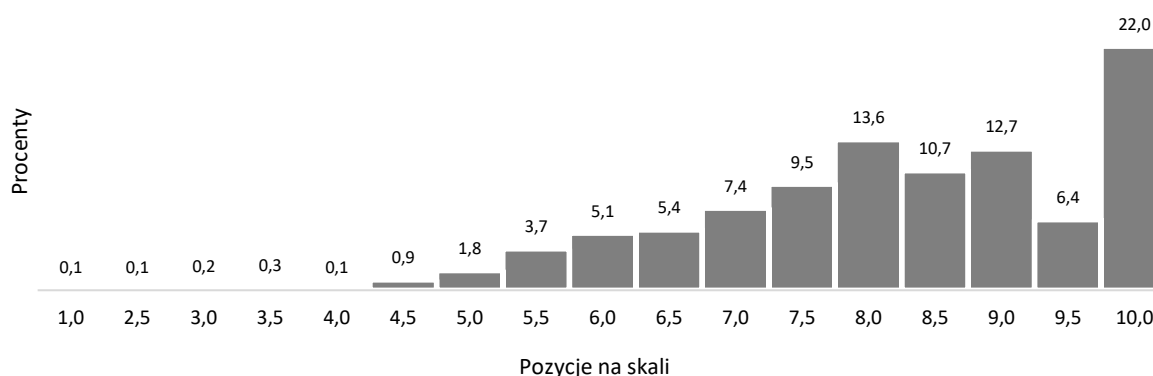
W zakresie miar tendencji centralnej wartość średniej arytmetycznej jest niższa od wartości mediany oraz znacznie niższa niż wartość dominanty. Fakt ten wskazuje na lewostronną asymetrię rozkładu, co potwierdza ujemna wartość współczynnika skośności, mieszcząca się w przedziale umiarkowanej asymetrii. Mamy – w związku z tym – do czynienia z przewagą wysokich ocen oraz relatywnie niższe udziały ocen niskich, które tworzą

wydłużony „ogon” rozkładu, w raczej małym stopniu wpływają na obniżenie wartości średniej. Odmienne przedstawia się wpływ dominanty na wartość średniej. Ze względu na dość duży udział najwyższych ocen wartości tworzących badaną orientację, można mówić – w istocie analogicznie do wszystkich analizowanych orientacji na wartości – o znaczącym ich wpływie na wartość średnich arytmetycznych. Z kolei dodatnia, ale niewysoka wartość kurtozy, wskazuje na rozkład leptokurtyczny, czyli bardziej „wysmukły” niż rozkład normalny. Oznacza to, że większość respondentów formułowało w badaniu oceny skupione wokół średniej, a przy tym w rozkładzie występują znaczące wartości skrajne.

Zróżnicowanie wyników można określić jako umiarkowane. Świadczy o tym wartość odchylenia standardowego, jedna z najwyższych wśród analizowanych orientacji. Najbardziej zróżnicowana jest ważność orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ($S = 1,627$) oraz orientacji statusowo-materiałnej ($S = 1,556$), a najmniej zróżnicowana jest ważność orientacji rodzinno-emocjonalnej ($S = 1,208$).

Reasumując, stwierdzić należy, że **ważność wartości tworzących orientację hedonistyczną jest wysoka** (średnia pozycja na skali ustępuje tylko orientacji rodzinno-emocjonalnej i pozostaje bardzo zbliżona do wartości średniej orientacji na samorozwój i autonomię $M = 8,17$). **Nadto jest ona i stosunkowo jednorodna, z wyraźną przewagą najwyższych pozycji na skali.** Poniższy wykres prezentuje specyfikę rozkładu pozycji na skali ważności analizowanej orientacji na wartości.

Wykres 174. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji hedonistycznej

Wykres 174

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji hedonistycznej wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Na osi poziomej zaprezentowano wyniki uzyskane na skali od 1 do 10, natomiast na osi pionowej przedstawiono odsetki respondentów osiągających poszczególne wartości.

Rozkład wyników jest wyraźnie skoncentrowany w górnej części skali, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie wartości związanych z przyjemnością życia, czerpaniem satysfakcji z codziennych doświadczeń, realizacją własnych potrzeb oraz dążeniem do dobrostanu i pozytywnych przeżyć.

Najczęściej występował maksymalny wynik 10,0 punktów, który osiągnęło 22,0% respondentów. Była to zdecydowanie najczęściej wybierana wartość. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 8,0 punktów (13,6%), 9,0 punktów (12,7%), 8,5 punktu (10,7%), 7,5 punktu (9,5%) oraz 7,0 punktów (7,4%).

Największa koncentracja odpowiedzi występowała w przedziale od 7,0 do 10,0 punktów. W tym zakresie znalazła się zdecydowana większość wyników, co świadczy o powszechnie wysokiej ocenie znaczenia orientacji hedonistycznej.

Wyniki średnie i niskie występowały znacznie rzadziej. Wartości od 5,0 do 6,5 punktu osiągały od 1,8% do 5,4% respondentów. Natomiast wyniki poniżej 5 punktów pojawiały się sporadycznie i zwykle nie przekraczały 1% odpowiedzi dla poszczególnych kategorii.

Rozkład wyników ma wyraźnie lewostronnie skośny charakter, co oznacza przewagę ocen wysokich nad niskimi. Duża koncentracja odpowiedzi przy najwyższych wartościach skali potwierdza bardzo wysoką pozycję orientacji hedonistycznej w systemie wartości badanych.

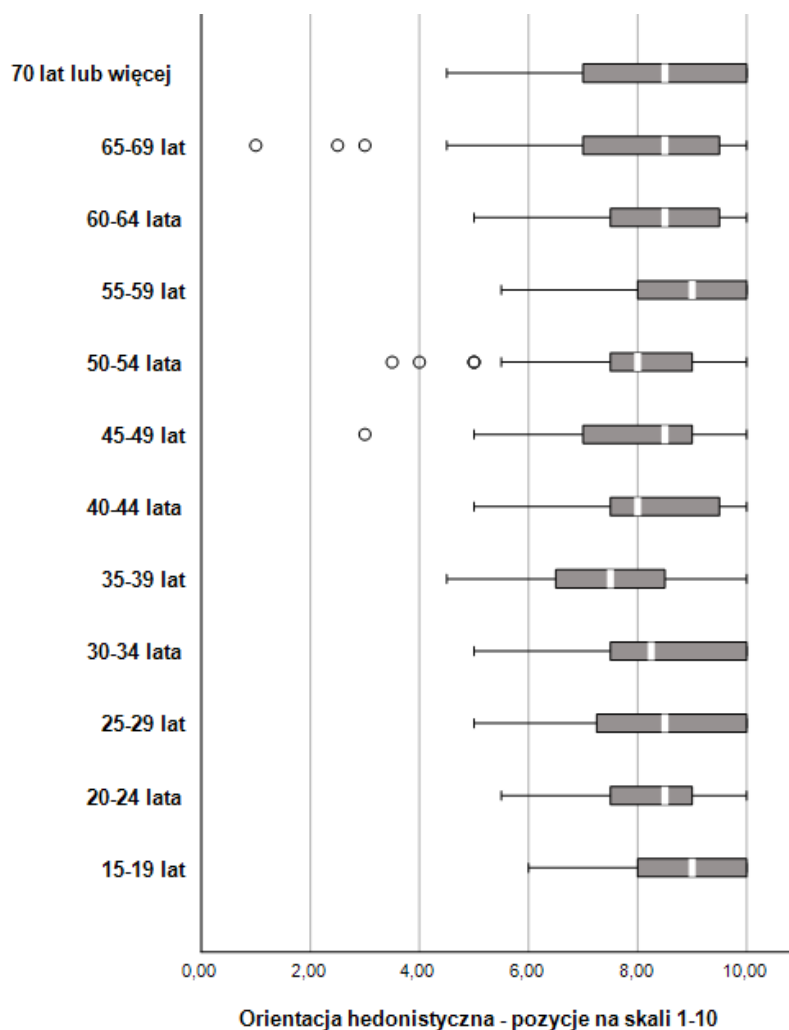
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja hedonistyczna należy do najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Większość respondentów przypisuje bardzo duże znaczenie przyjemności życia, dobrostanowi psychicznemu oraz możliwości czerpania satysfakcji z codziennych doświadczeń.

Źródło: badanie STS

W analizie badanej orientacji na wartości, ze względu na ich płęć, empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney'a, świadczy o tym, że nie ma istotnego statystycznie związku między analizowanymi zmiennymi. Prawidłowość ta występuje zarówno w sytuacji, w której zmienna *ważność badanej orientacji*, analizowana jest w oparciu o średnie pozycje na skali – zapis formalny wyników testu: **Z (n = 1068) -0,104; p = 0,918 (ni)** – jak i w sytuacji, w której zmienna ta analizowana jest w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe – zapis formalny wyników testu: **Z (n = 1068) 0,830; p = 0,407 (ni)**. Można zatem stwierdzić, że zaobserwowane w próbie różnice między kategoriami płci mieszkańców Pomorza Zachodniego, pod względem ważności orientacji hedonistycznej, nie stanowią podstawy do uogólnień na całą populację. Więcej, możemy stwierdzić, że brak istotnej różnicy między kobietami i mężczyznami w ocenie analizowanej orientacji, świadczy o tym, że rozrywka, zabawa oraz przyjemne spędzanie czasu, są tak samo ważne dla żyjących na Pomorzu Zachodnim kobiet, jak i dla mężczyzn. Wartości tworzące tę składową mają dla Zachodniopomorzan znaczenie o tyle duże, że średnia pozycji na skali 1-10 (M = 8,19) jest – w przypadku tej orientacji – porównywalnie wysoka, jak w przypadku orientacji na samorealizację i autonomię (M = 8,17), a ustępuje jedynie ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej (M = 8,74). Warto przy tym podkreślić, że udział osób, których średnia ocena badanej orientacji jest maksymalna, jest największy wśród wszystkich analizowanych orientacji na wartości.

Analiza ważności orientacji hedonistycznej ze względu na wiek Zachodniopomorzan, pozwala dostrzec pewne warte uwagi prawidłowości. W analizie pozycji na skali 1-10, empiryczne poziomy istotności testów H Kruskala-Wallisa, świadczą o istotnych statystycznie różnicach między kategoriami wieku uczestników badania. Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanej procedury.

Wykres 175. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji hedonistycznej na skali 1-10, ze względu na wiek Zachodniopomoran

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji hedonistycznej w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. W formie wykresów pudełkowych zaprezentowano mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające.

We wszystkich analizowanych grupach wiekowych orientacja hedonistyczna osiąga wysokie wartości. Mediany wyników mieszczą się głównie w przedziale od około 8 do 9 punktów, co wskazuje, że przyjemność życia, dobrostan, możliwość realizowania własnych potrzeb i czerpania satysfakcji z codziennych doświadczeń są wysoko cenione niezależnie od wieku respondentów.

Najwyższe mediany obserwowane są w grupach 15–19 lat, 30–34 lata, 55–59 lat oraz 70 lat i więcej. W grupach tych wartości związane z orientacją hedonistyczną osiągają szczególnie wysoką pozycję w systemie wartości badanych.

Nieco niższe, choć nadal wysokie mediany występują wśród osób w wieku 20–24 lata, 35–39 lat, 40–44 lata, 45–49 lat, 50–54 lata, 60–64 lata oraz 65–69 lat. Różnice pomiędzy grupami są jednak stosunkowo niewielkie.

Zróznicowanie wyników jest umiarkowane i podobne w większości kategorii wieku. Rozstępy międzykwartylowe wskazują na relatywnie niewielkie różnice wewnątrz grup, a większość wyników koncentruje się w górnej części skali.

Na wykresie widoczne są pojedyncze obserwacje odstające o niskich wartościach orientacji hedonistycznej. Najwięcej takich przypadków występuje w grupach 45–49 lat, 50–54 lata oraz 65–69 lat, gdzie pojawiają się wyniki poniżej 4 punktów. Są to jednak obserwacje jednostkowe, które nie wpływają na ogólny obraz wysokiego znaczenia analizowanej orientacji.

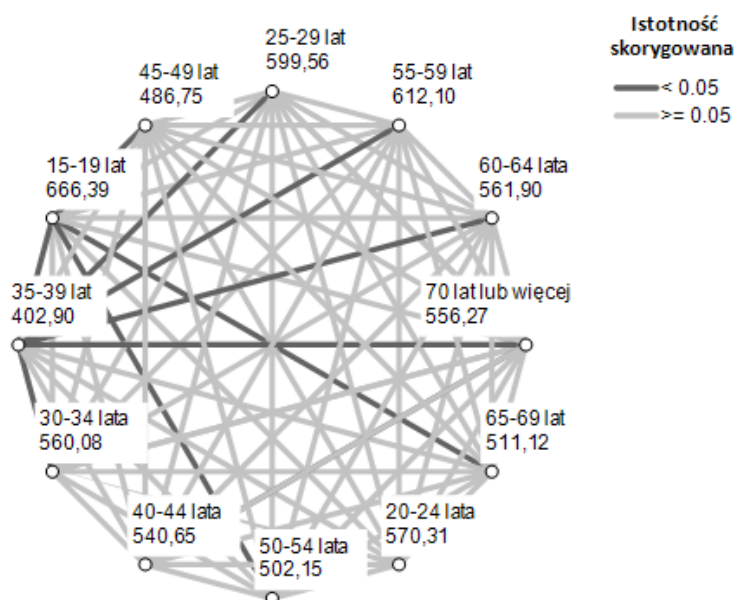
Wyniki wykresu wskazują, że orientacja hedonistyczna należy do najważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego we wszystkich grupach wiekowych. Niezależnie od wieku respondenci wysoko oceniają znaczenie przyjemności życia, dobrostanu oraz możliwości czerpania satysfakcji z codziennych doświadczeń.

Źródło: badanie własne STS

Należy podkreślić, że najwyższe wartości median (białe kreski wewnątrz pudełek wykresu), występują u uczestników badania, należących do kategorii wiekowej: 15-19 lat. Są to ci Zachodniopomorzanie, dla których analizowana orientacja, ma najwyższą ważność. Z kolei osoby należące do kategorii 35-39 lat przypisują omawianej orientacji najniższe znaczenie.

Zapis formalny wyniku testu H Kruskala-Wallisa dla wieku oraz zmiennej pozycje na skali 1-10 orientacji hedonistycznej: $H(n = 1070, df = 11) = 46,561; p < 0,001$. Pozwala to stwierdzić, że na Pomorzu Zachodnim, wiek w istotny statystycznie sposób różnicuje stosunek do wartości tworzących analizowaną orientację. Oznacza to, że możemy dokonywać uogólnień na populację regionu z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99% Test porównania parami poszczególnych kategorii wieku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 176. Obraz relacji między kategoriami wieku Zachodniopomorzan, pod względem poziomu ważności orientacji hedonistycznej na skali 1-10

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia relacje pomiędzy kategoriami wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego pod względem poziomu ważności orientacji hedonistycznej. Każdy węzeł reprezentuje jedną grupę wiekową, a przypisana do niego wartość oznacza średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji. Linie łączące poszczególne grupy przedstawiają wyniki porównań międzykategoriiowych, przy czym ciemniejsze połączenia oznaczają różnice istotne statystycznie po zastosowaniu korekty wielokrotnych porównań.

Najwyższą średnią rangę uzyskali respondenci w wieku 15–19 lat (666,39). Wysokie wartości odnotowano również wśród osób w wieku 55–59 lat (612,10), 25–29 lat (599,56), 20–24 lata (570,31), 30–34 lata (560,08) oraz respondentów w wieku 70 lat i więcej (556,27). Oznacza to, że w tych grupach wiekowych wartości związane z przyjemnością życia, dobrostanem i czerpaniem satysfakcji z codziennych doświadczeń mają szczególnie duże znaczenie.

Średnie rangi zbliżone do przeciętnego poziomu uzyskały osoby w wieku 60–64 lata (561,90), 40–44 lata (540,65), 65–69 lat (511,12) oraz 50–54 lata (502,15).

Najniższe średnie rangi odnotowano wśród respondentów w wieku 45–49 lat (486,75) oraz 35–39 lat (402,90). Szczególnie grupa 35–39 lat wyróżnia się najniższym poziomem analizowanej orientacji spośród wszystkich kategorii wiekowych.

Układ połączeń między węzłami wskazuje na występowanie różnic pomiędzy niektórymi grupami wieku. Najbardziej wyraźnie wyróżnia się grupa osób w wieku 15–19 lat, która osiągnęła najwyższą średnią rangę, oraz grupa 35–39 lat, która uzyskała najniższą wartość.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja hedonistyczna stanowi bardzo ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od wieku. Największe znaczenie przypisują jej osoby najmłodsze oraz respondenci w wieku 55–59 lat, natomiast relatywnie najmniejsze osoby w wieku 35–39 lat.

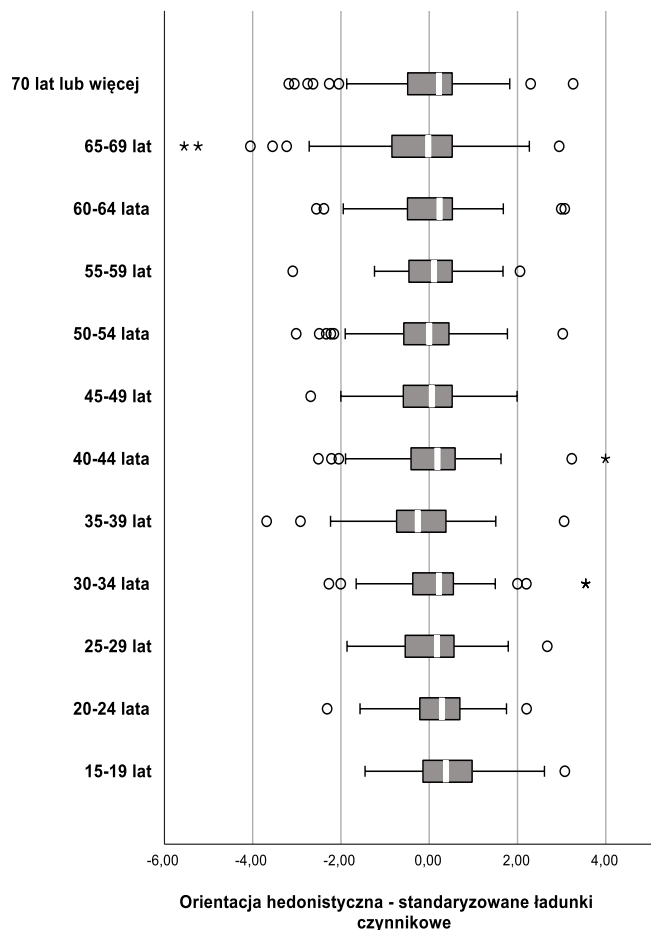
Każdy węzeł pokazuje średnią rangę poziomu ważności analizowanej orientacji w kategorii wieku Zachodniopomorzan uczestniczących w badaniu.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, istotne statystycznie okazują się różnice między osobami należącymi do dwóch kategorii wiekowych: 15-19 lat (najwyższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości) oraz 35-39 lat (najniższa średnia ranga ważności analizowanej orientacji na wartości). Można powiedzieć, że obie te kategorie tworzą rodzaj skrajnych ośrodków postrzegania wartości tworzących badaną orientację – najbardziej pożądanego realizacji tych wartości oraz najbardziej wstrzemięźliwego w stosunku do nich.

Analiza przeprowadzona w oparciu o zmienną standaryzowanych ładunków czynnikowych, pokazuje relacje średnich pozycji w poszczególnych kategoriach wieku, w stosunku do średniej standaryzowanej. Jak się okazuje „odstępstwa” od średniej ogólnej, dostarczają kilku interesujących informacji. Analiza zmiennej *ważność orientacji hedonistycznej*, stworzonej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe orientacji, przeprowadzona ze względu na wiek Zachodniopomorzan wykazuje istotne statystycznie różnice między poszczególnymi kategoriami wieku uczestników badania. Zapis formalny wyniku testu: $H(n = 1070, df = 11) = 32,688; p < 0,001$. Z prawdopodobieństwem wyższym niż 99,99% możemy uogólnić prawidłowość na zbiorowość regionu. Poniższy wykres prezentuje obraz ważności orientacji hedonistycznej, stworzony w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe analizowanej orientacji na wartości.

Wykres 177. Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji hedonistycznej na skali standaryzowanych ładunków czynnikowych, ze względu na wiek Zachodniopomoran

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji hedonistycznej mierzonej za pomocą standaryzowanych wartości ładunków czynnikowych w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Wykorzystano wykresy pudełkowe prezentujące mediany, kwartyle, zakres zmienności wyników oraz obserwacje odstające i ekstremalne.

We wszystkich analizowanych grupach wiekowych mediany wyników znajdują się w pobliżu wartości zerowych, co wskazuje na względnie podobny poziom orientacji hedonistycznej niezależnie od wieku respondentów. Różnice pomiędzy grupami są niewielkie, a większość rozkładów ma zbliżony kształt.

Nieco wyższe wartości centralne obserwowane są w grupach 15–19 lat, 20–24 lata, 55–59 lat oraz 70 lat i więcej. W grupach tych orientacja hedonistyczna osiąga poziom nieco wyższy od przeciętnego dla całej badanej populacji.

Nieco niższe mediany występują wśród osób w wieku 35–39 lat, 45–49 lat oraz 50–54 lata, jednak różnice względem pozostałych grup są niewielkie i nie wskazują na silne zróżnicowanie wieku pod względem analizowanej orientacji.

Zróżnicowanie wyników wewnątrz grup jest umiarkowane. Rozstępy międzykwartylowe są podobne w większości kategorii wieku, co świadczy o porównywalnym stopniu zróżnicowania postaw wobec wartości hedonistycznych.

Na wykresie widoczne są liczne obserwacje odstające zarówno po stronie niskich, jak i wysokich wartości standaryzowanych. Szczególnie dużo bardzo niskich wyników pojawia się w grupach 65–69 lat oraz 70 lat i więcej. Widoczne są także pojedyncze wysokie obserwacje odstające przekraczające wartość 3,0, między innymi w grupach 30–34 lata, 40–44 lata oraz 60–64 lata. Są to jednak przypadki jednostkowe i nie wpływają na ogólny obraz wyników.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja hedonistyczna stanowi ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od wieku. Niewielkie różnice pomiędzy grupami wiekowymi sugerują, że znaczenie przyjemności życia, dobrostanu oraz czerpania satysfakcji z codziennych doświadczeń pozostaje wysokie w całej badanej populacji.

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z powyższego zestawienia tylko Zachodniopomorzanie należący do kategorii wiekowej 35-39 lat osiągnęli wartość mediany poniżej poziomu średniej arytmetycznej analizowanej zmiennej oraz tylko należący do kategorii 50-54 lata osiągają wartość mediany na poziomie średniej. Pozostali sytuują się powyżej poziomu średniego. Prawidłowość ta potwierdza wcześniej sformułowany wniosek z analizy, w myśl którego ujemna asymetria rozkładu decyduje o przewadze pozycji przekraczających średnią ważność nad wartościami mniejszymi. Pozwala to na „mocną” konstatację, istotnego wpływu tej przewagi udziałów na wysoką średnią ważność badanej orientacji, wyników silnie wobec niej skupionych, co zostało stwierdzone na podstawie wartości kurtozy.

Analiza orientacji hedonistycznej ze względu na rodzaj miejsca zamieszkania (mieszkańcy wsi, mieszkańcy miast), miasto zamieszkania (Szczecinianie, Koszalinianie), wykształcenie oraz genezę zachodniopomorskiej tożsamości nie wykazała istotnych statystycznie różnic między kategoriami wymienionych zmiennych³⁴. Można w związku z tym stwierdzić, że analizowana orientacja cechuje się względnie jednolitymi ocenami ważności, formułowanymi niezależnie od rodzaju miejsca zamieszkania oraz obydwu zmiennych zakorzenienia. Innymi słowy, wartości związane z zabawą i przyjemnym spędzaniem czasu nie różnicują istotnie mieszkańców regionu ze względu na to, czy są mieszkańcami zachodniopomorskich wsi, czy małych i średnich miast, ani czy są mieszkańcami Szczecina czy Koszalina, czy też ze względu na to jakie jest ich wykształcenie, bądź czy urodzili się w regionie, czy w nim osiedlili.

Odmienne przedstawiają się wyniki analizy związku badanej orientacji na wartości ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim. Jak wynika z zastosowanych procedur, Zachodniopomorzanie zakorzenieni w regionie różnią się istotnie statystycznie od

³⁴ Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji hedonistycznej* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *rodzaje miejscowości zamieszkania* (wieś, miasto): **Z (n = 1070) = -0,883; p = 0,377 (ni)**. Podobnie wynik analizy związku obydwu zmiennych, lecz w przypadku zmiennej *ważność orientacji hedonistycznej*, analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe, nie wykazała istotnych statystycznie różnic między mieszkańcami wsi i miast. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla tych zmiennych: **Z (n = 1070) = 0,641; p = 0,522 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji hedonistycznej* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *miasta zamieszkania* (Szczecinianie, Koszalinianie): **Z (n = 1070) = -0,038; p = 0,970 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku tych zmiennych, przy czym w przypadku zmiennej *ważność orientacji hedonistycznej*, analizowanej w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe: **Z (n = 1070) = 0,168; p = 0,867 (ni)**. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku zmiennej *ważność orientacji hedonistycznej* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *wykształcenie Zachodniopomorzan* (połączone kategorie: podstawowe i średnie, wykształcenie wyższe): **H (n = 1070, df = 2) = 1,418; p = 0,492 (ni)**. Zapis formalny wyników testu H Kruskala-Wallisa dla związku zmiennej *ważność orientacji hedonistycznej* w oparciu o wartości standaryzowane ładunki czynnikowe ze zmienną *wykształcenie Zachodniopomorzan* (połączone kategorie: podstawowe i średnie, wykształcenie wyższe): **H (n = 1070, df = 2) = 0,967; p = 0,617 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku zmiennej *ważność orientacji hedonistycznej* w oparciu o wartości średnie na skali 1-10 ze zmienną *geneza zachodniopomorskiej tożsamości* (o kategoriach: od urodzenia oraz z osiedlenia): **Z (n = 1070) = -0,549; p = 0,583 (ni)**. Zapis formalny wyników testu U Manna-Whitney'a dla związku tych zmiennych; zmienna *ważność orientacji hedonistycznej*, analizowana w oparciu o standaryzowane ładunki czynnikowe: **Z (n = 1070) = -0,292; p = 0,770 (ni)**.

mieszkańców regionu, którzy nie posiadają zachodniopomorskich korzeni w rodzinach pod względem ważności tej orientacji w ich życiu. Poniższe zestawienia prezentują wyniki zastosowanych procedur analitycznych.

Tabela 158. Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji hedonistycznej ze względu na miasto zamieszkania

Miary opisu statystycznego	nieposiadający korzeni w rodzinach		posiadający korzenie w rodzinach	
	Ważne	354	Ważne	716
	Braki danych	0	Braki danych	0
Średnia		8,06		8,26
Mediana		8,00		8,50
Dominanta		10,00		10,00
Odchylenie standardowe		1,521		1,495
Skośność		-0,83		-0,63
Błąd standardowy skośności		0,130		0,091
Kurtoza		1,02		-0,24
Błąd standardowy kurtozy		0,259		0,182
Rozstęp		9,00		7,50
Minimum		1,00		2,50
Maksimum		10,00		10,00

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia miary opisu statystycznego poziomu ważności orientacji hedonistycznej w zależności od posiadania korzeni rodzinnych na Pomorzu Zachodnim. Porównano osoby nieposiadające korzeni rodzinnych w regionie (354 respondentów) oraz osoby posiadające takie korzenie (716 respondentów).

W obu grupach orientacja hedonistyczna osiąga bardzo wysokie wartości, jednak wyższy poziom odnotowano wśród osób posiadających korzenie rodzinne w regionie. Średnia wyniosła w tej grupie 8,26 punktu, podczas gdy wśród osób nieposiadających korzeni rodzinnych osiągnęła 8,06 punktu. Podobnie mediana była wyższa w grupie osób posiadających korzenie rodzinne (8,50) niż wśród pozostałych respondentów (8,00).

W obu grupach dominanta osiągnęła maksymalną wartość 10,00 punktów, co oznacza, że najwyższa możliwa ocena była najczęściej wybieraną odpowiedzią. Świadczy to o bardzo wysokim znaczeniu wartości hedonistycznych niezależnie od pochodzenia rodzinnego.

Różnicowanie wyników było umiarkowane i podobne w obu grupach. Odchylenie standardowe wyniosło 1,521 wśród osób nieposiadających korzeni rodzinnych oraz 1,495 wśród osób posiadających takie korzenie. Rozstęp wyników osiągnął odpowiednio 9,0 i 7,5 punktu. Najniższy wynik wyniósł 1,00 punkt w pierwszej grupie oraz 2,50 punktu w drugiej, natomiast maksymalna wartość w obu przypadkach osiągnęła 10,00 punktów.

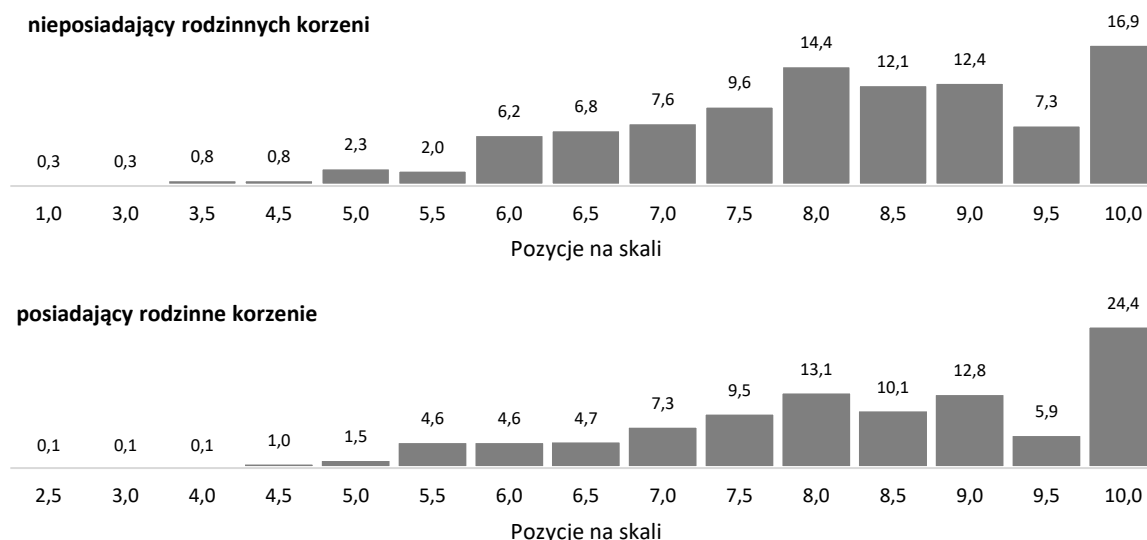
Rozkłady wyników charakteryzowały się ujemną skośnością, co wskazuje na przewagę wysokich ocen nad niskimi. Efekt ten był nieco silniejszy wśród osób nieposiadających korzeni rodzinnych (skośność -0,83) niż w grupie osób posiadających korzenie rodzinne (-0,63). Kurtoza była dodatnia w pierwszej grupie (1,02), co oznacza większą koncentrację wyników wokół wartości centralnych, natomiast w drugiej grupie przyjęła wartość ujemną (-0,24), wskazując na bardziej spłaszczony rozkład.

Wyniki tabeli wskazują, że orientacja hedonistyczna stanowi bardzo ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od ich zakorzenienia rodzinnego w regionie. Nieco wyższe znaczenie wartości związanych z przyjemnością życia, dobrostanem i czerpaniem satysfakcji z codziennych doświadczeń przypisują osoby posiadające korzenie rodzinne na Pomorzu Zachodnim.

Dane wyrażone w wartościach średnich punktów testu

Źródło: badanie STS

Wykres 178. Rozkład średnich poziomów ważności na skali 1-10 w wymiarze orientacji hedonistycznej ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkład średnich poziomów ważności orientacji hedonistycznej w zależności od posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Porównano osoby nieposiadające rodzinnych korzeni w regionie oraz osoby posiadające takie korzenie. Wyniki przedstawiono na skali od 1 do 10, a wartości wyrażono jako odsetki respondentów osiągających poszczególne poziomy orientacji.

W obu grupach rozkłady wyników są wyraźnie skoncentrowane w górnej części skali, co wskazuje na bardzo wysokie znaczenie wartości związanych z przyjemnością życia, dobrostanem, realizacją własnych potrzeb i czerpaniem satysfakcji z codziennych doświadczeń.

Wśród osób nieposiadających rodzinnych korzeni najczęściej występował maksymalny wynik 10,0 punktów, który osiągnęło 16,9% respondentów. Wysokie odsetki odnotowano również dla wyników 8,0 punktów (14,4%), 9,0 punktów (12,4%), 8,5 punktu (12,1%), 7,5 punktu (9,6%) oraz 7,0 punktów (7,6%).

W grupie osób posiadających rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim maksymalny wynik 10,0 punktów uzyskało aż 24,4% respondentów. Relatywnie często występowały także wyniki 8,0 punktów (13,1%), 9,0 punktów (12,8%), 8,5 punktu (10,1%), 7,5 punktu (9,5%) oraz 7,0 punktów (7,3%).

Niskie wyniki pojawiały się sporadycznie w obu grupach. Wśród osób nieposiadających rodzinnych korzeni występowały pojedyncze odpowiedzi już od wartości 1,0 punktu, natomiast wśród osób posiadających korzenie rodzinne najniższe wyniki rozpoczynały się od 2,5 punktu. Udział takich odpowiedzi był jednak znikomy.

Porównanie obu rozkładów wskazuje, że osoby posiadające rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim częściej osiągają bardzo wysokie wyniki orientacji hedonistycznej, szczególnie maksymalną ocenę 10 punktów. Wśród osób nieposiadających korzeni rodzinnych odpowiedzi są nieco bardziej rozproszone w środkowej części skali.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja hedonistyczna stanowi bardzo ważny element systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od rodzinnego zakorzenienia w regionie. Nieco wyższe znaczenie wartości związanych z przyjemnością życia, dobrostanem i satysfakcją z codziennych doświadczeń przypisują jednak osoby posiadające rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim.

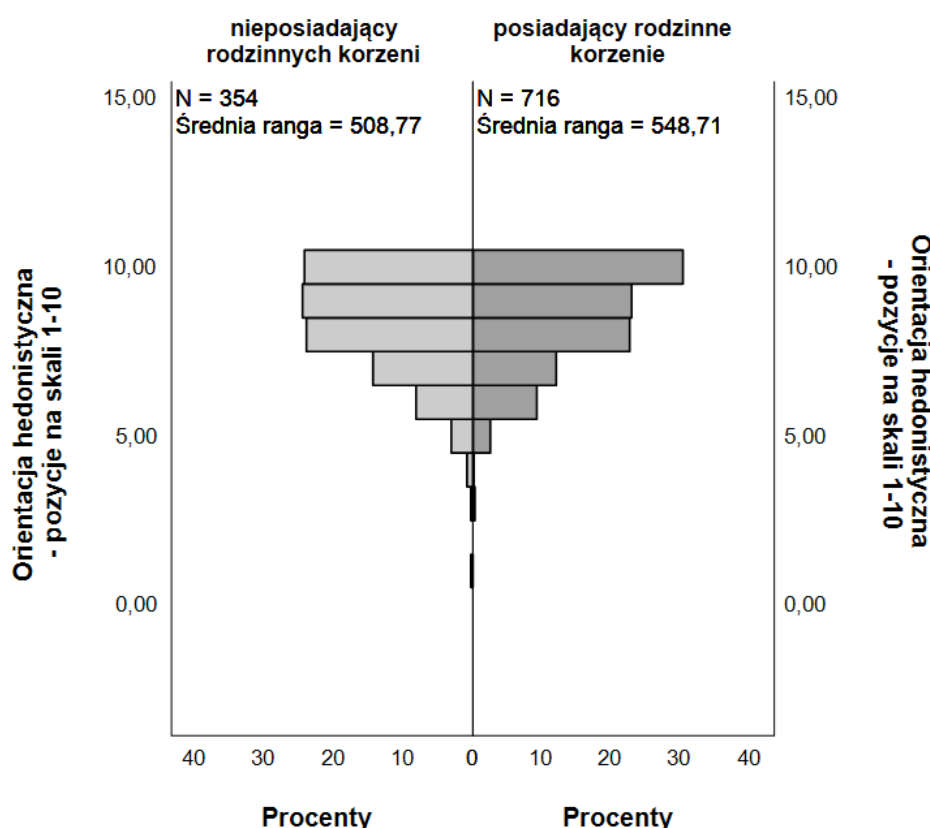
Dane wyrażone w procentach. [n nieposiadających rodzinnych korzeni = 354 = 100%, n posiadających rodzinne korzenie = 716 = 100%

Źródło: badanie STS

W analizie orientacji hedonistycznej, ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim, mamy do czynienia z sytuacją, w której test istotności dla zmiennej *ważność orientacji hedonistycznej* analizowanej w oparciu o pozycje na skali 1-10, daje wynik potwierdzający istotność różnic między posiadającymi i nieposiadającymi rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim, natomiast test, w którym zmienna zależna oparta została o standaryzowane ładunki czynnikowe, daje wynik braku istotności statystycznej różnic. I tak

– empiryczny poziom istotności testu U Manna-Whitney’a, przeprowadzonego w oparciu o skalę 1-10, świadczy o tym, że zachodzi istotny statystycznie związek między analizowanymi zmiennymi. Zapis formalny: $Z (n = 1070) 2,008; p = 0,045$. Innymi słowy zaobserwowane w próbie różnice między posiadającymi i nieposiadającymi rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim, pod względem ważności orientacji hedonistycznej, wyrażonej wartościami średnich pozycji na skali, są istotne. Poniższy wykres prezentuje efekty zastosowanej procedury.

Wykres 179. Poziom ważności na skali 1-10 orientacji hedonistycznej ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia poziom ważności orientacji hedonistycznej w zależności od posiadania rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim. Zaprezentowano rozkłady wyników dla osób nieposiadających rodzinnych korzeni w regionie oraz osób posiadających takie korzenie, a także średnie rangi uzyskane przez obie grupy.

Badaniem objęto 354 osoby nieposiadające rodzinnych korzeni na Pomorzu Zachodnim oraz 716 osób posiadających takie korzenie. Respondenci posiadający rodzinne korzenie uzyskali wyższą średnią rangę (548,71) niż osoby nieposiadające korzeni rodzinnych (508,77). Oznacza to, że wartości związane z przyjemnością życia, dobrostanem, realizacją własnych potrzeb oraz czerpaniem satysfakcji z codziennych doświadczeń mają przeciętnie większe znaczenie dla osób zakorzenionych rodzinnie w regionie.

Rozkłady wyników w obu grupach koncentrują się przede wszystkim w górnej części skali od 1 do 10. Największa liczba odpowiedzi występuje pomiędzy 7 a 10 punktami, co wskazuje na wysokie znaczenie orientacji hedonistycznej niezależnie od rodzinnego pochodzenia respondentów.

Rozkład osób posiadających rodzinne korzenie jest wyraźniej przesunięty w kierunku najwyższych wartości skali. W tej grupie częściej występują wyniki bardzo wysokie, w tym maksymalne oceny, co znajduje odzwierciedlenie w wyższej średniej randze. Wśród osób nieposiadających rodzinnych korzeni odpowiedzi są nieco bardziej rozproszone i częściej przyjmują wartości umiarkowanie wysokie.

Niskie wyniki występują sporadycznie w obu grupach i obejmują niewielki odsetek respondentów. Nie wpływają one na ogólny obraz wysokiego znaczenia orientacji hedonistycznej w badanej populacji.

Wyniki wykresu wskazują, że orientacja hedonistyczna stanowi jeden z ważniejszych elementów systemu wartości mieszkańców województwa zachodniopomorskiego niezależnie od rodzinnego zakorzenienia w regionie. Nieco większe znaczenie przypisują jej osoby posiadające rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim, jednak w obu grupach dominują wysokie oceny znaczenia przyjemności życia, dobrostanu i satysfakcji z codziennych doświadczeń.

Źródło: badanie STS

Jak wynika z efektów przeprowadzonej analizy, można stwierdzić, że ważność analizowanej orientacji jest w świadomości posiadających rodzinne korzenie w regionie wyraźnie wyższa niż w świadomości niezakorzenionych, o czym świadczy różnica średnich rang ważności, wyliczonych w teście istotności (średnie rangi na wykresie).

Z kolei wyniki analizy przeprowadzonej w oparciu o zmienną *standaryzowanych ładunków czynnikowych* badanej orientacji, ujawniają nieistotność statystyczną różnicy między obiema kategoriami Zachodniopomorzan. Zapis formalny: **Z (n = 1070) 1,580; p = 0,114.**

3.5.3. Tradycje regionalne i wydarzenia historyczne

Realizacja celu szczegółowego nr 5 i rozwiązanie problemu badawczego nr 7 stanowiące przedmiot analizy odpowiedzi udzielonych przez uczestników badania na pytania kwestionariusza, w oparciu o które została przeprowadzona analiza:

16. *W jakim stopniu ważne są dla Pani/Pana następujące sprawy? Proszę określić w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznacza „zupełnie nieważne” a 10 „bardzo ważne”*
17. *Jeśli zna Pani/Pan jakieś tradycje regionalne (np. regionalne święta, produkty), to które z nich uważa Pan/Pani za najważniejsze?*
18. *Poniżej przedstawiona została lista wydarzeń i okresów historycznych związanych z ziemią zachodniopomorską, proszę wskazać trzy najważniejsze Pani/Pana zdaniem: (ANKIETER: możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)*
19. *Poniżej wymienione zostały miejsca na terenie Pomorza Zachodniego. Proszę wskazać do trzech, które uważa Pani/Pan za wizytówki województwa?*
20. *Jakie osoby (niezależnie czy obecnie żyjące czy też postacie historyczne) związane z terenem województwa zachodniopomorskiego, są lub mogłyby być dumą województwa? (ANKIETER: w przypadku osób nieznanymi publicznie poprosić o wskazanie czym ta osoba się zajmuje, np. działacz społeczny, polityk, artysta)*

Pytanie nr 16 obejmuje problematykę wartości ogólnych omówioną we wcześniejszym rozdziale, poniżej natomiast przedstawione zostaną wyniki badania zagadnień ujętych w pytaniach od 17 do 20.

Tradycje regionalne na Pomorzu Zachodnim (2011-2026)

Analiza wyników badań z lat 2011 i 2026 ukazuje postępujący spadek i tak już niskiej świadomości tradycji regionalnych wśród mieszkańców Pomorza Zachodniego. W 2011 roku 41,4% respondentów potrafiło wskazać jakąkolwiek tradycję (wymieniając najczęściej „Dni Morza” – 19,3%, oraz „Paprykarz Szczeciński” – 11,3%). W 2026 roku odsetek ten spadł do zaledwie 31,4%.

Zmieniła się również hierarchia wskazań. W 2026 roku na pierwsze miejsca wysunęły się kulinaria: „Paprykarz szczeciński” (13,2%) oraz „Pasztecik szczeciński” (9,1%), detronizując wydarzenia takie jak „Dni Morza” (7,1%). Utrzymuje się również, a wręcz nasila, zjawisko utożsamiania tradycji regionalnych z ogólnopolskimi świętami narodowymi lub religijnymi („Dożynki” – 5,9%, „Boże Narodzenie” – 3,4%, „Wielkanoc” – 2,9%).

Zestawienie tych danych prowadzi do wniosku, że Pomorze Zachodnie – ze względu na specyfikę osadnictwa po 1945 roku – w sensie ścisłym nie posiada głęboko zakorzenionych, unikalnych, historycznych tradycji kulturowych o szerokim zasięgu

społecznym. Tradycje przedwojenne (niemieckie) zostały przerwane, a kultura osadników z różnych stron II RP, w tym z Kresów Wschodnich, uległa unifikacji w okresie PRL.

W efekcie, „rzeczywistą” tradycją dla współczesnych mieszkańców staje się to, co codzienne, współczesne i „popkulturowe” – jak lokalne przysmaki (paprykarz, pasztecik) czy masowe imprezy miejskie, a nie historyczne obrzędy. Świadomość wydarzeń historycznych (np. zaślubiny z morzem, strajki, bitwa pod Cedynią wskazywane w 2011 r.) w kontekście tradycji ustępuje miejsca elementom związanym z konsumpcją i rozrywką.

W obliczu powyższych wyników nasuwa się fundamentalne pytanie: czy samorząd i instytucje publiczne powinny za wszelką cenę „wymyślać” i sztucznie zaszczebiać tradycje w społeczeństwie postmigracyjnym? Analiza sugeruje zmianę paradygmatu w polityce tożsamościowej regionu w trzech wymiarach:

1. Akceptacja braku „wielkiej tradycji” jako atutu. Brak silnego przywiązania do przeszłości nie musi być traktowany jako deficyt. Społeczeństwo Pomorza Zachodniego jako „młode” i ukształtowane przez migracje, jest z natury bardziej otwarte, nowoczesne i mobilne. Próby sztucznego „ukorzenia” go poprzez odwoływanie się do zamierzchłej historii (np. mitów piastowskich) mogą być nieskuteczne. Zamiast tego tożsamość można budować na otwartości i różnorodności.
2. Tożsamość oparta na przyszłości i jakości życia. Zamiast patrzeć w przeszłość, region powinien definiować się przez jakość życia tu i teraz. Skoro mieszkańcy wskazują na walory przyrodnicze (morze, lasy – z poprzedniej analizy) oraz specyficzny styl życia (kulinaria), to właśnie „lifestyle”, nowoczesność, ekologia i mobilność powinny stać się „nową tradycją” Pomorza Zachodniego.
3. Pielęgnowanie mikrotradycji i kulinariów. Zamiast wielkich narracji historycznych, należy wspierać to, co organicznie uznano za tradycję: produkty regionalne, drobne rzemiosło, lokalne festiwale i wydarzenia. Skoro paprykarz i pasztecik budzą pozytywne skojarzenia, warto budować na nich luźną, bezpretensjonalną więź z regionem.

Należy stwierdzić, że dla społeczeństwa zasiedlającego Pomorze Zachodnie po 1945 roku, silniejsze związanie z terenem nie dokona się poprzez odtwarzanie historii, z którą większość mieszkańców nie ma ciągłości genealogicznej. Lepszym i bardziej adekwatnym do współczesnych czasów rozwiązaniem jest promowanie regionu jako miejsca nowoczesnego, przyjaznego do życia, tolerancyjnego, gdzie mobilność i brak sztywnych tradycji stanowią o wolności jednostki.

3.5.4. Znaczący Zachodniopomorzanie oraz ważne miejsca w województwie

Postaci będące powodem do dumy

Analiza wyników badań dotyczących osób, z których mieszkańcy Pomorza Zachodniego mogliby być dumni, ujawnia radykalną zmianę w panteonie regionalnych autorytetów i idoli na przestrzeni lat 2011-2026. W 2011 roku aż 68% badanych nie potrafiło wskazać żadnej osoby, a ci, którzy to zrobili, koncentrowali się wokół lokalnych polityków, samorządowców i duchownych. W 2026 roku odsetek udzielających odpowiedzi spadł jeszcze bardziej (20,5%), jednak jakościowy charakter tych wskazań uległ całkowitej transformacji.

Aby lepiej zobrazować tę zmianę, wprowadzono nowe sposoby grupowania danych (kategorie: Polityka/Administracja, Sport i Podróż, Kultura i Rozrywka, Historia przed 1945 r., Nauka i edukacja, Religia).

Tabela 159. Zestawienie porównawcze osób ważnych dla mieszkańców Pomorza Zachodniego w 2011 i 2026 roku

Kategoria	Rok 2011 (najważniejsze wskazania)	Rok 2026 (najważniejsze wskazania)	Kategoria
Kultura, Sztuka i Rozrywka	Brak reprezentantów w top 10.	Katarzyna Nosowska, Agata Kulesza, Kuba Wojewódzki, Margaret, Cleo, Ewa Minge, Radzymir Dębski	Kultura, Sztuka i Rozrywka
Sport i Podróż	Monika Pyrek	Kamil Grosicki, Radosław Majdan, Florian Krygier, Aleksander Doba, Otylia Jędrzejczak, Mateusz Gamrot	Sport i Podróż
Polityka, Administracja i Działalność Społeczna	Piotr Zaremba (lider), Marian Jurczyk, Aleksander Kwaśniewski, Andrzej Lepper, Sebastian Karpiniuk, Mirosław Mikietyński	Aleksander Kwaśniewski, Piotr Krzystek (znaczny spadek znaczenia polityków na rzecz popkultury)	Polityka, Administracja i Działalność Społeczna
Historia (Postacie sprzed 1945 r.)	Książę Bogusław X	Mieszko I, Bogusław X, Otton z Bambergu, Barnim, Caryca Katarzyna, Johannes Quistorp, Sydonia von Borck	Historia (Postacie sprzed 1945 r.)
Nauka i Edukacja	Aleksander Wolszczan	Janina Szczerska, Aleksander Wolszczan	Nauka i Edukacja
Religia	Bp. Ignacy Jeż, Bp. Kazimierz Majdański	Brak znaczących wskazań w ścisłej czołówce.	Religia

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia zestawienie porównawcze osób uznawanych za ważne dla mieszkańców Pomorza Zachodniego w badaniach przeprowadzonych w 2011 i 2026 roku. Porównanie obejmuje sześć kategorii: kulturę, sztukę i rozrywkę, sport i podróż, politykę, administrację i działalność społeczną, historię, naukę i edukację oraz religię.

W kategorii **kultura, sztuka i rozrywka** w 2011 roku nie odnotowano przedstawicieli tej dziedziny w pierwszej dziesiątce najważniejszych postaci regionu. W 2026 roku pojawiło się natomiast wielu reprezentantów świata kultury i mediów, w tym Katarzyna Nosowska, Agata Kulesza, Kuba Wojewódzki, Margaret, Cleo, Ewa Minge oraz Radziimir Dębski. Wskazuje to na wyraźny wzrost znaczenia postaci związanych z kulturą popularną.

W kategorii **sport i podróże** w 2011 roku wyróżniała się przede wszystkim Monika Pyrek. W 2026 roku lista została znacząco rozszerzona i obejmuje Kamila Grosickiego, Radosława Majdana, Floriana Krygiera, Aleksandra Dobę, Otylię Jędrzejczak oraz Mateusza Gamrót, co świadczy o wzroście rozpoznawalności sportowców i podróżników związanych z regionem.

W kategorii **polityka, administracja i działalność społeczna** w 2011 roku najważniejszymi postaciami byli Piotr Zaremba, Marian Jurczyk, Aleksander Kwaśniewski, Andrzej Lepper, Sebastian Karpiniuk oraz Mirosław Mikietyński. W 2026 roku wśród najważniejszych postaci tej kategorii pozostali głównie Aleksander Kwaśniewski i Piotr Krzystek. Tabela wskazuje jednocześnie na wyraźny spadek znaczenia polityków na rzecz przedstawicieli kultury i rozrywki.

W kategorii **historia (postacie sprzed 1945 roku)** w 2011 roku najważniejszą postacią był książę Bogusław X. W 2026 roku obok niego wskazywano również Mieszka I, Ottona z Bambergu, Barnim, Carycę Katarzynę, Johanna Quistorpa oraz Sydonię von Borck, co świadczy o szerszym postrzeganiu historycznego dziedzictwa regionu.

W kategorii **nauka i edukacja** w 2011 roku wyróżniano Aleksandra Wolszczana. W 2026 roku obok niego pojawiła się Janina Szczerska, co wskazuje na rozszerzenie grona postaci kojarzonych z nauką i edukacją.

W kategorii **religia** w 2011 roku najważniejszymi postaciami byli biskup Ignacy Jeż oraz biskup Kazimierz Majdański. W 2026 roku nie odnotowano znaczących wskazań przedstawicieli tej kategorii w ścisłej czołówce najważniejszych osób regionu.

Tabela wskazuje, że pomiędzy 2011 a 2026 rokiem nastąpiła wyraźna zmiana w strukturze postaci uznawanych za ważne dla Pomorza Zachodniego. Wzrosło znaczenie osób związanych z kulturą, rozrywką i sportem, natomiast zmniejszyła się rola polityków oraz przedstawicieli środowisk religijnych. Jednocześnie utrzymało się zainteresowanie postaciami historycznymi i naukowymi związanymi z regionem.

Źródło: Badania własne STS (2026) oraz Rybarska-Jarosz D., Barylski L., Tożsamość regionalna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Raport z badań eksploracyjno-diagnostycznych, Szczecin 2011.

Z przedstawionego zestawienia stwierdzić można o triumfie popkultury nad polityką: W 2011 roku na listach dominowali politycy (Piotr Zaremba, Marian Jurczyk, Andrzej Lepper). W 2026 roku pierwsze miejsca zajmują artyści, piosenkarze i aktorzy (Katarzyna Nosowska, Agata Kulesza). Świadczy to o zmianie definicji „powodu do dumy” – z zasług państwowo-twórczych na sukcesy medialne i rozrywkowe.

Porównanie ukazuje sport jako silne spoiwo tożsamości. Choć w 2011 roku sport miał jedną silną reprezentantkę (Monika Pyrek), to w 2026 roku sportowcy i podróżnicy (Kamil Grosicki, Radosław Majdan, Florian Krygier, Aleksander Doba) stanowią filar regionalnej dumy. Postać Floriana Krygiera (twórcy Pogoni Szczecin) łączy sport z historią powojenną miasta.

Następuje także akceptacja dziedzictwa „Ziem Odzyskanych”. Ogromną zmianą jest pojawienie się w 2026 roku postaci historycznych niezwiązanych stricte z powojenną, polską historią regionu, w tym Niemców (Johannes Quistorp) i postaci z Księstwa Pomorskiego (Barnim, Sydonia von Borck) czy epoki chrystianizacji (Otton z Bambergu). Oznacza to dojrzewanie świadomości historycznej i wychodzenie poza wyłączny mit polskości (Piotr Zaremba).

Jesteśmy wreszcie świadkami laicyzacji autorytetów. Zniknięcie z czołówki hierarchów kościelnych (obecnych w 2011 r.) na rzecz postaci ze świata nauki (Aleksander Wolszczan), edukacji (Janina Szczerska) i rozrywki.

Wizytówki regionu

Problem 5 – nieobecny w badaniu z 2011 roku:

Dlaczego uczestnicy badania identyfikują się z wybranymi przez siebie przestrzeniami i czy (oraz w jaki sposób) zmienił się sposób ich identyfikacji?

Cel szczegółowy nr 2:

Określenie czynników identyfikacji (lub braku identyfikacji) z określonymi obszarami w 2026 r. oraz zestawienie ich z czynnikami określonymi w badaniu tożsamości ROPS UMWZ z 2011 roku.

Problem 9. Czy uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze i urbanistyczno-architektoniczne stanowią elementy obecne w autoidentyfikacjach mieszkańców Pomorza Zachodniego?

Analiza wskazań respondentów dotyczących miejsc i zjawisk traktowanych jako wizytówka województwa zachodniopomorskiego ukazuje istotne zmiany w percepcji regionu na przestrzeni piętnastu lat (2011-2026). Zmiany te mają zarówno charakter ilościowy, jak i jakościowy, co w dużej mierze wynika ze sposobu kategoryzacji (od wskazywania konkretnych nazw geograficznych po bardziej ogólne, otwarte odpowiedzi w 2026 r.).

W 2011 roku badani (N=1066) koncentrowali się głównie na największych miastach regionu i konkretnych krainach geograficznych. W pierwszej piątce znalazły się: Szczecin (19%), Kołobrzeg (16%), Międzyzdroje (12%), Świnoujście (11%) oraz Pojezierze Drawskie (9%).

Z kolei w 2026 roku (N=1070), w odpowiedziach całkowicie otwartych, zaobserwowano rozproszenie wskazań i wyraźną dominację ogólnych walorów przyrodniczych nad nazwami własnymi miast. Na czoło wysuwają się: „Morze / Morze Bałtyckie” (11,2% wszystkich odpowiedzi), „Lasy / Przyroda” (6,4%), oraz „Jeziora” (5,1%). Sam „Szczecin” spadł na czwartą pozycję (3,6%), a „Kołobrzeg” na pozycję ósmą (1,6%).

W 2011 roku respondenci myśleli o regionie przez pryzmat mapy administracyjnej i turystycznej (konkretne miasta i pojezierza). W 2026 roku region postrzegany jest bardziej przez pryzmat „idei” i ogólnych zasobów naturalnych – jako kraina morza, lasów i jezior. Oznacza to zinternalizowanie przyrody jako kluczowego, spajającego elementu tożsamościowego dla całego województwa, niezależnie od konkretnej lokalizacji.

Zamiast wskazywać ogólnie „Szczecin”, uczestnicy badania w 2026 roku zaczęli precyzować swoje powody do dumy, wskazując konkretne miejsca: Wały Chrobrego (3,4%), Zamek Książąt Pomorskich (1,2%), Filharmonia, Park Kasprowicza czy Bulwary. Świadczy to o rosnącej świadomości architektoniczno-kulturalnej mieszkańców.

Największym novum w badaniach z 2026 roku jest pojawienie się w zestawieniu elementów, które nie są miejscami w sensie fizycznym. Wizytówką regionu stały się

regionalne produkty kulinarne („paprykarz szczeciński”, „paszteciki”), obiekty sportowe/drużyny („Pogoń Szczecin”), a także abstrakcyjne wartości określające jakość życia, takie jak „spokój”, „czyste powietrze” i ogólnie pojęty „klimat”.

To, co pozostało trwałe przez piętnaście lat, to turystyczno-przyrodniczy charakter identyfikacji z regionem. Zachodniopomorskie niezmiennie kojarzy się z wodą (morzem, jeziorami) i naturą (lasami, puszciami). Zmienił się jednak język opisu: z „przewodnikowego” (miasta i pojezierza) na „doświadczeniowy” (plaże, spokój, czyste powietrze, konkretne przysmaki). Warto zwrócić uwagę na tę zmianę podczas kreowania polityki promocyjnej – mieszkańcy są dumni już nie tylko z tego, gdzie żyją, ale z tego, jak tu się żyje i co konkretnie można tu przeżyć (klimat, smak, spokój).

3.5.5. Morze w świadomości mieszkańców regionu

Problem 18. W jaki sposób morze i związana z nią aktywność społeczna i zawodowa wpływa na poczucie tożsamości i identyfikacji terytorialnej (regionalnej, lokalnej, sąsiedzkiej)?

Pyt. 20. Jakie słowa przychodzą Pani/Panu na myśl, gdy słyszy Pani/Pan słowo „morze”?

Procesy demarynizacji na Pomorzu Zachodnim w świetle badań (2026)

Analiza socjologiczna percepcji morza przez mieszkańców Pomorza Zachodniego została osadzona w klasycznej dla regionu teorii marynizacji, sformułowanej przez profesora Ludwika Janiszewskiego (prekursora polskiej socjologii morskiej).

L. Janiszewski definiował marynizację jako proces wpływu czynników morskich (morza i gospodarki morskiej) na życie społeczne, kulturę, strukturę zawodową oraz relacje międzyludzkie. Był to proces paralelny i równie ważny co urbanizacja czy industrializacja. Pełna, strukturalna marynizacja oznacza przeniknięcie spraw morza do codziennej świadomości, poprzez pracę (stocznie, porty, żegluga), kulturę (piosenki żeglarskie, Dni Morza) i edukację.

Analiza obecnych danych frekwencyjnych z 2026 roku stawia pod znakiem zapytania trwanie tego zjawiska w jego pierwotnej, strukturalnej formie.

Tabela 160. Najczęstsze skojarzenia z morzem zdaniem mieszkańców Pomorza Zachodniego w 2026 roku

Kategoria	Liczba wskazań	%
Wypoczynek i rekreacja	796	33.4
Natura i symbole	781	32.8
Brak zaangażowania / Uniki	293	12.3
Wolność i stany emocjonalne	244	10.3
Lokalizacje	126	5.3
Gospodarka i praca	99	4.2
Inne	41	1.7

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia najczęstsze skojarzenia mieszkańców Pomorza Zachodniego z morzem w 2026 roku. Łącznie wyróżniono siedem kategorii odpowiedzi, obejmujących zarówno skojarzenia związane z wypoczynkiem i przyrodą, jak i odniesienia do emocji, gospodarki czy konkretnych lokalizacji.

Najczęściej wskazywaną kategorią był **wypoczynek i rekreacja**, którą wymieniło 796 respondentów, co stanowi 33,4% wszystkich wskazań. Oznacza to, że morze jest przede wszystkim kojarzone z urlopem, relaksem, turystyką oraz różnymi formami spędzania wolnego czasu. Niewiele mniej odpowiedzi dotyczyło kategorii **natura i symbole**. Takie skojarzenia wskazało 781 osób (32,8%). Kategoria ta obejmuje odniesienia do przyrody, krajobrazu morskiego, plaż, fal, statków oraz innych charakterystycznych elementów związanych z morzem. Trzecią pod względem liczby wskazań kategorią był **brak zaangażowania lub odpowiedzi unikowe**, obejmujący 293 wskazania (12,3%). Oznacza to, że część respondentów nie podała jednoznacznych skojarzeń lub udzieliła odpowiedzi ogólnych. Kategoria **wolność i stany emocjonalne** zgromadziła 244 wskazania (10,3%). Respondenci kojarzyli morze z poczuciem swobody, spokojem, szczęściem, odpoczynkiem i pozytywnymi emocjami.

Znacznie rzadziej pojawiały się skojarzenia odnoszące się do **lokalizacji**, które wskazało 126 osób (5,3%). Obejmowały one konkretne miejsca związane z morzem, regionem lub wybrzeżem.

Kategoria **gospodarka i praca** uzyskała 99 wskazań (4,2%). Odpowiedzi te odnosiły się do znaczenia morza dla zatrudnienia, działalności portowej, transportu morskiego, rybołówstwa oraz rozwoju gospodarczego regionu.

Najrzadziej występowały odpowiedzi zakwalifikowane do kategorii **inne**, obejmujące 41 wskazań (1,7%).

Wyniki tabeli wskazują, że morze jest przede wszystkim postrzegane przez mieszkańców Pomorza Zachodniego jako przestrzeń wypoczynku, rekreacji oraz ważny element środowiska naturalnego. Znacznie rzadziej kojarzone jest z funkcjami gospodarczymi czy konkretnymi lokalizacjami, choć również te aspekty są obecne w świadomości badanych.

Źródło: Badania własne STS

Analiza samych wypowiedzi otwartych ukazuje niezwykle „rozrywkowy” sposób percepcji morza, a jednocześnie zauważalny dysonans tożsamościowy w większych miastach (Szczecin).

Bardzo wysoki odsetek odpowiedzi „Nie wiem” lub braku skojarzeń (tzw. uniki) uderza w fundamenty marynizacji. Utrata morskiego zaplecza gospodarczego zredukowała codzienne znaczenie morza dla tysięcy mieszkańców regionu, co jest wyrazistym symptomem demarynizacji. Kobiety częściej niż mężczyźni odżegnują się od skojarzeń, co może sugerować, że dawna gospodarka morska (porty, stocznie, dalekie wyjazdy morskie) była zdominowana przez paradygmat męski, a jej zanik nie został zastąpiony inkluzywną kulturowo „nową” tożsamością morską.

W dominujących kategoriach ('Wypoczynek', 'Natura') morze widziane jest wyłącznie z perspektywy konsumenta (plażowicza), a nie pracownika, stocznio-wca czy inżyniera morskiego. Ludwik Janiszewski badał morską tożsamość opartą o ciężką pracę, budującą kulturę i solidarność ludzi morza. Dzisiejsze Pomorze Zachodnie postrzega Bałtyk bardziej jako element globalnej infrastruktury czasu wolnego. Wynikają z tego faktu wnioski dla polityki regionalnej. Aby odwrócić negatywny trend demarynizacji strukturalnej (co jest kluczowe w obliczu nowej „niebieskiej gospodarki” i transformacji energetycznej), niezbędne jest budowanie nowej, zredefiniowanej świadomości morskiej. Wymaga to odejścia w komunikacji z mieszkańcami od wyłącznie „wakacyjnych” skojarzeń w stronę ukazywania nowoczesnego przemysłu (np. farmy wiatrowe offshore) i jego powiązania z rynkiem pracy, włączając w to mocniej populację z mniejszych miast oraz głębi terytorium.

3.5.6. Tożsamość regionalna mieszkańców Pomorza Zachodniego w opinii ekspertów

Cel szczegółowy nr 3:

Określenie, czy i jak „tożsamość” mieszkańców województwa zachodniopomorskiego może być wykorzystana dla tworzenia, specyfikacji, realizacji i rozwoju polityki społecznej w regionie.

Problem 8. Jakie postawy wobec osób, instytucji i organizacji obecnych w Województwie przejawiają uczestnicy badania oraz jakie działania podejmowane przez te osoby, instytucje, organizacje oceniane są najwyżej w 2026 roku, w odniesieniu do postaw i działań w 2011 roku.

Cel szczegółowy nr 4:

Analiza specyfiki mieszkańców województwa zachodniopomorskiego, cechujących się wysokim poziomem identyfikacji z danym obszarem (przestrzennym i/lub społecznym), z perspektywy ich działalności na rzecz tego obszaru.

Problem 14. Czy da się silnie skorelować poczucie tożsamości i większe zaangażowanie w życie społeczne i czy istnieje zauważalne powiązanie pomiędzy nimi?

Niniejszy raport stanowi syntetyczne podsumowanie zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI) przeprowadzonego z udziałem grona lokalnych ekspertów, samorządowców, pracowników instytucji kultury oraz badaczy. Dyskusja oscylowała wokół zagadnień specyfiki tożsamościowej mieszkańców Pomorza Zachodniego, partycypacji społecznej, edukacji regionalnej oraz wyzwań stojących przed administracją publiczną.

Specyfika tożsamości zachodniopomorskiej

Kluczowym wątkiem dyskusji było zwrócenie uwagi na unikalny charakter tożsamości mieszkańców regionu, który ze względu na powojenną historię osadnictwa nie dysponuje kilkusetletnimi korzeniami obserwowanymi w innych częściach Polski. Ekspertki podkreślali, że mieszkańcy regionu są w dużym stopniu 'skądś', co z jednej strony powoduje pewne rozproszenie, a z drugiej daje wolność i dynamikę w kształtowaniu nowej, często bardziej zindywidualizowanej tożsamości lokalnej.

Nie mamy tego genotypu kilkusetletniego jak mieszkańcy Mazowsza czy Małopolski [...] Podoba mi się ta wolność, która jest gdzieś w naszym genotypie, związana z tym, że wszyscy jesteśmy skądś, więc poszukujemy dla siebie różnych rozwiązań.

Zwrócono również uwagę na pewne geograficzne i komunikacyjne odcięcie regionu od reszty kraju (tzw. syndrom wyspy), przy jednoczesnym silnym otwarciu i ciągach komunikacyjnych w stronę Niemiec (np. Berlina). Tożsamość regionu coraz częściej budowana jest mikroskalowo – wokół własnej wsi, gminy lub dzielnicy.

Ta tożsamość to jest taka mała, to jest to, co tam w sercu najbardziej, to jest właśnie moja gmina, miejscowość, z której ja jestem.”

Trochę jesteśmy jak te zwierzęta w Australii [...] że to nie jest tak, że ktoś przejeżdża i my jesteśmy po drodze. Żeby tu przyjechać, trzeba przyjechać specjalnie.

Rola inicjatyw oddolnych i pasjonatów

Uczestnicy zgodnie stwierdzili, że największą wartością w procesie budowania więzi społecznych są działania oddolne inicjowane przez pasjonatów i społeczników. Wspominano o takich projektach jak spacer historyczny, rewitalizacja małych podwórek czy działania artystyczne typu „Dzielnica Cudów”, które jednoczą często bardzo zróżnicowane grupy wiekowe i społeczne.

Trzeba opierać się na pasjonatach [...] tych trzeba chuchać, dmuchać i podlewać codziennie jakimś eliksirem wzrostu, bo oni są zaczątkiem tej lokalnej tożsamości i współpracy.

Analiza SWOT: Tożsamość regionalna Pomorza Zachodniego

Poniższa analiza SWOT (*Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats*) została przygotowana na podstawie zogniskowanego wywiadu grupowego (*Focus Group Interview FGI*) z ekspertami oraz społecznikami z województwa zachodniopomorskiego. Diagnozuje ona obecny stan tożsamości regionalnej oraz potencjał i wyzwania z nią związane.

Mocne strony

- Otwartość i brak historycznych obciążeń – brak silnego, kilkusetletniego „genotypu” kulturowego daje mieszkańcom wolność w kształtowaniu nowych form przynależności bez nacisku skostniałych tradycji.
- Silna tożsamość mikro-lokalna – bardzo mocne przywiązanie do najbliższego otoczenia (własnej miejscowości, dzielnicy, np. Dąbie w Szczecinie, konkretnej wsi).
- Energia społeczników i pasjonatów – istnienie oddolnych liderów, którzy z dużym zaangażowaniem odkrywają i promują małe ojczyzny (np. lokalne historie, przedwojenną architekturę, sztukę uliczną).

- Wielokulturowy i zróżnicowany tygiel – obecność mieszkańców, których rodziny przyjechały z różnych stron (Kresy, Polska centralna, reemigranci z Zachodu), tworząca unikalną, tolerancyjną mieszankę kulturową.
- Aktywność oddolna i nieformalna – powstawanie oddolnych inicjatyw, które potrafią jednoczyć różne grupy wiekowe (np. projekty międzypokoleniowe wokół street-artu).

Słabe strony

- Rozproszenie i brak jednej, spójnej narracji regionalnej – identyfikacja zatrzymuje się na poziomie małej ojczyzny i rzadko ewoluje w silne poczucie więzi z całym Pomorzem Zachodnim.
- Brak centralnego ośrodka sieciującego instytucje kultury – brak narzędzi na poziomie administracji wspierających współpracę i wymianę doświadczeń między lokalnymi domami kultury czy stowarzyszeniami.
- Poczucie izolacji geograficznej i komunikacyjnej – syndrom bycia „na krańcu” Polski (jak „w Australii”), z utrudnionym dostępem komunikacyjnym do reszty kraju.
- Zjawisko „neurotyczności społecznej” i roszczeniowość – według ekspertów zauważalny jest spadek zaangażowania szerokich mas społecznych w partycypację, a także tendencja do narzekania i oczekiwania, że działania podejmie władza.
- Niskie zaufanie społeczne – niska gotowość do udziału w oficjalnych strukturach czy inicjatywach instytucjonalnych przez przeciętnego obywatela.

Szanse

- Współpraca transgraniczna – bliskość granicy z Niemcami (w tym Berlina) pozwala na łatwą integrację komunikacyjną, kulturalną i turystyczną, otwierając region na zachodnie wzorce.
- Rosnące zainteresowanie historią regionu – coraz większa popularność książek, reportaży i filmów dokumentalnych o powojennych i przedwojennych losach Pomorza Zachodniego, które przyciągają rzesze odbiorców.
- Wykorzystanie alternatywnych i popkulturowych nośników tożsamości – angażowanie środowisk kibiców sportowych (Pogoń Szczecin) oraz subkultur (np. twórców graffiti), które mają bardzo silne poczucie dumy regionalnej.

- Nowoczesna edukacja regionalna – szansa na wprowadzenie do szkół interdyscyplinarnych lekcji z wiedzy o regionie (łączyących biologię, krajobraz, historię), co buduje tożsamość młodego pokolenia.
- Rozwój małych grantów (typu „Społecznik”) – mikrowsparcie dla małych lokalnych inicjatyw przynosi doskonałe efekty, o ile jest łatwe w obsłudze.

Zagrożenia

- nadmierna biurokracja – skomplikowane i niezyciowe procedury rozliczania funduszy oraz narzucanie sztucznych wskaźników (np. list obecności, parytetów) prowadzące do wypalenia społeczników.
- wypalenie liderów lokalnych – brak stałego wsparcia instytucjonalnego, „poklepywania po plecach” i pomocy merytorycznej może zniechęcić nielicznych pasjonatów do dalszego działania.
- pogłębiająca się atomizacja społeczeństwa – zamykanie się mieszkańców w cyfrowych „bańkach” (telefony, Internet) i izolacja w domach na przedmieściach, co osłabia więzi międzyludzkie i sąsiedzkie.
- konflikty i rywalizacja o zasoby – zamiast synergii, stowarzyszenia często ze sobą rywalizują o nieliczne granty, co prowadzi do antagonizmów w środowisku pozarządowym.
- Bierność i starzenie się społeczników – widoczne jest zjawisko opierania wielu działań na stałej, ale węższej i często starzejącej się grupie odbiorców, bez dopływu „świeżej krwi”.

Wnioski

Analiza SWOT pokazuje, że Pomorze Zachodnie dysponuje unikalną, nieskrępowaną szablonami energią społeczną, która najlepiej objawia się na szczeblu mikrolokalnym. Kluczem do przekucia tych zasobów w trwałą tożsamość regionalną jest ograniczenie zjawisk biurokratyzujących kulturę na rzecz elastycznego wspierania, sieciowania i promowania liderów oddolnych, przy jednoczesnym rozwijaniu niesablonowej edukacji regionalnej oraz budowaniu głębszych więzi z resztą kraju (przetłumaczenie izolacji) i z sąsiadami zza zachodniej granicy.

Edukacja regionalna i nowe narracje

Silnie wybrzmiała potrzeba modyfikacji podejścia do edukacji w szkołach. Edukacja regionalna powinna wykraczać poza standardową naukę 'wielkiej' historii i skupić się na

najbliższym otoczeniu ucznia – krajobrazie, geografii, przedwojennej architekturze oraz lokalnych opowieściach. Ciekawym punktem dyskusji była też uwaga o subkulturach, np. środowisku kibiców sportowych, jako bardzo silnym nośniku tożsamości regionalnej.

Edukacja regionalna nie skupia się [tylko] na historii. To jest krajobraz, to jest geografia. To jest wszystko to, co nas otacza.

Największą tożsamość taką regionalną mają kibice... z punktu widzenia budowania tożsamości regionalnej, nie można ich pominąć.

Oczekiwania wobec administracji i decydentów

Eksperti bardzo krytycznie odnieśli się do biurokratyzacji procesów wsparcia dla społeczników oraz do trudności w rozliczaniu niewielkich funduszy społecznych. Jednocześnie wskazano na bardzo konkretny brak w systemie administracyjnym województwa – brak centralnej instytucji, która zajmowałaby się sieciowaniem i szkoleniem lokalnych kadr kultury.

Pieniądze z tak zwanego funduszu społecznego [...] najważniejsze jest, żeby była lista obecności, nieważne co zrobisz. To jest chore [...] rozliczanie tych środków to jest katonga.

W zachodniopomorskim nie ma instytucji kultury działającej na rzecz rozwoju kadr. [...] Nie ma narzędzi wspierających i sieciujących organizacje. Zawsze to będą odrębne atomy, a przecież we współpracy jest siła.

Podsumowanie i rekomendacje

Na podstawie przeprowadzonej analizy dyskusji, sformułowano następujące rekomendacje dla władz regionalnych i lokalnych:

- powołanie lub wzmocnienie jednostki odpowiedzialnej za SIECIOWANIE kadr kultury i społeczników – potrzebne jest miejsce wymiany doświadczeń i merytorycznego wsparcia dla małych domów kultury i stowarzyszeń.
- radykalne uproszczenie procedur i de-biurokratyzacja (tzw. „papierologia”) przy ubieganiu się o drobne fundusze na działalność społeczną i sąsiedzką.
- wspieranie 'mikro-tożsamości' – administracja powinna wspierać lokalnych liderów i pasjonatów historii bez narzucania odgórnych, scentralizowanych narracji i projektów (zasada „nie przeszkadzać, a wspierać”).

- zintegrowana edukacja regionalna w szkołach – promowanie programów, które oparte są na krajobrazie, geografii i życiu codziennym, a nie tylko na standardowej narracji historycznej.
- uwzględnienie nieoczywistych nośników tożsamości – wspieranie np. kultury ulicznej (*street art*, murale) czy inicjatyw okołosportowych, które w sposób naturalny i międzypokoleniowy budują przynależność do regionu.

3.6. Wyzwania współczesności w świadomości Zachodniopomorzan

Cel szczegółowy nr 5:

Określenie zmienności w obszarze wartości wokół których ogniskuje się tożsamość indywidualna i społeczna mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w latach 2025 i 2011, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży.

Problem 6. *Czy oraz w jaki sposób zjawiska takie jak: COVID-19, wojna w Ukrainie oraz rozwój nowych technologii, funkcjonują w świadomości mieszkańców województwa w kontekście zmian społecznych zachodzących na Pomorzu Zachodnim?*

Pytania kwestionariusza, w oparciu, o które została przeprowadzona analiza:

22. *Pomorze Zachodnie, podobnie jak inne województwa, stoi przed globalnymi wyzwaniami. Jakie słowa przychodzą Pani/Panu na myśl, gdy mowa jest o tych wyzwaniach? (proszę wpisać)*
¹⁾ Epidemia COVID-19
²⁾ Wojna w Ukrainie
³⁾ Rozwój nowych technologii
23. *Jaki jest Pani/Pana stosunek do wymienionych niżej stwierdzeń na temat globalnych wyzwań mogących oddziaływać na województwo zachodniopomorskie?*
24. *Wyzwaniom współczesności (Covid-19, wojna w Ukrainie, rozwój nowoczesnych technologii) przyporządkowano szereg przeciwstawnych cech. Proszę w każdej parze przeciwstawnych stwierdzeń wskazać to, które jest Pani/Panu bliższe, w taki sposób, że 1 oznacza – minimalnie się z nim zgadzam, natomiast 5 oznacza – bardzo się z nim zgadzam (w bardzo dużym stopniu wyraża to, co myślę).*

3.6.1. Poczucie zagrożenia związane z COVID-19

Poniższe zestawienia odnoszą się do wypowiedzi udzielonych napytanie nr 23, zawierające pary zdań, reprezentujących odmienne poglądy.

Tabela 161. Rozkłady wypowiedzi w odniesieniu do zdań wyrażających odmienne stanowiska

Mam poważne obawy związane z ponownym wybuchem pandemii wirusa COVID-19			Czuję się dobrze zabezpieczony na wypadek ponownego wystąpienia wirusa COVID-19	
Częstości	Procenty		Częstości	Procenty
204	19,1	zdecydowanie nie	57	5,3
242	22,6	raczej nie	78	7,3
319	29,8	trudno powiedzieć	389	36,4
196	18,3	raczej tak	399	37,3
109	10,2	zdecydowanie tak	147	13,7
1070	100,0	Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkłady odpowiedzi respondentów na dwa przeciwstawne stwierdzenia dotyczące pandemii COVID-19: obaw związanych z ponownym wybuchem pandemii oraz poczucia zabezpieczenia na wypadek ponownego wystąpienia wirusa. Badaniem objęto 1070 osób.

W przypadku stwierdzenia „**Mam poważne obawy związane z ponownym wybuchem pandemii wirusa COVID-19**” największa grupa respondentów wybrała odpowiedź „**trudno powiedzieć**” (319 osób; 29,8%). Odpowiedź „**raczej nie**” wskazały 242 osoby (22,6%), a „**zdecydowanie nie**” 204 osoby (19,1%). Łącznie brak obaw zadeklarowało zatem 41,7% badanych. Z kolei odpowiedź „**raczej tak**” wybrało 196 respondentów (18,3%), a „**zdecydowanie tak**” 109 osób (10,2%), co daje łącznie 28,5% osób wyrażających obawy przed ponowną pandemią.

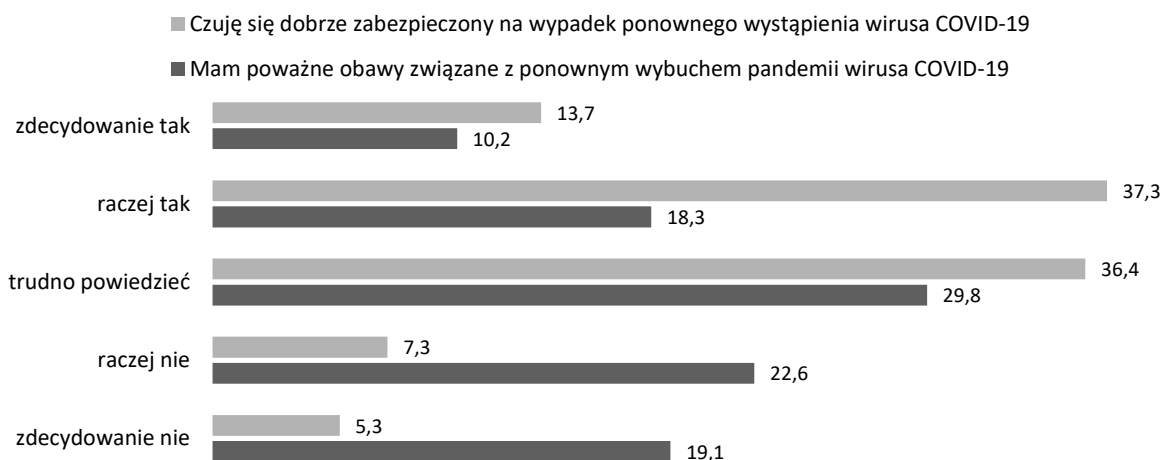
W odniesieniu do stwierdzenia „**Czuję się dobrze zabezpieczony na wypadek ponownego wystąpienia wirusa COVID-19**” najczęściej wskazywano odpowiedź „**raczej tak**” (399 osób; 37,3%) oraz „**trudno powiedzieć**” (389 osób; 36,4%). Odpowiedź „**zdecydowanie tak**” wybrało 147 respondentów (13,7%). Łącznie poczucie zabezpieczenia deklarowało więc 51,0% badanych. Odpowiedzi „**raczej nie**” udzieliło 78 osób (7,3%), a „**zdecydowanie nie**” 57 osób (5,3%), co oznacza, że brak poczucia zabezpieczenia deklarowało 12,6% respondentów.

Porównanie obu rozkładów wskazuje, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej deklarują poczucie przygotowania na ewentualny powrót pandemii niż wyrażają obawy związane z jej ponownym wybuchem. Jednocześnie w obu przypadkach znaczną część odpowiedzi stanowią wskazania neutralne, świadczące o niepewności lub trudności w jednoznacznej ocenie sytuacji.

Wyniki tabeli sugerują, że choć część mieszkańców nadal dostrzega ryzyko związane z możliwością powrotu pandemii COVID-19, większość respondentów ocenia swoje przygotowanie do takiej sytuacji jako wystarczające lub przynajmniej nie odczuwa wyraźnego braku zabezpieczenia.

Źródło: badanie STS

Wykres 180. Rozkłady wypowiedzi w odniesieniu do zdań wyrażających odmienne stanowiska

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkłady odpowiedzi respondentów na dwa przeciwstawne stwierdzenia dotyczące pandemii COVID-19: obaw związanych z ponownym wybuchem pandemii oraz poczucia zabezpieczenia na wypadek ponownego wystąpienia wirusa. Dane zaprezentowano w postaci procentowego rozkładu odpowiedzi dla 1070 badanych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego.

W przypadku stwierdzenia „Mam poważne obawy związane z ponownym wybuchem pandemii wirusa COVID-19” najwięcej respondentów wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć” (29,8%). Kolejne pod względem częstości były odpowiedzi „raczej nie” (22,6%) oraz „zdecydowanie nie” (19,1%). Odpowiedzi potwierdzające obawy przed ponowną pandemią wskazało łącznie 28,5% badanych, w tym 18,3% odpowiedziało „raczej tak”, a 10,2% „zdecydowanie tak”.

W odniesieniu do stwierdzenia „Czuję się dobrze zabezpieczony na wypadek ponownego wystąpienia wirusa COVID-19” dominowały odpowiedzi pozytywne. Najwięcej respondentów wskazało odpowiedź „raczej tak” (37,3%), a następnie „trudno powiedzieć” (36,4%). Odpowiedź „zdecydowanie tak” wybrało 13,7% badanych. Łącznie poczucie zabezpieczenia deklarowało 51,0% respondentów. Odpowiedzi negatywne były znacznie rzadsze i wyniosły łącznie 12,6% (7,3% „raczej nie” oraz 5,3% „zdecydowanie nie”).

Porównanie obu rozkładów wskazuje, że mieszkańcy regionu znacznie częściej deklarują poczucie przygotowania do ewentualnego powrotu pandemii niż wyrażają obawy związane z jej ponownym wybuchem. Widoczna jest również duża grupa osób niezdecydowanych, które wybierały odpowiedź „trudno powiedzieć”, zwłaszcza w odniesieniu do własnego poziomu zabezpieczenia.

Wyniki wykresu sugerują, że doświadczenia związane z wcześniejszym przebiegiem pandemii COVID-19 mogły zwiększyć poczucie gotowości mieszkańców na podobne zagrożenia w przyszłości. Jednocześnie znaczna część respondentów zachowuje ostrożność w ocenach dotyczących zarówno ryzyka ponownej pandemii, jak i własnego przygotowania na taką sytuację.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Analiza na podstawie surowych danych ankietowych odpowiadająca na pytanie: czy i w jaki sposób wirus zmienił funkcjonowanie mieszkańców Pomorza Zachodniego, oraz jakie płyną z tego wyzwania dla decydentów została przeprowadzona w oparciu o cztery kategorie odpowiedzi wyodrębnione na podstawie analizy treści. Są nimi:

1. Zdrowie psychiczne i trauma (dominująca narracja o samotności i lęku).
2. Izolacja i ograniczenie wolności (zakazy, maseczki).
3. Transformacja cyfrowa i systemowa (wymuszona praca zdalna, kryzys gospodarczy).

4. Negacja i kryzys zaufania społecznego (odrzućcie reżimu sanitarnego przez część społeczeństwa).

Izolacja i ograniczenie wolności. Dla ogromnej rzeszy mieszkańców główną zmianą funkcjonowania była ingerencja w ich wolność fizyczną. Konieczność noszenia masek, zakazy wychodzenia, zamknięcie biznesów czy nawet lasów, odcisnęły piętno na poczuciu bycia wolnym obywatelem. Odpowiedzi tego rodzaju udzieliło 175 badanych, tj. 39,6%.

Zdrowie psychiczne i trauma. Zdecydowanie największym echem pandemii jest zmiana w obszarze psychiki. Sposób funkcjonowania został drastycznie zaburzony przez lęk o zdrowie i życie oraz wszechogarniającą samotność. Pandemia nie tylko zmusiła ludzi do pozostania w domach, ale zmieniła ich funkcjonowanie mentalne na pełne obaw i izolacji emocjonalnej. Opinie takie wyraziło 139 uczestników badania (31,4%).

Transformacja i skutki systemowe. Dla 93 respondentów (21%) nastąpiła zmiana bardzo namacalna w sferze zawodowej i edukacyjnej (szkoła zdalna, praca z domu). Tryb funkcjonowania przeniósł się przed ekrany, a skutki gospodarcze (kryzys, bezrobocie) zmuszają do redefinicji planów życiowych.

Negacja i kryzys zaufania. To zjawisko wskazuje na całkowitą zmianę paradygmatu funkcjonowania w społeczeństwie obywatelskim. Dla wielu osób wirus nie spowodował zmiany trybu życia ze strachu przed chorobą, lecz wywołał bunt i utratę zaufania do rządu, mediów i nauki. Opinie takie wyraziło 37 badanych (8,4%)³⁵.

Zgromadzony materiał badawczy pozwala zauważyć, że wśród mieszkańców województwa, w związku z dotychczasowym doświadczeniem pandemii COVID-19, przeważa poczucie bezpieczeństwa związane z przekonaniem, że jest się odpowiednio przygotowanym na wypadek ponownego wystąpienia tego rodzaju zagrożenia. Postawę taką deklaruje co drugi Zachodniopomorzanin (łącznie 51,0%). Jednocześnie do posiadania poważnych obaw związanych z ponownym wybuchem pandemii przyznaje się łącznie 28,5% respondentów. Obraz przekonań związanych z ryzykiem ponownego pojawiania się sytuacji pandemicznej, uzupełnia stosunkowo wysoki udział osób niemających zdania z w tym względzie, odpowiednio 36,4% oraz 29,8%.

³⁵ Wartości nie sumują się do 100%, gdyż niektóre wypowiedzi sklasyfikowano do więcej niż jednej kategorii.

3.6.2. Obawy związane z wojną w Ukrainie

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, województwo zachodniopomorskie (liczące ok. 1,65 mln mieszkańców) charakteryzuje się jednym z wyższych wskaźników nasycenia migracją w Polsce. Obywatele Ukrainy (zarówno migracja zarobkowa, jak i uchodźcy wojenni) stanowią tu szacunkowo ok. 6-7% populacji, podczas gdy średnia krajowa oscyluje wokół 4,5-5%. Zjawisko to potęguje transgraniczny charakter regionu oraz zapotrzebowanie na pracowników w sektorze usług, turystyki i gospodarki morskiej.

Pomorze Zachodnie to klasyczne dla polskiej socjologii „laboratorium” procesów osadniczych. W wyniku wymiany ludności po II wojnie światowej, region ten stał się „tygłem kulturowym” ukształtowanym przez Kresowian, osadników z centrum oraz repatriantów z zachodniej Europy. Obecny napływ ludności ukraińskiej rodzi pytanie: czy społeczeństwo regionu integruje nową falę migracji na bazie otwartości wywodzącej się z historycznego dziedzictwa, czy też obserwujemy narastanie dystansu etnicznego?

Tabela 162. Rozkłady wypowiedzi w odniesieniu do zdań wyrażających odmienne stanowiska

Obawiam się eskalacji wojny w Ukrainie w stronę Polski		Czuję się dobrze zabezpieczony na wypadek eskalacji wojny w Ukrainie		
Częstości	Procenty	Częstości	Procenty	
94	8,8	zdecydowanie nie	132	12,3
129	12,1	raczej nie	221	20,7
309	28,9	trudno powiedzieć	423	39,5
349	32,6	raczej tak	229	21,4
189	17,7	zdecydowanie tak	65	6,1
1070	100,0	Ogółem	1070	100,0

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkłady odpowiedzi respondentów na dwa przeciwstawne stwierdzenia dotyczące zagrożenia związanego z wojną w Ukrainie: obaw przed eskalacją konfliktu w kierunku Polski oraz poczucia zabezpieczenia na wypadek takiej eskalacji. Badaniem objęto 1070 mieszkańców województwa zachodniopomorskiego.

W przypadku stwierdzenia „**Obawiam się eskalacji wojny w Ukrainie w stronę Polski**” największa grupa respondentów wybrała odpowiedź „**raczej tak**” (349 osób; 32,6%). Kolejną pod względem częstości odpowiedzią było „**trudno powiedzieć**” (309 osób; 28,9%). Odpowiedź „**zdecydowanie tak**” wskazało 189 respondentów (17,7%). Łącznie obawy związane z możliwością eskalacji konfliktu wyraziło 50,3% badanych. Odpowiedzi „**raczej nie**” udzieliło 129 osób (12,1%), a „**zdecydowanie nie**” 94 osoby (8,8%), co oznacza, że brak takich obaw deklarowało 20,9% respondentów.

W odniesieniu do stwierdzenia „**Czuję się dobrze zabezpieczony na wypadek eskalacji wojny w Ukrainie**” najczęściej wybieraną odpowiedzią było „**trudno powiedzieć**” (423 osoby; 39,5%). Odpowiedź „**raczej tak**” wskazało 229 respondentów (21,4%), a „**zdecydowanie tak**” 65 osób (6,1%). Łącznie poczucie zabezpieczenia deklarowało 27,5% badanych. Z kolei odpowiedzi „**raczej nie**” udzieliło 221 osób (20,7%), a „**zdecydowanie nie**” 132 osoby (12,3%), co daje 33,0% respondentów nieczujących się odpowiednio zabezpieczonymi.

Porównanie obu rozkładów wskazuje, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej obawiają się eskalacji wojny w Ukrainie w kierunku Polski, niż deklarują poczucie przygotowania na taką sytuację. Jednocześnie bardzo liczna grupa respondentów pozostaje niezdecydowana, szczególnie w ocenie własnego poziomu zabezpieczenia.

Wyniki tabeli sugerują, że konflikt zbrojny w Ukrainie nadal stanowi istotne źródło niepokoju społecznego. Ponad połowa respondentów wyraża obawy związane z możliwością rozszerzenia działań wojennych, natomiast poczucie bezpieczeństwa i przygotowania na ewentualną eskalację jest wyraźnie słabsze i częściej zastępowane niepewnością.

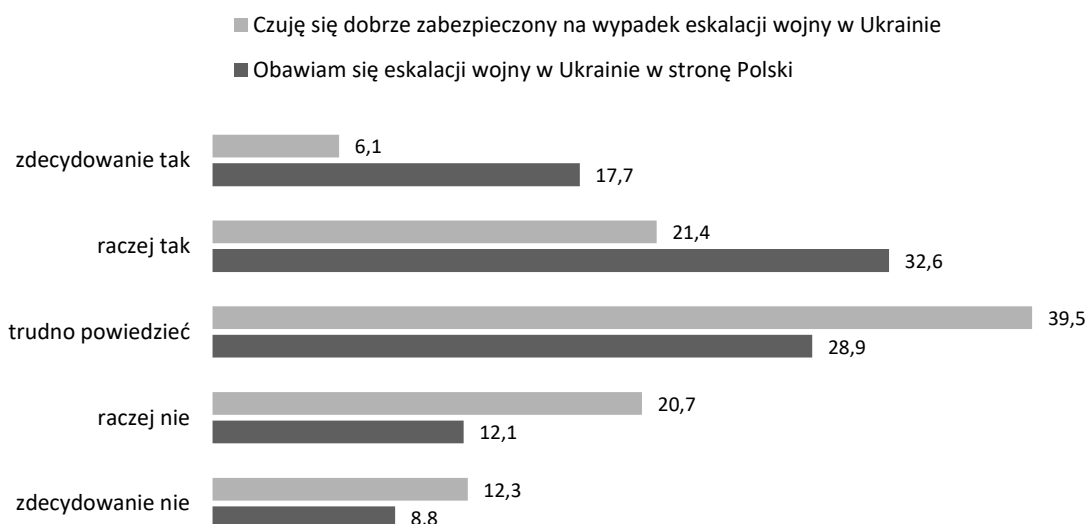
Źródło: badanie STS

Trwająca na terenie Ukrainy czwarty rok wojna może budzić rozliczne obawy związane z bezpieczeństwem. Obawy związane z ewentualną eskalacją wojny na Ukrainie w stronę Polski deklaruje co drugi uczestnik badania (łącznie 50,3%), ale jednocześnie co czwarty ankietowany deklaruje jednak, iż czuje się dobrze zabezpieczony na wypadek tego rodzaju eskalacji (łącznie 27,5%). Jednocześnie zagadnienie jest o tyle skomplikowane, że najliczniej reprezentowane są kategorie osób nie potrafiących skonkretyzować swoich poglądów w odniesieniu do omawianych kwestii (odpowiednio 39,5% i 28,9%).

Postawa otwartości wobec „innych” została wzmocniona empatią wobec uchodźców napływających do Polski w związku z agresją Rosji na Ukrainę w 2022 roku. Nie mniej jednak, analiza danych wykazuje, że dystans etniczny i lęk jest bardzo silnie artykułowany. Pojawiają się obawy o koszty, roszczeniowość oraz zagrożenie kulturowe. Dystans ten jest wyraźniej zarysowany u populacji wiejskiej i starszej, co może sugerować, że ideał otwartego „tygla”, charakterystyczny dla miast, napotyka na opór w środowiskach homogenicznych.

Zestawiając ze sobą wypowiedzi respondentów można zauważyć dychotomię w postrzeganiu obecności Ukraińców. Część badanych wyraźnie kategoryzuje zjawisko wciąż w ramach „uchodźstwa” (czyli stanu tymczasowego), inni z kolei widzą osadnictwo stałe („sąsiad”, „osiedlanie się”). Wymaga to od administracji wypracowania polityki integrującej, traktującej imigrację nie jako anomalię kryzysową, lecz stały element demograficzny nowej tożsamości Ziemi Zachodnich.

Wykres 181. Rozkłady wypowiedzi w odniesieniu do zdań wyrażających odmienne stanowiska

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkłady odpowiedzi respondentów na dwa przeciwstawne stwierdzenia dotyczące wojny w Ukrainie: obaw przed eskalacją konfliktu w kierunku Polski oraz poczucia zabezpieczenia na wypadek takiej eskalacji. Dane zaprezentowano w postaci procentowego rozkładu odpowiedzi dla 1070 mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. W odniesieniu do stwierdzenia „**Obawiam się eskalacji wojny w Ukrainie w stronę Polski**” największy odsetek respondentów wybrał odpowiedź „**raczej tak**” (32,6%). Drugą najczęściej wskazywaną odpowiedzią było „**trudno powiedzieć**” (28,9%). Odpowiedź „**zdecydowanie**

tak wskazało 17,7% badanych. Łącznie ponad połowa respondentów (50,3%) deklarowała obawy związane z możliwością rozszerzenia działań wojennych na Polskę. Odpowiedzi negatywne występowały rzadziej i obejmowały 12,1% wskazań „raczej nie” oraz 8,8% „zdecydowanie nie”.

W przypadku stwierdzenia „**Czuję się dobrze zabezpieczony na wypadek eskalacji wojny w Ukrainie**” najczęściej wybieraną odpowiedzią było „**trudno powiedzieć**” (39,5%). Odpowiedź „**raczej tak**” wskazało 21,4% respondentów, a „**zdecydowanie tak**” 6,1%. Łącznie poczucie zabezpieczenia deklarowało 27,5% badanych. Odpowiedzi negatywne były częstsze niż w przypadku pytania o pandemię i wyniosły 20,7% dla odpowiedzi „raczej nie” oraz 12,3% dla odpowiedzi „zdecydowanie nie”, co łącznie daje 33,0%.

Porównanie obu rozkładów pokazuje wyraźną asymetrię pomiędzy poziomem obaw a poczuciem bezpieczeństwa. Odsetek osób obawiających się eskalacji konfliktu jest niemal dwukrotnie wyższy niż odsetek respondentów deklarujących pełne lub częściowe poczucie zabezpieczenia przed skutkami takiego wydarzenia.

Znaczący udział odpowiedzi „**trudno powiedzieć**” w obu pytaniach wskazuje na wysoki poziom niepewności dotyczącej przyszłego rozwoju sytuacji geopolitycznej i możliwości przygotowania się na ewentualne zagrożenia.

Wyniki wykresu sugerują, że wojna w Ukrainie pozostaje ważnym źródłem niepokoju społecznego. Mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego częściej wyrażają obawy związane z możliwością rozszerzenia konfliktu niż poczucie gotowości i bezpieczeństwa na wypadek jego eskalacji.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

W kontekście teorii wielokulturowości, tożsamość mieszkańców ulega polaryzacji. Część społeczeństwa przyjmuje nowe grupy jako naturalny element imigranckiego dziedzictwa Ziemi Odzyskanych. Inna grupa buduje swoją tożsamość w opozycji do nowo przybyłych, używając kategorii wykluczających (np. akcentowanie „polskości”, „naszego interesu”).

Z przeprowadzonej analizy wynika konieczność monitorowania nastrojów oraz lokalnych napięć. Należy także stymulować narrację o polityce socjalnej: Konieczne jest klarowne tłumaczenie w mediach lokalnych zasad wsparcia ekonomicznego uchodźców, aby unikać zjawiska „*fake news*” dotyczącego przywilejów. Oznacza to konieczność edukacji opartej na faktach, np. wskazywanie na korzyści gospodarcze, które obecnie są słabo dostrzegalne w społecznej świadomości.

3.6.3. Wyzwania związane z nowoczesnymi technologiami

Tabela 163. Rozkłady wypowiedzi w odniesieniu do zdań wyrażających odmienne stanowiska

Rozwój nowoczesnych technologii (np. sztuczna inteligencja) powoduje więcej zagrożeń, niż przynosi pożytku w codziennym życiu			Rozwój nowoczesnych technologii (np. sztuczna inteligencja) jest zagrożeniem dla jakości życia mieszkańców województwa		
Częstości	Procenty		Częstości	Procenty	
83	7,8	zdecydowanie nie	109	10,2	
179	16,7	raczej nie	212	19,8	
389	36,4	trudno powiedzieć	421	39,3	
280	26,2	raczej tak	233	21,8	
139	13,0	zdecydowanie tak	95	8,9	
1070	100,0	Ogółem	1070	100,0	

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia rozkłady odpowiedzi respondentów na dwa stwierdzenia dotyczące potencjalnych zagrożeń związanych z rozwojem nowoczesnych technologii, w tym sztucznej inteligencji. Badaniem objęto 1070 mieszkańców województwa zachodniopomorskiego.

W odniesieniu do stwierdzenia „**Rozwój nowoczesnych technologii (np. sztuczna inteligencja) powoduje więcej zagrożeń, niż przynosi pożytku w codziennym życiu**” najwięcej respondentów wybrało odpowiedź „**trudno powiedzieć**” (389 osób; 36,4%). Odpowiedź „**raczej tak**” wskazało 280 osób (26,2%), a „**zdecydowanie tak**” 139 osób (13,0%). Łącznie przekonanie o przewadze zagrożeń nad korzyściami wyraziło 39,2% badanych. Z kolei odpowiedzi „**raczej nie**” udzieliło 179 respondentów (16,7%), a „**zdecydowanie nie**” 83 osoby (7,8%), co daje łącznie 24,5% osób niezgadających się z tym stwierdzeniem.

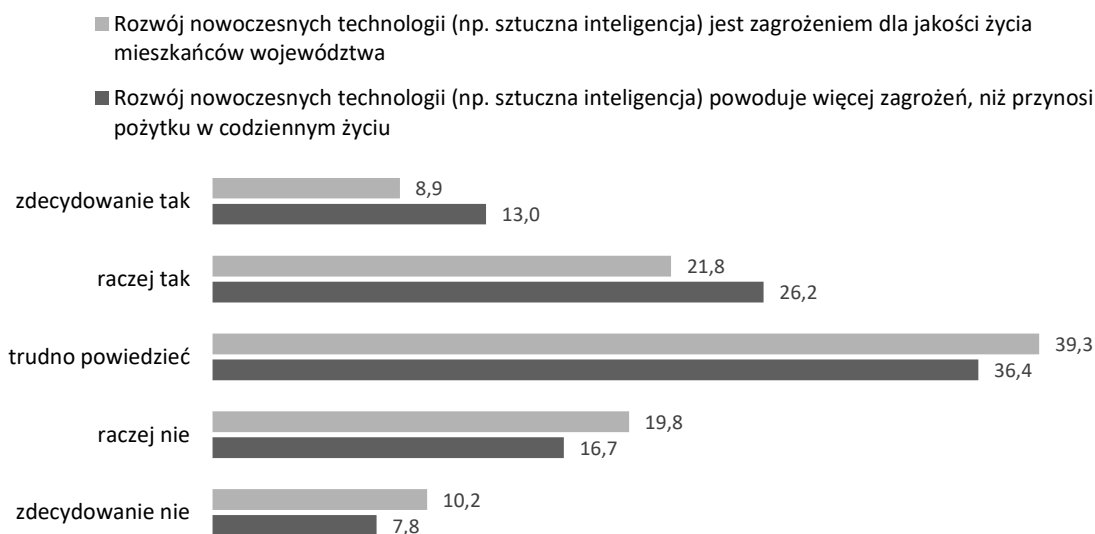
W przypadku stwierdzenia „**Rozwój nowoczesnych technologii (np. sztuczna inteligencja) jest zagrożeniem dla jakości życia mieszkańców województwa**” najczęściej wybierano odpowiedź „**trudno powiedzieć**” (421 osób; 39,3%). Odpowiedź „**raczej tak**” wskazało 233 respondentów (21,8%), natomiast „**zdecydowanie tak**” 95 osób (8,9%). Łącznie pogląd o zagrożeniu dla jakości życia podzieliło 30,7% badanych. Odpowiedzi „**raczej nie**” udzieliło 212 osób (19,8%), a „**zdecydowanie nie**” 109 osób (10,2%), co oznacza, że 30,0% respondentów nie postrzega nowoczesnych technologii jako zagrożenia dla jakości życia mieszkańców regionu.

Porównanie obu rozkładów wskazuje, że częściej dostrzegane są ogólne zagrożenia związane z rozwojem nowoczesnych technologii w codziennym życiu niż ich bezpośredni wpływ na jakość życia mieszkańców województwa. W obu przypadkach bardzo duży odsetek respondentów wybiera odpowiedź neutralną, świadczącą o niepewności lub braku jednoznacznej opinii.

Wyniki tabeli sugerują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego dostrzegają zarówno potencjalne korzyści, jak i zagrożenia związane z rozwojem nowoczesnych technologii. Jednocześnie wysoki udział odpowiedzi „trudno powiedzieć” wskazuje, że ocena wpływu sztucznej inteligencji i nowych technologii na życie społeczne pozostaje dla wielu respondentów kwestią niejednoznaczną.

Źródło: badanie STS

Wykres 182. Rozkłady wypowiedzi w odniesieniu do zdań wyrażających odmienne stanowiska

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkłady odpowiedzi respondentów na dwa stwierdzenia dotyczące wpływu nowoczesnych technologii, w tym sztucznej inteligencji, na życie codzienne i jakość życia mieszkańców województwa zachodniopomorskiego. Dane zaprezentowano w postaci procentowego rozkładu odpowiedzi dla 1070 badanych osób.

W przypadku stwierdzenia „**Rozwój nowoczesnych technologii (np. sztuczna inteligencja) powoduje więcej zagrożeń, niż przynosi pożytku w codziennym życiu**” najwięcej respondentów wybrało odpowiedź „**trudno powiedzieć**” (36,4%). Odpowiedź „**raczej tak**” wskazało 26,2% badanych, a „**zdecydowanie tak**” 13,0%. Łącznie 39,2% respondentów skłania się ku przekonaniu, że rozwój nowoczesnych technologii generuje więcej zagrożeń niż korzyści. Przeciwnego zdania było 24,5% badanych, w tym 16,7% odpowiedziało „**raczej nie**”, a 7,8% „**zdecydowanie nie**”.

W odniesieniu do stwierdzenia „**Rozwój nowoczesnych technologii (np. sztuczna inteligencja) jest zagrożeniem dla jakości życia mieszkańców województwa**” najczęściej wskazywano odpowiedź „**trudno powiedzieć**” (39,3%). Odpowiedź „**raczej tak**” wybrało 21,8% respondentów, a „**zdecydowanie tak**” 8,9%, co łącznie daje 30,7% osób dostrzegających takie zagrożenie. Jednocześnie 30,0% badanych nie podziela tej opinii, w tym 19,8% odpowiedziało „**raczej nie**”, a 10,2% „**zdecydowanie nie**”.

Porównanie obu rozkładów wskazuje, że mieszkańcy częściej wyrażają obawy dotyczące ogólnego bilansu korzyści i zagrożeń związanych z nowoczesnymi technologiami niż ich bezpośredniego wpływu na jakość życia w regionie. W obu przypadkach dominują odpowiedzi neutralne, co świadczy o znacznej niepewności i złożoności ocen dotyczących skutków rozwoju technologicznego.

Wyniki wykresu sugerują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego zachowują umiarkowaną ostrożność wobec rozwoju sztucznej inteligencji i innych nowoczesnych technologii. Choć część respondentów dostrzega potencjalne zagrożenia, równie liczna grupa nie uważa ich za istotne zagrożenie dla jakości życia, a największy odsetek badanych pozostaje niezdecydowany.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Do rozlicznych wyzwań jakie współczesność stawia zarówno przed władzami samorządowymi, rządowymi, jak i przed samymi mieszkańcami, należy intensywny rozwój nowoczesnych technologii. Częściej niż co trzeci uczestnik badania (łącznie 39,2%) jest przekonany, że rozwój nowoczesnych technologii (np. sztuczna inteligencja) powoduje więcej zagrożeń, niż przynosi pożytku w codziennym życiu. Więcej jeszcze, niemal co trzeci ankietowany (łącznie 30,7%) jest przekonany, że rozwój nowoczesnych technologii (np. sztuczna inteligencja) jest zagrożeniem dla jakości życia mieszkańców województwa.

Z drugiej jednak strony z tym negatywnym obrazem wpływu nowoczesnych technologii na jakość życia mieszkańców nie zgadza się łącznie 30,0% respondentów.

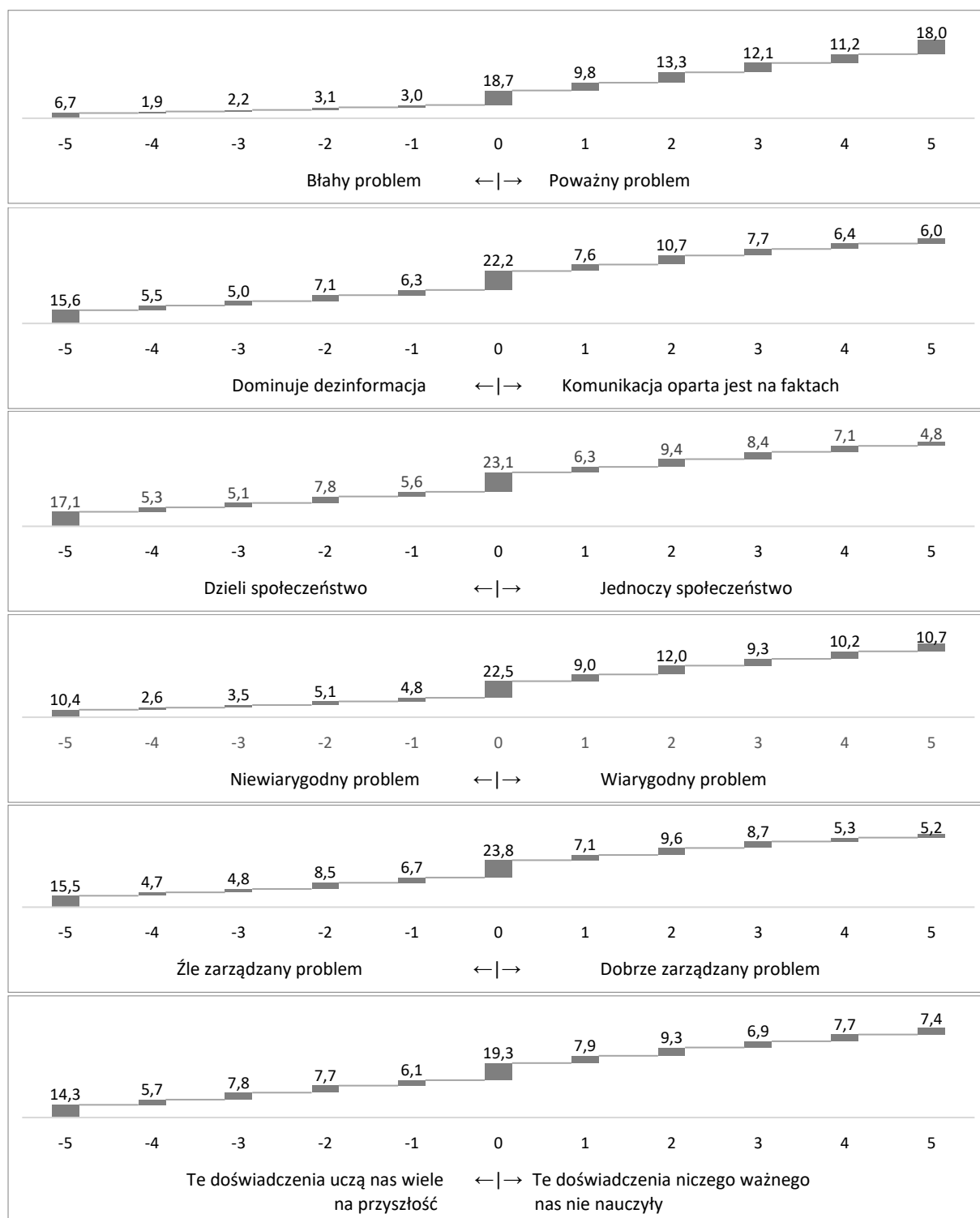
Natomiast o tym, że nowoczesne technologie stanowią dla Zachodniopomorzan wciąż wielką niewiadomą świadczą udziały wypowiedzi „trudno powiedzieć” – odpowiednio 39,3% oraz 36,4%.

Poniższy zestaw trzech multiwykresów prezentuje wyniki analizy odpowiedzi udzielonych na pytanie 24 kwestionariusza:

Wyzwaniom współczesności (Covid-19, wojna w Ukrainie, rozwój nowoczesnych technologii) przyporządkowano szereg przeciwstawnych cech. Proszę w każdej parze przeciwstawnych stwierdzeń wskazać to, które jest Pani/Panu bliższe, w taki sposób, że 1 oznacza – minimalnie się z nim zgadzam, natomiast 5 oznacza – bardzo się z nim zgadzam (w bardzo dużym stopniu wyraża to, co myślę).

Każdy wykres zawiera zatem rozkłady stosunku respondentów do par przeciwstawnych zdań sformułowanych w odniesieniu do trzech wybranych do analizy wyzwań współczesności, pierwszym z nich jest epidemia COVID-19.

Wykres 183. Rozkłady stosunku do przeciwnych zdań na temat epidemii Covid-19

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkłady opinii mieszkańców województwa zachodniopomorskiego dotyczących pandemii COVID-19. Respondenci oceniali swoje stanowisko wobec sześciu par przeciwnych stwierdzeń na skali od -5 do +5, gdzie wartości ujemne

oznaczały poparcie dla opinii umieszczonej po lewej stronie skali, a wartości dodatnie dla opinii po prawej stronie. Badaniem objęto 1070 osób.

W odniesieniu do oceny znaczenia pandemii dominowały odpowiedzi po stronie stwierdzenia „**poważny problem**”. Najczęściej wybierano wartość +5 (18,0%), a także +3 (12,1%), +4 (11,2%) i +2 (13,3%). Łącznie odpowiedzi po stronie uznającej pandemię za poważny problem były wyraźnie częstsze niż wskazania po stronie określającej ją jako błahy problem.

W przypadku oceny jakości informacji o pandemii dominowały odpowiedzi wskazujące, że **komunikacja była oparta na faktach**. Najwięcej respondentów wybrało punkt neutralny (22,2%), jednak suma odpowiedzi dodatnich (od +1 do +5) była większa niż suma odpowiedzi ujemnych. Najczęściej wskazywanymi odpowiedziami dodatnimi były +2 (10,7%), +3 (7,7%) oraz +4 (6,4%).

Odnosząc się do wpływu pandemii na społeczeństwo, respondenci częściej skłaniali się ku opinii, że pandemia **jednoczyła społeczeństwo**, niż że je dzieliła. Najczęściej wybierano odpowiedź neutralną (23,1%), natomiast po stronie pozytywnej najwięcej wskazań uzyskały wartości +2 (9,4%), +3 (8,4%) i +4 (7,1%).

W ocenie wiarygodności problemu dominowało przekonanie, że pandemia była **wiarygodnym problemem społecznym**. Najwięcej respondentów wybrało punkt neutralny (22,5%), jednak znaczące odsetki wskazały wartości dodatnie: +2 (12,0%), +5 (10,7%), +4 (10,2%) oraz +3 (9,3%).

W odniesieniu do sposobu zarządzania pandemią rozkład odpowiedzi był bardziej zróżnicowany. Najwięcej osób wybrało odpowiedź neutralną (23,8%), jednak odpowiedzi po stronie stwierdzenia „**dobrze zarządzany problem**” były nieco częstsze niż wskazania po stronie przeciwnej. Najwyższe odsetki po stronie pozytywnej odnotowano dla wartości +2 (9,6%) i +3 (8,7%).

Najbardziej podzielone opinie dotyczyły wpływu pandemii na przyszłość. Respondenci oceniali, czy doświadczenia związane z pandemią **nauczyły społeczeństwo ważnych rzeczy**, czy też **nie przyniosły istotnych lekcji**. Najczęściej wskazywano odpowiedź neutralną (19,3%), jednak odpowiedzi dodatnie i ujemne były stosunkowo zrównoważone. Nieznacznie częściej pojawiały się wskazania po stronie opinii, że pandemia nie nauczyła społeczeństwa niczego ważnego.

Wyniki wykresu pokazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego postrzegają pandemię COVID-19 przede wszystkim jako realny i poważny problem społeczny. Jednocześnie opinie dotyczące jakości zarządzania kryzysem, skuteczności komunikacji oraz długofalowych konsekwencji pandemii są bardziej zróżnicowane i często przyjmują charakter umiarkowany lub neutralny.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Trwająca od marca 2020 roku do maja 2023 roku pandemia Covid-19, jako jedno z ważniejszych zbiorowych doświadczeń społeczeństw na całym świecie, w tym mieszkańców Pomorza Zachodniego, pozostawiła trudne do zatarcia wrażenie. Znajduje to odzwierciedlenie w wypowiedziach Zachodniopomorzan koncentrujących się przede wszystkim na oglądzie zjawiska pandemicznego, prawdopodobnie związanego z trudnymi doświadczeniami, które dotknęły wielu środowisk i rodzin. Poniższe zestawienie zawiera skoncentrowane dane dotyczące wskazań na opinie dotyczące zjawiska (powyższy multiwykres zawiera dane szczegółowe, odnoszące się do wskazań realizowanych na pięciostopniowej skali dla każdego z przeciwstawnych zdań).

Tabela 164. Sumy udziałów wskazań na przeciwstawne zdania dotyczące pandemii COVID-19

	Sumy udziałów wskazań	neutralne	Sumy udziałów wskazań	
Błahy problem	16,9	18,7	64,4³⁶	Poważny problem
Dominuje dezinformacja	39,4	22,2	38,3	Komunikacja oparta jest na faktach
Dzieli społeczeństwo	40,9³⁷	23,1	36,0	Jednoczy społeczeństwo
Niewiarygodny problem	26,4	22,5	51,1³⁸	Wiarygodny problem
Źle zarządzany problem	40,2³⁹	23,8	30,6	Dobrze zarządzany problem
Te doświadczenia uczą nas wiele na przyszłość	41,5 ⁴⁰	19,3	39,3	Te doświadczenia niczego ważnego nas nie nauczyły

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia sumaryczne rozkłady opinii mieszkańców województwa zachodniopomorskiego dotyczących pandemii COVID-19. Zestawiono łączne udziały odpowiedzi po obu stronach skali ocen, udział odpowiedzi neutralnych oraz wyniki testów istotności statystycznej różnic pomiędzy przeciwstawnymi stanowiskami. Badaniem objęto 1070 respondentów.

W odniesieniu do oceny znaczenia pandemii zdecydowanie dominowało przekonanie, że COVID-19 był **poważnym problemem**. Stanowisko to uzyskało 64,4% wskazań, podczas gdy opinię określającą pandemię jako **blahy problem** wyraziło 16,9% respondentów. Odpowiedzi neutralne stanowiły 18,7%. Różnica między stanowiskami była istotna statystycznie ($Z = 41,455$; $p < 0,001$).

W przypadku oceny jakości informacji dotyczących pandemii odpowiedzi były bardziej podzielone. Pogląd, że **dominuje dezinformacja**, uzyskał 39,4% wskazań, natomiast opinię, że **komunikacja oparta jest na faktach**, wyraziło 38,3% respondentów. Odpowiedzi neutralne stanowiły 22,2%. Różnica między stanowiskami była niewielka, lecz istotna statystycznie ($Z = -3,273$; $p < 0,001$).

W ocenie społecznych skutków pandemii częściej wskazywano, że COVID-19 **dzieli społeczeństwo** (40,9%) niż je **jednoczy** (36,0%).

Odpowiedzi neutralne stanowiły 23,1%. Różnica pomiędzy stanowiskami była istotna statystycznie ($Z = 18,345$; $p < 0,001$).

W odniesieniu do wiarygodności zagrożenia dominowało przekonanie, że pandemia była **wiarygodnym problemem**. Taką opinię wyraziło 51,1% respondentów, podczas gdy stanowisko przeciwne uzyskało 26,4% wskazań. Odpowiedzi neutralne stanowiły 22,5%. Różnica była istotna statystycznie ($Z = -2,815$; $p = 0,02$).

Ocena sposobu zarządzania pandemią była bardziej krytyczna. Pogląd, że był to **źle zarządzany problem**, uzyskał 40,2% wskazań, natomiast opinię o **dobrym zarządzaniu** wyraziło 30,6% respondentów. Odpowiedzi neutralne stanowiły 23,8%.

Najbardziej wyrównane były opinie dotyczące długofalowych skutków pandemii. Przekonanie, że **doświadczenia pandemii uczą wiele na przyszłość**, uzyskało 41,6% wskazań, natomiast opinię, że **nie nauczyły niczego ważnego**, wyraziło 39,3% badanych. Odpowiedzi neutralne stanowiły 19,3%. Różnica między stanowiskami nie osiągnęła poziomu istotności statystycznej ($Z = -1,492$; $p = 0,068$).

Wyniki tabeli wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego postrzegają pandemię COVID-19 przede wszystkim jako poważne i wiarygodne zagrożenie. Jednocześnie są bardziej skłonni uważać, że pandemia przyczyniła się do podziałów społecznych i nie była optymalnie zarządzana. Opinie dotyczące jakości komunikacji oraz długofalowych lekcji płynących z pandemii pozostają natomiast bardziej zróżnicowane i mniej jednoznaczne.

Dane wyrażone w procentach [$n = 1070 = 100\%$]

Źródło: badanie własne STS

Jak wynika z powyższego zestawienia profil postawy wobec zjawiska pandemii COVID-19, rysujący się w zgromadzonym materiale empirycznym (sumach wskazań na poszczególne przeciwstawne poglądy), cechuje się równowagą opinii negatywnych i pozytywnych (dwa wierzchołki w profilu stwierdzeń negatywnych – pogrubione wartości w tabeli po lewej

³⁶ Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = 41,455$; $p < 0,001$.

³⁷ Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = -3,273$; $p < 0,001$.

³⁸ Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = 18,345$; $p < 0,001$.

³⁹ Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = -2,815$; $p = 0,02$.

⁴⁰ Różnica nieistotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) Z = -1,492$; $p = 0,068$ (ni).

stronie; oraz dwa wierzchołki profilu pozytywnego – pogrubione wartości w tabeli po prawej stronie).

Różnica między ostatnimi stwierdzeniami w zestawieniu jest nieistotna statystycznie, a zatem nie można mówić o przewadze po żadnej ze stron. Ze względu na stosunkowo niski udział wskazań neutralnych, można w tym wypadku mówić o znaczącym spolaryzowaniu stanowisk na temat tego, czy doświadczenia pandemiczne dostarczyły nam ważnej nauki na przyszłość. Względna równowaga w wypowiedziach dotyczących dwóch zdań, została zaznaczona jaśniejszą czcionką.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

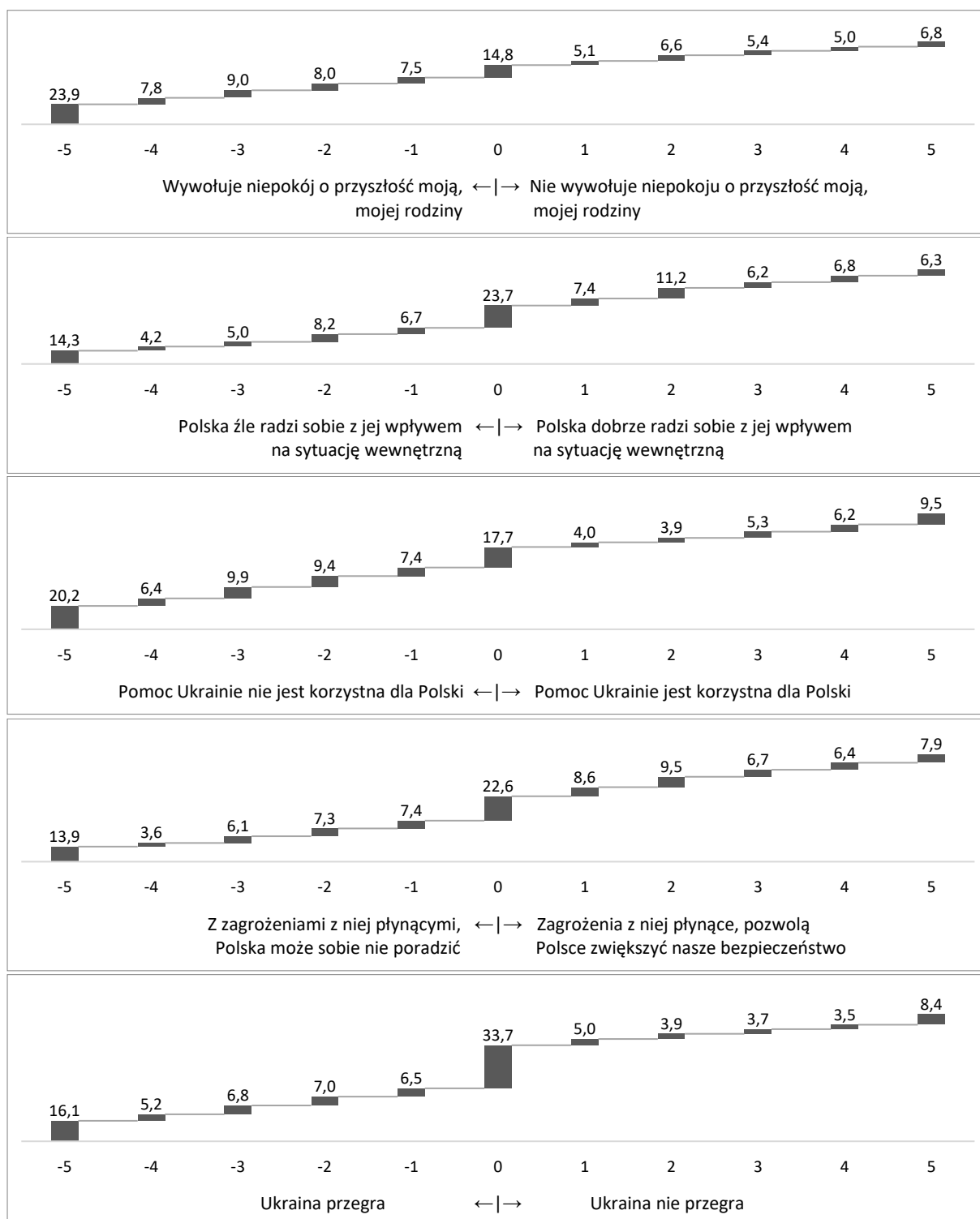

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Wykres 184. Rozkłady stosunku do przeciwnych zdań na temat wojny na Ukrainie

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkłady opinii mieszkańców województwa zachodniopomorskiego dotyczących wojny w Ukrainie. Respondenci oceniali swoje stanowisko wobec pięciu par przeciwnych stwierdzeń na skali od -5 do +5, gdzie wartości ujemne oznaczały

poparcie dla opinii znajdującej się po lewej stronie skali, a wartości dodatnie dla opinii umieszczonej po stronie prawej. Badaniem objęto 1070 osób.

W odniesieniu do wpływu wojny na poczucie bezpieczeństwa dominowały odpowiedzi wskazujące, że konflikt **wywołuje niepokój o przyszłość własną i swojej rodziny**. Najwięcej respondentów wybrało wartość -5 (23,9%), a łączne wskazania po stronie negatywnej były wyraźnie liczniejsze niż po stronie przeciwnej. Oznacza to, że wojna jest postrzegana jako istotne źródło niepokoju społecznego.

W przypadku oceny wpływu Polski na sytuację wewnętrzną dominowały odpowiedzi umiarkowane. Największy odsetek badanych wybrał punkt neutralny (22,7%). Wskazania po stronie opinii, że **Polska dobrze radzi sobie z wpływem wojny na sytuację wewnętrzną**, były nieco częstsze niż odpowiedzi przeciwne, jednak rozkład pozostaje stosunkowo zrównoważony.

Ocena korzyści wynikających z pomocy Ukrainie była bardziej krytyczna. Najczęściej wskazywano wartości po stronie stwierdzenia, że **pomoc Ukrainie nie jest korzystna dla Polski**. Szczególnie często wybierano wartość -5 (20,2%), a także -3 (9,9%) i -2 (9,4%). Wskazuje to na przewagę sceptycznych ocen dotyczących skutków wsparcia udzielanego Ukrainie.

W odniesieniu do wpływu wojny na bezpieczeństwo Polski najwięcej respondentów wybierało odpowiedzi neutralne (22,6%), jednak zauważalna część badanych skłaniała się ku opinii, że **zagrożenia wynikające z wojny mogą przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa Polski**, między innymi poprzez wzrost świadomości zagrożeń i wzmacnianie zdolności obronnych państwa.

Najbardziej niejednoznaczne były odpowiedzi dotyczące perspektyw Ukrainy w wojnie. Najwięcej respondentów wskazało punkt neutralny (33,7%), co świadczy o dużej niepewności co do ostatecznego wyniku konfliktu. Wśród odpowiedzi nie-neutralnych nieco częściej pojawiały się wskazania po stronie opinii, że **Ukraina nie przegra wojny**, jednak różnice między stanowiskami nie były duże.

Wyniki wykresu pokazują, że wojna w Ukrainie pozostaje dla mieszkańców województwa zachodniopomorskiego źródłem silnego niepokoju i niepewności. Jednocześnie opinie dotyczące skutków wsparcia Ukrainy, oceny działań Polski oraz przyszłych losów konfliktu są bardziej zróżnicowane i często przyjmują charakter umiarkowany lub neutralny.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Kolejnym zagadnieniem, intensywnie budującym w ostatnich latach zbiorowe przeżycia Polaków, w tym również mieszkańców Pomorza Zachodniego, są wydarzenia związane z wojną trwającą na Ukrainie od 2014 roku, natomiast zintensyfikowaną do wymiaru pełnoskalowej inwazji Rosji w lutym 2022 roku. Związana z tym szeroko zakrojona społeczna solidarność z Ukraińcami, zarówno w wymiarze różnych form pomocy, jak i intensywnych ruchów migracyjnych – uchodźczych, znajduje odzwierciedlenie w wypowiedziach uczestników wyrażających szereg niepokojów związanych z trwającym od, z górką czterech lat konflikcie zbrojnym na terenie naszego południowowschodniego sąsiada.

Poniższe zestawienie zawiera skoncentrowane dane dotyczące wskazań na opinie dotyczące omawianego zagadnienia (powyższy multiwykres zawiera dane szczegółowe, odnoszące się do wskazań realizowanych na pięciostopniowej skali dla każdego z przeciwstawnych zdań).

Tabela 165. Sumy udziałów wskazań na przeciwstawne zdania dotyczące wojny na Ukrainie

	Sumy udziałów wskazań	neutralne	Sumy udziałów wskazań	
Wywołuje niepokój o przyszłość moją, mojej rodziny	56,2 ⁴¹	14,8	29,1	Nie wywołuje niepokoju o przyszłość moją, mojej rodziny
Polska źle radzi sobie z jej wpływem na sytuację wewnętrzną	38,4	23,7	37,9	Polska dobrze radzi sobie z jej wpływem na sytuację wewnętrzną
Pomoc Ukrainie nie jest korzystna dla Polski	53,4 ⁴²	17,7	29,0	Pomoc Ukrainie jest korzystna dla Polski
Z zagrożeniami z niej płynącymi Polska może sobie nie poradzić	38,2	22,6	39,2	Zagrożenia z niej płynące, pozwolą Polsce zwiększyć nasze bezpieczeństwo
Ukraina przegra	41,7 ⁴³	33,7	24,6	Ukraina nie przegra

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia sumaryczne rozkłady opinii mieszkańców województwa zachodniopomorskiego dotyczących wojny w Ukrainie. Zestawiono łączne udziały odpowiedzi po obu stronach skali ocen, udział odpowiedzi neutralnych oraz wyniki testów istotności statystycznej różnic pomiędzy przeciwstawnymi stanowiskami. Badaniem objęto 1070 respondentów.

Najsilniej zaznaczoną opinią było przekonanie, że wojna **wywołuje niepokój o przyszłość własną i swojej rodziny**. Stanowisko to uzyskało 56,2% wskazań, podczas gdy pogląd przeciwny, że wojna nie wywołuje takiego niepokoju, podzieliło 29,1% respondentów. Odpowiedzi neutralne stanowiły 14,8%. Różnica między stanowiskami była istotna statystycznie ($Z = -17,890$; $p < 0,001$).

W ocenie wpływu wojny na sytuację wewnętrzną Polski opinie były niemal równomiernie podzielone. Pogląd, że **Polska źle radzi sobie z jej wpływem na sytuację wewnętrzną**, uzyskała 38,4% wskazań, natomiast opinię, że **Polska dobrze radzi sobie z tym wyzwaniem**, wyraziło 37,9% respondentów. Odpowiedzi neutralne stanowiły 23,7%. Różnice pomiędzy stanowiskami były niewielkie.

W odniesieniu do oceny skutków pomocy udzielanej Ukrainie dominowało stanowisko krytyczne. Przekonanie, że **pomoc Ukrainie nie jest korzystna dla Polski**, uzyskało 53,4% wskazań, podczas gdy opinię przeciwną podzieliło 29,0% badanych. Odpowiedzi neutralne stanowiły 17,7%. Różnica pomiędzy stanowiskami była istotna statystycznie ($Z = 17,564$; $p < 0,001$).

W przypadku oceny wpływu wojny na bezpieczeństwo Polski odpowiedzi były bardzo wyrównane. Pogląd, że **zagrożenia wynikające z wojny mogą pozwolić Polsce zwiększyć bezpieczeństwo**, uzyskała 39,2% wskazań, natomiast stanowisko, że **Polska może sobie nie poradzić z zagrożeniami wynikającymi z konfliktu**, poparło 38,2% respondentów. Odpowiedzi neutralne stanowiły 22,6%.

Największa przewaga jednej opinii nad drugą dotyczyła prognoz dotyczących wyniku wojny. Przekonanie, że **Ukraina przegra**, uzyskała 41,7% wskazań, natomiast opinię, że **Ukraina nie przegra**, wyraziło 24,6% respondentów. Odpowiedzi neutralne stanowiły aż 33,7%. Różnica pomiędzy stanowiskami była istotna statystycznie ($Z = 12,974$; $p < 0,001$).

Wyniki tabeli wskazują, że wojna w Ukrainie budzi wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego znaczące obawy dotyczące przyszłości. Jednocześnie dominują sceptyczne oceny korzyści płynących z pomocy udzielanej Ukrainie oraz pesymistyczne przewidywania dotyczące wyniku konfliktu. W kwestiach związanych z reakcją Polski na skutki wojny oraz wpływem konfliktu na bezpieczeństwo kraju opinie respondentów pozostają natomiast wyraźnie podzielone.

Dane wyrażone w procentach [$n = 1070 = 100\%$]

Źródło: badanie własne STS

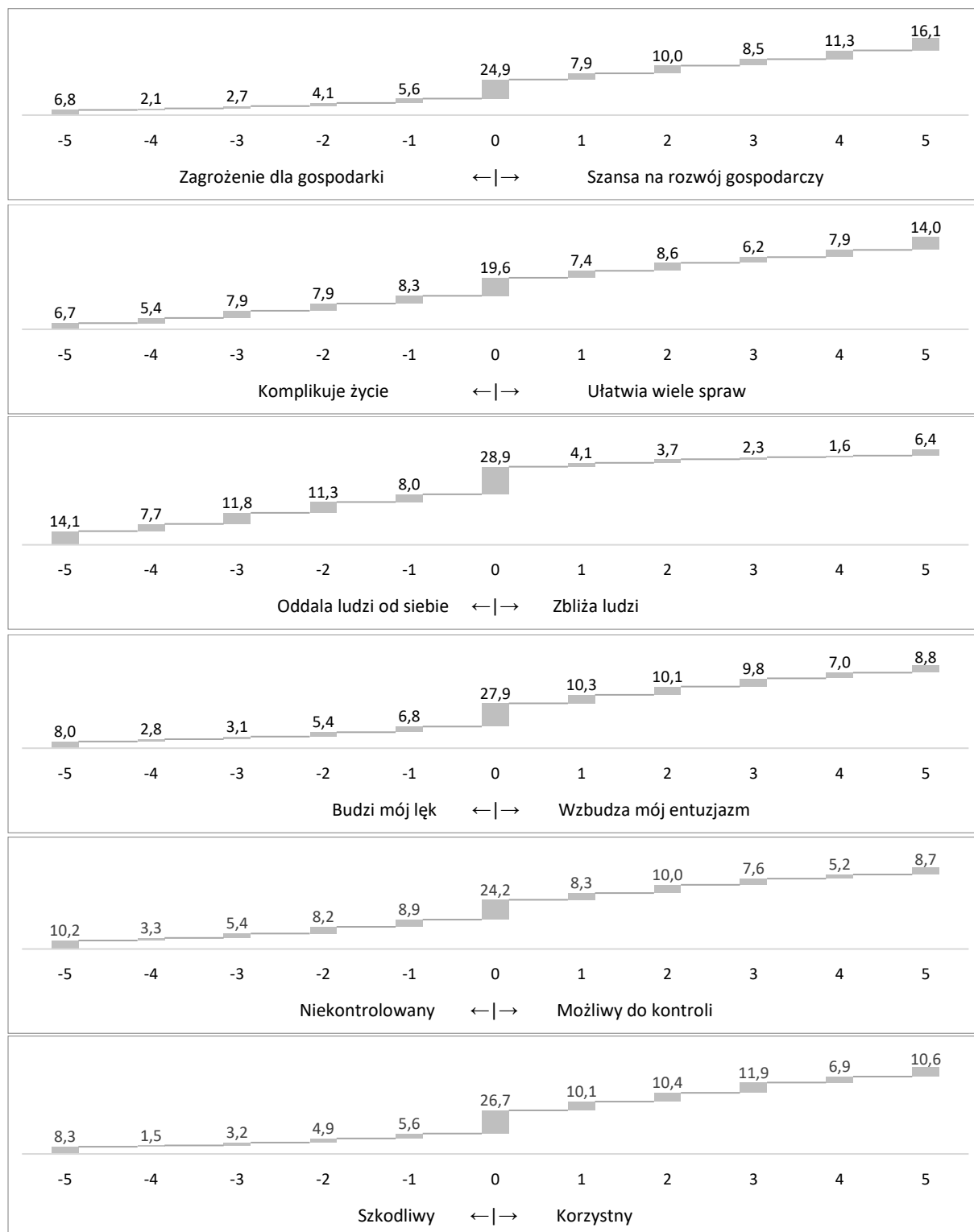
Obawy mieszkańców Pomorza Zachodniego dotyczą się przede wszystkim zagadnień związanych z przyszłością mieszkańców oraz ich rodzin, niekorzystnego bilansu wynikającego ze skali polskiej pomocy dla napadniętego sąsiada oraz ryzykiem związanym z ewentualną militarną przegraną Ukrainy. Po stronie stwierdzeń obrazujących negatywne aspekty trwającej sytuacji nie wystąpiło mniej niż 38,2 % wskazań. Pozwala to wyobrazić sobie skalę społecznego rezonansu dla wojny trwającej na naszą wschodnią granicą.

⁴¹ Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = -17,890$; $p < 0,001$.

⁴² Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = 17,564$; $p < 0,001$.

⁴³ Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = 12,974$; $p < 0,001$.

Wykres 185. Rozkłady stosunku do przeciwnych zdań na temat wojny rozwoju nowoczesnych technologii

Zawartość wykresu: Wykres przedstawia rozkłady opinii mieszkańców województwa zachodniopomorskiego dotyczących rozwoju nowoczesnych technologii, w tym sztucznej inteligencji. Respondenci oceniali swoje stanowisko wobec sześciu par przeciwnych

stwierzeń na skali od -5 do +5, gdzie wartości ujemne oznaczały poparcie dla opinii znajdującej się po lewej stronie skali, a wartości dodatnie dla opinii umieszczonej po stronie prawej. Badaniem objęto 1070 osób.

W odniesieniu do wpływu nowoczesnych technologii na gospodarkę dominowało przekonanie, że stanowią one **szansę na rozwój gospodarczy**. Najczęściej wybierano odpowiedź neutralną (24,9%), jednak po stronie pozytywnej odnotowano wyraźnie więcej wskazań, szczególnie dla wartości +5 (16,1%), +4 (11,3%) oraz +2 (10,0%). Odpowiedzi wskazujące na zagrożenie dla gospodarki występowały znacznie rzadziej.

W przypadku oceny wpływu technologii na codzienne życie respondenci częściej uznawali, że technologie **ułatwiają wiele spraw**, niż że komplikują życie. Najwyższe odsetki po stronie pozytywnej odnotowano dla wartości +5 (14,0%), +4 (7,9%) oraz +2 (8,6%). Odpowiedzi negatywne były mniej liczne i bardziej równomiernie rozłożone.

W ocenie wpływu technologii na relacje społeczne dominował pogląd, że nowoczesne technologie **oddalają ludzi od siebie**. Łączna liczba wskazań po stronie negatywnej była wyraźnie wyższa niż po stronie pozytywnej. Szczególnie często wybierano wartości -5 (14,1%), -3 (11,8%) i -2 (11,3%). Odpowiedzi sugerujące, że technologie zbliżają ludzi, były znacznie rzadsze.

W odniesieniu do emocjonalnego stosunku wobec nowych technologii respondenci częściej deklarowali, że rozwój technologiczny **wzbudza entuzjazm**, niż lęk. Najczęściej wybierano odpowiedź neutralną (27,9%), jednak po stronie pozytywnej odnotowano wysokie odsetki dla wartości +5 (8,8%), +3 (9,8%) i +2 (10,1%).

W przypadku możliwości kontrolowania rozwoju technologii przeważało przekonanie, że jest on **możliwy do kontroli**. Najczęściej wskazywano odpowiedź neutralną (24,2%), natomiast po stronie pozytywnej najwyższe wartości osiągnęły odpowiedzi +2 (10,0%), +5 (8,7%) oraz +3 (7,5%). Odpowiedzi wskazujące na niekontrolowany charakter rozwoju technologicznego były mniej liczne.

Najbardziej pozytywnie oceniano ogólny bilans wpływu technologii. Respondenci częściej uznawali rozwój nowoczesnych technologii za **korzystny** niż szkodliwy. Szczególnie często wskazywano wartości +5 (10,6%), +3 (11,9%) oraz +2 (10,4%), podczas gdy odpowiedzi po stronie negatywnej były wyraźnie rzadsze.

Wyniki wykresu wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego generalnie postrzegają rozwój nowoczesnych technologii w sposób pozytywny. Technologie są kojarzone przede wszystkim z rozwojem gospodarczym, korzyściami praktycznymi oraz postępem społecznym. Jednocześnie część respondentów dostrzega ich negatywny wpływ na relacje międzyludzkie, co stanowi najczęściej wskazywane zagrożenie związane z rozwojem technologicznym.

Dane wyrażone w procentach [n = 1070 = 100%]

Źródło: badanie własne STS

Jeszcze jednym zagadnieniem z potencjałem wywoływania poczucia niepewności oraz rozlicznych zmian – często niełatwych do przewidzenia i kontroli – jest rozwój nowoczesnych technologii. Pojawienie się Internetu (1991 rok), upowszechnienie się smartfonów (2007 rok), czy obserwowany ostatnio „boom” na sztuczną inteligencję z najpowszechniejszym chatem GPT (rok 2022) pokazują siłę z jaką tego rodzaju wynalazki indukują społeczne zmiany w różnych wymiarach życia, od relacji gospodarczych, aż po kwestie interakcji osobistych. Wszystko to znajduje odzwierciedlenie w wypowiedziach uczestników badania.

Poniższe zestawienie zawiera skoncentrowane dane dotyczące wskazań na opinie dotyczące omawianego zagadnienia (powyższy multiwykres zawiera dane szczegółowe, odnoszące się do wskazań realizowanych na pięciostopniowej skali dla każdego z przeciwstawnych zdań).

Tabela 166. Sumy udziałów wskazań na przeciwstawne zdania dotyczące nowoczesnych technologii

	Sumy udziałów wskazań	neutralne	Sumy udziałów wskazań	
Zagrożenie dla gospodarki	21,3	24,9	53,8⁴⁴	Szansa na rozwój gospodarczy
Komplikuje życie	36,3	19,6	44,1⁴⁵	Ułatwia wiele spraw
Oddala ludzi od siebie	52,9⁴⁶	28,9	18,2	Zbliża ludzi
Budzi mój lęk	26,2	27,9	46,0⁴⁷	Wzbudza mój entuzjazm
Niekontrolowany	36,0	24,2	39,8⁴⁸	Możliwy do kontroli
Szkodliwy	23,5	26,7	49,8⁴⁹	Korzystny

Zawartość tabeli: Tabela przedstawia sumaryczne rozkłady opinii mieszkańców województwa zachodniopomorskiego dotyczących rozwoju nowoczesnych technologii, w tym sztucznej inteligencji. Zestawiono łączne udziały odpowiedzi po obu stronach skali ocen, udział odpowiedzi neutralnych oraz wyniki testów istotności statystycznej różnic pomiędzy przeciwstawnymi stanowiskami. Badaniem objęto 1070 respondentów.

Najbardziej jednoznacznie respondenci postrzegali nowoczesne technologie jako **szansę na rozwój gospodarczy**. Pogląd ten uzyskał 53,8% wskazań, podczas gdy opinię, że technologie stanowią **zagrożenie dla gospodarki**, wyraziło 21,3% badanych. Odpowiedzi neutralne stanowiły 24,9%. Różnica między stanowiskami była istotna statystycznie ($Z = 25,991$; $p < 0,001$).

W ocenie wpływu technologii na codzienne funkcjonowanie dominowało przekonanie, że **ułatwiają wiele spraw**. Stanowisko to uzyskało 44,1% wskazań, natomiast opinię, że technologie **komplikują życie**, podzielało 36,3% respondentów. Odpowiedzi neutralne stanowiły 19,6%. Różnica była istotna statystycznie ($Z = -5,164$; $p < 0,001$).

Najbardziej krytyczne oceny dotyczyły wpływu technologii na relacje społeczne. Aż 52,9% badanych uznało, że nowoczesne technologie **oddalają ludzi od siebie**, podczas gdy jedynie 18,2% respondentów było zdania, że **zbliżają ludzi**. Odpowiedzi neutralne stanowiły 28,9%. Różnica była wysoce istotna statystycznie ($Z = 29,415$; $p < 0,001$).

W odniesieniu do emocjonalnego stosunku wobec technologii dominowało przekonanie, że rozwój technologiczny **wzbudza entuzjazm**. Taką opinię wyraziło 46,0% respondentów, podczas gdy 26,2% deklarowało, że technologie **budzą lęk**. Odpowiedzi neutralne stanowiły 27,9%. Różnica była istotna statystycznie ($Z = 14,715$; $p < 0,001$).

W przypadku możliwości kontrolowania rozwoju technologii odpowiedzi były bardziej wyrównane. Pogląd, że rozwój technologii jest **możliwy do kontroli**, uzyskał 39,8% wskazań, natomiast stanowisko przeciwne – że jest **niekontrolowany** – poparło 36,0% badanych. Odpowiedzi neutralne stanowiły 24,2%. Różnica była niewielka, ale istotna statystycznie ($Z = 2,599$; $p = 0,005$).

W ocenie ogólnego bilansu skutków technologii dominowało przekonanie, że są one **korzystne**. Taką opinię wyraziło 49,8% respondentów, podczas gdy 23,5% uznało je za **szkodliwe**. Odpowiedzi neutralne stanowiły 26,7%. Różnica była istotna statystycznie ($Z = 20,300$; $p < 0,001$). Wyniki tabeli wskazują, że mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego generalnie pozytywnie oceniają rozwój nowoczesnych technologii, dostrzegając przede wszystkim ich znaczenie dla rozwoju gospodarczego, praktycznych ułatwień życia oraz ogólnych korzyści społecznych. Jednocześnie wyraźnie dostrzegają negatywne konsekwencje technologizacji w sferze relacji międzyludzkich, uznając, że nowoczesne technologie częściej oddalają ludzi od siebie niż ich zbliżają.

Dane wyrażone w procentach [$n = 1070 = 100\%$]

Źródło: badanie własne STS

Profil postawy wobec najnowszych technologii, płynący z analizy zgromadzonego materiału empirycznego, wyrażający się w sumach wskazań na poszczególne przeciwstawne poglądy, cechuje się przewagą opinii pozytywnych (pięć wierzchołków profilu pozytywnego –

⁴⁴ Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = 25,991$; $p < 0,001$.

⁴⁵ Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = -5,164$; $p < 0,001$.

⁴⁶ Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = 29,415$; $p < 0,001$.

⁴⁷ Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = 14,715$; $p < 0,001$.

⁴⁸ Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = 2,599$; $p = 0,005$.

⁴⁹ Różnica istotna statystycznie – zapis formalny testu istotności różnicy proporcji: $Z (n = 1070) = 20,300$; $p < 0,001$.

pogrubione wartości w tabeli po prawej stronie) nad negatywnymi (jeden wierzchołek w profilu – pogrubiona wartość w tabeli po lewej stronie). Warto podkreślić, iż opinie wyrażające nowoczesną postawę otwartości technologicznej, koncentrujące się wokół szans na rozwój gospodarczy, jakie dają nowoczesne technologie cyfrowe i związane z nimi ułatwienia wielu spraw, towarzyszy świadomość istniejących, a związanych ze stosowaniem tych technologii zagrożeń w przestrzeni kontaktów międzyludzkich. Jednakowoż podkreślić należy stosunkowo wysokie udziały niezdecydowanych opinii, co świadczy o dość wysokiej dozie ostrożności wynikającej prawdopodobnie z tego, że nowinki o których mowa są stosunkowo nowe.

3.6.4. Podsumowanie: jakie są nasze obawy

Współczesne społeczeństwo funkcjonuje w warunkach permanentnego polikryzysu. Nie jest inaczej w przypadku województwa zachodniopomorskiego. Badania socjologiczne zrealizowane w 2026 roku na reprezentatywnej próbie 1070 respondentów dostarczają unikalnego materiału empirycznego, pozwalającego na dogłębną diagnozę obaw, lęków, a także nadziei pokładanych w przyszłości przez mieszkańców regionu. Analiza ta koncentruje się na trzech głównych osiach zmian i zagrożeń globalnych: konsekwencjach wojny w Ukrainie, długofalowym wpływie pandemii COVID-19 oraz wyzwaniach i szansach niesionych przez dynamiczny rozwój nowych technologii (w tym sztucznej inteligencji). Zestawienie to pozwala dostrzec, jak makrostrukturalne zjawiska o charakterze globalnym są filtrowane i adaptowane na poziomie mikrospołecznym w specyficznym kontekście tożsamościowym Pomorza Zachodniego.

3.6.4.1. Wojna w Ukrainie: Między lękiem geopolitycznym a solidarnością i dystansem etnicznym

Wojna w Ukrainie stanowi dla mieszkańców Pomorza Zachodniego najsilniejsze źródło niepokoju o charakterze geopolitycznym i militarnym. Wskaźniki obaw są tu znacznie wyższe niż w przypadku zagrożeń epidemicznych. Połowa (50%) badanych deklaruje poważny lęk przed eskalacją konfliktu zbrojnego w stronę terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przy jednoczesnym poczuciu braku satysfakcjonującego zabezpieczenia militarnego kraju. Dominującą emocją towarzyszącą temu wyzwaniu jest strach, lęk i poczucie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa osobistego oraz rodzinnego. Spontaniczne skojarzenia uczestników badania krążą wokół pojęć takich jak śmierć, ludobójstwo, zbrodnie oraz tragedia niewinnych.

Równolegle jednak, obecność migrantów z Ukrainy – szacowana w województwie na poziomie około 6-7% ogółu mieszkańców (czyli powyżej średniej krajowej wynoszącej 4,5-5%) – ujawnia interesującą dynamikę społeczną. Z jednej strony, badania pokazują bardzo wysoki

kapitał solidarności społecznej: pomoc, wsparcie oraz solidarność humanitarna były wskazywane przez ponad 11% respondentów jako główne skojarzenie. Młode pokolenia i mieszkańcy dużych ośrodków miejskich (głównie Szczecina i Koszalina) wykazują w tym obszarze znaczący optymizm. Dostrzegają oni w napływie ludności ukraińskiej kapitał demograficzny, impuls rozwojowy dla lokalnej gospodarki oraz szansę na ożywienie rynku pracy (uzupełnienie braków kadrowych).

Z drugiej strony, w małych miejscowościach oraz wśród starszych respondentów silnie artykułowany jest dystans etniczny. Pojawiają się obawy przed konkurencją o zasoby deficytowe (dostęp do lekarzy, mieszkań, szkół), a także narracje obronne dotyczące domniemanej „roszczeniowości” i lęku przed rozmyciem rodzimej tożsamości kulturowej. Stereotyp uchodźcy-ofiary z lat 2022–2023 ewoluuje wyraźnie wizerunkowo w stronę konkurenta ekonomicznego. Dla decydentów regionalnych oznacza to konieczność przejścia od strategii doraźnej pomocy do systemowych programów asymilacji i integracji, przy jednoczesnym dofinansowaniu usług publicznych, by zapobiec polaryzacji społecznej na prowincji.

3.6.4.2. Epidemia COVID-19: Doświadczenie traumy, zmiana funkcjonowania i kryzys zaufania

Epidemia COVID-19 w badaniach z 2026 roku jawi się nie tylko jako minione zjawisko medyczne, lecz przede wszystkim jako głęboka cezura społeczna, która trwale przeobraziła codzienne funkcjonowanie jednostek. Choć samo ryzyko nawrotu pandemii budzi obecnie lęk u stosunkowo niewielkiej części populacji (nieco ponad 28% respondentów deklaruje aktywne obawy), to skutki psychologiczne i systemowe pozostają bardzo wyraźne. Wśród spontanicznych skojarzeń na pierwszym planie znajdują się pojęcia związane z izolacją fizyczną: lockdown, kwarantanna, zakazy, ograniczenia wolności osobistej (np. głośno wspominane zakazy wejścia do lasu) oraz konieczność noszenia maseczek.

Kluczową zmianą w funkcjonowaniu, na którą wskazują respondenci, jest trauma psychiczna. Alienacja, samotność, bezradność, stres oraz lęk o zdrowie najbliższych trwale uszkodziły tkankę relacji sąsiedzkich i towarzyskich. Nadzieją na poziomie funkcjonalnym okazała się transformacja cyfrowa – upowszechnienie pracy zdalnej, hybrydowych modeli edukacji i e-usług, co ułatwiło życie wielu mieszkańcom dużych miast. Niemniej jednak, zjawiskiem o ogromnej sile jest tzw. kategoria negacji. Dla blisko 6% ankietowanych epidemia kojarzy się głównie ze określeniami takimi jak „oszustwo”, „kłamstwo”, „ściema”, „bzdura” czy „zamordyzm”. Świadczy to o dramatycznym spadku zaufania społecznego do instytucji państwowych, rządu, mediów głównego nurtu oraz ekspertów medycznych. Kryzys ten wymaga od decydentów całkowitej redefinicji komunikacji kryzysowej: przejścia od polityki nakazów do transparentnego dialogu opartego na partnerstwie i budowaniu wiarygodności instytucji publicznych.

3.6.4.3. Nowe technologie i Sztuczna Inteligencja: Pęknięcie generacyjne szans i zagrożeń

Rozwój nowoczesnych technologii, w szczególności Sztucznej Inteligencji (AI) i robotyzacji, wywołuje wśród mieszkańców województwa najbardziej spolaryzowane i niejednoznaczne oceny. Badanie wyraźnie pokazuje głęboką przepaść pokoleniową w percepcji innowacji technicznych. Pokolenie Z oraz Millenialsi prezentują postawę zdecydowanego technooptymizmu. Technologia jest przez nich postrzegana jako szansa, nadzieja, przyszłość oraz wygoda, która ułatwia codzienne życie, poprawia komunikację, stymuluje edukację oraz stwarza nowoczesne i atrakcyjne miejsca pracy w sektorze ICT. Młodzi mieszkańcy widzą w AI partnera w pracy i nauce, który znosi rutynowe obowiązki i przyspiesza rozwój kompetencji.

Biegunowo odmienne postawy reprezentują generacje Baby Boomers oraz część Pokolenia X. W tych grupach dominuje technofobia i głęboki niepokój. Nowe technologie kojarzą się im ze strachem, inwigilacją, utratą prywatności, oszustwami internetowymi oraz alienacją i uzależnieniem młodego pokolenia. Bardzo silną obawą jest także bezrobocie technologiczne – lęk przed zastąpieniem człowieka przez maszyny i AI na rynku pracy. 39% ogółu badanych uważa, że rozwój technologii generuje więcej zagrożeń niż pożytku w codziennym życiu. Dodatkowo, wysokie wskaźniki odpowiedzi typu „trudno powiedzieć” (ponad 420 wskazań) świadczą o zagubieniu i szumie informacyjnym, w jakim znajdują się starsi obywatele. Dla samorządu województwa stanowi to palące wyzwanie: aby nie dopuścić do pogłębienia wykluczenia cyfrowego osób starszych i zredukować pęknięcie pokoleniowe, konieczne jest aktywne wdrażanie programów edukacji cyfrowej finansowanych np. ze środków unijnych (m.in. FERC 2021-2027).

3.6.4.4. Rekomendacje dla decydentów

Z przeprowadzonej analizy wyłania się obraz społeczeństwa Pomorza Zachodniego jako zróżnicowanego, mocno spolaryzowanego w swoich reakcjach na wyzwania globalne. Podczas gdy młoda, wielkomiejska populacja adaptuje się do nowych realiów cyfrowych i geopolitycznych, dostrzegając w nich szanse (rozwój ICT, napływ pracowników), starsza i prowincjonalna część mieszkańców wycofuje się w prywatne azyle pod wpływem lęku przed wojną, kryzysu zaufania po pandemii oraz wykluczenia cyfrowego. W celu przeciwdziałania tym negatywnym trendom rekomenduje się:

1. Uruchomienie szerokiego wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego na szczeblu lokalnym (walka z długofalową traumą COVID-19).
2. Wdrożenie transparentnych i partnerskich metod komunikowania ryzyka przez urzędy w celu odbudowy zaufania obywateli.

3. Prowadzenie systemowych programów edukacji cyfrowej i integracji technologicznej dla seniorów, zapobiegających wykluczeniu społecznemu.
4. Stworzenie spójnej i długofalowej regionalnej polityki integracyjnej dla imigrantów z Ukrainy, która rozbroi mity o ich rzekomym uprzywilejowaniu i zapobiegnie dystansowi etniczemu.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Spis tablic

Tabela 1.	Liczebności oraz udziały respondentów w podziale na podstawowe wskaźniki strukturalne w 2011 i 2026 roku	14
Tabela 2. cd.	Liczebności oraz udziały respondentów w podziale na podstawowe wskaźniki strukturalne w 2011 i 2026 roku	15
Tabela 3.	Rozkład płci w próbie badawczej	16
Tabela 4.	Rozkład wieku w próbie badawczej	17
Tabela 5.	Rozkład wykształcenia w próbie badawczej	18
Tabela 6.	Rozkład w próbie badawczej narodowości Zachodniopomorzan	19
Tabela 7.	Rozkład w próbie badawczej wyznań religijnych Zachodniopomorzan	19
Tabela 8.	Rozkład w próbie badawczej „innych” wyznań religijnych Zachodniopomorzan	20
Tabela 9.	Rozkład w próbie badawczej praktyk religijnych Zachodniopomorzan	21
Tabela 10.	Rozkład w próbie badawczej typów miejsca zamieszkania Zachodniopomorzan	21
Tabela 11.	Rozkład w próbie badawczej zamieszkania w Szczecinie i Koszalinie	22
Tabela 12.	Rozkład w próbie badawczej zamieszkania w powiatach województwa Zachodniopomorskiego	23
Tabela 13.	Geneza zachodniopomorskiej tożsamości	25
Tabela 14.	Rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim	28
Tabela 15.	Zakres zakorzenienia na Pomorzu Zachodnim	29
Tabela 16.	Typy Zachodniopomorzan ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości oraz zakorzenienie	30
Tabela 17.	Czas zamieszkiwania na Pomorzu Zachodnim	32
Tabela 18.	Miary opisu statystycznego dla czasu pozostawiania mieszkańcem Pomorza Zachodniego, wśród osiedlonych	33
Tabela 19.	Najczęściej używane autodefinicje przez mieszkańców Pomorza Zachodniego w 2011 i 2026 roku	34
Tabela 20.	Autodefinicje kobiet (2011 vs 2026)	35
Tabela 21.	Autodefinicje mężczyzn (2011 vs 2026)	35
Tabela 22.	Typy organizacji społecznych posiadających pozytywne konotacje emocjonalne w badaniach w 2011 i 2026 roku	37
Tabela 23.	Zmiany w przynależności do organizacji społecznych pomiędzy 2011 a 2026 rokiem	38
Tabela 24.	Najczęściej wskazywane miejsca ważne emocjonalnie w 2011 roku	39
Tabela 25.	Najczęściej wskazywane miejsca ważne emocjonalnie w 2026 roku	40
Tabela 26.	Motywy pozostania w regionie w badaniach z 2011 i 2026 roku	41
Tabela 27.	Rozkłady w próbie autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan	44
Tabela 28.	Test proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Polak	46

Tabela 29.	Test proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Europejczyk	47
Tabela 30.	Test proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanin	48
Tabela 31.	Test proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Mieszkaniec swojej miejscowości	49
Tabela 32.	Test proporcji wskazań autoidentyfikacji jako Mieszkaniec swojego osiedla/dzielnicy	50
Tabela 33.	Typologia autoidentyfikacji, uwzględniająca pozycje wskazań	54
Tabela 34.	Rozkład typów autoidentyfikacji mieszkańców Pomorza Zachodniego	55
Tabela 35.	Miary opisowe dla typów autoidentyfikacji Zachodniopomorzan	57
Tabela 36.	Test jednoczynnikowy ANOVA	58
Tabela 37.	Test Tukey'a HSD ^{a,b}	58
Tabela 38.	Miary opisowe dla typów autoidentyfikacji Zachodniopomorzan	60
Tabela 39.	Test jednoczynnikowy ANOVA	60
Tabela 40.	Test Tukey'a HSD ^{a,b}	61
Tabela 41.	Miary opisowe dla typów autoidentyfikacji Zachodniopomorzan	63
Tabela 42.	Test jednoczynnikowy ANOVA	63
Tabela 43.	Test Tukey'a HSD ^{a,b}	64
Tabela 44.	Rozkłady oraz miary opisu statystycznego autoidentyfikacji społecznych Zachodniopomorzan	66
Tabela 45.	Test H Kruskala-Wallisa dla hipotezy zerowej o braku związku między wiekiem Zachodniopomorzan i poziomem ważności ich autoidentyfikacji jako Polacy ...	70
Tabela 46.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem ważności autoidentyfikacji jako Polak i genezą zachodniopomorskiej tożsamości	72
Tabela 47.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem ważności autoidentyfikacji jako Polak i rodzinnymi korzeniami na Pomorzu Zachodnim	74
Tabela 48.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem ważności autoidentyfikacji jako Europejczyk i płcią uczestników badania	76
Tabela 49.	Test H Kruskala-Wallisa dla hipotezy zerowej o braku związku między wiekiem Zachodniopomorzan i poziomem ważności ich autoidentyfikacji jako Europejczycy	79
Tabela 50.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem ważności autoidentyfikacji jako Europejczyk i genezą zachodniopomorskiej tożsamości	81
Tabela 51.	Test H Kruskala-Wallisa dla hipotezy zerowej o braku związku między wiekiem uczestników badania i poziomem ważności ich autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzan	85

Tabela 52.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem ważności autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanie i rodzinnymi korzeniami na Pomorzu Zachodnim.....	88
Tabela 53.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzan, ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim	90
Tabela 54.	Test H Kruskala-Wallisa dla hipotezy zerowej o braku związku między wiekiem uczestników badania i poziomem ważności ich autoidentyfikacji jako Mieszkańcy swoich miejscowości	94
Tabela 55.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem ważności autoidentyfikacji jako Mieszkańcy swoich miejscowości i rodzajami ich miejscowości zamieszkania.....	96
Tabela 56.	Miary opisu statystycznego dla poziomu identyfikacji z Polską, ze względu na wskazania autoidentyfikacji Zachodniopomorzan jako Polacy	105
Tabela 57.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z Polską, i wskazaniami autoidentyfikacji jako Polacy	106
Tabela 58.	Miary opisu statystycznego dla poziomu identyfikacji z Europą, ze względu na wskazania autoidentyfikacji Zachodniopomorzan jako Europejczycy.....	107
Tabela 59.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z Europą, i wskazaniami autoidentyfikacji jako Europejczycy.....	108
Tabela 60.	Miary opisu statystycznego dla poziomu identyfikacji z Pomorzem Zachodnim, ze względu na wskazania autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanie	110
Tabela 61.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z Pomorzem zachodnim i wskazaniami autoidentyfikacji jako Zachodniopomorzanie	110
Tabela 62.	Miary opisu statystycznego dla poziomu identyfikacji ze swoimi miejscowościami, ze względu na wskazania autoidentyfikacji Zachodniopomorzan jako mieszkańcy swoich miejscowości	112
Tabela 63.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z miejscowościami, w których żyją i wskazaniami autoidentyfikacji jako mieszkańcy swoich miejscowości	113
Tabela 64.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg płci	115
Tabela 65.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg wieku	116
Tabela 66.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg poziomu wykształcenia	118
Tabela 67.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg genezy zachodniopomorskiej tożsamości	119

Tabela 68.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z Polską, wg zachodniopomorskich korzeni w rodzinie	120
Tabela 69.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg płci	121
Tabela 70.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg wieku	122
Tabela 71.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg poziomu wykształcenia.....	123
Tabela 72.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg genezy zachodniopomorskiej tożsamości	124
Tabela 73.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z miejscowością zamieszkania, wg zachodniopomorskich korzeni w rodzinie	125
Tabela 74.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim, wg płci.....	126
Tabela 75.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim, wg wieku.....	127
Tabela 76.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z regionem, wg poziomu wykształcenia	128
Tabela 77.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim, wg genezy zachodniopomorskiej tożsamości.....	129
Tabela 78.	Deklaracje bardzo wysokiego poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim, wg zachodniopomorskich korzeni w rodzinie	130
Tabela 79.	Test H Kruskala-Wallisa dla hipotezy zerowej o braku związku między wiekiem Zachodniopomorzan i poziomem ważności ich identyfikacji z Pomorzem Zachodnim.....	133
Tabela 80.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim i zamieszkiwaniem w dużych miastach Pomorza Zachodniego	135
Tabela 81.	Test H Kruskala-Wallisa dla hipotezy zerowej o braku związku między wykształceniem Zachodniopomorzan i poziomem ich identyfikacji z Pomorzem Zachodnim.....	138
Tabela 82.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim i genezą zachodniopomorskiej tożsamości.....	140
Tabela 83.	Test U Manna-Whitneya dla hipotezy zerowej o braku związku między poziomem identyfikacji z Pomorzem Zachodnim i rodzinnymi korzeniami na Pomorzu Zachodnim	142
Tabela 84.	Motywy pozostania w regionie w badaniach z 2011 i 2026 roku	145
Tabela 85.	Podejmowanie aktywności na rzecz województwa zachodniopomorskiego ...	149

Tabela 86.	Podjęmowanie aktywności na rzecz powiatu	150
Tabela 87.	Podjęmowanie aktywności na rzecz gminy	150
Tabela 88.	Podjęmowanie aktywności na rzecz miejscowości	151
Tabela 89.	Podjęmowanie aktywności na rzecz dzielnicy/osiedla.....	151
Tabela 90.	Podjęmowanie aktywności na rzecz przestrzeni sąsiedzkiej.....	152
Tabela 91.	Podjęmowanie aktywności na rzecz pracy zawodowej.....	154
Tabela 92.	Podjęmowanie aktywności na rzecz szkoły/uczelni	154
Tabela 93.	Działania na rzecz społeczności lokalnej	156
Tabela 94.	Uczestnictwo w wydarzeniach w regionie, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc (np. klęski żywiołowe...)	156
Tabela 95.	Statystyki opisowe dla poczucia związania z wybranymi obszarami w regionie	158
Tabela 96.	Korelacje między poziomami identyfikacji z wyróżnionymi obszarami	159
Tabela 97.	Rozkład poziomu identyfikacji z województwem zachodniopomorskim a podjęmowanie aktywności społecznych w regionie	161
Tabela 98.	Rozkład poczucia związania z województwem zachodniopomorskim a podjęmowanie uczestnictwo w wydarzeniach w regionie, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc.....	165
Tabela 99.	Test Chi-kwadrat dla zależności między deklaracjami uczestnictwa w wydarzeniach w regionie, w których ludzie jednoczyli się by sobie pomóc a poczuciem związania z województwem zachodniopomorskim.....	166
Tabela 100.	Rozkład poziomu identyfikacji z powiatami a podjęmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do powiatów	167
Tabela 101.	Rozkład poziomu identyfikacji z gminami a podjęmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do gmin	170
Tabela 102.	Rozkład poziomu identyfikacji z miejscowościami a podjęmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do tych miejscowości	173
Tabela 103.	Rozkład poczucia związania Zachodniopomorzan z miejscowościami, w których żyją a udzielanie się na rzecz lokalnej społeczności	176
Tabela 104.	Test Chi-kwadrat dla zależności między deklaracjami udzielania się na rzecz lokalnych społeczności, a poczuciem związania z miejscowościami zamieszkania	177
Tabela 105.	Rozkład poziomu identyfikacji z osiedlami/dzielnicami a podjęmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do tych osiedli/dzielnic	178
Tabela 106.	Rozkład poziomu identyfikacji z przestrzeniami sąsiedzkimi a podjęmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do tych przestrzeni	181
Tabela 107.	Rozkład poziomu identyfikacji z pracą zawodową a podjęmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do pracy.....	184

Tabela 108.	Obraz relacji między kategoriami liczby podejmowanych przez Zachodniopomorzan aktywności społecznych w odniesieniu do ich pracy zawodowej, pod względem poziomu ich związania z pracą	186
Tabela 109.	Rozkład poziomu identyfikacji ze szkołą/uczelnią a podejmowanie aktywności społecznych w odniesieniu do szkoły/uczelni	187
Tabela 110.	Korelacje między poziomami identyfikacji z wyróżnionymi obszarami i aktywnościami na rzecz tych obszarów	190
Tabela 111.	Rozkład stosunku do stwierdzenia: Kocham moją miejscowość.....	193
Tabela 112.	Rozkład stosunku do stwierdzenia: Moja miejscowość ma dobrego sołtysa/władze	194
Tabela 113.	Rozkład stosunku do stwierdzenia: Moja miejscowość z roku na rok staje się piękniejsza i lepiej się w niej mieszka	196
Tabela 114.	Rozkład stosunku do stwierdzenia: Mieszkaniec mojej miejscowości to brzmi dumnie	197
Tabela 115.	Rozkład stosunku do stwierdzenia: W mojej miejscowości panują dogodne warunki dla osiągnięcia sukcesu przez ludzi, którym się chce	199
Tabela 116.	Rozkład stosunku do stwierdzenia: Zmiany, jakie zachodzą w mojej miejscowości, idą w dobrą stronę.....	200
Tabela 117.	Rozkład stosunku do stwierdzenia: Wolałabym/wolałbym mieszkać w innym miejscu Polski	201
Tabela 118.	Rozkład stosunku do stwierdzenia: Wolałabym/wolałbym mieszkać poza Polską	202
Tabela 119.	Rozkład stosunku do stwierdzenia: To, co jest dobre w mojej miejscowości częściej jest wykorzystywane dla jej świetności niż marnotrawione	204
Tabela 120.	Rozkład stosunku do stwierdzenia: Inne podobne do mojej miejscowości, które znam, rozwijają się lepiej niż moja miejscowość	206
Tabela 121.	Rozkład stosunku do stwierdzenia: Mieszkańcom mojej miejscowości brakuje wzajemnej więzi	207
Tabela 122.	Rozkład stosunku do stwierdzenia: Gdy myślę ogólnie o mieszkańcach mojej miejscowości, to mogę o nich powiedzieć więcej dobrego niż złego	209
Tabela 123.	Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania – skala	212
Tabela 124.	Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na ich płeć	214
Tabela 125.	Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na wiek Zachodniopomorzan.....	216
Tabela 126.	Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na rodzaj miejscowości ich zamieszkania	218
Tabela 127.	Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomorzan ze względu na miasto ich zamieszkania.....	220

Tabela 128.	Miary opisu statystycznego dla stosunku do miasta zamieszkania Koszalinian i Szczecinian	223
Tabela 129.	Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomoran ze względu na ich wykształcenie	226
Tabela 130.	Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomoran ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości.....	228
Tabela 131.	Miary opisu statystycznego dla stosunku do miejscowości zamieszkania Zachodniopomoran z urodzenia oraz z osiedlenia	231
Tabela 132.	Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomoran ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim	234
Tabela 133.	Miary opisu statystycznego postaw wobec miejscowości zamieszkania, ze względu na powiaty, w których mieszkają Zachodniopomoranie	236
Tabela 134.	Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomoran a podejmowanie przez nich aktywności społecznych w odniesieniu do tych miejscowości	240
Tabela 135.	Test Chi-kwadrat dla zależności między podejmowaniem aktywności społecznych w odniesieniu do miejscowości, a postawami wobec miejscowości zamieszkania	242
Tabela 136.	Rozkład postaw wobec miejscowości zamieszkania Zachodniopomoran a podejmowanie przez nich aktywności społecznych w odniesieniu do tych miejscowości	243
Tabela 137.	Test Chi-kwadrat dla zależności między udzielaniem się na rzecz społeczności lokalnych, a postawami wobec miejscowości zamieszkania.....	245
Tabela 138.	Miary opisu statystycznego wartości deklarowanych przez Zachodniopomoran	247
Tabela 139.	Rozkłady poziomów ważności wartości wyznawanych przez Zachodniopomoran w ujęciu porównawczym 2011-2026	250
Tabela 140.	Hierarchie wartości skonstruowane w oparciu o średnie arytmetyczne – ujęcie porównawcze 2011-2026.....	255
Tabela 141.	Analiza głównych składowych. Macierz rotowanych składowych dla stwierdzeń charakteryzujących wartości Zachodniopomoran.....	262
Tabela 142.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej.....	264
Tabela 143.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej.....	267
Tabela 144.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji rodzinno-emocjonalnej ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości	278
Tabela 145.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy	282

Tabela 146.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji kapitał społeczno-kulturowy ze względu na płeć Zachodniopomorzan	284
Tabela 147.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości	293
Tabela 148.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu na praktyki religijne Zachodniopomorzan ...	297
Tabela 149.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na kapitał społeczno-kulturowy ze względu na wyznania religijne Zachodniopomorzan .	302
Tabela 150.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji samorealizację i autonomię	307
Tabela 151.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię ze względu na miasto zamieszkania	315
Tabela 152.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię ze względu na rodzinne korzenie na Pomorzu Zachodnim	319
Tabela 153.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej	324
Tabela 154.	Pozycyjne miary tendencji centralnej poziomu ważności orientacji statusowo-materialnej na skali 1-10, ze względu na wiek Zachodniopomorzan.....	327
Tabela 155.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na samorealizację i autonomię ze względu na genezę zachodniopomorskiej tożsamości.....	333
Tabela 156.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową	339
Tabela 157.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji na satysfakcję zawodową ze względu na miasto zamieszkania.....	347
Tabela 158.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji hedonistycznej .	357
Tabela 159.	Miary opisu statystycznego dla poziomu ważności orientacji hedonistycznej ze względu na miasto zamieszkania	365
Tabela 160.	Zestawienie porównawcze osób ważnych dla mieszkańców Pomorza Zachodniego w 2011 i 2026 roku	371
Tabela 161.	Najczęstsze skojarzenia z morzem zdaniem mieszkańców Pomorza Zachodniego w 2026 roku.....	375
Tabela 162.	Rozkłady wypowiedzi w odniesieniu do zdań wyrażających odmienne stanowiska.....	384
Tabela 163.	Rozkłady wypowiedzi w odniesieniu do zdań wyrażających odmienne stanowiska.....	387
Tabela 164.	Rozkłady wypowiedzi w odniesieniu do zdań wyrażających odmienne stanowiska.....	390

Tabela 165.	Sumy udziałów wskazań na przeciwstawne zdania dotyczące pandemii COVID-19.....	395
Tabela 166.	Sumy udziałów wskazań na przeciwstawne zdania dotyczące wojny na Ukrainie	399
Tabela 167.	Sumy udziałów wskazań na przeciwstawne zdania dotyczące nowoczesnych technologii	402

Summary of the Regional Identity Survey Results for the Inhabitants of Western Pomerania (2011–2026)

Introduction and Methodological Context

This report constitutes a comprehensive summary and analysis of the results of the regional identity survey of the inhabitants of the West Pomeranian Voivodeship, conducted at the turn of March and April 2026. This study is a direct continuation of the diagnosis carried out in 2011, which allows capturing a fifteen-year cycle of changes in the attitudes, beliefs, and social practices of the region's inhabitants. The research project was implemented as part of wide-ranging activities in the field of social policy coordination in Western Pomerania, co-financed by the European Social Fund Plus. The methodology of both editions of the research was carefully planned to enable a reliable comparative analysis. In 2011, the computer-assisted telephone interviewing (CATI) technique was used, whereas in 2026, responding to technological changes and respondents' preferences, a computer-assisted web interview (CAWI) was applied. In both cases, a high representativeness of the sample was ensured: 1066 and 1070 respondents respectively, taking into account key sampling strata such as age, gender, size of the place of residence, and division into individual counties. The West Pomeranian region, due to its historical, geographical, and social specificity (in particular as a key area of the so-called Recovered Territories), constitutes a fascinating field for sociological research on the processes of shaping territorial ties, building identity by choice, and adapting to new, global and local challenges. The analysis of the collected data reveals profound transformations that have taken place in society over the last fifteen years, highlighting, among other things, the processes of far-reaching individualization, the deconstruction of grand national narratives in favor of smaller, intimate identifications, as well as the transformation of spatial relations from the macro-regional to the micro-environmental level. All these phenomena can be analyzed through the prism of Zygmunt Bauman's concept of liquid modernity, Robert Putnam's theory of social capital, and, in relation to the specificity of the region, Professor Ludwik Janiszewski's concept of marinization.

Objective I: Transformation of Individual and Social Identity – From Nation to Gender and Individual

The first and most fundamental research area was the analysis of the evolution of the inhabitants' self-definitions. The results show an unprecedented decline in the importance of national identity. In 2011, the category 'Pole' (Polak/Polka) was the dominant axis of identification, indicated by almost 41% of respondents as the first and most important term describing themselves. Fifteen years later, in 2026, this percentage dropped drastically to a mere 18.6%. This phenomenon corresponds with a noticeable increase in universal,

existential identification – the term 'Human' (Człowiek) recorded a significant increase in indications (from 8.7% to 14.7%). These changes indicate a strong retreat from large group, institutional categories towards highly individualized and universal identities.

At the same time, an extremely clear trend is the emergence of gender-based identification in the foreground. The percentage of women defining themselves primarily as 'Woman' more than doubled (from 15.1% in 2011 to 39.2% in 2026). A similar, though slightly weaker, mechanism was observed among men, where the identification 'Man' advanced from 7.5% to 20.1%. This reorientation of self-definition shows that in an unstable and rapidly transforming world, gender becomes the most certain, basic point of reference, an anchor in a reality characterized by fluidity and the uncertainty of other social roles. Concurrently, a peculiar privatization of identity is observed: professional roles, public functions, and general state definitions give way to strictly family roles. Although the overall frequency of mentioning many smaller family roles (like grandmother, grandfather) has slightly decreased, the role of mother or father is the foundation of self-definition for people of working age. From a sociological point of view, this evidences the building of a 'looking-glass self' (in the spirit of symbolic interactionism) in the smallest circles, in close interactions with others, and the rejection of 'projects' imposed from above by the state or traditional hierarchical structures.

Objective II: Territorial Identity in the Recovered Territories – Rootedness and Stabilization

Another research aspect was the assessment of territorial identity and the inhabitants' ties with the area of Western Pomerania. Given the fact that after 1945 this area was subject to intensive settlement processes and a peculiar cultural melting pot, long-term research on regional identification is of paramount importance here. The 2026 data allow formulating a clear conclusion about the full, deep rootedness of the population and the ultimate development of a lasting bond with the region. The respondents' declarations show that the region is no longer merely a forced 'patrimony' (ojcowizna), a place assigned by history, but has become an autonomous, conscious choice of living space.

This is extremely evident in the inhabitants' migration plans. In the face of increasing societal mobility on a macro scale, while in 2011, 88.0% of respondents in Western Pomerania declared that they did not plan to leave the region, in 2026 this percentage dropped to 75.9% (indicating an increase in migration willingness). Accordingly, intentions to leave the region permanently rose from 5.3% in 2011 to 9.5% in 2026. When asked why they want to stay in this area, in 2026 the respondents pointed to a sense of satisfaction, comfort, and the conviction that they 'feel good here, they like it here' (an increase in indications to 26%), which replaced earlier narratives based mainly on professional requirements or attachment due to ancestors. This is a clear signal of the transition from an emotional-historical identity to a pragmatic identity. The inhabitants stay here out of convenience, assessing Western Pomerania as an attractive place to live.

Objective III: Dynamics of Social Activity and the Metropolization of Civic Capital

Changes in the social activity of the inhabitants constitute another key element of the analysis. The comparison of the results from 2011 and 2026 reveals a tendency to fragment forms of civic engagement and a shift in the center of gravity of activity towards large agglomerations – a phenomenon that can be termed the metropolization of social capital. While in 2011 a strong and spontaneous belonging to local associations and organizations was recorded more frequently in small counties and towns (e.g., in the Łobez county), in 2026 these indicators significantly decreased in the provinces, and urban centers such as Szczecin or Koszalin became the heart of activities.

The very structure of engagement has evolved from hard, established belonging to political parties or formalized religious organizations and trade unions towards entertainment and hobby activities (fitness clubs, interest groups, associations of lovers of specific sports activities) and action-oriented, ad hoc, relief activities (WOŚP, Caritas, local fundraisers). This confirms diagnoses about a declining willingness to engage in stable, macro-structural initiatives at the expense of short-term projects that provide immediate gratification or achieve a specific, ad hoc goal. This fragmented, loose structure of ties is another manifestation of the progressing 'liquidity' of modern society. Activity for the benefit of one's own local community remained at the level of approximately 65% of at least one-time participation, however, it has a clearly different, more local or purposefully focused vector.

Objective IV: Socio-Cultural Values, Traditions, and Historical Heritage

The study of the axiological preferences of the inhabitants clearly documented the transformation of dominant normative paradigms. Regardless of political or historical changes, two unwavering, constant values in the region for 15 years remain the 'Good of the family' and 'Health' (coefficients oscillating at the highest level above 9/10). These are the classic pillars of a private, secure life. The change is evident in the second ten choices. Values promoting lasting relationships, such as 'having friends', underwent severe marginalization, and in their place appeared desires characteristic of a late-consumption lifestyle: 'spending time pleasantly', 'freedom in satisfying desires', and 'independence and individualism'. This can be seen as a manifestation of the weakening of the social fabric that builds obligations, and a focus on short-term joy and maximizing personal well-being.

In the context of cultural and traditional heritage, a significant deficit in collective memory was noted. Knowledge of regional traditions is very negligible – only 31.4% of the inhabitants can spontaneously name any tradition (in 2011 this percentage was slightly over 41%). It is significant here that the former 'Days of the Sea' (Dni Morza) gave way to identification based on culinary arts ('Paprykarz szczeciński', 'Pasztecik szczeciński'). Regional traditions are often identified with universal Polish church holidays or harvest festivals

(dożynki), which proves a low saturation with own, authentic ethno-cultural elements of Western Pomerania.

Objective V: Sense of Security and Fears in the Era of Polycrisis

A novelty in the 2026 research module was the inclusion of questions about the impact of current global crises: the COVID-19 pandemic, the war in Ukraine, and the development of artificial intelligence. The collected data illustrate that in the community of Western Pomerania, fears related to military threats significantly outweigh fears of an epidemiological nature. A little over 28% of respondents fear a resurgence of the virus pandemic, while more than half have developed a subjective sense of security against the virus. Meanwhile, the escalation of the war in Ukraine towards the territory of the Republic of Poland raises concerns among at least half (50%) of the surveyed, and a vast minority feels a satisfactory level of military security.

Furthermore, the presence of a significant number of economic immigrants and refugees, estimated in the voivodeship at 6-7% of the total population (a value above the national average), generates both attitudes of empathy, deriving from the traditional openness of the settlement region, as well as a clear ethnic distance due to competition on the labor market and cultural fears. The picture is completed by a strong feeling of disorientation regarding the development of new technologies. The development of Artificial Intelligence causes uncertainty and a sense of threat among a large number of respondents – as many as 39% indicate that these innovations generate more risks than benefits in everyday life. The high percentage of 'hard to say' answers in all these issues illustrates the deep information noise and the anxiety of individuals towards macro-global changes.

Objective VI: Marinization, De-marinization, Nature, and Religiosity

A research element specific to Western Pomerania was the verification of Ludwik Janiszewski's theory of marinization, which assumes the permeation of the broadly understood 'sea' (economy, culture, and the ethos of a shipyard worker/sailor) into all spheres of social life. The 2026 measurements prove the end of the paradigm of structural marinization, signaling an advanced process of de-marinization. The collapse of the shipbuilding industry and the loss of the former port power meant that for the vast majority of the region's inhabitants, the Baltic Sea is no longer a place of ethos, hard work, and a source of livelihood (the category 'Economy and work' gathered a mere 4.2% of indications). The sea is currently perceived almost exclusively in consumption and recreational categories: as infrastructure for leisure and the basis of natural resources. Consequently, we observe the feminization of the concept of the sea – the hard, masculine, sailor image has given way to a gentler, universal tourist and leisure perspective.

Moreover, it is nature that has become the key axis of pride and a true 'showcase' of the region. Former indicators referring to specific industrial facilities or administrative center cities have been replaced by references to cleanliness, greenery, forests, and waters, building a strong so-called Green Identity. As for the influence of religious variables: despite a relatively low rate of participation in sacred practices in Western Pomerania compared to Poland, people actively participating in religious life showed a higher percentage of identification with the region in the 2026 research. This confirms Robert Putnam's sociological thesis about a positive correlation between strong involvement in the life of a religious community and broad social capital of ties and higher territorial rootedness, however, the very size of these differences was not strongly statistically significant, because both groups (believers and non-believers) currently feel strongly assimilated in the region.

Summary and Final Recommendations

Over the last fifteen years (2011–2026), the West Pomeranian Voivodeship has become a laboratory of dynamic postmodern processes. The inhabitants have strongly privatized their own lives, rejecting powerful categories such as Nation in favor of individual identities (Human, Gender, family roles). The ultimate and positive dimension of historical rootedness has been achieved – the region is no longer just a point on the map assigned after the war, but a voluntarily chosen, safe, and aesthetically attractive (thanks to pristine nature) haven that one does not want to leave. At the same time, local government authorities and local social policy makers must respond to the challenges of polycrisis and the deconstruction of civic engagement. Activities to strengthen social participation must be remodeled – hard institutions have ceased to work; it is necessary to flexibly direct funds towards micro-communities, loose action movements in urban spaces, and initiatives taking into account the new, fragmented type of activity and the recreational approach to the sea and the region.

